

A CRITICAL EDITION
OF
THE LATĀIF - I - ASHRAFĪ
FĪ
BAYĀN - I - ṬAWĀIF - I - ṢŪFĪ.

DISCOURSES OF
SAIYID ASHRAF SEMNANĪ
COMPILED BY
NIZĀM-UD-DĪN GHARĪB YAMANĪ

THESIS SUBMITTED
FOR THE
DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
IN
P E R S I A N

By
SAIYID WAHEED ASHRAF

UNDER THE SUPERVISION OF
Prof. NAZIR AHMAD
HEAD OF THE DEPARTMENT OF PERSIAN
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY
A L I G A R H
October 1965

A B B R E V I A T I O N S

Aṣāba	=	Aṣāba fī Tamyīz-iṣ-Ṣaḥāba
Barakāt	=	Barakāt-i-Chishtia
L.A.	=	Laṭāif-i-Ashrafī
L.A.Sub.	=	Laṭāif-i-Ashrafī, Subḥānallāh Collection, Maulānā 'Āzād Library, A.M.U. Aligarh.
M.A.	=	Maktūbāt-i-Ashrafī
M.A.Sub.	=	Maktūbāt-i-Ashrafī, Subḥānallāh Collection, Maulānā 'Āzād Library, A.M.U. Aligarh.
Supp. M.A.Sub.	=	Supplement to the Maktūbāt-i- Ashrafī, Subḥānallāh Collection, Maulānā 'Āzād Library, A.M.U. Aligarh.

P R E F A T O R Y N O T E

This thesis consists of three parts: (1) Preface, (2) A Critical Edition of the Lataif-i-Ashrafi and (3) Notes.

The Preface deals briefly with the salient features of Saiyid Ashraf's life and career, his achievements as a mystic and writer, and a critical study of the Lataif-i-Ashrafi.

In giving the life-sketch, care has been taken not to repeat what the hagiologists have already written about him unless it deemed necessary. Nearly all the aspects of his life dealt with here were ignored by his biographers. In this preface, several misconceptions prevalent about Saiyid Ashraf have been removed. In the 13th chapter of the preface, it would be noticed that out of eight historical errors made in the Lataif-i-Ashrafi Vol.I, five (I,IV,V,VI,VII) are directly concerned with the personality of Saiyid Ashraf and these have been pointed out and removed for the first time in this work. The dates of his birth and death have been established anew.

Several important aspects of the book, the Lataif-i-Ashrafi, also have been brought to light. It has been proved that the Lataif-i-Ashrafi was a chief source of the Nafahāt-ul-Uns and it would be noted that this discovery is apt to minimise the importance of the Nafahāt-ul-Uns. Its value as a book of Islamic mysticism and its several literary aspects as revealed here, were so far unknown. Thus it would be realised that the major part of the preface itself consists of original investigations.

As regards the edition of the book, the attempt was not kept confined to only collating the MSS. of the Lataif-i-Ashrafi but efforts were also made to find out its original sources and to check the statements of the book with these sources. The historical and other events have been verified or discarded on the grounds of external evidences and the personalities mentioned in the book have been studied with the help of other books. The utility of the book has been further increased by furnishing notes on the personalities, old places, old and obsolete words and references of Qurānic verses, all occurring in the book.

C O N T E N T S

	Page No.
1. Introduction	1 - 10
2. The Dates of the Birth and the death of Saiyid Ashraf	11 - 18
3. His Native Land and Early Life	19 - 25
4. In India	26 - 28
5. His Relations with kings and Nobles	29 - 38
6. His Learning and Knowledge and His Relations with men of Learning and Knowledge	39 - 42
7. His Works	43 - 46
8. The Laṭāif-i-Ashrafī	47 - 51
9. Its Compilation	52 - 55
10. Sources of the Laṭāif-i-Ashrafī	56 - 58
11. The Laṭāif-i-Ashrafī, As a Source of Other Books of 'Taṣawwuf' and 'Tazkira'	59 - 73
12. The Value of the Laṭāif-i-Ashrafī	
(a) As a Book of Islamic Mysticism	74 - 76
(b) Literary Value	77 - 86
13. Historical Errors in the Laṭāif-i-Ashrafī Vol.I.	87 - 88
14. The Laṭāif-i-Ashrafī, its MSS. And the Method adopted in correcting its Text.	89 - 91

I N T R O D U C T I O N

Saiyid Ashraf was one of the most famous chishti saints of India. The Ashrafi branch of chishti order had been established in different parts of the country in his own days. Old documents show that nobles and governors of the Mughal period had great regard for Ashrafi ṣūfīs. In the 20th century, this 'silsila' was revived and propagated by Saiyid 'Alī Ḥusain Ashrafi. Even today the followers of 'Alī Ḥusain are spread all over India and Pakistan. The tomb of Saiyid Ashraf is visited by thousands of Hindus and Muslims every year. Several books have been written on his life. His discourses, 'The Latāif-i-Ashrafi' has been printed twice. But in spite of this, his real personality remains obscure. It is mainly due to the interpolations in his own writings and in the writings of the compiler of his discourses. Moreover the information about his life that we find in 'Tazkiras' is furnished from these writings without any critical judgment.

His biographers have not only tried to show him as a superhuman figure, but they have also accepted all the myths and legends made in the L.A. as unchallengable facts.

It is, a general notion that Saiyid Ashraf was a great king of a great empire as well as a great warrior and victorious, that Shaiḫ 'Alā-ud-Daula Semnānī was the minister of his father and that the date of the death of Saiyid Ashraf is 808 A.H. According to some writers, he was a contemporary of Malik Muhammad Jāisi. Thus many wrong notions have been prevalent about him.

In this introduction an attempt has been made to remove the wrong notions about the personality of Saiyid Ashraf and to give a brief life-sketch of the Saiyid based on historical facts which would present the saint not as a supernatural being, but a spiritual man who lived in this material world.

For this, the first but the most difficult task is to make a critical investigation of the source-material. The source-material of the life of Saiyid Ashraf is not only mixed with apocryphal writings, but it has been also left so far unexamined and unsifted, with the result that the crusts of legends and fictions have been growing around his personality and making it as blurred as possible.

The sources of the life of the Saiyid, so far as their nature is concerned, can be divided into three catagories:

1. His own writings and discourses and the writings of his disciples.
 2. The memoirs of Ṣūfīs.
 3. Miscellaneous books in which some references have been made about him.
-
1. His own writings and discourses and the writings of his disciples.

This sort of writings consists of:-

(1) Latā'if-i-Ashrafī :

It is the compilation of his discourses, but not free from interpolations, and no MS. written before 11th century A.H. could be discovered.

(2) His Letters :

His letters were compiled in two parts, the first part¹ by Nizām Gharīb Yamani which is not available and the other by Nūr-ul-'Ain, which is available and is called as the 'Maktūbāt-i-Ashrafi'. These letters are of great significance and bear testimony to his personality as a man of great learning and knowledge and as a saint of high order. It was compiled in 869 A.H.²

(3) Khātima-i-Maktūbāt-i-Ashrafi :

It is a supplement to the Maktūbāt-i-Ashrafi. It was written by Nūr-ul-'Ain, the compiler of the Maktūbāt-i-Ashrafi. It is, in fact, the only source through which we come to know about the early life of Saiyid Ashraf, his education and the history of Semnan. With reference to different famous historical books, the brief history of all royal dynasties of Iran has been traced in this supplement to M.A. While writing the history of Semnan, the reference has been made to Tārīkh-i-Ibrāhīmī, written by Shaikh 'Alā-ud-Daula Semnani. It is now

1. The first part of his letters compiled by Nizām Yamani has been mentioned by Nūr-ul-'Ain in the preface of the present Maktūbāt-i-Ashrafi.
2. In the preface of the Maktūbāt-i-Ashrafi this date has been alluded in a Qit'a:

زهی آن خاہ دست ارادت * کہ ازوی راز مرقوبات آمد
جو مکتوبات ثانی یافت ترکیب * ہی تاریخ مکتوبات آمد
۸۶۹

not available. Not only the history of Semnān as described in this Supplement lacks external evidence but there are also glaring mistakes in dates mentioned therein.

- (4) Tambih-ul-Ikhwān :
- (5) Irshād-ul-Ikhwān :

Both these books were written by Saiyid Ashraf for his disciple and Khalīfa, Saif Khān. These books throw some light on his mystical thoughts and on some aspects of his life, and support some statements of the Lata'if-i-Ashrafi. The MSS. of these books are preserved in the library of the Department of History, Aligarh Muslim University, Aligarh.

2. The Memoirs of Sufis

There are a number of the books of 'Tazkira' in which Saiyid Ashraf has been mentioned, but they are not, so far as the personality of Saiyid Ashraf is concerned, of much value. Firstly because none of them is found to be written before 11th century, secondly because their writers have totally depended on the Lata'if-i-Ashrafi and the Maktubāt-i-Ashrafi without making any critical analysis of the contents of these books. A list of some such books, ~~which~~ have been quoted at their appropriate places in this preface, however, is given below:-

- (1) Akhbār-ul-Akhyār :

It was written by 'Abdul-Haq Muhaddis Dehlawi (Ob. 1641 A.D.). It is in a printed form.

(2) Mir'atul-Asrār:

It was written by 'Abdur-Rahmān Chishtī in 1045 A.H. An MS. of this book is preserved in the Maulānā 'Āzād Library 'Aligarh Muslim University, 'Aligarh.

(3) Gulzār-i-Abrār-i-Ghausī :

It was compiled by Muḥammad Ghaus Shattārī between 1014-1022 A.H.

(4) Ṭabaqāt-i-Shāhjahānī :

It was compiled by Muḥammad Sādiq during the period of Shah Jahān.

(5) Ma'ārijul-Walāyat :

Compiled by Ghulām Mu'in-ud-Dīn 'Abdullāh in 1094 A.H.

(6) Mu'in-ul-Auliya' :

Compiled by Saiyid 'Imād-ud-Dīn, Dy. S.P. Ajmer in 1290 A.H.

(7) Khazīnatul-Aṣfiyā' :

Compiled by Ghulām Sarwar Lahori in 1280 A.H.

(8) Sharāif-i-Ashrafiya :

Compiled by Saiyid 'Alī Naqī Ashrafī in 1313 A.H.

Besides these books of 'Tazkira-i-Sūfiya' several books have been written on his life during the past half a century, but since they do not reveal, in the least, the real personality of Saiyid Ashraf, it is useless to mention them here.

3. Other Books

1. Padmāwat	:	These	are the verse-books composed by
2. Akhrāwat	:	Malik Muḥammad Jāisī.	These verses do
3. 'Ākhiri Kalam	:	not have any historical description of	
	:	Saiyid Ashraf.	There have been made

only some references to him in these verse-books. They are important in that, that they are the only source which presents such an external evidence as is the oldest and most reliable. But some writers have been misled by these verses of Jaisi in determining the time of Saiyid Ashraf, and they have wrongly concluded that Saiyid Ashraf was a contemporary of Malik Jāisī¹. Therefore here it is apropos to discuss it in detail.

In Padmāwat, Akhrāwat and 'Ākhiri Kalam, Jāisī has mentioned Saiyid Ashraf with great love and faith. He has also paid his tribute to some reputed saints of the descendants of his first Sajjāda Nashīh, 'Abdur-Razzāq Nūr-ul-'Ain. He has mentioned the names of some Ṣūfīs belonging to Mānikpur. He has named Shaiḫ Muḥiyud-Dīn as his "Guru" (Master), and Saiyid Ashraf as his "Pir" (spiritual guide). For this reason some writers have considered Saiyid Ashraf as contemporary of Malik Jāisī. To elaborate the fact, the relevant verses of Jāisī with translation

1. For example see " जायसी ग्रन्थावली " (p. 10) edited by Ram Chandra Shukla, and " पदसावत का भाष्य " (p.10) illustrated by Prof. Munshi Ram Som.

are quoted here. The verses of Padmāwat are as follows:

सैय्यद असरफ़ पीर पियारा	(१८) तिन्ह मोहिं पंथ दीन्ह उजियारा
लेसा हिणं पैम कर दिया	उठी जौति भा निरमल हिया
मारग हुत आँधियार असूभा	भा अजोर सब जाना बूभा
खार समुद्र पाप मोर मेला	बोहित धरम लीन्ह कइ चेला
उन्ह मोर करिअ पोढ़ कर गहा	पाएऊँ तीरे घाट जो अहा
जा कहँ अइस होँहि कंराहारा	तुरित बेगि सो पावइ पारा
दस्तगीर गाढ़े के साथी	जहँ अबगाह देँहि तहँ हाथी
जहाँगीर ओइ चिस्ती निहकलक जस चाँद	
ओइ मखदूम जगत के हौं उनके घर बाँद॥	

Translation: (18):- Saiyid Ashraf is my beloved master who showed me the straight and bright path (of spiritualism) and who enlightened my heart with the candle of Divine love, and the darkness of my path was dispelled. He washed away my sins in the sea and saved me by taking me in his boat and by making me his disciple. I was being drowned and he caught me by the hand and then I was able to cross the sea of life. One who has a ship-master like Ashraf can soon and easily cross the sea of lustful desires. Saiyid Ashraf always lends a hand to me in difficulties. It is he who seeing me drowned in the sea of sins helped me. Saiyid Ashraf Jahāngīr Chishtī's deeds are bright like the moon. He is the master of the world and I am a servant of his house.

उन्ह घर रतन एक निरमरा	(१९) हाजी सेख सभागई भरा
तिन्ह घर दुइ दीपक उजियारे	पंथ देइ कहँ दइअ सवारे
सेख मुबारक पुनिऊँ करा	सेख कमाल जगत निरमरा
दुआँ अचान धूव डौलीहि नाही	कीन्ह खाँभ दुहुँ जगत की तई
दुहुँ खम्भ टोकी सब मही	दुहुँ के भार सिस्ति थिर रही

जिन्ह दरसै औ परसै पाया पाप हरा निरमल भौ काया
महमद तहाँ निचंत पथ जिहि संग मुसद पौर
जोहि रे नाव करिआ औ खेवक बेग पाव सौ तीर

Translation of the Stanza No.19.

In the house of the master Ashraf, a jewel-like son, adorned with all good qualities, was born. His name was Shaikh Hājī. To show the true path to the world, God created the two bright candles in the house of Shaikh Hājī. One of them is Shaikh Mubarak who is full of light like the moon and the other was Shaikh Kamāl who was the brightest one in the world. Both are fixed at their places like the pole-star and are loftier than the Sumeru and the Kishkingha mountains. God has adorned them with handsomeness and brightness of character and to sustain the world they have been created like fixed poles. Due to them the world is sustained. One who once touched their feet was abolished. Jāisi says that the disciples who get good (spiritual) master, advance carelessly on the path of religion. One who ^{got} has/such a vessel (master) will soon cross the sea of this world.

In the Akhrāwat also, he has mentioned Muhiyud-Dīn as his "Guru" (master) and Saiyid Ashraf as his "Pir" (spiritual guide) in the following stanzas:

(२६)
कही सरीअत चिस्ती पीर
(२७)
पा पाएऊं गुरु मेहदी मीरा

In the 'Ākhiri Kalām, Malik Jāisi has paid a tribute to Saiyid Ashraf only:

मानिक एक पाएऊं उजियारा

Jāisi has mentioned in the 19th stanza of Padmāwat some persons

of Ashraf family, i.e. Shaikh Hājī, Shaikh Mubārak and Shaikh Kamāl. Saiyid Ashraf had himself been to Jāis.¹ Saiyid Ashraf himself had sent Saiyid Hājī Ahmad, the son of 'Abdur-Razzāq to Jāis to settle and preach there.² Even today, Jāis is inhabited by the descendants of Hājī Ahmad. The name of the only son of Hājī Ahmad was Saiyid Hājī, eulogized in the verses of Malik Jāisī, who latter on, was known as Hājī Qattāl. Hājī Ahmad died in 906 A.H.³ and the worthy grandson of Hājī Qattāl, Shaikh Mubārak died in 974 A.H.⁴ Jāisī was born in 900 A.H.⁵ and he was contemporary of Shaikh Mubārak, the grandson of Hājī Qattāl.

All the three works of Jāisī were written since the time of Bābar upto the time of Shershāh,⁶ while Saiyid Ashraf was in the times of Firoz Tughlaq, Muhmud Tughlaq and Ibrahim Shah Sharqī, some hundred years before Malik Jāisī.

In the light of the above mentioned facts, it is clear that Jāisī and Saiyid Ashraf were not contemporaries, that the descendants of his first Sajjāda Nashīn settled in Jāis and some of them were the saints of good repute and that Jāisī had

1. Lataif-i-Ashrafi, Chapter 15 under the title "The Memoirs of Saiyid Ashraf's Disciples."

2. Lataif-i-Ashrafi, Chapter 60.

3. Sharaf-i-Ashrafia

4. Sharaf-i-Ashrafia

5. Jāisī himself says: भा अवतार मोर नौ सदी
तीस बरस ऊपर कबि वदी

(Padmawat)

24

i.e. "I was born in 900 (A.H.) and began to compose poetry at the age of 30."

6. See "पदमावत का भाष्य" illustrated by Prof. Munshī Ram Sharma Som M.A.

great love for the Ashraf family, but actually he was a disciple of Muhiyud-Dīn who belonged to Manikpur branch of Chishtī order.

Malik Jāisī mentions Saiyid Ashraf because he was the greatest saint and founder of Ashrafī branch of Chishtī order, and he might have been the greatest source of Jāisī's spiritual inspiration. He names Shaikh Hājī because he was the first Ṣufī who established the Ashrafī branch in Jāis.

Malik Jāisī, in his fervour of love, has praised Saiyid Ashraf with great exaggeration, yet the glorious personality of the Saiyid as reflected in these verses is not an illusion. These verses do give us the glimpse of the real figure.

2. THE DATES OF HIS BIRTH AND DEATH

In the Lataif-i-Ashrafi, the date of his birth is not given. But the date of his death varies in various copies of the Lataif-i-Ashrafi and in the books of 'Tazkira' as well. There are four dates mentioned in these books : 792 A.H., 798 A.H., 808 A.H. and 840 A.H.¹ All his biologists of the present century agree to the opinion that the date of his death is 808 A.H.²

But neither 792 A.H. nor 798 A.H. can be the date of his death for the following reasons:

The battle between Mulla Khan and Timur has been mentioned in both, the Lataif-i-Ashrafi and the Maktubat-i-Ashrafi, and this battle took place in 801 A.H.³ For example:

1. L.A. MS. Supp. Lytton, A.M.U. No. 97 : 792 A.H.

L.A. MS. Sub. Maulana Azad Library, A.M.U. 792 A.H.
in figure, but 798 A.H. in words (ثمان وتسعين وسبعماية)

L.A. MS. Lytton No. 30 : 798 A.H.

Printed copies of the Lataif-i-Ashrafi : 798 A.H.

Lataif-i-Ashrafi MS. owned by Maulavi Saiyid Qadir Ahmad Kichhauchhawi : 808 A.H.

Mir'at-ul-Asrar : 808 A.H.

Akhbar-ul-Akhyar : 808 A.H.

Tabaqat-i-Shah Jahani; 840 A.H.

2. See Mahbub-i-Yazdani (p.130), Managib-i-Ashrafiya (p.10), Preface to the Sirat-ul-Ashraf (P.68) etc.

3. Zafar Nama, Vol. II, p. 76.

(i) He writes to Saif Khan:¹

"حق تعالی چون صاحبقران را ظفر بخشید و کارملو خان بهزیمت انجامید بهریک
از اکابر ولایت و مآثر حمایت خویش میگفت هر فتح و ظفر که میسر شده بتخصیصی فتح
هندوستان از همت رجال الغیب و نهمت عمال الغریب بردست آمده "

(ii) In a letter² written to Sultān Ibrāhīm, he has given
a reference to the letter written by Shaikh Nūr Bengali and has
quoted his 21 verses in which the victory of Timur over Delhi
has also been mentioned. Of these, two couplets are quoted here:

جرا صاحبقران از فتوی دین * فروزد تخت دهلی میر تیمور
دوسه امری که دیده نامناسب * بهم برزد چو دهلی شهر همور

(iii) In the letter³ written to Shaikh Husain, he gives a
reference to the victory of Timur over Delhi:

"سلطان السلاطین ابراهیم جوهری ازین فقیر التماس کرده که حضرت قطب الولايت
شیخ نور بنگالی استغاثه کرده که ولایت بنگاله از زمان محمد⁴ بختیار خلج که امرای
سلطان السلاطین و برهان الخواقین شمس الدین التمش بود و فتح بنگاله از دست
وی شده دو بیست سال باشد که اکنون عرصه اسلام بگرد کفر آلوده میگردد - این
درویش در جواب گفت زهی سعادت و خهی امارت که سلاطین نامدار و خوانین
عالیقدر از عمر خود در استعانت مظلومان و حمایت ستم دیدگان صرف کنند چنانکه
صاحبقران و مالک گیهان امیر تیمور گورگان دیار اسلام دهلی را که اندک
تعلو و کسلان در امور دینی شنیده بودند آمده بعساکر قاهره ناخندند "

1. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 42.

2. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 45.

3. Maktubat-i-Ashrafi, letter No. 47.

4. The writer of Riyāzus-Salātīn writes:

"ملک اختیارالدین محمد بختیار اولین کسی است از اهل اسلام که در بنگاله
بنگاله حکومت کرد در سنه ۵۹۹ هـ چون سلطان قطب الدین بعد فتح قلعه
کالنجور شهر مهونه که پایه تخت کالی بود رفته متصرف شد "
(ریاض السلاطین صفحه ۶۲)

Sultān Ibrāhīm ascended the throne in 804 A.H.¹ It means that Saiyid Ashraf was alive after 804 A.H. This view is further supported by the following evidences:

- (i) In the letter written to Ibrāhīm Shah, Saiyid Ashraf has addressed him with the appellation of سلطان السلاطين (King of kings).
- (ii) In the letter No. 24 written to Ibrāhīm Shah, his words clearly imply that this letter was written after Ibrāhīm's accession to the throne.

"مثال سلطنت شکوه مرقوم الاقبال مملکت پڑوہ کہ از اوج انا جلناک خلیفہ
بالحق و از موج بحر اطیعوا اللہ و رسولہ و اولی الامر منکم شرف نفاذ یافت باطلاع
آن سرور بی انتہای و باطلاع آن حضوری منتہای روی نبود

گل بوستان خلیل اللہی * دمید از گلستان شاہنشی
رسیدہ از آن گل ہمہ بوی دوست * کہ اندر دماغ جہان بوی اوست

It has already been said that in some copies of the Lata'if-i-Ashrafi and in some other books also, the date of his death has been given 808 A.H., and his biographers of the present century also are agreed on this view. But this date also cannot be correct for the following reasons:

1. There is a letter² written to Hūshang Khan Ghaurī, the king of Malwa, which was written in reply to the king's letter on the occasion of his accession to the throne.

According to the Tabqāt-i-Akbari (Vol. III p. 289), Hushang sat on the throne in 809 A.H., and according to the

1. Tabaqāt-i-Akbari, Vol. III p. 275, Tārīkh-i-Firishta, Vol. II p. 591 etc.
2. Maktūbat-i-Ashrafi, letter No. 28.

Firishta (Vol. II p. 462) in 808 A.H. In the catalogue of Persian MSS. in the British Museum compiled by C. Charles Rieu Vol. I p. 412, the date of his accession has been given 810 A.H. This seems to be more correct, because, after the death of his father, ^{the} Dilāwar Khan Ghaurī (who, according to Tabāqat-i-Akbari Vol. III, p. 289, died in 809 A.H., and according to Firishta Vol. II in 808 A.H.), Hūshang was captured and imprisoned by Muzaffar Shāh Gujrati and was released in 810 A.H., after which he occupied Mandu, the capital of Malwa, and celebrated his installation ceremony.¹ But even if it is accepted that Hūshang occupied the throne in 808 A.H. and that Saiyid Ashraf also died the same year, the above mentioned letter could not be written the same year, because, according to the remarks in all the books (the Latāif-i-Ashrafī as well as the other books on his life), he died on 28th Muharram and after 24th Muharram he was continuously unconscious, and there is no reason to differ from it. Within two or three weeks, the reaching of a letter from Mandu to Kichranebba and its reply from this village to Mandu do not seem possible in those days, or it will have to be admitted that Hūshang had become a king before 808 A.H. which is against all records. Then this letter was undoubtedly written after 808 A.H., that is, Saiyid Ashraf was alive after 808 A.H.

(2) In the Latāif-i-Ashrafī and the Maktūbāt-i-Ashrafī both, Saiyid Ashraf has mentioned his journey to Gulbarga² and

-
1. Tabāqāt-i-Akbari, Vol. III, p. 290 - 91, and Firishta Vol. II, Chapter V.
 2. Latāif-i-Ashrafī, Vol. I, p. 367 and Maktūbāt-i-Ashrafī, letter No. 32.

his stay in the Khānqāh of Saiyid Muhammad Gasū Darāz. In his letter¹ written to Saiyid Hamīd-ud-Dīn, he writes:

" از آنجمله سادات گیسودراز اند که سلسله حضرت سید محمد گیسودراز بانیان میرسد و لقب گیسودراز در هند نیافته اند بلکه در ولایت سادات یافته اند بغایت عالیشان که تصنیفات رایقه و تالیفات لایقه از آنحضرت سربر زده اند سیر اخیر التصنیفات حضرت میراست در مسئله وحدت وجود مطلق اندک ایمانی به نسبت حضرت صاحب خصوص کرده اند - فقیر تغییر مزاج کرده و بانواع دلایل عقلی و نقلی خاطر نشان حضرت میرونده فرجه نیافت که در سیر آن اصلاح کرده آید در سیر نخستین که بجانب میر شده ملازمت حضرت میبرد لخواه شده در سیر ثانی بحضرت شاه یدالله و شاه صفی الله ملازمت و شرف یافته "

From the above statement, we can derive the following conclusions:-

- (a) His first travell to Deccan commenced when Hazrat Gesū Darāz had settled in Gulbarga, i.e. after 804 A.H.²
- (b) At that time Gesū Darāz had completed his book on "Siyar-un-Nabi" which was written after 810 A.H.³ Therefore his

1. Maktūbāt-i-Ashrafī, letter No. 32.

2. Tarikh-i-Habībī MS. (F.22); this book is one of the two most authentic books on Gesū Darāz, the other is "Siyar-i-Muhammadi," therefore the remark of Bazm-i-Sūfiya (p.494) that Gesū Darāz reached Gulbarga in 801 A.H., and the remark of "Rauzatul-Auliya" that he reached Gulbarga in 815 A.H. both are incorrect.

3. The oldest book on Gesū Darāz, "Siyar-i-Muhammadi" whose writer was himself in accompaniment with him during his journey to Gulbarga (see Siyar-i-Muhammadi F.27) contains the following statement:

" تصانیف و تالیف حضرت قطبی دو قسم اند اول آنست که هم در دهلی و اندرائشای راه احسن آباد نویسانیده بودند قسم دوم که در برکت شهر احسن آباد نویسانیده بودند قسم اول آنکه ۰۰۰۰۰ قسم ثانی آنکه در شهر احسن آباد (یعنی گلبرگه) نویسانیده بودند یکی ترجمه مشارق در ایام شهر سنه ۸۱۰ هـ عشر و ثمانمایه دوم سیرالنبی صلی الله علیه وسلم که از شیخ الاسلام سراج الملک والدین خادم نویسانیده بودند ۰۰۰۰۰۰۰ "

first journey to Deccan must have taken place after 810 A.H.

(c) In connection with the second journey to Deccan no allusion has been made to Gesū Darāz, but his grandsons, Shāh Yadullāh and Shāh Safīyullah have been mentioned. Gesū Darāz died in 825 A.H. Therefore it lends a strong possibility to the view that the second time he would have travelled to Gulbarga after 825 A.H.

(3) In the Lataif-i-Ashrafi the date of the death of Gesū Darāz has been given 825 A.H. It means that Saiyid Ashraf was alive after 825 A.H.¹

(4) His three letters were written during the period of Kans, the ruler of Bengal. He wrote a letter² to Ibrāhīm Shāh to persuade him to attack Bengal. In his letter to Shaikh Nūr Bengali³, he asked him to bear Kans' tyranny patiently informing him that he had instigated Ibrāhīm Shāh to invade Bengal. In the letter written to Shaikh Husain⁴, he has condoled the murder of his two sons and has prophesied that the tyranny of Kans would come to an end.

Kans usurped the throne in 817 A.H., but hearing the news of the arrival of Ibrāhīm's army to invade Bengal, he descended the throne and declared his renegade son Jalālud-Dīn as the king

1. The words of the Lataif-i-Ashrafi (Vol. I, p.367) are as follows:

"وفات وی بوقت جاشت روز شنبه شانزدهم ماه ذی قعد سن خمس وعشرين وثمانماية"

2. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 45.

3. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 46.

4. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 47.

of Bengal. But when on the recommendation of Shaikh Nūr, Ibrāhīm returned to Jaunpur, Kans again occupied the throne. In 821 A.H. Jalāl-ud-Dīn rebelled against him and succeeded in occupying the throne and he reigned till 837 A.H.¹ Therefore the letters describing Kans' tyranny must have been written between 817 A.H. and 821 A.H. Before/fixing the probable date of his death, it would be advisable to determine the date of his birth.

According to the Lataif-i-Ashrafi,² Saiyid Ashraf completed his formal education at the early age of fourteen. Then, from five to six years, he practised the teachings of Khawaja Khizr. At the age of twenty, he left Semnan for Bengal. It is worthwhile to quote it in original:

"چون در سلطنت رانی و مملکت گیتانی بست سال شده اند و به نسبت هجری و صوری محافظ می بوده اند و از روی ظاهر بمهمات ملکی بسر میبردند اند اتفاقاً در عشره اخیر ماه مبارک رمضان شبهای متبرکه که منسوب به شب قدر بوده زنده داشتند و در شب بست و هفتم ماه مذکور جمال ولایت پناهی و صورت هدایت دستگاہی حضرت خضر علیہ السلام نمودار شد و بزبان فصیح به نسبت حضرت قدوة الکبری فرمودند برخیز و روی سوی بلا دهند آر و پای عنم برکاب جنم در آر"³

But Nurul-'Ain writes that Saiyid Ashraf, after the death of his father, was crowned at the age of fifteen years and having reigned twelve years he abdicated the throne.⁴ According to this

1. For the chronology of the rulers of Bengal see "Islamic Culture" Vol. XXXII No.2 p. 195-207 under the title "Some New Data Regarding the Pre-Mughal Muslim Rulers of Bengal" by Z.Desai; and J.A.S.B. Vol. XVIII p.122-253, the article "The House of Ganesh" by A.H.Dānī and "History of Bengal" Vol. II p. 116-129 by J.N. Sarkar.
2. Lataif-i-Ashrafi (Vol. II p. 91).
3. Lataif-i-Ashrafi (Vol. II p. 92).
4. The words of 'Abdur-Razzaq are as follows:

"..... و دوازده سال مملکت باستیلاء حکم راند ند چنانکه"
Supp. Maktūbāt-i-Ashrafi, Sub. F.160.

statement he would have been 27 years' old at the time of leaving Sēmnan.

While he was leaving Sēmnan, Shaikh 'Alā-ud-Daula was alive.¹ The latter died in 736 A.H.² Therefore Saiyid Ashraf would have left Sēmnan before 736 A.H. At this time his age was twenty years or twenty seven years. Now we can conclude that he would have been born in (736-20) 716 A.H. or in (736-27) 709 A.H.

Nizām Gharīb Yamani writes that Nūrul-'Ain, after the death of Saiyid Ashraf, became his vicegerent and remained his Sajjāda Nashīn³ for the rest of his life, i.e. forty years; and Nūrul-'Ain writes that he compiled Saiyid Ashraf's letter in 869 A.H.⁴ If we add 40 to 829, we get 869 that is, the date of his death must not preceded 829 A.H.

From the present evidences what we can infer is this that he would have been born in 709 A.H. or in 716 A.H. and would have died round about 829 A.H.

-
1. Lataif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 93.
 2. Nafahat-ul-Uns, p. 439.
 3. Lataif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 381.
 4. Preface to the Maktubat-i-Ashrafi

3. HIS NATIVE LAND & EARLY LIFE

We have no historical evidence about the early life of Saiyid Ashraf and his ancestors. That his father was a ruler of Semnān, he himself inherited his ancestral throne, met the king Timūr, lived in company of so many saints of India and Islamic world, was in contact with several kings and nobles of India and travelled abroad, are known not only from the Latāif-i-Ashrafi and supplement to the Maktūbāt-i-Ashrafi, but his letters¹ also inform us about these things, which are no less reliable than any book of history dealing with any period.

Some chapters of the Latāif-i-Ashrafi² have been devoted to the descriptions related to his life, but their contents are not all genuine and authentic.

Supplement to the Maktūbāt-i-Ashrafi being so far unsupported by any literary, numismatic or epigraphic evidence bears no historical significance. But after a critical analysis of these sources we can reach some probable conclusions, which, in the absence of any external support, cannot be totally rejected, but, on the contrary, they provide a new field for historical researches.

A brief account of his native land and early life, therefore, based on the above-mentioned sources and critically judged, is given here.

Saiyid Ashraf belonged to a royal dynasty of Semnān which ruled from the time of the second Sāmānid king, Ahmad bin Ismā'īl

1. Maktubat-i-Ashrafi, letters Nos. 45,32,28,23,2 etc.

2. Chapters Nos. 22,23,35,55,56,57,59,60.

(d. 301 A.H.) till his time. In the supp. Maktūbāt-i-Ashrafi, the history of Sāmān from its existence till the time of Saiyid Ashraf is given thus:-

"When there occurred a dispute between Ismā'il Sāmānid (d. 295 A.H.) and his brother Mahmūd¹ for the throne of Bukhārā, the nobles of Ismā'il's court counselled him to have a treaty with Mahmūd as his army was not strong enough to compete with Mahmūd's strength. His minister Nizāmud-Dīn Barmakī advised him to gain the invocation of Mahmūd Nūr Bakhshī who was an eminent saint of the age. On this advice, Ismā'il approached the saint and expressed his desire. The saint invoked God for his success, and at last Ismā'il came out victorious in the battle against his brother.

After Ismā'il's death, his son Ahmad ascended the throne. He appointed Tāj-ud-Dīn Bahlol Nūr Bakhshī, the son of the saint Mahmūd Nūr Bakhshī, his minister. After three years of his reign, he granted some portions of 'Irāq and Khurāsān to Tāj-ud-Dīn Bahlol on feudal tenure. But after the death of Ahmad bin Ismā'il, Tāj-ud-Dīn declared his independence and inserted his name in coins and in the haraunges of fridays. He cultivated friendly relations with the 'Abbaside Caliph al-Rāḡi-Billāh and he visited Baghdad twice. Naṣr bin Ahmad (d. 331 A.H.) wanted to extirpate his state but could not dare for fear of the 'Abbaside Caliph.

After fifty years' reign of Tāj-ud-Dīn, his son Zāhir-ud-Dīn sat on the throne. He expanded the frontiers of his state and made Qazwin his capital. Khwāja Asīrud-Dīn was appointed his

1. In the Zain-ul-Akhbār, the name of Ismā'il's brothers has been given Naṣr and according to it this battle took place in 275 A.H.

minister. The book Gharāib-ul-Makhlūqāt (now defunct) is attributed to him. He died in 400 A.H.

Then Niẓām-ud-Dīn 'Alī Shīr sat on the throne and appointed Khwāja Sharaf-ud-Dīn Barmaki his minister. He had good terms with Masūd bin Mahmūd Ghaznawī. The prince 'Imād-ud-Dīn bin Niẓām-ud-Dīn accompanied Masūd in his invasion of India, but hearing the news of his father's illness he turned back to 'Irāq and in 550 A.H. inherited the state, gave the ministership to Majd-ud-Dīn Barmaki, and after five years' reign took his last breath.

After his death, in 557 A.H. Ibrāhīm Shāh ascended the throne. 'Alā-ud-Daula Barmaki became his minister. He paid special attention to learning and education.¹ Several books were dedicated to him. About Sab'ul-Manābi', a book (now defunct) written by Majd-ud-Dīn Semnani, the writer of the Supplement to the Maktūbāt-i-Ashrafi gives his own opinion:

"الحق کتابیست که در عراق عرب وعجم و آفاق حلب و شجم شهرت یافته هرکسی
از اصحاب علم و فضیلت و ارباب علم و شریعت پسندیده اند"

A Qit'a of the author of the book has also been quoted:

صاحب سبع المنایع هفت رنگ * هفت اورنگ آورد چون هفت رنگ
هفت کشور ربع مسکون ساخته * زیر نه گردون کشیده هفت رنگ

Sultān Ibrāhīm was a Ṣūfī of high order too. His wife, the mother of Saiyid Ashraf, namely, Bibī Khudaja who was the daughter of Khwaja Ahmad Yiswi, a reputed saint of Turkistan, was a very religious woman.²

1. In the Lataif-i-Ashrafi, Vol.II, p.114, it has been exaggerated to an incredible extent. Its words are as follows:

"..... و در دارالسلطنت سمنان هزار مدرسه نباشد بود و در هر مدرسه دو هزار طالب علم بودند"

2. Lataif-i-Ashrafi, Vol.II, p. 90.

Ibrāhīm had been cherishing for eight years the desire of having a son, for he had only two or three daughters. At last in a dream the prophet blessed him with the birth of two sons and asked him to name the first son Ashraf and the second one 'A'raf Muḥammad (اعرف محمد) and told that Ashraf would be the owner of both the material as well as the spiritual kingdom.

In 595 A.H. Sultān Ibrāhīm died, and Ashraf was crowned as a king. After twelve years' reign, according to the instructions of Khwāja Khizir, he abdicated the throne and left for India in search of a spiritual guide."

In the Latāif-i-Ashrafi, Chapter 4, a battle between Saiyid Ashraf and Mongols is also mentioned in a very exaggerated manner, in which, it is told, fifty thousands Mongols were killed and captured.

After a perusal of the above statements the following points can easily be understood by a student of Persian history:

- (1) All the dates mentioned in this statement are patently wrong.
- (2) The status of the kingdom of Sāmān as stated by 'Abdur-Razzāq himself, was not more than a gift presented by Aḥmad bin Ismā'īl Sāmānid on feudal tenure as a symbol of gratitude to the son of Maḥmūd Nūr Bakhshī.
- (3) After Aḥmad Sāmānid, there might have been annexed some territories to the kingdom, but if it existed in the Ghaznawide or Seljūq period, its status would not have been more than a nominal feudal state unable to attract the greedy imperial eyes; and after the invasion of Chingīz and Hulagu, its existence is even more incredible. In one of his letters, Saiyid Ashraf himself refers to the invasion of Chingiz and Hulagu in which all the land of Iran

and Khurāsān came under the occupation of Mongols. He writes:

"آورده اند که چون تمام زمین ولایت ایران زمین و همه دیار خراسان و عراقین
در تحت تیغ آورده چنانکه در طبقات آورده اند¹....."

(4) In the Ilkhāni period, had it existed, its status would have been quite insignificant.

(5) At that time there was a strong central government of Ilkhāns firmly established in Iran, and in comparison to this kingdom, Semnān could not have any importance. In this condition, the statement of the Laṭāif-i-Ashrafī that there occurred a battle² between Saiyid Ashraf and Mongols in which fifty thousand Mongols were killed and captured does not seem to be wholly correct. Saiyid Ashraf himself refers to a battle held between him and Mongols in which he was defeated. He writes:

"و این فقیر را آنروز شمشیر عشق بر سر رسید که در یک مقاتله جنگیزبان کفرآمای
و بطفما جیان مسلمان فرسای نبردی رستمیه شد و آوردی کیوچانه روی نمود
اکثر سادات سلسله نوربخشیه و بیشتر زاکیات زمره سامانیه بشرف شهادت
مشرف شدند -"

نبردی شد چنان باهم نبردان * که رستم یافت ازوی داستانی
زخوان جنگ این سامان نژادان * بود یک زله او هفت خوانی
چنانکه بزخم رسیده پای از سرکشیده، بیعت گروه راه دویده بدارالسلطنت
سمنان راه انجامیده "

The battle was too insignificant to attract the attention of historians and may be that it would have been even unknown to the people of the country beyond Semnān. But it was too much to inflict a severe blow to a tiny kingdom like Semnān. In this battle, only a few Nūr Bakhshi Saiyids were left alive. Saiyid Ashraf himself

1. Maktūbāt-i-Ashrafī, letter No. 24.

2. Lataif-i-Ashrafī, Chapter 4.

3. Maktubat-i-Ashrafī, letter No. 46.

was, with a great difficulty, able to escape from the battle-field and to take shelter in Semnān. Apparently, it was not a battle against the powerful Ilkhani king, otherwise Semnān would have been certainly annexed to Ilkhani kingdom and there was no chance for the Saiyid's younger brother to rule over Semnān. Moreover the silence on the part of historians like Hamdullāh Mustawfi and Hāfiz Abrū on this point lends support to our view.

When Saiyid Ashraf attained the age of 4 years, 4 months and 4 days, the ceremony of his "Abjad" was performed with great pomp and show. Maulānā 'Imād-ud-Dīn Tabrīzī taught him first. Within a year, he learnt by heart the holy Qur'ān and at the age of 14, he completed his formal education.¹

When he was fifteen years' old, his father died and he inherited his ancestral throne and inserted his name into coins and Friday-sermons. Two anecdotes showing his justice and sharp-mindedness have been mentioned in the Latā'if-i-Ashrafi with reference to some books written by Shaikh 'Alā-ud-Daula Semnānī.²

From the beginning his mind was occupied with saintly thoughts and his heart was inclined towards mystic life. In the beginning, he tried to satisfy his spiritual thirst in company of Shaikh 'Alaud-Daula Semnānī, but he was discontented with the life of aristocracy. His stirring days were to come to an end after a catastrophic tragedy. While he was living a life of mental ennui and spiritual malaise, he happened to meet with a battle which all of a sudden turned his course of life. The battle and his defeat added fuel to the fire and he was ready to renounce the throne, but did not know where to go. Meanwhile he was directed by Khwāja Khizir to leave the throne and reach Bengal and purify

1. Latā'if-i-Ashrafi, Vol. II, p. 91.

2. Latā'if-i-Ashrafi, Vol. II, p. 91.

his soul under the spiritual training of Shaikh 'Ala-ul-Haqq Bengali.¹ He did accordingly and set out on his journey.

Some hagiologists have remarked that having travelled far and wide and having obtained gnosis, he arrived in Bengal and became a devotee to Shaikh 'Alā-ul-Haqq.

'Abdul Haqq Muhaddis Dehlawi writes:

"در سیاحت با امیر سید علی همدانی قدس سره بود عاقبت بجانب هندوستان افتاد و در حلقه ارادت شیخ علاء الحق در آمد اورا پیش از ارادت مقامات عالیہ از کشف و کرامات حاصل بود"²

The compiler of Gulzār-i-Abrār-i-Ghausi writes:

"از نیرنگی تقدیر گذارش بهندوستان افتاد مرید شیخ علاء الحق بنگالی شد اگرچه همگی طی مراحل طریقت پیش از ارادت کرده بود"³

Mohd. Sādiq writes:

"بعد از سیاحت چون بهندوستان رسید در حلقه ارادت شیخ علاء الحق در آمد پیش از ارادت صاحب مقامات عالیہ و کشف و کرامات کرده"⁴

It seems that all the subsequent writers have blindly followed Muhaddis Dehlawi who is not correct in his assertion. It was not by chance that Saiyid Ashraf arrived in Bengal. He travelled with Saiyid 'Alī Hamadānī after having completed his spiritual training under his "pīr" (spiritual guide) and not before it, and no "karamat" (superhuman actions) before taking "khilāfat" from his "pīr" has been mentioned in the Lata'if-i-Ashrafi or the Maktūbāt-i-Ashrafi or the Supplement to the Maktūbāt-i-Ashrafi.

1. Lata'if-i-Ashrafi, Vol. II p. 92.

2. Akhhār-ul-Akhyār P. 162

3. Gulzar-i-Abrār-i-Ghausi, p. 74.

4. Tabaqāt-i-Shāh Jahāni, Vol. I, p. 72.

4. IN INDIA

At the age of twenty (or twenty seven)¹, Saiyid Ashraf left Semnān. He went to Bukhāra where he met a 'majzūb' who rubbed his forehead with his forehead and forthwith the Saiyid was overcome by a cataleptic trance. The 'majzūb' pointed towards the east and went away. In the way, Saiyid Ashraf and his companions gave their horses to some beggars and travelled on foot. In the way, Saiyid Ashraf left his companion and started on his journey alone.

After some months' arduous journey in which he had to pass through forests and hilly tracts; the Saiyid reached Uchh, the then centre of the saints of Suharwardi order. Here he met Saiyid Jalāl Bukhārī (d. 778 A.H.), a well-renowned saint of the time. From Uchh he came to Delhi. Here, some writers² have mistakenly described an incident which actually happened on some other occasion and not during his first journey, as it is borne by the words of the Lata'if-i-Ashrafi:

"حضرت قدوة الکبری در هنگامیکه برای میرفتند خالی از حالتی نبودند اتفاقاً از حضرت ایشان روزی در جارسوی دهلی میرفتند ولیکن حالتی غریب و هیبتی عجیب بایشان استیلا یافته بود که حواس ظاهری را کار نمادنه بود پیل مست که مقدار سی من سلاسل بدست و پای وی آویخته بود و پنج ماده فیل بر هر یک پیلانی نشسته و آلات جراح بدست گرفته بنواحی وی آمدند و حضرت ایشان ازین طرف میگذشتند هر چند پیلانان جوش و خروش بر آوردند اصلاً بخود نپرداختند و استیلای هیبت بهمراهان آنچنان یافته بود که نمی توانستند که آگاهی دهند تا آنزمان که سوقیان های های کنند پیل برایشان گذشت و اصلاً نرنجانید و هر چند که غوغای مردم از حد گذشت از دریای شهود بساحل شعور نه برآمدند"

-
1. See the 2nd Chapter of this Preface: "The Dates of his Birth & Death," p. 17-18
 2. See Mahbūb-i-Yazdānī, p. 14, and Preface to the Sīrat-ul-Ashraf, p. 12.

According to the Supplement to the Matūbāt-i-Ashrafi, from Delhi he came to Zafarābād where he uttered, "The first success would be achieved here." But in the Latāif-i-Ashrafi, no mention has been made of Zafarābad during his first journey (from Semnān to Bengal). Latāif-i-Ashrafi, however, tells us of his performance of funeral prayer of Shaikh Sharafud-dīn Yahya Maneri which is not correct. Firstly because Sharaf-ud-Dīn Maneri died in 782 A.H. in the month of Shawwāl, long after Saiyid Ashraf's arrival at Pandua (Bengal); and secondly because the same year in the month of Ramazān, Saiyid Ashraf was present in Rūhābād (Kichhāchha).

According to the Latāif-i-Ashrafi (P.99), he lived in the service of his Shaikh for twelve years continuously. But in the 23rd Chapter (P. 99-100) it is written that after four years he was asked to preach in the other parts of the country. But realising the anxiety of his disciple on the news of his departure, the Shaikh allowed him to live with him for two years more. At last after 6 years, as directed by his Shaikh, he came to Jaunpur and at first stayed in the mosque of Zafarābad, where he came out exalted in an spiritual contest which took place¹ between him and Shaikh Ṣadr-ud-Dīn Hāji Chirāgh-i-Hind (d. 770 A.H.), to which an allusion had already been made by himself at his first stay at Zafarābad and also by his Shaikh while parting from Bengal.

At last he settled at a place adjacent to the village Bhidund. This place was subsequently given the name of Kichhāchha.

1. Latāif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 103.

Kichhauchha was already a Hindu religious centre; and to settle there was a great task. This could be undertaken only by a saint of such a high spiritual power as Saiyid Ashraf. There lived a "Jogi" (Hindu saint) with a large number of his disciples, who possessed "Istidraj" (superhuman power) and it was not easy to defeat him. After a spiritual contest between the Saiyid and the Jogi, the latter submitted himself and he and all his followers embraced Islam.

Saiyid Ashraf did not stay long at one place like most sūfīs of India. He itinerated within the country from Bengal to Gujrat and from Multan to Ceylon. He travelled abroad for thirty years with Saiyid 'Alī Hamadānī and came in contact with and benefited from a number of Sūfīs of India and Islamic world. In a journey he met Timur. He also reached Baghdad where Saiyid 'Abdur-Razzāq, a lad of 12 years and son of Saiyid 'Abdul Ghafūr, was so much attracted by him that he could not tolerate his separation. He took leave of his parents and accompanied him for good.

According to the available copies of the Latāif-i-Ashrafi, in the same journey, he visited Semnān where he met Shaikh 'Alā-ud-Daula Semnāni and where Nizām Yamani was told by Shaikh 'Alā-ud-Daula about Saiyid Ashraf's early life, his parents and his ancestral state. His visit to Semnān is also confirmed by his letters but his meeting with Shaikh 'Alā-ud-Daula is incorrect, because the Shaikh had died in 736 A.H. long before his travel from India to Semnān.

At Kichchauchha, he managed his "Khānqāh" well. The locality of his tomb and the tank surrounding it from three sides, present a picturesque view and represent his aesthetic sense.

5. HIS RELATIONS WITH KINGS AND NOBLES

Saiyid Ashraf was against the common belief that saints should not meet kings. On the contrary, he was of the opinion that saints must meet kings and Amīrs. In favour of his opinion he has given the following arguments.

"(i) To hate kings and nobles means that meeting with them is something derogatory, while it is, in fact, a sort of vying with high-born persons and a device to make them feel that they are inferior to sūfīs. This feeling of self is due to the viciousness of soul.

(ii) A king would be either just or unjust. If he is just, meeting him is a source of pleasure, for about justice and just king the prophet has said:

(a) At the time of meeting a just king, God showers his mercy (on the persons who meet).

(b) On the day of judgment, just kings would be ranked among the best servants of God.

(c) A moment of justice is better than sixty years of worship.

Ḥaḡrat 'Alī says that the existence of a just king is better than a torrent of rain.

And if the king is a tyrant, it is the duty of saints to meet him and to show him the right path."¹

Saiyid Ashraf was himself acting on these principles and as such, many an Amīr was surrounding him and several kings benefited themselves from his guidance and preachings.

1. Lataif-i-Ashrafi, Vol.II, p. 108.

Saiyid Ashraf met Timūr twice. At first he met him when Tuqatmish Khan rebelled¹ against Timūr. Timūr requested Saiyid Ashraf to predict the result of his rebellion. The Saiyid took an augury from the Diwan-i-Hāfiz, which gave the following result:

ای پادشاه گوش که صاحب قران شوی²

Timur asked Saiyid Ashraf about Bābā Ratna³ and the Saiyid told him that he himself had seen Bābā Ratna.

Next time he met Timur at Mashhad⁴. Here also, the latter learnt many things from him. Saiyid Ashraf told him that he might win the favour of God for achieving victories in battles against his enemies by regular reading of Sūra-i-Mujādela.

-
1. The first battle between Tuqatmish Khan and Timur occurred in 791 A.H. (Zafar Nāma, Vol. I, p. 331) and the second battle between them occurred in 797 A.H. (Zafar Nāma Vol. I, p. 522). Therefore the meeting between Saiyid Ashraf and Timur must have taken place between these two dates.
 2. Maktūbāt-i-Ashrafi, Sub. F. 149.
 3. Ratna bin 'Abdullah al-Hindi or Marandi, or Ratna bin Sāhūk bin Jugandareo, or Ratna bin Naṣr bin Kirbāl, or Ratna bin Medan bin Mandī, was a convert Muslim of India and a companion of the prophet, who lived upto the seventh century A.H. Hāfiz Ibn-i-Hajar gives the names of several persons who met his (Ratna's) two sons Maḥmūd and 'Abdullāh. he also quotes forty "Ḥadīṣes" of the prophet from Bābā Ratna. But Zahabī denies these "Ḥadīṣes" and his long age as well. Some Persian writers also have mentioned him with reference to some book of Shaikh 'Alā-ud-Daula Semnani (d. 736 A.H.) and have mentioned his meeting with Shaikh Raṣī-ud-Dīn 'Alī Lāla (d. 644 A.H.). Abul Fazl writes that he died at Bhatinda (a place in Punjab) in 700 A.H. (see Aṣāḥa Vol. I, p. 515; Āin-i-Akbari translated by Maulānā 'Abdul-Rahīm, Vol. II, p. 327; Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 16; Latāif-i-Ashrafi, Vol. II, p. , Nafahat p. 436).
 4. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 16.

Ibrāhīm Shāh Sharqī (d. 844 A.H.) was very much faithful to Saiyid Ashraf. When Shaikh Nūr Bengālī (d. 851 A.H.), the saint of Bengal, overpowered by the tyrannies of Raja Kans on the subject of Bengal, wrote to Ibrāhīm Shāh to attack Bengal,¹ Ibrāhīm Shah wanted the permission and favour of Saiyid Ashraf.²

Saiyid Ashraf also received a letter from Shaikh Nūr Bengālī³ in which he was asked to persuade Ibrāhīm Shāh to suppress

-
1. According to the Tārīkh-i-Firishta (Vol. II, p. 578) and Tabaqāt-i-Akbari (Vol. III, p. 265), and other historical books, Kans and Ibrāhīm were not contemporaries, as, according to these books, the period of Kans was from 787 A.H. to 795 A.H., while Ibrāhīm was crowned in 804 A.H. But modern researches have proved that these dates of Kans' reign are incorrect and they have established that the period of Kans was from 817 A.H. to 821 A.H. (see p. 17 of this preface). And these researches corroborate the statement of the Maktūbāt-i-Ashrafi. Saiyid Ashraf has quoted some verses of Shaikh Nūr Bengālī in one of his letters to Ibrāhīm Shāh (Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 45) which show that Delhi had been invaded by Timur and Ibrāhīm Shāh had become the king of Jaunpur before Kans took Bengal in his possession. Some of these verses are as follows:

جراغ دین و اسلام و هدایت	* که می افروخته هر گوشه از نور
نشست از باد کفر کنس رائی	* فروز از حسرت ا جناد منصور
جراغ و شمع مردم را جگویی	* که طبع هر که بوده خورد کافور
چو داردین و اسلام این چنین شد	* چرا بنشسته بر تخت مسرور
بیابر خیز و دین را کن حمایت	* که بر تو لازم است ای شاه مقدور
چرا صاحب قران از فتوی دین	* فروزد تخت دهلی میر تیمور
دوسه امری که دیده نامناسب	* بهم برزد چو دهلی شهر محمور
تو خود صاحب قرانی صاحب هند	* پسندی این جلا و جوهر موفور
بنوعی می رسد بر هر کسی جور	* که نارد کرد شرجش، خامه مذکور

2. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter, No. 45.

3. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 46.

Kans. Saiyid Ashraf did so and also made a prophesy that Kans would be suppressed and the people of Bengal would get rid of his tyranny.¹

From the Lataif-i-Ashrafi, we learn that before the first meeting between Saiyid Ashraf and Ibrāhīm Shāh, the latter had sent a huge force to conquer the fort of Chanādah² and was not sure of success. In the first meeting he expressed his desire in the following verses:

دلی کان انوراست از جام جمشید * روان روشنتر از خورشید باشد
چه حاجت عرض کردن بر ضمیرش * کسی کورا یقین امید باشد

Saiyid Ashraf replied:

گربیقین شد قدمت استوار * گرد ز دریا نم از آتش برآر³

After a few days, the king and his courtiers came with the tidings of the victory of Chanādah and the king requested the saint to make his sons his disciples and to stay at Jaunpur. The saint said that he would not go beyond the frontiers of his state. At the time of parting, the saint gave the king a pillow which he had brought from Semnān.⁴

Saiyid Ashraf stayed at Jaunpur for two months and preached his disciples and followers according to the principles of Sūfīs.⁵

1. Maktūbāt-i-Ashrafi, letter No. 47.

2. Latāif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 105. In the Lataif-i-Ashrafi, it is Janādah, in the Akbar Nāmāh (Vol. I, p. 123, 49, 150) it is Chanādah & Chunār both. But no reference to this event could be discovered.

3. Latāif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 105.

4. Latāif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 105.

5. Latāif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 106.

The reign of Ibrāhīm Shāh is much reputed for justice, peace, prosperity, learning and knowledge and political strength. As he had been regularly seeking guidance from Saiyid Ashraf, it may be safely claimed that the latter had a great hand in showing Ibrāhīm Shāh the right and just way of governing the subject.

A chapter of the Lataif-i-Ashrafi¹ and a letter written to Hūshang Khan Ghauri² on the occasion of his coronation have been devoted to the principles of governing the subject. Having occupied Mandu, the capital of Malwah, Hūshang expressed his sense of gratefulness to Saiyid Ashraf through a letter, and the latter in his reply has referred to Hūshang's letter thus:

"مثال سلطنت آرای اورنگ منشور مملکت افزای نورنگ هوتنگ خان سلمه اللہ تعالیٰ
علی ممالکہ باین درویش اشرف رسیدہ و آنچه درنامہ باز نمودہ بودند کہ آنچه
در ازل بلوچ محفوظ کاتب تقدیر ازلی نوشتہ و ہرچہ در اول بلوچہ ملحوظ راقم تصویر لم یزل
رشتہ همان بر زبان اولیای روی زمین میگذرد و بر لسان اصفیای سوی برین میروہ - قطعہ
ہرچہ در تقدیر ازلی روزگار * رفت از آثار نیک و بد فزای
میروہ آن بر زبان اولیای * میکند آثار آن پیدا فدای
ماشاء اللہ کان ولم یشاء لم یکن حق تعالی بتفاول مبارکہ کہ در خانقاہ ولایت پناہ
بر زبان ولایت انجام رفتہ بود و مطلق والی بقول بتارک پناہ کہ برسدہ ہدایت ماواہ
بر لسان عنایت فرجام گذشتہ این بندہ را بر سریر سلطنت دارالخلافت مندو
بسر مملکت فرخندہ رسانیدہ - قطعہ

بہمت بادشاہ کشور دین * کہ بر اورنگ دنیا برنمودہ پای
مرا بر تخت مندو از عنایت * بتقدیر خدای کردہ اند جای
بر اورنگ امارت کوس دولت * بہمت بادشاہی دین و دنیای
نوازم پنج نوبت صبح و شامی * کہ صیت اورسد ہر گوشہ ہرجای
امید از حضرت دارای بیچون * همان از ہمت قطب سپہر آرای (کذا)
چنان دارم کہ بر اورنگ گیتی * بوم ہوشنگ و افردون و دارای
با ند رونقود و اجناس فتوح رسید"

1. Lataif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 108-115

2. Maktubat-i-Ashrafi, letter No. 28.

It is clear that Hūshang, before being crowned as a king, was attached to Saiyid Ashraf, that they communicated with each other through letters, that the saint had prophesied that he would become the king of Mandū and that having occupied Mandū, the king had expressed his gratitude for his auspicious prediction. Saiyid Ashraf in his letter to Hushang, however, emphasises that all things are subject to divine will:

"لطف حق تعالی درباره آن برادر نثار کرده اند انفاس درویشان بهانه
دارد عطف و حمایت بتبارک والا در حق آن دادند ایثار آورده اند باس
درویشان افسانه دارد

هرکرا لطف و عنایت کرده اند * در ازل از پر تونور خدای
میدهند امروز اورا تاج و تخت * در سبب انفاس باشد هم روای

After this, he gives several good pieces of advice which are useful for all kings. Some important portions of this letter are given below so that the readers may be well aware of his principles regarding preaching to the kings. At first he lays emphasis on justice:

"شکرانه این نعمت بجای باید آورد تا موجب ازدیاد نعمت شود و سبب میداد شوکت
گردد کما قال الله لئن شکرتم لا زیدنکم¹ شکرانه دولت عدالت بود"

Then he says that there should be a wise Amīr (General) of the army and the whole army must exactly obey him:

"در کارزار امیری باید صاحب رای و در پیکار وزیری شاید ناقد آرای لشکر
مبارزان میدان همت و عسکر لشکران هرکه جلالت تابع او باشد از دائره حکم
او چون نقطه بیرون نروند"

And then he says that the Amīr who is the leader of the whole nation and the subject is obedient to him, ought to abstain himself from wine and luxury, for wine destroys wisdom; and

1. Qur'ān 14, Ibrāhīm 7 : "If ye give thanks, I will give you more." (The Meaning of the Glorious Koran by M.M. Pickthall).

lethargy, laziness and procrastination are the consequences of drinking:

"امیری که پیشوای قوم باشد و سر لشکر اسلام خلق مطیع وی باشد باید که اورا از لذایذ و شهوات بخته دارد و بشرب مناهی اقدام ننماید چه شراب مزیل عقل است و رای ثاقب و فکر صائب و کسالت و اهمال در افعال از نتیجه شراب و هر کیفیت که مقضی باین معنی بود او هزاران کار امروز بفردا افکند"

Then he says that in the discharge of the affairs of the state, the king should work in consultation with wisemen:

"در مهمات و مصالح با طایفه ای که مشاورت کنند"

The king must not be cruel to his subjects:

"..... چه رعایا از ظلم متنفر گردند و شکسته دل بمارت و زراعت اشتغال نتوانند نمود نقصان در اموال ظاهر گردد و رعایا مستاصل گردند خرابی در مملکت آید لشکریان کلاه کج کنند و بعداد بیرون آیند"

The king should be a worshipper of God and invoke his blessings for justice:

"اگر توفیق کمال رفیق گردد یکپاس شب وقت سحر برخیزد و اگر نتواند پیش از صبح صادق اگر احتیاج غسل بود در آب در آید و اگر نه وضوی پاک بکند قرآن بخواند و استمداد از درگاه خدای تعالی بکند و اعداد از بارگاه رضای والا طلبد که توفیق عدالت رفیق گردد چون صبح بدین نماز بجماعت بگذارد"

After this the king should sit in the company of learned and good men:

"..... و بعد از آن بعلمای متدین و صلاحی متقین صحبت دارد - زنهار زنهار بعلمای متباهنه فرمای و فضلی رخصت نماید صحبت ندارد از آنها استفسار مانی قرآن و آیات احسان بکند"

Before meeting Amirs and other kings, he should meet his minister:

"وزراء و ارکان دولت را پیش از امراء و سلاطین بار دهد که ایشان عرایض عساکر منصوره و غرایض لشکر موفوره در محل خلوت در میان نهند و جواب شافی بگیرند"

He should behave with Amīrs and kings according to their ranks and should not have talks with every one more than necessary:

"بعد از آن سلاطین و خوانین را بار دهد و درخور حال شان اکرام کند و از اکرام هموده هرکسی نقصان نکند و تکلم بیضرورت بهرکسی نکند چه تکلم سلاطین روزگار و ترنم خوانین نامدار نوید است از انعام و امید از اکرام پس هر کسی را نوید دادن و امیدوار ساختن و بآن وفا ناکردن شعار ملوک متحلی باحسان نبود و دثار شاهان تجلی بایمان نباشد "

After this he should meet common men:

"بعد از خوانین ~~امیران~~ بارعام دهد تا قضاوی و دعاوی و عرایض رعایا و مسلمانان بعرض رسانیده هریک را بقدر عدالت و بر جهج شریعت حکم آن بواجب بجای آرد "

Suits filed by the Qāzis and Saiyids should be judged by the "Ṣadr" himself:

"عرایض طایفه سادات و قضات و مشائخ را خود صدر خواهد رسانید "

The "Ṣadr" should be kind and pure at heart and should possess almost all good qualities:

"صدر این طایفه شخص باید که متدین و دردمند بود بلکه وجودی باید که بمشرب صافیه و صوفیه داشته باشد و همه حیثیت ها آراسته و به اکثر فضائل پیراسته کسیکه چنین بود او را منصب صدر باید داد "

A minister who is adorned with good qualities must be religious. For, after the king, the minister is the most powerful man in the kingdom and whenever he entertains a desire to dethrone the ruler and himself become the monarch, faith (honesty) restrains him from this idea:

"وزیر که همه فنون آراسته و بجمیع هنر پیراسته بود بتخصیص دیندار باید چه وزیر در همه امور سلطنت از ختم و خزائن و ارکان دولت همه بوی محتاج اند چون خواهد که بر سلطنت تسلط یابد مانع گردد "

Advocacy should be entrusted to one who is sharp in understanding and quick in replying:

"وکالت بکسی سپارد که اسرع الفهم و تیز جواب بود "

Each post-holder should be entrusted with only that kind of work which belongs to his post:

"زندهار تا تواند در نفاذ احکام جهاندارى و اجراى سر انجام شهرىارى
تخلیط در مناصب نکند کارىکى بدیگرى نسپرد"

The life and wealth of a king is to be spent for the good of his subjects and for the sake of God.

"اموال ایشان برای حرف محتاجان بود در راه خداى تعالى و جان ایشان
در پرواز فضاى حقایق و طیران صحراى دقایق باشد که هرچه زود راه
حق فنا کنند همان درکار آید"

In the last he says that the king who acts according to these principles must succeed in his life.

From his letters written to Saif ¹Khān, it appears how faithful to him Saif Khan was. In all political matters, he was always waiting for his guidance and advice. Saif Khan loved him so much that he was ready to give up his post and lead a saintly life, but Saiyid Ashraf forbade him from doing so and said :
" مقصود از کار است نه اضطرار", that is, the main thing is the purification of heart. He also told him that wealth and high social status do not always hinder the way to God. Afterwards he gave him the traditional cloak and made him his "Khalifa"². He also wrote some books for Saif Khan.

Jamshed Beg 'Ūzbek, Amīr 'Alī Beg, and Malik Maḥmūd were some of those Amīrs and Jagirdars who always lived in his company. Jamshed Beg 'Ūzbek was the Amīr of Turkistan who left

1. See Maktūbāt-i-Ashrafī, letter No. 42, 56, 57.

2. See chapter 15 of the Latāif-i-Ashrafī, Vol. I under the title "The Descriptions of the Disciples of Saiyid Ashraf".

his native land and accompanied Saiyid Ashraf. Amīr 'Ali Beg was also a native of Turkistan. Having learnt 'Sulūk' (سلوک) from Saiyid Ashraf, he returned to his country and started preaching there.

Malik Maḥmūd lived in Bhiḍund, a village near Kichhauchha. The village still exists and his descendants still live there. He was one of the most beloved disciples of Saiyid Ashraf.

The work of the construction of his tomb (which was built in his life) and the digging of the tank surrounding the tomb on three sides, was entrusted to Malik Maḥmūd.

In the light of these facts, it is clear that Saiyid Ashraf was a practical ṣūfī. There was a harmony in his spiritual and material life, and despite his ~~compulsory and supererogatory~~ spiritual meditations, he took interest in worldly affairs too.

But in spite of all his efforts to preach kings, Saiyid Ashraf is no exception to other ṣūfīs in tolerating imperialism. In his writings, he has ignored to distinguish between 'Khilāfat' and 'Mulūkiyat'.

6. HIS LEARNING AND KNOWLEDGE AND HIS RELATIONS
WITH MEN OF LEARNING AND KNOWLEDGE

Saiyid Ashraf had acquired excellence in various branches of sciences prevalent in those days. He was well-versed in Qurān, Hadīṣ, Fiqh and mysticism. 'Tafaqquh' (adeptness in Islamic jurisprudence) was God-bestowed. He had such a good memory that only within a year he crammed the holy Qurān with seven "qir'ats". His **discourses**, letters and books bear testimony to his vast learning and deep knowledge.

Latāif-i-Ashrafi itself is an example of his profound knowledge. It is the quintessence of all basic books on Islamic mysticism. The difficult problems of mysticism have been expalined in a scholarly way and have been illustrated with examples and anecdotes. He had a good knowledge of Persian literature also. The Lataif-i-Ashrafi is full of thousands of verses of so many Persian poets like Rūdakī, Firdausī, Nizāmī, Rūmī, Sa'dī, Zahr Fāryābī, Ḥāfiẓ Shīrāzī, Khusraw, etc. Some of his letters and a chapter of the Latāif-i-Ashrafi have been devoted to the illustration of several verses of different poets.¹

He was himself a prolific poet and had a full command over verse-writing. Hundreds of his verses are scattered in the pages of the Latāif-i-Ashrafi and the Maktūbāt-i-Ashrafi and in his other works. But these are mere verses devoid of poetic beauty. But whenever he was overcome by an extatic state of mind, he could spontaneously produce good verses. For example when he was leaving Semnān, he recited the following ghazal spontaneously.²

1. See Maktūbāt-i-Ashrafi, letter Nos. 23,39, and the Latāif-i-Ashrafi, Chapter 19.

2. Lataif-i-Ashrafi, Vol. II, p.93.

ترک دنیا گیر تا سلطان شوی * محرم اسرار با جانان شوی
 پای تخت و تاج سرور راه نه * تا سزای ملکت یزدان شوی
 چیست دنیا کهنه ویرانه * در ره آباد این ویران شوی
 تا بکی در دام دنیا های بند * در هوای دانه ای پران شوی
 برگذر از خواب و خور مردانه وار * تا براه عشق چون مردان شوی
 گر نهی پا بر سر او رنگ جاه * تارک چون اشرف سمنان شوی

On an occasion he wrote the following ghazal:¹

آتش حسنی درون جان گرفت * در پهای، عشق داد ایمان گرفت
 عشق در ملک دل است چون پادشاه * رفت غوغا ملک چون سلطان گرفت
 پادشاه عشق را نبود زوال * آفتاب است ظل او نتوان گرفت
 پنج نوبت میزند بر تخت بخت * عشق تو چون اشرف سمنان گرفت

On the occasion of his departure from his Shaikh, he recited the following verses:²

کسی کز دولت توفیق یزدان * بریده از دیار کلامانی
 کشیده پای از اورنگ شاهی * دریده پرده وصل یارجانی
 شراب فرقت یاران کشیده * شکسته جام عیشی زندگانی
 نهاده پای در صحرای غربت * کشیده دست از قاضی ودانی
 سر پیموده این بیدای لعنت * رسیده در حریم یارجانی
 برای آنکه از خاک دو پایت * کشد چون سره در چشم عیبانی
 نگردم از درت یک طرفه العین * جدا از خاک درگاه جهانی
 مرا از درگاه عالی خدا را * مران ای سایه انسی وجانی
 منم چون سایه و تو هم چو شخص * چرا این سایه را از شخصی رانی
 نگردد ظل من از شخصی ممتاز * گری از تیغ صد بارم برانی
 بدرگاه تو اشرف گر بود خاک * به از جمشیدی و کیخسروانی

He had deeply studied all important books on mysticism in such a way as some of them were committed to memory. The references of historical books in the Maktūbat-i-Ashrafi and the

1. Barakat 34a.

2. Lataif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 100.

Latāif-i-Ashrafi show his interest in history.

In India wherever he went, 'Ulemā' gathered round him, had discussions with him, accepted his scholarship, profited from him and many of them became his devoted disciples.¹ Qāzī Shihāb-ud-Dīn whose fame as an erudite scholar had spread all over the country and who was known as Malikul-'Ulemā' was much impressed by his profound knowledge. In his first meeting with Saiyid Ashraf, the Qāzī wanted to impress him by his vast knowledge. But Saiyid Ashraf, while offering his commentary on Hidāya and "Hawāshi" on the commentary of 'Awārif-ul-Ma'ārif by Roz Bhān Baqli, impressed upon him that ṣūfīs were not less than 'Ulemā' in learning and knowledge.² Thereupon the Qāzī submitted his books for the Saiyid's opinion. Saiyid Ashraf commended his efforts in the commentary on Qur'ān, namely 'Bahr-i-Mawwāj', but complained of its prolixity. This opinion is fully borne out by the eminent traditionist Shaikh 'Abdul-Haqq Dihlawi.³

Whenever the Qāzī was confronted with any difficult theological problem, he referred it to Saiyid Ashraf who settled the problem to his entire satisfaction. 'Abdul-Haqq Dihlawi holds one of the Saiyid's letters written to the Qāzī as a proof of his deep knowledge. Some hagiologists also hold the same opinion.

Similarly Maulānā 'Allām-ud-Dīn Jāisi, one of the distinguished scholars of his time, accepted the scholarship of Saiyid Ashraf and became his devoted disciple.

-
1. See the Latāif-i-Ashrafi, Vol.I, Chapter 15, under the 'memoirs of his disciple'; and Maktūbāt-i-Ashrafi, letter Nos. 4,7,10,11,12,13,16,19,20,22,43,44 etc.
 2. Suppl. Maktūbāt-i-Ashrafi Sub. F. 166.
 3. See the Latāif-i-Ashrafi, Vol.II, p.106, and Akhbar-ul-Akhyar, p. 162.

Shaikh Ahmad Gujrati who was known as Shaikhul-Islām also submitted himself to Saiyid Ashraf. On his request, Saiyid Ashraf wrote two booklets, Ashraful-Fawā'id and Fawā'idul-Ashraf.

Shaikh Samā'ud-Dīn whose erudition has been highly praised by Nizām Yamani, was his disciple. In the Maktubat-i-Ashrafi, there is a letter dealing with some supererogatory prayers written to Shaikh Samā'ud-Dīn.

Shaikh 'Abdullāh Daiyār Banarasi, Shaikh Mubārak Gujrāti, Shaikh Tāj-ud-Dīn, Shaikh Nūrud-Dīn, Shaikh Hājī Fakhrudīn, Shaikh Abul-Muzaffar Lucknawi, Qāzī Muḥammad Siddhauri, 'Ārif Makerāni, Qāzī Hujjat, Jamīl-ud-Dīn Saped Bāz, Shaikh Ma'rūf, Shaikh Sulemān Muḥaddis, Saiyid 'Usmān bin Khizir, Shaikh Shams-ud-Dīn Awadhi, each of them was an important scholar of his day and was under his mystic discipline. Some letters are found in the Maktūbāt-i-Ashrafi written to some of these persons.

7. HIS WORKS

Several of his works have been mentioned in the Latāif-i-Ashrafi, the Maktūbāt-i-Ashrafi and Supp. to the Maktūbāt-i-Ashrafi. 'Abdur-Razzaq Nūr-ul-'Ain writes in the Supp. to the Maktūbāt-i-Ashrafi:

"حضرت سید اشرف جهانگیر السمنانی السامانی النور بخشی آن مقدار تصنیفات عجایب و تالیفات غرایب که از حضرت قدوة الکبری سربرزده علوم نیست که در عرصه روزگار از هیچ عالمی ذوی العلوم ظاهر و مفهوم نیست که در نسخه اقطار از هیچ فاضل صاحب الحکم این مقدار صادر شده باشد" ¹

Many of them are either extinct or undiscovered; only a few are available. The works which are not available are as follows:

1. Nahw-i-Ashrafia : It was a book of Grammer. Nūr-ul-'Ain writes about it:
"افضل روزگار را دستور شد" ²
2. Sharh-i-Hidāya : It was presented to Qāzī Shihāb-ud-Dīn. ³
3. Sharh-i-'Awārif. ⁴
4. Sharh-i-Fuṣūṣ-ul-Hikam. ⁵
5. Fawāid-ul-'Aqāid : Originally it was written in Persian, and afterwards he translated it into Arabic. Nūrul-'Ain writes:

-
1. Supp. Maktūbāt-i-Ashrafi Sub. F. 166.
 2. Ibid. F. 166.
 3. Ibid. F. 166.
 4. Ibid. F. 166.
 5. Ibid. F. 166.

"در عرب چون تشریف برده اند موالی عرب بر رسائل تصوف میل کرده اند
فوائد الصقائد را عربی عبارت بسته اند بر موالی تعلیم کردند" ^۱

6. Bahr-ul-Afkār : It was written in Qazwīn²
7. Fatāwa-i-Ashrafia³
8. Zīch-i-Sāmānī⁴
9. Tafsīr-i-Nūr Bakhshia⁵
10. Kanz-ul-Asrār⁶
11. Diwān-i-Ashraf⁷
12. Risāla-i-Ghausia⁸
13. Risāla dar Manāqib-i-Khulafā-i-Rāshidīn
14. Mir'at-ul-Haqāiq : It consisted of the illustrations of mystical terms.⁹
15. Bahr-i-Zākirīn¹⁰
16. Hujjatuz-Zākirīn¹¹
17. Notes on the Hāshia-i-Mubārak¹²
Maulānā Burhān-ud-Dīn Marghīnānī.
18. Indexing of the names of kings and nobles mentioned in some books of history written by Shaikh 'Alāud-Daula Semnānī.¹³

-
1. Supp. to the Maktūbāt-i-Ashrafī, Sub. F. 14a.
 2. Ibid. F. 149.
 3. Ibid. F. 149.
 4. Ibid. F. 149.
 5. Ibid. F. 149.
 6. Latāif-i-Ashrafī, Vol. II, p. 386.
 7. Latāif-i-Ashrafī, Vol. I, p. 135.
 8. Barakāt 364.
 9. Latāif-i-Ashrafī, Vol. I, p. 238.
 10. Latāif-i-Ashrafī, Vol. I, p. 300.
 11. Supp. to the Maktūbāt-i-Ashrafī Sub. F. 149.
 12. Ibid. F. 166.
 13. Ibid. F. 149.

Those which are available are as follows:

1. Lataif-i-Ashrafi
2. Maktubāt-i-Ashrafi¹
3. Supplement to the Maktubāt-i-Ashrafi²
4. Ashraf-ul-Ansāb : It was written in Qazwīn.³ The writer of Mahbūb-i-Yazdāni, S.N.Ashraf Jāisi⁴ claims to have a copy of it.
5. Fawāid-ul-Ashraf : It was written in Gujrat.⁵ A copy of it is also possessed by ^{Naim} Ashraf Jāisi.⁶
6. Ashraf-ul-Fawāid : It was also written in Gujrat⁷ and is possessed by ^{Naim} Ashraf Jāisi.⁸
7. Bashārat-uz-Zākirīn⁹ : It consists of a few pages and ^{is} attached with the printed copies of the Lataif-i-Ashrafi.
8. Tambih-ul-Ikhwān : It was written for Saif Khān¹⁰ and a copy of it is preserved in the library of the History Department A.M.U. 'Aligarh.
9. Irshād-ul-Ikhwān : It was also written for Saif Khān¹¹ and a copy of it is preserved in the library of the History Department A.M.U. 'Aligarh.

-
1. Seen in the Introduction under the source of the life.
 2. Ibid.
 3. Supp. to the Maktubat-i-Ashrafi Sub. F. 149.
 4. See Preface to the "Mahbub-i-Yazdani".
 5. Supp. to the Maktubat-i-Ashrafi Sub.F. 149 and Lataif-i-Ashrafi Chapter 15 under 'the memoirs of the Khulafa' of Saiyid Ashraf.
 6. See the Preface to the "Mahbub-i-Yazdani".
 7. Supp. to the Maktubat-i-Ashrafi Sub.F.149 and Lataif-i-Ashrafi Chapter 15 under 'the memoirs of the Khulafa' of Saiyid Ashraf.
 8. See the Preface to the "Mahbub-i-Yazdani".
 9. Lataif-i-Ashrafi, Vol. I, p. 28. .
 10. Lataif-i-Ashrafi, Vol. I, p. 115.
 11. Lataif-i-Ashrafi Vol. I, p. 115.

A pamphlet namely "رسالہ تحقیقات عشق" is attributed to him. A copy of its MS. is preserved in the library of Pīr Muḥammad in Aḥmadābād. It was first discovered by S.N.Ashraf Jāisi.¹ A copy of its MS. was sent to me also. Its title page bears the name of Saiyid Ashraf thus:

تصنيف لطيف حضرت سلطان الشائخ سيد شاه اشرف جهانگیر سمنان رحمة الله عليه

But for the following ^{reasons} the booklet seems to be apocryphal:

- (1) and the The style/language of this book totally differs from all his writings (which I have come across).
- (2) While dealing with any mystical problem in his letters or other works, Saiyid Ashraf often gives references to the Lataif-i-Ashrafi in which nearly all the mystical problems have been dealt with in detail. In this booklet, the delicate mystical problems like "Heavenly love" and "Panthéism" have been dealt with without making any reference to the Lataif-i-Ashrafi.
- (3) None of his writings is devoid of verses. This booklet lacks this characteristic.
- (4) In each writing, he names his spiritual guide, while this book lacks such a reference.
- (5) He himself writes his name as its writer in each of his books. But this book bears his name only on the title page.

1. See the Preface to "Mahbūb-i-Yazdānī".

8. "THE LATAIF-I-ASHRAFI"

The Lataif-i-Ashrafi is a compilation of the discourses of Saiyid Ashraf Semnānī. It was compiled by his disciple and "Khalifa" Nizām Gharīb Yamānī who joined his company in 750 A.H.

The full name of this book is the Lataif-i-Ashrafi fi Bayān-i-Tawāif-i-Sūfi. All the discourse have been arranged in an order under different topics called "Latīfas".

The explanations of different theological and mystical problems are based on the Qur'ān and the traditions of the prophet. In support of his views, Saiyid Ashraf has also quoted from 'Ulemā' and Sūfīs. On controversial problems he has given the views which he favoured, and in support of them he has presented arguments. For further elaborations of the problems he has described the experiences of other sūfīs as well as his own. A separate chapter has been devoted to panthiesm, and an elaborate interpretation of some Qurānic verses and the traditions of the prophet has been given in support of it. Some chapters have been devoted to the memoirs of sūfīs and some eminent poets, and some others on the illustration of some complicated mystical verses and technical terms used by sūfīs in poetry. The book also throws light on his relations with kings and nobles. Thus the book has become interesting and useful for a sūfī, an 'Ālim, and for a student of Persian literature and that of medieval history of Indian as well.

The book consists of an introduction, a preface and sixty chapters. In the introduction it has been told that there was a concluding chapter also. But it is not available now.

The details of its chapters are as follows:

مقدمه در بیان فواید علم و مطالعه کتب صوفیه و استماع کلمات مشائخ و شرائط
آداب و استماع آن -

لطیفه اول در بیان توحید و مراتب او
لطیفه دوم در بیان معرفت ولایت ولی و اقسام او
لطیفه سوم در بیان معرفت عارف و متعرف و جاهل
لطیفه چهارم در بیان معرفت صوفی و متصوف و ملامتی و فقیر و اوصاف این
طائفه و ذکر ارباب ولایت از غوث و امامان و اولاد و ابرار و ابدال
و اختیار و شرح اولیای مکتوم و لمیت اطلاق اسم تصوف و صوفی بدین
طائفه -

لطیفه پنجم در بیان تفریق هجزه و کرامت و استدراج و دلائل اثبات کرامت
و ذکر هراج رسول علیه السلام

لطیفه ششم در بیان اهلیت شیخی و شرائط اقتدا و آداب مرشد و مسترشد که
مجموع اربعین اکابر است و مسئله توحید و مطلب او

لطیفه هفتم در بیان اصطلاحات تصوف

لطیفه هشتم در بیان حقیقت راه سلوک و سلسله تربیت و وجه خاص و حجب ظلمانی
و نورانی و انواع تجلیات و تلخیص ابلیسی

لطیفه نهم در بیان شرائط تلقین ازکار مختلفه موضوعه مشائخ و فضل ذکر
جلی برخفی

لطیفه دهم در بیان شرائط تفکر و مراقبه و جمع و تفرقه

لطیفه یازدهم در بیان مشاهده و وصول و رویت صوفیه و یمنان و یقین
لطیفه دوازدهم در بیان انواع لباس مشائخ از صوف و خزنه و امثال آن و
معنی هر یک و شرائط ارادت مرید و مراد و ذکر مقراض و
طایفه

لطیفه سیزدهم در بیان حلق و قصر

لطیفه چهاردهم در بیان مبداء خانواده مشائخ که در اصل سلف چهارده بودند
و ذکر اویسیان

لطیفهٔ پانزدهم	در بیان سلسلهٔ حضرت قدوة الکبرا و سلسلهٔ حضرت نورالسنین و سلسلهٔ بعضی مشائخ سلف و خلف و اسامی خلفای کمل ایشان و تواریخ وفات و فائده اعراس پیران و تحصیل فضائل از اکابر متعدد
لطیفهٔ شانزدهم لطیفهٔ هفدهم	در بیان معنی کلمات مشائخ از شطحیات و امثال آن در بیان آداب صحبت و زیارت مشائخ و قبور ایشان و کیفیت وضع جبهه بین یدی الشیوخ
لطیفهٔ هیژدهم لطیفهٔ نوزدهم	در بیان معنی زلف و خال و امثال آن در بیان معنی ابیات متفرقه در محتملات متصوفه که از افاضل مختلفه صادر شده اند
لطیفهٔ بیستم لطیفهٔ بیست یکم	در بیان سماع و استماع مزامیر در بیان مسئله جهروا اختیار قضا و قدر خیر و شر و بعضی عقاید صوفیه
لطیفهٔ بیست دوم	در بیان ترک اورنگ سلطنت و اعراض از سریر مملکت و سپردن طریق سفر و التقابه بعضی مشائخ عصر در راه بتخصیصی بحضرت مقدم جهانیان دایتان بجنازه حضرت شیخ شرف الدین یحیی منیری و رسیدن بحضرت شیخ علاء الدین و وصول بمقصد و ایثار مقامات خود را و القاب خطاب جهانگیری
لطیفهٔ بیست و سوم	در بیان تعیین مقام و نزول رایات اشرفی و صدور علامات شگرفی در ظفرآباد و اظهار خوارق یکدیگر و ذکر ارادت شیخ کبیر سرور پوری
لطیفهٔ بیست و چهارم	در بیان دیدن امر او سلاطین و فقر او مساکین را تقریباً مناقب مسند عالی سیف خان
لطیفهٔ بیست و پنجم	در بیان ایمان و دلائل اثبات صانع و وحدت صانع و ازلیت و ابدیت او و اصول شریعت و طریقت
لطیفهٔ بیست و ششم	در بیان ارباب نظر و برهان و اصحاب کشف و اعیان و حیرت هر دو طایفه و عقاید طائفهٔ اخیر و بحث شریعت و طریقت و وحدت هر دو که یکی میگویند -
لطیفهٔ بیست و هفتم	در بیان دلائل وحدت وجود و اختلاف بعضی مشائخ در وحدت وجود و توفیق در ایشان
لطیفهٔ بیست و هشتم	در بیان توبه
لطیفهٔ بیست و نهم	در بیان نماز

لطیفه سی ام	در بیان زکوة
لطیفه سی و یکم	در بیان روزه
لطیفه سی و دوم	در بیان حج و جهاد
لطیفه سی و سوم	در بیان اصناف امت که متفرق شده اند بمذاهب کثیره و ماهیت مراتب انسانی و ذکر انسانی صوری و معنوی
لطیفه سی و چهارم	در بیان فوائد سفر و شرائط او
لطیفه سی و پنجم	در بیان عجائب روزگار و غرائب آثار که در سفر حضرت ایشان دیده اند و انواع مراحم مقامات که از اکابر و امآثر همور کوهستان ورزیده اند
لطیفه سی و ششم	در بیان طریق اطعام و فوائد بعضی ماکولات و مشروبات
لطیفه سی و هفتم	در بیان شرائط اعتکاف و عزلت و خلوت تجرید و تفرید
لطیفه سی و هشتم	در بیان وظایف صبح و شام و صلوٰة خمسہ اسلام و نوافل و ادعیه مشهوره ایام متبرکه و صیام صوفیه
لطیفه سی و نهم	در بیان عشق و مراتب او
لطیفه چهل و یکم	در بیان زهد و تقوی
لطیفه چهل و یکم	در بیان توکل و کسب و رضا و ذکر خوف ورجا
لطیفه چهل و دوم	در بیان تعبیر خواب
لطیفه چهل و سوم	در بیان بخل و سخاوت و رزق و ذخیره
لطیفه چهل و چهارم	در بیان مجاهده و ریاضت و در بیان سعادت و شقاوت
لطیفه چهل و پنجم	در بیان رسوم خلق و مزاج معتمدین
لطیفه چهل و ششم	در بیان تذکرو عظم و حسن خلق و غضب و شفقت و مامله
لطیفه چهل و هفتم	در بیان مومن و مسلم
لطیفه چهل و هشتم	در بیان امر معروف و نهی منکر و در ذکر بعضی اشربه مختلف فیها
چهل و نهم	در بیان هرفت امامت و بیان تولا و تیرا و ترک علایق و عوایق
لطیفه پنجاهم	در بیان هرفت نفس و روح و قلب و در قبض ارواح و نموداری ملائک و تمنای مرگ
لطیفه پنجاه و یکم	در ذکر علم و طبل و بیان زنبیل گردانیدن

در بیان نسب حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم و جزوی سیر نبوی علیه السلام و شرح نسب سادات از احفاد و اولاد که از کتب نسابان انتخاب افتاد	لطیفه پنجاه و دوم
در ذکر خلفای راشدین و بعضی صحابه و تابعین و ایام اثنا عشر در ذکر بعضی شعرا که از مشرب صافی صوفیه و طایفه علیه شرعی داشتند	لطیفه پنجاه و سوم لطیفه پنجاه و چهارم
در صدور بعضی خوارق از حضرت قدوة الکبرا به نسبت بعضی مردم	لطیفه پنجاه و پنجم
در بیان تفویض مقام و حواله ولایت اسلام به نسبت مقتدای آفاق حضرت سید حاجی عبدالرزاق و ذکر قبولیت بشرف فرزندی در نزول آیات اشرفی و علامات شگرفی در خطه اوده و قصبه جائس و قصبه ردولی و نواح او و صدور خوارق به نسبت اهالی این دیار و سبب اعتقاد مسند عالی سیف خان و حضرت قاضی رفیع الدین و حضرت شیخ شمس الدین صدیقی اوده‌ی	لطیفه پنجاه و ششم لطیفه پنجاه و هفتم
در شرح دعوات بعضی اسمای اعظم و تفسیر و بیان سوره فاتحه توریت که معروف بدعای بشمخ است و بعضی فواید دیگر از افسون و تعویذ و امثال آن	لطیفه پنجاه و هشتم
در بیان تنزیل فیض الهی و فضل نامتناهی در حین سفر حضرت ایشان را و اخصار ملائکه و مردان غیب و بعضی اولیا بجهت تجمیز و تکفین حضرت قدوة الکبرا	لطیفه پنجاه و نهم
در بیان صدور بعضی انفاس اشفاق به نسبت قدوة الآفاق سید عبدالرزاق و اولاد و احفاد او و بعضی خلفای کبرای ایشان و لطف عام به نسبت فرزندان و معتقدان و مریدان و مخلصان تام مشتمل بر اخلاق و اوصاف و حکایات این طائفه علیه قدس الله ارواحهم	لطیفه شصتم خاتم

9. ITS COMPILATION

According to his own statement, Nizām Yamānī, the compiler of the Lataif-i-Ashrafi lived in company of Saiyid Ashraf for thirty years¹ and whatever he heard from him he recorded it. Probably this period of thirty years means the period from 750 A.H.² to 780 A.H. which passed in continuous ~~st~~itineration with Saiyid Ashraf. For, it is evident from the Lataif-i-Ashrafi that he lived in company of his spiritual guide even after 780 A.H.³

The Lataif-i-Ashrafi consists not only of the discourses of thirty years but it also comprises many discourses and events of subsequent years. In the Introduction of the Lataif-i-Ashrafi, Nizām Yamānī himself writes:

"..... در اثنای این در ضمیر دل القا کرد که بعضی از انفاسی
نفسیه و الفاظ متبرکه و شمه از لطایف هارف و ظرائف کواشف احوال مقامات شریفه
و انزال کرامات عجیبه حضرت قدوة الکبری از متبدا تا منتها اصداد یافته بیان باید کرد"

According to the Mahbūb-i-Yazdānī,⁴ the Lataif-i-Ashrafi was not arranged in the present form during the life of Saiyid Ashraf, but after his death, when Nizām Yamānī compiled his discourses, he chose different topics and placed the relevant matters under each topic and called each topic a 'latīfa' and the book was named the Lataif-i-Ashrafi.⁵ But it is not all correct. The

-
1. Lataif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 381.
 2. This year Yamānī met Saiyid Ashraf for the first time (Lataif-i-Ashrafi Vol. I, p.2).
 3. His stay at Rūpābad (a part of Kichhauchha) with the Saiyid in 782 A.H. and his accompaniment with him in the journey to Gulbarga (which took place after 810 A.H.) are proved by the Lataif-i-Ashrafi (see Brakāt p. 224, and this preface p. 15).
 4. It is the latest biography of Saiyid Ashraf, published in 1952 A.D. in the Shanti Press Allahabad.
 5. Preface to the Mahbūb-i-Yazdānī.

Lataif-i-Ashrafi and the Maktubat-i-Ashrafi themselves lead to the conclusion that his discourses had been compiled under the name of the Lataif-i-Ashrafi long before the death of Saiyid Ashraf; but, of course, additions continued till his death. Some chapters were added even after his death and these are not the discourses of Saiyid Ashraf. These are the chapters on his illness and death and on his important "Khalifas"¹.

According to Saiyid 'Abdur - Razzāq, the letters contained in the Maktubat-i-Ashrafi are those which were written after 787 A.H.² In his letters, Saiyid Ashraf, on several occasions, has referred to the Lataif-i-Ashrafi, which prove that his discourses had been compiled under the headings of different 'latīfas' and were entitled on the Lataif-i-Ashrafi before 787 A.H., though the additions continued even after his death as already pointed out.

Some references to the Lataif-i-Ashrafi made in the Maktubat-i-Ashrafi are given below:

(1) Letter No. 9.

..... "شیخ باید که بدین خواهی مخصوص بود و باین اختصاص منوصی و باوصاف دیگر نیز باید که موصوف بود و باعتراف آخر معروف چنانکه در لطایف برادر اخوی الاحباب شیخ نظام یعنی مذکور کرده تا در خور اقتدائی و در رهنمائی بود"

1. Lataif-i-Ashrafi, chapter Nos. 15, 59, 60.

2. Introduction to the Maktubat-i-Ashrafi.

(2) Letter No. 19.

"..... بهینه آن مسوده ی این درویش در ملفوظات و مقامات لطایف
درج کرده برخی از عمر گرانمایه بلکه فرخی از ایام سرمایہ در ترتیب و ترکیب
جمع آن واردات غیبی و الهامات لاریبی خرج ازین وادیہ ہرگرا
داعیہ ی تحقیق سخنی بودہ باشد فلیطلب ثمہ "

It clearly indicates that the Latāif-i-Ashrafī had been compiled in an arranged form in his life.

(3) Letter No. 32.

"..... باقی سادات عراق و خراسان و مائرء النہر و جمیع اعصار وادیار آن
حدود در لطایف اشرفی فرزند اعزا الاحباب و الاصحاب شیخ نظام حاجی
غریب یمنی یکدیگر جمع کردہ اند

(4) Letter No. 40

"بدایت الاولیاء فی الشریعت نہایت الانبیاء فی الطریقت یعنی چنانکہ
در لطایف فرزند اعز نظام الدین یمنی ذکر کردہ است "

(5) Letter No. 49.

"..... و منشای ہر لباس برادر اعز شیخ نظام الدین در لطایف ذکر
کردہ اند "

(6) Letter No. 52.

"..... و انتہی وظایف از برای قمع اعدای دیار و جہت قلع اشرای روزگار درخواست
کردہ اند از کتاب لطایف معلوم خواہد شد "

(7) Letter No. 54.

"بدایت مقراض راندن چنانکہ در لطایف برادر اعزا الاصحاب شیخ
نظام الدین یمنی درج کردہ اند - اگر احتیاج بود از و طلب دارند "

(8) Letter No. 62.

"..... اگر اصحاب شریعت و ارباب ذریعت روایت فقہ خواہند بنمایند
چہ در لطایف فرزند اعز نظام الدین درین وادیہ نیک رفتہ اند "

In these writings it is also implicit that Saiyid Ashraf in his letters had asked his several Khalīfas and disciples to consult the Lataif-i-Ashrafi on different theological and mystical matters. Therefore it seems probable that several copies of the Lataif-i-Ashrafi would have been made and would have reached the remote parts of the country. Even today, although no fully reliable MS. of the Lataif-i-Ashrafi is available, yet its several copies are preserved in different public and private libraries of the country.

10. SOURCES OF THE LATĀIF-I-ASHRAFĪ

Discussing on various problems, Saiyid Ashraf quotes from Qur'ān, Tafsīr, Ḥadīṣ, and other religious and mystical works of his predecessors. The important works on Tafsīr such as Tafsīr-i-Rāzī, Tafsīr-i-Shihābī, Tafsīr-i-Zāhidī, and on Ḥadīṣ such as Siḥāḥ-i-Sitta, have been frequently used. On several occasions, references to some important historical books, like Ṭabarī and Ṭabaqāt-i-Nāṣirī, have been also made. But the most important book which formed the bases of his source are as follows:

1. Sharḥ-i-Ta'arruf :

It is an important book on 'Taṣawwuf'. It was written by Abū Ibrāhīm Ismā'īl bin Muḥammad Mustamelī Bukhārī (d. 434 A.H.).

2. Risāla-i-Qushairia :

It is also an important book on 'Taṣawwuf' and 'Tazkira'. It was written by Abul-Qāsim 'Abdul-Karīm bin Hawāzin al-Qushairī (d. 465 A.H.). Several anecdotes and statements of this book have been translated and several extracts have been taken in the Latāif-i-Ashrafī.

3. Kashful-Mahjūb :

It was written by Shaikh 'Alī Hujwairi in 465 A.H. The discussion of ^{some} chapters of the Latāif-i-Ashrafī are based on this books.

4. Ṭabaqāt-uṣ-Ṣūfia :

There have been several books of this name, of which the

two are most famous, one in 'Arabic written by 'Abdur-Rahmān Sullamī (d. 412 A.H.) and the other in Persian by Abū Ismā'īl 'Abdullāh Harawī (d. 481 A.H.); and here the latter is meant, as our author has made much use of it.

5. Ihyā'-ul-'Ulūm :

It is one of the most important works of Abū Ḥamid Muhammad Ghazzalī Tūsī (d. 505 A.H.). Several references to this book have been made in the Lata'if-i-Ashrafī.

6. Fuṣūṣ-ul-Hikam :

It is the most important book on Islamic mysticism to all the ṣūfīs believing in pantheism. It was written by Muḥiyud-Dīn Akbar (d. 638 A.H.). Saiyid Ashraf had compiled a separate book, namely 'Mir'at-ul-Haqāiq' based on Fuṣūṣ-ul-Hikam. This book (now not available) dealt with the technical terms used by Ṣūfīs. Nizām Yamānī again extracted materials from this book and added it to the Lata'if-i-Ashrafī under the chapter "Istilahāt-i-Ṣūfia".

7. Futūḥāt-i-Makkia :

It is a huge work of Shaikh Akbar and is one of the most important books of 'Taṣawwuf'. It was completed in 629 A.H.

8. 'Awārif-ul-Ma'ārif :

It was written by Shaikh Shihab-ud-Dīn Suharwardī (d. 539 A.H.). It is one of the fundamental books of Islāmic mysticism. It is read and taught in all schools of Ṣūfīs. Saiyid Ashraf had thoroughly read it and had written a commentary on it. He had also read some Persian translations of 'Awārif-ul-Ma'ārif'

such as "al-Misbāh-ul-Hidāya wa-Miftāh-ul-Kifāya" by 'Izzud-Dīn Mahmūd Kāshānī (d. 728 A.H.) and "Ma'arif-ul-'Awārif" by Najib-ud-Din 'Alī bin Buzghash (d. 676 A.H.). Saiyid Ashraf has made much use of the former translation.

9. Ilām-ul-Huda :

It was also written by Shaikh Shihāb-ud-Dīn Suharwardī.

10. al-'Urwah and Chehl Majlis :

The full name of the al-'Urwah is "al-'Urwah li-Ahlil-Jalwah wal-Khalwah". It was written by Shaikh 'Alā-ud-Daula Semnānī (d. 736 A.H.) in 724 A.H; and the Chehl Majlis consists of the Shaikh's discourses, compiled by his disciple Iqbāl Sīstānī. Saiyid Ashraf had been himself in company of the Shaikh in his early life and had been very much influenced by him. The remarks and statements of the Shaikh quoted in the Lataif-i-Ashrafī are found nearly word by word in both these books, though they have not been named; and al-'Urwah has been mentioned only in one of his letters.¹

These books are not in printed form. The MSS. of these books are preserved in the Maulānā 'Āzād Library A.M.U. Aligarh.

11. Rauz-ur-Riyāhīn : It was written by Imām 'Abdullāh Yāfi'ī (d. 760 A.H.). Though the book has not been mentioned by name, yet from a comparison between the corresponding passages of the Rauzur-Riyāhīn and the Lataif-i-Ashrafī it becomes clear that the book referred to is none but the Rauzur-Riyāhīn. The complete similarity of the language between the Lataif-i-Ashrafī and the Rauzur-Riyāhīn shows that Saiyid Ashraf did refer to this book the name of which he had forgotten.

1. Maktubat-i-Ashrafī, letter No. 42.

11. THE 'LATĀIF-I-ASHRAFĪ' AS A SOURCE OF OTHER BOOKS OF 'TASAWWUF' AND 'TAZKIRA'

The Lataif-i-Ashrafi has been a source of other books of 'Tasawwuf' and 'Tazkira' in different centuries, which speak of its popularity and fame to the remote parts of the country. Some of them are as follows:

Nafahāt-ul-Uns, Mir'at-ul-Asrār, Akhbār-ul-Akhvār, Gulzār-i-Abrār-i-Ghaṣī, Tabaqāt-i-Shahjahanī, Mir'āj-ul-Walāyat, Mu'īn-ul-Auliya, Khazīnat-ul-Asfiyā, Sharāif-i-Ashrafia, etc.

Of these, two books, Nafahāt-ul-Uns and Mir'at-ul-Asrār, deserve notice.

Although Jāmī has made no mention of the Lataif-i-Ashrafi as a source of the Nafahāt-ul-Uns, yet the following evidences reveal that Jāmī had utilised the Lataif-i-Ashrafi.

1. About some sūfīs who were contemporaries of Saiyid Ashraf, the same statements occur in both the Lataif-i-Ashrafi and the Nafahāt-ul-Uns. Since the former is earlier, it would reasonably be presumed that the latter's information is based on the former. These sūfīs are; Shaikh Abul Wafā Khwārazmī¹, Shaikh 'Alāud-daula Semnani², Shaikh Kamāl-ud-Dīn 'Abdur-Razzāq Kāshāni³

-
1. Shaikh Abul Wafā Khwārazmī (d.835 A.H.) was the disciple of Shaikh Abul-Futūh, son of Shaikh Bahāud-Dīn Kubafā (see Nafahāt-ul-Uns p.434), he also got 'Khilāfat' from Saiyid Ashraf and lived in his company for a long time (see Lataif-i-Ashrafi).
 2. Shaikh 'Alāud-Daula (d.736 A.H.) whose company had been shared by Saiyid Ashraf in his early mystic discipline was the disciple of Shaikh Nūr-ud-Dīn 'Abdur-Rahmān Kīraqī, a well-known mystic of Iran (see Lataif-i-Ashrafi p.378-79 and Nafahāt p. 439).
 3. 'Abdur-Razzāq Kāshāni was a contemporary of Shaikh 'Alāud-Daula Semnāni and a reputed Sūfi of that period. Saiyid Ashraf had lived in his company also.

and Hāfiz Shīrāzī. About Shaikh Abul-Wafā Khwārazmī, the words of the Lataif-i-Ashrafi are:

"(فرزند) ابوالوفا خوارزمی را از مشارب صافیه^۱ ارباب توحید و اصحاب ادواق و واجید شری تمام بوده است"

The same words are in the Nafahāt-ul-Uns.² About Shaikh 'Alā-ud-Daula Semnānī, the Lataif-i-Ashrafi gives the following information:

"شیخ علاءالدوله در اصل از ملوک سمنان است و از اقربای این فقیر میباشند و سبب توبه وی آن بود که بیائزده سالگی بملازمت سلطان وقت اشتغال مینمود در یکی از حروب که حضرت سلطان ابراهیم را نورالله مضجه با اعداء بود و پرا جذبه ای رسیده و سوی بغداد مراجعت کرد و بصحبت حضرت شیخ نورالدین عبدالرحمن کسرقی ملوک میکردند بعد از ترک تجوید و تفرید خویش خانقاه ایشان روزمره صد دینار بود و خانقاه سکاکیه از بنای آباء و اجداد این فقیر در سمنان است بایشان تفویض یافت"^۲

"شیخ علاءالدوله سمنانی ابن احمد بن محمد البیانگی در اصل از ملوک سمنان است منصب وزارت حضرت ابراهیم شاه بایشان مفوض بود در یکی از حروب و پرا جذبه ای رسید بعد از آن در تصع و تسعین و تسمایه قبل در خمس و عشر و سبعمایه و الآخر اصح در صحبت شیخ نورالدین عبدالرحمن اسفرائی کرخی رسیده و شرف ارشاد یافته در خانقاه سکاکیه مدت شانزده سال صد و چهل اربعین برآورد و گویند که در سایر اوقات صد و سی اربعین دیگر برآورده اند - چون عمروی بهشتا دو هشت سال رسید شب جمعه بیست و دوم رجب ست و ثلاثین و سبعمایه در برج احرار صوفی آباد بجوار رحمت حق پیوست و در حظیره^۳ قطب الاوتاد عماد الدین عبدالوهاب مدفون شده"

The above statements are not free from interpolations and historical mistakes, yet the similarity of the language of the Nafahāt-ul-Uns and the Lataif-i-Ashrafi cannot be denied. The words of the Nafahāt are as follows:

-
1. Barakat-i-Chistia, p. 176.
 2. Nafahāt-ul-Uns, p. 434.
 3. Barakāt-i-Chishtia, p. 295.
 4. Lataif-i-Ashrafi, Vol. I, p. 378-79.

"وی در اصل از ملوک سمنان است بعد از پانزده سالگی بخدمت سلطان وقت شغل گرفت در یکی از حروب که سلطان را با اعداء بوده و پرا جذبه ای رسید بعد از آن در شهر سنه سبع و ثمانین و تسمایه در بغداد بصحبت شیخ نورالدین عبدالرحمن کسرقی رسید در وقت مراجعت از حجاز و در سنه تسع و ثمانین و تسمایه اذن ارشاد یافت و بعد از سنه عشرين و سیمایه در خانقاه سکاکیه در مدت شانزده سال صد و چهل اربعین بر آورد -

و گویند که در سایر اوقات صد و سی اربعین دیگر بر آورده است و چون عمر وی بهفتاد هفت سال رسید شب جمعه بیست و دوم رجب ست و ثلاثین و سیمایه در مرج احرار صوفی آباد بجوار رحمت حق پیوست و در خطیره^۱ قطب زمان عماد الدین عبدالوهاب مدفون گشت^۱

(iii) Hāfiz Shīrāzī who was a contemporary, and for some time a companion, of Saiyid Ashraf, has been mentioned at several places in the Lataif-i-Ashrafi.² About his Dīwān, Saiyid Ashraf says:

"اکابر روزگار اشعاروی را لسان الغیب گفته اند بلکه بزرگی درین وادی گفته است که هیچ دیوانی به از دیوان خواجه حافظ نیست اگر مروی صوفی باشد بشناسد"^۳

And Jāmī also writes:

"یکی از عزیزان سلسله خواجگان قدس الله تعالی اسرارهم فرموده است که هیچ دیوان به از دیوان حافظ نیست اگر مرد صوفی باشد"^۴

(2) All the statements of the Lataif-i-Ashrafi attributed to Shaikh 'Alaud-Daula are found in the al-Urwah and the Chehl Mailis. Both these books might have been the sources of the Nafahāt-ul-Uns also, but this point should not be neglected that only those statements of 'Alaud-Daula' Semnānī have been taken in the Nafahāt-ul-Uns which have been given in the Lataif-i-Ashrafi. The similarity of so many excerpctions cannot be mere by chance.

1. Nafahat-ul-Uns 439.

2. See Lataif-i-Ashrafi Vol. I, p. 81, 98, 204 etc.

3. Lataif-i-Ashrafi, Vol. I, p. 353.

4. Nafahat-ul-Uns, p. 614.

(3) There has been a controversy on Pantheism between Shaikh 'Alāud-Daulah and Shaikh 'Abdur-Razzāq Kāshānī, and they wrote letters to each other on this matter.

On the occasion when Shaikh Kāshānī asked Iqbāl Sīstānī, the disciple of Shaikh Semnānī, about his Shaikh's opinion about Ibn-i-'Arabī, Saiyid Ashraf was himself present. He gives an account of the talks held between the Shaikh Kāshānī and Iqbāl Sīstānī.

"زبدہ عقاید اصحاب تصوف و عمدہ مواہد ارباب تعرف مسئلہ وحدۃ الوجود است و اندک نزاعی کہ در این مسئلہ بحضرت شیخ عبدالرزاق کاشی و حضرت شیخ علاء الدولہ سمنانی افتادہ بنابر مصلحتی است و در آن حین کہ این ہر دو اکابر بیکدیگر ارسال مکاتبات بھمدیگر کردند این فقیر و امیر اقبال سیستانی در میان بودہ اند کہ در راہ سلطانیہ با شیخ عبدالرزاق امیر اقبال ہمراہ بودند از ایشان استفسار آن ہنوی کردہ و برا درین وادیہ بہرہ تمام بودہ کہ شیخ تودوشان شیخ اکبر و سخنان وی چہ اعتقاد دارد در جواب گفتہ کہ ویرا مردی عظیم الشان و عالیقدر میدانند و ہارف ویرا بسیار می پسندد اما میفرماید کہ درین سخن کہ حق را وجود مطلق گفتہ غلط کردہ وی گفتہ کہ اصل ہمہ ہارف او خود ہمین سخن است و ازین بہتر سخنی نیست کہ شیخ تو این را انکار میکند و جملہ انبیاء و اولیاء وائمہ برا این مذہب بودہ اند امیر اقبال این سخن را بشیخ خود نقل کرد شیخ آنرا در جواب نوشتہ است در جمیع بلبل و نحل بدین رسوائی سخن کس نگفتہ است و چون نیک باز شکافی مذہب طبایعیہ و دہریہ بسیار بہتر ازین عقیدہ و امثال این در نفی و ابطال آن سخنان بسیار نوشتہ چون این خبر بشیخ عبدالرزاق کاشی رسید شیخ رکن الدین علاء الدولہ مکتوبی نوشتہ و شیخ آنرا جواب نوشتہ " ۱

After these lines those letters have been also given in the Lataif-i-Ashrafi.

Nearly the same lines are written in the Nafahāt-ul-Uns, the originality of which most probably can be claimed only by the Lataif-i-Ashrafi. The words of ^{the} Nafahāt are also given here:

1. Lataif-i-Ashrafi, Vol. II, p. 140.

"وی (شیخ کمال الدین عبدالرزاق کاشی) مرید شیخ نورالدین عبدالصمد نطنزی است
 با شیخ رکن الدین علاءالدوله قدس الله سره مباحثه است و میان ایشان در
 قول بوحثت وجود مخالفت و مباحثات واقع است و در آن معنی بیکدیگر مکتوبات نوشته
 اند - امیر اقبال سیستانی در راه سلطانیه با شیخ کمال الدین عبدالرزاق همراه شده
 بود از وی استفسار آن معنی کرده و برادر آن معنی غلط تمام یافته پس از امیر اقبال
 سیستانی پرسیده که شیخ تودرشان شیخ محی الدین عربی و سخن او چه اعتقاد
 دارد در جواب گفته است که او را مردی عظیم الشان میدانند در هارف اما می فرماید
 که درین سخن که حق را وجود مطلق گفته غلط کرده و این سخن را نمی پسندد
 وی گفته اصل همه هارف او خود این سخن است و ازین بهتر سخن نیست عجب
 که شیخ تو این را انکار میکند و جمله انبیاء و اولیاء و ائمه بر این مذهب بوده اند
 امیر اقبال این سخن را بشیخ خود عرضه داشت کرده بوده است شیخ در
 جواب نوشته است که در جمیع ملل و نخل بدین رسوائی سخن کسی نگفته
 است و چون نیک باز شکافی مذهب طبیعی و دهریه بهتر به بسیاری ازین عقیده
 اند و در نفی و ابطال این سخنان بسیار نوشته و چون این خبر بشیخ کمال الدین
 عبدالرزاق رسید بشیخ رکن الدین علاءالدوله مکتوبی نوشته است و شیخ آنرا
 جواب نوشته " ۱

(4) All the writings of the preface of the Nafahāt-ul-Uns are found in the Lata'if-i-Ashrafī under different Laṭīfas, and only those references have been given under the sub-headings of the preface of the Nafahāt-ul-Uns which have been given in the Lata'if-i-Ashrafī too. And if the sources of similar statements have not been referred to in the Lata'if-i-Ashrafī, they have not been given in the Nafahāt-ul-Uns also.

In this respect, an analysis of the preface of the Nafahāt-ul-Uns will be not amiss.

(i) The first subheading of the preface is " تمهید فی القول " . What is written under this heading, the same is found

1. Nafahāt-ul-Uns, p. 482.

in Lataif-i-Ashrafi nearly word by word under the second 'latīfa' (درمیان معرفت ولایت ولی واقسام او). Some statements of the Lataif-i-Ashrafi, however, have been omitted in the Nafahāt-ul-Uns. Under these headings, the references given in both the books are the same.

An example of the corresponding passages of both the books is given below:

The text of the Nafahāt-ul-Uns¹

تمهید فی القول فی الولاية الولی |

ولاية تشق است از ولی که قرب است و آن دو قسم است :

ولاية عامه و ولاية خاصه

ولاية عامه مشترک است میان همه مؤمنان قال الله تعالى/ ولی الذین امنوا يخرجهم من الظلمات الى النور². ولاية خاصه مخصوصه است بواصلان از ارباب سلوک وهی عبارة عن فناء العبد فی الحق وبقائه به قالولی هوالفانی فیهِ والباقی به وفثاء عبارت است از نهایت سیرالی الله - وبقا عبارت است از بدایت سیر فی الله چه سیرالی الله وقتی منتهی شود که بادیه وجود را بقدیم صدق یکبارگی قطع کند و سیر فی الله آنگاه محقق شود که بنده را بعد از فنای مطلق وجودی و ذاتی مطهر از لوث حدثان ارزانی دارد تا بدان در عالم اتصاف باوصاف الهی و تخلق باخلاق ربانی ترقی کند -

ابوعلى جوزجانی رحمه الله گوید :

الولی هوالفانی من حاله والباقی فی مشاهدة الحق ولم یکن له عن نفسه اخبار ولا مع غیر الله قرار ولی آن بود که فانی بود از حال خود و باقی بود بمشاهده حق سبحانه و تعالی ممکن نباشد مراورا که از خود خبر دهد یا خبر خداوند بیاراند -

ابراهیم ادهم رحمه الله تعالی مردی را گفت خواهی که ولی باشی از اولیاء الله تعالی گفت بلی خواهم گفت لا ترغب فی شئی من الدنیا والآخرة

1. Nafahat-ul-Uns, p. 5,6.

2. Qur'ān 3, Baqar 35

وافرغ نفسك لله تعالى واقبل بوجهك عليه بدنیا وعقی رغبت مکن که رغبت باینها اعراض بود از حق سبحانه وتعالی و فارغ کن مرخود را از برای دوستی خداوند و دنیا وعقی را در دل راه ره و روی دل بحق آرو چون این اوصاف در تو موجود شد ولی باشی -

وفی الرسالة القشیریة : ان الولی له مہنیان احد ہما فعیل بمعنی مفعول وهو من یتولی اللہ امرہ - قال اللہ تعالی وهو یتولی الصالحین فلا یکلہ الی نفسہ لحظة یل یتولی الحق سبحانه رعايته والثانی فعیل مبالغة من الفاعل و هو الذی یتول عبادۃ اللہ وطاعته فعبادۃ تجری علی التوالی من غیر ان یتخللہا عصیان و کلا الوصفین واجب حتی یكون الولی ولیا یجد قیامہ بحقوق اللہ علی الاستقصاء والاستیفاء و دوام حفظ اللہ ایاہ فی الستراء والضراء ومن شرط الولی ان یكون محفوظاً کما ان الشرط النبی ان یكون مصوماً فکل من کان للشرع علیہ اعتراض فهو مفرور مخادع -

قصد ابو یزید السطامی قدس اللہ تعالی روحہ بعضی من وصف بالولاية فلما وافی مسجده قد ينظر خوجه فخرج الرجل ورمی بزاقہ تجاه القبلة فالضوف ابو یزید ولم یسلم علیہ وقال هذا رجل غیر مامون علی ادب من آداب الشریعة فكیف یكون امیناً علی اسرار الحق -

شخص بنزدیک شیخ ابو سعید ابوالخیر قدس سرہ در آمد ونخست پای چپ اندر مسجد نهاد شیخ اورا گفت بازگرد کہ هرکس در خانہ دوست ادب آمدن ندارد مارانشاید کہ باوی صحبت داریم -

شیخ رکن الدین علاء الدولہ قدس اللہ روحہ فرمودہ است انبیاء علیہم السلام از انشای گناہ عابداً مصوم اند و اولیاء از خوار داشت گناہ محفوظ .

از مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم مروی است ان تغضر اللہم فلتغفر جیباً وای عبد لک لا الہا و نزدیک این بیچارہ هیچ گناہی بدتر از این نیست کہ بندہ خود را مقصر و محرم نداند -

And here is the text of the Latāif-i-Ashrafī¹

"حضرت نوالمین از مہنی ولایت درخواست کردند فرمودند کہ ولایت

1. Barakāt-i-Chishtia, Latīfa 2, p. 130-134.

مصدر ولی است و بمعنی قرب است و آن دو قسم بود ولایت عایمه و ولایت خاصه و ولایت عایمه مشترک است میان همه مؤمنان قال الله تعالى ولی الذين آمنوا يخرجهم من الظلمت الى النور • و ولایت خاصه مخصوصی است بواسطه از ارباب سلوک و هی عبارة عن فناء المبد فی الحق و بقاءه به • قالوا الولی هو الفانی فیہ و الباقی به •

حضرت کبیر بمرض رسانیدند که فنا عبارت از چه باشد فرمودند فنا عبارت است از نهایت سیر الی الله و بقا عبارت است از بدایت سیر فی الله چه سیر الی الله وقتی منتهی شود که بادیه وجود را بقدم صدق یکبارگی قطع کند و سیر فی الله آنکه متحقق گردد که بنده را از فناى مطلق وجودی و ذاتی مطر از لوث حدثان ارزانی دارد تا بدان در عالم انصاف باوصاف الهی و اخلاق نامتناهی ترقی کند -

ابوعلی جرجانی گوید رحمة الله علیه الولی هو الفانی من حاله و الباقی فی المشاهدة الحق لم یکن له عن نفسه اخبار ولا مع غیر الله قرار •

ابراهیم ادهم مری را گفت که خواهی که ولی باشی از اولیای خدای تعالی گفت بلی خواهم • گفت لا ترغب فی شی من الدنيا والاخرة و افزع نفسك لله تعالی و اقبل بوجهک الیه •

حضرت قدوة الکبری از رساله قشیریه نقل میکردند - ان الولی له مهینان احدثهما فیل بمعنی مفصول وهو من یتولی الله امره قال الله تعالى وهو یتولی الصالحین فلا یکنه الی نفسه لخطه بل یتولی الحق سبحانه رعايته و الثانی ففیل مبالغة بمعنی الفاعل وهو الذی یتولی عبادة الله و طاعته و عبادته تجری علیه علی التوالی من غیر ان ان یتخللها عصیان و کلا الوصفان واجب حتی یكون الولی ولیاً یجب قیامة بحقوق الله تعالی علی الاستقصاء والاستیفاء و دوام حفظ الله إیاه فی السراء والضراء •

حضرت کبیر از شرائط ولی درخواستند • قال الاشرف الولی قلبه مستانس بالله و متوحش عن غیر الله •

حضرت قدوة الکبری میفرمودند و من شرائط الولی ان یكون محفوظاً کما ان من شرط النبی ان یكون مصوماً و کل من کان للشرع علیه اعتراض فهو مغرور و هخادع •

قصد ابو یزید السطامی قدس اللہ سرہ لہمض من وصف بالولایۃ
فلما دنی الی مسجدہ قصد ینتظر خووجه فخرج الرجل وروی بزاقہ نحو القبلة
فانصرف ابو یزید البسطامی ولم یسلم علیہ فکیف یکون امیناً علی اسرار الحق -

حضرت قدوة الكبرى میفرمودند کہ شخص نزدیک ابو سعید ابوالخیر
قدس اللہ سرہ در آمد نخست پای چپ در مسجد نهاد - شیخ اورا گفت
بازگرد هرکه در خانہ دوست ادب آمدن نداند مارا نشاید کہ باوی صحبت
داریم •

حضرت کبیر در محل نیازآمده عوض رسانید کہ مراد از محفوظ کہ در
شرط ولی آمده است از همه عصیان است یا لہمض قال الاشرف شرط الولی
ان یکون محفوظاً من الاصرار علی المعصية حتی لا یصر علی الذنوب الصغار •
قیل الولی یکون محفوظاً من الصفات من حیث الاصرار ولقد قیل للجنید
قدس اللہ سرہ هل الولی یزنی یا ابالقاسم فطرق ملئاً ثم رفع راسه وقال :
کان امر اللہ قدراً مقدوراً •

حضرت قدوة الكبرى میفرمودند کہ از شیخ علاءالدوله سمنانی شنیده ام
کہ میفرمودند کہ انبیاء علیهم السلام از افشای گناه عاصداً معصوم اند و اولیاء
قدس اللہ اسرارهم از خوارداشت گناه محفوظ و از مصطفی صلی اللہ علیہ وسلم
مروی است

ان تغفر اللهم تغفر جیباً والی عبد لک لا الہما

ولیک نزدیک این بیچارہ هیچ گناه بدتر از آن نیست کہ بنده خودرا مقصرو
محروم نداند -

والقول فی معرفت المارف والمتعرف (ii) Second subheading is
والجاهل

Its source has been given thus:

فی الفصل الاول من الباب الثالث من ترجمة الموارف

In the Lataif-i-Ashrafi also, in the third 'latifa'

(و) در بیان معرفت عارف و متعرف و جاهل (The Tarjuma-i-'Awārif
has been referred to, and the texts of both the books are the
same.¹

1. See Nafahāt-ul-Uns, p. 7 and Lataif-i-Ashrafi, p. 76

(iii) The source of the third sub-heading (القول فى معرفت (الصنوفى والمتصوف والملا متى والفقير والفرق بينهم) has been given the Tarjuma-i-'Awārif and the same source has been given in the fourth 'latīfa' of the Lataif-i-Ashrafi.¹

(iv) The text of the fourth sub-heading (القول فى التوحيد و (در بیان توحید و مراتب او) مراتبه و اربابها) is found in the first 'latīfa' of the Lataif-i-Ashrafi and the source of both the books is Tarjuma-i-'Awārif.²

(v) The fifth sub-heading is (القول فى اصناف ارباب الولايت (قدس الله تعالى Kashful-Mahjūb has been mentioned as its source book. The contents under this heading are not found under only one 'latīfa' of the Lataif-i-Ashrafi. But in the fourth 'latīfa' Kashful-Mahjūb has been referred to.³

(vi) The source of the sixth sub-heading " القول فى الفرق بين (المجزوه والكرامت والاستدراج " has been given Tafsīr-i-Kabīr. The same source has been mentioned in the fifth 'latīfa' (در بیان تفريق (مجزات و کرامت و استدراج و دلائل اثبات کرامت) of the Lataif-i-Ashrafi.⁴

(vii) The sources of the seventh sub-heading (القول فى الاثبات (الكرامت الاوليا) are Kashful-Mahjūb, Dalā'il-un-Nubuwa't and I'lām-ul-Hudā. The same sources have been given in the Lataif-i-Ashrafi under the fifth 'latīfa'.⁵

1. See Nafahāt-ul-Uns, p.8-17 and Lataif-i-Ashrafi p. 82

2. See Nafahāt-ul-Uns, p. 17-19 and Lataif-i-Ashrafi p. 23

3. See Nafahāt-ul-Uns, p.19-21 and Lataif-i-Ashrafi, p. 109

4. See Nafahāt-ul-Uns, p. 21 and Lataif-i-Ashrafi, p. 124

5. See Nafahāt-ul-Uns, p. 22, Lataif-i-Ashrafi, p. 124

In the Lataif-i-Ashrafi having quoted from Dalail-un-Nubuwat, Nizām Yamani writes:

"..... و همچنین از سائر صحابه و تابعین و تبع تابعین و مشایخ طریقت طبقه بعد طبقه
نه چندان کرامات و خوارق عادات ظاهر شده که در حیز تحریر و تقریر گنجد"
قلم بشگفته از شرح تحریر * زبان عاجز شده از حسن تقریر

With the exception of the verse, the same words in the same manner are found in the Nafahāt-ul-Uns.

After this the compiler of the Lataif-i-Ashrafi quotes some lines from Imām Qushairi and then writes the following Persian lines:

"و مقصود ازین همه مبالغه و تطویل در اثبات کرامت و اولیاء آنست که تا هر سلیم
القلبی که مشاهده احوال این طائفه و مطالعه اقوال ایشان نکرده است سخنان
سست و حکایات نادرست اصحاب جهالت و ارباب ضلالت که در این زمان ظاهر
شده اند و نفی کرامات اولیا بلکه همجزات انبیاء میکنند فویفته شود و دین
خود برباد ندهد و همانا که باعث این طائفه بر نفی کرامات آنست که خود
را در اعلی مراتب ولایت فی نمایند و ازین امور و احوال ایشانرا جزئی و اثری
نی نفی آن میکنند تا پیش عوام فضیحت نشوند از فضیحت خواهی نمی اندیشند
با آنکه اگر صد هزار خارق عادات مر ایشانرا ظاهر شود چون نه ظاهر
ایشان موافق احکام شریعت است و نه باطن ایشان مطابق آداب طریقت آن
از قبیل مکرواستدراج خواهد بود نه از مقولات ولایت و کرامت"¹

The same Persian text in the same manner is found in the Nafahāt-ul-Uns.²

(viii) The eighth sub-heading is القول فی انواع الکرامات و and the content is similar to that of the Lataif-i-Ashrafi word by word. But in both the books, the source-book is not given.³

1. Lataif-i-Ashrafi, p. 68.

2. Nafahat-ul-Uns, p. 22-26.

3. See Nafahat-ul-Uns, p. 26-27 and Lataif-i-Ashrafi, pp. 124-134

(ix) The ninth sub-heading is القول في انه فتن سميت الصوفية
 صوفيه Some references have been given under this heading.
 And the same references are found in the fourth 'latifa' of the
Lataif-i-Ashrafi

After this Jāmī writes a paragraph about his book, and
 then what he writes is found in the Lataif-i-Ashrafi.¹

In the last, Jāmī writes some concluding paragraphs.

These similarities between Nafahāt and the Lataif-i-Ashrafi cannot be considered to happen mere by chance, and we cannot but conclude that the Lataif-i-Ashrafi was one of the sources of the Nafahāt-ul-Uns.

(5) The Lataif-i-Ashrafi and the Nafahāt-ul-Uns both acknowledge to have derived materials from the Tabaqāt-us-Sūfia Harawi. But a comparative study of the Lataif-i-Ashrafi and the Nafahāt-ul-Uns shows that Jāmī has exactly followed the Lataif-i-Ashrafi in changing the words and sentences of the Tabaqāt-us-Sūfia Harawi. For example a few corresponding excerpts of these books are given below:

طبقات الصوفيه هروی	لطایف اشرفی	نفحات ابدنی
(۱) بی تیمار نشستن چه بود	(۱) بی تیمار نشستن چه بود	(۱) بی تیمار نشستن چه بود
یافت بی جستن بود و دیدن	یافت بی جستن و دیدار	یافت بی جستن و دیدار بی
بی هسکیدن که بیننده در	بی نگرستن که بیننده در	نگرستن که بیننده در دیدار
دیدار علت است	دیدار علت است	علت است (هی ۸۱)
(هی ۱۶۸)	(برکات هی ۱۱۲)	
(۲) شیخ الاسلام گفت که	(۲) از محمد شگرف نقل	(۲) شیخ الاسلام گفت که
محمد شگرف مرا حکایت کرد که	میکردند که میگفت که	محمد شگرف مرا حکایت کرد

1. Barakat-i-Chishtia, p. 40, 41, 44, 45.

آن وقت که امیر سبکتگین پدر محمود پیشین بار که بهیروی آمد بسرکن فرود آمده بود از لشکروی یکی از روستائی خرواری گاه خرید بها تمام بداد و ویرا بنواخت گفت این باد که گاه آری بمن آر ووی پدری داشت بوی آمد و دوستی گرفت و می بود تا روز عرفه بود • آن پیروستالی میگفت که حاجیان امروز حج کنند ای کاشک ما آنجا بودید لشکری گفت خواهی ترا آنجا برم نگر باکسی چیزی نگوی - گفت نگویم - رفتند - امروز ویرا بعرفات برد و حج بکردند و باز آمدند -

دربار اول که سبکتگین پدر محمود غزنوی بهیروی آمد - یکی از لشکریان از روستائی خرواری گاه خرید ویمهای تمام بداد و بنواخت و گفت بار دیگر گاه بمن آری آن روستای پدری داشت بوی آمد و دوستی گرفت اتفاقاً عرفه عید قربان رسید آن پیروستالی گفت امروز حاجیان حج کنند کاشکی ما نیز آنجا بود می لشکری گفت خواهی که ترا آنجا برم بشرط آنکه باکسی نگوی - گفت نگویم - رفتند - امروز ویرا بعرفات برد و حج بکردند و باز آمدند -

که پیشین بار که سبکتگین پدر محمود غزنوی بهیروی آمد یکی از لشکریان وی از روستائی خرواری گاه خرید و بهائی تمام بداد و ویرا بنواخت و گفت بار دیگر که گاه آری بمن آر و آن روستای پدری داشت پیر بوی آمد و دوستی گرفت اتفاقاً عرفه عید قربان رسید • آن پیروستائی گفت که امروز حاجیان حج کنند کاشکی ما نیز آنجا بود می لشکری گفت خواهی که ترا آنجا برم بشرط آنکه باکسی نگوی - گفت نگویم - رفتند - امروز ویرا بعرفات برد و حج بکردند و باز آمدند -

روستای باوی گفت عجب میدارم که با چنین حال در میان شکران می باشی گفت اگر چون من نباشد درین لشکر چون ضعیفی یا عجوی بیاید و داد خواهد که دروی نکرد و داد وی بستاند و اگر در غارت بزن جوان رسد ویرا از دست ایشان که رهاند من درین لشکر از برای چنین کارهایم زنهار باکسی چیزی نگوی - (هی ۱۴۲)

آن روستای فراوی گفت کی تو چنین عجب میدارم که در میان لشکریان می باشی گفت چون من نباشد در لشکر از ضعیف عجز بیاید و داد خواهد که دروی نکرد و داد وی بستاند و اگر بعد و فرازن جوان رسد چون نباشد که ویرا از دست ایشان بستاند من چنان آرا ام در میان لشکر و تونگر باکسی چیزی نگوی (هی ۳۷۵)

روستای باوی گفت عجب میدارم که با چنین حال در میان لشکریان می باشی گفت اگر همچو من نباشد و در لشکر چون تو ضعیفی یا عجوی بیاید و داد خواهد که دروی نکرد و داد او که بستاند اگر بفارت لشکریان زن جوان رسد ویرا از دست ایشان که رهاند من در لشکر از بهر این چنین کارهایم زنهار باکسی چیزی نگوی - (هی ۱۸۰)

(۳) شیخ الاسلام گفت که
 بو طالب خنرج بن علی
 البغدادی است استاد ابو
 عبد الله خفیف بود شیخ
 بو عبد الله گوید که من خدمت
 وی میکردم و وی علت شکم
 داشت خون میفروشد طشت
 در وی می نهادم وقتی غایب
 بودم وی آواز داد گفت
 شیرازی هین لمنک الله
 من بشتافتم و طشت بوی دادم

علی و یلم پرسید از ابو
 عبد الله خفیف که تو آن
 هنک الله چون بشنیدی
 از وی گفت چون رحمک الله
 شیخ الاسلام گفت فلاح نباشد
 مرید را که دل استاد و پیر
 نکشیده باشد و تقای وی
 نخورده باشد و لمنک الله
 استاد نشنیده -

علی و یلم پرسید از ابو عبد الله
 خفیف
 خود درست باشد زعیر
 ولا یفلح که استاد و پیر در
 می باید لابد که مرد بی پدر
 چنان سندر و ولا یفلح نبود
 کی بی استاد و پیر (هی ۲۶۲)

(۳) ابو طالب خنرج بشیراز (۳) شیخ ابو عبد الله خفیف گفته است
 آیدان و علت شکم داشت که ابو طالب خنرج از اصحاب جنید
 مشائخ گفتند که خدمت او را بود بشیراز آمد و علت شکم داشت -
 که اختیار میکند شیخ خفیف مشائخ گفتند که خدمت او را که اختیار
 گفت که من اختیار کنم
 میگوید که هر شب پانزده
 بار هفده بار بر میخواست
 یکی از شبها نشسته بودم و فیلی از
 شب گذشته بود چشم من گرم شد
 یکبار آواز داده بود نشنیده بودم
 دیگر بار آواز داد برخاستم و طشت
 پیش بردم گفت ای فرزند وقتی که خدمت
 مخلوق را همچو خود نیکو نتوانی کرد
 خدمت خالق را چگونه بجای توانی
 آورد -

و هم وی گفته است که وقتی غایب
 بودم آواز داد که شیرازی من
 نشنودم دیگر بار آواز داد و گفت
 شیرازی هین لمنک الله من بشتافتم
 و طشت بوی بردم -

علی و یلم از ابو عبد الله خفیف پرسید

 وی رسته باشد لایفلح استاد و پیر
 و ریابد مرد بی پدر سندر و لایفلح
 نباشد که بی استاد و پیر (هی ۲۲۴)

و طشت پیش بردم گفت ای
 فرزند وقتی که خدمت مخلوق
 همچو خود را نیکو نتوانی کرد
 خدمت خالق را چگونه بجا
 توانی آورد -

و هم خفیف گفته وقتی
 غایب بودم که آواز داد
 که شیرازی من نشنودم
 دیگر بار آواز داده گفت ای
 شیرازی هین لمنک الله
 من بشتافتم و طشت پیش
 بردم

علی و یلم از شیخ عبد الله
 پرسید
 وی خود رسته بود -

(هی ۳۰۳)

(۳) آن امیر ترسا یکی را	(۲) امیر ترسا را هامله	(۲) امیر ترسا را هامله و
از ایشان فرا خواند کی	والفت ایشان یکدیگر خوش	الفت ایشان را با یکدیگر
آنچه دیده بود و آن	آمد یکی از ایشان را	خوش آمد یکی از ایشان را
الفت ایشان پرسید از	بخواند و پرسید که آن	طلب کرد و پرسید آن که بود
وی که او کی بود	که بود	(هی ۳۱)
(هی ۹)	(هی ۳۷)	

The next to the Nafahāt-ul-Uns is the Mir'at-ul-Asrār, a voluminous book on 'Tasauwuf' and 'Tazkira-i-Sūfiā', written in India by Shaikh 'Abdur-Rahmān Chishtī in 1045 A.H. 'Abdur-Rahmān had himself visited the tomb of Saiyid Ashraf¹. He was himself a sūfī and has described his own experiences at Kichhauchha in his book. He has named the Lataif-i-Ashrafi as one of his sources.

1. His journey to Kichhauchha took place in 1034 A.H. (Mir'at-ul-Asrār F. 306).

12. THE VALUE OF THE LATĀIF-I-ASHRAFI

(a) (As a book of Islamic mysticism)

Latāif-i-Ashrafī, on the one hand, is based on the fundamental and the most authentic books of Islamic mysticism, and on the other, it had been approved by Saiyid Ashraf himself. These facts show its authenticity and enhance its importance.

To assess its value, however, it is quite apt to have at least a cursory glance over the sufistic literature produced in the 13th and 14th centuries A.H. of India, and over the activities of ṣūfīs of this period.

It was in the 13th century A.H. that the influence of Islamic mysticism became far-reaching and deep-rooted in India. In this century, in India, there appears a galaxy of bright stars shining on the firmament of Islamic mysticism which are even today enlightening our spiritual world. Mu'īn-ud-Dīn Chishtī, Qutb-ud-Dīn Bakhtiyār Kākī, Bābā Farīd-ud-Dīn Ganj-i-Shakar, Nizām-ud-Dīn Auliya, Nasīr-ud-Dīn Chirāgh-i-Dehlī, Bahā-ud-Dīn Zakariya Multānī, Ṣūfī Hamīd-ud-Dīn Nāgorī and many others are even today reigning over the hearts of millions of people, and their teachings and deeds have survived for ever.

But there do not end the activities of Muslim saints. The second half of the 14th century and the first half of the 15th century also are rich in number and glory of Muslim saints.

In the 13th century, Ṣūfīs learnt and taught Qur'ān, traditions of the prophets and the fundamental books of 'taṣāwuf'. They practised according to the teachings of these books and purified their own souls as well as the souls of their followers. Bahā-ud-Dīn Zakariyā, however, tried to save politics from pollution

by his direct interference in political matters. But in this period no book was written in which the theoretical analysis of the difficult and delicate problems of Islamic mysticism could be noticed. In some discourses of the ṣūfīs of this period, there are, of course, some such discussions but they do not cover all the problems and moreover, their approach is mystical¹ rather than theoretical. This period of a hundred years possesses some remarkable characteristics peculiar to itself.

Now the centre of activities of Muslim saints was not confined within northern India alone. There were so many centres established in the different parts of the country. In Kashmīr, Saiyid 'Alī Hamadānī, in Gulbarga, Saiyid Muhammad Gesū Darāz, In Bengal, Shaikh 'Alāul-Haqq and his son Shaikh Nūr, in Bihār, Sharaf-ud-Dīn Yahya Manerī and his son Ahmad Yahya Manerī, in Makanpur, Shaikh Badī'ud-Dīn Madār, in Ayodhya, Shaikh Shamsud-Dīn Awadhi, in Multān, Saiyid Jalāl-ud-Dīn Bukhārī whose influence reached Dehli, and in Jaunpur, Saiyid Ashraf Semnānī had established their "Khānqāhs" and they were engaged in enlightening the atmosphere in which they breathed.

As regards the works on Islamic mysticism and the theoretical approach to its problems, 14th and 15th centuries are the most significant in Indian history of sufistic literature.

The next significant characteristic of this period is the communications between ṣūfīs and kings, nobles and men of learning and erudition. By their letters, ṣūfīs continued imparting their

1. By mystical approach I mean : when a ṣūfī explains some problem in such a way as it is understandable only to a ṣūfī, his approach will be mystical. In this explanation, he does not give arguments from Qur'ān or Ḥadīṣ but he is satisfied while furnishing some experiences of some eminent ṣūfīs.

spiritual teachings and thus kept their disciples in their contact even in their absence from 'Khānqāhs'. Kings and nobles came in direct/^{contact}with ṣūfīs. Keeping all these characteristics in view in general, when we study the personality of Saiyid Ashraf, we find him the unique personality of this period in which all these characteristics had combined together in a dynamic and vital form. His letters and discourses bear testimony to this effect.

The Lata'if-i-Ashrafi is the only book written in India in which all the problems of Islāmic mysticism have been explained. The approach is not only mystical but also theoretical. It is the quintessence, and at the same time a commentary of all the fundamental books on Islamic mysticism.

This is the only book of 'Taṣawwuf' containing such preachings and routine as can really guide kings and emperors in their administrative pursuits. A perusal of this book, and a knowledge of the practical life of Saiyid Ashraf would adequately dispel the wrong notion that Islamic mysticism preaches confinement within a corner and a total out off from the rest of life.

(b) Literary Value

Persian literature owes much to ṣūfīs. Saiyid Ashraf was himself a poet and writer. The Lata'if-i-Ashrafi contains hundreds of his verses. The book displaying a personality of versatile tastes, extensive knowledge and vast experience, possesses such characteristics as distinguish it from others books of Islamic mysticism. The subject matter is not limited to only mysticism. Its literary aspect is also fascinating, and the book being the only and the most authentic source of Ḥāfiz Shīrāzī, has become an indispensable part of the history of Persian literature. In the following lines its literary characteristics are summed up:

- (1) As regards the literary history of Persia, the most significant aspect of this book is its statement about Ḥāfiz. The book presents the most authentic record about this poet.

The credit of substantiating its literary importance goes to Prof. Nazīr Ahmad who for the first time wrote under the title ¹ حافظ شیرازی کے دو قدیم ترین مآخذ (The two oldest sources of Ḥāfiz Shīrāzī) which was reproduced by Asghar 'Alī Hikmat in

مجلہ دانشگاہ ادبیات، شماره ہفتم بہمن ماہ سنہ ۱۳۴۱ھ ش

The Lata'if-i-Ashrafi presents the most authentic record not only about Ḥāfiz Shīrāzī, but also about Qāzī Shihāb-ud-Dīn Daulatabadi, Shaikh 'Alā-ud-Daula Semnānī, Shaikh Kamāl-ud-Dīn 'Abdur-Razzaq Kāshānī, Saiyid 'Alī Hamadānī and Abul-Wafa Khwārazmī.

- (2) The Lata'if-i-Ashrafi represents the Tabaqāt-uṣ-Ṣūfiya Harawī for the first time, in simpler and more intelligible language.

1. See Fikr-o-Nazar, January 1960.

In the preface of the Nafahāt-ul-Uns Jāmī writes:

"..... اما چون بزبان هروی قدیم که در آن عهد مرسوم بود، وقوع یافته بتصحیف و تحریف نویسندگان بجائی رسیده که در بسیاری از مواضع فهم مقصود بسهولت دست نمیدهد و ایضاً مقتصر است بر ذکر بعضی متقدمان و از ذکر بعضی دیگر و از ذکر حضرت شیخ الاسلام و ماصران وی و متاخران از وی حالیست بارها در خاطر این فقیو میگذشت که بقدر وسع و طاقت در تحریر و تقریر آن کوشش نماید و آنچه معلوم میشود عبارتی که متعارف اهل روزگار است در بیان آرد و آنرا که مفهوم نشود در حجاب ستروکمان بگذارد و از کتب معتبره دیگر سخنان چیده و هارف سنجیده اضافه آن کرده بر لوح تبیان نگارد....."

It means that Tabaqāt-us-Sūfiā Harawī, being in Harawī dialect, was not perfectly intelligible to all Persian-knowing people, and Jāmī, to make it more intelligible, transformed it into current Persian. But while discussing the similarity of the Nafahāt-ul-Uns and the Lataif-i-Ashrafi, it has been proved that the Lataif-i-Ashrafi was one of the sources of the Nafahāt-ul-Uns. And the Tabaqāt-us-Sūfiā Harawī was the source of both these books. Therefore the credit of rendering it into simpler language should ^{to} go/Saiyid Ashraf.

(3) In the Lataif-i-Ashrafi¹, several verses of some eminent sūfīs have been explained and their backgrounds have been given. These verses are quoted below:

- (۱) حورا بنظاره نگارم صف زد * رضوان ز تعجب کف خود بر کف زد
یک خال سیاه بر آن رحان مطوف زد * ابدال ز بیم جنگ بر مصحف زد
- (۲) ای مشکل حل و حل مشکل * زان سوی ازل بهشت منزل
- (۳) ز دریای شهادت چون نهنگ لا بر آرد هو * تیمم فرض گردد نوح را در عین طوفانش
- (۴) آسمان بار امانت نتوانست کشید * قرعه فال بنام من دیوانه زدند
- (۵) از آن مادر که من زادم دگر باره شدم جفتش * از انم گبو میخوانند که بامادر زنا کردم
- (۶) چندان که آرزوی در سینه جای کرد * والله که آرزوی خدایم محقراست

1. Lataif-i-Ashrafi, Vol. II, Chapter 19.

- (۷) آن شد که بار منت ملاح بروی * گوهر چو دست داد بدریا چه حاجت است
- (۸) پیروما گفت خطا در قلم صنع نرفت * آفرین بر نظر پاک خطا پوشش باد
- (۹) چشم اگر بین است و ابرو این و ناز و شیوه این * الفراق ری زهد و تقوی الوداع ای عقل و دین^۱
- (۱۰) ای روی در کشیده بیزار آمده * خلقی بدین طلسم گرفتار آمده
- (۱۱) بیزارم از آن کهنه خدای که توداری * هر لحظه مرا تازه خدای دگر است
- (۱۲) کسی کوماند در صحرای طامات * چه داند ذوق مستان خوابات
- (۱۳) بد کردم و اعتذار بدتر ز گناه * چون هست درین عذر سه دعوی تباه
- دعوی وجود و دعوی قدرت و فضل * لاحول ولا قوة الا بالله

Several verses of Hāfiz Shīrāzī can be correctly understood only after the perusal of the Lata'if-i-Ashrafi in which they have been quoted on different occasions.²

In a separate chapter,³ the meanings of the technical terms used by ṣūfīs in poetry have been expounded.

(4) After the Lubāb-ul-Albāb-i-'Awfi, it is the oldest document on some eminent Persian poets. In this context also, about several poets, the statements and words of the Nafahāt-ul-Uns and the Lata'if-i-Ashrafi are the same. About Rūdakī, there is some similarity in the statements of the Lata'if-i-Ashrafi and the Lubāb-ul-Albāb.⁴ The Lata'if-i-Ashrafi deals, however, briefly and simply. Both say: "المعدة على الراوى اشعار او صد دفتر آمده است" But to this sentence, there is an addition in the Lata'if-i-Ashrafi:

"در شرح عین مذکور است که اشعار او پنجاه هزار سیصد بوده است"^۵

In the Lata'if-i-Ashrafi, the background of the Qaṣīda 'بوی جوی' has been given in a simple and brief manner, about which we are first informed by the Chahār Maqāla. But the Lata'if-

1. This couplet was explained by the poet (Maghribī) himself before Kamāl Khojandī (see Lata'if-i-Ashrafi Vol. II, p. 369 and Nafahāt-ul-Uns), and the same explanation in the same words has been given in the Lata'if-i-Ashrafi and the Nafahāt-ul-Uns, both.

2. For detailed information see Fikr-o-Nazar, January 1960, under the title حافظ شیرازی کے دو قدیم ترین مآخذ written by Prof. Nazār Ahmad.

3. Lata'if-i-Ashrafi, Vol. II Chapter 18.

4. See Lubāb-ul-Albāb, Vol. II p. 7 and Lata'if-i-Ashrafi Vol. II p. 362

i-Ashrafi adds to our information saying:

"در بعضی تواریخ این حکایت را سلطان سنجر و امیر هزی نسبت کنند"

In this book the following poets have been mentioned under a separate chapter.¹

Rūdakī, Sanāi, 'Attār, Sā'dī, 'Irāqī, Amīr Khusraw, Masan Sajzi, Amīr Husain, Auḥadud-Dīn Isfahānī, Afzalud-Dīn Khāqānī, Mizāmī Ganjawi, Kamāl Khojandī, Maulānā Muḥammad Shīrīn known as Maghribī, Hāfiz Shīrāzī.

(5) Latāif-i-Ashrafi represents the language and style of the different periods of the history of Persian literature. There are to be found the models of the style and language from 5th century to 9th century A.H. The effects of Tabaqātus-Sūfiya. Harawī and Kashful-Mahjūb are quite manifest in this book. A number of old words, phrases, idioms, and sentences have been used in this book which can be rarely found in the books of 'Taṣawwuf' produced in 8th century A.H. For example:

۱-	نه چنین است	بجای چنین است	(مانند هروی)
۲-	نمی بود	بجای نبودی	"
۳-	می بر آمدند	بجای بر می آمدند	"
۴-	الآن	یعنی الآن هستی	(ما خود از هروی)
۵-	منی	خود بینی و تکبر	"
۶-	بهم نبود	جمع نشود	"
۷-	مرائی	ریاکار	"
۸-	جزوکی	کتابچه	"
۹-	دوستر	دوست تر	"
۱۰-	امسال شما را بار نیست	یعنی باریابی و رسائی نیست	"
۱۱-	بسلامت افتاد	یعنی سلامت اند	"
۱۲-	واز	بجای باز	"
۱۳-	جنگجای	یعنی میدان جنگ	"

- ۱۴- برین بطور اسم (عجایب آن زمین و غرایب آن برین مشاهده کرده اند)
- ۱۵- پروا بمعنی خواهش نفسانی
- ۱۶- جای آسان جائیکه در آن درکار هیچ دشواری پدید نیاید
- ۱۷- سخن کشی بمعنی استماع و فهم سخن
- ۱۸- می بدانید نچنین باشد اگر نچنین کسی وغیره (مانند هروری)
- ۱۹- مایان جمع الجمع از ما
- ۲۰- دستان جمع دست
- ۲۱- سرها بجای اسرار
- ۲۲- اوشان بجای ایشان
- ۲۳- غیر آماده بمعنی ناواقف
- ۲۴- ماندن بمعنی گذاشتن (بسبب حفظ مقام ضرورت میگرد که مانده میروم)
- ۲۵- ماندن بمعنی باقی ماندن (همین که برگردن مانده بود)
- ۲۶- ماندن بمعنی محروم شدن (از ملازمت ماندیم)
- ۲۷- ماندن بمعنی عاجز شدن (ذکر خفی کسی را مسلم باشد که زبان او از یاد حق مانده باشد)
- ۲۸- نمی ماندند بمعنی راضی نمیشدند (حضرت مخدومی نمی ماندند که دیگر برسر دیگری نهند)
- ۲۹- قرطق بمعنی کرتا
- ۳۰- منهگی بمعنی باشنده^۱ منه
- ۳۱- خانگی دادن (ویرادر برابر خود خانگی داده بود)
- ۳۲- خرهم برآمدند بمعنی بیخود گشتند
- ۳۳- تپاک بمعنی بیقراری
- ۳۴- آبق کسبکه از خدمت میگزیزد
- ۳۵- درحیوت ازپاشدم (از دست آن مردم در حیوت از پاشدم)
- ۳۶- جایگاه بجای جای (ماخوذ از کشف الحجب)
- ۳۷- برپی نخستین (ماخوذ از کشف الحجب)
- ۳۸- روزگار کردن "
- ۳۹- بیگاه تر "
- ۴۰- شباه نگاه "

- ۴۱ - دیرگاه (ما خود از کشف المحجوب)
 ۴۲ - بار نهادن یعنی زائیدن (ما خود از کشف المحجوب)
 ۴۳ - هر چه وی کار کند مرا بآن خوشی است
 ۴۴ - چون گونه بر من بگردد پای من ببرید
 ۴۵ - نمی بود بجای نبودی
 ۴۶ - جان میدادند بجای جان میدادندی
 ۴۷ - او را سرور آوردند یعنی او را راضی کردند
 ۴۸ - بیشتر احرام از خواسان بسته بود (بجای می بست)
 ۴۹ - احمد چون صادق بود فی الحال بآنچه شیخ فرموده بود قیام نمود (یعنی مثال شیخ را امثال کرد)
 ۵۰ - دنیا بسیار بر من روی آورد
 ۵۱ - پیشواز

6. But it does not mean that the Lataif-i-Ashrafi is only a representation of the language and style of other books. It has also its individual style which can be quite distinguished from other books. While describing a battle, the beauty is created by a grandeur in the style; while depicting a love story mentioned in the Masnawī of Rūmī, the style is imbued with poetic beauty; while dealing with some delicate problems of mysticism, some suitable similies are selected to carry the idea home; and in purely descriptive language the simplicity is maintained with the use of idioms.

A few example will suffice to give the readers an idea of its style:

(1) Description of a battle:¹

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در ایام جهانپانی و هنگام مرزپانی
 برو بیگ سیه کش ترکمانان و سردار لشکر مغولان بود از شوخ چشمی نقض

1. Lataif-i-Ashrafi, Chapter 4.

عهد و میثاق را دامن برزد و سردار لشکر از مورد صفا و مشرب وفاق او بنفاق آورد و مرکب عدوان و بغی را تنگ تنگ برکشید و بر پاره طغیان پاره خفیان در ساعد خصومت پوشید سر از ریفه مطاوعت و گودن از طوق اطاعت پیچیده و پای از حد بندگی و خط فرمانبرداری بیرون نهاده در دایره انقیاد که چون پرکار میگردد نقطه واری پای آهین کرد و دست ظلم و بیداری بنمیب بعضی نواحی سمنان و برخی قریات بوستان کشاد —

خزان لشکر کشید و پای بکشاد * بسوی بوستان تاراج بنهاد
عجب نبود که دارد نیزه خار * کند گلهای بوستان راتن افکار
سپاه بوستان سروگل اندام * نهاده پای جنگی پیش خرغام

بالشکر جواره و عسکره عذاره رو بسوی این سرحد نهاد ... سپاهی که از مردان جنگی فضای آندیار تنگی پذیرفته و کوه و صحرا از عده و ابهت ستوه آمد !
از عکس تیغ مینافام پیکر آب چون آتش عقیق سیما شد و آتش از نمیب خنجر الماس گون در دل سنگ آب میگشت و گوهر تیغ آبدار جوهر بار آتش میگشت -

تیزی تیغش ببرد گرمی آتش ببین * نوع چه جنس از عوض نفس چه جوهر شکست

از وصول این خبر در منقل دل خسرو شیرین زبان و جمشید مکان و خورشید زمان آتش حمیت زبانه زد و گوهر شجاعت خاصیت پیدا آورد و بهجت نصرت اسلام و فرحت فتح کرام سوهین وار کمر بسته چون گل خندان گشت

دل شاه خندان بود روز خشم * که چون چشم دریا بود پیشی چشم

بار کردار روی بسوی آتش پیکار نهاد و سمنند باد رفتار و ابر کردار در گرد چشمه
خور نهان کرد و خاک را با ماه گودانید

.....

مقابله در مقاتله افتاد و سپاه اسلام جامهای در یوزه بلباهی حرب بدل کردند و بر بساط آورد گاه بسان تعبیه شطرنج صف آرا گشتند همچون نیزه تمام قد و مانند تیوراست انگشت و بکردار کمان سرکش و بشبه سپر فراخ برومائل پیکان جنگال و مشابیه سنان زدوده خصال و بمثال تیغ بخون چهره شسته و بوستان دشنه تشنه نشسته و بصفت ژوپین الماس الماس اجل در بسر بسالت نهان و بشکل خود دامن زره در پای مفرکشان و بصولت خونین پشت بساز نهاده و همتای حلقه زره صفها درهم یافته -

شمشیر شیموانی سیل خون بر صفحه نیلگون میراند و خنجر نیلوفری از پیکر
آبدار آتشی می افروخته و ناچرخ دیلمی با اخشای جنگیان راز میگفت و بیل هندی
در سرسروان راه می جست و گویال تارک شکاف پروبال گردن کشان میگرفت
و ژوبین سینه فیل اسپ و سوار بر صم مید وخت و خدنگ چهار پر در مغز مبارزان
می نشست و بیلکه موی شکاف از احداق دیدگان هدف میساخت و نیزه خطی
از جگر دلاوران سیراب میگشت و ستان جان ستان در تن صفدران وطن میگرفت
....."

(2) A love story mentioned in the *Maṣnawī* of Rūmī.¹

"..... چون مبالغه عشق او از حد گذشت و دریای شیفگی روی او از سر
برآمد زری بسیار داد و آن کنیزک را بخريد و در خانه آورد - نزدیک بود که
از گلزار وصالش گل خط چیند و بربل جویبار جمالش نشیند که باد خزان بیماری
و صرصوان دوران جان آزاری بگلزار حالش وزید حکیمان دیار و طبیبان نهادار
را جمع کرد که هالجه او کنند - هر چند که مداوا کردند صحت روی نمود چون
از دواى طبیبان مایوس شد روی بمسجد نهاد از عجز و نیاز بحضرت جان نواز
درمان ساز مناجات کرد در گریه و سوز بود که خوابش در ربود - در خواب
پیری و بیدار بختی رو نمود او گفت که دریایست تو روا شد برخیز فردا هر که
بصورت من آید داری درد تو بدار و خانه او باشد - چون صبح وعده از افق
بخت و مشرق طالع برآمد بادشاه چشم بر در نهاد - ناگاه مردی نورانی از
دور پیدا شد - بادشاه بتعظیم عظیم ویرا در آورد و عرش رنجوری رنجور کرد
بیمار را بوی نمود - طبیب حاذق علامت مرض از نبض و قاروره دریافت - گفت
اینان مودوای درد او نکرده اند بلکه پی بدرد او نبوده اند چه او را مرض بود
که اطبای طبیعت شناس نبض و قاروره نتوانند دانستن مگر طبیبی که درد درونی
عشق را بد او کند و از آثار عشقیه که بر شجره انسانی پیچیده است و منبت
او که در دل دارد بیرون نهد

پرساں پرساں سخن از سمرقند برآمد - از نام بردن این شهر گلزار و باغ
پر از شاخسار از غنچه دهندش سمرقند برآمد - طبیب دانست که مطلوب او در
سمرقند است - اکنون در پی آن شد که بداند که مطلوبش از کدام صنف است و
چه نام دارد و بطریق همود نام هر صنف از سمرقند می برد و نبض و رنگ روی

1. *Lataif-i-Ashrafi*, Chapter 6.

او میدید - طبیب چون از زر روی و نقوه اندام او عیار بر آورد مژده وصال داد
مدتی بر این برآمد زرگر را شویتی دادند رنجور شد - چون آفتاب حسن او
زوال یافت و زر مغرب رنگی بخاراضحلال مشتافت از دل ماهروی عشق اوسفت
گشت و محبت حسن پادشاه جست -

(3) On thinking (Chapter 10)

"بالاترین نعمتی که در خوان دل انسان نهاده اند و والاترین دوستی که
مرد مانرا بآن آماده کرده اند تفکر است و لهذا اصحاب تفکر و ارباب تذکر را در
قرآن بشرف خطاب مشرف کرده اند و چند جای از جهت نفاست او یاد آورده
اند

و امتناع تفکر بنسبت ذات صرف بنا بر آن است که در آن حضرت از دست تفکر
دامان پاک او نتوان گرفت و بیای فکر راه ستمناک او نتوان سپرد

زهی کز خوف یحذر کم روان نیست * نهایت منزل او را عیان نیست
چرا باید شدن راه خطرناک * بسودائی که سردی کاروان نیست

دیده ستر در مشاهده جمال او خیره و بصیرت ستر در مشاهده جمال او تیره حصول
پایان کارش بی بهرگی و وصول از بیابان خونخوارش خیرگی

آنکه در ذاتش تفکر کرد نیست * فی الحقیقت آن نظر در ذات نیست
همست آن پندار اوزیرا براه * صد هزار آن پرده آمد تاله

اگر پرتوی از خورشید نورخیز تابد کائنات سردر عدم نهد و لعله ای از ناهید ذاتش
در خشد موجودات قدم بر در عدم زند

ذره خورشید ز نور قدم * گرسوی آفاق بر آرد علم
نیست شود رخت همه کائنات * از تف یک لعه خورشید ذات

(4) 'On the Vision of God'

"..... اما نزد طایفه صوفیه و مشائخ علیه دیدن حق تعالی در دنیا و
آخوت بنوعی و احادیث و اقوال صحابه و مشائخ و اخصی الخاضع بر جمیع مسلمین و
مسلمات و مومنین و مومنات جائز است و ممکن مومنان در عقبی بچشم سر ببینند و
خواهی در دنیا بدیده دل به بیچگونگی و بی کیفیت و بی حسن و بی ادراک و اخصی

در دنیا بچشم جان ببینند و آن بحالت خواب و مراقبه باشد -

دیدن روی ترا دیده جان بین باید * و این کجا مرتبه چشم جهان بین من است

اتفاق اصحاب کشف و وجدان و ارباب شهود و عرفان است که حق تعالی را بی واسطه اسماء و صفات و بی رابطه مرآت کائنات نتوان دید چه ذات عالی سمات او را نورست که ذره او محرق ابصار کونین و مفرق انوار خافقین بود و تجلی او در پرده اسماء و صفات موجب بقای بصیرت عارفان روزگار و سبب ارتقای سریرت ناظران رخسار است چنانکه بحسب ظاهری ابررقیق که واسطه میان خورشید و بیننده گردد و موجب رویت رائی میگردد آنچنان اسماء صفات هم واسطه اند در میان شمس وجود و بصیرت اصحاب شهود -

.....

هرچند که در جمله روزگار مشاهده عروسی زیبا نگار پروردگار عارفان کامل را حاصل ولیکن مقنع رقیق از رخسار درین دار بر نمی خیزد که رفع او بدار آخرت موعود است تا تفرقه باشد در مشاهده و رویت و بپاید دانست که هرچند لطافت بیشتر به نسبت مشاهده و رویت کاملتر پس فرق میان لطافت اینجائی و آنجائی معلوم و آنکه حضرت علی کرم الله وجهه فرمودند لو کشف الفضاء لما ازیدت یثیناً آنرا جوابی هست که فی الواقع در یقین چه زیارت خواهد بود بلکه زیادتى در شوق وصول و فوقیتی در ذوق حصول خواهد بود "

13. HISTORICAL ERRORS IN THE LATAIF-I-ASHRAFI VOL. I

With all its literary, historical and other values, the contents of the Lataif-i-Ashrafi are not all genuine or authentic. Some historical errors made in this book, have been discussed in detail in the previous chapters of this preface, and others have been critically judged on their relevant places in the present edition of the Lataif-i-Ashrafi Vol. I. For the sake of the facility for the readers to have a quick access to such pages, brief references to such events and statements are given below:

(i) It has been said that Shaikh 'Alāud-Daula Semnānī belonged to some royal dynasty of Persia and was himself the minister of the king Ibrāhīm. This statement has been proved to be wrong. (see p.111).

(ii) The remarks made by Abul-Hasan Qarshī about some sūfis of the 6th century A.H. have been proved to be unauthentic. (see pp.62, 63).

(iii) There is an anecdote which tells the tale of Shaikh Ahmad Aslam Tūsī who refused the presents offered to him by a ruler of Hirāt, while the matter did not really concern with Shaikh Ahmad Aslam Tūsī. (see p. 91).

(iv) It has been said that Saiyid Ashraf had met Sultān Walad which cannot be correct (see pp.224 - 233).

(v) It has been said that Saiyid Ashraf travelled to Gulbarga in 770 A.H. and stayed in the Khānqāh of Saiyid Mohd. Gesū Darāz. One of the two things (either the date or his stay in the Khānqāh) must be wrong) (see p. 133).

(vi) A prophesy made by Aḥmad Sibṭī about Saiyid Ashraf has been mentioned which has been shown to be neither genuine nor authentic (see p. 136).

(vii) A battle between Saiyid Ashraf and Mongols has been very exaggeratelly described in which fifty thousand Mongols were killed and arrested. This statement has been shown to be quite incredible. (see p. 143).

(viii) The stories mentioned about Abul-Ḥasan Baṣarī show that Abul-Ḥasan had been born while the prophet was alive which is not correct (see p. 465).

14. THE LATĀIF-I-ASHRAFI; ITS MSS. AND THE METHOD ADOPTED IN CORRECTING ITS TEXT

The Latāif-i-Ashrafī was published by Saiyid Muhammad Ashraf Husain and Saiyid 'Alī Husain Ashrafī Kichhauchhawī Faizābādī with the help of Khān Bahādur Kalb-i-Hasan 'Alī, the Nawab of Rampur. First it was published in one volume in 1295 A.H. in the Nusrat-ul-Matābi', Delhi, and its second edition was published in 1298 A.H. in two volumes in the same press.

Saiyid Nazri-Ashraf Fāzil Kichhauchhawī intended to translate it into Urdu but translated only first four "latīfas" which were published with the name of Barakāt-i-Chishtiya in the "Ashrafī" magazine.

But, as a matter of fact, all these copies of the Latāif-i-Ashrafī could not be free from glaring mistakes. And as very old and dependable MSS. of the Latāif-i-Ashrafī are not available in any library of the world, a critical and reliable edition of the Latāif-i-Ashrafī based on only these books could not be possible. In addition to collating these books, I have, therefore, gone some steps farther in editing the book.

In this edition, an attempt has been made:

- i. to check the statements of the Latāif-i-Ashrafī based on some particular books with the help of these source-books themselves,
- ii. to check the historical and other events with external sources,
- iii. to study the personalities mentioned in the book with the help of other books,
- iv. and to make the book more useful by giving brief notes on the personalities and the old places mentioned in the book.

The MSS. of the Lataif-i-Ashrafi

Several MSS. of the Lataif-i-Ashrafi are preserved in public and private libraries of India, but none of them is found to be transcribed before 12th century A.H. Some of them which seemed to be of some use, were utilised and others were neglected.

The examples of unavailed copies of the Lataif-i-Ashrafi are as follows:

1. MS. of the Asiatic Society of Bengal, Catalogue No.1214.E166
It was written in 12th century.
2. MS. of the library of the Madrasa-i-Qadiriya Budāun. It contains 280 folios and the name of its transcriber is Najaf 'Alī, the date of its transcription is 17 Zī-Qa'da 1218 A.H. It bears the stamp containing the name of Pīr Muḥammad Panāh 'Aṭā Karīmī Ashrafi Adhamī. I have seen this MS. It is full of mistakes and spurious writings.
3. MS. owned by Maulavi Saiyid Qadīr Aḥmad Kichhauchhawī, transcribed in 1290 A.H. It is incomplete.

The MSS. used in correcting the text of the Lataif-i-Ashrafi are as follows:

1. The MS. donated by Subḥānullāh Khān to the Maulānā 'Āzād Library A.M.U. Aligarh. It was transcribed in 1119 A.H. during the reign of Aurangzeb. The printed copy of the Lataif-i-Ashrafi was minutely compared with this MS. and where the words or sentences remained doubtful, they were again compared with the following MSS:
2. The MS. Lytton Supplement 30, Maulānā 'Āzād Library A.M.U. Aligarh. It contains 317 folios. The date of its transcription is not given.

3. MS. Lytton Supplement 31, the Maulānā 'Āzād Library
A.M.U. Aligarh. The date of its transcription is 1198 A.H.
The name of the transcriber is Malik Muḥammad and Malik
Ahmad 'Alī. It is incomplete.
4. The MS. Lytton 97, the Maulānā 'Āzād Library A.M.U. Aligarh.
It contains 237 folios. The date of its transcription is
1171 A.H. It is also incomplete.

لطیف اشرفی

فی
بین طوایف صوفی

ملفوظات
اشرف جہانگیر سمنانی
جمع آورده

نظام الدین غریب تمنی

بتصحیح و مقدمہ و حواشی

سید وحید اشرف

اکتوبر ۱۹۶۵ء

سخنی درباره کتاب لطائف اشرفی چکوی تصحیح این کتاب

متن کامل این کتاب در آدرهندوستان بخشش سید محمد اشرف حسین و سید علی حسین اشرفی کچوچوی فیض آبادی انتشار یافت.
دفعه اول در یک مجلد در ۱۲۹۵ هجری در مطبع نصرت المطابع دہلی و دفعه دوم در دو مجلد در ۱۳۹۸ هجری در مطبع دزبور به ملک نواب گلشن علی

خان بهادر والی راجپور بچاپ رفت

سید محمد اشرف فاضل ای بترجمه این کتاب متوجه شده و از ابتدای کتاب چهار "لطائف" را به اردو ترجمه نمود،
و سید محمد مدحت کچوچوی ترجمه از دزبور را با متن اصلی بنام "برکات چشتیه" در مجله "اشرفی" انتشار داد، اما این
مؤرخش بعلمت القاطع البیہ به پایان نرسید.

اما این همه نسخه های مطبوعه لطائف اشرفی از غلطی های بزرگ پاک نشده و بی پایه سند و اعتبار نمی رسد

نسخه های خطی لطائف اشرفی که در نظر بنده آمده تقریباً دارای افلاطیک نوع است و غلطی های تاریخی در همه
نسخه بریک گونه یافته میشود. مثلاً در همه نسخه نسخ علاء الدوله سمنانی (متوفی ۷۲۶ هجری) را وزیر سید ابراهیم بادشاه سمنان
قرار داده اند، در حالی که بادشاهی بنام سید ابراهیم در سمنان بوده و نه شیخ علاء الدوله سمنانی وزیر بادشاهی بود؛
و در همه نسخه سید اشرف را معاصر ابوالغیث جمیل البیہی (متوفی ۷۵۱ هجری) و سلطان ولد (متوفی ۷۱۲ هجری) قرار داده شده است
که درست نیست؛ و تاریخ وفات سید اشرف با اختلاف ۷۹۲ هجری، ۷۹۸ هجری و ۸۰۰ هجری در نسخه های خطی از
مذرج است که هیچ یک درست نیست. حتماً نسخه قدیمیتری و معتبری که قبل از قرن دهم کتابت شده باشد وجود داشته است
و بنظر میرسد که همه نسخه های موجود از نسخه ای نقل شده که خود آن خالی از غلط بزرگ نبودن است و همین علت
همه نسخه های موجود دارای یک نوع غلط میباشد.

لذا قصد گردید متن معتبری از این کتاب مبتنی بر نسخه های موجود خالی از اشکال نیست. بعد از تفحص و جستجوی بسیار.

معلوم شد که تقریباً نصف این کتاب پیر از اقتباسات کتب دیگری است، بطوریکه گاهی نام مأخذ داده است و گاهی نام مأخذ نیامده است. خوش بختانه نگارنده در دریافت این مأخذ نامعلوم موفق شدم. این موضوع با نره است که در حالیکه ظاهراً معلوم نمیشود که مأخذ این کتاب در وقت نگارش یا ملاک کردن پیش نظر بوده ولی عبارت لطائف و مأخذش عمیقاً مانند یکدیگر است، البته زبان طبقات الصوفیه هروی که از لجه هروی به لجه دری تبدیل شده است در نغفات الانس هم لفظ بلفظ یافته میشود. لهذا در تصحیح چنین عبارات، نغفات هم معاون شده و تحریف و تعلیل کاتب را نشان دادن ممکن شد.

بعلاوه نسخه های لطائف اشرفی کتابهای که در تصحیح متن معاون شده در ذیل است:

۱. طبقات الصوفیه تألیف شیخ الاسلام ابوالاسمعیل عبدالقادر هروی، تألیف بعد از ۸۷۰ ه. در حواشی از علامات "ط"، "هروی" و "طبقات هروی" نشان داده شده است.

۲. نغفات الانس من هرات القدس تألیف مولانا عبدالرحمن جامی در ۸۸۳ ه. در حواشی از علامات "ن" و "نغفات" اشاره کرده شده است.

در لطیفه پانزدهم لطائف اشرفی در حواشی هر جا که از نغفات مذکور شده است دارای این معنی است که تذکره همان صوفیه تقریباً در همان الفاظ نغفات هم دارد.

۳. مصباح الهدایه و مفتاح الکفایه، ترجمه عوارف المعارف، از عزالدین محمود کاشانی (متوفی ۷۲۸ ه.) در حواشی از "مصباح" ظاهر کرده شده است.

۴. کشف المحجوب تألیف شیخ علی هجویری غزنوی (متوفی اخیر قرن پنجم)، مخفف: کشف.

۵. العروة لاهل الجلوۃ و الخلوۃ تألیف شیخ علاء الدوله سمنانی (متوفی ۷۲۶ ه.)، خطی، مخفف: "العروة"

۶. چهل مجلس، امالی شیخ علاء الدوله سمنانی، جمع آورده مرید النیان اقبال سیستانی، خطی، مخفف: "چ"

۷. روض الراحمین از عبداللہ یاضی (متوفی ۷۶۸ ه.) مخفف: "روض"

۸۰ رساله قشیریہ از ابوالقاسم عبدالکریم بن حوازن القشیری متوفی ۷۴۰ هجری
 الفاظ یا متن کتب باید اگر اقلد با یکی از نسخه های لطایف اشرفی مطابقت داشته ، درج تر قرار داده شود ،
 در متن جا داده شده است ، و اگر آن در هیچ یک از نسخه های لطایف یافت نشد ، آنرا در پا درتی گذاشته
 و الفاظ نسخه ای از نسخه های لطایف که درست تر نمود در متن قرار داده شده است .

نسخه های خطی لطایف اشرفی

نسخه های متعدد لطایف اشرفی در کتابخانه های هند یافته میشود ، ولی هیچ یک از آنها قبل از قرن دوازدهم
 نوشته نشده ، مثلاً

دلف ، نسخه 'الشیاطین سوساطی بنغال' ، فهرست مره $N_{1214} E_{166}$ که در قرن دوازدهم نوشته شد
 جب ، نسخه 'کتابخانه' در سنگاه قادریه بدالین ، ورق ۲۸۰ ، کاتب نجف علی ، سنه کتابت ۱۲ ذیقعد
 ۱۲۱۸ هجری ، در سال جلوس شاه عالم ، سرپرست محمد پناه عطا کریمی اشرفی ادلمی . این نسخه بنده دیده ام ، بسیار
 منوط است .

ج ، لطایف اشرفی ملوک سید قدیر احمد کچوچی ، سنه کتابت ۱۲۴۰ هجری . این نسخه هم ناقص است و بر اثر
 معیّنات بیاض دارد

نسخه های که در مقابل تصحیح با اصل نسخه (نسخه مطبوعه) بهار برده شد این است :
 د ، نسخه 'فراهم آورده' سبب الله ، کتابخانه مولانا آزاد دانشگاه علیکده ، سنه کتابت ۱۱۱۹ هجری
 در زمان اورنگ زیب عالمگیر . در حواشی از علامت "ع" اشاره کرده شده است . نسخه اصل با این نسخه
 حرف بحرف کاملاً متعابله کرده شد و بعد از آن هر جا که عبارتی یا نفعی منقبت گردید با نسخه های ضمیمه ۴۴ و ۴۵

مقابلہ کردہ شد کہ ذیل معارفی کردہ میشود

۱۳، ضم ۳۰ : نسخہ ضمیمہ نقن کتابخانہ مولانا ابوالکلام آزاد دانشگاہ علیہ ، سنہ کتابت نامعلوم ، بدخط ، تعداد

اوراق ۴۱۷

۱۴، ضم ۳۱ : نسخہ ضمیمہ نقن کتابخانہ مولانا ابوالکلام آزاد دانشگاہ علیہ ، سنہ کتابت ۱۱۹۶ھ ، کتابت

(مکتوبہ)

مکتوبہ و مکتوبہ علی ، بدخط ، ناقص الآخر

۱۵، ضم ۳۲ : نسخہ ضمیمہ نقن کتابخانہ مولانا ابوالکلام آزاد ، دانشگاہ علیہ ، سنہ کتابت ۱۲۱۶ھ ،

ناقص ، تعداد اوراق ۲۳۷ .

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي شرف العالمين بتشريف الرفاق والايقان وتعرف الموحدين بان لا موجد غيرك في عالم الغيب والامكان و ايدهم باشرف حكايات الصالحين من البيان وثبت بصائرهم بالتجليات من الكشف و البيان والصلوة على من وضع دهر التصوف على المطابق لقلوب الانسان ولمع جواهر التعرف في اخلاق اهل الاحسان و اله واصحابه ببذل الكسلان من الاقران .

اما بعد سيدي احقر الانام راجي من المجيب الفنى نظام حاجي غريب المبنى شتبه الله على منسج الصدق والسداد في العمل والقول ولا اعتقادك در غفوان جوانی و در بیان زندگانی که هتکام غرور و ايام شرور و غلبات هوائی و ترجميات رايايی و هجوم وساوس نفسانی و هجوم هواجس شیطانی بود که قاندهدايت ازلی و سائق غنايت لم نيزلی بموجب کریمه و ان الفضل بيد الله ليوتيه من يشاء داعيه طلب و خواصش ادب و دريافت صحبت اولياء الله و اتباع بهالست اصحاب خانقاه و نزاع ملازمت ارباب انبياه در ضمير اين فقير و سمير اين حقير تملک گرديد بمقتضای کریمه ان الملوک اذا دخلوا قریة اضطربوا و جلوا عنزة اهلها اذلة سلطان محبت حقیقی و جهان بان خلت تحقیقی بر تخت دل مستولی شده لمجوع اهوئ بالله و المنية رازله از صحيفه دل و از خط آب و گل کجور دانیده و لمهم عالم غیب و فایض اسرار لاریب بر ورق خاطر این ضعیف و طبع ضمیر این نحیف بقلم ارشاد و محروم انقياد این نقوش بکیشید و نسیم جذب از روفنه قدس میوزید که نیل این سعادت غظمی و یافت این درجه علیا که نهایت متمنای از کیا و نهایت ماوای اولیاست بی اقتضا و تسلیم تفرقات کامل و بی اعتدای تسلیم تعریفات عالم عامل ممکن نیست

نظر حق و نظر تحقیق بر خلقی دش رحیم و شفیع
هر که باو نشست شامی شد و آنکس آمد بدست ماهی شد

۱۰ ع : التصوف ۱۱ و بیان معنی آغاز (فرانسس) ۱۲ ع : ضرور ۱۳ هجوم یعنی ابر باران
۱۴ نزاع یعنی خواصش (اشکاس) ۱۵ سمیر یعنی درون دل (اشکاس) ۱۶ قرآن ۹ فصل ۳۴
۱۷ ع ۴ ، ضم ۴۱ : خلیقی ۱۸ ع : رازله ۱۹ ع : بی اختفای تسلیم ، ب ، م : بی اقتدا و تسلیم
۲۰ ب ، م : بی اقتضا و ۲۱ ب : و اند ، ضم ۲۲ ع : و آنکس

بر قضیه ای من طلب شیئاً و جدّ وجد بلعمان نور مهدی الله بنوری که من تیشاء بتارخ هفصده وینجاه در لقمه شریف^۱
 بمن امنها الله تعالی عن امانات الزمان والحدثان چهره اخلص بر آستان عالی و جمعه اختصام در ایوان تعالی و
 سر ارادت بر قدم متابعت آن شیخ بیدای طریقت و سباح در یای حقیقت، غواص عمان حقایق الهی و خواص سلطان
 دقایق نامناهی، مجمع ارباب شوق و عرفان، مرجع اصحاب ذوق و وجدان، صدر مسند ارشاد و هدایت، جامع لغوت و
 خصائص ولایت الذی من اقتدی به فقد اهتدی و من خالف فقد ضل و غوی متابعه ساکنون و مخالفوه
 هالکون و هو الواقف فی مقام القطبیه و المتمکن فی سرام الخوئیة مدر بارگاه کرامت و ولایت مقتدی کتمة
 خیر امه اخرجت ملاذ جمهور تنفعا الصدور، منظر صفات ربانی، مورد الطاف سبحانی، انسان عین عیون المحققین^۲
 وارث علوم الانبیاء والمرسلین، سیدی و سندی عند الله و قدوتی الی الله، مصبط البرکات الرزقیه و مطرحه الاشیات^۳
 القدسیه و ما ببحث ذاته المقدسه عرشاً مجیداً و مقراً حمیداً حضرت قطب الاقطاب اخیار و ابرار و اوتاد آداب،
 مصباح شکوة انوار، نقاح خزائن اسرار، سیمرغ قاف، قاطع عللای، شهباز هوای فضا حقایق، گوهر شامخوار
 بحار علم و غرر، گنجور کنوز من عرف نفسه فقد عرف ربه یا من ترنمت بلا بل الاکرام و اح فی اقفاص الانبیا
 علی و در جلاله و تنویرات ساحه مرآت الاکوان من اشعة لمحات کماله الذی ما انعقد مثله حرره فی هدف
 بحر الوجود و ما استخرج شبهه، جوهر من معدن الاعیان الثابتة فی الطباق عالم الشهود ه قطع

آکنده اشرف زمان در جهان مطلع انوار قدم اشرف است

ذات شریفش که بتعرف خویش از هم عرفای زمن اعرف است

مقتداه الدنام، شیخ الاسلام، حافظ اوصاف الثریه، جامع انواع الطریقت، یقیم سرادقات الجلال، مصبط تجلیات الجمال

^۱ قرآن ۱۸ نور ۲۵ ع: «کن» ندارد شیخ بمعنی شامور (ریشه شام)

^۲ ع: انسان عیون محققین ع: بندار ع: مصبط المبرکات، مورد هیچ است

^۳ م، ب: قطع

در ولایت بمسند شاهی بر نشسته ز روی آگاهی نه ز روی خسی دلش رنج نه ز قول کسی قوی پنج
 کفایت خالص بصیرت یابی سخت راست زشت را خوبی نه کسی را گرفت بر کارش نه شکن در فنون گفتارش
 گشت یار از کتب و از سنت طالبانرا بسعی بی منت و قلش آن بر سر زبان راند که خوا خواهد و خدا داند
 بر تو مشکلی که گیرد عقل گذش بر تو کشف در دم نقد روح در غش و صم در زندان چهره او نشاد لب خندان
 شمره شراب پاک روی بازوی او بفرع و قتل قوی تار مملکت جانیانی صاحب شوکت و خدا دانی
 در سلوک از مراتب ادنی قاب تو سین یافت او ادنی کرد آفاق پر زلمه نور حاضر و غایبش ز نور حضور
 در ضمیرش که ذات شهود است صریح مدوم بود وجود است از کمال متابع بنوی نظم و ادرات معطوی
 در خیالش که کعبه علیاست هم را سر بستان صفاست

سیدنا، مولانا، شفاء صدورنا و طبیب قلوبنا، مقتدای اولیای کبیر، پیشوای اصفیای کبیر، حضرت قدوة الکبریٰ میر سید اشرف
 جهانگیر سمنانی متع الله تعالی جمع الطالبین المسترشدين بذات شریفه و صفات لطیفه^۹ الی یوم الدین سودم و نادم، عتی مدید
 و عمدی بعید قریب سی سال در طریق تویم و بسیل مستقیم آنحضرت در ملازمت متکلفان آستانه ارادت و ملازمان جناب مروت
 هم کاسه سلطان اومی بودم و خوشه چینی خرمن سعادت او میگردم، بقدر قابلیت و استعداد معارف تازه و عوارف بی اندازه بعد از
 سلوک سلسله تربیت و تصفیه وجه خاص عنقریب الدایم القصاب کرده و آثار ولایت و انوار عنایت بی حساب مشاهده نموده
 و از تاثیر محبت آفتاب هدایت و ماهتاب درایت دل را ارتباطی و صیغه انشایی حاصل می آمد، آثار جذبات الهی و تعارفات
 ناقصی در باطن خود مشاهده میکرد و بقدر جذب دل از تعلقات صوری و مرادات معنوی و تشتهیات دنی و مآلوفات دنیوی جدا
 میشد و مشاهده الحان الوار و افشای اسرار در جبین آن بزرگوار و بعد از مروت ترقی در مدارج قرب ملکیت و مجازع حضور^{۱۱}

۱ م، ع: گفت ۲ م: جانفش ۳ ب، م: شمره در: شمره غمراه شدن: در غمراه نشود گشتن (پیشگام)
 ۴ م: شوکت خدا دانی، باضاف و عطف هر دو درست است ۵ ب: خیالش ۶ ع: کبار کثیر ۷ ب: کبر
 ۸ ع: بذاته شریفه، هر دو درست است ۹ ع: صفات لطیفه، هر دو درست است ۱۰ م، ب: عهده بهید
 ۱۱ ع: در افشان، ب: و افشان اسرار که در جبین آن بزرگوار بود

عبور میکرد و غنوی

در نشان گهر از بحر الهی بر آمد از لب دریای شاهی ز نور او گرفته ذره خورشید ز عکس اندکی از بحر حبشید^۱
 سراسر عالم از نور ولایت منور کرده از لطف و عنایت چه گویم و صفش از کشف و کرامت^۲ که آمد حل مشکل در مقامات
 هم راه اکابر را چه معلوک با قدم تشنق کرده معلوک حقایق را بسی اظهار کرده دقایق هم را ایشار کرده
 عوارف از معارف عجز کرده هم اصحاب را ظاهر نموده چه او دیگر بجهت در کشیده^۳ عروس منوی را رو ندیده^۴
 در نشان گهر از دریای توحید در نشان جهر از خفای فقرید در لای دریای حقایق خور والای خفای دقایق
 و جودش فقط پیرا مقصود نمودش زبده اسرار معبود نمایان در قید نور مطلق چه در آئینه صفای وجه الحق
 مدام از مشرب عرفان کشیده کلام از مذهب و جان کشیده دریده پرده زنگار کون را بدیده روی بچون و چگونرا
 رصق از ساغر اسرار خودده سبق از مردم ابرار برده گرفت از پیر تو نور الهی ز نور کشف ازده تمام باهی^۵
 بر فرعونیان ساری سحرید بیضا نموده اندرین دهر^۶ سلیم و کشف نفق رای کامل چه نور صبح بین الحق و باطل
 درین دکان خوش قرار فناز با سم اشرفی زد سده راز که آن سده روانست از کرامت^۷ درین بازار تمام قیامت^۸

همه اصحاب را به زین شگرفی چه میباید که میخوانند اشرفی

در انشای این دولت عظیم و نعمت کریم^{۱۲} ملهم عالم غیب و ملحق اسرار لایب در ضمیر دل و سمیه آب و گل القار کرد که بعضی از انفس نفیسه و
 الفاظ متبرکه و شتمی از لطایف معارف و ظرافت و کواشف احوال مقامات شریفه و انزال کرامات عجیبه حضرت قدوة البری که از منبأ
 تافتها اصدار یافته و برخی معارف و حقایق که از ششایخ روزگار و اکابر دیار در سفر و حضر تحت قبه دوار بحصول انبیا
 پیوسته در طبق بیان نهاده عیان باید کرد و بعضی خوارق که در مواجعه معاندان روزگار و تقابل حاسدان اصدار از انبیا صادر^{۱۴}

۱ ب : زندگی ۲ ب : وصف ۳ ع : زرع ۴ ب : او ۵ ع : آزار ۶ کذا

۷ م : ب ، ضم ۸ : ز فوش ۹ م ، ع ، ضم ۱۰ : سیر ۱۱ م ، ع ، ضم ۱۲ : دیر ۱۳ ب : یوم

۱۴ م : عظیم ۱۵ م : کریم ۱۶ ب : بیان ۱۷ م ، ع : اعصار

آمده بتخصیص و تالیفی که میان حضرت شیخ حاجی چراغ هند و حضرت قدوة الکبریٰ گذشتہ ، برای اعمار این اسرار ایمانی از حضرت ایشان
شده بود و خارق عادات سنیه و مدور واقعات و فضیله ایشان اگر چه اکثر من آن تقد و تحصى و اکثر من آن تظن و تقصى است
و سکین آنچه قابل ضبط ذهن و حامل فکر این محتمل بود در قید کتابت آورده بنظر اطلاق از نظر محدودی و بحسنو استماع احضار
معصومی گزرا نیده (و از اول تا آخر در تألیف و رقی گردانیده) که اکثر عن الفاظ شریفه و اقوال عریضه ایشان با معنوی مقرر بنوک
تلفظ رسانیده مگر بعضی ماجرایی که در هنگام ضبط مستطاب یا ایضا النفس المطمئنة الرحی الی ربک لراغبیه ترمیمه و
آوان پر از شهباز اوج احدی بگوهر حضرت مهدی و کلماتی چند که در حین تفویض مقام و جلوس بر سجاده نظام به نسبت قدوة ابرار
منظر انظار شگرفی و نظیر اسرار اشرفی جامع مکارم اخلاق و مصیبت انوار شریفی علی الاطلاق حضرت سید عبدالرزاق و خلفای
طیبه عراق فرمودند مجال نشد و شمه بیان سیرت و روش مرضیه و اعداد مقامات و خوارق عادات حضرت مخدوم زاده
نرا ده الله تعالی ما اعطاک و طوارق واردات صاحب سجاده که بعد از رحلت حضرت قدوة الکبریٰ صادر شده در ذیل این
لطایف شریفه و لطایف لطیفه در آوردم تا از نسیمات رباین ولایت و نفحات حدائق عنایت ایشان بوی مشام جان طالبان
صادق و فخلصان و آلق برسد ، پس چنان باشد که گویا شرف مجلس حضرت قدوة الکبریٰ یافته باشد و سخن از ایشان شنیده
بر حقیقت عند ذکر الصالحین تنزل الرحمة در ذکر اولیاء امید حصول فیض الهی و اهل وصول فضل آتفاقی باشد و
باستماع سخنان و حکایت و احوال و باطلاع بیان معالمت و اقوال این بزرگوار دین و لیث اولی زمین اسماع معتقدان
و مریدان خوش گردد و دل و جان طالبانرا استراحتی باشد و در میان احفاد و اولاد و خلفای بلاد حضرت قدوة الکبریٰ
سالهای فراوان بماند و عارف و طالب صادق را بهر سبیل تذکره و استر شاد از مطالعہ آن نفی تمام بود و مورث از زیاده

۱- حاجی چراغ هند لقب شیخ صدرالدین جوینوری است . یکی از اوسای کاملین بود . در سنه ۴۰۰ فوت یافت (خرنوبه ۲۲۰)
۲- م ، ب : اعمار ۳۰ ع : جد بین حسین ندارد ۳۰ قرآن ۲۸ ع : ۴ : آن ۳۰ ع : تذکر
۳- ذکر باب و مفتوح و سکون ک و ر بمنجی آشیانه (استیلا) سید عبدالرزاق معروف به زوالین ابن سید عبدالنور
دریه و خلیفه سید اشرف سمنانی است . در آن آوان که حضرت سید اشرف سفر عراق فرمودند وی هنوز کودک بوده و در
حین سفرین همراه سید اشرف شد و بعد تعلیم و تکمیل تربیت سلوک از سید اشرف خدفت یافت و بعد وفات وی بهر
[بقیه صفحه ۷]

یقین و موجب استعداد اعتقاد متین با ایشان گردد بدان واسطه این بیچاره سرگردان را بهای صایح فزد دهنده بود که بکلیت
 آن کلمات از ظلمات خودی خلاص یابد و منتهای صفت دل بنشاند و هو الوهمول الی لقاء الله و الاستعلاک فی شهود
 جلاله و جماله چون این مجموعه عجیب و منتخبه غریبه جامع بود بمعارف آن بکر زخارف و حامل کواشف آن دریای
 عوارف و نستعلیق مقامات اشرفی و محتمل بحکایات شگرفی موسوم به لطائف اشرفی فی بیان طوائف صوفی افتاد بالنسبه و
 آله الاسجاد . باب لیست و تعجم بالخیار . ابتدا بمقدمه و استعنا بجامه و شصت و طائف بنیاد نهاد

[حاشیه یقه] سجاده شیخوفت نشسته ، صد و بیست سال عمر یافته و (مقدمه ۶۹) بقید حیات برده چاد در همین سال
 مکتوبات اشرفی جلد دوم را ترتیب داده (رجوع کنید مقدمه مکتوبات اشرفی دوم و طایف اشرفی ص ۲۵ ص ۴۶)

مقدمه در بیان فوائد علم و استماع کلمات مشایخ و شرائط آداب و الملاح آن

لطیفه اول در بیان توحید و راتب او

لطیفه دوم در بیان معرفت ولایت ولی و انقسام او

لطیفه سوم در بیان معرفت عارف و متعرف و جاهل

لطیفه چهارم در بیان معرفت صوفی و متصوف و ملائمتی و فقیر و اصناف این طایفه و ذکر ارباب ولایت

از غوث و امامان و اولاد و ابرار و ابدال و اخیار و شرح اولیاء مکتوم و کمیت الملاق اسم تصوف و صوفی بدین

طایفه

لطیفه پنجم در بیان تفریق مجزیه و کرامات و استدراج و دلائل اثبات کرامت و ذکر مراجع رسول علیه السلام

لطیفه ششم در بیان اهلیت شیخی و شرائط اقتدائی و آداب درشد و مسترشد که مجموع اربعین اکابر

است و سند توحید مطلب

لطیفه هفتم در بیان اصطلاحات تصوف

لطیفه هشتم در بیان حقیقت معرفت راه سلوک و سلسله تربیت و وجه خاص و حجب ظلمانی و نورانی

و از راع تجلیات و تلبیس ابلیس

لطیفه نهم در بیان شرائط یقین از کار مختلفه موهوم مشایخ و فضل ذکر حلبی بر خفی

لطیفه دهم در بیان شرائط تفکر و مراقبه و جمع و تفرقه

لطیفه یازدهم در بیان مشاهده و وصول و رویت صوفیه و مومنان یقین

لطیفه دوازدهم در بیان انواع لباس مشایخ از صوف و حرقة و انشال آن و معانی حرکت و شرائط

ارادت ربیه و راد و ذکر مفارض و طایفه

لطیفه سیزدهم در بیان طلق و قهر

- لطیفه چهاردهم در بیان مبداء خازاده ششائخ که در اصل سلف چهارده بودند و ذکر اوسلیان
- لطیفه پانزدهم در بیان سلسله حضرت قدوة البری و سلسله حضرت نزارعین و سلسله بعضی ششائخ
- سلف و خلف و اسامی خلفای کمل ایشان و توارخ وفات و خاندان اعراس پیران و تحصیل فضائل از اکابر متعده
- لطیفه شانزدهم در بیان معانی کلمات ششائخ از شطحیات و امثال آن
- لطیفه هفدهم در بیان آداب صحبت و زیارت ششائخ و قبور ایشان و کیفیت وضع جبهه بین دیدی الثیون
- لطیفه هجدهم در بیان معانی زلف و خال و امثال آن
- لطیفه نوزدهم در بیان معانی ابیات متفرقه در محتملات تصوف که از افاضل مختلف صادر شده اند
- لطیفه بیستم در بیان سماع و اشماع از امیر
- لطیفه نسبت و یکم در بیان سلسله اختیار و تقفا و قدر و بیان خیر و شر و بعضی عقاید صوفیه
- لطیفه نسبت و دوم در بیان ترک اورنگ سلطنت و انراض از سر بر سلطنت و سپردن طریق سفر و انتقاد بعضی ششائخ عصر در راه تبصیر محضت لخدمه جانبیان و اثیان بخازنه حضرت شیخ شرف الدین
- یحییٰ نسیری و رسیدن محضت شیخ علاء الدین و حصول بقصد و انیتار مقامات خود را و القاب بجلاب جانگیری
- لطیفه نسبت و سوم در بیان تعیین مقام و نزول رایات اشرفی و صدور علامات شگرفی بظفر آمو و اطهار خوارق در یکدیگر و ذکر ارادت حضرت شیخ بکبر سرور پوری
- لطیفه نسبت و چهارم در بیان دیدن ارا و سلاطین و فقره و مساکین را ، تقریباً مناقب سید عالی سیف خان
- لطیفه نسبت و پنجم در بیان ایمان و دلائل اثبات حاضری و وحدت صانع و ازلیت و ابدیت و اصول شریعت و طریقت
- لطیفه نسبت و ششم در بیان ارباب نظر و برهان و اصحاب کشف و عیان و حیرت هر دو طائفه و عقاید طایفه اخیر و بحث طریقت و شریعت و وحدت اکمل میگویند

لطیفه نهم و هفتم	در بیان دلائل وحدت وجود و اختلاف بعضی نشانی در وحدت وجود و توفیق در بیان
لطیفه نهم و هشتم	در بیان توبه
لطیفه نهم و دهم	در بیان معرفت نماز
لطیفه نهم و یازدهم	در معرفت روزه
لطیفه نهم و دهم	در بیان زکوة
لطیفه نهم و دهم	در بیان حج و جهاد
لطیفه نهم و دهم	در بیان اوصاف اصناف است که تفرقه شده اند مذاهب کثیره و مذهب درایت
انسانی و ذکر انسان صوری و معنوی	
لطیفه نهم و چهارم	در بیان فوائد سفر و شرائط او
لطیفه نهم و پنجم	در بیان عجایب روزگار و غرائب آثار که در سفر حضرت انبیا دیده اند و
انواع راحم مقامات که از اکابر و کوهستان مسعود زیده اند	
لطیفه نهم و دهم	در بیان طریق اطعام و فوائد بعضی مأكولات و مشروبات
لطیفه نهم و دهم	در بیان شرائط الکفای و عزالت و خلوت و تجرید و تفرید
لطیفه نهم و دهم	در بیان وظائف صبح و شام و صلوة خمس اسلام و نوافل و ادعیه مشهوره
در ایام متبرکه و صیام صوفیه	
لطیفه نهم و دهم	در بیان عشق و درایت او
لطیفه نهم و دهم	در بیان زهد و تقوی
لطیفه نهم و دهم	در بیان توکل و کسب و رضا و ذکر خوف و رجا
لطیفه نهم و دهم	در بیان تعبیر خواب

لطیفه چهل و سوم در بخل و سخاوت و رزق و ذخیره
 لطیفه چهل و چهارم در بیان مجاهده و ریاضت و در تبیان سعادت و شقاوت
 لطیفه چهل و پنجم در بیان رسوم خلق و زجاج مستحسن
 لطیفه چهل و هشتم در بیان تذکیر و عذاب و حسن خلق و غضب و شفقت و معامه
 لطیفه چهل و هفتم در بیان مومن و مسلم
 لطیفه چهل و هشتم در بیان امر معروف و نهی منکر و ذکر معنی اشربه مختلفه فیه
 لطیفه چهل و نهم در بیان معرفت امامت و بیان تولی و تبرأ و ترک علائق و عوائل
 لطیفه پنجاهم در بیان معرفت نفس و روح و قلب و در قبض ارواح و نموداری ملک و
 تنای درگ

لطیفه پنجاه و یکم در ذکر علم و طبل و بیان زنبیل گردانیدن
 لطیفه پنجاه و دوم در بیان نسب حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم و جزوی سیر بنوی علیه السلام
 و شرح نسب سادات از احفاد و اولاد که از نسب نسبایان انتخاب افتاد
 لطیفه پنجاه و سوم در ذکر خلفای راشدین و بعضی صحابه و تابعین و ائمه اثنا عشره
 لطیفه پنجاه و چهارم در ذکر بعضی شعراء که از مشرب صافی صوفیه و طائفه علیه شرب داشتند
 لطیفه پنجاه و پنجم در صدور بعضی خوارق از حضرت قدوة الکبریٰ بنسبت بعضی مردم
 لطیفه پنجاه و هشتم در بیان تفویض مقام و حواله ولایت اسلام بنسبت مقتدا ای آفاق حضرت سید حاجی عبدالرزاق
 و ذکر قبولیت بشرف و فرزندی

لطیفه پنجاه و هفتم در بیان نزول آیات اثرفی و علامات شگرفی در خطه آورده و بقیعید جاس و قصبه ردولی
 و نواحی او و صدور خوارق بنسبت اهالی این دیار و سبب اعتقاد بسند علی سیف خان و حضرت تاجی رفیع الدین و حضرت شیخ

شمس الدین صدیقی اودهی

لطیفه پنجاه و هشتم در شرح دعوات بعضی اسمای اعظم و تکبیر و بیان سوره فاتحه توریت که معروف بدعای
بشیر است و بعضی فوائد دیگر از افسون و تونید و انشال آن

لطیفه پنجاه و نهم در بیان تنزیل صیفی الهی و فضل نامهای در حین سفر حضرت ایشان را و احضار
ملک و مردان غیب و بعضی اولیاء بحجت تمهید و تکفین حضرت قدوة البرکات

لطیفه شصتم در بیان عدد و بعضی انفس اشفاق بنسبت قدوة الافاق سید عبد الرزاق و اولاد و احفاد او
و بعضی خلفای کبرای ایشانرا و لطف عالم بنسبت متقدان و فرزندان و مریدان و مخلصان نام

خاتمه مشتمل بر اخلاق و اوصاف و حکایات این طائفة علیه تدیس الله ارواحهم و رضی عن جمعهم و ارجوا من
الله البکیر ان یخففنی علی هذا الامر الخطیر و ان یجیل سحی شکوئاً و کلامه سیروراً و اسئل العون و العصمة من الخطاء و منزلة القدم فی
سبیل التحقیق و الله المستعان و علیه التکلان ، مامول از مکارم اخلاق صوفیه و مسؤل از ارحم اشفاق طائفة علیه و ناظر ان طراز اصحاب و
چینندگان آثار طائف آنند چون ایشانرا از سفیحات راین مسارف و حقایق و نفحات حدائق و کواشف و قالی آن در دریای توصیف و خور
خضری تفرید شمام اصحاب شرفیه و دماغ اصحاب عقیق معطر خوش گردد و ولای ایشان از عوائق دهر و غلایق عمر تنقض نگردد و بقصدی
این تصنیف و باعث این تالیف را از دعای خیر و ثنای بی چیز دریغ ندارند و اگر بر زلفت قدمی و نغمش علمی الطلوع یابند تشریف اهل
ارزانی فرمایند و کمال حسن خلق متابعت یسمعون القول فیتبعون احسنه راعات نمایند

جزاء الله خیراً من قائل کتابی و قابل مافیها من السهو بالعفو

هر سخن را سلی شائسته و هر بیانی را تا و علی بالئسته هدیه کنند و بر آن عمل نمایند ، بر سباط المراض و سباط اعراض نشینند و این ضعیف
قلیل البصائر و خیف علیل الاستطاعت هدف تیر ملالت نسازند و بر جانفش خدنگ تعنت نه آکنند . اللهم فوقنا لاقسام المقهور
و امرنا قبال تمام الموعود بالبنی و اله المودود .

۱ ع : ذرات ۲ ب : چندگان ۳ ع : قدمی ۴ ب : یسمعون ۵ ب : بحملی

۶ تعنت بمعنی عیب جوئی ۷ م : نکند

مقدمه

در بیان فوائد مطالعہ کتب صوفیہ و استماع کلمات شائخ علیہ و شرارہ و آداب استماع آن
قال الاشرف العلم بیضاء زهراء و سائر الفنون ذرا یزها . حضرت نورالعین بحضرت قدوة الکبریٰ عرض نمودند کہ مر
طالب صادق را از علوم کثیرہ و فنون کثیرہ اہم کدام علم است ؟ فرمودند اول چیزی کہ بر بندہ بعد از دانستن توحید و
موصفت ایمان واجب و لازم بگیرد علم عقیدہ شریعت و طریقت است و علم عبادت بر درویش فرض ، چنانچہ در اثر است
ادبوا ثم فقهوا ثم اعتزلوا و اعملوا تقریباً میفرمودند کہ در آن هنگام کہ شیخ الاسلام شیخ احمد جام زندہ پیل بجانب وزارت
مستبرکہ خشت صاحب اللہ عن الکافات متوجہ شدہ بودند و ازین طرف حضرت خواجہ مودود خشتی قدس اللہ سرہ باصحاب کثیرہ بر آمدند
در اثنای راه اتفاقاً داد و در یک دیگر اندکی تمناض بنیاد شدہ بود ، بعد از رفع کدورت خواجہ محمد نیکر شیخ الاسلام حضرت خواجہ
مودود خشتی را فرمودند کہ دو خدمتکار را ہا دارید و سہ روز توقف کنید . چنانچہ خواجہ را فرمودہ بودند حضرت خواجہ خیاب کردند
پس پیش شیخ الاسلام آمدہ گفتند کہ چنانچہ فرمودہ بودید آنچنان کردم ، دیگر چہ فرمائید تا چنان کنم ؟ شیخ الاسلام فرمودند
کہ اولاً مصلیٰ بر طاق نہ و سہرو علم بخوان کہ زاهد عالم مسخرہ شیطان باشد و بتعبی بلفظہم چرخ خراس بر بی نخستین بود ، گفت قبول
کردم ، دیگر چہ فرمائید تا چنان کنم ؟ شیخ الاسلام فرمودند چون از تحصیل علم فارغ شوی احیای خاندان و انشای رودمان خود کن
کہ آباء و اجداد تو بزرگ بودند و صاحب کرامات و جامع مقامات . حضرت خواجہ مودود خشتی گفتند پیشتر آئی ، پیشتر آمدند
و دست او گرفتند و بر کنارہ چار بالاش خود بنشانند و سہ بار گفتند «نبرہ علم» ، پس سہ روز در خدمت شیخ الاسلام بودند ، فوائد
بسیار گرفتند و نوازش بی شمار یافتند و باز گشتند و بعد از آن باندک فرصتی بجمت تحصیل علم بجانب بخارا و بلخ تشریف بردند
و مدت چہار سال بقدر وسع و امکان در آن باب اجماع نمودند و در آن دیار ہر جائزوی آیات فریبہ و کرامات عجیبہ تفصیل آن
بہ تطویل می انجامد ظاہر شد ، بعد از آن بہ بایر خشت مراجعت کردند و بہ تربیت دریدان و مستفیدان مشغول شدند .

۱ ع ب : ذراتھا ۲ شیخ احمد جام زندہ پیل یا احمد ناطقی جامی کنیت ابو نصر احمد بن ابی الحسن از فرزندان جریر بن
عبد اللہ است کہ در سال وفات رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ایمان آورده . شیخ احمد جام «۱۴۴۴ھ» ولادت و در ۱۲۴۴ھ از چہان
برفت (نجات ۴۴۴) ۳ خواجہ قطب الدین مودود خشتی پسر خواجہ یوسف بن محمد بن سیمان است ، متوفی ۷۲۷ھ (نجات ۴۲۶)
۴ ن : مسخرہ شیطان ۵ م ، ب : بی تحسین ، اما لفظ «بر بی نخستین» ما خود از کشف المحجوب است کہ صاحب
کشف المحجوب در ترجمہ دین حدیث استعمال کرده است : المتعبد بلا فقه کما لیس فی الساجونہ . الفاظ (تقریباً)

حضرت قدوة البری میفرمودند که عالم را باید که ناپرسیده سخن نگوید . من تکلم بالعلم قبل ان یسئل عنه ذهب ثلثا نورا لانی الجواب بعد السؤال کالترد بعد السلام . بیت

تا ندانند حذرت سنان گرداناست تا نپرسند سخنان گرداناست

حضرت نورالمنین عرض نمودند که فرق در میان علمای دنیا و علمای آخرت چه باشد ؟ فرمودند که ادنی فرق آنست چنانچه سیم سره و سیم ناسره و بعضی گفته اند فضل العالم بالا حکام کفضل الشاهدة علی الخبر و لیس الخبر کالمعاینه . ایضا فرمودند مثل العالم اذا نزل^۱ مثل السفینة اذا غرق غرق معها خلق کثیر . ایضا فرمودند العالم بلا عمل کالقوس بلا وتر . قال الاشراف العالم بلا عمل کالمراة بلا صیقل ، چه تا آئینه علم را صیقل عمل بنود رضا و احوال و مقامات ننماید و لطافت قلبی نیفزاید و طالب علم میدانند که علم بجزد وسیله نجات وی خواهد بود و رستگاری وی در تحصیل علم است و پس از عمل خود در بابیت ندارد . این اعتقاد بد است و ذهب فلاسفه ، سبحان الله آخر این قدر ندانند که چون علم حاصل کنند و بر آن عمل نکنند بوی حجت موکدتر گردد و خبر ندارد که رسول علیه السلام میفرماید که اشد اناس عذاباً یوم القیامة من لم ینفعه الله بعلمه ، و در سخنان مشایخ آورده اند که یکی از بزرگان جنید رحمه الله علیه را خواب دید و با وی گفت یا ابا القاسم ما الخبر ، قال طاحت العبادات و ضیعت الارشادات ما نفعنا الا رکعات رکعتها فی جوف اللیل . ای فرزند از اعمال بخل و از احوال تنی و از معانی خالی مباش و یقین دان که علم بجزد و شگیری نکند و ترا این مبتدیان معلوم نشود ، اگر کسی در بیابانی میرود و ده شمشیر هندی بدست دارد و همچنین دیگر سلاحهای نیک و معجزه اهل سلاح و اهل جنگ و محارب باشد ناگهان شیری بوی در آید ، چه گوئی ، آن همه سلاحهای وی بی آنکه کار فرماید شر آن شیر از وی دفع کند یا نه ؟ تونیک دانی که نکند ، همچنین بینه میدان که اگر کسی صد هزار سند علمی بخواند و بداند و یکی بسجمل نیارد و از آن دانش ویرانده نخواهد بود . دیگر فرمودند اگر کسی رنجور بود و رنج و بیماری وی از حرارت و صغرا باشد و داند که علاج این بیماری کشاب و سکنجین است و نخورد آن دانش وی دفع بیماری وی کند یا نه ؟ از می ده هزار رطل گر پیمایی تا می نخوری نباشدت شیدائی

[بقره ص ۱۲] کشف المحجوب این است : متعبدان بی فقر و بخر فرس مانده کردی هر چند بگیرد بر بی نخستین باشد و هیچ راه نشان زفته نشود (رجوع کنید به کشف ص ۱۱) ۱۲ این واقعه در این دو نرگان در نفحات ص ۳۲۹ در همین الفاظ مذکور است و در نفحات تفصیل نقار و رفع کدورت خواهر و دو بزرگ هم مذکور است .
 ۱۳ م ، ب : ذلت ۱۴ م ، ب : اشد انوار ۱۵ رجوع کنید به جانیه م ۱۶ م ، ب : زری ده هزار رطل گر پیمایی

گر صد هزار سال علم بخوانی و هزار بار کتاب بر هم نهدی پس بر آن عمل نکنی و خود را با اعمال مستعد و شائسته رحمت خدای مکررانی
رحمت خدای بر تو نرسد . تقریباً میفرمودند که زاهدی بود که چهار صد و بیست و یک بار در مباحثه و مذاکره او را
میگذشتی و مکن در اعمال احوال و زیدی چون در گذشته در شبی بواقع دیدند ، پرسیدند که ما الخیر ؟ فرمودند که هیچ خبر
نمیرسید ، از آن وقتی که مرده ام در چاه و بی اعتدالم

چه عالم ندارد با اعمال میل بود جای او در تنگ چاه و بی

حاضری عرض کرد که از قرآن هم دلیلی است که علم بی عمل کار نیاید ؟ فرمودند بسیار جا آورده اند ، اکنون مستمع باش
قال اللہ تعالیٰ لیس للانس ان یموت الا ما سعی . ای فرزند دالم که خوانده باشی که این آیت منسوخ است ، گریه کردن
منسوخ است ، در آیتهای دیگر چو لول ؛ فمن کان یرجو القاء ربہ فلیعمل عملاً صالحاً ۵ جزاء بما کان یرکب ۶
جزاء بما کان یرکب ۵ ، ان الذین امنوا و عملوا الصالحات کانت لهم جنت الفردوس نزلاً خالدین فیها ۷ ، و
من تاب و عمل عملاً صالحاً ، و کذلک سائر الاحادیث المشترکہ بهذا المعنی .

حضرت کبیر عرض نمودند که بنده بعمل خود در بهشت خواهد رفت یا بر رحمت خدای تعالی و فضل او ؛ حضرت قدوة الکبری
فرمودند که هنوز سخن من فهم کردی است . بدان ای فرزند این منی گریه بگویم بفضل و رحمت حق تعالی به بهشت میرسد
اما تا بطاعت و عبادت خود را مستعد و شائسته رحمت نکرده اند رحمت بروی نرسد ، نه من بگویم بلکه حق تعالی میفرماید ان
رحمت اللہ قریب من المحسنین و چون رحمت در وی نرسد کی به بهشت رسد ، اگر کسی گریه نمبرد ایمان به بهشت
رسد من نیز بگویم که به بهشت رسد و مکن تا خدا کی رسد ، عجبها در پیش است تا آنکه برسد .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که بنده را از عبادت چاره نیست چه بنده را بندگی میباید و کرم را کرم و بنده در بندگی
چنان مستغرق بود که جزای او در نظر نیارد بلکه بموجب اروی در بندگی باشد اگر چه در بندگی قبولیت نبیند باز نگرود
تقریباً میفرمودند که در بنی اسرائیل عابدی بود که بسیار سالهاش در عبادت گذشت بود ، حق تعالی خواست که خلوص وی بر ملک جلوه دهد
ملکی بروی و شاد که آن عابد را بگو که تا کی این هم بجاهده و ریاضتبری ، برو که شائسته درگاه ما نیستی . بیت

۱- ب : می داشت ۲- قرآن ۲۶ نجم ۲۹ ۳- قرآن ۱۶ کهف ۱۱ ۴- قرآن ۱۶ کهف ۱۰۸

۵- قرآن ۸ مدافع ۵۶

یکی حاتف انداخت در گوش پیر که بیجا صلی، رو سر خوش گیر
 برین در، دعای تو قبول نیست بخواری برو یا بزاری بالیت

مک بیاید و آن پیام بگیرد، عابد جواب داد که مرا از بهر بندگی آفریده اند و مرا بانبندگی کار است بخداوندی چه کار بخداوند
 او داد. آن فرشته باز بحضرت عزت آمد، گفت الهی! عالم السری و الخفای، دانی که آن عابد چه گفت. از حضرت عزت
 خطاب آمد چون او از بندگی ما بر نمیگردد ما بکرمی او بر نمیگردیم، اشهد و ایا ملائکتی انی قد غفرت له
 قبولست گرچه هنر نیستش که جز ما پناهی در نیستش

سخنی از طالعلم بر آمد. حضرت قدوة الکبریٰ فرمودند که در تفسیری آورده اند که تراب نام کافری بود، طالعلمی
 بر صفت مدرسه کتابت میکرد، خادم از دست او افتاد، تراب بر جیبش کرد و خادم از زیر صفت گرفت و بدست کاتب داد.
 آورده اند که فردای قیامت بدین مقدار اعانت سبکی در حق تراب بخواب خواهد بود و دیگر کفره تمنا خواهند کرد و قوله تعالی
 یلیتینی کنت ترابا.

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند اگر کسی بماند که در عروسی پیش از یک هفته نمانده است میباید که علم فقه اشتغال نماید، چه دانستن
 یک سند از علوم دین بهتر از هزار رکعت نافله است.

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که آراستن جوارح بعبادت سنیه و پیراستن باطن بمحسنات رهنیه موجب ضیق الهی سبب
 وارد نمانده است و این تراجمانی معلوم گردد. اگر تراجمی دهند و گویند که به هفته دیگر سلطان مبدع تو خواهد آمد
 دانم که تو در آن هفته هیچ کاری مشغول نگردی جز به اندک هر چه دانی که چشم سلطان بر آن خواهد افتاد پاکیزه و نیکو گردانی
 آراسته و مزین کنی از تن و جای و جامه و سرای و فرش، اکنون اندیشه میکنی و می دانی که من اشارت بچه میکنم که شما
 زیر کاید و زیر کاف را اشارت پس است. بیت

آنکه از اهل مصارت آمده به او ایما بشارت آمده

و لهذا قال عليه السلام ان الله لا ينظر الى عورتكم ولا الى اعمالكم ولكن ينظر الى قلوبكم ونياتكم .
 حضرت شیخ اصیل الدین سبید باز کہ یکی از خلفای ملت صاحب طیر حضرت قدوة الابرار اند از فوائد استماع کلمات شایخ و
 اطلاع مقالات اولیای راسخ درخواست . قال الاشراف ذکر الصالحین و تذکرۃ العارفين نور یتجلی فی قلوب الطالبین
 المسترشدين . ببايد دانست کہ آنچه درین کتاب مذکور و درین انتخاب مسطور میگردد از اذواق و معارف آن بزرگواران
 و مواجید و احوال آن دریای عوارف و ذکر سیر مقامات و بیان سیر و کرامات ایشان و بعضی از طائفه صوفیه و فرقه علیہ السلام
 رضی اللہ عنہم اجمیع خواهد بود ، باشد کہ مطالع کنندگان را از مکاتبه آن کلمات شریف و ملاحظه آن مقالات لطیف
 یقین کامل و عقیده شامل نسبت این طائفه علیه حاصل شود و جماعتی کہ نفی کرامات و مقامات صوفیه و ابطال استقامات
 و الطامات طائفه علیہ میکنند از غائله غوایب آن جماعت محفوز نمایند اما ذنا اللہ تعالی و آیاتکم عن مکاتبهم .
 حضرت قدوة الابرار میفرمودند کہ بقول از سید الطائفه خواجه جنید قدس سره است حکایت المشایخ چند من جنود اللہ تعالی تعین القلوب
 حضرت شیخ بکر سرور پوری کہ از خالص اصحاب و مکن خلفای ولایت تاب حضرت قدوة الابرار اند و هر جا کہ درین کتاب حضرت
 شیخ بکر مذکور گردد و داد ایشان خواهد بود بحضرت ایشان عرض کردند کہ بجهت استماع کلمات شایخ و صوفیه و اطلاع مقالات
 مرصیہ این طائفه از تنزیل هم دلیل است ؟ فرمودند کہ آری ، حق سبحانه و تعالی میفرماید و کلا تقصت علیک من انباء الرسل
 و ما نثبت به فؤادک یعنی قصه های پیغمبران و اخبار رسلان بر تو میخوانیم و از احوال ایشان ترا آگاه میکنیم تا
 دل ترا بآن ثبات افزاید و قوت باشد و چون بار و رنج بتورسد و زور آورد ، از اخبار و احوال ایشان شنوی و
 بر اندیشی و کشش این بارها و رنجها بایشان رسید و در آن صبر کرده اند و احوال و توکل و ثقت پیش آورده دل
 ترا بآن ثبات و عزیمت و صبر افزاید همچنین استماع سخنان نیکان و حکایت پیران و احوال ایشان دل مردمان را
 تربیت باشد و قوت و عزیمت افزاید و در آن از حضرت حق سبحانه و تعالی ثبات یابد و در بلا و اتقان از او ،
 بر درویشی و ناکامی قدم فشارد و عزیمت مردان یابد و سیرت ایشان یگردد .

۱- برای ترجمه احوال رجوع کنید به طائفت شرفی طائفه بانترزم ۲- غائله بمعنی گنه ، ببری (معبر از لغات) ۳- رجوع کنید به شیخ محمد
 ۴- در طبقات الصوفیه صوری و نفحات "یعنی لقلوب" است ، در یکی از نسخه های طبقات صوری "یعنی القلوب" است (با درق طبقات صوری)
 ولی در نسخه های طائف "تسین القلوب" است . ۵- برای ترجمه احوال نگاه کنید به طائفه بانترزم این کتاب
 ۶- قرآن ۱۲ صود ، ازین آیت تا "سیرت ایشان گوید" عبارت لطیف با عبارت طبقات صوری ۷- بسیار متعارف است .
 ۸- همین است در "ع" و "هم ام" و "م" و "ب" ، ولی در طبقات صوری چنین است : تا دل تو بآن ثبات باشد و قوت افزاید .
 ۹- ع : با در رنج ۱۰- در طبقات صوری چنین است : در اندیشی ، دانی که ایشان هم بارها و رنجها و اذیاب روی ایشان میرسد ،
 در آن صبر میکنند و احوال و توکل و ثقت پوری کردند . بآن دل ترا عزیمت و ثبات و قوت افزاید ، تا صبر توانی کردن ۱۱- همین است در "ع" و "ط" ، ولی ۱۲-

ب: در علم ۳۱ : و احوال لاک و ثقیف ، و در

م : ب : و احوال لک و ثقیف و تب لک م : ب : این طایفه اند

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که از ابوعلی دقاق پرسیدند که در شنیدن سخنان مردان هیچ فائده هست چون کار ایشان نمی توانم کرد ؟ گفت بلی فائده هست ، یکی آنکه اگر مرد طالب بود قوی صحت گردد و اگر نامرد بود در گردد (و اگر مرد بود ضعیف در گردد و اگر ضعیف بود مرد گردد و اگر فرد بود عین در گردد) . در آشنای این فرمودند مگر فردوسی حدیثی
معنی گفته است . بیت

هر آنکس که شمه نام خوانی کند / اگر زن بود پهلوانی کند

درین جا از نام صحائف و معارف و حقایق این طائفه دانسته باشد که فی الحقیقت شهادت بر همه ولایت و ملکات بلکه هدایت انبیا^{علیهم السلام} . قال الاشراف کونوا مع الصالحین فان لهم تطبیقا و انظروا و جو حکم فی درایا العارفین . پوشیده فائده که در آن عبارت از احوال معارف انبیا^{علیهم السلام} است که وجوه حال خویش و پیر تو احوال خود طالبان هادق و سالکان و اتقی در آئینه مقامات و حکایات این طائفه می بینند ، اگر گدایه بپرداز و محب در محاسن حال ایشان پیبورد فرومی اندازند و می دانند که اقول و افعال و احوال مایان نه همچو انبیا^{علیهم السلام} نیست بلکه نمی از کردار خود برگزیند و تقصیر خود در جنب کردار ایشان ببینند و از عیب و ایراد و استحقاق پیر صغیرند که قال بعضی الکبراء العارفین لا توفی الخلق بمیزانک و انزل فی نفسك میزان الصدیقین لتعلم فضلهم و افلاسک

حضرت قدوة الکبری در آشنای این از تقاضای شیخ الاسلام نقل کردند که وصیت کردند از اکابر روزگار و مآثر نامه که از هر پیری سخنی یاد گیرید اگر نتوانید نام ایشان یاد دارید که نام ببرید ، مصعین ایشان درین کار آهست که سخنان مشایخ تصوفی را ترا خوش آید و بدل سوی ایشان گزینید و از کار بیایید ، هرگاه که از دوستان خود یکی بتواند عیض و ترا قبول نه افتد و حقیر آید بدتر باشد از هرگاه که آن بدتر است زیرا که آن دلیل محرومی و حجاب بود اما خداوندی فی من حرمان هذا العرفان ، اگر در نظر غلط افتد و وی آن نباشد که ترا بوی قبول افتد ترا از این ندارد که قصد تو بآن راست بود .

۱- ابوعلی الحسن بن محمد علی الدقاق در تفسیر نوآبادی امام فن خود بود ، فصیح اللسان و صاحب البیان بود در سنه ۷۴۸ هـ در

نیشابور وفات یافت (کشف ۲۰۴ ، تذکره الاولیاء ۱۰۸ ، نفحات ۲۹۱ ، خزینه ۲۴۰۲ ، طبقات هروی ۵۳۸) اما

دقاق بمعنی آرد فروش (بیان) ۲ عبارت بنی قوسین در "م" بر جای دیگر آمده است که آنجا مزور نیست .

۳ درین جا الطباق معنی این این شود درست نیست چه دراد فردوسی از شمه نام نام معارف و حقایق نیست .

۴ همه ازین در "م" و "ب" عبارت بالری بن قوسین آمده است . ۵ معنی بنی خود بنی و دیگر ۳ م ، ب ، اما اثر

۶ از هر پیری ... بآن راست برد : همین عبارت در طبقات هروی است باندک تغییر . ۷ ط : یاد گیریت

۸ ط : بیشتر نشان و برکت درین کار آهست کی ۹ ط : گزائی ۱۰ ط : نیازی ۱۱ ط : از فرا نیاید ۱۲ ط : بدتر است کی گن

سخنهای فضاخ آب جویانست
چو بید آنگه در طلقات جویانست

حضرت قدوة الکبریٰ بفرمودند که سخندانی مشایخ و دوستان حقیقتی ^{۹۲} دوستی ایشان آرد و دوستی ایشان تراب ایشان
بسته آگند چنانکه گفتند اند (المودة احدى القرائین و گفته اند لا قرابة اقرب من المودة ولا بعدد البعد من المودة
القوم اخوان و صدق بنهم نسب من المودة له یبدل به سبب

حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم را پیر سعیدند از قومی که قومی را دوست میدانند و یکدیگر را در میان نمی‌رساند، گفت
 (المع مع من احب.)

حضرت قدوة العبرین میفرمودند که اگر کسی را کمال معارف این طائفه و حال طوائف موصوفه بود دولتی است هندی و نعمتی است سندی و این نعمت سعادت جز بقابلت ازلی و اهلیت لم یزلی میسر نشود. ذلک فضل اللہ لریقہ من نشاء. کسی را که شیمی از طراز معارف و شیمی از لاله زار کواشف بدماغ جانش رسیده باشد این نیز عادت سعادت است اگر بسبب حرمان ازین دو فرقه علم غیبت باری و محبت و دشمنان خدا نزنند چه اختلاف این طائفه موجب اجبر جزیل و ارتباط باین زمره علیاً سبب پاداش طویل است. از حضرت سید الطائفة ابریکه عطفونی منعونی نقل میگردند اگر کسی را بینید که ایمان آورد باین طائفه و این سخنان را می پذیرد زینهار ویرا بگوئید تا را بدعا یاد آورد. حضرت منصور رحمه الله علیه میگید هر که باین سخنان ایمان آورد و از آن چاشنی یافته ویرا از من سلام گوئید. شیخ عمو گفت که از شیخ سروانی نقل دارم که گفت که اگر بای دارید بخراسان روید نبرایت کسی که ما را دوست دارد، و شیخ عباس گفت که شیخ سروانی گفت

۱۰۰. حزنیه ۱۷۸۲، امرأة الجان ۲، ۲۵۳، سلمی ۳۰۷. این روایت تقریباً در همین الفاظ در طبقات هروی ۳۹۹ مذکور است.
۱۰۱. ابوالخیت حسین بن منصور المحدث البیضاوی شاعر و محدث غسان کی، در ۳۰۹م بدر کرده شد (رجوع الیه طبقات هروی ۳۱۵،
۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰،

[بقیه حاشیه ۱۵] ط، ن: چاشنی دارد ۱۴ ط، ن: کشید ۱۳ م، ع، ب: شیردانی؛ شنج شیردانی کهن: نام وی علی بن جعفر بن داود است، از میردان خوب بوده، شمارد و شیردانی معین است، امکه سالها مجاور بوده و آنجا بزمته از دنیا، سلمی گوید که او صد و بیست و چهار سال عمر یافت، جنید و شبلی در بعضی کاتب را دیده. شنج حرم بود و بیضا روزگار. (طبقات هروی ۴۸۲ و نیز رجوع کنید سلمی ۴۵۹، ۵۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸،

له ط : شمار دوست ۳۴ م، ع، ب : میلانی ؛ ابو جعفر صیدلانی استاد ابوالحسن صایغ دینوری بود ، و وی بغدادی است
از اقوان ابوالعباس عفا ، و ساطها بکده مجاور بودن و محضر سرفته و گوروی بهر بیوی گور ابوبکر زقانی مری است ، با ابوسعید فخر از محبت درسته
(رجوع کنید به طبقات هروی ۳۴۶ و الطبع ۱۸۰، ۲۱۵) ، و صیدلانی منسوب است به صید که ادویه و فقاقر و نشند (المنجم) ، و این زوایت
ابو جعفر صیدلانی را شیخ الاسلام هروی در طبقات ۳۴۸ از شاگرد وی ابوالحسن صایغ دینوری نقل کرده است . له ط : با اول ایام
ارادت من له ط : در صدر له ط : جمعی له ط : باز له ط : طشت و ابرقی در دست پیش یک یک می نهاد له ط : چون
فرمان رسید له ط : برگزیت له ط : ندارد

۱- ابو اسحق ابراهیم بن ادم بن سلیمان بن منصور السجستانی شناسگردد امام ابو حنیفه از انبیا ملک بود ، در جای قبر او اخذ دف است . در سنه ۴۰۰
یا ۴۰۲ یا ۴۰۳ وفات یافت (کشف المحجوب ۱۲۸ ، تذکره ۱۰۵ ، انوار ۴۱ ، سلمی ۷۷) . این روایت ابراهیم ادم " مافوز است از هروی ق ۴۲
۲- ط : کنی شب بخواب دید فرشته و طواری در دست که چیزی می نوشت . ۳- ط : این چیست ؟ و چه می نویسی ؟ ۴- ط : او
۵- ط : بنوخته ۶- ط : اوم ۷- ط : اوم ۸- ط : بودیم ۹- ط : طواری بار سر بر نام وی فراغت و
سر هم بنویس ۱۰- ط : من این ۱۱- ط : در خبر است ... بخشیدم " : همین عبارت باندک تغییر در هروی موجود است . ۱۲- ط : نویذ
۱۳- ط : رسی ۱۴- ط : " را " ندارد ۱۵- ط : شناختی ؟ ۱۶- ط : شناختی ؟ ۱۷- ط : شناختم
۱۸- سلطان الحارثین لقب بانی دیلمی است ، نام وی طغفور بن عیسی بن آدم بن سروشان است ، جد او گبری بوده ، سلطان
شده ، وفات او در سنه ۴۶۱ و بر روایت دیگر ۴۶۴ و قتل یافت و قبول جانی و هروی اول دست تراست (تقوت ط ۷ و
نیز رجوع کنید به کشف ۱۱ ، اللع ۴۶ ، ۱۸۸ ، شرح خوف ۹۶ ، سلمی ۶۷ ، قصیریه ۱۷ ، مرآة البیان ۱۷۳۴۲ ، تذکره ۱۱۰ ، خزینه ۵۱۹)

۱۹ حضرت کبیرہ و شیخ عارف و شیخ معروف و نامی رفیع الدین و شیخ
محمس الدین اودھی: صفی حضرت میرا کہیں ہوندا برا کر احوال و غائبہ و علانیہ و غیرہ

حضرت قدوة البری میفرمودند [و توفی که مجرد تشبیه نسبت میپسوند و موجب نجات میگردد پس محبت دوستان و خلعت طالبان و وی گرفتن سیرت ایشان و پیروی کردن بر ایشان اولی تر بود. نقل از ابوالعباس عطا میگردند که اگر نتوانی که دست در دوستی وی زنی در دوستی دوستان او زن که دوستی دوستان وی دوستی اوست.] در اشای این حضرت نورالمنین عرض کردند و هر جا که در این مجموع نورالمنین مذکور میگردد در اد از وی زبده - الاتفاق مرصع الاخلدق حضرت سید عبدالرزاق انداخته اند تکرار سخنان این طائفه و اقرار با حسن صوفیه موجب اجر کریم است آنچه از کار سخنان ایشان نیز سبب قهر عظیم و زجر الهی خواهد بود؛ فرمودند که آری. تقریباً حکایتی از حضرت مولوی رومی نقل کردند که حضرت شیخ حسام الدین چلبی که خلیفه و بنیره حضرت مولوی اند، چون سیل امحاب و تشوفا اجباب بالی ناله حکیم سنائی و منطق الطیر خواج فرید عطار بیشتر دیدند، از حضرت مولوی درخواست کردند که اشای غزلیات بسیار شد اگر چنانچه بطرز الهی ناله حکیم سنائی و منطق الطیر کتابی منظوم گردد دوستان را یادگاری بود، غایت عنایت باشد. حضرت مولوی فی الحال از دستار خود کاغذی بر آوردند و برست حسام الدین چلبی دادند، در آنجا هیزده بیت از اول مثنوی نوشتند، ازین جا که

نقشوا ازنی چون حکایت میکنند وز جدائش شکایت میکنند

تا این جا که

در نیاید حال بخت هیچ خام پس سخن کوتاه باید و السلام

بعد از آن حضرت مولوی فرمودند چنین از آنکه از صغیر شما این داعیه سر برزند از عالم غیب و در دلم این القا کردند که این نوع کتابی عظیم نظم کرده شود. با اهتمام تمام در نظم مثنوی شروع نمودند. ماه ۶ ماه چنان بود که از اول شب تا مطلع فجر حضرت مولوی اعلا میگردند و چلبی حسام الدین مینوشت و مجموع آن نوشته را با و از بلند بر حضرت مولوی

۱ عبارت بن مقلدین تقریباً در همین الفاظ در هوای موجود است ۲ ه: پس که تشبیه است ۳ ه: و بی بردن با حسن با بیان
دوئی تر. ۴ ه: ابوالعباس عطا: نام وی احمد بن محمد بن سهل بن عطاء اللادی است، توفی در ۳۸۹ یا ۳۹۰ م. (رجوع کنید به ۲۴۵)
تذکره ۲-۲۵۵، خزینه ۲-۱۸۵، الطبع ۳-۲۲۴، قیصریه ۳۱، تاریخ بغداد ۵-۳۶، مرآة الجنان ۲-۲۶۱، شرح کوف ۱۰۳
۵ ه: در نتوانی که دست در زنی، دست در دوستان او زن، در دوستان نرمی برده، ترا تشوفا باشد. ۶ ه: این حکایت
موردنا روم و شیخ حسام الدین چلبی در نقوش ۴۶۸ در همین الفاظ مذکور است ۷ ه: حکیم سنائی: شاعر مشهور، کنیت و نام وی ابوالخیر محمد
بن آدم است، توفی در ۲۵۰ ه. (نقوش ۵۹۵) ۸ ه: فرید الدین عطار: صوفی و شاعر مشهور، مصنف تذکره الاولیاء، مرید شیخ محمد الدین
معدادی، از دست کفارتنا تشوفا یافته در ۶۲۲ ه.، قبر وی در نیشابور است (نقوش ۵۹۶) ۹ ه: دفتر اول ۱۰ ه: ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴

میخواند چون جلد اول با تمام رسید حرم چلی حسام الدین وفات یافت ، در میان این فترتی واقع شد . بعد از دو سال حسام الدین چلی بحضرت مولوی نیازمندی تمام بتقدیم رسانیده و بقیه قنوی را استدعا کرد چنانچه مفتوح جلد ثانی باین معنی اشارت رفته است ۷
 مرقی این قنوی ناخیر شد مصطفی بالسیه تا خون شیر شد

چلی حسام الدین گفت و قتیله قنوی را میخواندند و اهل حضور در نور او مستغرق میشدند ، میبینم که جماعتی غیبیان بکف دور باشند و شمشیر گرفته حاضر میشوند و میگویند هرگز از سر افلاس اصنام نمیکند شیخ ایمان او را و شاخای دلفش را می برم و کشتان کشتان بقعر سقر میبرم . حضرت مولوی فرمودند که همچنین است و خوانند ۷
 دشمن این حرف این دم در نظر شد مثل سرنگون اندر سقر ای حسام الدین تو دیدی حال او حق نمودت پاسخ احوال او

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که تصنیفات این طائفه علییه و تالیفات فرق صوفیه از مواهب الهی و واردات ناشای است . و قتیله این تقریر بحضرت شیخ عبد الرزاق کاشی در کاشان مشرف شده از حضرت شیخ ابوالفتح نقل کردند یکی از مشایخ کبار بغداد در مناقب وی کتابی جمع کرده است و در آنجا آورده که تصنیفات حضرت شیخ قدس الله سره از پانصد زیاده است و حضرت شیخ بالتماس بعضی از اصحاب رساله در فرستاد مصنفات خود نوشته اند ، در آنجا زیاده از دوسمیت و پنجاه کتاب را نام برده اند ، بیشتر در تصوف و بعضی در غیر آن . در خطبه آن رساله فرموده که قصد من در تصنیف این کتاب نه چون سایر مصنفات تصنیف و تالیف بود بلکه سبب بعضی تصنیفات آن بود که بر من از حق سبحانه و تعالی ادری وارد میشد که نزدیک بود مرا بسوزد و خود را به بیان بعضی از آن مشغول میساختم و سبب بعضی دیگر آنکه در خواب و بیداری در کاشانه از جانب حق سبحانه بآن مامور میشدم .

در انشای این حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در تالیف رساله غوثیه حقیقی در نیز باین بشارت مواهب آمیز و نزدیک شوق انگیز مشرف کرده بودند و در سر من ندا کردند چنانچه حضرت نورالعین نیز از این امر شریف مستحضر بودند و

۷ دختر دوم شراول ۷ شیخ کمال الدین عبدالرزاق کاشی ۷ در شیخ نورالدین نطنزی ، صاحب شیخ علل الدوله عثمانی است میان این انشای شیخ علل الدوله در عقیده و حده الوجود مباحث واقع نموده و راجع بآن بکلیله کتبوبات نوشته اند و آن کتبوبات در طایفه اشرفی و هم در نفیث الاشی نقل نموده است (نفحات ۴۸۲)
 ۷ شیخ ارک : شیخ محی الدین محمد بن الرکبی معروف به شیخ ارک در شهر قم در مسجود لایافته و در ۱۲۸۶ هـ در سن ۶۵ قریب بر روی در عالم رحمت است (نفحات ۵۵) ۷ م ، ب : مصنفان ۷ م ، ب : ترفی

باعث می این الفاظ شریفه کلمات مطهره این خادم را که نظام معنی است همین بشارت بوده و بعضی الهامات و واردات دیگر برای التیام این کلام لطائف آمیز و سخنان طرائف انگیز بود. قال الاشراف بشر فی الله تعالی من اصغی کلامک بحسن القبول والا اعتقاد و بطریقی یقین و الا تقیاد فی عرفانی و وجدانی بسبح جنائی فقد اندراجت خیه حسنات فیها نطقه العلم والحرفه وان القس علیه فی الحال فقد یشیت له النصیب فی طویر من اطوارها .

در آشنای این فرمودند که چون کلمات عجایب و نکات غرائب نشانج که مستنبط از کشف و وجدان و تقبیس از ذوق و عرفان است ازین قبیل بود هر آینه نگران معالمت شریف و معترضان مکالمت لطیف این زره در قمر سقر حرام افتند و در تنگ چاه فذلان بردند چنانکه حضرت مولوی فرماید :

چون خدا خواهد که پرده کس در د	ملیش اندر طعنه پاکان برد
در خدا خواهد که پوشد عیب کس	کم زند در عیب معیوبان نفس
نکته ها چون تیغ بولد است تیز	گر نداری تو سپر و سپر گر نیز
پیش این الماس بی اسپر میا	کز بریدن تیغ را نبود حیا

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که کسی که بتوصیه افعال محقق شده باشد و بتوصیه صفات مدقق ، داند که افعال صوفیه و مرقوم افلام طائفه علیه چه حکمت دارد ، پس مطالع کلمات این طائفه را باید که انگشت اعتراف بر حرف معاللات ایشان ننهد .

بر حرف میچکس نه انگشت اعتراف کان ملک صنع نیست که خطی خطاکشد

حضرت قدوة الکبری در مناقب اصحاب کاملین و مراتب خلفای راشدین رساله تالیف کرده بودند ، در وی اندکی از مناقب حضرت علی زیاده بود که مظنه علمای ظاهر نبوی دیگر عشید ، بوی تفصیل و ابتداع در دماغ اصحاب جدل و شتام ارباب حیل میرسید . چون حضرت قدوة الکبری از جانب بنگاله بعد از ملازمت حضرت

۱۰۰ شراول و دوم : دفتر اول ص ۶۹ ۱۰۱ م ، ب : کم زند در عیب اهل دل نفس ۱۰۲ شرسوم و چهارم : دفتر اول ص ۶۹
۱۰۳ م ، ع : مطامیر

قدمه الامام و زبدة الاموار علیه السلام و الدین و الدنیا می آمدند اتفاقاً نزول اعلام دولت و ارباب شوکت در قصبه محمد آباد گویا افتاد
 سراییده فقرای علوی و سراج خدمای والائی در باغچه مروه و حدیقه مفرح که در سواد قصبه برب جو بیار بود، زدند.
 علمایی که بحکیمه فصاحت آراسته و فضیلتی که بحله بلاغت پیراسته بودند بدین حضرت قدوة ابلر آمدند. بعد از سر بیان
 بیان معارف و دقائق و جریان سخنان عوارف و حقائق سخن در مناقب امیر انقاد. حضرت قدوة الکبری آنچه لطافت
 عقاید اهل سنت و جماعت و موافق صفای دین و دیانت بود بلبان در بار و بیان گوهر شارعیان کردند. هر یک
 حاضران مجلس شریف و کبار محفل لطیف السنه خود را به تحسین نشاندند. بعد از تمهید بیان عقاید فرمودند که رساله ای
 نیز در مناقب صحابه تالیف کرده ایم اگر اصحاب به انوار انظار خویش منظور و منظور میکنند دور نیست. ایشان بشیخ تمام
 استعجاب کردند. مولانا حسین کتاب دار بموجب اشارت آورده بدست ایشان داد. قاضی طهیر الدین احمد و جمعی از علماء
 در مطالعه رساله غور کردند، تحسین بلیغ فرمودند. قاضی احمد از جمله ایشان بود، در مناقب حضرت علی مواخذه کرد و
 جدی تمجید نموده بحدیثی که در آن افتاد کردند تا بسجده بحث به تطویل کشید و معانی باختلاف احوال رسید. علمای دیگر که
 همراه او بودند جانب او گرفتند و در بحث در آمدند و بیکدیگر ارسال روایات و تسوید رسالات به رد هم نوشتند، بر تندی
 بحث رسید که بتخطیه حضرت ایشان استغفار نوشتند و میخواستند که فردا بعد از ادای نجه در جامع مسجد بموجب استفتا بملازمان
 توضیح رسانند. بعمل این خبر خاطر شریف متردد شد. چون وقت صبح رسید چندان باران از آسمان بارید که گوی طوفان بود
 بود و سیلاب در خانهای قصبه سرازیر کرد، بنا برین همگی در جامع بنیام بیکدیگر صحبت ایشان تفرقه افتاد. سید خان
 که دانشمند و بسیار فاضل بود در شب و سیر نمودند که اشرف جهانگیر آنچنان کس نبود که شایخیال کرده اید و قوت تعادلت او
 ببا زوی شمانیت؟ اگر خیریت دارین و دولت کونین میخواهید بوی لجز و قلوب در آید. چون در وقت صبح از خواب
 در آمده بگوشه خود که بسیار صالح بود، گفت. او نیز آغاز کرد که دایم بجنبه این واقعه نموده اند میخواستم که بگویم، شما
 پیشقدمی کردید، اکنون صواب آنست که پیش از آنحضرت بیروید و عذر بخوانید ز کفار ز کفار در دهان نهدند در آن

۱- شیخ علیه السلام ابن اسد دهری خلیفه شیخ سراج الدین عثمان الملقب باخی سراج الدین و وی خلیفه نظام الدین اولیاء است
 شیخ علیه السلام در ابتدای حال از انضیاد و اکابر وقت بود و در آخر فرق و انزوا اختیار فرمود. ایشان خرج بنشینا داشتند بحدیث باطنیه
 وقت در عزت آمد و از شهر برآمد و حضرت شیخ دو سال در قریه سارگان ساکن ماندند، بخلق بخششهای بی اندازه کردند، قریوی در بنام
 در پند و انداخته و در ششده و غایت یافت. همین شیخ علیه السلام مرشد سید اشرف است (امبارالاجیار)

از مقتضای فرد مدنی نیست

نیاید پسندیدگان را پسند که در بیشه شیر خیم زبند

و از اصحاب جدل بیرون رو و بجانب حضرت قدوة الکبریٰ شو و نیز ترافزندان نمی شوند، از حضرت انشان درخواه، شاید که تعبیر آن خواب از دولت این بزرگوار اظهار گردد که در قریب الدیام انشان خوابی دیده بودند که بزرگی سید و جامع فضائل از مطلع مشرق آفتاب وار طالع شده است و من بلا زمت انشان زقم ام، را چهارشنبه نوزک داده. مقوله مذکور در دل جای کرده صبر است برای آستان بوسی حضرت قدوة الکبریٰ متوجه شد، بمکه زمت شریف آمد، بوضی رسانید در دل مبارک هیچ تردد نکند که جواب انشان من میدهم. در بشه هایل و چهره سمون حضرت قدوة الکبریٰ بسیار از بهجت ظهور شد. فرمودند که ای عزیز فیقر هم جواب صواب میدهد و سکین از بی الهانی قبول نمیکند. گفت همچنین است و لیکن این نخلص معتقد تدبیری دیگر کرده است. حضرت قدوة الکبریٰ بخشی تمام چهارشنبه نوزک بالیشان دادند که شمارا چهار پسر مبارک بود، یکی طاهر، دوم مطهر، سوم طیب، چهارم محمد که هر یک عالم و فاضل شوند و پیش دستی از اقوان گیرند معده در جمیع دیگر هر یک از علماء حاضر آمدند و استغفا پیش انداختند. سید خان استغفا بدست گرفت و مطالعه کرد و گفت تخطیه شما بسبب مناقب حضرت علی اندک زیاده افتاده است. گفتند آری. سید خان گفت این تخطیه بر غیر سید می سزد نه سید را چه اگر کسی مادر و پدر خود را بخلو ستاید پاک نیست. علماء گفتند که ما را بموجب گفته خویش روایت نمایند. گفت خوش، از جامع العلوم نقل کردند الناس ابناء الوالدین ولا یلام الرجل علی حب الویه و یمدحهما. بمجرد استماع این روایت هر یک معارفان دم در کشیدند و ساغر خذلان نوشیدند که قال الله تعالی جاء الحق و زهق الباطل آخر الامر هر یک با عتد از پیش آمد و اعتد از این زمان چه سود کند. حضرت قدوة الکبریٰ در حق انشان دعای خیر کردند که حق تعالی شما را و قاضی حمید الدین و اولاد ترالسوق من الاقران و الاولاد بکمالیت دارین رساناد بالنبی و الاله الا بجا و مسترفان را نفس شمر راه ندهد نفوذ باللہ لها، هر یک از انشان ببلای و خفای متبلا شدند

ستیزیدن عارفی بید زنگ در انداختن در دهان خفنگ

حضرت سید اشرف در یکی از مکتوبات خود بنام سید حمید الدین بهین واقعه انسا ده ای نموده است و سید خان را عین داده است

که در قریب الدیام انش در عایش مغلور خواهد پیوند (رجوع کنو مکتوبات اشرفی مکتوب سی و دوم) ع: را ندند

حضرت قدوة الکبریٰ تقریباً بیست و نه روز در بخارا علمای ظاهر و فاضل با هر جهت سوختن مضمون غتوی نوشته بودند، نزدیک بود که امروز یا فردا بسوزند. همدین روزها دانشمندی فاضل و عالم عامل که بعباس فصاحت آراسته و کتاس بلدنت پیراسته و فنون علوم ورزیده و قانون رسوم منجیده بود، آمده، چنانچه هر یک از علمای بخارا و فضلای شهر بابت قبلل او در آمدند، به تنظیم تمام در شهر آوردند، قضیه استفتا بانیشان عرض نمودند. فرمودند که من این کتاب را ندیده‌ام و چیزی را که ندیده باشیم و لمبانی او نرسیده چگونه در سوختن او حکم کنیم. کتاب از جایی تردد کرده بانیشان نمودند چند روز بتفکر شانی و تدقیق صانی در مطالع در آوردند. علمای شهر باز بحث شدند و اجازت سوختن مضمون خواستند. فرمودند صانی را که در همین فردا تصویر میکنم و در سمیر تدبیر بان نمیرسد که ویرا بسوزند و حقایقی که در فکر من نمیرسد بان چگونه سیرایم که بسوزند. حقیقی از برکت روحانیه حضرت شیخ سوختن او بر طرف کرد. بدین تقریب فرمودند کلمات تقدیم و تالیفات کاملین رزمی از روز یزدانی و کنزی از کنوز سبحانی است، هر کسی را با و اطلاع نبود مگر آنکه باطن او بنور وجدان و بصیر او کشف و عرفان منور بود. ادنی قابلیت اطلاع سخنان این طائفه و استحقاق استماع بیان صوفیه آنست که کشفی باید خاص یا فحی ناشی از مقام اختصاص. حضرت کبر در محل عرض رسانیدند که کشف خاص و فحی ناشی از مقام اختصاص عبارت از چه باشد؟ قال الاشرف الکشف الخاص هو عبارت عن ظهور نوری الهی فی قلب اساک علی نوع یحصل له عقیده جازمه و علوم صادقانه بان لا وجود الا لله و ان کل ما یروی من النیر و السوی لیس الا یا که مستوعباً ظاهراً و باطنه و بصیرته و بصیرته و انما یكون خاتماً لانه لا یحصل بالمقدّمات العقلیه و البراهین النظریه و الملکوتیه و الجنیه و الملکیه بل لا یكون الا کشف الهی. قال الاشرف الفهم ناشی من مقام الاختصاص هو عبارة عن تعلیدها باب الحقیقت و قبول اقوالهم و تسلیم احوالهم و ادراک معارفهم و کواشفهم و حقایقهم و دقایقهم بمطالعه کلماتهم و فهم رموزهم و اشاراتهم و هو المسمى بالكشف النظری و انما یكون من مقام الاختصاص و غایة الاخلاص لانه طوی و راء طوی العقل.

له م، ب : باعث له م، ب : تدویر له م، ب : تحصیل له م، ب : "و بصیر" ندارد

له ع : لا یحصل له ع : اقوالها و تسلیم احوالها و ادراک معارفها و کواشفها و حقایقها و دقایقها بمطالعه

کلماتها و فهم رموزاتها و اشاراتها له ع : طویراً

حضرت قدوة البری ایستفادند و متذکر این فقیر حضرت امام عبداللہ یافعی کہ مقتدای اولیای عصر و پیشوای ملجای عصر خود بودند و عالم بعلوم ظاہری و باطنی بتخصیص بیان تواریخ اولیاء گویا آیتی بود کہ در شان ایشان نازل شده و تصنیفات بسیار در دامن گردون و تواریخ پانچ تواریخ مرآت الجنان عبرة الیقظان فی معرفة حوادث الزمان و کتاب سرفراز الیامین فی حکایات الصالحین و کتاب درر النظیم فی بیان فضائل القرآن العظیم از وی یادگار ماند، در بقعة شریفہ مکہ صانعا اللہ فی عن اللغات شرف شده و اختصار با انواع لطائف معارف آمیز و ظرائف کواشف انگیز یافته و مدتی در ملازمت شریف و مناصب لطیف نشانت . روزی حضرت سید علی محمد الی کسمیر گنیمانی بجا آورده بودند از حضرت امام مناقب شیخ ابر در خواسته . فرمودند کہ وی قدوی قائلان وحدۃ وجود و زبدۃ عاکفان کعبہ شہود اند و بعضی از فقہا و علمای ظاہر در وی طعنہ کردند، اندکی از علماء و جماعتی از صوفیہ و صلحاء و پیران بزرگ دانسته اند ^{۳۱} فتوحات تفتیحاً عظیماً و مدحوا کلامه مدحاً کرمیاً و وصفوا بعلو المقامات و اجزوا عندہ بعالی طول ذکرہ من الکرامات . و پیرا شمار لطیف و عزیز و آثار نادر و عجیب اند و تصنیفات بسیار دارند . و پیرا بشیخ شهاب سمرودی اتفاق ملاقات و اجتماع افتاده است و هر یک از ایشان در یک دیگر نظر کرده اند و مقامات یکدیگر در بصیرت آورده بی آنکہ در میان ایشان کلامی بحسب ظاهر واقع شود .

دو صاحب راز در یک طرفۃ العین سخن بسیار گویند بی کلامی
از آن بیر و نیست ای صاحب معانی کہ در پاید کلام خاص عامی

آنگاه از هم دیگر مفارقت نموده اند، بعد از آن و پیرا از شیخ الشیوخ پیروی کرده اند، گفت و هو بحر الحقایق و النیاسرا از شیخ شهاب الدین استفصار کرده اند، فرمود: رجل حملوا من فرقاء الی مقدمه من سنت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم .

حضرت قدوة البری ایستفادند کہ خواصان دریای حقایق و سیاحان صحرائی دقایق تفریق داشت این مرد و سز گوارم

^{۳۱} عبداللہ بن اسعد بن علی الیافعی، عقیق الدین، مورخ، باحث، مصنف، مذہب شافعی داشت. یافعی مشرب بہ بنی یافعی از حمیر، مولد و منشأ در عدن، بملاوۃ کتابای الشیخان کہ در ریاض مذکور است النیاسرا کہی است «نشر المحاسن النالیہ فی فضل المسائح الصوفیہ و اصحاب المقامات النالیہ» کہ چاپ نموده است و دیگر «أحسنی المغافر فی مناقب شیخ عبد القادر» کہ مکتوب و چاپ نموده، توفی در ۶۷۷ھ (۱۲۸۴م ۱۹۰۵) . امیر سید علی بن شهاب بن محمد محمد الی مرید شیخ شرف الدین محمود بن عبد اللہ الزدقانی بود کہ کسب طریقت پیش تقی الدین علی دوی کرد. در ۶۷۸ھ رحلت نمود. در علم باطن تعالیف وی مشہور است چون کتاب ابرار النقط و شرح اسما اللہ و شرح مفہوم الحکم و شرح مقبیدۃ الخزیمہ فارغیہ و ذخیرۃ الملوک و غیر آنہا (نفاذ ۴۴۷) .
^{۳۲} م اب ! مخوہ .
^{۳۳} بن ملاقات شیخ شهاب الدین سمرودی و شیخ ابر و کلام الشیخان در ضمن الفاظ و نفاذات قد مذکور است
^{۳۴} ع: رای .
^{۳۵} م: اب .
^{۳۶} م: اب .
^{۳۷} م: اب .
^{۳۸} م: اب .
^{۳۹} م: اب .
^{۴۰} م: اب .
^{۴۱} م: اب .
^{۴۲} م: اب .
^{۴۳} م: اب .
^{۴۴} م: اب .
^{۴۵} م: اب .
^{۴۶} م: اب .
^{۴۷} م: اب .
^{۴۸} م: اب .
^{۴۹} م: اب .
^{۵۰} م: اب .
^{۵۱} م: اب .
^{۵۲} م: اب .
^{۵۳} م: اب .
^{۵۴} م: اب .
^{۵۵} م: اب .
^{۵۶} م: اب .
^{۵۷} م: اب .
^{۵۸} م: اب .
^{۵۹} م: اب .
^{۶۰} م: اب .
^{۶۱} م: اب .
^{۶۲} م: اب .
^{۶۳} م: اب .
^{۶۴} م: اب .
^{۶۵} م: اب .
^{۶۶} م: اب .
^{۶۷} م: اب .
^{۶۸} م: اب .
^{۶۹} م: اب .
^{۷۰} م: اب .
^{۷۱} م: اب .
^{۷۲} م: اب .
^{۷۳} م: اب .
^{۷۴} م: اب .
^{۷۵} م: اب .
^{۷۶} م: اب .
^{۷۷} م: اب .
^{۷۸} م: اب .
^{۷۹} م: اب .
^{۸۰} م: اب .
^{۸۱} م: اب .
^{۸۲} م: اب .
^{۸۳} م: اب .
^{۸۴} م: اب .
^{۸۵} م: اب .
^{۸۶} م: اب .
^{۸۷} م: اب .
^{۸۸} م: اب .
^{۸۹} م: اب .
^{۹۰} م: اب .
^{۹۱} م: اب .
^{۹۲} م: اب .
^{۹۳} م: اب .
^{۹۴} م: اب .
^{۹۵} م: اب .
^{۹۶} م: اب .
^{۹۷} م: اب .
^{۹۸} م: اب .
^{۹۹} م: اب .
^{۱۰۰} م: اب .

از مقوله بیدارگیر ایشان میکنند اما گرا یارای آنست که در بیان بساط الظهار آرد و جواهر تبیان از معادن اهدار بر دارد
تقریباً این بیت از زبان مبارک رانند
در دو بیت فرق نکردن قرآن خضر صفاست و مسیحا همان

حضرت نورالعین در محل نیاز آمده عرفان کردند که چون منزلت خادمان و نقیبت ملازمان حضرت شیخ اکبر چنین بودن موجب اعراض
بعضی اکابر و سبب اعتداف بر برخی تأثیر بر تصنیفات نظم و قافی و تالیفات مصدر و قافی حضرت ایشان چیست ؟ فرمودند که همانند
نقشای طغنه طاعنان و منای صمد حاسدان یا تقلید تعصب است یا عدم معرفت و اطلاع بر مصطلحات وی یا غموض معانی و قیافاتی
که در مصنفات خود فرج کرده و رموز سبجانی و دقایق که در تالیفات وی درج نموده و اعظم اسباب طعن طاعنان در وی
کتاب مفصول الحکم است و آنقدر احقاق و معارف که در مصنفات وی اندراج یافته و دقایق و کواشف که در تالیفات وی
اندراج ساخته بتخصیص در مفصول و فتوحات در هیچ کتابی یافته نمیشود و از هیچکس از این طایفه ظاهر نشد .
حضرت قدوة الکبری میفرمودند هر که خوار از راه از کمترین خادمان این مخدومان و مکینه جاربان این سلطان قدس اللہ
اسرار هم بگیرد و مر این نیکردن ها فی بصیرت را مستحق باشد اعدا واری چنانست که هر آئینه بقصود برسد و هر که از راه
بیجلی در این صدیقان را منکر شود و خلاف ورزد به رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم و اصحاب کرام رضی اللہ عنہم اجمعین
خلاف کرده باشد زیرا که روش این عزیزان روش رسول و اصحاب است و روش عارفان و سیر عالمیان است و از باب
و مخالفت شرعیت مبتدا و از زنگ شوائب آئینه دل ایشان مصفا ، هر آئینه انکار بنسبت این طایفه شومی بود و از
اسرار و انوار صوفیه محرومی .

حضرت قدوة الکبری تقریباً میفرمودند که باحضور شیخ سعدی شیرازی به یکی از اکابر سادات و اشرف فی الحمد گفت و لای
واقع شد . آن شریف حضرت را صلی اللہ علیہ وسلم بخواب دیوه که ویرا عتاب کرده ، چون بیدار شد بشیخ آمد و
غدر خواست و استغاثی وی جست . نیز یکی از مشایخ منکر حضرت شیخ سعدی شیرازی بود ، شبی در واقعه می بیند که

که درهای آسمان نشاده شدند، ملک با طبعهای نورنازلی شدند . پیرسید این چیست ؛ گفتند که برای سوری شیرازی است،
بیتی گفته است که قبول حضرت حق بی نه و تالی افتاده است و آن این است هـ

برگ درختان سبز در نظر سحرشپار هر دوی دفترست موقت کردگار

آن دهنیز در واقع برآمده و هم در آن شب بدرزاویه شیخ سعدی رفت که ویرانبارت دهد ، دید که چراغی افروخته با خود نرم
ملکند ، چون گوش کشید همین بیت بخواند -

حضرت قدوة الکبری را قاعده مقررده و قانون مستخرج بود که از جمعه در سفر و حضر تشریف نکرده است ، پسگی از
قصبات نواحی روح آباد میرفتند چه هنوز بنای مسجد جامع در قصبه نکرده بودند . روزی برای نماز جمعه در جامع قصبه
سبحرلی تشریف بردند . بعد از ادای نماز جمعه یکی از علمایان قصبه و متعلمان از انبیاان بحضرت قدوة الکبری استدل از علم کلام
پیرسید که منزه اختیار دارد یا عدم اختیار و ادبی ثالث در میان نیست ، اگر اختیار گویم قدری با شتم و اگر عدم اختیار ، جبری ،
پس مذهب که ما بین القدر و الجبر گفته اند کدام است ؛ حضرت قدوة الکبری میفرمودند که استد اختیار از مقدمان مشکل
برده می آید و ممکن ظاهر خیال می نماید که اختیار صوری و جبر معنوی منزه را هست چنانکه در مقدمه بزرگوار حضرت
امام فخر الاسلام آورده اند اختیار و بالصوره و جبر فی الحقی . او از بنادر علم خود در مقدمات علمی در آمد و مقصود
و مفهوم حضرت قدوة الکبری بسمع جان نشنید چه مراد از این بحث اطباء و فضايل و نحو دارشماثل خود بود و از بعضی
مقدمات او نوی حسدی آمد . حضرت انبیاان جواب مقدمات او بصواب می دادند چنانچه مقدمات یکدیگر و اثبات
دلیل سجد گیر دراز شد و سیاقی فی کانه انشاء الله تعالی . القصد بحث بر تبه ای رسید که از وی کلامی خلاف
ادب ظاهر شد ، تجلی اسم قهار در محل ضمیر حضرت قدوة الکبری تجلی شد ، فرمودند که صفور زبان تو کار ملکند . بمجرد
فرمودن این سخن زبان او از کام برآمد چنانکه اصلا سخن نمی توانست گفتن و حرکت اصحاب مجلس و احباب محفل سر
در گریبان تحیر بردند و راه اعتذار سپردند . مادری داشته که کم از زال روزگار نبوده ، بحضرت قدوة الکبری در رستم

هـ ابوالحسن علی بن محمد بزدوی ملقب بفخر الاسلام برادر صدر الاسلام ابوالعیر محمد بن محمد بن حسین بن عبد الکرم بن موسی البرزوی
متوفی ۴۹۳ هـ ، یکی از فقهای بزرگ بوده ، کتاب " بزدویین " منسوب باوست . در کتاب تواریخ و در ۸۴۲ هـ از جهان رفت
برای احوال او رجوع کنید : الجواهر المصنفة فی طبقات الخفیه لطبع حیدرآباد ۲۵۰ ص ۲۸۸ ، و فوائد البعید طبع مهر
ص ۱۸۸ ، ۱۲۴ ؛ ۱۱ بزدوی منسوب ببنزده (بفتح اول و سکون ثانی) که دهی بودن است در شش فرسنگی نصف پیر سر راه
بخاری (الاصاب)

نشاخ و پهلوان اکابر را سنج بودند آمد و بعد هزار الحاج و زاری جلی جلی دستان خود را بپای مبارک انداخت و در کار بقدر
پرداخت و بمرتبه ای می زارید که حضار مجلس را در یک تنفقت جوشیدن گرفت و گفتند که ای حضرت قدوة اکبری همین
یک فرزند دارم و زبان صندی خود میگفت "یا میریت بک دے". چون ای حضار از حد گذشت فرمودند
که تیر بعد رسیده باز بفرمود و بکن زبانش در دهن در آید و آثار کفایت از زبان وی نه بر آید بلکه با حفا
او کفایت بماند و هیچ عالمی درین قصبه نزید و نچیز. جامع این نکات شریف و حکایات لطیفه بعد از مدتی
باین قصبه گذشت، چون تردد کرد آن بی ادب ازین عالم فرامیده بود، فرزندی که دارد کفایت زبانش زیاده
از وی شده و قصبه که پیر از علماء و فضلا بود ویران شده و عالمان بعضی مرده اند و بعضی را علوم فراموش شده.
حقیقتی حکمت را از خلف ادب این طائف و مجارله صوفیه هائی دهاد بالنبی و الالامجاد.

در آشنای این خادم عرض کرد که اطلاع کلیات و استماع حکایات این طائفه بکدام شرط و نیت باید کرد و فرمودند
که در مطالع تصنیفات و ملاحظه تألیفات این طائف چهار چیز باید کرد: اول باید که گفتاری داعیه مطالم و بنای
خواهش ملاحظه سببی و غرضی نفسانی نباشد چون علالت طبیعت و دفع کسالت نفس با استماع کلام ناطق و صامت
یا حفظ حکایات و روایات برای اطلاع معرفت یا طلب اطلاع بزمواضع شکر و اعتراضات و تخطیه قایل چه
نشای این دواعی جز صفات اخلاق ضمیمه نباشد و از آن مطالع هیچ نفعی حاصل نیاید و باید که با نیت بر مطالع جز
محض طلب حق و ارشاد طریق مطلق بنویسد تا بیکت صدق در طلب طریق نفع اشارات این گروه کشاده گردد با
روم در مطالع طریق اعتدال نگاه دارد و پیش از مدال ترک نیاید تا با فراط که تعدی نفس است نکند و صفای
نعم بکورت ناخجام؛ سوم بفهم ظاهر قضاوت نکند و بداند که هر کلمه از کلمات بنوی را و هر سخنی از سخنان
سازگان ستن مصطفوی را ظاهر نیست و یعنی کما قال الاشراف کلمة التصوف و حکایت التعرف بجر من بحار
التعرفان و معدن من معادن الوجدان یخرج منها اللؤلؤ والمرجان چنانچه از بعضی ابیات حضرت شیخ

جلی جلی: هو دوجیم مسکور و هو دو کاف فارسی و هو دو بای موف، نفلی است که هنگام غم و اندوار گویند (نیات)

یا میریت بک دے: فخره صندی است یعنی ای میر بسم من بخوا بگوید به ۲ ۳ ماب: بک بر

احفاد وی نیز زبان کفایت سراید، ع: بک احفاد وی نیز زبان کفایت سرانند.

سعدی بهر وادیه که معانی وی نسبت کند می‌سازد

نه هر جای مرکب توان تا ختن کلمه جاها سپر باید انداختن
درین ورطه کشتی فروشد هزار که پیدانشد تخته ای بر کنار

هر چند که خور در کلمات این طائفه زیاده کند معانی دیگر دست آید . فهم میباید که بعد کمال رساند که هر فهمی
دریل علمی است و هر علمی بسبیل فهمی تا به نتایجی رسد ؛ چهارم بر تحمل شاق طلب و انشاد از زمان آن نیز صابر
باشد و بر تقضای هر فهمی علمی بتقدیم رساند تا بتدریج بمقصود برسد انشاء الله تعالی .

حضرت قدوة الابرار در انشای این فرمودند که هر چند کلمات مشایخ و حکایات صالحین موثر اند و مکن تا سلوک در
راه سیرت و طریق سیرت ایشان نکند بمقصود و هو الوهول نرسد . تقریباً از سلفان العارضین نقل کردند که مردی
از مردان ایشان عقب حضرت سلفان العارضین قدس الله سره در راه میرفت و قدم بر قدم مبارک ایشان
می نهاد و طریق متابعت بر اثر قدم ایشان می پیردی . حضرت ایشان چون بمقرب نگاه کردند گفتند که ای
مرد چه میکنی ؟ گفت که قدم بر اثر قدم پیر می فهم . فرمودند که ای عزیز قدم بر قدم نهادن چه باشد
اگر پوست باینزید بی پوشی تا عمل باینزید کنی شراب بمقصود ننوشی . قال الا شرف من لم یحیل القصاب
المجاهده لم یصل الی جناب المشاهده .

لطیف اول

در بیان توحید و براتب او

قال الاشراف التوحید فناء العاشق فی صفات المحبوب . حضرت نورالعین بحضرت قدوة الکبریٰ عرقل نمودند و مراد از قدوة الکبریٰ هر جا که درین مجرای علم مذکور میگردد حضرت ایشان خواهند بود . هر چند که این کلمه جامع در بیان توحید و مشتعل بالانواع تبیین تفرید است و مندرج در مقصود اصحاب ذوق و وجدان و مندرج در روی دارد از باب شوق و عرفان ، لیکن غنایت فرموده بیان در اتب توحید بطریق تفصیل فرمایند که حاضران مجلس مستفید گردند حضرت قدوة الکبریٰ مسئول حضرت نورالعین مندرج کرده فرمودند که در ترجمه عوارف آورده است که توحید را در اتب اند ، اول توحید الیمانی و آن آنست که بنده بتفرد و صف الوهیت و توحید استحقاق عبودیت حق سبحانه و تعالی بمقتضای اشارات آیات و اخبار بنیات تصدیق کند بدل و اقرار دهد بزبان و این توحید نتیجه تصدیق مخبر و اقتدار صدق خبر باشد و مستفاد بود از فی علم و تستک بان خلد من الاشرک جلی و الخراط در سبک اسلام نایده دهد و متصوفه بکلمه ذرات ایمان بگویم مؤمنان درین توحید مشارک اند و بدینک در اتب منفرد و محفوف ، و قناعت کردن باین رتبه در آمدن بود بدین عبارت که بفهم میگردد از مقوله شریف بنوی صل الله علیه وسلم «علیکم بدین العجز» .

دوم توحید علمی ، و آن مستفاد است از باطن علم که آنرا علم یقین خوانند و آنچنان باشد که بنده در بدایت طریقی تصوف از سر یقین بداند که موجود در حق و موثر مطلق نیست الا خداوند تعالی و حده ذوات و صفات و افعال را در ذات و صفات و افعال او ناچیز داند و هر ذاتی را فروغی از نور ذات مطلق شناسد و هر صفتی را پیرتوی از نور حقیقت صفت مطلق داند چنانکه هر کجا علمی و قدرتی و ارادتی و سمعی و بصری یابد آنرا اثری از آثار علم و قدرت و ارادت و سمع و بصر الهی داند و علی هذا القیاس در جمیع الصفات و الاحوال . حضرت قدوة الکبریٰ تقریباً از طبقات الصوفیه نقل کردند که شیخ سعد الدین حموی فرموده اند که توحید در بشریت

له مراد از ترجمه عوارف المعصای و الهدایه و مفاتیح الکفایه است که ترجمه عوارف عز الدین محمود کاشانی است چنانکه در مقدمه تفریح کرده شده است . ۱ ازین جا « اول توحید الیمانی » تا « در جمیع صفات و الافعال » عبارت لایف و المعصای تقریباً علی است ۲ م ، ب : باین جهت ۳ ع : ضرورت ۴ « و قناعت کردن .. العجز » این عبارت در المعصای نیست ۵ ع : بر حقیقی ۶ این کتاب طبقات الصوفیه کتابی است غیر از طبقات سلمی یا حموی چه سلمی در ۱۲۲۴ م و حموی در ۴۸۱ م وفات یافته بود و تاریخ وفات سعد الدین حموی ۶۵۰ م است . این روایت در المعصای ۲ م نیست . ۷ سعد الدین حموی : نام وی محمد بن الموحید بن ابی بکر بن ابی الحسن بن محمد بن حمویه است ، از اصحاب شیخ نجم الدین گبرلی است ، عرووی شصت و سه سال بزرگ است عرووی در بحر آباد است (نفحات ۴۲۸)

قبول می و میوم است و توهم با و در جمیع احوال نمی هر چه از مظاهر خلقیه باین کس می رسد خواه علم و طبع و خواه مکروه هم حواله باین صورت جل نشانه کند و آن واسطه را در نظر نیارد و او را در دست تصرف حق سبحانه و تعالی چون قلم در دست کاتب داند و هم را معذور دارد و اگر ملایمی برسد تشکر کند و چنان داند که آنحضرت درین صورت ظاهر شده بنسبت او تطف مینماید و اگر مکروهی رسد نیز چنان داند که آنحضرت جل ذکره درین صورت ظاهر شده او را عقوبت نکند تا از الطوار غیر در صغیر امراض نموده بسبیل رضا سلوک نماید . پس نزد اصابت غیر علم بر سبک واجب است که از حقیقت خود تحقیق نماید، در ظاهر و باطن خود آنچه باید از صفات مذمومات و ترک تجلی صفات محمودات و جزاها بر ترک اذیات و غفلتها و تفنیع اوقات و احوال عبادات و عمل قلبیه رجوع نموده در مقام اصلاح آن شود و اگر موزی را ذات تجلی که بخصوصیتی و تعینی ظاهر شده بزرگوار را از طریق مخالفت و بعد بطریق موافقت و قرب می آورد، خواه بطریق لطف آورد خواه بطریق قهر . این چنین مشاهده را در عرف این طائفه موحد میتوان گفت .

تقریباً حضرت قدوة الکبری میفرمودند که بزرگی از بزرگان اوزگار میخواست که بطرف لاله زار سوار شود و تفریح گلزار در آردان بهار کرده آید . چون استر زین کرده آوردند فرمود که موزه بیارید تا پوشیده بنشینم . چون موزه آوردند چه بیند که مقدار دو انگشت از موزه موش بریده . آن بزرگوار چون موزه بریده دید بسیار تاسف خورد و کارنداشت از حد برد . اصحاب که حاضر بودند در موعظ نیاز آمده گفتند که بدین مقدار زیان را چندین تاسف از بهر چیست ؟ گفت تاسف از بهر موزه نیست بلکه آن سبب تاسف شده ام که کدام جریمه از من صدور یافت تا موزه من موش بریده .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند چون موحد در ملاحظه وحدت در کثرت اشتغال مینماید ، و مقتضای ظهور تحقیق جال بود موجب حمد است و اگر صدور از مستغنی جلال بود باید که در پناه جال وی گریزد چنانچه حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم از منظر قمر مبلد لطف او می در آمدند و میفرمودند اللهم انی اعوذ بک منك و کاه میباشند

که موقدر احوال نظر جلجل جمال میگردد و نمودار تربیت او آخر کار بلطفیت میپوندد چنانچه عصا و پدیه‌های موسوی به نسبت کفره از در بود و به نسبت ایشان عصا و نور اظهر.

حضرت قدوة الکبریٰ در هنگامی که برای میرفتند خالی از حالتی نبودند. اتفاقاً حضرت ایشان روزی در چارسوی دلی میرفتند و مکیان حاتی غریب و هیبتی عجیب بالیشان استلذ یافته بود که حواس ملاحظی را کارخانه بود. پیل بست که مقداری من سلاسل بدست و پای وی آویخته بود و پنج ماده فیل بر هر یک پیلانی نشسته و آلات جراحته بدست گرفته سواجی وی میآمدند و حضرت ایشان ازین طرف میگذشتند. هر چند پیلانان جوش و خروش بر آوردند اصلاً بخود نپرداختند و استیلاهی هیبت کمر احوال آنچنان یافته بود که نمی توانستند که آگاهی دهند تا آن زمان که سواران پای های کنند. پیل بر ایشان گذشت و اصلاً نرنجانید و هر چند که غوغای مردم از حد گذشت از در پای شهود سباحل قسور نه بر آمدند.

چنان غرقیم در دریای وحدت که هوش از گوهر عالم ندارم
چنان مستغرقم اندر خیالت خبر از عالم و آدم ندارم

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که این رتبه از مراتب اوائل توحید اصل حق و مقصود است و مقدمه آن با ساقه توحید عام پیوسته و نشانه این رتبه است که گفته نظران آنرا توحید علمی گویند؛ آن نه توحید علمی برد بلکه توحید باشد رسمی از درجه اعتبار ساقه و آنچنان باشد که شخصی از سر ذکا و فطنت و بطریق مطالع و استماع تصویری کند از معنی توحید و رسمی از صورت توحید در همیگر آن مرتسم گردد و از آنجا در بحث و معارفه گاه سخنی بی مغز گوید چنانکه از حال توحید هیچ اثری در وی نباشد.

حضرت قدوة الکبریٰ روزی در مجامع اصحاب صدق بجامع عشق نشسته بودند و جمعی از موفیان اطراف و بعضی از طالبان انکاف حاضر بودند. شخصی از معارف گفتگوی آغاز کرد و در تعریف گوئی را باز نشاد و تعلقه سانی و تعلقه زبانی بحدی رسانید که ممکن التشریح نبود. مولی از شیطیات این طائفه و کلمات این صوفیه

له ع : می پذیرد ۲ ب : عصا و ۳ ع : پنج و شش ۴ ع : جار و ۵ ع : میگذشته اند

۶ ع : موفیان ۷ ع : گذشته بود ۸ ع : علم ۹ ع : که هوش نه ع : از

« این رتبه از مراتب » تا « هیچ اثری در وی نباشد » عبارت لطیف با عبارت المصباح تقریباً یکی است. ۱۰ ب : مشابحت

۱۱ در م ۱۲ ب ۱۳ ع و هم ۱۴ چنان است : سوم توحید رسمی و آنچنانست ... « ولی توحید رسمی فی الحقیقت هیچ نوع از توحید نیست . مؤلف المصباح هم ذکر توحید رسمی کرده است ولی این را در هیچ نوع از توحید جای نداده است . « سوم توحید رسمی » این الفاظ در المصباح نیست و در لطایف اشرف این الفاظ دافعه شده است .

بریک ازین عزیزان می پرسید و تقصیرش نه آن بود که استفاده کند از اهل حقایق دانی و اعداد دتائی و معانی خود
 بگیرد. حضرت قدوة الکبریٰ فرمودند شمه ای از صفات الهی و لعمریه ای از اشعات نامتناهی در وجود نبوی تعبیه است،
 حادث ماهیت قدیم را نداند و سیر و سیاحت نبوی در وجود نبوی است ۴

چون قدیم آید حدث گردد عبت پس قدیمی را کجا داند حدث
 ای عزیز آن بیان حقایق الفاظ توحید است، باید که در عطف نیفتی که مجبور دانستن این ترا از توحید و الفاظ
 او چه من لم یذق لم یدی تا از علل روزگار و عوائق گردش دوار بیرون نیاید و بر مایعات شدید و
 عبادت پسندیده مهذب گردد ازین ها چه فائده حاکمنا عن الله تعالی من تجرد یصل الیه ۵

معشوق در دو عالم چون فرزند بخوبی در راه عشق باید مردی و شیر مردی
 هر دو بی نیارد در راه عشق رفتن در راه عشق باید مردی و شیر مردی
 باید نوشتید تا این صفات بذات تو عالم گردد و بعد سر وحدت سر از نهاد تو بر آرد که لیس فی جنتی سوی
 الله ۶ بگیرد کند شراب مارا تا هر دو شود یکی که و
 آنکه معلوم گردد وحدت چیست و الله آن کلمات خواندن و شنیدن چنان باشد که شخصی وصف نبات نکند
 سامع را خطی از شنیدن باشد اما زه و خلوت آن نداند تا وقتیکه بخشد ۷

گر سخن کار میرشدی کار زحامی بنگ بر شدی
 کار کن کار بگذر از گفتار کاندین راه کار دارد کار
 اللهم ثبتنا علی هذه النعمة العظيمة وامننا قلبه لجميع المؤمنين والمؤمنات والمسلمات والمسلمات یا غافر
 الذنوب والسیئات انک لمحبیب الودود .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند توحید علمی اگر چه فروتر از مرتبه توحید حالی است سکن از توحید حالی مزاجی بآن همراه بود
 و مزاجیه من تسیم عینا لشراب بها المقربون وصف شراب این توحید است و ازین جهت صاحب آن بیشتر در ذوق و مزاج

۴ ع : قدم ۵ م ، ب : حکایت ۶ ع : "سر" نه ارد ۷ "توحید علمی اگر چه ... غرق جمع گردد"

صین عبارت باندگ تفر در المصباح ۲ آمده است . ۸ المصباح ۲ : فرود تر ۹ م ، ب ، ع : مزاجی ۱۰ قرآن به التطفیف ۱۱

بود چه بتأثیر مزج حال، یعنی ظلمت رسوم او مرتفع شود چنانکه در بعضی تعارضات بر مقتضای علم خود کار کند و وجود است
را که روابط و سائر افعال الهی اند در میان بنینند اما در اکثر احوال بسبب بقای ظلمت وجود خود از مقتضای علم خود المحجوب
بود و بدین توحید بعضی از شرک خفی بر خیزد.

رسوم توحید حالی و آن آنست که حال توحید وصف لازم ذات موحّد گردد و جمله ظلمات رسوم وجود او را اندکی بقیه
در اشراق نور توحید قلمشی و مضمحل گردد و نور توحید در نور حال او مستتر و سبزه چنانکه اندراج نور الوکب در نور انکب
فلما استبان الصبح ادرج همنوعه با سفار۴۲ انوار انوار الوکب

و درین مرتبه وجود موحّد در مشاهده جمال وجود واحد چنان مستغرق مینماید که جز ذات و صفات واحد در نظر نشود
او در نیاید تا غایتی که این توحید را صفت واحد بنید، نه صفت خود، و این بدین را هم صفت او بنید. هستی او
بدین طریق قطره وار در تصرف و علم احوال بحر توحید افتد و غرق جمیع گردد. قال الاشراف التوحید بحر والوحد
فیه قطرة لم یبق فیه اثر. ازین جاست قول جنید قدس الله سره التوحید منی تفصل فیه الرسوم و تذراج
فیه العلوم و یکون الله کما لم یزل.

حضرت قدوة الکبریٰ تقریباً میفرمودند که از مشایخ ما و افاضه محمد بن ابی نفیر حسینی بهست خواجہ ابوبکر خطیب که از آل فرید بود
و غرض نیشا پور داشت پیش حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر رسانی فرستاد، فرمود چون برسی این سوال ما را ازو برسی و جواب
باز آری و مکن باید که او نداند که این سوال من کرده ام، و آن این است که ازوی پرس که آثار را محجوب یابی؟ گفت
من این یاد نمی توانم داشت، بر کافذی بنویس. بنوشت و بوی داد. خواجہ ابوبکر خطیب گفت که چون در نیشا پور رسید
در کار و انصرای فرود آمدم. دو صوفی در آمدند و آواز دادند که خواجہ امام ابوبکر خطیب در کار و انصرای کدام است؟

۱۰ در المصباح چنین است: چه بتأثیر مزج، حالی یعنی از ظلمات رسوم او مرتفع شود. ولی آنچه از سیاق و معانی برآید
این "مزج حال" است، درم، ب و ع بجای مزج "مزاج" است. ۱۱ م، ب، ع: چهارم توحید حالی؛ ولی این
درست نیست. زعمی از مراتب توحید بنام "توحید رسمی" در لطائف اشراقی الهی شده است و آنرا در رسوم داده شده است چنانکه در مظهر
گذشته نوشته شده است و از روی این ترتیب توحید حالی را در چهارم داده که درست نیست. ۱۲ م، ب، ع: "او" ندارد
۱۳ در نفعات هم بدین شرحین طور است ولی در تفسیریه ۴۲ چنین است: فلما استبان الصبح ادرج همنوعه + با نواصی انوار انوار الوکب
و در لطائف الصوفیه سلمی ۴۴ و لطائف الصوفیه هروی ۴۷ چنین است: فلما استبان الصبح ادرج همنوعه + با سفار۴۲ انوار انوار الوکب
۱۴ ع: "قال" ندارد ۱۵ ع: نشود ۱۶ ع: نه صفت سبزه و نه صفت خود سبزه ۱۷ ع: قطره ۱۸ ع: یعنی مضمحل
۱۹ ع: محمد بن ابی نفیر؟ ن: محمد بن ابی نفیر حسینی؟ ۲۰ ع: ابوبکر خطیب: احمد بن علی بن ثابت السندی، ابوبکر الخروف
بالخطیب، در غزیه که بنی راه کوفه و کوفه است قول یافت و پیچیداد نگاشت، فصیح اللسان، عارف بالادب و شاعر بود، و میرا
(یعنی بر مضمون عام)

آواز دادم که نعم . گفتند شیخ ابوسعید سلام میرساند و میگوید که ما شنیدیم ، آسوده نیم که تو در کار و انفرادی فرود آمدی ، باید که نزدیک ما آئی . گفتیم بگزارم شوم و غسل کنم از گناه بیایم و از آن سلام و پیام حاجی مجیب و وحیدی غریب برین مستولی شد که یقین داشتیم که کس ویرا خبر نداده است ، بگزارم شدم و غسل کردم ، چون برآمدم آن دو در و پیش را دیدم ایستاده با عود و مذهب ، گفتند شیخ ما را بخدمت تو فرستاده است . چون شیخ آمد شیخ را دید و گفت :

اهل السید و الرسول حبذا وجه الرسول أحب من وجه المرسل

سلام کردم جواب داد و گفت اگر تو رسالت آن پیر را خوار میداری سخن او نزدیک ما عزیزتر است ، تا از در و بیرون آمده ای منزل بمنزل می شمارم ، بسیار تاج داری و آن پیر چه گفته است . از هیبت شیخ سوال از عالمم رفته بود ، کاغذ را بیرون آوردم و بنشین دادم . شیخ گفت اگر جواب اکنون میگویم بر تو لازم شود که باز گردی ، استغاثی که داری بگزار ، و چون بروی جواب گویم . تا بنشینا پر بودم هر شب پیش شیخ میبودم ، وقت بازگشتن جواب سوال و پیام پیر طلبیدم . گفت آن پیر را بگو که لا یتقی ولا تدن عین غمانه اثر کجایماند . سر در پیش انگشتم و گفتم که مفهوم نشد . گفت این سخن در بیان دانشمندی در نیاید ، این بیتها یادگیری و با وی بگوئی :

جسمم هم اشک گشت و چشمم بگرست در عشق تو بی چشمم می باید زیست
از من اثری نماند از عشق حبیب چون من هم معشوق شدم عاشق کیست

گفتم شیخ بفرماید تا به جای ثبت کنند . حسن مودب را فرمود تا بنویشت . چون بگویم و آمدم در وقت پیر محمد بن ابی نصیر حسینی بیایم ، جمله قصه را با وی گفتم و آن بیتها را بر خواندم . چون بشنید نوره بزد و بیفتاد و از آنجا دو کس او را بیرون بردند و هفت روز در خاک بود . شیخ قدس سره گفته است :

بر رسته در باشد و بر رسته در گشت

و آنچه از علوم تعلو بتقریر و زبان دارد متمسک این طایفه آنا و جلیبا آباءنا علی ائمه است ، بر نسبت تاحیات عاریتی زبان را بجهت یک مد میکنند در بیان فروزش سرابی مینمایند ، چون ناصیه ملک الموت پدید آید پیرانه عاریت

[بفیه ص ۳۶] تصنیفات بسیار است ، تاریخ تولدش ۳۹۲ هـ ، تاریخ وفاتش ۴۲۳ هـ است . (الاعلام ج ۱ ص ۱۶۶)

۱۲ ابوسعید ابوالخیر : نام وی فضل الله بن ابی الخیر است ، در طریقت پیرو شیخ ابوالفضل بن حسن سرخسی است ، چهارم شعبان در ۴۲۳ هـ از جهان برفت . (نقش ۳۰ ، کشف ۲۰۶ ، تذکره ۲۸۰) ۱۳ م ، ب : " یانی " ندارد

۱۴ حسن معاصر شیخ علی جوهری بوده (تذکره کشف ۲۰۵) ۱۵ نقیض : و کسر ۳ از " از شاخ ما و از انوار انوار فیضی " تا این مصرع عبارت لطیف و نفیست کی است .

از سر زبان بردارند و رسولی در ظاهر شود و آنچه تلقین بدل داد بر رسته است ، از وی توقع ثمرات بسیار در دین و دنیا حاصل گردد .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند چون طالب صادق را ملاحظه و مراقبه وجه خاص بوجه اختصاص ممکن میگردد و وصف لازمه او میشود چنانچه شنوائی در سمع و بینائی در بصر ، ظهور نور شهود و صدور حضور و مجرد چندان بر بصیرت ساینک استیلا می یابد که گاه گاهی مغلوب الوقت میگردد و اصلاح حواس او بکار نمی ماند و هیچ چیز ملتفت نمیشود اگر چه شمی مهیب بود . بدین تقریب میفرمودند که ابوسعید خدری از گفت که در آوان او اهل حال ارادت محافظت سر وقت خود میکردم که روزی در بیابانی در آمدم و می رفتم ، از قفای من آواز چیزی برآم . دل خود را از التفات بآن و چشم خود را از نظر بآن نگاه داشتم ، بسوی من می آمد تا بمن نزدیک شد ، دیدم که دو سبع عظیم بدوشهای من بالاد آمدند . من بالیشان نظر کردم ، نه در وقت بر آمدن و نه در وقت فرود آمدن .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در زمان مشاهده الهی آلام انسانی و در آوان مراقبه ناگهانی ابرام صبنانی مد ارک و محسوس نمیکردم چه لذت شهود و سائر است . تقریباً میفرمودند یکی ازین طالبه را به تهمت گرفتار کردند و بر بسیل تزییر حدت بازین زدند ، در خودونه بازین بمحبوب نشود بدم ، از لذت وی الم نمشود و در یک بازین ازین از غائب بدم ، غریب بر غیبت افتاد . لاجرم نهادن قنای شد .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که منشای این توحید حالی از نور مشاهده است و منشای توحید علمی نور مراقبه و بدین توحید اکثر از رسوم شریعت منتفی شود و بتوحید علمی اندکی از آن رسوم مرتفع گردد و سبب تقابلی بعضی رسوم در توحید حالی نیست که تا صدور ترتیب افعال و تهذیب اقوال از موحده ممکن بود . بدین جهت در حال حیات حق توحید فایده باید نگزارده نشود . ازین جاست قول ابی علی دقاق قدس الله سره که التوحید عظیم کالیقنی دینه و غریب کالیودی قصه و خواص بوجدان را در حال حیات از حقیقت توحید صرف که بکارگی آثار و رسوم وجود در و متلاشی میگردد ، گاه گاه لعله ای بر مثال برقی خافت لامع گردد و فی الحال منتفی شود و تقابلی رسوم

۱- این حکایت ابو بکر خلیل از ابتدای این جا در همین الفاظ در نهفت ۳۰۳-۳۰۴ مذکور است . ۲- ابوسعید خدری از احمد بن عیسی
نیزادی سارگرمندهور طوسی ، تاریخ وفاتش در هروی ۲۸۷ یا ۲۸۸ هـ و در سمنانی ۲۴۵ یا ۲۴۶ هـ یا ۲۸۶ هـ و
در تاریخ نیاغی و خزینه ۲۸۷ هـ است . (رجوع کنید به هروی ۱۳۲ ، خزینه ۲-۱۶۵ ، سمنانی ۱۹۱ ، مرآة الجنان ۲-۲۱۳ ، سیرة کوف ۱۰۲
سلی ۲۸۸ ، تفسیر ۲۹) ۳- م ، ب : سائر ۴- ازین جا تا « مرتبه دیگر ممکن نیست » عبارت دهیف و مصباح ۲۲۳ یلی است .
۵- بعد از قول ابی علی دقاق در المصباح ۶ این حد نیز هست « و بدین توحید بیشتری از شرک خفی بر خیزد »

کار میکنند نه بطبیعت خود . مجوسی گفت بچنین است و اگر چنان نباشد که آتش بفرمان خدای تعالی کار میکنند بدین تو در آیم . اتفاق بر آن کردند که آتشی عظیم برافروزند و ابوالادیان در میان آتش رود . هیزم بسیار جمع کردند و آتش عظیم برافروختند و مردم بسیار حاضر آمدند . چون هیزم تمام بسبوت اخگرها بر روی زمین پهن کردند . ابوالادیان سواره انداخته بود و نماز میکرد ، چون سلام باز داد برخاست و بر بالای اخگرها برفت ، چون آخر رسید روی سوی مجوسی کرد و گفت این کفایت است یا نوبتی دیگر در آیم ؟ چون این سخن گفت روی در هم کشید : مجوسی مسلمان شد . بگویند چون در آمد احمد خادم پای وی میمالید ، زیر انگشت پای او آبله دید مقدار میسب ، گفت شینما این چیست ؟ گفت چون بر سر آتش میرفتم از خود غایب بودم و چون با آتش رسیدم حاضر گشتم و آن سخن بگفتم و اگر این ششور در میان آتش می بودی می سوختی .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که اصبی بصیرت و ارباب سرپرست ازین جا استدلال میکنند اگر آتش سوزنده در رومی مسین بریندگان حقیقی کار بار بروردگار نکند چه محب باشد چنانچه حضرت خلیل الله علیه السلام را فرمان شد قول تعالی قلنا یا ناس کونی بر دأؤ اسلاما علی ابراهیم ، یعنون این کریم ازین ششور ششور خواهد شد .
بایدت از در آتش سوزنده شد خلیل آتش ذهاب حقیقه آب زلال یافت
بحضرت بکیر خطاب کرده فرمودند که نلقه سلاما چه باشد ؟ حضرت بکیر عرض کردند که حضرت قدوة الکبریٰ داناستر اند اگر در کریمه قول سلاما نمی بود آتش بر خلیل بجای میزدند که از غایت برودت جان میدادند . پس آتش بقیققی امر او چنان میزدند که سبب سلامتی جسم مبارک ایشان گشت و بقیه بحث مناسب این مقام سیاقی فی مکانه انشاء اللہ تعالی .

حضرت شیخ الاسلام که بنجد خلفای عظام حضرت قدوة الکبریٰ بودند از اثر مشاهده ای بر غیری و تاثیر حاشی بر دیگری عرض کردند . فرمودند که چون آتش ششور در نقل وجود عارفی افزوده گردد و اشتغال او بخلبات بر آکن گیرد ، درین

۱- ع ، ن : حضور ۲- قرآن ۱۷ الانبیاء ۶۹ ۳- مراد از شیخ الاسلام شیخ ابوخرانی است که در وقت خود عالم اجل بوده (نگاه کنید به حقیقه دوازدهم این کتاب در ذکر خلفای سید اشرف) .

حالت اگر کسی تعریف مقدار شراره هم کند البته تعریف سرائت کند . تقریباً از حضرت ابوالجناح نجم الدین کبری نقل کردند که شیخ ولی ترائی ایشان را نیز گویند بسبب آنکه در غلبات وجد نظر مبارکش بر آن افتادی بمرتبه ولایت رسیدی . روزی بازارگانی بر سیل تفریح بنخاگاه شیخ درآمد . شیخ حاتی قوی داشت ، نظرش بر آن بازارگان افتاد . در حال بمرتبه ولایت رسید . شیخ پرسید که از کدام مملکتی ؟ گفت از مملکت مملکت . ویرا اجازت از صادر شد تا در مملکت خود رود و خلق را بحق ارشاد کند .

روزی شیخ با اصحاب نشستند بودند ، بازی در هوا صحره را دنبال کرده بود . ناگاه نظر شیخ بر آن صحره افتاد صحره برگشت و بازار گرفته پیش شیخ فرود آورد .

روزی سخن در تحقق و تقریر اصحاب گفت پیش او میرفت . شیخ سعد الدین حموی را که یکی از مریدان شیخ بود بخاطر گزشت که آیا درین ازمنه کسی باشد که محبت وی در سنگ اثر کند . شیخ بنور فرستاد بدانش ، برخاست و بدر خانقاه رفت و با السیاد ، ناگاه آنجا سگی رسید و با السیاد و دُرم خود می جنبانید . شیخ را نظر بر وی افتاد ، در حال بخشش یافت ، تحمیر و پیچود خود شد و روی از شهر بگردانید و بگورستان برفت و سر بر زمین زد و می نالید تا آورده اند هر جاکمی آمد و میرفت قریب به پیچاه و شصت سنگ گرد بگرد او حلقه کردند و دست پیش دست نهادند و آواز نکردند و هیچ نخواستند و محرمت با السیاد دزدی ، عاقبت بدان نزدیکی میرد . شیخ فرمود تا ویرا دفن کردند و بر سر قبر وی عمارت ساختند .

شیخ در تبریزی بر یکی از شاگردان محی السنه که سندی عالی داشت کتاب شرح السنه را میخواند . چون با فر رسید روزی در حضور استاد جمعی از ائمه نشستند بودند و شرح السنه را میخواندند ، در وقتی در آمد که ویرا نمی شناخت اما از مشاهده وی تخری عام در شیخ راه یافت چنانچه مجال قرائتش نماند ، پرسید که این چه کس است ؟ گفتند بابا فرح تبریزی است که یکی از علمای مذهب اهل الطی و محبوبان ناقصا می است سبحانه وکیل . شیخ آن شب بیقرار بود ، با اداد بخدمت استاد آمد ، التماس کرد که برخیزید که بزیارت بابا فرح رویم رویم . استاد استاده شد و اصحاب موافقت کردند و بر در خانقاه بابا فرح رسیدند . بابا فرح را خادمی

بود بایا شادان نام، چون آن جماعت را دیده، درون رفت و اجازت خواست، بایا فرج گفت اگر چنانکه بدرگاه خداوند تعالی میروند میتوانند آمد، گو در آید. شیخ گفت چون از نظر بایا فرج بهره مند شده بودیم معنی مخفی را دانستیم، هر چه پوشیده بودیم برون آوردیم و دست بر سینه نهادیم و اصحاب نیز موافقت کردند، پس و پیش بایا فرج در آمدیم و نوشتیم؛ بعد از لحظه‌ای حال بر بایا فرج تغییر شد و عظمتی در صورت او پدید آمد. چون قرص آفتاب در خفا گشت و جاده که پوشیده بود بروی شفافه شد. چون بعد از ساعتی بحال خود باز آمد بر خاست و آن جامه را در من پوشانید و گفت ترا وقت دفتر خواندن نیست، وقت آنست که سر دفتر جهان شوی و حال بر من متغیر شد و باطن من از هر چه غیر حق بود منقطع شد. چون از جای بایا فرج برون آمیم استاد گفت شرح الفقه اندک مانده است برو سه روز آنرا بخوانی و دیگر تودانی، چون بر سر درس رفتم بایا فرج را دیدم که در آمد و گفت که دیروز هزار منزل از علم یقین گزاشتی امروز باز بر سر علم آمدی، من ترک درس کردم و بریاضات و خلوت مشغول گشتم، علوم لدنی و واردات غیبی نمودن گرفتم. گفتم حیف باشد که آن وقت فوت شود، آنرا عینوشتم، بایا فرج را دیدم که از در در آمد، گفت شیطان ترا تشویش میدهد. این سخن را منویس. دوات و قلم را بنده اختم و خاطر از همه باز پیرا ختم.

حضرت قدوة الکبریٰ چون از بدین سرایت و سمیت شمائل حضرت نجم الدین کبریٰ پیرداختند بخاطر قاضی رفیع الدین خطور کرد که حضرت شیخ الالحجاب را حالتی بود که آثار انطا شریف و البهار لطیف وی بسبب و جانور کشف سرایت کرده آید درین زمانه هم کسی از بزرگان حسد که تاثیر حالت وی بدین نوع جانوری را جاذب گردد. حضرت قدوة الکبریٰ بنور باطن خطره حضرت قاضی رفیع الدین را دریافتند.

جام جهان نمای صغیر تو یافته صر زده جانش در و عکس یافته

مستما فرمودند آری شاید درین عالم کسی بوده باشد

تو چه دانی که درین گرد سواری باشد

کمال جلال را اگر برای بود، گاه گاهی بنظر مبارک حضرت قدوة الکبریٰ میگذشت، فرمودند اگر بکمال جلال جوی گجاست، بیایند.

۱ این هم که در ریاض در باره شیخ نجم الدین کبریٰ منقول است در نقیحات ۴۹ در همین الفاظ آمده است.

۲ برای شرح احوال رجوع کنید به پیوند پانزدهم این کتاب در ذکر خلفای سید الشرف.

آوردند . حضرت قدوة الکبریٰ ذری از معارف و دری از حقایق باز کردند ، سخن معارف گویان اندک گرم شدند و اثر تغییر در خیره میمون و چهره های این برآمد . اصحاب را از مشاهده این حال حییتی مستولی شد ، گویا انزهاقی ارواح انشان خواهد شد . گرم نیک گوش کشید و این ها را می شنید بحدیکه در گریب تغییر تمام و تاثیر تمام راه یافت و در پی بی شعوری شتافته افتاد و از خود رفته . نزدیک یکپاس بی خود بود ، چون بخود آمد اقدام مبارکش می رسید و به تحت اقدام می غلطید و همچنین اصحاب را گرد میگردد و هر وقت که در امر ارگونی می کشیدند اصله از مجلس شریف دور نمیرفت و هرگاه که همانان بخانه می آمدند بمقدار اعداد همانان با یکدیگر می کرد که خادمان عالی را معلوم می شد که این قدر همانان آمده اند و وقت تقسیم طعام گرم بمساوات اصحاب بهره می یافت و گاه گاهی چنان می بود که گرم را جنت طلب بعضی اصحاب میفرستادند . او میرفت و بدان شخص آواز درشت میکرد یا در او میزد ، بعد از آنکه حضرت قدوة الکبریٰ طلبیده اند . روزی در خانه حضرت انشان جماعتی از درویشان سفر کرده آمدند . گرم بجاوت معهوده خوشی تعداد درویشان با یک زد . هنگام فرستادن طعام یک شخص زیاده آمد . حضرت قدوة الکبریٰ بگرم التفات کرده فرمودند ای گرم امروز چرا خطا کردی ؟ گرم بی الحال بیرون رفت و در جماعت آن درویشان نرسیده در آمد و هر کدامی انشان را بوسیدن گرفت تا هر کسی را نبوت بوسید . چون سر حلقه را بوسید بر زانوئی او نشست و بول کرد . آن معاشنه چون حضرت انشان دیدند گفتند گناه بیچاره گرم نیست که این درد بیگانه بود . آن درویش بیخاست و در پای مبارک حضرت قدوة الکبریٰ افتاد و بنیاد عرق نهاد که مدت دوازده سال شده است که من مردی دهی ام ، در لباس اسلام در آمده ام و اکابران اوزکار و صوفیه اعصار را می بینم باین نیت که کسی نفاق من ظاهر کند تا من پیش وی اسلام و دین عرفی کنم و ایمان آورم .

پیش خمیر تو که ز خورشید انور است ذرات کائنات چو مصاب ظاهر است
هر خطره ای که در دل موران کند غلور در گوشه خمیر سلیمان منور است

هیچکس این سر آشکارا نکرد و سخن گرم نیز پیرمیدی تعریف و نیز به همراهی حرف این را از پوشتیده کشید . سبحان الله چه فضل و کمال حق تعالی بر حضرت قدوة الکبریٰ است که از اثر او گرم را این منزلت میگردد که مفرق بین الحق و باطل شده ، چه

ع : گویان گویان ع م ، ب : استره ع انزهاقی بمعنی هلاک شدن (استیغاس)

ع : "بگرد" نهاد ع : "مقدار اعداد همانان" ندارد ع : نه میخان

ع م ، ب : بل ، مرد در دست است .

جای آن اگر نظر کمیاب اثر بر حال خالصی کنند

آنکه خاک را بنظر کمیاب کنند / آیا بود که گوشه چشمی بها کنند

الیوم آفتاب مهدی من یشاء از رفیق هدایت تافته است، بحضرت قدوة الکبری اسلام و دین قبول میکنم. فرمودند که خوش باشد. دین و اسلام بروی عرق کردند. دست بیت بحضرت قدوة الکبری داد و بر یافعات خندیده و مجاهدات جبریده موجب فرموده حضرت قدوة الکبری مشغول شد. مانی در سلوک اشتغال نمود. چون قابلیت پیدا کرد و تصفیه باطن هویدا گشت تیشدیف خلعت مشرف شد، یکی از خلفای کرام گشته و اجازت نامه ارشاد نوشته دادند و بسوی مبداء استنبول فرستادند. آخر الامر این گربه مجد از خراسان حضرت قدوة الکبری بتفریح هزاره وصول و چمدین به دلارزار حصول چند سال بعد حضرت نورالمنین صاحب سجاده مخدوم زاده نهاده الله ما اعطاه زسیت. روزی خادمی از مطبخ مقداری شیر در دیگ کرده بود که برای امشب شیر مرغ پذیرد، ماری سیاه از دود گذار در دیگ افتاد. گربه آنرا دید، گرد دیگ میگشت و اضطراب مینمود. خادم چون ازین معنی غافل بود گربه را زجر میکرد و دور می انداخت. چون خادم بهیچ نوع متنبه نمیشد گربه غریب خود را در دیگ انداخت و خورد. چون شیر مرغ بر نیتند ماری سیاه از آنجا ظاهر شد. حضرت نورالمنین فرمودند که گربه بیچاره را ببینید که خود را فدای درویشان کرد، ویرا در قبر کنند. آخر الامر در دارالامان دفن کردند و عمارت ساختند

هر که که از خوش خدای ترکشته اند / انسان اگر خدا نشود کمتر از خوش
چون نجات تو بجای رسیده اند / کنز شیوه صفای زنده طغنه بر فروش
در کار مس جسم را کسیر خدمت است / انداخت، ذهب خالصی شد بر فروش

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که سید الطائفه جنید لنادی نقل کردند که خواب میری سقطی را گفت که مجلس نه و مردم را سخن گو. من نفس خود را تقسم میداشتم و استحقاق آن نمیدانستم تا آنکه حضرت رسالت صلی الله علیه و سلم را در یکی از شب های جمعه بخواب دیدم که گفت تکلم علی الناس، بیدار شدم، پیش از صبح بدر خانه خواب میری رفتم و در بگو فتم

۱ در بیان حافظ ص ۱۳۲ ۲ جریده بمعنی تنها ۳ ع : در ۴ م، ب : کنز شیوه صفای زنده طغنه بر فروش
۵ کذا در م، ب، و در 'ع' بجای "ذهب خالص" "زتر خالص" است. ولی در م ۳۰، م ۹۷، م ۱۲۱ چنین است:-
درگاه مس جسم که کسیر خدمت است + انداخت زتر خالص شد بر فروش، و در حاشیه م ۳۱ چنین است :-
درگاه خدمت تو در انداخت مس جسم + از کیمیای لطف تو شد زتر طلا فروش
۶ این دایره جنید لنادی دو نعت ۷ در همین الفاظ مکرر است.

گفت را راستگویند اشتی تا ترا گفتند ، پس بامداد مجلس نهادم و آغاز سخن کردم . خبر نشر شد که جنید سخن میگردد . جوانی ترسادر مجلس پارسایان بر تاراج مجلس استاد و گفت ایها الشیخ ما معنی قول الرسول علیه السلام : " اتقوا فِرَاسَةَ الْمُؤْمِنِ فَإِنَّهُ يَنْظُرُ بِنُورِ اللَّهِ " . جنید گفت ساعتی سر در پیش انداختم ، پس سر بر آوردم و گفتم اسلام آورد که وقت اسلام تو رسیده است . امام یافعی میگردد که مردم بپذیرند که جنید را درین یک کرامت است و من میگویم که درین دو کرامت است یکی اطلاع وی بر کفر آن جوان دیگر اطلاع وی بر آنکه درین حال اسلام خواهد آورد .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که شیخ ابوالحسن ابراهیم بن شهریار کازرونی حضرت رسول صلی الله علیه و سلم را بنحوی دیدند ، پرسیدند ما التوحید قال ما نجس ببالک أو خطر فی ضیالک فالتد سجانہ بخلاف ذالک . التوحید ان ینزله عن الشکر والشک والتطیل .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که ساجد را بعد از عقود عقائد صوفیه و وقوف اصطلاحی طائفه علیهم ائمت است که اغلب اوقات در محفل توحید و اثر حالات در مجلس تفرید طبعی فرماید و ساعتی بی تیار نشیند . حضرت شیخ سروف عرفی فرمودند که بی تیار نشستن چه بود ؟ فرمودند که یافت بی جستن و دیدار بی نگریستن که بنینده در دیدار علت است . در آشنای این از سید الطائفة نقل کردند که اشرف المجالس و اعلاها المجلس مع الفکره فی سیدان التوحید . ایضا فرمودند که ۲ صرف همگامی الی الله عز وجل و ۲ یاک ان تنظر بالعين التي بها تشاهد الله الی غیر الله فتسقط عن عين الله .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که این طائفه را عقیده ای و علم توحید البتہ میباید چه اصل اصول اهل طریقت و صفایت وصول خداوندان حقیقت صحنی نلم شریف است .

بابا صحنی از فوائد علم توحید و فوائد الخلاع معالم تفرید درخواست . مجلسان در بار و تبیان گوهر شار فرمودند که ایمان آوردن بقایده الهیاب توحید و گرویدن بقواعد ارباب تفرید از اهم مصحات است ، چه از بعضی محققان صوفیه و عارفان طائفه علیه نقول است یقینی که از مطالعہ مقامات تصوفه کاملین و عقیده ای که از ملاحظه کلمات صوفیه تقدیمین حاصل گردد ،

۱ در سلمی ۱۵۶ بجای " اتقوا " " اذروا " است ولی در کشف الاسرار ۳۷ ص ۴۸۵ " اتقوا " است و همین است در الجمع المعبر ۴۴

۲ ابوالحسن ابراهیم بن شهریار کازرونی فارسی الاصل است ، پدرش شهریار سلطان شد ، تولد و منشأ اش کازرون بوده ، انتساب شیخ در تصوف به شیخ ابوالحسن بن محمد الفیروز آبادی الازکمار بوده . در ذیقعد ۴۲۶ هـ وفات یافت (نفحات ۴۵ ص ۲۱۵)

۳ در هر وی ۱۶۸ چنین است : شیخ الاسلام گفت : ... که جنید گفت : که تصوف آنست که ساعتی بنشین با الله بی تیار .

۴ " بی تیار ... علت است " : همین الفاظ در نفحات ص ۵ آمده است ولی در هر وی ۱۶۸ چنین است : شیخ الاسلام گفت که بی تیار نشستن چه بود ؟ یافت بی جستن و دیدن بی حسکیدن که بنینده در دیدار علت است .

بشمار باشد از کاشتن^۱ اصحاب مجاهده این روزگار و خوشتر بود از سائنه^۲ ارباب محاربه این اعصار . بیان این طائفه
بعد از کشف بود و کشف را ریاضت و مجاهدت شرط کما قال الاشراف من لم یعمل التساب المجاهدة لیه یصل الی جناب
المشاهدة^۳ ، و ریاضت متقدمین و مجاهده کاملین معلوم بخلاف ریاضت متاخرین که رسوم است چنانچه از احمد غزالی
در احیاء العلوم معلوم میگردد من لم یکن له نصیب من هذا العلم اخاف علیه من سوء الناحية و ادنی نصیب منه التهذیب
و التسلیم لاهل التحقيق و لیکن کمال آنست که معنی توحید در صورت خویش بخواجه^۴ و ظهور معنی توحید بی صورت التزام نسبت^۵
ممکن نبود . حضرت شیخ معروف در قدح اللہ عرفانه برض رسانیدند که التزام معنی توحید در دل اهل توحید چگونه بکنند؟
فرمودند که اکابر طریقی التزام معنی توحید علی نهج التفصیل وضع کرده اند تا مطابق طبیعت طالب هر چه آید کند ، نوعی از
وی درین جاسطور میگردد ، براتی انواع در لطیفه از کار و مشاهده مذکور خواهد شد انشاء اللہ تعالی .
قال الاشراف حقیقت التوحید هی شهود الحق علی سبیل الملكة بحيث لا ینفک عنه تصور هایتهم و فی
القلب هذا و هو الظاهر فی هذه المظاهر علی ما هی علیه فی حد نفسها و حقیقتها . اللهم ارزقنا و
لجميع الطالبین هذه النسبة الشریفة و الملاحظة اللطیفه بحرمه النبی و اله الطاهرین .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که نزدیک ارباب ذوق و وجدان و اصحاب شوق و عرفان کسیکه از رعایت نسبت
شریفه می غافل میگردد و از توجع الی اللہ نفسی ذاهل^۶ او راسته می شمارند کما قال علیه السلام علی نفس یتخرج
بغیر ذکر اللہ فهو میتة و این عجیب تر که از میتة طبیعت جمعی از جیران و فرقه ای از انسان مستغرقند
و کسیکه از دولت شهود محروم بود او متنی است که از وی دو اب عالم خبردار میگردد . تقریباً میفرمودند
که دو کس ازین طائفه قصد زیارت شیخ ابوبکر واسطی کردند چون بمنزل النبیان نزدیک رسیدند بعینه که دو گریه
بیکدیگر میکنند که شیخ ابوبکر واسطی از طراز کثیف به لاله زار لطیف فراسید . باطلاع این خبر و استماع این اثر
آن دو کس نهایت تعلم شدند که در ریخ محزون محبت و ملازمت النبیان در نیافتیم ، از صاحبان میخواستند که راحت

۱ م ، ب : الا من ۲ م ، ب : اظهار ۳ ع : در صورت ۴ ع : التزام اکابر طریقی

۵ م ، ب این جمله ندارد ۶ ع : "کند" ندارد ۷ ع : براتی ۸ ع : الملكة ۹ ع : "فی" ندارد

۱۰ ع ابوبکر واسطی کمر بن موسی : "گاه کنیه بطیفه با نثر درم این کتاب ذیل ذکر سلسله جنیدیه

کنند، باز اندیشیدند که چون از شرف محبت انشیان محروم شدیم باری تربت منوره و مرقد مطهره انشان را زیارت کنیم، چون بمنزل حضرت شیخ رسیدند شیخ را در قید حیات و زمان محبت یافتند، متعجب شدند و نعمت غیر مترقبه یافتند، صورت و آثار را بحضرت شیخ عرض کردند. شیخ رقت بسیار کردند و فرمودند که راست گفته اند که البرکة و تقیة از حق تعالی غافل بشود مسمی است که هم حیوانات از و خبر میدهند.

حضرت قدوة الکبریٰ سیف بودند توحید الهی آنست که حق سبحانه تعالی در ازل ازال بنفس خود نه بتوحید دیگری همچنین بود وصف و حدایت و نعمت فردانیت موصوف و منوت بود کاف الله و لعل لیکن مه نشی. اکنون نیز نبوت ازلی و فرریت لم برلی است اکنون لکما کاف و تا ابد الابد صبرین و صف خواهد بود کل شیء هالک الا وجهه، گفت میحک تا معلوم شود که وجود هم انشاء در وجود او ابروز هالک است و حواله مشاهده این حال بفرما در حق الحجب بانست و الا در باب مبائر و اصحاب مشاهده که از مصنفین زمان و مکان خلص یافته اند. این عدد در حق انشیان عین نقد است و این توحید الهی است که از و صحت نقصان بری است و توحید خلایق بسبب نقصان وجود ناقص.

حضرت شیخ الاسلام که از خلفای نظام حضرت قدوة الکبریٰ اند در مرفه نیز آمده عرف کردند که انسان بسیار عالی همت و متعالی همت (فخاده است)، چون سلوک وی در بیداری مراتب و محوای مناسب گذشته بذات حرف نرسد پس مقصود وی چه بود؟ فرمودند که مقصود سالکان معارج تحقیق و ره نوردان معارج توفیق این بنود که در دریای احدیت مستغرق گردند و راه هوای اطمینت مطلق سپرند که کمال در سلوک آنست که سبک بسین نمائند خود و صور علمیه خود با حکام جاری آنها مستحق گردد، چنانچه در مصنفت مجازی که هر چند قرب صوری کسی را بشیخ بادشاه زیاده بود و با و صاف حضور آمده، مقصود آن قرب آن بنود که ذات او متعریف شود بکمال قرب و نتیجه وی آن بود که منصب وزارت و نیابت یا عهد اربت شرف گردد و این منصب خاص عهده دار است، پس وصول بذات حرف او همچنان تصور باید کرد. قال الا شرف الذات البحت محتجب بر داء کبریا نه سرمداً و لم یصل الیه من الموجودات احدٌ ابداً. زیرا چه نزد کبرای کل و عظمی کل از اصول مقرر است که حقیقت من حیث هی می مدبرک. هیچ احدی از کائنات و فردی از موجودات نیست، چه انبیای مرسل و چه از اولیای کل،

۱- "توحید الهی آنست ... وجود ناقص" همین عبارت در المصباح ۲۱ آمده است. توحید الهی توحید چهارم است از اشقام توحید چنانکه در مصباح ۲۲ تفریح کرده شده است. ۲- قرآن ۲۰ القصص ۸۸ ع: و اعلیٰ رفان است

مخدره رخصاره او ابداً در حبله قدم مستور و مستوره عذار او در بر حقه وجوب محصور همیشه در پس پرده عزت از نظر انظار مخفی
است و از تصور و انظار ذوی الالبصار منتفی . بیچاره مجذوب شیرازی چه خوش گفت ^۱
مستوق چون نقاب ز رخ بر نمی کشد هر کس کجای تبصیر چرا کند

در دست وصول ارباب تصوف و بختیست حصول اصحاب توف جز باد سپائی دیگر نیست ، غنای ماف احدیت و بنیای
انکاف معدیت در دام آوردن محال کما قال القائل ^۲

غنای شکار کس نشود دام باز چینی کاین جا همیشه باد بخت است دام را ^۳
خندگ لا ندی که آکا بهمای سینه ذوی الاسرار او کار کرده و خنجر یحیی کلم الله نفسه اصدار اصحاب الزار پاره پاره خست
کشیده خنجر از صیبت ذات دریده عار خانرا سر کبریات ^۴
بذات او نباشد سیر مردم کسی کاینجا رسیده گشت سرگم ^۵
ازین حیرت هم عرفای ماناک کشیده سر بجیب ماعرفناک ^۶
نبرده کس ازین دریای زخار بدرگشتی ، حصول این راست بنهار ^۷

حضرت قدوة العباد میفرمودند: شبی نسخ اراستق "ما زرونی بدر آسمان رفت و صدر ایوان شکره راصل الله علیه وسلم
سجود دید ، پرسید ما العقل ؟ قال ادناک ترک الدنيا و اعلاک ترک التفكير فی ذات الله لقد منح عن النبی صلی الله
علیه وسلم الله قال کل الناس فی ذات الله حقاً ای فی معرفه ذات الله و ایضاً قال تفکروا فی الاله و لا تفکروا فی
ذاته . صاحب فصوص فرموده التفكير فی ذات الله محال نلم یبق التفكير الا فی الکون ^۸

هر که در ذاتش تفکر کرد نیست فی الحقیقت آن نظر در ذات نیست
صفت آن بنهار اوزیر ابراه صد هزاران پرده آمد تا ال

حضرت بکیر در محل نیاز آمده عرفی کردند که چون حصول ذات بحت و ظهور او بدین نوع متمتع آمد کما قال الله تعالی
لا یحیطون به علماً پس تفاوت درجات صوفیه و مقامات طالبه علیه در کرام محل بود ؟ فرمودند که حصول عارفان روزگار و
ساکان نامدار در رتبه صفات است و نزول بمراتب تنزلات کما سیاتی فی کانه انشاء الله تعالی .

^۱ دیوان حافظ ^۲ دیوان حافظ ص ۳۶ ^۳ قرآن ۷ الانعام ۱۰۴ ^۴ م، ب : دیده فرق عرفا و انکارات
^۵ م، ب : کاینجا ^۶ م، ب : کذا فی م ، ب ؛ در فم ۳ ، فم ۳ و ع "هناک" است ^۷ م، ب : این است
^۸ قرآن ۱۶ طه ۱۱۰

لطیفه دوم

در بیان معرفت ولایت ولی و اقسام او

قال الاشرف الولاية هي قيام العبد مع البقاء بعد الفناء و تصافه بصفة التمكن والصفاء .

حضرت بکیر در بعضی موضع بیان دارند که هیچ آیتی از آیات نیست در فضل اولیاء و ولایت این طائفه علیا صفت ؛ فرمودند که شیخ عامل عالم ربانی باذل مانع حمدانی امام عبد الله العالی المسمى الیمنی رحمه الله علیه در بعضی از کتب خود ده آیت از قرآن و ده حدیث از احادیث صحاح ایراد فرموده اند و آنرا بر فضیلت و جلالت اولیاء و بر علو مرتبت ایشان دلیل ساخته ، فرمودند که بر همین کثیره در آیات و احادیث شهید بسیار اند اما جهت اختصار برین اختصار کرده شد و لذا فیله اسوة حسنة و قدوة مرضیة بنا بر خوف تطویل و فتور طبع عدیل طلاب و اصحاب بر سه آیت و سه احادیث اختصار افتاده :

قال الله تعالى اولئك الذين انعم الله عليهم من النبیین والصدیقین والشهداء والصالحین وحسن اولئك فريقاً ذالک الفضل من الله وكفى بالله علماً ط

وقال الله تعالى الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یخزفون . الذین آمنوا وکانوا یتقون . لهم البشرى فی الحیاة الدنیا و فی الآخرة لا یبدل کلمات الله . ذالک هو الفوز العظم ط
وقال الله تعالى ان الذین قالوا ربنا الله فقد استقاموا تستنزل علیهم الملائکة الا تنحوا ولا تحزنوا و ابغضوا بالجنة الی کلمة تعدون تا نزلاً من غفور رحیم ط

اما الحديث :

روی فی الصحیح البخاری عن ابی هريرة رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم ان الله قال من عادى لی وثیاً فقد اذنته بالحرب و ما تقرب الی عبدي بشئ ا حبت الی مما افترضت علیه و ما یزال عبدي یتقرب الی جالوتی حتی احبه فاذا احبته کنت سمه الذی یرى به و لصوره الذی یرى به و یدله الی سبطش بها

له نام این کتاب "روض الریاضین فی حکایات الصالحین الملقب به نزهة العیون الزواهر و تحفة القلوب الخواصر فی حکایات

الصالحین و الاویاء و الاکابر" است که در مصر چاپ رسیده است . له قرآن ۵ النساء ۶۹ ، ۷۰ له قرآن ۱۱ یونس ۶۲ ، ۶۳ و روضه و روضه

له قرآن ۲۴ طه ۳۰ ، و روضه و روضه بخاری رفاق ۲۸ ، و روضه و

و رجله التي يمشي بها وان سألني لا عطيتنه ولكن استعاذني لاعدته فله وروى استعاذني بالنون و

اباءه لعدته بالحرب اعلمته بانني محارب له والنشدنا بعض شيوخنا لبعضهم

من اعتمر بالمولى فذاك جليل ومن رام عزاً من سواه ذليل

ولو ان نفسي مذبراها ملكها مضى عمرها في سبحة لقليل

أحب مناجاة الحبيب بأوجه ولكن لسان المذنبين كليل^۱

روى في الصحيحين عن أبي هريرة رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم ^۲ رُبَّ اشعث

أعبر مدفوع بالابواب لا يعبأ به لو أقسم على الله لأبره وفيهم قلت في امر جنة مثله^۳

لله قوم في الحمى كرام مستيقظون والورى نيام

اولوا مقامات علت واحوال^۴

روى في الصحيحين عن أبي سعيد الخدري رضي الله عنه قال جاء رجل فقال يا رسول الله انى الناس^۵

أفضل قال من يجاهد بنفسه وماله في سبيل الله تعالى قال ثم من قال ثم رجل ينزل في شعب

من الشباب ليعبد ربه وفي رواية يتبعى الله ويدع الناس من شره والنشدوا

أخص الناس بالايمن عبد خفيف الحاذ مسكنه القفار^۶

له في الليل حظ من صلوة ومن صوم اذا طلع الفجار

وقوت النفس ياتي في ليل^۷ وكان له على ذاك اضطبار^۸

ومنه عفة وبه خول اليه بالامساك لا لشار

وقل الباكيات عليه ملأ قضى خبا وليس له ليار

فذلك قد نجا من كل شر ولم تفسده يوم البعث فار

^۱ بعد ازین حدیث در لطایف ابن اسرار است : لله قوم الخ و از " والنشدنا " تا " طلل " در لطایف نیست . ۲ روضه

۳ روضه ولا و مسلم مسند ۲۴ فضائل الصحابة ۲۲۵ بر ۱۲۸ ، جنت ۴۶ ، ۲۸ ، بخاری ص ۸ ، جهاد ۱۲ ، ادب ۶ ، ایمان ۱۹ ، بوداؤد ۲۸

ترغی بهم ۱۲ ، مناقب ۵۴ ، نسائی مسند ۱۱۷ ، ابن ماجه دیات ۱۱۶ ، زهد ۱۴ . ۴ بعد ازین حدیث در لطایف ابن اسرار است :

أخص الناس الخ ۵ در لطایف ابن مودع نیز هست : هم کشمس فی الساء یقام ، ولی در روضه ولا بقید اسرار چنین است : —

دارت علیهم فی الهوی کوس + نور الله ایا للهدی شموس + لیسوا کشمس فی الساء اناخ * خلقات مولاهم علیهم نهر + تره و بین الخلق تسعت عشر +

ما احمر الکبریت یدری جمال * مع جبه اعطاهم المعارف + ان اقساموا یر ما لیر الحاف + احنه اذ لوالا کلال *

۶ این حدیث سوم در لطایف نیست ، در روضه ولا مذکور است . ۷ این اسرار در لطایف بعد حدیث دوم است . ۸ م ، پ ، ع : العقار

[نقد و بررسی]

و قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم مثل المتی کثل المطر لا یدری اقولہ خیر ام آخره . آنچه مفہوم میشود از این کلمہ تائید
مصطفوی کہ صادر است از حقیقت جامع محمد صلی اللہ علیہ وسلم آنست کہ هیچ وقتی از اوقات و هیچ زمانی از ازمہ خالی نباشد
این است از ادبای مشائخ و علمای راسخ کہ بسین ظاہر شریعت و منظر باطن حقیقت او بیند و حامل اند در این
انت را بر آداب شریعت و طریقت اما بقول انا بفعل و گفته اند کہ طریق سلف این طائفہ قدس اللہ اسرارہم آن
بودہ کہ بانوار الحلال و افعال خود از ریاضات و مجاہدات کہ شریعت از اتخاذ آن منع فرمودہ است و باطن
مردین و مستفیدین را تشار گردانیدہ اند و سبکایات و روایات نمی پرداختہ اند و کتب و مصنفات در آن
زمان کم بودہ لسان الحال انطق من لسان المقال ، در ایشان بحقیقت خلفاء و وارثان انبیاء و رسل اند و ارباب
حقایق توحید و متحد ثن و اصحاب فراسات صادقہ و آداب جمیل و مستقبلان سنن متین رسول خدا علی ان تقوم الساعة
و این عالم بنور ولایت ایشان ہمیشہ نور و روشن است و در هر عصری برگزیدہ را مؤید آیات بشارات بدین معنی نصب فرود
تا راھبری این است کنند و از حنفین رقبہ عبودیت شہادت پذیرد و علمای قریب و معنای عبودیت خالق سموات ترقی فرمایند
و بامطلحات اهل تحقیق این طائفہ را صوفیہ نامند ، ایشانند کہ بواسطہ کمال متابعت رسول صلی اللہ علیہ وسلم مرتبہ وصول
یافتہ اند بعد از آن برای دعوت خلق بطریقی متابعت مازون و مامور شدہ اند کما قال الامام القشیری و لہ مکن عصر من
الاعصار فی مدۃ الاسلام الا و فیہ شیخ من شیوخ هذه الطائفة ممن لا علو فی التوحید و المعرفة و
عوام الاُمّة و ائمّة ذالک الوقت ای العلماء استسلموا الذلک الشیخ و قوا فمحواله و تبتروا کواہل

وصام یخدنی من کنت اخدمه مولی الوری مذهب مولائی

ترکت للخلق دیناھم و دینھم شغلًا لحبک یا دینی و دنیائی

حضرت نورالمنین از منی ولایت درخواست کردند . فرمودند کہ ولایت مصدر ولی است و بمعنی قرب است و
آن دو قسم بود ولایت عامہ و ولایت خاصہ ، و ولایت عامہ مشترک است میان ہمہ مؤمنان . قال اللہ تعالیٰ

[بقرہ حاشیہ ص ۵۰] ۹۴ م، ب، ع : بالکفای ۹۵ م، ب، ع : ذالک ۹۶ م، ب، ع : این شعر ندارد

۹۷ م، ب، ع : در این شعر عبدالحکیم بن عوازن القشیری صاحب رسالہ و تفسیر لطائف الانوارات ، مرید

ابوعلی دقاق و استاد ابوعلی فارمدی ، در ربیع الاول سن ۴۶۵ هجری وفات یافت (نجات ۲۱۳)

۹۸ م، ب، ع : "ولایت مصدر ولی است مقصور و محصور نمیداند" همین عبارت در نجات آمده است

الله ولى الدين انما يخرجهم من الظلمت الى النور ، و ولایت خاصه مخصوص است بواسطه از ارباب سلوک و همی عبارته عن فناء العبد في الحق و بقائه به قالوا الولی هو الفانی فیہ و الباقی به .

حضرت کبیر مبرهن رسانید که فنا عبارت از چه باشد ؛ فرمودند فنا عبارت است از نهایت سیر الی الله و بقا عبارت است از بدایت سیر فی الله ، چه سیر الی الله وقتی منتهی شود که بادی وجود را بقدم صدق یکبارگی قطع کند و سیر فی الله آنکه متحقق گردد که سنده را بعد از فانی مطلق وجودی و ذاتی مظهر از لوث حذلان از زالی دارد تا بدان در عالم انصاف باوصاف الطبی و اخلاق نامتناهی ترقی کند . ابوعلی جرجانی گوید رحمه الله علیه «الولی هو الفانی من حاله و الباقی فی مشاهدة الحق له یکن له عن نفسه اخبار» و لا مع غیر الله قرار . ابراهیم ادهم مردی را گفت که خواهی که ولی باشی از اولیای خدای تعالی ؛ گفت بلی خواهم . گفت لا ترغب فی شیء من الدنیا و الآخرة و افرغ نفسك لله تعالی و اقبل بوجهک الیه . حضرت قدوة الکبری از رساله تفسیری نقل میکند «ان الولی له خیان احدھا خیل بمعنی مقول و هو من یتوکل الله امره قال الله تعالی و هو یتوکل الصالحین فلا یطه الی نفسه لخطه بل یتوکل الحق سبحانه رعايته و الثانی خیل مبالغه من الفاعل و هو الذی یتوکل عباد الله و طاعته و عبادته تجری علیه علی التوالی من غیر ان یتخللها عصیان و کلا الوصفین واجب فی کلین الولی و لیس یجب قیامه بحقوق الله تعالی علی الاستقصاء و الاستیفاء و دوام حفظ الله آیاه فی السراء و الضراء» .

حضرت کبیر از شرائط ولی درخواستند . قال الا شرف الولی قلبه سنانس بالله و تتوحش عن غیر الله و حضرت قدوة الکبری میفرمودند «من شرائط الولی ۱ ان یکون محفوظا کما ان من شرط النبی ان یکون معصوماً فکل من کان للشرع علیه اعتراض فهو منحرف و منحدر» .

قصده البویرید البسطامی قدس الله سره لبعض من وصفه بالولاية فلما دنی الی سجده فقد

له قرآن ۳ البقرة ۲۵۷ له ابوعلی الجوزجانی ، نام وی حسن بن علی ، از نشاخی خراسان بود ، عامر محمد بن علی نرغی و محمد فضل بلخی است ، در بعضی نسخه عودی جرجانی و در اکثر تذکره ها جرجانی است (رجوع کنید به عودی ۲۶۹ ، سلمی ۲۶۲ ، تذکره ۹۶۲)

له ن : علیه له رساله تفسیریه باب الولیه و ۱۵۲ له م : اب : بمعنی الفاعل له م : اب : الرمنان

له م : ب : ندارد له رساله تفسیریه ۲۰۹ و باب الولیه من کتاب فو ۱ له م : ب : و کل له م : ب : ع : بخادع

له این روایت در تفسیریه ۱۵۲ از استاد ابوعلی دقاق منقول است

ينتظر خروجه فخرج الرجل وراى بزايقه نحو القبلة فالصرف ابو يزيد البسطامي و له يسلم عليه وقال
هذا رجل غير مأمون على ادب من اداب الشريعة خليف يكون اميناً على اسرار الحق .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که شخصی نزدیک ابو سعید را با انحراف قدس الله سره در آمد ، نخست پای چپ در مسجد نهاد .
شیخ او را گفت بازگرد ، هر که در خانه دوست ادب آمدن نداند ما را نشاید که با وی محبت داریم .

حضرت کبیر در محل نیاز آمده عرض رسانید که داد از محفوظ که در شرط ولی آمده است از هم عصیان است یا بعضی ؟ قال
الا شرف شرط الولی ان يكون محفوظاً من الاسرار على المعصية حتى لا يصير على الذنوب الصغار قبل الولی يكون
محفوظاً من الصغائر من حيث الاسرار و لقد قيل للجنيد قدس الله سره هل الولی یزنی یا ابالقاسم فاطرق ملياً
ثم رفع رأسه وقال و كان امر الله قدراً مقدراً .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که از شیخ علاء الدوله سمنانی شنیده ام که میفرمودند که انبیاء علیهم السلام از افشای گناه عاهد امعوم
اند و او بیاد قدس الله اسرار هم از خواری داشت گناه محفوظ در از مصطفی صلی الله علیه و سلم مروی است :

ان تنفر اللهم تغفر تماماً و ای عبدک لا التمس

و یک نزدیک این بیچاره هیچ گناه بدتر از آن نیست که بنده خود را مقصر و محروم نداند .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند یکی از اهم شرائط ولی است که تابع رسول علیه السلام قوله و فعله و اعتقاداً بود که قال
الله تعالى ان كنتم تحبون الله تعالى فاتبعونی و در طریق سپردن راه متابعت و رفتن بسبیل موافقت اصلاً مقصود نباید که اقتابع
خی حکم الملتبوع در نشان این چنین کسی شاید و اعراض از کل و ماسوی و اعتراض از راه هوا بکند و التفات بسبوی فیرو شهر
دنیاوی البقیه نیاید ، چه وجود و عدم کونین نزد ولی علی السویه است بر اصل این دولت دارین را و محصل این نعمت کونین را میل
بسریر سلطنت و طبول سریر مملکت اصلاً نبود . غرضی مناسب حال از دیوان فوئش فرمودند :

و مل تو چون تو ست داد ملک جهان گویش
مل تو چون حاصل است گوهر جان گویش

۱- قشیریه ۲۰۹ م ، ب ، ۴۰ : فطرق ۳۵ این عبارت شیخ علاء الدوله سمنانی در کتاب خود بنام الموده ورقه ۲۱

آورده است م ، ب : لصها ، ۴۰ : الا لما ۳۵ "و یک نزدیک ... محروم نداند" این قولی علم از شیخ

علاء الدوله سمنانی است در الموده ورق ۶۹ آمده است ۳۵ قرآن ۳ آل عمران ۳۱

آیت حسن ترا حاجت تفسیر نفیست صورت خورشید را شرح و بیان گوید
 صف شکن عاشقان فتنه آفرزان غمزه اسیر وی تست تیر و کن گوید
 عاشق روی تو ضیعت طالب دنیا و دین آرزوی جان توئی کون و مکان گوید
 گردش گردون اگر قطع شود گولشبو حاصل فطرت توئی دور زمان گوید
 بی تو نیز ز جوی هر چه بود در جهان مایه جان توئی سود و زمان گوید
 آتش عشق از سبخت فرین ما گوسوز اشرف شوریده را نام و نشان گوید

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که یکی از شرائط ولی آنست که عالم بوده جاهل، منفصل بوده متصل، چون منفصل گردد متصل گردد کی قال الشیخ الطهرانی الفصاح فی الصلوة الاتصال بمن له ینفصل فی ظهوره عما سواه لم یصل فی صلواته الیه. چون نتیجه انفصال اتصال آمد پس منفصل کشوف بود و کشوف عالم بوده جاهل و عالم ربانی ولی باشد و حق تعالی را ولی جاهل نباشد ان الله لا یتخذ ولیاً جاهلاً قط.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند اگر ولی را علم نبود خیر از شر نداند و در محرابی ظلمت و اندر بیداری کدورت بتجیر گردد و مراد از علم نه علم دراست است بلکه علم وراثت، العلماء وراثته آلا نبیاء و مشرک و ست، این علم از تصرف الهی و غنایات نامعناهی حاصل آید قال الاشراف ان الله فاضل الذین امنوا ثم اخرجهم عن حجب الطبيعة و کشف عن قلوبهم فوسوا الاحدیة اگر از علم دراست مقصود موجود عشیه پس علمای ظاهر و فضلاء باهر سر طبقه اولیای روزگار و قدوة اصفیای نامدار می شدند و لیس كذلك. ازین جا معلوم شد که ولی عالم معلوم وراثت می باید.

حضرت نورالمنین لبر فی زمانیه ند که مراد از علم وراثت چیست؟ فرمودند که علم وراثت علمی است که بی واسطه تعلیم حاصل میشود و سبقی است که بی رابطه تکلم و اهل چنانچه میراث تعارف بیان علمای ظاهر که بنیر کسب بحصول نسب و حول گردد و آن علم لدنی است که از قرآن، علمنا ه من لدنا علماً، ولی را برات میشود پس کسی را که این علم نصیب شده باشد

ولی است اگر چه از روی ظاهر حرفی خوانده و بر کلمه ای تلم نراند . . . بپایه مجذوب شیرازی خوش میگوید
 نگار من که بکلب نرفت و خط ننوشت بفرزه سدا آموز مدرس شد

ازین قبیل از تقدیمان بسیار اند و از متفان بنیامین خاچ حضرت شیخ الاسلام احمد النامقی الجامی رحمه الله علیه اتمی بودند
 که درین نسبت و دو سالگی توفیق توبه یافت و بکوه رفته به یافت گذرانید و بعد از هفده سال در چهل سالگی و پیر ایمان خلق
 فرستاده اند و ابواب علوم لدنی بروی گشادند ، زیاده از سی صد تایی کاغذ در علم توحید و معرفت و علم ستر و حکمت و روش
 طریقت و اسرار حقیقت تصنیف کرده است که هیچ عالم و حکیم بر آن اعتراضی نکرده است و نتوانسته و این تصنیفات هم
 بآیات قرآن و اخبار رسول گیحان علی الله علیه و سلم مقید و مؤید است و تا آخر عمر به دست شیخ الاسلام سی صد هزار
 کس توبه کرده اند و از راه محصیت گردیده بسیل عبادت و معرفت سپرد ، شیخ ابوسعید ابوالخیر ضریحی را که از ابوبکر صدیق را
 مانده بود و نسبت تن مشایخ کل پوشیده بودند شیخ الاسلام را داده اند . حضرت شیخ ابوالحسن فرقانی و شیخ ابوالصالح
 قصاب که از روی ظاهر علوم اتمی بودند حتی که در قاف و کاف تمیز نتوانستند کردن ، شخصی بزرگی را میگفتند انت ماسک
 و مین یگان روزگار و فرید احصا خود بوده اند و غوث سر حلقه هم اکابر الشیخان بوده اند و هر یک تأثیر به شیخان
 منین می رلودند .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که روزی حضرت شیخ احمد جام راضی سره از خانقاه شیخ الاسلام عبد الله الفزاری
 بدعوتی میبردند ، چون خادم پیش ایشان نقش آورد شیخ گفت ساعتی توقف کنید که کاری در پیشم است ، بعد از ساعتی
 ترکمانی با خاتون خود در آمد و پسری دوازده ساله در رعایت جمال اما بد و چشم نابینا در آوردند و گفتند ای شیخ
 حضرت حق سبحان ما را از دنیا هم چیز داده است مگر فرزندی جز این نداریم و مکن چشم ندارد ، در اطراف عالم گزاشیدیم
 و هر جا که درویشی و بزرگی و مزاری و طبعی شنیدیم آبخا برویم ، هیچ فایده نداشت و ما را چنان معلوم نموده است
 که هر چه از حق تعالی در میخواستی راست میشود ، اگر نظری در کار فرزند ما کنی تا چشم وی روشن شود ، هر چه داریم ندای تو باد

له دیوان حافظ ۱۱ هـ رجع کتبه بحاشیه ۱۲ هـ رجع کتبه بحاشیه ۱۳ هـ رجع کتبه بحاشیه ۱۴ هـ

هـ رجع کتبه بحاشیه ۱۵ هـ یمن انت عشوقی هـ م ، ب ، ع : اما اثر هـ رجع کتبه

بعضی ۵۴۵ در بیان سلسله انصاریه

ما بنده و مولای تو باشیم و اگر تقصود حاصل نشود خود را از در این خانقاه بر زمین میزنیم تا هلاک شویم. شیخ فرمود که عجب کار است و طریقه اسرارى، رده را زنده کردن و نابینا را بینا گردانیدن و ابرص را علاج کردن معجزه عیسی علیه السلام است، احمد کسیت و چه کس است، از وجه طر این کا محال خواهد شد؟ پس برپای خاست و روان شد. در دوزن در میان مرای بر زمین زدن گرفتند، چون بمیان دالان خانقاه رسید حال عظیم سرو ظاهر شد و بر زبان وی گذشت که ما کنیم ما کنیم چنانکه چند کس از آنکه حاضر بودند آنرا شنیدند. پس حضرت شیخ باز گشت و بنجاقاه درآمد و بر کنار هفت بنشست، فرمود که آن کودک را پیش من آرید، آوردند، ابهام را بر دو چشم کودک نهاد و بکشید و گفت: «انظر یا ذن الله». کودک در حال بر دو چشم بینا گشت. بعد از آن جمعی از آنکه سوال کردند که اول بر زبان مبارک شمارفت که احیای موتی و ابراهیم و ابرص معجزه عیسی علیه السلام است و بار دوم بر زبان شما گذشت که ما کنیم ما کنیم، این دو سخن چون بهم راست آید؟ شیخ فرمود آنچه که اول گفت سخن احمد بود و جز آن نتواند بود اما چون بدالان رسیدیم لیسر ما فرود آوردند که احمد! باش! گو مرده را زنده عیسی میکرد و ابرای که و ابرص عیسی میکرد اما تو هم بگوئی آن ما کنیم تا بماند بر من زدن و گفتند که باز گرد که ما را روشنائی چشم آن کودک در نفس تواناده ایم. این حدیث چندان در دل من زور آورد که بر زبان من بیرون آمد. پس آن قول و فعل هم از حق بود اما بر دست و نفس احمد ظاهر شد.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند در روشنی از عین القضاة محمدان در بعضی رسائل خود نوشته است که محمد مستحق طوسی نماز نکردی، از خواجہ احمد غزالی و از خواجہ محمد حموی قدس سره شنیده ام که روز قیامت صدیقان را این تمنا بود که کاشکی خاک بودنی که روزی محمد مستحق قدس بر آن خاک بکفادی. این محمد ترک منب قبا سبته بود، یکروز در جامع طوس آمده، شیخ ابوسعید البرکیز قدس سره مجلس میداشت، این محمد بر منب قبا زد و شیخ ابوسعید را خافش کرد، زبانش بیست، چون ساطعی بر آمد ابوسعید گفت ای سلطان معروای جانان دهر منب قبا و انکشی که تو بنده بر هفت آسمان و زمین نمادی. حضرت قدوة الکبری میفرمودند که سبحان الله چه ای بود که ینابیع علوم اولین و آخرین از زبان و دل او جاری بود.

۱- م، ب، ع: بنده مولای من، م، ب: بعد از این این چه نیز دارد: در آن وقت که ابوسعید ازین جامعیت

به پیشاپور کرده بودند زشته اند یکی دیبا که در خواجی طوس بود رسید. ۲- ابوالفضل عبد الله بن محمد المیاخی، القبا عین القضاة، با شیخ احمد غزالی و محمد حموی محبت داشته (نفات ۴۱۴) ۳- خواجہ محمد مستحق طوسی مصنف شیخ ابوسعید البرکیز بود، قبر وی در شهر طوس است (نفات ۴۰۹)

۴- احمد غزالی برادر فرزند محمد غزالی است و از اصحاب ابوبکر سناج، در سینه وفات یافت، قبر وی در قزوین است (نفات ۳۲۲)

۵- خواجہ محمد حموی کسیت وی ابوعبد الله است و از اصحاب شیخ ابوالحسن بسینی است، ویراثاتی است در تعرف سلوة الطالین (نفات ۴۱۴)

۶- رجوع کنید بحاشیه ۲۶

این بیت بر زبان مبارک بر جبین به نیمه فرمودند ۴

زهی مستوق چون بنده قیاسبت هزاران بند بر دل از جفا سبت

روزی پیش حضرت قدوة الکبریٰ سخنی از انبیا علم غیبی برآمد . فرمودند که نزدیک دران خدا و درویشان با همفرا
انبیا علم غیبی و اطهار لایسی آسان تر از کفش خوردن است . در خاطر شریف و تفکر لطیف حضرت انبیا گاه گاهی
خطور میکرد که تعریف حضرت نورالعین در دیگری بسین خود معاند کنند که بعینه تعریف من بوی سرایت کرده است چنانکه استاد
شاگرد را تربیت کنند هر آینه خواهد که اثر تربیت خود را در شاگرد معلوم کند تا ویرا اعتماد شود بر آنکه تربیت وی بوی جایگزین
شده است ، اگر خلی در کار شاگرد بیند آن خل را اصلاح نماید . آنگاه حضرت نورالعین را خطاب کرده فرمودند که امیر علی بیگ را
مستی است که ملازمت این خاندان لطیف و محادست این دودمان ختریف را داعیه در ضمیر او و خواستش در ضمیر او نشسته است
و حاله میخواهد که سلوک راه حصول و سفر بسیل و حصول پیش گیرد و هیچکس بر و دست تعریف ننهد است و تربیت منوی
نکرده ، در نظرم بترتیب وی مشغول گردید تا اثر آنرا معلوم کنم و را بر تعریف شما اعتماد نمود . حضرت نورالعین از روی
آکسار و بجز و اضطراب برض رسانیدند که جائیکه خورشید آسمان هدایت و جشید زمان اقتداسیت در بیت العتف و احمیت
منابذ راجع بحال و حقیقت تا به الابد این آفتاب را زوال و هاد بالبنی و الاله اکامجاد ۴

جالت آفتاب هر نظر باد زخوبی روی خوبت خوبتر باد

صهای همت را همچو شهباز^۱ سرشاهان عالم زیر پر باد

و ذات شریف را منظر اسرار الهی و صفات لطیف که مصدر الزوار ناقصی است و پناه گردون دوار و ماوای
اهل روزگار در کف امان و کف امان باد ۴

جابت تا قیامت در امان باد ترا هر چه از خدا خواهم همان باد

چو در کون و مکان تنفید حکمت روان در قاب گیتی روان باد^۳

برین کون و مکان حکمت چه باشد مثال تو روان بر لامکان باد

۱ به این معنی در علم نسخ همین است ؟ ۲ م ، ب ، هم ، ۳ : ر ، هم ، ۴ : هم

۳ م ، ب ، هم ، ۴ : روان درین روان حکمت روان باد

چو بیت الشرق شکر آفتاب^۱ ببرزج اقتدالی درفشان باد^۲
 بقایت تاقیاست چیست؟ خواهم^۳ کز اکنان بشیش صدک سالیان باد^۴
 بساط جاده را دیگر حرفی^۵ جهان را نیست تا آخر زمان باد^۶
 پنجم معرفت چو قره السین^۷ بر کس نگری از عارخان باد^۸
 بعد عارخان و کاملان هم^۹ کمان بعد تو جاودان باد^{۱۰}
 نگاه کن خود بر بنده یمنی^{۱۱} ز عین لطف چون جزع میان باد^{۱۲}

با وجود آفتاب عالمیاب دیگری را چو تاب باشد که در تاب معرفت دالنجذاب خود را در تاب انگذد و سواره بمچاره را چه یارا که پیش
 سر صواره معرفت زند

گفتن بر خورشید کمن چشمه نورم دانند بزرگان که سزاوار سما نیست
 چون سبانه زباده کلمه آمده رفت سراز خط فرمان بر بردن خلف آداب اصحاب ارادت دانستند ، هر آئینه در تربیت
 امیر علی بیگ بیان بستند و جز از سر نهادن چاره ندیدند . حضرت نورالدین در مراقبه نشسته متوج به صرف باطن امیر
 شمعند و در انجذاب روحانیه او گفتند ، پاسی نگذشت که آثار معرفت و اوزار تصوف در بفرقه میمون و در اثره
 صاپون امیر علی بیگ موثر و منور شد و سخنان توحید آمیز و بیان مواجید انگیز از وی ظاهر شدن گرفت بختی که بعضی از
 علمای اهالی نشسته بودند نمی فهمیدند . چیزی از غفلت گذشت از حالت درویشان نشسته بودند ، حضرت قدوة العبر
 سبوی ایشان نگاه فرموده گفتند که هم مردم میدانند که امیر علی بیگ مردی ترک استی است ، اکنون حرکات از هر علوم
 مشکلی نامعلوم بود از وی پرسیدند ، اگر نگویید من نمائیم . علماء هر یک بموجب اشارت شریف از اشتغال غریب و
 سوال عجیب خصوصاً از عقده مشکله هیئت فکر و فطرت از وی درخواستند . یکی راده جواب بطریق صواب میداد
 و حل عقاید بر تبه ای بنیاد نهاد که در طبع ایشان اصله نمی گنجید . هر آئینه هرگاه که ذره ای از القاعات ایشان بر کسی در افتد
 عالمی سراسر از نور وی درخشد . بحاجه

۱ ع : چو بیت الشرق و شکر آفتاب ۲ م ، ب ، ع ، م ، ۹۷ : ببرزج اقتدالی درفشان ۳ م ، ب ، ع : بقایت

۴ م ، ب : برایت تاقیاست من چو خواهم ۵ ع ، م ، ۳۰ : شرف ، م ، ۲۱ ، ۹۷ : شرق ۶ م ، ب ، ر

۷ نگاه کن بکشتا بر یمنی ۸ م ، ب : جزایان ، جزع مبره السیت که پنجم است گفتند

چو تابد ذره از خورشید الملاق
در خشنای سراسر جد آفاق
و ز افق بر دل از نور خورشید
سراسر ملک گیرد همچو خورشید

حضرت کبیر سبزه سلطنت پناهی عرف رسانید که در جریان کلام خاص و عام این سخن میرود که غلام بزرگوار از باغ
مناسب لایزال بقا فرامیده و آثار ولایت و نعمت به گیری بخشید ، موجب پیماید . ولایتی که بزار محنت درین جا حاصل
میشود و نعمتی که با ذراع کلفت درین دار و اصل میگردد از بهر آنکه در آن دیار از وی حظ گیرند و حصول درجات عالی
و مقامات متعالیه بدو پذیرند و الاخره فیرو باقی^۱ مشعر به دست ، پس آن ولایت و نعمت به گیری چون میدهند
و اگر میدهند بعضی اولیاء بعد از ممات چنانچه در حیات بود باقی چگونه پیماید ؟ فرمودند که داد ازین آثار ولایت و
نثار نعمت آن نیست که ولایت مخصوصه و نعمت خاصه خود به گیری دهند بلکه داد از وی آنست که طریق سلوک و حصول و اقتدای و
روش حصول مقصود و راهنمایی که بی مقصود بود به گیری نمود و این شمار بوی بخشید تا بهمان اصول سلوک راه و حصول و روش
طریق حصول پیورده پی در پی او راه برود چنانچه حضرت شیخ خواجگی میفرماید که شیخ^۲ راهم ولایت با کس و هم ولایت بالفج میباشد .
آنچه میان خلق است ولایت اول است ، چون مرید را بنجد و رسول رسانیدن و آداب طریق آموختن . اما ولایت
دوم محبت حق و قرب حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم است ، چون از دنیا نقل کنند ولایت اول بهر که خواهد بخشید
و اگر او ندهد روا باشند که حقیقتی بگی از دوستان خود آن ولایت را بخشید ، اما ولایت ثانی همراه او باشد
و با خود ببرد^۳

اگر زین جاسفر در پیش گیرم ز عشقت زاد راه خویش گیرم
حضرت قدوة الکبری تقریباً میفرمودند که شیخ ابوسعید ابوالخیر را فرقی ای بود که در آن طاعت میکرد ، از ابوبکر
رضی الله عنه میراث مانده بود ، شایخ را فوبت بنوبت^۴ شیخ ابوسعید رسید ، ویرا نمودند که این فرقه به احمد تسلیم کن ،
فرزند خود شیخ ابوطاهر را وصیت کرد که بعد از وفات من چندین سال جوابی نوظ ، طبعه بالا ، پنجم ازرق ،
بصورت یوسف ، بنام احمد از در خانقاه تو در آید و تو در میان یاران نشسته باشی بجای من ، زینبار که آن فرقه را

۱ ع : بر ۲ قرآن ۳ الماعلی ۱۷ ع شیخ خواجگی مرید و خلیفه شیخ سعید الدین محمود و شارح
مولانا معین الدین عمرانی و استاد قاضی شهاب الدین بود ، از دلی به کاجی نقل کرد و آنجا متوطن شد . بقدره انسان
بیرون شتر کاهی است (اخبار ۱۴) ع دین مسله ولایت در قول الله عزوجل^۵ همین طور بیان شده است .
۵ این دانش شیخ ابوسعید ابوالخیر و پیش از ابوطاهر مدنفات ۴۵۸ در همین الفاظه آورده است .

بوی تسلیم کنی . چون کار شیخ با فرسید و مقصود بنهایت با نجامید شیخ ابوطاهر را از روی آن پیود که ولایتی که حضرت
شیخ را بود بوی سپارد . شیخ چشم باز کرد و گفت ولایتی و نعمتی که شما طمع میدارد به گیری میگردند و علم شیخی ما را
بر در خراباتی زدند و کاری و روشی که ما را بود به و تسلیم کردند ، کس ندانست که حال چیست تا آنکه چند سال از
وفات شیخ گذشت . شبی شیخ ابوطاهر در خواب دید که ابوسعید با جمعی از یاران بتجسس میرفت ، ابوطاهر پرسید که یا شیخ
این چه تجسس است ؟ گفت تریز برو که قطب الاولیاء میرسد . دیگر روز شیخ ابوطاهر در خانقاه نشسته بودند ، در آن
شیخ ابوطاهر در حال بد نشست ، ویرا اعزاز بسیار کرد ، اما چنانچه مقتضای بغیرت است اندیشناک شد که فرقه پدر را چون
از دست دهم . آن جوان گفت ای خواب در امانت حیات روا باشد . خواب ابوطاهر را وقت خوش بود ، برخاست و آن
خبر را که شیخ ابوسعید بدست خویش بر سر میخما نموده بود و تا آن روز آنجا بود آورد و بر سر آن جوان نهاد . بعد از
شیخ احمد جام کس ندانست که این فرقه کجاست ، و این شیخ احمد جام لیخواه نام بود .

حضرت بکیر بوی رسانیدند مفهوم کلمه شریفه و معلوم مقوله لطیفه که در علو شان اولیای روزگار و رفیع مکان اصفیای نامدار
واقع شده است چه باشد ؟ و آن این است که آن اولیاء اللہ لا یوتون و لکن ینقلون من دایر الی دایر . فرمودند
که اللہ تعالی اعلم ، یکی آنست که راد از موت درین جا موت طبعی نیست بلکه بمات ارادی میخواهد که از مشکوٰۃ نبوی الزار
مصطفوی شمر بگیرد ، موتوا قبل ان تموتوا یعنی دوستان حقیقی و ساکنان راه مطلق و الاموت ارادی نمی میرند بلکه از
مقامی مقامی ترقی میکنند و از منازل منازل اعلی میروند چه یکی از اصول مقررده این طائفه آنست که کمال انسان مقامی
نیست و ترقی منازل نهایت پذیرد ، اگر کرد و سال سال عبور بمرتبگی کند و در هر نفسی وصول دیگر یابد و بهر دری
حصولی دیگر انجا مجموعه حصول وی قطره ای ، بواقی دریا ، هم نمودار وی ذره ای ، بواقی بیفنا . قال لا شرف سبجان من
لا تغیر فی ذاقه ابداً ولا تستحی فی حصول صفاته سرمداً . حضرت شیخ سعدی شیرازی هم قطره ای از آن
دریای زخار جشیده اند و ذره ای از آن بیفنا میوار دیده که میگویند سه

نه صفت غایتی دارد نه سعدی را سخن پایان ببرد نقشه مستسقی و دریا همچنان باقی

دیگر آنست که اولیاء در دار دنیا از تزکیه قلبی و تصفیه قلبی و کشف انوار غیبی و ظهور انوار لایسی بجای می‌رسند که براتب بر اطن خود مطلع میگردند و بمنازل تزلزلات خوشن مشهور میشوند و موت طبیعت صفت جسمانی و نشاء نفسانی است ، بخلاف صور روحانی که لباس شال پوشیده و کاس تشیل نوشیده در عرصه اجسام ترقف میکنند چون برکب بیکری شان سلندری میخورد و طلیت عنفوی ایشان مضمحل میگردد و راکب حضرت روحانی که آنکسبات جاودانی خورده است در همای و هوای نفس شالی سوار شده میرواند و بر دریای حصول کبشتی خیال برآمده می‌تابد

چو اسب عنفریم را بخورد اسلندر یقین که ركب دیگر دهند زین خوشتر
و لیکن عوام که چشم ایشان بنور عرفان منور نگردانند و بصیرت نشودشان بکمل و جان روشن نشاخته حرا آینه ازین دولت بگری و نعمت غطی محرومی مانند کما قال اللہ تعالیٰ من کان فی هذه العلیٰ مخوفی الاخره العلیٰ پس کسیکه بحیات مشاهده زنده نشد هیچ متی است که در زره موتی مشوب و در عدد کما تعیشون قهو تون محسوب

دیگر آنست که در حق تعریف باشد که بعضی اولیاء را تعریف چنانچه در حیات بود همچنان در ذات چنانکه حیه از خانه بخانه دیگر فرستید تعریفش باقی بود . تقریباً از حضرت خواج نظام الدین گنجی سیفرمودند که ایشان را از علوم ظاهری و مصطلحات رسمی بهره تمام بود اما از هم دست داشته و روی بحضرت حق سبحانه و تعالی آداده عمر گر انمایه را از اول تا آخر بقیامت و تقوی و عزلت و انزوا گزرا نید هرگز چون سائر مشرء از غلبه حرص و هوا عذرست از باب دنیا نکرده اند بلکه سلاطین روزگار بوی تبرک می‌جستند ، مشوهای پنجگانه دوی که بنام پنج گنج اشتها یافته اند اکثر اینها اگر چه بحسب صورت انسان است اما از روی حقیقت کشف حقایق و بیان معارف و دقایق را بمانه ، و ابیات شریف و کلمات لطیف ایشان مشور بر آنست که هر که در مقوله شریف شان مواخذہ میکند یا از روی جدل می‌در آید بسیار شوم است ، البته بوی عزز میگرد چنانچه خود در مخزن اسرار باین معنی اشعار کرده اند

تبع ز الماس زبان ساختم هر که پس آمد سرش انداختم

در هنگام تالین و ایام تصنیف از ارباب جدل که در کتاب خواج مواخذہ خواهند کرد اشارت فرموده بودند

۱- قرآن خانی اسرائیل ۷۲ - ۱- ایشان را از علوم ظاهری بیان معارف و دقایق را بمانه " همین عبارت در نجات ص ۹۰ منقول است .

دو هندی بر آید ز هندوستان یکی دزد باشد و گمر پاسبان

از آردان تفتیف ال یومنا هر که در مقول شریف انشان از روی عناد در آید و یا اخذ خیالت بنیاد کرده البته ضرر
بوی سرایت کرده، خصوصاً حضرت امیر خسرو شیرین سخنان بسیار اظهار مساوات و اصداد مقابلہ کرده اند، چنانچه از
مقالات یکدیگر مفهوم میگردد و آن این است

ملک بمیراث نیاید کسی تا نزنند تیغ دو دستی بسی

حضرت خسرو در مقابلہ گفتند

گر چه نزنند تیغ دو دستی بسی تا ندهد حق نه بیاید کسی

ایضاً دبدبه خسرو لم شد بلند غلغلہ در گور نظامی مکنند

چون غلو و مکابره باین جا رسید شبی تیغ جهان سوز و خنجر عالم افروز از غلاف همت برآمده بر فرق خسرو مکرر اشعار
و مجادلہ افکار رسیده بود که ورق پناه حضرت نظام الحق والحق در میان آمد

تیغ نظامی که بر آید چو برق تا سر خسرو سر مو بود فرق

ماه نقش راست دو پیکر شدی . گزند بدی پنجه پیرش چو ورق

فرمودند که فرزند من است از سروی در گذرید و جرم او بمن بخشید . فرمودند که تیغ در آن خالی نباشد و بیکار
نرود پس تیغ چو باد خزان در باغ بیدریغ رانند ، بعضی میگفتند که آستین مبارک خود دراز کردند و
در تحت تیغ نهادند

پیش این الماس بی اسیر بیا گز بریدن تیغ را بنود حیا

ایضاً حضرت محدوده الکبری میفرمودند که حضرت شیخ ابوبکر از اصحاب شیخ روزجهان نقلی کرده اند میگفتند که هر سحر سحریت

با شیخ قرآن بخوانم ، یک عشر وی و یک عشر من . چون وی فوت شد دنیا بمن تنگ گشت ، آخر شب بر جاستم و نماز بگزاردم
بمن بر سر تربت شیخ بنشستم و بنید قرآن خواندن کردم و گریه بمن افتاد که از وی تنها مانده بدم . چون عشر تمام شد آواز

ن : شیخ ابوبکر بن طاهر ، این روایت در همین الفاظ در نهات ۲۵۷ مذکور است . روزجهان ،

کنیت وی ابوجهم دی نفع البعلی السنوی ثم العیازی ، ویرایشها نیف بسیار است چون تفسیر غرائس و شرح شیطیات علی و

فارس و کتاب الاوار فی کشف الاسرار و غیر آن ، نوی در ۶۶۷ ص (نهات ۲۵۵)

شیخ تسنیم که از قریب آید و عشر دیگر میخواند تا آن زمان که اصحاب جمع شدند، آواز منقطع شد، مدتی حال برین گذر برد.
روزی با یکی از اصحاب آنرا بازگفتم بعد از آن رگم نشنیدم.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در طبقات الصوفیه آورده است که شیخ ابوالحسن قرشی گفته است که پنج کس را میدانم از مشایخ که در قبور خود تعرف میکنند چنانچه در حال احیا میکنند، معروف کرنی، شیخ عبد القادر جیلانی، شیخ محی الدین ابن الی و شیخ فقیل سیسی و شیخ حیات وانی قدس الله ارواحهم. حضرت بکیر عرض نمودند که این مقدار مشایخ آن دیار بوده اند که تعرف ایشان در مemat گفته اند و لیکن در مشایخ هند توان دانست که تعرف کین در مemat باقی است. فرمودند که تفرقی در تب کردن ازین مشایخ خالی از بی ادبی نیست خصوصاً به خانواده پشت جعل الله الجنة متواهم که بر این باشند اما بیشتر ازین خاندان شریف و دودمان لطیف تعرف در مقام فانی باقی است خصوصاً حضرت سیدی و حضرت شیخ نظام الدین و حضرت شیخ فرید گنجشکر و حضرت فواد قطب الدین بختیار اوشی و حضرت خواجہ معین الدین سجری.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در طبقات الصوفیه دیده ام که حضرت غوث الثقلین را تعرف از حیات در مemat بیشتر است چه در حیات بعضی از شافعی بفری و برخی از خبانت طبعی مانده بود که مانع ظهور جزوی کمال است و همدور اندکی واردات میشد بخلاف در مemat که مکتوبات کلیات و جزویات روی نمود.

حضرت بکیر عرض نمودند که قول مشهوره که از حضرت غوث الثقلین نقل میکنند قدسی هذه علی رقبته کل ولی الله و قوع این کلمه شریف چگونه بود؟ فرمودند که شیخ قاد دباس از جمله مشایخ حضرت غوث الثقلین اند و حضرت غوث الثقلین در حین جوانی در محبت شیخ قاد دباس میبودند. روزی بآب تمام در محبت وی نشسته بودند. چون برخاست و بیرون

له ع: قونی، در نفاث قرشی است، جای فقط چهار کس را ذکر کرده است و نام شیخ محی الدین ابن الی را نیز آورده است.

در کتب تذکره صوفیه نام او ابوالحسن قرشی یافته میشود (رجوع کنید به: طبقات الشیرازی ۱-۱۲۲، سلمی ۴۹، ص ۴۱۲)

صروی او را علی بن هند القرشی گفته است و سلمی نامش ابوالحسن بن هند الفارسی و ابوالحسن بن هند و علی بن هند الفارسی القرشی

گفته است. جامی هم در نفاث ۲۱۹ ابوالحسن بن هند الفارسی گفته است. در شمس الارقاع ۴۹۹ ابوالحسن بن هند است.

او به جمید رسیده بود و جنید در ۴۶۷ م وفات یافت (سلمی ۱۵۵) یعنی شیخ ابوالحسن قرشی در قرن سوم بوده و سه کس از

پنج بزرگان که درین جا ذکر شده اند در قرن ششم بوده اند یعنی شیخ عبد القادر جیلانی (متوفی ۶۱۱ هـ، نفاث ۴)، شیخ حیات وانی

(متوفی ۸۱۱ هـ، نفاث ۴۶) و شیخ محی الدین عربی (متوفی ۶۲۸ هـ). پس ادوی این روایت شیخ ابوالحسن قرشی نتوان بود و

این روایت را بطبقات الصوفیه صروی و سلمی هم نتوان منسوب کرد چه هر صروی و سلمی هم در قرن پنجم بوده اند و فی الحقیقت

این روایت در طبقات صروی و سلمی موجود نیست. همین روایت در نفاث ۴۷ هم مذکور است و نام صروی ابوالحسن قرشی آمده است

[بقیه بر منج ۶۴]

رفت، شیخ حدیث گفت این علمی را قدی است که در وقت دی بر گردن علم اولیاء خواهد بود. هر آئینه ماور شود بآنکه بگوید قدی
 هذه علی رقبته کل ولی الله، هر آئینه آنرا بگوید و علم اولیاء گردن بکنند. روزی شیخ عبدالقادر در رباط خود
 بمجلس وعظ ملکیت و عامر شمشاخ قریب پنجاه حاضر بودند، از آنجمله شیخ علی صیغی بود و شیخ بقابن بعلی و شیخ ابوسعید قیلوی
 و شیخ ابوجیب سرور دی و شیخ قصب البیان موصلی و شیخ ابوالسود و غیر ایشان از مشایخ کبار که شیخ با ایشان سخن ملکیت
 در آنای سخن ملکیت قدی هذه علی رقبته کل ولی الله. شیخ علی صیغی بمنبر آمد و قدم مبارک را گرفت و بر گردن خود
 خضاد وزیر دامن شیخ در آمد و سائر مشایخ کبار گردنهای خود پیش داشتند. شیخ ابوسعید قیلوی گفت که چون شیخ عبدالقادر
 گفت قدی هذه علی رقبته کل ولی الله حق بماند و حقانی در دل من بجای کرده و رسول علیه السلام بر دست طائفه از ملائک
 المقرین محمد اولیای متقدمین و متاخرین که آنجا حاضر بودند اصحابا باجساد خود و اموات بارواح خود خلعتی شالی دروی پوشانیدند
 و ملائک و رجال الغیب مجلس ویرا در میان گرفتند و عفتها در صوا اساده کردند و بر روی زمین هیچ ولی نماند مگر گردن
 خود را بپست کرد و بعضی گفته اند که یک کس از علم تواضع نکرد، بدین شمولت حال وی از وی متواری شد. حضرت شیخ ابودین
 در سفر دیا موز بود، روزی شیخ گردن خود را بپست کرد و گفت اللهم انی اشهدک و اتعهد ملائکت انی سمعت و
 اطاعت، اصحاب وی پرسیدند که سبب این چه بود؟ گفت شیخ عبدالقادر امروز در بغداد گفت قدی هذه علی رقبته کل
 ولی الله، بعضی از اصحاب شیخ عبدالقادر از بغداد آمدند و خبر دادند که شیخ عبدالقادر در همان وقت آنرا گفته بود.

حضرت میر در بعضی نیاز آمده عرض رسانیدند که از مضمون کریم و مفهم عظیمه الان اولیاء الله لا خوف علیهم و لا هم یخزون
 چنان متبادر ذهن میگردد که اولیاء را خوف آفرست و اصغیا را خزن برای عاصیت بنود و این ظاهر خلاف عقیده اصحاب سنت و
 جماعت و تزیید ارباب دین و دیانت میخاید چه بر حسن خاتمت و قطع ابهام عاقبت جز انبیاء و مشرعه و مشرعه دیگر را
 نیست. حضرت قدوة الکبری میفرمودند که جواب این نقده بر چند وجه است. و در اول آنست که خوف و خزن این طائفه را

[بقیه حاشیه ۶۳] در هر دو کتاب این روایت الحاق شده است. ۱. عقیل منجی؟ ۲. شیخ حدیث از
 جد شمشاخ شیخ عبدالقادر جلیلی است، ثونی ۳۵۵ م (نجات ۵۹) شیخ نظام الدین، شیخ زید گنجشکر، خواجہ قطب الدین
 بختیار اوغسی و خواجہ معین الدین چشتی: برای شرح احوال ایشان رجوع کنید به طبعه پانزدهم این کتاب در بیان سوره چشتیه
 ۳. این روایت در نجات ۵۵ در همین الفاظ مذکور است.

۴. "روزی شیخ عبدالقادر در... از وی متواری شد" همین عبارت در نجات ۵۵ آمده است. ۵. بقابن بعلی: ذری در باره وی
 در نجات ۵۴ آمده است. ۶. قصب البیان موصلی: کنیت وی بر عبد الله است. شیخ محمد الدین ابن الرلی، شیخ عبدالقادر جلیلی فی،
 و عبد الله یافعی از فضائل و مناقب وی کلماتی بزرگ فرموده اند (نجات ۵۴) ۷. در نجات ابوالسود است. ۸. ندارد
 ۹. شیخ ابودین موزی، نام وی تمصیب بن الحسن است، شیخ محمد الدین الرلی در حدیث وی تشریت یافته، از اکابرین موفقیه است، در ۹۱ م و مات یافت (نجات ۵۴)
 [بقیه صفحہ ۶۵]

فَطَرًا إِلَى عَائِدَةِ اللَّهِ وَتَهْفِئَةُ إِلَهِ الطَّافَةِ جِذَانِ بِنُورِ زِيَادَةِ تَقْتَضَى رَحْمَتَ يَزِيدَانِي وَتَهْنَأِي تَهْفِئَتِ رَبَّانِي چُونِ تَهْطُورِ مِگِردِ
 امیدواری از الطاف الهی و اهل داری از احواف ناخناهی چنان میباشد که عاده مومنان بهاس مغفرت و کافه مسلمانان بواسطه
 نجات لمبوس و محروم گردند. کما قال الله تَالِي أَنْ اللَّهُ يَغْفِرَ الذُّنُوبَ جَمِيعًا، مَرَّراً حضرت قدوة الکبرا این بیت بر زبان مبارک رانند
 گزین آلوده دلم چه عجب همه عالم گواه عصمت اوست

چون نبشارت نجات آمیز و نوید خلوص انگیز در حق مومنان چنین میباشد که اولیاء بطریق اولی از در طه خوف و حزن و احرار
 بر سبیل احری از مهلکه هراس و سخن بیرون آیند

آن کریمی که او رحیم و غفور از ازل بود تا ابد باشد
 و آن کسی که پرورد دهنم دهنم دستان را عذاب بد باشد

وجه دوم حضرت قدوة الکبری میفرمودند که ظهور جمال از حد و در حیل غالب است و تقضای جمال مغفرت است
 و تمنای جلال عقوبت. هر آئینه مغفرت غالب بود از عقوبت، اگر اولیاء بنظر جمال از خیال نکال و خوف جلال
 امین بودند چه عجب بود

اگر در ده یک صلاهی کرم عز از ایل گوید نصیبی بر کم
 چنانچه در کلام قدسی آمده است آن رحمتی سبقت علی غصبی. شیخ ابوسعید خراسانی میفرمودند که در وصیت که آن
 الله لا یغیب احدًا زیاده کرده اند که بغیر ذنب و ادا است. حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در تفسیر شهابی آورده است
 فی تودیه فی ولسون لیطیک ربک فترقی. حضرت بنوی و خباب مصطفوی را اگر مکینه ندگان از امت دی و کمینه
 خواهند گان از زمره او در دوزخ بماند هرگز راضی نشوند.

وجه سوم حضرت قدوة الکبری میفرمودند که چون جهان غنیر و ارحم بود لطیفی نیز مستعد باشد، اگر بدین نظر لطیفی
 امتان خود را بمسحان سرای دارالسلام اگر ارام فرمایند چه عجب بود، چون عموم امتان لطیفی او شوند خلوص اولیاء بطریق اولی
 باشند. در اشعار این بر زبان درفششان و لسان گوهر نشان رانند

[بقیه حاشیه ۶۴] از «شیخ ابومعین مغربی در سفر دیار نوب» تا این جا عبارت معنی و نفی است یکی است چه قرآن ۱۱ ایمن ۶۲

۱ ع: «داری» ندارد ۲ ع: بحراس ۳ ع: لمبوس عروس ۴ قرآن ۴۴ الزمره ۵ دیوان حافظ

۶ ع: «نجات» ندارد ۷ ع: کریم ۸ ع: کریم ۹ ع: از تمنای جلال عقوبت

۱۰ رجوع کنید بحاشیه ۲۶ ۱۱ قرآن ۳۰ و الفی ۱۵

چو کم گردد ای صدر فرخنده بی ز قدر رفیت بدرگاه حی
که باشند شستی گدایان ضیل بمحان دارالسلام از طفیل

وجه چهارم حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که از حضرت شیخ علاءالدوله صفائی شنیده ام که بمقتضای کلام قدسی میفرمودند: *والذی نفسی مبدیة لولم تذنبوا الذهب اللہ بکم و لجاؤ لبقوم یدنبون فیتستغفرون فینضر لهم* اگر عصیان موجودات از مسلمین و طغیان کفوئات از مومنین نمی بودی صفت غفاری او از کجا حدود فرمودی. مکرراً بر زبان مبارک رانند ^۱

گر این بنده رو از گنه تافتی یا مرزش تو که ره یافتی
گناه من از ناهای در شمار ترا نام کی بودی آمرزگار

گناه من ز عدم گریز نمی بودی و جود عفو تو در عالم عدم بودی

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که حق سبحانه و تعالی ارحم الراحمین است و مقتضای استعمال رحمت او آن باشد که هیچ مومنی از حیطه رحمت او خارج نبود.

حضرت شیخ مبارک از معنی اکرم الاکرمین درخواست کردند. حضرت قدوة الکبریٰ فرمودند که از حضرت شبلی رحمه الله علیه پرسیدند که اکرم الاکرمین کس بود؟ گفت آن بود که وصیقه گناه کسی را آفرزد هرگز کسی را بآن گناه عذاب نکند که این آن گناه است که غلظت دوست و بنده را بیا مرزیده ام. شیخ الاسلام فرمودند که فردا شاهدوان کرم بازگسترده که گناه او من و آخرین گم گردد. الحمد لله علی ذالک. بدین تقریب نقل کردند که در ملازمت شیخ عبد الرزاق کاشانی در کاشان نشسته بودیم که سخنی از حضرت برآمد حال میانی الله فله هی اسرار الحقیقة التي لا یفهمها علماء الرسوم و العوام علی ما ینبغی فیهنهم أو یملکهم کما روی عن رسول الله صلی الله علیه وسلم کان یجتان فی بعض سبلک المدینة و معه اصحابه فاقسمت علیهم امرأة ان یدخلوا منزلها فدخلوا فرائوا نارا مضمومة و اکلاد المراة یلعبون حولها فخالته یا نبی الله الله ارحم الراحمین بعبادة أم انا جاوادی فقال بل الله ارحم

^۱ این سوال ابوالحسن مروزی از شبلی پرسیده بود و شیخ الاسلام صفاری از ابوالحسن این روایت نقل کرده است و این سوال و

جواب شبلی در طبقات مروزی تقریباً در همین الفاظ منقول است (رجوع کنید بطبقات مروزی ص ۲۵) ^۲ شاهدوان یا شاهدروان

یعنی چتر ساه (فرانس) ^۳ ط : گوم ^۴ رجوع کنید به انشیه ص ۲۲

فأفله هو أرحم الراحمين فقلت يا رسول الله أتراني أكتب إن القى ولدى في التماس طيف يليق الله عبده فيها وهو
 ٢ ارحم بهم قال الراوي فبكى رسول الله صلى الله عليه وسلم وقال هكذا أوحى الله اليّ

وچه پنجم آنست که او بای و ولایت آب بعضی اصحاب قرب فرأفن و برخی ارباب قرب نوافل اند و منتهی هر دو قرب قال الاشراف
 قرب الفرائض قرب يكون الحق فيه ظاهراً و العبد باطناً و قرب النوافل ان يكون الحق فيه باطناً و العبد ظاهراً
 و وجود خداوند قرب نوافل در میان است و استمدک جهت خلقت از بهر حقیقت حاصل نمیکرد بلکه نتیجه او همین باشد که
 قوی و اعضاء و جوارح ساکن عین حق گردد باین معنی که جهت حقیقت به خلقت غالب آید و جهت خلقت مغلوب درین قرب
 بنده ساکن و فاعل و مدرک باشد و حق تعالی ملکوتی و کما اشار الیه گفت سمعه و بصره و لسانه و یداه و رجليه
 فبی سمع و بی بصره و بی منطلق و بی مبطلش بخلاف وجود اهل قرب فرأفن که وجود ساکن در میان نیست، نتیجه
 این فضای ذات ساکن و استمدک جهت خلقت در جهت حقیقت باشد درین قرب حق سبحانه و تعالی فاعل و مدرک بود و
 قوی و جوارح ساکن بمنزله آلت کما اشار الیه الله تعالی علی لسان نبیه و عبده ان الحق لينطق علی لسان عمر
 درین رتبه چون ذات ساکن فضا پذیرفته صفات بوی منصوب چگونه بود، صراحتاً و صف حزن و خوف که از مقتضای بشریت
 بود از وی رافع گشت و بجای دیگر پیوست ناچار لا خوف علیهم ولا هم یحزنون شمار او بیا و دشوار الصغیا آمد.
 حضرت قدوة الکبریٰ تقریباً بیفرمودند که شیخ ابو سعید الوائلی میگوید که روزی دو کس پیش ابوالعباس قصاب در آمدند و
 نشستند و گفتند که ما را بایکدیگر سخن زنده است یکی میگوید اندوه ازل و ابد تا آخر و دیگر میگوید شادی ازل و ابد تا آخر
 شیخ چه میگوید شیخ هر دو دست خود بر سر و روی فرود آورد و گفت الحمد لله منزها به لیسر مهتاب نه اندوه است
 نه شادی لیسر عنده حکم صباح و لا مساء، اندوه و شادی صفت نیست و هر چه صفت نیست محدث است و
 محدث را بقدم راه نیست

چون قدیم آید محدث گردد عبث پس قدیمی را کجا دانند محدث

۱ بخاری رقم ۲۸۰۰ این حدیث چنین آمده است: جعل الحق علی لسان عمر و قلیله، البراءة ۱۸، ترمذی مناقب ۱۹، ۱۳

ابن ماجه مقدمه ۱۱، جنبل ۲-۵۳، ۵۰، ۹، ۴۰، ۵-۱۶، ۱۷، ۵ رجوع کنید بکتابه ملا، ۵ رجوع کنید بصفحه ۵۲

رجوع کنید

پس گفت پیر قصاب بنده خداست در ارونی و در متابعت سنت محمد مصطفی^۱. چون این دو کس بیرون رفتند معلوم شد یکی ابراهیم فرغانی^۲ دوم ابراهیم الله داسانی بودند.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که نزد طائفة صوفیه و زمره علییه دعوی وجود و قدرت و فعل محض شرک بود، پس مشهور فرمودند که اولاً دیوار بجه نقش و نگار، بدین معنی صورت ربانی تصور کرده اند

ذات نبود صفات چون باشد نسبت فعل خود زدودن باشد
شکل اول جبار و آنکه نقش دارند آنکس که ذوالفنون باشد

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که فرزندان ابوالخوارزمی را از شارب صافی ارباب توحید و اصحاب ادواق و اصحاب خری تمام بوده است و در بیان حقائق و معارف بصورت نظم و زلف دینی تمام داشته، روزی در بیان ارادت و قدرت و چیزیکه از ملکات صادر میگردد و فی الحقیقت از جای دیگر است سخنی رفته فرمودیم که ربانی مناسب حال در تعالی می باید آورد بدیهه فرمودند

بدکردم و اعتقاد بدتر ز گناه چون هست درین عذر مه دعوی تباه
دعوی وجود و قدرت و دعوی فعل لاجول و لا قوه الا بالله

حضرت قدوة الکبری میفرمودند صد هزار آفرین برین اقتباس.

حضرت شیخ محمد بن بکر خرد سال بودند که حضرت بکر سفر آفرت فرمودند، تمهید ایشان از آنچه میباشد حضرت قدوة الکبری کرده اند و برای قوی شیخ زاده بنیاد یکی از تاجران نواحی سرور پور خود تشریف بردند، اگر چه آن تاجر قبول نمیکرد بسبب فقر ظاهر و سکن حضرت ایشان بمبائنه تمام او را سرور آوردند، تسلیم علوم ظاهری و تربیت تمام از آنچه مناسب سلوک از اول تا آخر میباشد ایشان کرده اند چنانچه حضرت ذوالعین در بعضی اوقات رشک میبردند. حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در یادگار شیخ بکر فرزند که در ستم است که تاج معارق اصحاب رومی زبید، اگر من از وی تربیت دریغ دارم الفاف نباشد زیرا چه حضرت بکر اعجوبه روزگار و نادره اولیای اعصار خود بوده اند

۱ رجوع کنید به ۵۴۵ ابراهیم الله داسانی، نام وی محمد بن علی الداسانی و لقب وی شیخ المسائخ است، از ائمه ابراهیم فرغانی بوده در ۱۰۴۳ م وفات یافت (نقش ۲۲۹)، در م، ب، «داسانی» است. ۲ ابراهیم خوارزمی متوفی ۳۳۴ هـ (نقش ۴۲۴) ع «ابراهیم خوارزمی را از شارب... تمام کرده است»: همین جلد در نقش ۴۴۴ آمده است. م، ب: نسبتی ع: که ازین این جلد نیز دارد: نسبت چاره از گناه بازماندن و نیست قوت بر عمل صالح کردن مگر بخواهی

و این فرزند یادگار انبیاست. شیخ زاده را در رهنم ارادت آورد و اربابینات متعدده برآورده بلباس خلعت
بحرام ولایت طبروس و محروم ساخته در رهنم خطاب کردند، هر جا که هوین مجبور در رهنم مذکور میگردد راد از وی شیخ
محمد میر میراند. روزی حضرت در رهنم بحضرت قدوة الکبریٰ عرض رسانیدند که در کلمات مشایخ آمده است که الولی یوفی الوالی
فور باید که فوراً بنشیند و دیده دیر حرکی بیند

و در کلمات قدسی آمده است که اولیائی تحت قبائی که یزعم غیری ظاهر از کلمات مشایخ عدم انحصار ظاهر میگردد
که هر که نور ولایت در چراغ روحانیه خود فروخته باشد اولیاء را تواند دید و باصفیاء میتوان رسید و از کلام
قدسی انحصار اهدار میگردد که ولای حق تعالی دیگری نتواند که اولیای سنان قباب عزت را بشناسد، درین کلمات
توفیق از روی تحقیق چه باشد؟ حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند احتمال دارد که راد ازین اولیای مکتومان اند که چهار هزار اولیاء
در قباب عزت مکتوم و مبراچ هفت معلوم اند که جز حق تعالی ایشانرا دیگر ندانند و حال حال این طائفه ابد از اختیار مستور
ماند و احتمال دارد که راد از غیر آنها باشند که محروم از اسرار ولایت و بهجور از انوار هدایت هستند و طائفه ای که فانی
اوصاف خود از قدرت و ارادت و سمع و بصر و اشغال این در قدرت و ارادت و سمع و بصر حق تعالی کرده اند و مشاهده
قرب نوافل و اصل گشته و یا بر عکس این ملاحظه که خداوندان قرب و الفان را حاصل آمده، پس اصحاب این وصول که یکی
از و و قرب حصول کرده اند از اختیار نباشند.

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که اولیای مکتوم و اصفیای نامعلوم دو صنف اند یکی از مکتومانند که شرح انبیا گذشت
و جزوی بیان او در لطیف چهارم مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی، دومی صنف از اولیاء الله در لباس بیگانگی
طبروس بودند چنانچه غیری بر حال وی مطلع نبود. تقریباً از محمد شریف نقل میگردد که میگفت که در بار اول که سلتین
پدر محمود فرزند بخت آمد یکی از لشکریان از روستائی خروارگاه خرید و برای تمام بدار و نبواخت و گفت بار دیگر گاه
بمن آری، آن روستای پدری داشت، بوی آمد و دوستی گرفت. اتفاقاً عرغه عید قربان رسید، آن پیر روستای گفت

۱- جامی مینویسد: شیخ الاسلام گفت که محمد شریف پیری باشکوه بود و بادعوی و قوت و ولایت در احکایت کرد (نقحات ۲۴۵)
عنه ن، م، ب: هری، در نسخه هری "هری" و "هرات" هر دو آمده است ۲- شیخ الاسلام القاری صین و اقوال را از محمد شریف
در طبقات ۳۵۵ نقل کرده است. عبارت لطیف با عبارت طبقات بسیار شگاف است. جامی هم این واقعه را در نقحات ۳۱۲ آورده است
و عبارت نقحات همان است که در لطیف است ۳- ط: ان: پیشین بار ۴- ط: بهم از "آم" این چه نیز دارد: برکن فرود آمده بود
و نقحات هم این چه ندارد ۵- عین است در نقحات هم، ولی در ط: از شکر وی یکی از روستائی...، ۶- ط: به تمام
۷- ط: این بار که گاه آری بمن آور ۸- ط: وی بود تا روز عرغه بود ۹- م، ب، ع: سپهر

خالصہ ان جان را بجزارت نگر تو چہ دانی کہ درین گرد سواری باشد
حضرت قدوة الکبریٰ صغیر نمودند کہ از حضرت علامہ والدہ سمنانی شنیدہ ام کہ صغیر نمودند کہ "مکن نیست کسی بر تہ ولایت
برسد الا کہ حقیقتی پرده بر سر او بپوشد و او را از چشم خلق پنهان دارد و معنی اولیائی تحت قیائی صغین است و این قبا
صفت بشریت است نہ پرده است از کرپاس و غیرہ و صفت بشریت آنست کہ در روی عیبی ظاہر نکند یا صغیری را از و
در چشم مردم بعیب فرماید و معنی کایم صغیری آنست کہ تا نبور ارادت باطن کسی را متور نکند آن ولی را
نشناختہ پس آن نور او را شناختہ باشد نہ آنکس " و ایضاً از حضرت شیخ علامہ والدہ سمنانی منقول داریم کہ صغیر نمودند و نشانی
کہ بکار مشغول اند بیاید کہ بطل را در میان ایشان راہ نباشد کہ یک مرد بیکار صد مرد کار را از کار باز دارد
مدعی البلید الی الجلید سرعۃ الحجر ویضع فی الرما د فیخد

حضرت حدوده العلیی فرمودند که در علم از دست نیج علاج الدوله سمفانی جماعتی نقشه بودند که بحث بدایت الاولیاء و سخات الانبیاء و فرمودند که جماعتی گفته اند بدایه الانبیاء و سخات الانبیاء ازین سخن این خواسته اند که بدایت الاولیاء و سخات الانبیاء فی الشریعت و سخات الاولیاء بدایه الانبیاء فی الطریقت زیرا که چون کمال شریعت در آخر کار نبی تمام شد که الیوم اکملت لکم دینکم و ولی ماشریعت کمال فرا نگیرد قدم در ولایت نتواند نهاد پس آنچه نبی را در شرائع بانتهای کار باشد ولی را بابتدا

ط : ای کاشک ما آنجا بودیم ط : نگر تا من چیزی نگویی ط : فراوی ط : کی تو
چنین ، عجب میدارم که در میان تشکران میباشی ط : چون من نباشد در تشکر ، اگر ضعیف مجوز بیاید ... ط : و اگر
بعد و فرازون جبرانی رسد چون نباشد که وسیله از دست ایشان بمانند ، من چنان آن را ام در میان تشکر ، و تو نگر تا من چیزی نگویی .
ط : پنجم عبارت تصرف کنن : این قول شیخ الاسلام انصاری است که له از حکایت روحانی که در باب گذشت در طبقات الصوفیه مروری
ص ۳۵۸ آمده است ، در طبقات چنین است : شیخ الاسلام گفت که تخریب کی پنجم عبارت تا بصیرت و فرست صادق نداری
نگر ! تصرف کنن در میان خلق ط : مأخذ این عبارت جمل مجلس ورق ۱۴ است و همین این عبارت در نفحات ۴۶۲ هم آمده است .
ط م ، ب : و علوی ط م ، ب ، ع : الحرة لله م ، ب ، ع : یفتخده ط : "جامعین که گفته اند ... بدایت الانبیاء باشد"
مأخذ این عبارت جمل مجلس ورق ۲۱ است . همین عبارت در نفحات ۴۶۲ هم آمده است .

حضرت نورالحقین میرضی رحمانی اندک بعضی اکابر روزگار و بر فی کاتر نامدار متقدمین ولایت را چهار اقسام گفته ، شرح او بطور اینست ؛
فرمودند که در تشریح دیدان امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه آورده است که ولایت چهار قسم است اول ولایتی که باطن نبوت مطلق است ،
ثانی ولایت مقیده صریحی ، ثالث ولایت مطلق صریحی و آن در محمد مصطفی علیه السلام مشکوٰۃ اقتباس ولایت انبیاء است
و در دیگر انبیاء مشکوٰۃ اقتباس ولایت اولیاء است ، رابع ولایت مطلق عامه که مخصوص بنبوت است و هر یک را خاتم می است
و خاتم قسم اول حضرت امیرالمؤمنین علی است رضی الله عنه ، و خاتم ولایت مقیدیه محمدیه نیز علم شیخ فخر الدین ابن عربی الحاکم المطائی
الاندلسی و اتباع او نفس نفیس شیخ است .

شیخ مویه الدین جذبی در شرح فصوص گوید شیخ اول مکرم در تشبیه از بلد اندلس نشست و نه اه لحام خود را در
اول عید اموزند به بیرون آمدن و بشهر شد با آنکه خاتم ولایت محمدیه است و هم در شرح فصوص گوید من دلائل ختمیت الهی
کاف بین کتفیه مثل نمر الجبله فی الموضع الذی کانت فیها علامه ناقبه مثل نمر الجبله للنبی صلی الله علیه وسلم و
امام علامه محمد بن علی حکیم ترمذی صاحب زاد الاول که از اکابر اهل کشف است حد و بیجا سوال نوشته که در عده جواب آن
غیر خاتم ادعیاء بیرون نیاید ، شیخ در مفتوحات جواب آن سوالها فرموده است ، و خاتم ولایت مطلق محمدیه مهدی است
که از نسل آنحضرت است صلی الله علیه وسلم .

حضرت سید علی محمد الی نصیر بودند / خاتم ولایت محمدیه مرتبه قلب محمدی بر بعد از خاتم ولایت مطلقه محمدیه مرتبه روح محمدی بر بعد از خاتم ولایت مطلقه عباسیه است علیه الصلوٰۃ والسلام که در زمان او مهدی خواهد بود و این رتبه است از قول کسی را که گویند مهدی

س ۴۰، ب، ع : اثر س ۳۵ مرید الدین جنبی : وی مرید و شاگرد شیخ صدر الدین قوسوی است و شیخ صدر الدین
مرید شیخ الری بود . جای درباره وی مینویسد : بعضی مصنفات شیخ بزرگ را چون مفوه الحکم و مواقع النجوم شرح
کرده است و اخذ سایر شروح مفوه شرح وی است و در آنجا تحقیقات بسیار است که در سایر کتب نیست و
کمال وی از آن معلوم میشود (نقحات ۵۸) ، ازین جا تا "جواب آن سوالها فرموده است" ع ندارد
س ۳۶ محمد بن علی العظیم الترمذی ، کنیت او عبد الله است ، از کبار مشائخ بود ، با ابو شراب نخشبی و احمد خضویه و ابن جلد
صحبت داشته ، ویرا تصنیفات بسیار است چون فتح الولایت و کتاب النبی و نوادر الاموال و غیره (نقحات ۱۱۸)
س ۳۷ رجوع کنید به حاشیه صفحہ ۲۷ س ۴ : در حل مفوه مینویسد س ۴ : ام س ۴ : در حاشیه است بر قول کسی

صمیم عیسیٰ است علیه السلام و تسکین کند باین حدیث که مهدی (ع) عیسی بن مریم . جواب این حدیث حمل است بر حذف که مهدی
بعد المهدی المشهور الذی من اولاد سیدنا محمد و علی (ع) عیسی .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که سید علی محمدانی جامع بوده است در علم فاضل و باطنی ، بشیخ شرف الدین محمود گفت که زبان
چسبیت و وی توجیه کرد و گفت زمان آنست که اقصای عالم بگری ، سه نوبت ربع مسکون را سیر کرد ، یکبار چون آفتاب
گرد گیتی گشت این خیر که اشرف است بر کباب او چون دزد میگردید و بسی از فوائد سلوک و مواد سلوک و مواجید و
افزای که از حضرت سید یافتیم اگر هر سرودی لسان گردد و شعر او از هزار یکی نتوانم گزیند
حضرت سید علی محمدانی میفرمودند که صحبت هزار و چهارصد و بی را در یافته ام و از هر یکی اکابر بسوی من فائده رسیده
تمتع زهر گوشت یافتیم زهر خرنس خوشه ای یافتیم

و از آن فوائد فرزند اشرف تراجم نفیسی رسیده است . روزی که حضرت سید علی در مدینه الاولیاء پنجمین صدول در آن مجلس
رسیده اند این خیر که اشرف است حاضر بود و ذوقی که از دیدار تبرک و خطی که از عذار منوره انشیان در آن روز یافتیم هرگز
از یاد نمیرود

حضرت در تسمی بحفرت قدوة الکبری بکرم تمام عرض نمودند که در بعضی از منته بعضی مردم مهدی میگویند و سکین بصحت
نرسیده است . اکنون هر چه عبادت مهدی و مقامات او باشند عنایت فرمودن بیان فرمایند تا بقول هر کسی رجوع نشود مگر
در کسیکه عبادت مذکور از مقوله شریفه مسموع باشد . حضرت قدوة الکبری فرمودند چون سفر دکن بخانه سید محمد گیسو دراز
فرار آمیم در آنجا مردی بود که خود را مهدی گویند . اکثر از علمای آنطرف و فقهای آنجا باین جمع ساختند و بر همین و
دلایل اقامت کردند ، آثار مهدی در وی نیافتند و باین اخراج کردند . اکنون این کاتب که جامع این الفاظ غریبه است عین
آن محضر در پی مجسم می آرد ، آنرا این است . نقل از فصل الخطاب آورده :

قال بعض الکبراء السامعین فی ذکر المهدی (ع) علیکم السلام ان الله تعالى وایانا ان الله تعالى خلیفه یخرج و قد اختلف

ع : ندارد م ، ب ، ع : نبی الله ع : معالمت ع : رجوع کند یعنی ع : ۱۰

ع : ندارد

الأرض جواراً وظلماً فيملا قسطاً وعدلاً لو لم يبق من الدنيا إلا يوماً واحداً يقول الله تعالى ذاك اليوم حتى يليهم
 هذا الخليفة من عبدة رسول الله صلى الله عليه وسلم من ولد فاطمة رضي الله عنها لوطي اسمه اسم رسول الله صلى الله عليه وسلم
 وكنيته كنيته جد الحسن رضي الله عنه يبايع بين الركن والمقام ينسب إليه الرسول عليه السلام في الخلق بالفتح وينزل
 عنه في الخلق بالظلم لأنه لا يكون أحد مثل رسول الله عليه السلام في خلقه والله تعالى يقول فيه وأكف خلقي عظيم
 و أسعد الناس به أهل الكوفة ويقسم المال بالسوية ويدل في الرعية ويفصل في القضية باتباعه الرطل
 فيقول يا مهدى أعطني وبين يديك المال فيجني في ثوبه ما استطاع أن يحمله يخرج على ضرة من الدين ومن أبي
 قتل ومن فاجر عذل ويظهر من الدين ما هو الدين في نفسه ما لو كان رسول الله صلى الله عليه وسلم وكان يحكم
 به أعداء القلدون يدخلون كرهاً تحت حكمه وخوفاً من سيفه وسوطه وراغبته فيما لديه تبايعه العامون
 بالله تعالى من أهل الحقائق عن الشهود والكشف بتعرف النبي له رجال الهيتون يقيمون دعوتك وينصرونه هم
 الوزراء يحملون أقال المملكة ويعينونه على ما قلده الله عز وجل وليولد مختوناً ويكون مطهراً ويرى من خلفه
 كما يرى من بين يديه وإذا وقع على الأرض من بطن أمه وقع على راحته راحته مموته بالشهادتين ولا
 يحتلم وينام عينا ولا ينام قلبه ويكون محدثاً ويستوى عليه دمع رسول الله صلى الله عليه وسلم ويكون عنده مصحف
 فاطمة رضي الله عنها ويكون عنده صحيفة فيها أسماء تبايعه إلى يوم القيمة وصحيفة فيها أسماء مخالفيه
 إلى يوم القيمة ولا يرى له بولٌ وعائطٌ لأن الله تعالى قد وكل الأرض بتبلاعه ما يخرج عنه ويكون رائحته
 الملب من رائحة المسك ويكون أولى الناس بهم بالنفسهم واشفق عليهم من أباؤهم وأمهاتهم ويكون أشد الناس
 تواضعاً لله ويكون أخذ الناس بما أمره به وألف الناس عما نهى عنه ويكون دعائه مستجاباً حتى أنه لو دعى كل
 صخرة لا تشقت منصفين ويكون مؤيداً بروح القدس وسنده وبين الله تعالى عمود من النور يرى فيه المال
 عباد الله تعالى كل ما يحتاج إليه يسهله ويقبض عنه فيعلم ولا يعلم إلا فام يولد وليد ويعصم ويمرض و
 يأكل ويشرب وينكح وينام ويفرح ويحزن ويعتج ويبكي ويبكي ويموت ويقبر ويزال ويحشر ويوقف و

ويعرض و يسأل و يكرم و يشفع و دلالة في المحبطين في العلم و السجدة الدعاء . و برواية اهل البيت
في صفته مهدي رضى الله عنه يحكم بالعدل و بامرته تعالى يخرج من تعامه يصدق الله عز وجل في قوله الصادق
بجمع الله تعالى عنده من اقصى البلاد على عدة اهل البدر ثلاث مائة و ثلاثة عشر رجلا معه مهيضة
مخومة فيها عدد اصحابه و باسماهم و بلادهم و خدامهم و له علم اذا حان وقت خروجه انتشر ذاك
العلم و انطق الله تعالى و ناداه العلم اخرج يا ولي الله فيخرج و له سيف عندنا جاء وقت خروجه
ابتلع ذلك السيف من عنده و انطق الله تعالى و ناداه السيف اخرج فيخرج و يقيم حدود الله و
يحكم بحكم الله جبرئيل عليه السلام يمينه و ميكائيل عليه السلام يساره طوبى لمن احبته و طوبى لمن
قال به و ذكر القرطبي قال النبي عليه السلام بعثت انا و الساعة كها تين و عن انس رضى الله عنه قال قال رسول
الله صلى الله عليه وسلم بعثت انا و الساعة كها تين قال و ضم السبابة و الوسطى و معنى كلها على اختلاف الفاظها
بمقرنة الساعة التي هي القيامة و سرعة بيجتها و هذا كما قال الله تعالى و قد جاء اشراطها و قال ما امر الساعة
الا كلح البصر و قوله اقرب الناس حسابهم و قال اقرب الساعة و انشق القمر و قال اتى امر الله فلا تستجلوه
و جلس قال بعض العلماء انما وثب عليه السلام و منى فقد جاء اشراطها اى دنت او لها النبي عليه السلام
لانته نبي اخر الزمان تدبث و ليس بعينه و بين القيامة نبي ثم ذكر عليه السلام ما يليه من الاشراط فقال
قيامه ان تلد الامة رثها و قال يكون في امته المهدي ان قصر فبسع و الا فتسع يبايع بين الركن
و المقام هو المهدي الذي يخرج في اخر الزمان و يملك الدنيا كلها و يروى ان جميع ملوك الدنيا كلها اربعة
مؤمنين و كافران فالؤمنان سليمان بن داود و الاسكندر بن فيلقوس و الكافران عمرو و بنحش نصر
و يملكها من هذه الامة خامس و هو المهدي عن عترتي عن ابي الصديق التاجي عن ابي سعيد الخدري
قال ذكر رسول الله صلى الله عليه وسلم بلاء يصيب هذه الامة حتى لا يجد الرجل ملجأ و يلجأ اليه من الظلم
فيبحث الله تعالى رجلا من عترتي او اهل بيتي فيملأ به الارض قسفا و عدلا كما ملئت جورا و ظلما يرفع
عنه ساكن السماء و الارض لا تدرى السماء من قطرتها شيئا الا اخرجته حتى يتمنى الاحياء الاموات ليلته

يعيش في ذلك اليوم يومه الطي اسمه المسمى واسم ابنيه اسم ابى اخرج به الترمذى بمهناة هذا حديث صحيح و في حديث حذيفة الطويل مرفوعاً فلولهم سبق في الدنيا يوم الطول و ذلك اليوم حتى يطيحهم رجل من اهل بيتي يكون الملائكة بين يديه يطهر الاسلام و قال ان في ائمتي المهدي يخرج يعيش خمسا او سبعا او تسعا عن النبي عليه السلام في المهدي ائمة من اهل بيتي و ائمة ملك سبع سنين و ائمة يملأ الارض عدلا و ائمة يخرج مع عيسى عليه السلام فيساعدا على قتل الدجال و ائمة يؤتم هذه الائمة و عيسى صلو الله عليه يصلي خلفه قال الشيخ بحتمل .

حضرت در یتیم بصره رسانیدند که از اکثر احادیث صحیحہ چنان ظاهر میگردد که مهدی فریضی است و از نسل آنحضرت بود چنانچه در اخبار مذکور شد و سکن توفیق بقول کسیکه میگردد که مهدی آل عیسی بن مریم چگونه باشد . حضرت قدوة اکبر فرمودند که این قول شاذ است و احوال تاویل هم دارد ای که مهدی کاملاً مخصوصاً آل عیسی بن مریم و نیز محل بر حذف بوده باشد ای که مهدی بعد مهدی المشهور الذی هومن اولاد سیدنا محمد و علی آل عیسی بن مریم و الله اعلم و علی هذا یجمع الاحادیث و یرتفع التحارض و ینخرج فی آخر الزمان عیسی من بین یدیه اربعین عاماً یكون فی المغرب الهرج و الحزن و یستولی علیهم الجوع و السناء و اکثر الفتنه و یأمل الناس بعضهم بعضاً فبعد ذلك ینخرج رجل من المغرب الاقصی من اهل فاطمة بنت رسول الله صلی الله علیه و سلم و هو المهدي العالم فی آخر الزمان و هو اول اشراط الساعة قال المؤلف کل ما وقع فی حدیث معاویة بعد ما شاهدناه بکک البلاد و ما یناه عنظمه ائمة ینخرج المهدي تنکسف الشمس فی رمضان مرتین قال لمهدی ایتین لم نکوناً منذ خلق السموات و الارض ینکسف القمر اول ملین من رمضان و ینکسف الشمس فی النصف منه و لم یکنوا منذ خلق السموات و الارض .

قال الاشراف قال الشيخ فی الفتوحات المکیة و الصادق من الفریقین لا ینهزم جملة واحدة بل لا ینزال ثاباً حتی یقتل الکاذب او ینصرف من غیر هزيمة و علی هذا القوم هم و زمره المهدي الا

تراهم بالتكبير فيفتحون مدينة الروم فليبرون ثمانية فيسقط الثلث الثاني ويكبرون ثالثة فيسقط الثلث الثالث
 فيفتحونها من غير سيف فهذا عين الصدق ايضا فيها القيم الدين وينفخ الروح في جسد الاسلام ويبرز الاسلام
 به بعد ذلك ويحيى بعد موتها قد يصنع الجزية ويدعوا الى الله تعالى بالتسليم ومن ابى قتل ومن فانه
 خذل ويظهر من الدين ما هو الدين في نفسه ما لو كانت رسول الله صلى الله عليه وسلم يحكم به يرفع المذاهب
 من الارض كلها فلا يبقى الا الدين الى الله عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما انه قال يخرج المهدي من قرية
 باليمن يقال لها كركرة عن ابي هريرة رضي الله عنه قال ينزل عيسى بن مريم عليه السلام ويقع الامنة
 في الارض حتى ترمي الذباب مع الغنم ويلعب الصبيان مع الحيات لا يفتروا بعضهم بعضا فيملك ابن مائة سنة
 ثم يتوفاه الله تعالى ويصلي عليه المسلمون ويدفنونه وقد وجد في كتاب دانيال اذامات المهدي
 يملك خمسة رجال وهم من ولد السبط الاكبر اعني به الحسن ابن علي رضي الله عنه ثم يملك بعدهم
 خمسة رجال من ولد السبط الاوسط ثم يوصي اخرهم بالخلافة الرجل من السبط الاكبر فيملك ثم
 يملك بعده من ولده فيتم بذلك اثنا عشر ملكا كل واحد منهم امام مهدي.

حضرت قدوة الكبرى سفیر مودند در اکثر ازمنه بعضی مردم دعوی این منصب کرده اند و ممکن و دلایل اثبات
 نیابده اند. اتفاقا گذران فقیر در روم افتاد، نزول اصحاب در مسجد جامع شد، اکثر علمای شهر و فضلای دهر
 چنانکه قاضی زاده روم و خدوم زاده مولوی حضرت شیخ الوافصل ارضی و اشغال آن مبلذت حضرت قدوة الکبری اند
 و بعضی رسانیدند که درین جامردی برآمده است که مکتوبی که من مهدی ام. چون مبلذات قضاة مکتب اکثر از آنها
 یافته میشوند. حضرت قدوة الکبری فرمودند که امارات مهدی چنانکه در احادیث صحیح آمده اند مشهور اند، با بنا رجوع
 میباید کرد و ممکن آن در را میباید دید. چون جمعی دیگر آمد آن مرد بدین حضرت قدوة الکبری آمد. در پی
 بسوی او نگاه کردند، فرمودند ای عزیز این کار به مولی راست نمی آید، حتماً کسی را که باین منصب شرف
 خواهد کرد البته آن آثار ظاهر خواهد شد، باید که خود را در رنج نیکن

دلائل نبیاری بدست بجای نبرگان نباید نشست

در عصر حاضر شیخ صدرالدین قزوینی^۱ شخصی نیز دعوی ملکیه که من مهدی ام چنانکه از حضرت شیخ محمدالدین جدی^۲ نقل است که میفرمودند شخصی در منزل من فرود آمد، دعوی وی آن بود که مهدی است و از من نیز برین معنی گواهی میخواست و من گواهی میدادم که تو مهدی نیستی و دروغ میگوئی، با من معاندت و دشمنی برخاست و جماعتی را از ملاحده و نصرانیه جمع کرد و ایشانرا بایزای من دلالت کرد، من پناه ببر و جانیه شیخ بزرگ حضرت شیخ محمدالدین الیربای بردم و بحیثیت توبه جهت وی شدم دیدم که ظاهر شد و بیک دست خود هر دو دست آن مدعی را بگیرفت و بکلیه دست دیگر هر دو پای وی را بگیرفت و گفت بزرگش زخم؟ گفتم یاسیدی حکم و فرمان تراست، پس باز نشست و بر رفت و من برخاستم و بسجده رفتم و آن مدعی باتباع خود بقصد انزای من اجتماع کرده بود، من با ایشان انتفات نکردم و پیشین مواب رتم و نماز خود گزاردم و ایشان بر من هیچ دست نیافتند و ایشانرا خدا تعالی از من مگردانید، بعد از آن مدعی بر دست من توبه کرد و مسافر شد.

عن ابن مسعود عن النبی قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم لا تذهب الدنيا حتى يملك العرب والعجم رجل من اهل بيتي يواطى اسمه اسمي وعن ام سلمة سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم يقول المهدى من عترتي ومن ولد فاطمة رضي الله عنها وعن ابی سعید بن الخدري قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم المهدى مني اجلی الجبهة اقنى الالف طول من المربع واخصر من المشذب اعظم المعامة حبل الشعر ان الفرت معيقته فرق والا فلا ولا يصل شجرة شجرة اذنه اذ هو وفرة ان هدر اللون واسع الجبين انما الجواب سوالی عن غیر قرن و بینهما عرق يد تراة النصب اقنى العزین له نوراً یعلوه اسم کثیر اللحمة ادعج سهل الخدین ضلیع الفم اشذب بفلج الاسان دقیق المسرقة سواع البطن والصدر مسیح القد من معبد مابین المنکبین فتم الکرا دسیر النور المتجرد ووصول مابین اللبنة والسترة وهو یلا الارض قسداً وعدلاً لما ملئت جوراً وظللاً بملک سبع سنین وعنده ریحی الله عنده قال ذکر رسول الله صلی الله علیه وسلم

۱- صدرالدین محمد بن اسماعیل القزوینی، کنیت وی ابوالکالی است، اشاد شیخ محمدالدین جدی و مسافر مولانا روم، بیان وی و فرجه نصیرالدین طوسی اسلم و اوجه و افع شده . جامی در باره وی میفرماید که وی نقاد کلام شیخ ابراست، مقصود شیخ در مسدود حدیث الوجود بر وجهی که مطابق فعل و شرع باشد جز بتبع تحقیقات وی و فهم آن کلام یعنی میر نمیشود (نهایت ۵۵۵)
 ۲- رجوع کنید مجامیع ۱۰۰ این حدیث در تریز روایت شده است و در سنن ابی داؤد باب المهدی چنین روایت شده است: لا تذهب الدنيا اولا تنقضي الدنيا حتى يملك العرب رجل من اهل بيتي يواطى اسمه اسمي . ع سنن ابی داؤد باب المهدی
 ۳- این حدیث در ابوداؤد باب المهدی چنین آمده است: المهدی مني اجلی الجبهة اقنى الالف یلا الارض قسداً وعدلاً [بعضی من ۷۸]

بلاء یصیب هذه الامة حتى لا يجد الرجل ملجأً ملجاء اليه من انظلم فيجبث الله تعالى رجلاً من عترتي واهل بي
 يعلا به الاثر من تسلطاً وعدلاً كما ملئت جوراً وظلماً فذهب العلماء الى انه امام عادل من ولد فاطمة
 يخلق الله تعالى متى شاء ويبيح له نصرته لدينه ونزلت ائمة الشيعة انه محمد بن الحسن العسكري
 اختفى عن الناس خوفاً من الكلداء ولا استحال في طول العمر كنوح والخضر عليهما السلام وانكر ذلك سائر الفرق
 لانه ادعاء مستبعد جداً اذ لم يعهد في هذه الامة شئ هذه الاعمار من ميرد ميل عليه ولا
 اماره ولا اشارة من النبي عليه السلام لان اختفاء امام هذا القدر من الايام بحيث لا يذكر منه
 الا الاسم بعيد جداً ولان بعثه مع هذا الاختفاء عبت اذ المقصود من الامة اقامة الشريعة
 و حفظ النظام و دفع الجور ونحو ذلك ولو سلمت وكان ينبغي ان يكون ظاهراً لا يظهر دعوى الامة
 كسائر الامة من اهل البيت ليستظهر به الا وبياء وينتفع به الناس ولان اولي الائمة بالظهور
 هو هذا الزمان للقطع بان الله ييسر ع الى الانقياد والاجتماع معه السمران والصبيان والرجال
 والاطفال .

حضرت قده الكبرى میفرمودند که ولی باید که ناموزون بنود . حضرت نورالمنین درخواستند که در ادراک موزون چیست؟
 فرمودند که مجموع افعال و حرکات او پسندیده و موزون بود بمیزان شریعت و طریقت که هیچ امری از امور او خلاف
 شریعت و روش صوفیه و طائفه علیه نبود . حضرت شیخ بهاء الدین نقشبند بسیار این شعر را زبان خود میخواندند و آن
 این است :

سه نشان برد ولی راز نخست آن معنی که چون روی او ببینی دل تو به و گراید
 دوم آنکه در مجالس جو سخن کند معنی هم راز هستی خود بحدیث می راید
 سوم آن بود معنی ولی اخف عالم که ز هیچ مصلحت او را حرکات بر نیاید
 موزون باین معنی است نه آنکه اشعار مردم موزون خوانند و یا اشعار موزون گویند .

[بقیه حائیه صفحہ ۱۷] کما ملئت ظلماً و جوراً یکمک سبع سنین م ، ب ، ع : ا جمل

۱ بهاء الدین نقشبند ، نام ایشان مکرم محمد البخاری است ، تعلیم و آداب طریقت بحسب صورت از میرامیر کلل یافته
 را بحسب حقیقت ایشان اویسین بوده اند و تربیت از روحانیة خواجہ عبدالخالق غجدوالی یافته اند در اثنای ۴ و مات یافت
 در سنه ۷۸۴ و یزید بن کثیر به طبعه پانزدهم این کتاب در بیان شجره نقشبندیہ)

حضرت شیخ مبارک نیز بعضی رسانیدند که چیزی اوصاف اصفاف اهل ولایت زیاده فرمایند . فرمودند که ابو عبد الله ^ع السلامی را کسی پرسید که اولیاء را در میان خلق چگونه شناسیم ؟ گفت لطافت زبان و حسن اخلاق و تازه روی و سخاوت نفس و عدلت اعتداف و پذیرفتن عذر هر که عذر خواهد پیش ایشان و تمامی شفقت بر همه خلق ، نیکو کار ایشان و بکار ایشان و اکثر سیرت از سیر نبوی و بشیرتی اوصاف مصطفوی در وجود بود ، چه ولی ^ع به جمع وجوه تابع نبی است ، الشیخ فی قوله کالنبی فی آئته .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که در رساله امام قشیری دیده ام اما بعد عقد جعل الله هذه الطائفة صفوة اولیاءه ^ع و فضلهم علی الکافة من عباده بعد رساله و انبیاده علیهم السلام جعل قلوبهم معادن اسرارهم و اختصهم من بین الائمة بطوائع انوارهم و صفاهم من کد و مرآت البشریة و مرتاهم الی محال المشاهدات بها تجلی لهم من حقایق الاحدیة و تفهم القیام بآداب العبودیت و اشهدهم تجاری احکام الترویجیة ایضاً قال الامام و الناس اما اصحاب النقل و الاثر و اما اصحاب العقل و الفکر و تشیوخ هذه الطائفة اشر تقویم عن هذه الجملة فالذي للناس غیب فلهم ظهور و الذي للخلق من المعارف مفقود فلهم من الحق سبحانه موجود فلهم اهل الوصال و الناس اهل الاستدلال .

میلی بوجک مشرق و طلا لله فی الناس ساری
و الناس فی سرف الظلام م و نحن فی صوء العفار ^ع

حضرت قدوة الکبریٰ از خواجہ بلاء الدین نقشبند نقل میگردند که روزی در ملازمت خواجہ نشسته بودیم ، جمعی از اوصاف اولیاء از ایشان استفسار کردند . فرمودند اولیاء بحسب رتبت و قسم اند ولی عزلت و ولی عشرت ، ولی عزلت را در تنه ندما است تا او را بحضرت سلطنت قرب نه در آرند باریاب و ولی عشرت را در تنه او را است که حضرت سلطنت او را مناسب فتاب و خلیف خباب خود ساخته است و در تنفیذ تصرفات در ملک بر و مفتوح گردانیده و او را صاحب اختیار و مطلق الممان گردانیده ، پس ولی عشرت را از زوال حال الینی بود و هرگاه که خواهد باختیار از صفی بصفی و از

^ع ۴ : از اوصاف ولی استفسار کردند ^ع ابو عبد الله السلامی : در حردی نام وی محمد بن احمد بن سالم البهری است و در نفحات احمد بن سالم البهری است . شاگرد مسل قشیری است (رجوع کنید به حردی ۲۵۷ ، نفحات ۱۲۱ ، ص ۴۱۴ ، مرآة المحققان ۲ - ۳۷۳) ، همین قول سالمی در حردی ۲۵۸ و نفحات ۱۲۱ آمده است . ^ع ۵ ط : اندکی اعتداف ^ع ۶ م ، ب : اغراض ^ع طبریز ایشان و ناجر ایشان ^ع ۷ ع : به کردار ^ع ۸ م ، ب ، ع : انضمام ^ع ۹ م ، ب ، ع : و نحن ^ع این اشار در تفسیر راه آمده است . ^ع رجوع کنید به تفسیر ص ۷۸

حالتی بجای منتقل گردد و با وجود آنکه بر احوال باطنی خود متصرف است اما ادب نسبت او آنست که احوال خود را بمنزله
 شرع منجمد، اگر موافق قواعد شریعت بود بر آن اعتماد کند و بظاهر آورد و گرنه اعتماد را نشاید. حضرت
 قدوة الکبریٰ سیر نمودند این طائفه را اهم آنست که ذره از ذرات مخالف شریعت بر خود روا ندارد بلکه بحسب
 باطن هم از وی نباید که سخنی گوید که موجب حرمان بود و اسرار معارف بصورت طامات نگوید که از خلط
 یک ادب شیخ احمد نصیر یک سال خوابانی کرد و آن چنان است که شیخ احمد نصیر که از کبار شایخ بود معاصر
 شیخ ابوالعباس نقاب، در دو بیست حج گزارده بود، بیشتر احرام از فراسان لبته بود یک روز در حرم
 از اسرار و حقایق این طائفه چیزی در عبارت اعیان طامات بازگفته که دولیت و عقائد آن از شایخ حرم بودند،
 گفتند این سخن را چیرا گفتی؟ ویرا از حرم بیرون آوردند و در همان ساعت حصری از خانه خود بیرون آمده خادم را گفت آن
 جوان خراسانی که هر سال می آید چون نباید راهش ندھی. چون احمد به بغداد آمد به در خانه حصری شد. خادم گفت شیخ
 در عدن وقت بیرون آمد و گفت ویرا بار ندھی. احمد چون این سخن بشنید بیوش افتاده چند شبانه روز بگذشت، آخر
 حصری بیرون آمد و گفت آن ترک ادب که بر تو در حرم گذشت غایت آنرا باید که بروم روی، یک سال و یک روز خوابانی کنی
 و شب در آنجا در طرسوس که کافران از مسلمانان گرفته اند و ویران کرده تا به روز نماز کنی، زینهار یک ساعت نخنسی،
 شاید که دلای پیران شرافت قبول کنند. احمد چون صادق بود فی الحال با آن شیخ فرمود قیام نمود، که از آن بگذر خانه
 شیخ آمد. خادم گفت زود بیا که در روز هفت بار شیخ بطلب تو بیرون آمده است. ناگاه شیخ بیرون آمده گفت یا احمد دلای
 وقوة عینی، وی از شادی لبیک زد و روی بکرم نهاد. پیران حرم استقبال وی کردند و گفتند یا ولله قهره عیناه.
 حضرت قدوة الکبریٰ روزی با تلماس بعضی از خلفاء بیان اولیای معاشر کردند، گفتند اولیای معاشر آنانند که
 رشتن را از اذواق طور نبوت بده تمام است، چون در مقام تعالی بشود وحدت در کثرت مغرب شده اند هم عالم
 به نسبت ایشان بجلی و رأت جل مقصود است بوجوب و ما رأت شیئا الا رأیت اللہ فیہ در هیچ چیز نیست

م، ب: متصرف است بی ادب نیست م، ب: این واقعه شیخ احمد نصیر در نفحات م، ب: در همین الفاظ در آنست
 در نفحات نام او احمد نصیر است، و در حصری م، ب: نام احمد نصیر آمده است که معاصر ابوالعباس نقاب بوده است.

م، ب: عکیده حاشیه صفحه ۵۴ م، ب: دولیت؛ ن: بیست م، ب: خضری؛ ا:

حصری منسوب است بسید حصیر و بجزایانی (سمعی ۱۶۹ ب) م، ب: طرسوس شریعت در حدود شام بین انطاکیه و حلب (مراصد)

الاکه اورا معیند ، فرمودند که صد هزار رحمت نیز دانی بر جان خواجگرمانی باد که فرموده است ۵
 که جهان صورت است و معنی دوست و در معنی نظر کنی هم دوست
 لاجرم از معاشرت هیچ چیز انشیا ن ثقیل و گران نیستند بلکه بحسب نسبت درایت اشیا و مشهور و جاهل مقصودا در
 رآة کمال غشرت منصف اند . باز این بیت از زبان خواجگرمانی انشاد کردند ۵

راه بوجدت نبرد هر که نشد در طلب

حضرت قدوة الکبری میفرمودند اولیاء اللہ مختلف اند بعضی بی صفت و بعضی بی نشان گفته اند ، بی نشانی اشیا و
 بکشف ذاتی است که تمام بس بلند و درجه ارشد بس شریف است و عبارت و اشاره از کمال آن مرتبه قاهر . حضرت قدوة الکبری میفرمودند
 هر که ازین طائفه خلاف روش نبوی و غیر متابعت معطوفی پیش گرفته بمقصود نرسیده است ۵

خلاف پیغمبر کسی ره گزید که هرگز بمنزل نخواهد رسید

محاسن سیدی که راه صفا قرآن رفت جز در بی معطوفی

تقریباً از حضرت شیخ غلام الدین سننانی نقل کردند که شیخ محمد الدین نیرادی فرموده است که در واقعه از حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وسلم
 پرسیدم که ما تقول فی حق ابی سینا . قال علیہ السلام هو رجل اماراد ان یصل الی اللہ قالی بلا واسطی محبتاً بیدی
 حکذا اضبط فی الناس . من این حکایت را پیش استاد مولانا حلل الدین چلی میگفتم او گفت عجب ، و بعد از آن فرمود
 که از کلام انشیا میفرستم تا از آنجا بروم روم ، چون بموصل رسیدم شب در مسجد بودم ، چون در خواب شدم دیدم که کسی میگوید
 که آنجا نمیروی که فائده گیری ؛ من نظر کردم جسی دیدم که طلق زده بودند و شخصی نواز در میان انشیا نشسته و نوازی
 از سر وی تا آسمان پیوسته ۵

ز نور روی او چون ذره خورشید ولی این را زوال آن نور جاوید

وی سخن میگفت و انشیا میشنیدند ، گفتم این کیست ؟ گفتند محمد صلی اللہ علیہ وسلم . من پیش وی رفتم و سلام رفتم

۵ رجوع کنید به صفحہ ۵۲۱ . محمد الدین نیرادی : گفت وی ابوسید است ، نام وی محمد الدین شرف بن المود بن ابی الفتح بغدادی
 در سنہ ۶۰۷ هجری یا در سنہ ۶۱۰ هجری و در ایام حکم ملوک الدین شیاہ تصحید کردند (نفحات ۴۲۴) ، شیخ محمد الدین نیرادی فرموده است .
 دست از وی باز داشتم و باز گفتم : " همین عبادت در چهل مجلس مدتی ۴۹ و نفحات ۴۲۴ منقول است . ۵ در
 نفحات هم همین است و در "ج" : "عجب مدار ۵ در نفحات هم همین است و در "ج" : "چون چشم من بنفوذ

جواب سلام گفتند و در آن در طبقه ای جای دادند . چون نشستیم پرسیدیم که یا رسول الله ما تقول فی حق ابی سبنا الحکم ، فرمودند که هر چهل از علی بن ابی طالب علیه السلام . دیگر گفتیم ما تقول فی حق شهاب الدین المقتول ؟ گفت هومن متبیین . بعد از آن گفتیم از علمای اسلام نیز پرسیم ، پرسیدیم که ما تقول فی حق خیر الدین رازی ؟ قال هومن معاتب . گفتیم ما تقول فی حق حجة الاسلام محمد بن انور الی . قال هومن اجل و سهل الی المقصود . باز گفتیم ما تقول فی حق امام الزین العابدی . باز گفتیم ما تقول فی حق ابی الحسن الاشعری ؟ قال اما قلت و قوی صدق الایمان و المحکمة یحانیة . بعد از آن کسی نزدیک من بود و گفت از من سوالها چه میکنی ؟ دعای درخواست کن که ترا عافیه کند . بعد از آن گفتیم یا رسول الله در ادعای بیاموز . فرمود که قل اللهم ثب علی حتی اتوب و اعصنی حتی لا اعود و حقیب الی الطاعات و کثره الی الخلیفات . بعد از آن از من پرسید که بکجا میروی ؟ گفتیم بروم . فرمود که الروم ما دخله المعصوم و من از واقعه در آمد ، در آنجا غرق بود ، مولانا موفق الدین کواشی آنجا بود در آخر عمر فرستاده بود ، زیارت وی رقم ، پرسید که تو کیستی ؟ گفتیم حال الدین . گفت از کجای آئی ؟ گفتیم از بغداد . گفت بکجا میروی ؟ گفتیم بروم . گفت بروم ؟ گفتیم بل . گفت الروم ما دخله المعصوم . من تعجب شدم و دست در دامن وی زدم ، گفتیم مگر شما در مجلس دشمنه حاضر بودید ؟ گفت دعنی ، دست از وی باز داشتیم و باز نشستیم .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند و زاری درگاه عالی و ندای بارگاه تعالی در در ادوی میروند و از خوارق اعیاناً بموجب مراد وی ظاهر میکنند و اگر نه اصلاً در ظهور را خود قیام نمی نمایند ، چه عرضند که خطره ایشان بر آنها خوارق باشند ، همان مقدار نقصان در مراتب حضور ایشان سرایت میکند و در ملاخط ما صنع الله فخرید و آنچنان مشغول و در دریای لغائنه ما ظهرو فی الوجود فمخیر محض آنچنان مستغرق اند که هرگز دم نمی زنند که این بایستی یا آن نبایستی اگر چه توقع غیر عالمی باشند مثلاً وقوع و با هر چند که از ادوی ظاهر زشت است و بر هر کسی لازم که تروی پناه بدهد و کند و دعای دفع و کما خواهد اما کل در ادوی گزینند ، نگیند که هر طرف شود یا نشود .

ترک کام خود گرفتیم تا بر آید کام دوست

شهاب الدین تقیول ، نام وی یحیی بن حبش است و در حکمت نشانان و اشتراکیان شهر بود است و در هر یک از آن تعنیفات لایقه دارد ، اصل حلب در نشان وی مختلف بودند ، بعضی ویرا بالحد و زندقم نسبت میکردند و بعضی کبریات و مقامات وی اعتقاد داشتند . علمای حلب بقتل وی فتوی دادند و در عرس و جشن یا مس و شنت در سنه ۵۸۷ هجری در مجلس یا بقتل یا بگریستن جایش بپایان رسید (نفاث ۵۸۷) راجع کنید

امام الحرمین یحیی بن یحیی بن ابی الیون ابراهیم : راجع کنید به جاییه ۲۲ . ابوالحسن اشعری ، نام علی بن اسماعیل بن یحیی (بقیه بر صفحه ۸۳)

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در طبقات الصوفیه دیده‌ام که ابراهیم بن علی خواهرزاده سید احمد کبیر مکتوبه یک روز سه در خلوت او
نشسته بودم، پیش وی آواز کسی شنیدم، چون فکر کردم پیش وی کسی نشسته بود که هرگز نش ندیده بودم، ساعتی دراز با هم
سخن گفتند، پس آن شخص از روزی که در دواخل خلوت شیخ بود بیرون آمد و چون برق خافت در هوا بگذشت. پس
پیش شیخ در آمدم و پرسیدم که این مرد که بود؟ گفت تو سیرا دیدی؟ گفتم آری. گفت او کسی است که خدای تعالی بجز
محیط را بوی محافظت میکند و یکی از رجال اربع است، سه روز شده است که مهجور شده است، اما نمی داند.
گفتم یا سیدی سبب مهجوری وی چه بود؟ گفت وی در یکی از جزایر محیط مقیم است، آنجا سه شبانه روز متصل باران
بارید، بخاطر وی بگذشت که کاش این باران در طرقات بودی، بعد از آن استغفار کرده، بسبب این اعتراض
مهجور شده است. پس من گفتم یا سیدی ویرا مهجوری وی اعلام کردی؟ گفتم فی، شرم داشتیم، گفتم اگر
فرمانی من ویرا اعلام کنم، گفت بکنی؟ گفتم آری، گفت سر بگردان خود در کنش، در کشیدم، آوازی بگوئیم رسید
که یا علی سر بر دار، سر بر آوردم، خود را در یکی از جزایر بحر محیط دیدم، در کار خود حیران شدم، بر خاستم و اندکی
راه بر ختم، آنقدر را دیدم، بر وی سلام کردم و آن قهقهه با وی گفتم، سوگند بر من داد که هر چه ترا بگویم خفای
کنی، گفتم چنان کنم، گفت خرقه مرا در گردن من کن و مرا بر روی زمین در سلکیش، صدای میکن که این سزای
کسی است که به کار خدای تعالی اعتراض کند، خرقه را در گردن وی کردم، خواستم که ویرا بگویم، معاف می آواز داد
که ای علی ویرا بگذار که ملک آسمان و زمین بر روی سزای در آمند و گر بیان نهند خدای تعالی از وی خوشنود گشت
چون آواز شنیدم، میخو شدم، چون نبود آمدم خود را در پیش حال خود دیدم و اندک که ندانستم که چون رفتم و چون
آمدم.

حضرت قدوة الکبری بدین تقریب میفرمودند که شیخ ابراهیم بن علی خود میگفت که پانزده سال است که خدای تعالی
مرا در ملک تصرف داده است اما من تصرف نکرده‌ام. این فایده روزی از وی پرسید که چه تصرف نمیکنی؟ گفت من
تصرف را بحضرت حق سبحانه و تعالی گزاشته‌ام چنانکه خواهد تصرف کند و المالك يتصرف فی عکة کیف يشاء.

[بقیه صفحہ ۸۲] گفت ابراهیم بن علی، از نسل ابوی اسوی، دوسس مذهب اشاعره، از ائمہ دستگیر و مجتهدین، در بصره در ۳۲۴ هجری
تولد یافت و در ۳۲۴ هجری وفات یافت. گویند تصنیفاتش بسی صدمه میرسد. (۱۰۴۰ هجری ۵۸۰ م) ۶۸ هجری در حق الدین کوثری: -
احمد بن الحسن بن رافع بن العسین بن سواد بن اشراف الموصلی، مؤلف الدین ابراهیم بن الکواش، یکی از فقهای شافعی است، اصل او
موصلی است، کوثری مشهور به کوثری است که قلمی است بموصل. ولادت وی در ۳۲۴ هجری و وفات وی در ۳۹۹ هجری و قوع یافت
(۱۰۴۰ هجری ۲۹۰ م) ۶۹ هجری: مزیر: کسیکه بهار قش زایل شود (اشفاق) ۶۹ هجری در آن حافظه ۶۹ هجری: ب: رتق
۶۹ هجری: این واقعه در طبقات الصوفیه صریح و مسلم نیست ۶۹ هجری: قیاس میشود که ابن ابراهیم بن العسین است یکی از اصحاب شیخ [تقریباً ۶۹۰ هجری]

هر چه خواهد سکینه پروردگار بنده را در کار مولی نیست کار
 حضرت قدوة الکبری میفرمودند که اوصای حق تعالی در یکدیگر ماهر کار ربانی، واقف اسرار سبحانی اند، اگر
 زندگی حکمی از عالم علوی بسوی عالم سفلی نزول میگردد بطرفه العین بیکدیگر معلوم میکنند و خبردار میگرددند که
 امروز فلان خطاب یا فلان عتاب به نسبت فلان کس شده از جانب حق تعالی و این دانستن در خوار رتبه هر کس نیست.
 حضرت قدوة الکبری میفرمودند که شب سبست و هفتم ماه مبارک رمضان ۸۲ هجری هجری عقصده و هشاد و دو و بر و جاباد
 بشرف شب قدر هر یک اصحاب را اشرف ساختیم، چنانچه حضرت نورالدین و حضرت درویش و حضرت شیخ زکریا ساجیان و شیخ
 و صیل الدین سپید باز و شیخ جمال الدین جره باز و حضرت قاضی فصیح الدین اودهی و شیخ شمس الدین اودهی و شیخ عارف و شیخ
 معروف و بسی از طغندران معالی بجلال بجز و موصوف باوصاف نفرد و ملک محمود که از خلص معتقدان و مخلص مریان بود و
 جمعی از خدای بارگاه علی و فرقه ای از ندای درگاه والا باین خصوصیت مضمون شدند. وقت سحر که مہبط ملک اعطاف سبحانی
 و منزل ارانگ اعطاف رحانی بود، حائف عالم غیبی و ملهم قضای لاریسی بعد هزاران از و اکرام از حضرت جان نماز ندا
 کرد که اشرف محبوب ماست

حائف غیبی که از حکم اراد کرد ندا در صرم خانقاه
 کای شرف عالم بهر تر است گفت خدا اشرف محبوب ماست
 هر یک از اصحاب بدین فرود کرد چو گلزار از جان فزده

مجموع اصحاب با شماع این شجارت جانفزا و هر یک اصحاب با مللح این اشارت دلکش فرحت کونین یافتند و بهجت
 دارین گرفتند، همان حال نشان بدین ترانه مترنم آمد

بدین فزده گر جان فشانم رواست که این فزده آسائش جان ماست

حضرت قدوة الکبری چنانچه بادت معموده و قوی پسندیده فوئش نماز بامداد مکمل معظم زاده الله تبارک و تعالی ادامیدند و همچنان

(تقریر جانبی ۸۲) عند القادر جلدی بود (رجوع کنید به گفت...) ۲ رجوع کنید به جانبی ص ۱۵۵

۸- ۲۴۵: رجوع کنید به طیفه یا نزد هم این کتاب در ذکر خلفای سید اشرف

برای ادای نماز بااد در رفتند و بنظر اهل تمام نماز گزارانند . حضرت شیخ نجم الدین اصفانی که قبله اصحاب حرم و کعبه ارباب کرم بودند بمجروح رویت حضرت قدوة البری فرمودند که بیا ای محبوب یزدانی و این خطاب سبحانی به اشرف صفاتی مبارکباد بالنبی و الاله الامجاد . حضرت قدوة البری بتعلیم سر فرود آوردند و حضرت شیخ نجم الدین بنکرم و تحريم در نماز گرفتند ، چنانچه حرکت از اصحاب نزدیک پانصد نشأخ در حرم حاضر بودند ، همه را حالتی غریب و وحشی عجیب گذشت ، بر حرکت نسیم واردات و شمیم گلشن مواجید وزیده ، هم این را تهفیت کردند ، همچنین جمیع اکابر روزگار و آثار نماز هر که حضرت قدوة البری را میدیدند بهمین خطاب مخاطب میکردند .

حضرت در یتیم بنکرم عظیم عرض نمودند که حضرت غوث الثقلین را که مخاطب محی الدین مخاطب میکردند و قوع او چگونه بود ؟ فرمودند که در نماز او فرزند ان غوث الثقلین پیر سیدم ، ایشان گفتند که حضرت غوث الثقلین میفرمودند که روز جمعه بود ، از بعضی سیاحت ببغداد می آمدم ، پای برهنه ، به بیاری متغیر اللون و خیف البدن نگزاشتم . و گفتم السلام علیک یا عبدالقادر . جواب سلام می باز دادم . گفت نزدیک من آن ، نزدیک وی رفتم . گفت را باز نشان . ویرا باز نشانم ، حسبه وی تازه گفت و صورت وی خوب شد و رنگ وی صفا یافت . از وی پرسیدم تو کیستی ؟ او گفت تو را نمی شناسی ؟ گفتم نه گفت من دین اسلام ، همچنان شده بودم که اول را دیدی و را خدای تالی متورزنده گردانیده است . حضرت محی الدین . ویرا انگزاشتم و بمسجد جامع در رفتم ، ردی را پیش آمد و نفلین پیش پای نهاد و گفت یا شیخ محی الدین . چون نماز بااد را بگزاردم مردم از هر طرف بر من ریختند و دست و پای را بوسیدند و میگفتند یا شیخ محی الدین و مرا پیش ازین هرگز باین لقب خوانده بودند . حضرت قدوة البری از عزیزانی نقل میکردند که میگفت که او را را مواجید میباشد هوری و معنوی و مواجید هوری دواست ، یکی استقلال و فروغ است از حقیقت صفات مذرات مدبر و علیا و عروج و تعلق صفات محورات ، دوم قطع و استقلال است از ماسوا الحق سبحانه و اگر بعضی را عروجی بحسب ظاهر مکانی بوده باشد عجب نیست ، چنانچه دیگر خارق عادات این طائفه .

حضرت قدوة البری میفرمودند که بعضی اولیاء شریعت را دوست نداشته اند که الشجرة افنة و الخجلة ساحة . حال حال خود را از نظر اغیار مخفی میدارند حتی که خضر علیه السلام هم از اسرار ایشان مطلع نمیکرد . تقریباً

۱- نجم الدین اصفانی ، مجاور ملک ، شاگرد ابوالعباس مرسی ، در ۱۲۱۴ هجری قمری فوت یافت (توفات ۵۷۵) ، در زمانه نجم الدین اصفانی سید اشرف هنوز کودک بوده باشد . شخصی دیگر بنام نجم الدین محمود اصفانی بوده است که قبل از ۱۲۱۴ هجری قمری فوت یافت . او را کتبی است بنام حدی الطالین ، ولی درباره او زیاد ازین نتوانم گفت (تذکره کتبه بصیرت حضرت تاج العالی ۲۵۰) ۲- ع: رسیده ۳- بر حرکت وزیده " ع این جمله دارد .

میفرمودند که روزی از ابوالعباس خضر علیه السلام پرسیدم که از او سبب کسی را دیده باشی که درجه او از تو رفیع تر بوده باشد؟
گفت آری یک بار در مدینه بمسجد رسول علیه السلام در آمدیم، دیدم که شیخ عبدالرزاق در زوایه نشسته است و
بر گرد او جماعتی نشسته اند و او حدیث میفرماید و در زوایه ای از زوایای مسجد جوانی نشسته است سر سبز و نو نوازه
بد و گفتم ای جوان نمی بینی که این جماعت احادیث می شنوند از عبدالرزاق، چرا با ایشان موافقت نمی کنی و حدیث
نمی شنوی که این جاعتنا نشسته ای، سر بالا نکرد و سویی من نگرست اما جواب بمن داد و گفت که آنجا ایشان از
عبدالرزاق می شنوند و این جا من از رزاق می شنوم نه از سنده او.

خضر گفت به و پرسیدم که هیچ میدانی که من چه کسبم؟ این زمان سر بالا کرد و گفت اگر فراست به حساب است
تو خفزی. پس معلوم کردم حق سبحانه و تعالی را سنده گان میباشند که من ایشان را نمی شناسم و علو مرتبه ایشان نمیدانم.

حضرت مدینه الکبری میفرمودند او بیای حقیقی و قربان حضرت والا دو صنف اند، جمعی از گریبان محبوبیت
سر بر میکنند و فرقه ای در اُستین محبت دست می در آرند، و این درجه از انجذاب جانشین را که اقیای
طرفین از محبت و محبوبیت است که در وسط واقع میشود با صطلحه این طائفه منازل میگویند، چنانچه حضرت
شیخ عبدالرزاق کاشی از شاگردان حضرت شیخ قویونی نقل میکردند که اعلم ان المنازله فعلی ما علی ههنا و
هی تنزل بین اثنين كل واحد يطلب الآخر والنزول من كل واحد على الآخر وهذا النزول
على الحقيقة من العبد معبود وانما ستمينا نزولا لكونه يطلب بذلك المعبود والنزول بالحق
وقد ان التقا در وسط واقع نشود به طرف که نزدیک باشد صاحب آنطرف در محبوبیت تقدم خواهد بود
و در محبت موخر، اگر چنانچه بجانب حق سبحانه اقرب باشد آن قرب را و قدیمه مصاف به بنده دارنده تدانی
گویند و اگر چنانچه به بنده اقرب باشد آن قرب را جانب حق تدانی خوانند، چنانچه شرح این در لطیفه
اصطلاحه بلفظ المنازله مذکور خواهد شد.

این واقعه در طبقات الصوفیه هروی ۳۶۸ چنین آمده است: شیخ الاسلام گفت: یکی وی (یعنی ابوبکر ثانی ثقفی ۲۴۲ هـ) صحبت دار خضر بود
علیه السلام، و حق خضر علیه السلام با وی گفت: یا ابابکر! صبر مردمان را می شناسد و من ایشان را نمی شناسم، کی خضر با وی آشنا بود. وی
گفت: چون در مسجد صفا پردم، بمن، بر عبدالرزاق حدیث می خوانند و در گوشه مسجد جوانی بود، سر در گریبان فرو برده، بهر کلامم
بر عبدالرزاق حدیث میخواندند و تو این جا فراموشته و، چرا نمی روی تا از او بشنوی؟ مرا گفت من این را از رزاق نمی شنوم تو مرا
بمسجد الرزاق میخوانی؟ گفتم در راست میگوئی، من یکم؟ گفت خضر و سر گریبان فرو برد. ع: بر حق

ع: رجوع کنید به نیمی ۱۲ ع: رجوع کنید به نیمی ۱۳

والله فاعل مطلق را در صورت این انکار باز شناختی بر روی خشم نکردی . حضرت قدوة الکبریٰ از حضرت شیخ عبدالرزاق کاشی
در شب عارفان درخواستند . فرمودند که در کلمات صاحب مضمون آمده است العارفون علی طبقاتهم من هم من یعرف بالحق
و یستدلون بالاثار علی المؤثر و الفاعل علی الموجودات علی الموجد و من هم من یعرف الحق بالحق کقولہ علیہ السلام
عرفت ربی برئی و معرفته الحق بالحق لمعرفة الشمس بالشمس و طلب الحق بالحق کطلب الشمس بالمصباح اذا
طلعت المصباح انطغی المصباح کقول علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہ لکمیل اطفی المصباح فقد طلع الصبح و المعرفة
بعد الکشف و العلم قبل الکشف و بعدة و العارف هو ان یری الحق فی الاشياء وھی سبجیل ظهور جمال و مראה عکس
تجلیات جلالة کقول بعض اکاشفین ما رأیت شیئاً الا و رأیت اللہ فیہ فاعرفه کما قال ابو یزید عرفی
اللہ باللہ و عرفت ماسوی اللہ بنور اللہ .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند عارف را باید که در جمیع مظاهر کائنات و مصادر موجودات مشاهده الزار الهی و
سائند ایشان را ملاحظه کنی ، اگر نظر نافع بری و اخورد داند که تجلی اسم النافع است که در این محلی تجلی شده است و
در نفع میرساند و شکرانه این بجا آرد و اگر نظر ضرری میسازد است داند که تجلی اسم الضار در این محلی
تجلی شده است و در افر میرساند اگر چه صورت فرار باشد معنی نفع است
اگر در روی تلخ آرد طبیب بخور کند و هست نفع غریب

تقریباً میفرمودند که مردی از در بیان حضرت شیخ نظام الحق و الدین در قریه ای از قریات دهلی که به منزل میتوان رسید سکونت
داشت ، بموجب فرموده حضرت الشیخ در آن قریه قطع منازل سلوک و رفع مراحل معلوک میکرد . اتفاقاً در سلوک وی وقف
افتاد ، هر چند که تردد کرد و رفع نشد ، عاقبت بحضرت پیر رجوع کرد که دستگیر بود و الم خود را بالشیان باز نمود . حضرت
الشیان طبیب حاذق بودند ، مداوی درد وی فرمودند ، با استعمال آن مداوی ارتفاع الم وقف شد ، نادان و خندان بعضی
کائنات را جهت کرد و با استعمال مهبوده خوش استعمال نمود و بعد ترقی راه می پیمود . بعد از مدتی قضا را حجاب دیگر در بیان
مقصود وی افتاد و در آن حال و لطافت مقام او از نظر گرفت ، باز حکم فرودت کرد و گفت اند که درد مند سر طبیب رود

له م ، ب : بجلی ۳ ب : بجلی ۴ م ، ب : ۱ واقع میشود ۳ رجوع کنید به بطیفه پانزدهم این کتاب در
بین سوره چشمه ۴ : ارتفاع وقف میر نشد ۴ م ، ب : دستگیرند بر او گردد ۴ م ، ب : مداوی درد

۴ ع : ندارد

درد مندی میرود سوی طیب خان جواد میسر شد غریب
 هر کس را چشم کور است میرود بر کس کور دارد از کحل عجیب
 درد مندی را که میباید دوا باید او را شربت اشرف طیب
 سده رش چون کوبه مقصود هست خاک بود هر که او باشد طیب
 جوهری باید که داند جوهرش اشرف عالم نجیب است و نجیب

بحضرت سلطان المشایخ آم و اظهارالم نمود، بموجب خدایت خود هر چه او را که مناسب حال او بود در کار بپسندید . درید با شغال
 دار و اشتغال فرمود، هر چند سعی و اهتمام نمود قصود روی نفع نمود . حضرت شیخ چون دیدند که درد او دوا پذیر نیست فرمودند
 که اکنون تدبیر تو آنست که سر در گریبان صبر افکنی و دست در آستین شکیبائی در آری، باشد که مفتوح الدواب در کی بر وی آید بختاید
 بیچاره طایب خائب و مایوس راه خانه گرفت، در راه قریه ای بود، منزل گرفت، در مسجدی در آمد که بالای بام چندی از
 جوانان نشسته بودند و خریده می خوردند، چون این صوفی بیچاره آواره را دیدند بطریق استهزا پوست خریده بروی
 می افکندند، هر بار که آن جوانان پوست بروی میزدند عقده که در رشته حال او افتاده بود اخللال می پذیرفت تا که هیچ عقده
 در راه او نماند، شکرانه بجا آوردند .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که چون عارف تجلی اسم القهار ببیند در پناه تجلی اسم الحفیظ یا اسم اللطیف گزیند و بگویند و آنند
 که حقیقی در این صورت تجلی است باید که دلیری نکند . تقریباً میفرمودند که شیخ عبداللہ بیانی را دیدی بود که بموجب فرموده
 او در کوهستان عزلت داشت، ااری سیاه پیش وی رسید، خواست که ویرا بگیرد، مار او را بگریزید و اعضای او را پس گرفت
 خبر بشیخ خود رساند . جمعی آمدند، بعد پیر بیانی بحضرت شیخ نزدند، گفت مار را چرا از منی تا ترا زخم زد، گفت اینجا تو
 گفته بودی که غیر خدا نیست پس آن مار را من غیر خدا ندیدم، ازین جهت دلیری کردم و ویرا گرفتم . شیخ فرمود هرگاه حق را
 بدیاس قهر مینی بگریزی و نزدیک وی درو و اگر چنین کنی درین ساعت که در الدانی افتاده باشی . پس دست در زیر
 سروی کرد و ویرا باز نشانند و گفت من بعد گستاخی کن تا وقتیکه ویرا نیک نشناسی، آن گاه دعای خواند و باد بروی

له ع : دارو : م، ب : هر درش : م، ب : ماست : م، ب، ع : جوهر : ع : دارو

له ع : پوست پاره برین میزدند : ع : "تجلی" ندارد : ع : تجلی اسم القهار است : ع : -

عبداللہ بیانی : رجوع کنید به ۵۵۱؛ همین واقعه شیخ عبداللہ بیانی در نهضت ۱۶۱ در همین الفاظ مکرر است .

له ع : نگزد : ع : نابین دلیری کرده مار را گرفتم

دیده، آماش بازگشت و شفا یافت.

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که ازین جاست که بعضی از کبرای عارفین و عرفای متقدمین در کمال حال خواب
منصور علاج اندکی نقصان و قصور گفته اند از برای آنکه وی رعایت شریعت نکرد و از تجلی اسم القادر به پناه تجلی
اسم اللطیف تفریح از ریاض اولیای کمال و اصفیای کمال که بصفت فنا و الفنا موصوف و برفان حقائق و حقائق معروف اند
بر احوال زکیه و مقامات سنیة خود غالب اند و بدین تقریب از حضرت شیخ عبدالقادر بلیانی نقل کردند که شیخ عبدالقادر با
حضرت شیخ زاهد ابوبکر که مردی عارف عارف و صاحب کواشف کامل بود بسیار انس و الفت گسترده و سبیل طریقت پیروی
شیخ عبدالقادر میگوید که روزی پیش او رفتم، فرمود که بلودی و چه آوردی؟ تو افسوس نمودم و هیچ نگفتم، ساعتی نشستیم. زاهد
رحمة الله علیه از من پرسید که از کجایی؟ گفتم از خانه خدایم آیم. گفت ای مرد که چه میگوید؟ گفتم من غیر خدا نیستم
زاهد گفت باز سخن منصور آوردی. گفتم که بیک آه که بر آسم تو اتم که صد هزار چون منصور پیدا کنم. چون این
گفتم زاهد عصا بر گرفت و بر من انداخت من از جا بستم و آن عصا را از خود رد کردم. زاهد مرا دشنام غلیظ
داد و گفت منصور را بر دار کردند و تفریحیت، تو از یک عصا میگریزی. جواب دادم که آن از نامانی منصور بود که تفریح
که نزد حق تعالی همگی است. چون این گفتم، زاهد گفت مگر تیراهی خورده ای؟ گفتم آری خورده ام اما از مرغزار
حقیقت. زاهد فرمود شاید خوردی و نیک خوردی، بیا و بر سجاده بنشین و آنرا نگاه دار. بعد از آن زاهد گفت
آنکه گفتی از نامانی منصور بود که تفریحیت، او را بر دار کردند، بچه دلی گفتی؟ گفتم دلی آنست که هر سواری که دعوی سواری کند و
اسب تبارد چنانکه عنان از دست وی نرود اگر بود تواند که سراسر باز گیرد، راست گفته است که وی سوار چالاک
باشند، و اگر اسب باز نتواند داشت، آن در سواری ناقص است. چون این گفتم زاهد تصدیق فرمود که راست گفتی که
من از تو دیده و ورتر ندیده ام.

حضرت قدوة الکبریٰ حضرت در یتیم بکریم تمام طرف نمودند که عارف را هم آنست که در مظاهر حقیقت از نشود حقیقت غافل
نبود و در معاد کونیة از مشاهده و جوبیه ذاهل نشود، در ملامت ملوک که منظم اند به نسبت ایشان از کار باید یا اقرار؟

۱۰۰ ع: عطای معطین ۱۰۰ ع: عرفای ۱۰۰ ع: بیابانی ۱۰۰ ع: همین دایره شیخ بلیانی و زاهد ابوبکر در نهج ۲۵۹

نادر است و زبان لغات بسیار تقارب است. ۱۰۰ ع: مردی عارف کامل بود ۱۰۰ ع: ۱۰۰ ع

۱۰۰ ع: مرغزار ۱۰۰ ع: ب: کسا و خوردی و نیک خوردی ۱۰۰ ع: م: اب: رسوالی تمام است.

حضرت قدوة الکبریٰ از حضرت شیخ بهاء الدین نقل فرمودند که من ادعی المعرفة ولم یتدل للاغنیاء فکذا^۱ فی المعرفة، چونہ عارف بقبح حقیقی رسیده و بقصور وحدت در کثرت مشرف شدہ کہ کمونات با سترها ہمہ در آت و منظر اند کہ جز مجال و کمال محبوب حقیقی از فوہا مہر نیست، پس عدم تذلل نزد اغنیاء و نہ نظر غنیانند نشو و نما^۲ فقدان آن نشو و نماست. حضرت در یتیم مہر فی کریم رسانیدہ کہ در حدیث صحیح وارد است من تواضع غنیاً لغناہ فقد ذهب^۳ لہ اثقتا دینہ فاعلم منافی بنیاید. حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند اگر ہم از روی معنوی فاعلم حدیث منافی بنیاید اما بحسب حقیقت منافی نیست چہ مخیر لغناہ راجع بخی است کہ غنای ذاتی وی است و نقصان دین بجهت آنست کہ غنا را بحقیقت حق را ثابت است بغیر نسبت کردہ است و در واقع غنا غنای وی نیست چنانچہ در لغت لغناہ نشو و نما^۴ است غنی معنی است در جان کردگار غنا جایی دیگر بود مستعار

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند کہ عارف را هر فتوی کہ میرسد معطوف فی الحقیقت در صورت وی حتمی را میداند و صرفی کہ بہ نسبت وی از کسی میشود در صورت وی معنی فایض می بیند و طرفہ تر از آن کسی می نماید کہ رد فتوی میکند بعلت سببیکہ منافی لطفت اموال حرام درو شدہ باشد. بوی تقریب نقل میکردند کہ در زمان پیشین در ہرات بادشاہی بود کافور نام، با شیخ احمد اسلم طوسی نامہ نوشت و تقداری زر بہ ہم نیاز فرستاد. شیخ احمد اسلم قبول نکردند و باز برای او فرستادند و گفتند کہ در بابین حاجت نیست با یکسان کہ از ایشان نیز جر گرفتہ بدہ کہ بہتر این است، چون مامد ملک آمد و خبر شیخ احمد اسلم آورد کافور دوات و علم طلبید و باز نامہ بفرستاد کہ ای مرد من اموال حق خود خواہ نیز جر بستانم خواہ بدین چہ کار کرد در قرآن خواندہ ای و اللہ ما فی السموات و ما فی الارض و ما بینہما این اکافور چہ از این قبول نکردی؟ آورده اند کہ معنوی این مکاتبات طرفین و مقولہ جابنین بحضرت شیخ عبد اللہ انصاری رسیده، فرمودند کہ این یک موفت کافور بہ از حقتا دساد عبادات اسلم طوسی است. حضرت قدوة الکبریٰ در اتشای این سخن فرمودند سبحان اللہ در زمان ماضیہ و آوان بالیہ بادشاہان چنین بودہ اند با وجود کمال شوکت و اہمیت خود را

۱ ع : لغنائیہ ع : است ع : غنائیہ ع : مطلقاً ع : احمد اسلم طوسی : در راء الامرار

نام وی محمد اسلم طوسی است. عبد الرحمن حسنی در بارہ وی می نویسد: او یگانہ گویان و مقتدای اہل زمان بود، او را غنیہ فراوان

خواندند (مرآة الاسرار ورق ۸۴) ؛ ولی این مامد بین کافور و اسلم طوسی وقوع نیافتہ بود. شیخ الاسلام انصاری عین و اقوال را چنین بیان کردہ است: وقتی امیر کافور زر فرستاد شیخ عبد اللہ جا و بارہ بسیاری و وی بہ پذیرفت، باز فرستاد، یعنی شکر نیست. کافور گفت:

ای سرور! لہ ما فی السموات و ما فی الارض و ماتحت التری، ماین اکافور؟ شیخ الاسلام گفت کہ این سخن کافورہ از کردار او بود و عین آن سخن مایہ و برکات پیر بود (مروی ۲۶). جایی ہم این واقو را از مروی نقل کردہ است (نگاہ کنید بفتا ۱۲)

ع م، ب : بر خبر ع م، ب : بر خبر

جز نظر قضا و قدر دیگر نمی دانستند بک این هم عظمت و جشمت خود را از مقتضای اسمای حق می پنداشتند و درین زمانه درویشانی که مستغرق بقرصه و صوفیانی که خواص در بایک مواجیه سلک میبایند هرگز این نوع عقیده از ایشان ظاهر نمیگردد. تقریباً میفرمودند که امیر تیمور از شهر سبزده دار بسمیرا میرفت، سپر عقبه کنبشت خان برآمده بود، از اسب فرود آمد. در آن روز در ملازمت او پانصد امیر صاحب شوکت و ولایت و طوع آمده اند هم فرود آمده بودند. امیر تیمور میفرمود که پاره راه رود، دو چهره در زیر پهلای او برفتند بجهت ضعیفی که در پای او بوده، پاره راه را که رفت گفت در گذارید که خود میروم، نگذاشتند، برو افتاد، باز گشتند، باز گفته در گذارید که خود میروم، نگذاشتند، باز برو افتاد، تمامه سکره همچنین کرده است و برو افتاده است، بعد از آن گشتند. امیر تیمور روی خود سوی امیران کرده و گفت که تیمور را این چنین تنگی حاصل است که بخود دو قدم نمیتوانم رفت. این هم شوکت کرمی بینید هم عظمت و جلال حق تعالی است در بآن کاری نیست و من در میان نیستیم.

حضرت قدوة الابرار نقل از خواجہ بہاء الدین نقشبند میگردند که نزد اولوالعباد بقرراست که همه کائنات مظاهر اسماء و اوصاف الهی اند اما نظریت پادشاهان ظاہر تر است و پادشاهان منظر امر تکنونی اند، چون حصول مقاصد ایشان تدریجی نیست و مرادات ایشان بوساطت بسیار احتیاج ندارد و ایشانرا منظر امر تکنونی گفته اند، ازین جهت کمال خضوع و انکسار و رعایت آداب به نسبت ایشان بروجہ التماس میباید کرد. حضرت قدوة الابرار میفرمودند که عارف در رفتار و گفتار و کردار طرفہ العین از نسبت غافل نمی باشد بک در خوردن و خشن و گفتن و شنیدن از وی ز اهل نبود چه ترکیب عطر و ترتیب بکیری متعارف بعضی است که کتاب حقیقی در پس پرده او تصرف حقیقی میکنند. گوشت نشین گنج خوش فرموده است.

صفت بازی پس این پرده چیست از پس بازیچه پیرو نشست

حال اکاشرف التصرف فی الحقیقة من اللہ تعالی لان الکمال فی ان تصدیر الکمال کلکھا جارا لله

لے م، ب: طوع، ع: دو چهره در زیر پهلای او بجهت ضعیفی که در پای او بود آویختند، م، ب: دو چهره در زیر

ع: اراد، م، ب: بیجاصل، ع: روج کشید جانیه صفو، م، ب: ع: غی باید

و اختیارها از حد و مرزها بجا اختیار و اراده نقص و اکتفا فی آن یکنوع و بسیراً و تطلماً و موجداً
 و بی سائر صفات الذاتیة و الفعلیة و اکتفا فی آن یکنوع جمیع صفات و الماتة الثبوت از کلاً و ابتداً
 از تخلف عن واحدة منها وقت ما نقص . حضرت قدوة الکبریٰ اکثر اوقات از خواص نظامی رحمة الله علیه
 این اشعار گرامی بر زبان می رانند

معیت بازی پس این پرده هست از پی بازیچه سپرده فحشت^۱

دیدن دل محرم من پرده ساز تاج برون آید ازین پرده راز

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند حق تعالی چون بنده را معرفت نصیب کند همان مقدار بدار بر او نازل کند که بوقت
 معرفت حاصل آن بلد تواند کرد و لما قال بعض العارفين ان الله وهب لكل عبده من معرفته مقداره و قد من
 ابتلاء على مقداره ما وهب له من المعرفة ليكون موفقه عوالة على حاله .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که چون کسی را حق تعالی اندکی از معرفت عنایت کند اگر آنکس بمقتضای معرفت خویش
 کار کند معرفت وی زیاده گرداند و اگر بخلاف معرفت کار کند معرفت موهوبه باز گیرد تا فردای قیامت بوی حکم آن
 معرفت معامله کند و سکن زیاده ندهد ، پس بنده را می باید که چون حق تعالی در معرفت و جواهر کشف بوی مطلق کرده باشد
 و در درجک دل وی نهاده بود باید که در آن درجک بصفت زجاست ننهد و راغبی را در وی جای ندهد

دلی کو در آن عشق جا میکند در ادوات عالم فنا میکند

اگر غرض را مکان دل کند دل و جان خود را هبا میکند

حضرت قدوة الکبریٰ تقریباً میفرمودند که در فتوحات شیخ قدس سره می آید که شیخ ابوالعباس حریری میگفت که با شیخ (رحمه الله)
 فرغانی در بازار میفرستم و وی برای فرزند صغیر خود قمریه گرفته بود و قمریه طرخی را خوانند از شیشه که در وی بول می بینند
 که چه بگذرد و در دماغی مردمان صالح می پیوستند و جایی نشستم که چیزی بخورم خاطر بر آن قرار گرفته که جهت ناخوش
 قدری شیر و شکر بگیرم ، طرخی حاضر نبود ، گفتند آن قمریه نو است و هیچ ناپاکی در آنجا نرسیده ، آن شیر را در آن قمریه

۱ : ورنه برون این هم معیت که هست ۲ : بجز دوست باقی فنا میکند ۳ : جبری ؟

۴ : قربانی !

کردند . چون بخوردیم و مردمان پیرانگه شدند نزد ابو عبد الله روان شدند و قصریه در دست و پا بود و الله که من و ابو عبد الله فرزانی
مرد و شنیدیم که از آن قصریه آواز برآمد که بعد از آن که او بیای خدا در من چیزی خورده باشند ، من جایگاه بول و ناپاکانم
سنگند خبره همچنین خواهد شد ، از دست وی بگسست و بر زمین افتاده خورد و شکست و از آن واقعه بر ما حالت عجیب
پیدا شد . شیخ گفته است که با شیخ ابو العباس گفتیم شما از موعظت آن قصریه غافل شده اید ، مقصود نه آنست که
شما توهم کرده اید ، بسیار ظفرها که در آن کسانی بهتر از شما چیزی خورده اند و جایگاه ناپاکان شده ، بلکه مقصود از آن
تنبیه شما بوده است که بعد از آن که دلتان شما محل معرفت خدای تعالی شده است میباید که آنرا موضع انبیا گردانید و در آنجا
چیزها را که خدای تعالی از آن منی کرده است جای نهصدید و آنکه شکست زشتی بآنست که میباید که پیش حق سبحانه و تعالی
همچنین شکسته باشید . ابو العباس انصاف داد که از آنچه تو فرمودی غافل بودیم .

حضرت قدوة اکبری از سهل بن عبد الله تستری نقل کردند که خدای تعالی مکانی بنیافرد از غرض ناشی از دل بودن
عزیزتر از هر آنکه هیچ طاعت او در خلق را از معرفت عزیزتر و عزیزترین عطا بفرزترین مکان نموده شود ، اگر از
غرض ناشی مکانی بودی از دل عزیزتر معرفت آنجا هادی . پس خسیس هفت بنده باشند که مکانی را که عزیزترین مکان است
نزدیک حقیقی بدون حق مشغول گردانند برای آنکه نظر حقیقی بدل است ، زنی راه گاه او را بنظر غیری او مشغول کنی
نیکنو نباشد . محققان تر سیده اند که اگر زنا راه گاه حق را بغیر او مشغول کنیم نباید که از ما حقیقی ببرد چنانکه باخبار
آورده اوست که الله تعالی را ای ابراهیم علیه السلام یا ابراهیم ای اتخذ تک خلیلاً فانظر ان لا یطرح علی قلبک
غیری غامری فیه غیری فاقطعک .

حضرت قدوة اکبری از ابوبکر بنزادانی از رمی نقل میکنند که وی سلیفته المعرفه تحقیق القلب بوحده فی الله
حضرت نورالین در من کردند که عارف کر الویند ؟ فرمودند که ابوتراب خنثی میگویی که عارف آنست که هیچ چیز او را
تیره نمیکند و همه چیزها با وی روشن شود .

له ۴ : و از آن صورت حالی عجیب در ماتوف کرد ۴ ع : که پیش خدای تعالی شده است همچنین شکسته باشند
سهل بن عبد الله تستری : کنیت (ابو محمد) سلمی نام وی سهل بن عبد الله بن یونس بن عیسی بن عبد الله بن رفیع نوشته است و
هر وی سهل بن عبد الله بن یونس بن عبد الله بن رفیع نوشته است . شمارد ذوالنون هروی است . در ۳۷۳ م ۱۳۳۳ م و مات
یافت . (رویه کشید سلمی ۲۰۶ ، هروی ۱۱۳ ، کنیت ۱۵۵ ، شرح توف ۱- ۹۹ ، قسیریه ۱۸) ۴ م ، ب : عزیز ، ۴ : نه اورد
۴ ع ۱ جایمانند ۴ م ، ب : میبود ۴ ع : نظر ۴ ع : ابوبکر بنزادانی با نامش ابوبکر بنزادانی
حسین بن علی بنزادانی است ، از اهل ارمیه است ، استاد شیخ ابوبکر رازی . از رمی بعضی اول منسوب به ارمیه ، در
آذربایجان شهری بزرگ بود و در آنجا طاعت و فضلاء بسیار بوده اند (رجوع کنید سلمی ۴۰۶ ، هروی ۲۹۰ ، المع ۱۸ ، قسیریه ۳۶)
۴ م ، ب ، ع : تحقیق ، در سلمی و هروی هم تحقیق است .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند آراستن خود را بلباس معرفت و نهادن اساس طهارت در دل بهتر بود از هر چه باشد اگر چه
از روی ریا بود کما قال واحد من الکالا کما بر شتر من العرفه خیر من کل عبادة و ریای عارضین و نمودار زره کاملین
از اخلاص مردان و متدبایان بعد مرتبه فضل دارد کما قال من یأمن العالی من خیر من اخلاص المریدین. از حضرت
نوری نقل کرده اند فرمودند که ساعتی از عارف با مولی گرامی تر از تسبیح متعبدان هزار هزار سال کی قال
سید الطائفة السید بنیر معرفت که کما راجع الی ما هو فاعل.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که شریف حمزه عقیلی در بلخ ملکیت که یکی از آثار زبده عارفان روزگار و علامت
معدۀ شناسندگان پیروان اوست که علم داشته باشد از خود می گوید در اقصای اقطار گرد و در مملکت چیزی کاراید یا بجنبید از
وی خبردار بود و تقریباً میفرمودند که ابن البرقی بیمار بود و شربت آب بوی آوردند، نخورد، گفت در مملکت حادثه ای افتاده است
تا بجای نیارم که چه افتاده است نیشامم. سیزده روز چیزی نخورد تا خبر آمد که قراطه در حرم افتادند و خلقتی را کشته، حجر الاسود
را شکسته اسب بخورد، و ابو عثمان مولی ابوعلی کاتب را گفت این نه نفس کاری است، اگر عیوانی بگو که امروز در مکه چه
واقع است؟ گفت امروز در مکه تیغ است که هر که در زیر تیغ آمده و شک است میان طلحیان و کلبیان، ما مقدمه طلحیان

ع: ختمه ع: بیکل العارضین ع: نوری: ابوالحسن نوری، نام وی احمد بن محمد است و گویند محمد بن محمد،
و بروایت سلمی و هروی اول مجمع تراست. در کشف المحجوب ۱۶۴ ابوالحسن احمد بن محمد النوری است ولی در کتب قدیمیتر
مانند قشیریه سلمی ۱۶۴ و هروی ۱۵۶ ابوالحسن احمد بن محمد نوری است. در معجمه العنوة ۲ - ۲۴۸ و در المصباح ۱۲۵
هم چنین نام است. فراسانی الاصل بود از قریه بنیشور که بنی هرات و مرو است (براهند) و ازین سبب او را ابن النوری
گویند. در ۳۹۵ م وفات یافت. ع: ط ۱۹: یک ساعت از عارف ع: رجوع کنید به

این قول حمزه عقیلی در هروی ۳۵۰ چنین است: حمزه عقیلی بلخ گفت که عارف بودگی در مملکت چیزی بجنبید یا بگریزید کی
ویرا خبر نبود ع: زبده آثار ع: ع: عده علامات ع: از ذروه با ع: از ذره اقصاء
ع: ابن البرقی: ابوعبدالله البرقی از بارشناج نواس است (نجات ۱۰، هروی ۳۵۳)، همین قصه را جامی و هروی هروی
ذکر کرده اند. ع: ط: فراوی دارند ع: م، ب: که ع: عبدالحی حبیبی می نویسد: بجای آوردن
درین موقعه بمعنی شناختن است و عین همین تعبیر را فیثوم چیز که قبله دیده شده باشد استعمال میشود، و تا کنون در
فارسی هم (بجای آوردن) در چنین موارد گفته میشود (فرهنگ طبقات الصوفیه هروی ۵۸۸) ع: این واقعه در ۲۳ ذی الحجه
۳۱۵ هجری قمری یافت که قراطه بوی سه هزار نفر را در حرم کعبه بکشتند و چاه نفوس را از زندگان پر کردند و امروز که
را غارت نموده اند چون میزنند حجر الاسود را با خود به بکرین بردند تا که در ۲۲۹ هجری و سپس آنرا بحال خریدند [تقدیر ضمیمه ۹۶]

مردیست بر اسب سپاه سوار بادشاه سرخ آنرا بنیشتند، بعد از آن پرسیدند، چنان بود که وی گفته: در آشنای این فرمودند که اگر کسی بر سبیل عموم بشر طعارف نیست چه صفت عبودیت در نشاء و عنفیه چنین برنماید و بر بنده آن نهند که برتابد اما بعضی برتابند و بعضی نه فلا یظهر علی غیبه احداً الا من اراد تعفی من ترسول و ما کان الله لیطلعه علی الغیب و لکن الله یجتبی من رسله من یشاء هم الله داند پس

دانش جز و کل زعادت اوست عالم الغیب و الشهادت اوست

حضرت مدوۃ الکبریٰ عزم کعبه طواف کعبه زادها الله تشریفاً و تکرماً کرده و میان زیارت کعبه سینه بودند و جمعی از ملازمان و فرقای از مصاحبان چنانچه حضرت نورالعین و حضرت شیخ ابوالفوارزمی و خواجہ ابوالکلام و شیخ الاسلام و بابا حسین و شکر علی و این جامع همراه بودند، به بندر روم در جاز نشستند، جزوی راه بحر سپرده بودند که وزین باد شرط در توقف افتاد، سه روز شد که اصلاً باد شرط از مهیب توفیق نه وزید، برتبه ای که جمعی از همراهان پرنشان دل شدند. حضرت مدوۃ الکبریٰ را وحشی غریب و حالتی عجیب دست داده بود که اصلاً بکار حواس نمی پرداختند مگر صلوٰۃ خمسہ و ادای وظائف محموده میکردند سکن در ذهن اصحاب چنان ترسم میگشت که ایشان بخود نماز ادا نمیکند، چون اضطراب و عجز و نیاز اصحاب چهار از حد گذشته تا چار حضرت مدوۃ الکبریٰ ازین واقعه خبر دادند، تبسم کرده فرمودند که از مجذوب شیرازی یاد می آید، میباید خواند، زبان خود فرمودند

گفتی شکستیم ای باد شرط بر خیز باشد که باز بنیم آن یار آشنا را

هنوز این بیت زبان مبارک نه برآمده بود که باد شرط وزین گرفت و جاز سبعت تمام روان شد. چون راه بسیار را نیم در خاطر این فکر غریب نظام مین است ظهور کرد که یکی از شرائط معرفت دل آنست که از احوال عالم ظاهر و باطن خبر داشته باشد و این بارها بر صغیر حضرت مدوۃ الکبریٰ مشکوف شده است، اما عارضی درین وقت باشد که از عابدان و عارفان و سالکان بحر خبر دهد؟ بمجروح خطور این خطره حضرت ایشان بسوی این خادم خطاب کرده فرمودند که

[بقیه ختمه ۹۵] و در رکن کعبه نهادند. (مجموع التواریخ و المعاصر ۳۷۵) ط: درین پس کاری نیست، در کاری نیست تو بگو که امروز در کعبه چیست؟ ط: ن: هیچ ط: ن: هیچ

در مورد چنین است: شیخ الاسلام گفت این باطل است، عبودیت این برتابد بر بنده آن نهند که برتابد بعضی و بعضی چیز نیست. فلا یظهر... هم الله داند و پس. ط: قرآن ۴ آل عمران ۱۷۹ ط: دیوان حافظ ط: ع: حضرت مدوۃ الکبریٰ عزم کعبه جزم کرده میان برای زیارت کعبه زادها الله تشریفاً سینه بودند ط: ح: مهیب ط: ع: راندند ط: دیوان حافظ ط: ع: هنوز از زبان سر دفتر جریده حقایق و شبهت تصدیق و حقایق تمام برآمده بود که باد شرط از مهیب توفیق وزید. م: اب: چون خیلی راه جواز طی کرد

[بقیه بر ص ۹۷]

که فرزند نظام الدین این مقدار را گاهی نزد عارفان بآید کم از دانستن گاه است، همین گفتگو بودم که آب دریا بشکافت و مردی ظاهر شد و گفت ای نظام الدین من از آن مردانم که در کبر عبارت میکنند، این خادم پرسید که شما را چه نام است و کجایی باشند و در روشن شما طریقی ارادت و خلعت هست چنانچه در اولیای بزرگ است و گفت درین کبر شریعت که او را مدینه^۳ الاشراف میگویند، در وی بزرگی هست که او را در البحر میخوانند که خود را از کمترین خلفای اشراف میگویند، ده هزار کس مریدان صادق و طایبان و زوتی دارد، یکی از آنها منم که نام من کیل^۴ است. این خادم گفت که پیر شما بحضرتی که خود را با و منسوب میدارند انیک نشسته اند، بمجرب دشیدن این سخن از دریا برآمده و لباس ویر داشت که مناسب لباس پیران بود، بیشتر با نبوس مشرف شد، بحضرت مدوه^۵ ابیکری تکلم بسیار کرد، مقدار یکپایم بهمدیگر در تکلمات بودند، از اصحاب هیچکس ادراک کلمات ایشان نکردند.

حضرت مدوه^۵ ابیکری در یک رمضان در محلیه^۶ و عشق صیومه جامع اصحاب صدق تکلف بودند و اجتماع ارباب تقوی و اصحاب خوف که در عشق میباشند بیشتر از آنست که در شرح و بیان و تحریر و تبیان توان کرد.

چنان مجمعی بود که از دحام^۶ در آنجای مردم نمیدانست گام

و بیشتر از سائران روزگار و مسافران دیار دیده اند همه اکابر صوفیه و تأثر طائفه^۷ علیه و جمعی از فقهاء و فرقه ای از فضلا و ارباب تراویح بمقتضای من^۸ علی خلف امام تقی^۹ فاکتا علی خلف بنی^{۱۰}. حضرت مدوه^۵ ابیکری اعتدال میکردند، گاهی چنان بودی که در یک شب ختم قرآن میکردند. بعضی از آسمودگان طبیعت تحمل کلفت قیام نتوانستند، حتی مسعود نشینید بدرمی آمدند اما آنها که قرائن بودند این نوع قیام را مواج^{۱۱} تمام میدانستند، نزدیک صد کس اصل کمال بودند که درین جامع احضار میفرمودند، چون رویت هلال میشد مردم روزگار بنیاد مشغله نمادند و از هر طرف کوس و نقاره کوفتن گرفتند.

آن شد که آمد سراصل صور

[بقیه فاشیه ص ۹۶] ۱: ع : در ملازمت ۲: ع : نه ارد ۳: ع : نه ارد

۴: ع : استفسار کرده شد که چه نام دارید ۵: م، ب : مدینه الاشراف ۶: ع : در البحر ۷: ع : یک نام دارم

۸: ع : نصاب ۹: م، ب، ع : اثر دحام

چنانچه روشن اصل اصرار میباشد غوغای عام زیاده نشد، حضرت قدوة الیکبری از صم برآمدند و نمره بلند زدند مانند یک
یکپاس سردرگم زبان تخریر و بردند و غوطه در دریای تفکر خوردند
بدریای حیرت فروبرده سر زحمای فکر تسبیح آورده بر

از آن عالم سر بر آوردن فرمودند که از تاریخ بستم رمضان مرا از من ستنند و در محراب مشاهده عالم غیبی و بدریای
معانته (صرار لاریسی نگذند) تمام از خود رفته بودم، هیچ یاد ندارم که درین روزها از من ادای نماز آمده
یا نه؟ اصحاب درین کردند که از حضرت قدوة الیکبری هیچ ادبی از آداب نماز و دقیقه از دقائق راز فرو
نه افتاده است. فرمودند که الحمد لله وقت اشرف چون وقت شیخ اگر وسایل طائف محفوظ داشتند. بدین
تقریب فرمودند که در باب چهل و چهارم از فتوحات مکرر است شیخ میگوید وقتی مرا از من ستنند، روزگاری
بر من گذرانیدند که نماز گزاردم بجماعت و امام بودم و جمیع اعمال نماز چنانچه باسعیت بجای آوردم و مرا بآن
هیچ شعوری نبود نه بجماعت و نه تکمیل آن و نه هیچ چیز از عالم محسوس و بااین که میگویم راجع از
وفاقت حال خبر کردند، نه بخود میدانستم هر چه از من واقع شده بود چون حرکات نام بود که از وضو در میشتور و
وی از آن آگاهی ندارد، دانستم که حقیقی وقت را محفوظ داشته و با من چنان کرد که باشبلی کرده بود و
ویرا در اوقات نماز بوی باز میدادند اما نمیدانم که ویرا بآن شعور بود یا نه، آنرا با جنبه تدیس الله سره گفتند
گفت الحمد لله الذی لم یجر علیہ لسان ذنب. حضرت در یتیم بقعظیم عظیم عرض نمودند که چون کسی از خود میرود چگونه
از وی افعال ظاهری صادر میگردد؟ فرمودند یکی آنست که مدتی احوال از وی میکنند و ویرا از آن شعور نه، دوم
آنست که چون اعضاء و جوارح بکاری خوی پذیرفتند چه عجب باشد که در فقدان شعور هم کاری آید.
حضرت نورالحین فرمودند که در فوائد معرفت چیزی عنایت فرموده بگویند. حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که پیر هر یو

۱. م، ب: بر ۲. م، ب: شدند ۳. م، ب: ندارد ۴. م، ب: احوال ۵. م، ب: مسجد

۶. م، ب: ندارد ۷. م، ب: میدانم ۸. م، ب: بودند ۹. م، ب: ندارد

۱۰. م، ب: هر یو یعنی شیخ الاسلام شیخ عبد الله انصاری هروی. صحن حکایت احمد پسر حسین منصور حلاج در طبقات هروی ۴۵
در نقی ۱۵۶ هم مذکور است. عبارت نفی و طایفه تقریباً یکی است. و عبارت هروی بر جایا لجه هروی دارد.
در هروی چنین است: شیخ الاسلام گفت که شیخ بر عبد الله باکو گفت کی از اهل شنیدیم پنجاه پسر منصور حسین حلاج که
پسین نسب «

میگوید که از ابی عبد الله باکو شنیده ام که گفت از احمد بن حسین بن منصور حلاج نقل است که میگوید پسین شب پدید خود را گفتم که مرا
 وصیتی کن، گفت نفس خود را در شغلی افکن پیش از آنکه ترا در شغلی افکند.
 اگر نفس خود را نه آری براه بهر و تا ترا افکند زیر چاه^۳
 گفتم ای پدر چیزی بیفزای. گفت و قتی که همه عالم در خدمت کوشند تو در چیزی کوش از آن بهتر از عمل تعلین بود. پسر
 گفت آن چیست؟ گفت موفت حقیقی.
 حضرت قدوة الکبری میفرمودند که عبد الله بن محمد گوید که عارف نیرستد حقیقی را بر موافقت خلق که وی کارکننده بود
 بر موافقت خالق و موفت حجاب بردارد که میان منده و حقیقی باشد.
 بدتر تعلین پرده های خیال مانند سرا پرده الله جل جلاله
 و عارف را میباید که با عام سنی بود و با خاص عارف و در خود موحد و در نشان خود گم^۴

^۱ ابو عبد الله باکو: نام وی علی بن محمد بن عبد الله است المودف بن باکو (نقش ۲۴) و در تاریخ بغداد (۸-۱۱۲) ۴۱۲ و در بحواله الله
 بن عبد الله بن عبید الله بن باکوشیرازی است، در جوانی شیخ ابو عبد الله خفیف را دیده، در نیشابور با اسحاق امام شری و شیخ ابوسعید البراءیه ملاقات
 کرده بود، و با شیخ ابوالعباس خفاندی مدتی مصاحب بود و بعد از آن بشیر از راجعت کرد و در مناره کوهی که نزدیک است بشیر از منزوی
 نشد و همسایه صوفیه و علماء و قواد ملازمت صحبت وی میکردند. در ۴۴۲ هجری وفات یافت (رجوع کنید به نقش ۲۴، هرودی^{۳۲۷})
 سفینه ۱۶۳، خزینه ۲-۲۲، سمانی ۴۲، تاریخ بغداد (۸-۱۱۲)، در سمانی تاریخ و فاش ۴۴۲ هجری است. و بقول سمانی
 باکو یکی از بلاد شمران است، ولی جیبی در حاشیه طبقات هرودی^{۳۲۷} برادر ماسینیون می نویسد: مخفی مانند که سلسله نام اجداد وی
 در رساله شرح حال حلاج که ماسینیون طبع کرده و روایت ابن باکو بوده، چنین است: اصح بنظری آید: ابو عبد الله محمد بن عبد الله
 بن عبید الله بن احمد بن باکو، نسبت وی به باکو جده اعلی خود است نه باکوشیری در شمران.

^۲ ط: اوگن، ۳۵ ن، ط: این شمران دارد. ۳۵ در هرودی^{۳۲۷} چنین است: چون جهانیان در اعمال کوشند
 تو در چیزی کوش که ذره از آن به و به از کردارم آدمی و پیری و پیری باشد. گفت آن چیست؟ گفت موفت. و در هرودی^{۳۲۷}
 چنین است: عالم در خدمت کوشند تو در چیزی کوش که ذره از آن به و به کی عمل تعلین. شیخ الاسلام گفت کی تعلین جن و انس
 بود. پسر گفت آن چیست؟ گفت موفت.

^۳ عبد الله بن محمد بن عبد الرحمن الرازی الشیرازی، کنیت ابو محمد، باصل از ری بوده و بنیشاپور بزرگ شده، باجنید صحبت داشته،
 در نسخ بنیشاپور بود، در ۳۵۰ هجری از دنیا. (نقش ۲۸، هرودی ۴۴۸، سلمی ۱۵۱، تفسیر ۳۴، تذکره ۵۵-۶)، این

قول عبد الله الرازی در نقش و طبقات هرودی هم موجود است. ۳۵ این قول ما فوذا از طبقات هرودی است که شیخ الاسلام انصاری در باره ابوالحسن خراسانی
 گفته. و در هرودی چنین است: شیخ الاسلام گفت کی خراسانی یگانه دنیا بود بی نظیر... با عام سنی بود و خاص عارف بود و در خود موحد و در نشان خود گم.

ملاطین عزت گذاران حی منازل شناسان گم کرده بی
از مرتش نقل میگردند که هرگز خوشین را باطن خاص ندیدیم تا خود را بظاهر عام ندیدیم ، و داد ازین عام نه عامی است که
عوام دانند که از وی رتبه وسطیه خواسته است .

حضرت در تیم تبریم سخن رسانیدند که فوائد معرفت رسمی چیست ؟ فرمودند از پیر صری نقل است که ابر عبد الله انطاکی گفته که از
هیچکس و هیچ چیز حسد نیاید مگر از معرفت عارفانه نه معرفت تصدیقی . ابر علی دقاق گوید معرفت بمعنی لقطه و سمیه که
علیه تشفی ولا علیلاً تسفی و از معرفت رسمی هم نجات خواهد بود انشاء الله تعالی .

حضرت قدوة الابرار میفرمودند معرفت در نسبت از دریای عواطف الهی و جوهری از مصادیق لطائف نامتناهی تا کدام سعادت مند
که بر تاج حال او این دره آفاق معرفت بود و از چینه آن کسکه این جوهر در درج دل او و دلبست کند
در درجک دلی که بود در معرفت آن دل به از هزار جهانست بالیقین
از صدهزار عالم و از هر چه در وی است بر تو گردد صحن معرفت گزین
ای عزیز در آن بود که مقصود گوین گذارد و بمعرفت سرور آرد و کامل آن کسی بود که وجود ثقلین ندارد و حقوق مرغان
گذارد .

تقریباً میفرمودند که محمد بن یوسف چون نماز خفتن گزاردی بسوی کوه رفتی و تا هیچ آنجا بردی و بسیار گفتی "خداوند مرا شناسائی
و معرفت خود روزی کن یا کوه را فرمان ده که بر سر من فرود آید
و بار کوهی که چند آن بود ز بار فراق تو آسان بود
که با بی آشنائی و بی شناسائی تو زندگانی نمی خواهم ، و وی گفته که چون بلکه در آدم دیدم که پیران در مقام ابراهیم علیه السلام نشسته اند

له مرتش : نام وی عبد الله بن محمد ، کنیت ابو محمد ، نیشابوری است ، از محدثان حیره ، دیگانه شناسان حقایق بود . در تعداد در
۳۲۸ هجری از جهان بر رفت . (رجوع کنید به حادی ۲۸۵ ، خزینه ۲-۱۹۳ ، سلمی ۲۴۹ ، قصیریه ۲۴ ، تاریخ بغداد ۷-۲۲۱ ، سمائی فیه ۲۲۸)
سمائی و خطیب نام مرتش را حیزر نوشته اند . ۲ "هرگز خوشین را ... ندیدیم" همین حد در حادی ۳۸۷ هم است .

۳ م ، ب : از پیر صری نقل است که هیچکس و هیچ چیز حسد نیاید . " ط : نسخ الاسلام گفت که ابر عبد الله انطاکی گوید که از هیچکس و هیچ
چیز حسد نیاید . ۳ ابر عبد الله انطاکی : احمد بن عاصم الانطاکی ، کنیت ابو علی و گویند ابر عبد الله ، از قدیمان مشایخ نغور است از
اقربان بشر حافی و سری سقطی (رجوع کنید به تذکره ۲-۵۲ ، قصیریه ۲۲ ، حادی ۱۰۴) ۳ ابر عبد الله کتبه بانیه ۱۷

۴ ع : خند ۴ : گنج ۵ محمد بن یوسف : در نفی نامش محمد بن یوسف بن معد بن الباء ، و در حادی محمد بن یوسف بن معد بن
بن یزید بن عبد الریم الباء التقی الصوفی است ، کنیت ابر عبد الله ، در کتاب بیان الحارثین و کتاب السنه فی الاعمال لقب او عمرو بن الزهاد است
از قدیمان مشایخ اصفهان است . گوئی ۲۸۶ هجری (نفحات ۱۰۴ ، حادی ۱۱۰)

نزدیک ایشان نشستیم. ماری خواند که بسم الله الرحمن الرحيم، بر دل من چیزی اثر کرد، فریاد کردم، پیران قافه را گفتند خاموشی کن، پس را گفتند ای جوان ترا چه باشد که فریاد کردی و هنوز ماری یک آیت نخوانده گفتیم که چیزی از سخن تسمیه دانانید که موجب وجد شده، گفتند چه دانانیدند؟ گفتیم باسمه قامت السموات والارض و باسمه قامت الاشياء وكفى بسم الله سمعاً. صم پیران برخاستند و در میان خود بنشانند و گرامی داشتند و صم وی گفته که در کم بسیار دعا میکردم که یارب را معرفت روزی کن یا جان را مبتلایان که در این شناخت تو بجان حاجت نیست. در خواب دیدم که گوینده میگردد اگر این میخواهی یکماه روزه دار و با کسی سخن نگوی، پس در چاه زرم در آئی و حاجت خواه چون ماه تمام شد بزرم در آمدم و دعا کردم. حاجتی از چاه زرم گفت یا ابن یوسف اختر من الامور واحداً ایها

۱ حب امل العلم مع التنا والدنيا ام المعرفة مع القلة والفقر. من لغتم المعرفة مع القلة والفقر. پس از چاه زرم آواز آمد قد اعطيت قد اعطيت. حضرت قدوة الکبری میفرمودند که چون عارف را و جهان موصوف حاصل گردد و کمالات موصوف و اصل کلی از آثار وی آنست که دائم الحال بروی نسبت غالب بود چنانچه در رسالتی که بشیخ علی بن سهل اصفهانی فرستاده نوشته است که سل شینک ابا عبد الله ما الغالب علیک. پس علی بن سهل از وی سوال کرد، گفت بنویس بوی که والله غالب علی الامر.

حضرت قدوة الکبری نقل از اکابر میگرداند العالم نیز تیک النحل و الخنظل و العارف شینک المسک و العنبر، در بیان او میفرمود که چون علماء و مظهر بیان احکام تکلیفی اند بر نفس خود بر مقتضای جبلت کلفت و شقت حاصل تعبیر ازین خل و خنظل کرده اند و چون ارباب عرفان و اصحاب و جهان که سیر حقیقی رسیده اند و از زلال احوال ترفیع سیراب خضر وارنده و بتأثیر صحبت اکابر و ملازمت مآثر از احوال ایشان دیگران منتفع اند از جمعیت باطنی که الطیب الطیب است قنایان تعبیر ازین سخن با تمام ریح مشک و عنبر کرده اند.

حضرت دیرتیم تبرکیم و تقییم بوفض حضرت قدوة الکبری رسانیدند که در راتب زاهدان روزگار که مارکان دنیا اند و

له ن : خاموش کن. علی بن سهل بن الاطراد اصفهانی : در نغفات الاطراد و در عودی الازهر است. کتبت الی الحسن از قمریان مشایخ اصفهان است. شاگرد محمد یوسف البناد است. (ارجع کنید به نغفات ۱۰۳، عروسی ۲۴۴، تذکره ۶۹-۷۰، سلی ۲۲۲، تغییر ۲۰). له از "محمد یوسف البناد چون نماز" تا "علی ارم" عبارت هدایف و نغفات تقریباً یکی است.

له ع : شریعت. له ع : ندارد. له ع : ندارد.

در صاحب عارفان پروردگار که تقویان از عقیق اند چه فرق تواند بود ؟ فرمودند ادنی فرق در ایشان چنانچه ذره و آفتاب است
چه مقصود زاهد خطوط عقیق و مطبوعات اصنی^۱ است و خواصش عارف تجلیات مولی^۲ و نظاره^۳ وجه الحق^۴ بود .
ببین تفاوت ره از کجا است تا کجا^۵

حضرت قدوة اکبری در صالحیه و شوق نشسته بودند ، عزیزی که باوصاف عابدانه معروف و باوصاف زاهدانه مشهور
در ملازمت حضرت ایشان نشسته بود ، فرمودند :

سیر زاهد هر مهی یکروزه راه سیر عارف هر دی تا تحت شاه
حضرت قدوة اکبری میفرمودند که خواجہ حافظ شیرازی یکی از مجذوبان درگاه عالی و محبوبان بارگاه متعالی است ،
باین فقر نیازمندی داشت و مدتی بهمدیگر محبت داشتیم . روزی در گذرگاه نشسته بودیم که سخنی در مراتب اصل معارف
و زهد میگفت ، مجذوب شیرازی خواند :

ز روی دوست دل دشمنان چه در یابد چراغ درده کجا شمع آفتاب کجا
حضرت قدوة اکبر میفرمودند که از جعفر خلایق پرسیدند که عارفان کیانند ، گفت هم ماحم و لوکانوا هم ملاکانوا هم ، ایشان
نه ایشان اند اگر ایشان اند نه ایشان اند ، در آشنای این بر زبان مبارک رانند :

ایشان که بودند ایشان نبود ایشان ایشان که نه ایشانند ایشان هم ایشانند
حضرت قدوة اکبری میفرمودند که حضرت شمس از علو دنیوی فرموده اند که عارفان را آئینه داده است در ستر ، هرگاه که
در آن نگرند الله ببیند ، ویرا در دل جایی است که همزوی نرسد ، چون بتفوق درماند بآن باز گردد و بیایساید .

۱ م ، ب : اطلی ۲ ع : استفاده ۳ دیوان حافظ ص ۳ ۴ م ، ب : گذرگاه ، ع : گذرگاه ،
در طبقات ص ۱۵۵ گذر یارگاه آمده است . عبدالحی حبیبی در فرهنگ طبقات الصوفیه ص ۱۵۵ میگوید که قدیمترین املی این لفظ
گذر یارگاه است و بسجده گذرگاه شده ، این جای است مشهور در شمال هرات ، و مدفن شیخ الاسلام افغاری است .
۵ دیوان حافظ ص ۳ ۶ رجوع کنید به مجموعه ص ۵۵ ۷ م ، ب : عارف ۸ در نقاشی ص ۲۴ هم همین است و لا در
صروی ص ۲۴ چنین است : هم ماحم و لوکانوا هم ملاکانوا هم ۹ ع : ایشان بودند ایشان نبود ایشان + ایشان که
نه ایشانند هم ایشانند ۱۰ رجوع کنید به متن ص ۱۷۷ ۱۱ م ، ب : عارف را آئینه دل است در ستر
۱۲ این قول شیخ الاسلام افغاری است . در صروی ص ۲۱ چنین است : شیخ الاسلام گفت : من جای دارد از در دل ، هر که بماند
باز آن شود بیایساید .

حضرت کبیر از معرفت ذات استفسار کردند، فرمودند ^۱ فاعلموا عن ذي النون رحمه الله عليه العلم في ذات الحق جمل
والعلم في حقيقة المعرفة حيوة ^۲ و الاشارة عن المشير شرک، سخن در ذات حق جمل است که هیچکس را در
ذات الله و صفات او سخن نیست و روایت کرده گوید ^۳ لم أر الله تعالى خذرا و بهمنبر وی گفت و پیرا و کیفیتی او
دانستی نیست و جز تصدیق و تسلیم در آن روا نیست و سخن در حقیقت معرفت حیرت است که او خود را شناسد حق الحقیقت
دیگر هم عاجز اند و تمجید و ار از معرفت خود بفضل خود معرفت می انگارند . بعد نقلی علیه السلام میگوید در شما و دعا اللهم
لا ابلغ مدحتک الا ۲۰ حصی ثناء علیک انت لا اثنیت علی نفسك و حقیقتی میگوید و لا یحیطون به علما، از وی
همین دانی که دوست خدای تعالی یگانه بی همتا است و اشاره از مشیر شرک است یعنی شرک خفی که اشارات را اشارت
کننده باید و او بود و گاهی در نیاید، هستت بحقیقت دوست و دیگر هم بهمانه و وی در بود و هستی یگانه
لا اکل نمی ما خلا الله باطلا

^۱ ذو النون : نام وی ثوبان بن ابراهیم است، کنیت ابو البقیع و ذو النون لقب است و غیر از این نیز گفته اند اما هیچ
دینی است و وی به اخیام معروف بود آنجا که قبر شافعی است . به روی از موالی قریش بود . ذو النون ثناء کرم است و
و مذعوب وی دانسته و موکلا از وی سماع دانست . امام وقت و یگانه روزگار و سر این طایفه است . وی پیشین کسی
بود که اشارت بعبادت آورد و از طریق صوفیه سخن گفت (رحمۃ اللہ علیہ) نهضت ۲۲، ص ۱۱۱، تذکره ۱- ۹۸، خزائن ۲- ۱۴۳،
سمانی ۲۳، سلمی ۱۵، تفسیر ۱۰، مرآة المفان ۱۴۹ و غیره)

^۲ در ص ۹۹ این قول چنین است : ان تفکر فی ذات الحق جمل و الاشارة الیه شرک و حقیقة المعرفة حیوة؛
عبارت از این با « العلم فی ذات الحق » تا « فینا جمل و بصیر » در ص ۱۰۵-۲۷۱ و نهضت ۱۲۹ هم آمده است .
^۳ ط : روی نیست ط : و او غیر رسمی از معرفت بفضل خویش معرفت می انگارند

^۴ هم، ب : در آشنای دعا ^۵ این حدیث صحیح بر روایت حضرت عاتقه را در صحیح مسلم و ابوداؤد و ترمذی و نسائی و
ابن ماجه چنین است : اللهم انی اعوذ بک برضاک من سخطک و بما فاک من عقوبتک و اعوذ بک شک لا احصی ثناء علیک
انت لا اثنیت علی نفسك (الجامع الصغیر ۱- ۷۰) ط ۱۲ ط ۱۱۰

^۶ در ص ۹۹ چنین است : تو بقدر خود خود را شناسی ، دیگر هم عاجز اند و تمجید و ار از معرفت خود بفضل خود معرفت می انگارند .
آنچه دانی ، خدای او این یگانه بی همتا و اشارات از مشیر شرک است یعنی شرک خفی ، شرک کین در توحید موقیان ، که
اشارت را اشارات کننده بود و فرا هست و او در دو گانه در نیاید ، کی در حقیقت هست بحقیقت دوست و پس دیگر هم علل اند
و حدت نموده بهمانه و بود و هست او یگانه . لا اکل نمی ما خلا الله باطل + و کل نعیم دون الجنة زایل

ظاهر مقدسی میگوید که اگر مردمان زرعارف بنیند در آن سبوزند و اگر عارف نور وجود بیند در آن سبوزد، و هم او گوید
 حد المعرفة التجرد من النفوس و تدبیرها فیما یجلی و یصغر.

حضرت شیخ فریدالدین سدهوی استفسار از دو حالت مشهوره عرفای روزگار که من عرف الله کل لسانه و عکس وی من
 عرف الله طال لسانه کردند. قال الاشراف المعرفة نوعان معرفة ذاتیه و معرفة منفاقیة، معرفت الصفا
 یكون لسانه کلیلاً یعنی چون بنده نفی کل کرد هر آئینه جزو وجود در کل داخل بود و او هم در عین نفی باشد و مثبتی باید
 که اثبات شئی تواند کرد، در نفی حکم اثبات از او بهر خاسته، هر آئینه کل لسانه باشد، و چون سر از بدای نفی
 بیرون آرد و بگوید اثبات در آید بالقیاد او امر ستایش باشد، هیچ نکته از امور شریعت بهر غفلت نشود، و رفته دل نبات
 خورم بود و دیده دل کشاده، از شاهده انوار الهی و ملاحظه اسرار نامتناهی محفوظ گردد، باطلات تجلیات و کوائف
 واردات محفوظ، هر آئینه من عرف الله طال لسانه، وصف حال او باشد.

کشیده خجری از هیبت ذات دریده عارفانرا سر بکبریات

چو از جام صفاتش می چشیده از جیب لایبالی سر کشیده

قال الاشراف نهایت المعرفة هی وجدان الحق بحیث لا ینفک عنه کالبصائر که عن البصر و السامعة
 عن السمع.

ظاهر مقدسی: از بزرگان مشائخ شام و قدمای ایشان است، ذوالنور را دیده، بایکجه حلقه صفت دانسته، ذوالنور

گوید که شبلی ویرا جبرائیل خوانده (رجوع کشیده به نفیات ۱۲۹، ص ۲۷۰، سلمی ۲۷۰)

ظاهر ط: نور خود بیند، در نفیات هم "نور وجود" است. م: ب: ندارد، در

سلمی "یجلی" او یصغر است. این قول ظاهر مقدسی در صریح ۲۷۰ موجود است.

رجوع کشیده به طبیعت و باز در این کتاب در ذکر خلفای سید اشرف ۱۶ م: ب: دیده فوق و فادرا کبریات

ط: ع: "نهایت" ندارد

لطیفه چهارم

در بیان معرفت صوفی و تصوف و ملائقی و فقیر و اصناف این طایفه و ذکر ارباب ولایت
از او تاد و ابدال و اخیار و غوث و تشرح اولیای مکتوم و کمیت اطلاق بهم تصوف و صوفی بدین طایفه

قال الاشراف الصوفی هو الموصوف بصفات اللہ سری الوجوب والقلم . حضرت نورالعین بیان اصناف این
طایفه و معانی اسمائی مختلفه ایشان در خواستند . فرمودند که در ترجمه عوارف دیده ام و آن این است بدانند مراتب
طبقات مردم علی اختلاف درجاتهم بر سه قسم است ، قسم اول مرتبه واصلان و کاملان و آن طبقه علیا است ، قسم دوم
مرتبه ساکنان طریق کمال و آن طبقه وسطی است ، قسم سوم مقیمان و هذیم نقصان و آن طبقه سفلی است .
واصلان مقربان و سابقانند و ساکنان ابرار و الهاب یمن و یقینان اشرار و الهاب شمال ، و اصل وصول بعد از انبیا
صلوہ اللہ علیہم اجمعین دو طائفه اند اول مشایخ صوفیه که بواسطه کمال متابعت رسول علیہ السلام مرتبه وصول یافته اند ،
و بعد آن رجوع برای دعوت خلق بطریق متابعت مازون و مرضی و مامور شده اند و این طایفه کامل و مکمل الله
که فضل و عنایت ازلی ایشان را بعد استغراق در عین جمع و بیجه توحید از شکم ماضی فنا بسبب حاصل تفرقه و میدان بقا خللی
و منافی از زالی فرموده تا خلق را به نجات درجات دلالت کنند و اما طایفه دوم آن جماعت اند که بعد از وصول
بدرجه کمال حواله تکمیل و رجوع خلق به ایشان نرفت و غرق بحر جمع گشتند و در شکم ماضی فنا چنان ناچیز و مستحکم شدند که
از ایشان هرگز خبری و اثری بسبب حاصل تفرقه و ناحیه بقا نرسیده و در سبک ساکنان قباب غیرت و وقایع دیار هیرت انحراف
یافتند و بعد از کمال وصول و ولایت تکمیل دیگران ایشان مغمض نگشت و اصل سلوک نیز بر قسم اند ، طالبان مقصد اعلی
و رسیدن وجه اللہ یزید و ن وجه ، و طالب مقصد سفلی که رسیدن آخرت اند و شکم من یرید الاخره . اما طالبان
حق دو طایفه اند مقتضوف و ملائقیه اما مقتضوف آن جماعت اند که از بعضی صفات نفوس خلاص یافته اند و بعضی از احوال
و اوصاف صوفیان تصنیف گشته و مطلع نمایان احوال ایشان شده و لیکن هنوز با خیال (بقایای صفات تشبیهت)
مانده باشند و بدان سبب از وصول غایات و نمایان اهل قرب و صوفیه مختلف گشته . اما ملائقیه جماعتی یانند که در رعایت

عنه ترجمه عوارف : مراد از ترجمه عزالدین محمود گمانی است . و نیز رجوع کنید به ۳۴ ، ۳۵ این کتاب .

عنه «بدانکه مراتب طبقات مردم ... لا یفهم شورا» تخریج عین عبارت در المصباح ۴۱ آمده است و هر جا که تفاوت واقع شده است در

پاورقی نشان داده شده است . ۳۴ م ، ب : در سبک زمره ساکنان قباب غیرت عنه المصباح : ندارد

عنه المصباح : مطلع عنه المصباح : صفات نفوس تعقیر عنه المصباح : متخلف

معنی اخلاص و محافظت قاعده صدق و اختصاص غایت جسد مبذول در آنها در اخفای طاعات و کتم خیرات از نظر خلق میباشد واجب دانند با آنکه هیچ دقیقه از مصالح اعمال مهمل نگذارند و تسکین جمیع فضائل و توابع از لوازم شمرند و شرب الشیان در کل اوقات تحقیق معنی اخلاص بود و لذت الشیان در تفرد نظر حق با محال و احوال الشیان، همچنانکه عامی از ظهور مصیبت پیر حذر بود الشیان از ظهور طاعت که مظنه^{۱۰} رایا باشند خذر گفتند تا قاعده اخلاص خلل نپذیرد. حضرت قدوة البری تقریباً فرمودند:

چو روی پرستیدنت در خداست اگر جبرئیلیت نه بیندیر و است

و بعضی گفته اند الملائی هو الذی لا یظهر خیراً و لا یخسر شراً، قال الاشراف الملائی هو الذی لا یظهر خیراً و شراً؛ و قال الشیخ اکبر هم الذین لا یظرون علی طوارهم سمانی بر اطنهم اثر البتة و هم اعلی الطائفة و ملا متیة هم شیطان فی الطوارهم البرجوانیة و شرح هذا هو ان الملائی اذا عرف طعم الاخلاص و تحقق بالصدق فلا یحب ان یطلع احد علی احواله و احواله ۲

حضرت قدوة البری میفرمودند که در قطع منازل سفر و روم و مراحل ما دخله المصعوم اشتغال می نمودم، در بادیه ای مجردی همراه شدم که اهله معلوم نمی شد که کدام مذهب دارد و بکدام عبادت اشتغال مینماید، بآلة فرخ چنان معلوم شد که یکی از او بای کل این طائفه بود و در مصاحبت فقیر کل جوی ازین قبیل است.

حضرت قدوة البری تقریباً میفرمودند که در جامع سنه و ارسلکین شتم و بطشی که با انواع رایحین آراسته و چینی که در بطنانک طعمی بسیارین پیراسته و در خیابان وی جوی نشسته و بملوی اوزلی صاحب جمال سر به آورده و مرا می پیش نهاده و انواع ماکولات در میان افاده، سانشن سترغم اشما سترغم و زبانش بطنم طراف تکلم، خیال کردم که می خورده در لعل و نازیل طبع خود را اظهار میکند و بمقتضای نفس اماره کار میکند، بآلة فرخ چنان ظهور یافت که زن منگوه او بود و در مرا می شربت طلبان میخورد و میفرمودند که این طائفه هر چند غریز الوجود و شریف الحال باشند هنوز حجاب وجود خلقت از نظر الشیان بطنی منکشف نشده باشند و بدان سبب از مشاهده جمال توحید و معانیه^{۱۱} حال توحید محجوب مانده باشند، چه اخفای اعمال و ستر احوال خود از نظر خلق مشرور و ان است بر ویت وجود خلق و نفس خود که مانع معنی توحید اند و نفس نیز از جمله اغیار است تا هنوز

۱۰ م، ب: بتحقیق ۱۱ این سر در الصبا ۲ نیست ۱۲ روج کشید بعضی

۱۳ "این طائفه هر چند... لکن حال صوفی است" همین عبارت در الصبا ۲ آمده است. ۱۴ الصبا ۲: معنی تفرید

۱۵ م، ب: که چنان ۱۶ م، ب: حال

بر حال خود نظر دارند از احوال و احوال خود بکلی غمگینند و میان ایشان و صوفیه فرق آنست که جذبه غایت
 قدیم صوفیه را یکی از ایشان اشتراع کرده بود و حجاب خلق و انانیت از نظرشود اینچنان برداشت ^۱ و در بیان طاعات و
 صد و خیرات خود را و خلق را در میان نه بینند و از ^۲ نظر خلق مایوس ^۳ ، با خفای احوال و ستر احوال مقیدند ، اگر
 مصلحت وقت در اظهار طاعت بینند آنها رکعت و اگر در اخفای آن بینند اخفا کنند . پس ملائطیه خلصانند ^۴ و صوفیه خلصانند بفتح لام ، آنها خلصانند بمخالصه وصف حال ایشانست . اما طالبان آخرت چهار طائفه اند ، زهاد و
 فقرا و خدام و عباد . از زهاد طائفه باشند که بنور ایمان و ایتقان جمال آخرت مشاهده کنند و دنیا را در صورت قبیح بینند
 و از انتفات نیز نیست ^۵ مگر صرف غانی رو بگردانند و در جمال حقیقی باقی رغبت نمایند و تخلف این طائفه از صوفیه آنست
 که زاهد بخلق نفس خود از حق محجوب بود ، چه بهشت تمام خلق نفس است فیها ما تشقی ^۶ الا نفس و صوفی بمشاهده جمال
 ازلی و محبت ذات لم یزلی از هر دو کون محجوب بود همچنانکه از دنیا صرف رغبت کرده باشد از آخرت نیز رغبتش مصروف
 بود ، پس صوفی را در زهد مرتبه ای بود و رای مرتبه زاهد که خلق نفس از آن دور بود اما فقراء طائفه ای اند که مالک
 هیچ از اسباب و اموال دنیوی نباشند و در طلب فضل و رفوان الهی صبر ترک کرده باشند و باعث این طائفه به ترک
 یکی از سه چیز باشد ، اول رجاء تخفیف حساب یا خوف عقاب چه حلال را حساب لازم است و حرام را عقاب ، دوم
 توقع فضل ثواب و مساقت ^۷ در دخول جنت چه فقراء بپایان سال پیش از اغنیاء در بهشت در آیند ، سوم طلب
 آسودگی خاطر و فراغت اندرون از برای انشاء طاعات و حضور دل در آن ، و تخلف فقراء از ملائطیه و تصوف
 بآنست که او طالب بهشت و خواهان خلق نفس خود است و ایشان طالب حق و خواهان قرب او و و رای آن مرتبه
 در فقر مقامی است فوق مقام ملائطیه و تصوف و آن صفت خالص صوفی است چه صوفی را اگر چه مرتبه او و رای
 مرتبه فقر است و لیکن خالص مقام فقر در مقام او درج است و سبب آنست که صوفی را عبور بر مقام فقر از
 جلد شرائط و لوازم است و هر مقام که از آن ترقی کند صفا و نقاوه آن را اشتراع نماید و زنگ مقام خودش دهد
 پس فقر را در مقام صوفی وصفی دیگر زائد بود و آن سلب نسبت جمیع احوال و مقامات است از خود و عدم

۱ ه ج : اخفایش دارند ۲ ه "پس ملائطیه... بفتح لام" : همین جلد در معارف الوارف که ترجمه عوارف المعارف از

علی بن بزرگش است موجود است (زکاة کثیره بنسخه خطی معارف الوارف جیب گنج) ، و لیکن این جلد در المصباح نیست .

۳ ه المصباح ۲ : بخالصة ذکرى الدار ۴ ه المصباح ۲ : بصورت ۵ ه ع : رغبت ۶ ه المصباح ۲ : بعد ازین در المصباح ۲

جد های چند زیر دست که ساقین نه دارد . ۷ ه م ب : مساقت دخول در جنت ۸ ه المصباح ۲ : خاند جبرئیل علیه السلام

روزی بحضرت رسالت صلی الله علیه و سلم نسبت آورد که دیدن خلق فقراء استک الجنة قبل الاغنیاء بنصف یوم و هو خمس ما ملک عام .

عبارت رعایت "چه فقراء... در آیند" ترجمه حدیث بالا است . ۹ ه م ب : خلاصه ۱۰ ه ع : فقر تمام ب: فقر

تک آن چنانکه هیچ محل و هیچ مقام از خود نبیند و بخود مخصوص نداند بلکه خود را هم نبیند، پس او را نه وجود بود نه ذات و نه صفت، نحو کرمو، خدا در فنا، و این حقیقت فقر است که مشایخ در فطن آن سخن گفته اند. آنچه پیش ازین در معنی فقر یاد کرده شد رسم فقر است و صورت آن شیخ عبد الله خفیف قدس الله سره گفته فقر عدم الاله و الخروج عن احکام الصفات و این حدی جامع است فطن برسم فقر و حقیقت آن و بعضی گفته اند الفقير هو الذي لا يملك ولا يملك و فوقیت مقام صوفی از مقام فقیر با نیست که فقیر بارادة فقر و ارادة حفظ نفس لمحبوب بود و صوفی را هیچ ارادت مخصوص نبود و در صورت فقر و غنا ارادت او در ارادت حق لمحبوب بود بلکه ارادت او عین ارادت حق بود بنابراین اگر صورت فقر و رسم آن اختیار کند بارادت و اختیار خود لمحبوب نشود چه ارادت او ارادت حق باشد. حضرت قدوة الکبریٰ از ابی عبد الله خفیف نقل میکردند که وی میگردد که الصوفی من استصفاه الحق لنفسه لوداداً والفقير من استصفاه نفسه في فقره اقرباً، بعضی گفته اند الصوفی هو الخارج عن السموات والرسوم و الفقير هو الفاقد للانبیاء.

حضرت نورالهدی از آثار فقیر درخواست فرمودند که از حضرت شیخ ابوالقاسم گرگانی پرسیدند که درویش را کمترین چیز چه باید تا اسم فقیر را سزاوارد، گفت سه چیز باید و کم از سه چیز نتشاید، یکی باید که پاره راست بداند و دوشن و دیگر سخن راست بداند گفتن و شنودن، دیگر پای راست بر زمین داند نهادن. گروهی از درویشان باین حاضر بودند که این سخن گفت، چون بمنزل خود باز آمیم گفتم بپایند تا درین سخن حوسلی چیزی بگویم، هر یکی چیزی میگفتند. چون نوبت بمن آمد گفتم پاره راست دوشن آن بود که بفقر دوزد نه برینیت. چون احو بفقر دوزی اگر ناراست دوزی راست باشد، و سخن راست آن باشد که بریندگانی شنود نه کمیتت، و بحق و وجد در آن تعرف کنند نه بمنزل، و بحال ستر آنرا ننهند نه بعضی، و پای راست بر زمین اذن آن باشد که بوجد بر زمین زند نه بلمو. این سخن را بعینه پیش

۱۰ در المصباح ۱۱ هم همین است، ولی در صوری ۱۲ این قول منسوب به ابی محمد روم است و چنین است: الفقير هو الذي

لا يملك شيئاً ولا يملك شيئاً، و نفات ۹ "نشی" ندارد. قول دیگری منسوب با ابی عبد الله مرقی (توفی ۳۳۰ هـ)

چنین است: الفقير الصادق الذي يملك كل شيء ولا يملك شيئاً (صوری ۱۳). ۱۴ م، ب: نشود

۱۵ م، ب: ابی عبد الله، ابی عبد الله خفیف، رجوع کنید به ۵۴۱ هـ در المصباح ۱۱ بعد ازین، این قول

ابی العباس خاوندی نیز هست: نهایت الفقر بدایت القنوت ۱۶ هـ: شیخ علی بن عثمان بن علی الجلبلی الخزازی مصنف کتاب

کشف المحجوب گفت که از حضرت شیخ ابوالقاسم گرگانی پرسیدند... ۱۷ رجوع کنید به ۵۲۳ هـ: ب: بتواند دوخت ۱۸ هـ: بتواند گفت و شنود

۱۹ هـ: تواند زد ۲۰ هـ: بحال گوید و شنود ۲۱ هـ: بریندگانی و او را

آن بزرگ نقل کردند، گفت اصحاب علی ابرار الله تعالى . میفرمودند که این نسبت کسی است که بحقیقت فقر رسیده است بخلاف فقرای دینی حضرت قدوة اکبری میفرمودند که این طایفه را اعم است که خود را بلباس فقر آرانید، اگر فقر او موجب درجات اخروی بود بهتر باشد از هر چه گویند و لهذا حضرت رسول صلی الله علیه و سلم فقر را اختیار کرده، درجات عالی فقر او مقامات متعالیه غریبا ازین جا توان دانست که بجهت اندک اعتراض از انبیان حضرت رسول صلی الله علیه و سلم معاتب آمد کما قال الله تعالى و البصیر نفسک مع الذین یدعون ربهم بالخداة والعشی یریدون وجهه ، لاجرم تا یکی از اصحاب صفه در مجلس حاضر بودند آنحضرت صلی الله علیه و سلم جز بایشان در مکالمات و محاورات هیچ کس متوجه نمیبودند، چشم از انبیان بر نمی داشتند چه این آیت در شان انبیان نازل شده و آن ضافست که معنادید قرعین را این مماله حضرت ماده حسد شده، پیش حضرت بنوی صلی الله علیه و سلم آمده گفتند که اگر شما ازین جماعت مسلمانان که غیر ارادت و جبهه باقی کاری نداشتند قطع مکالمه نخواهید کرد ما در محبت شما خواهیم آمد، وصلت ندیدند. چون کافران ازین منی ما پس شدند گفتند چون قطع نمیکنید باری در محاسن صحبت و زمان خطاب مستطاب متوجه بانبیان نشوید تا ما مسلمان شویم. این منی را قبول کردند و راضی شدند که در مجلس متوجه جز بانبیان نشوند تا این جماعت که همیشه خاطر شریف متوجه اسلام انبیان بود مسلمان شوند، این آیت سائبا بنسبت انبیان نازل شد. یکی از اصحاب مصعبی بود، گاهی که وقشش خوش میشد میگفت منم آنکه بوجد من بیایم خبر از متاب گشتند.

حضرت در تسمی بر من رسانیدند که بعضی افاضل فضل خدا که بر فقر میهند چگونه بود؟ اگر فضل خدا به فقر بودی حضرت رسالت پیام صلی الله علیه و سلم بحلیه ما زانغ البصر و ما طعی اعلی فندی کما جاء فی آداب المریدین : و اجوا علی ان الفقر افضل من الغنی اذا کان مقرونا بالرضا خان احتج محتج بقول النبی صلی الله علیه و سلم الید العلیا خیر من الید السفلی قیل له الید العلیا تنال الفضل باخراج ما فیها و الید السفلی سجدا المنقصة بحصول ما فیها ففی تفصیل السما و العطاء و سل علی فضل الفقر من فضل الغنی للانفاق و العطاء علی الفقر کان لمن فضل العصیة علی الطاعة لفقتل التوبة

له قطع مکالمه... نخواهم آمد : ع این جمله دارد . ب : تسمیم که قرآن ۲۲ انجم ۱۷

قال ذوالنون عليك بالقصد وان الرزق قليل الرزق يزكى سيرة العمل .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در الهیاس نهادن رزق (لله علیه سلوة) الفقر علی الیقین ، فرق میان فقر و زهد است
 که فقیری وجود زهد ممکن بود / همچنین کمتر کن دنیا کنده بجز ثبات در بریقین و هنوز رغبت از دوزخ باقی بود / همچنین زهدی نفعی است
 عدم املک است و حقیقت او خروج از صفات و سلب اخصا ص چیزیکه بخود ، ربح فقر صورت زهد است و امارت آن و معنی
 زهد صرف رغبت از دنیا . حق سبحانه و تعالی چون خواهد که بعضی اولیای خود را در تحت قباب بلذت از نظر اختیار محبوب گردانند
 ظاهر ایشانرا بدیاس غنا که صورت رغبت است بپوشانند تا اصل ظاهر ایشانرا از حجب راغبان دنیا پندارند و جمال حال ایشان
 از نظر نامحرمان پوشیده ماند و این لبث حقیقت فقر و زهد وصف خاص و لازم حال صوفی است ، تقریباً میفرمودند که
 شیخ علاء الدین سمنانی فرموده است که حضرت شیخ محمد الدین لک آبادی قدس سره را هر سال خرچ سفره خانقاه دولست
 هزار دینار زر سرخ بوده است و من حساب میکنم پانصد هزار دینار املک وقت کرده ام بر صوفیه که بر طریق ما باشند .
 حضرت قدوة الکبری میفرمودند که شیخ علاء الدین سمنانی در اصل از ترک سمنان است و از اقربای این فقیر میباشند
 و سبب توبه وی آن بود که بیایزده سالگی بملک زمت سلطان وقت اشتغال بینمود ، در یکی از حروب که حضرت سلطان
 ابراهیم را نور الله مضجعه با اعداء بود ویرانچه بر رسید و سوی لک آباد مراجعت کرد و به صحبت حضرت شیخ نور الدین عبد الرحمن

در الهیاس نهادن : نام وی محمد بن الفضل است ، شاگرد حنفی خلای و پیر شیخ محمود (مردی ۳۵۰ ، فریب ۲-۵) ؛
 « در الهیاس نهادن گوید ... لازم حال صوفی است » : همین عبارت در المعاص ۲ و ۱۱۹-۱۱۸ آمده است . ۱۲۴ م : ع ۲۰
 ع : اغنیاء ۱۲۴ م اب : « لبث ندارد » شیخ علاء الدین سمنانی فرموده است « این حد در هیچ نسخه
 و طایف اشرفی نیست و در همه نسخه ها لغت که سنده دیده ام این قول شیخ علاء الدین سمنانی را به سید اشرف منسوب کرده اند در
 حاشیه فی الحقیقت این قول شیخ علاء الدین سمنانی است (نکاه کنید چهل مجلس ورق ۴۳) و این جاف و کذا نیست کما وقع
 سنده است ، چه از این قول از ذکر شیخ علاء الدین سمنانی هم پدید میآید که نام شیخ علاء الدین سمنانی قبل از آنکه است
 مرده عبارت میفرموده خواهد شد .

شیخ محمد الدین لک آبادی : رجوع کنید به حاشیه ۱۲۴ م
 شیخ علاء الدین ... سمنان است : همین حد در نفی ۴۲۹ م آمده است ،
 ویرای اطلاع بخشی راجع باین قول نگاه کنید معجم الکلیسی ای کتاب
 شیخ علاء الدین سمنانی در ملازمت ارغون خان بوده که هنوز
 بر وجه بادشاهی نرسیده بود و در این وقت احمد تگودار پسر حاکم خان سر جای ابا قاسم (متوفی ۷۸۰ هـ) پسر حاکم خان صاحب
 تخت و تاج بود . در ۷۸۳ هـ در قزوین ارغون خان پسر ابا قاسم در مخالفت احمد تگودار قیام نمود . در ابتدا
 در قزوین خان فاجع شد ولی آخر الامر شکست خورد و عقید گشت ولی او تدبیر بعضی از رفقای خویش رعایای یافت [تقریباً ۱۱۱۱]

کمرقی سلوک سکیردند، بعد از ترک تجرید و تفرید خراج خانقاه انیشان روزمره صد دینار بود و خانقاه سکاکیه از بنای آباء و اجداد این فقیر در سمنان است بایشان تفویض یافت.

امام رسم فقر اختیار بعضی ششای صوفیان است و در ادایشان در آن اقتدای انبیاء و تقلل از دنیا و ترغیب و دعوت طالبان باصورت فقر بربان حال و اختیار ایشان درین مسمی مستند با اختیار حق نه بطلب حظ اخروی. اما خدام جامعی باشند که خدمت فقراء و طالبان حق اختیار کنند چنانکه با داود علیه السلام خطاب کردند چاد او را ۱ و از ائمه ائمتی لی طالباً نکلن له خادماً و اوقات خود را بعد از اداای فرائض در تفریح و ترفیه خاطر انیشان از اصرام با امور معاش و اعانت بر استعداد امر معاد مصروف دارند و آنرا بر نوافل و عبادات تقدیم کنند و در طلب مایحتاج اوشان در هر طریق که در شرع مذموم نباشد مداخلت نمایند بعضی بکسب و بعضی بدرویزه و بعضی بفتوح و نظر انیشان در اخذ و عطا بر حق بود و خلق در اخذ رابطۀ عطای حق سبحانه و تعالی دانند و در عطای واسطه قبول.

[بقیم خانه ص ۱۱۰] شیخ عله الدین سمنانی درین وقت بسین بیت و چهار سالگی رسیده بود و درین صفت از جانب ارغون خان که شیخ در ملازمتش بوده، شرکت نموده و در ۷۸۵ هجری هم ترک ملازمت کرده بسمان مراجعت نمود و راه سلوک اختیار کرد. از نوشته خود شیخ برمی آید که شیخ در ملازمت سلطان وقت (احمد تودار) بنوده مکمل ملازم ارغون خان بود که هنوز سدی نرفته بود، درین وقت بادشاهی بنام ابراهیم در ایران بنوده [روایت کنید: المرحوم لاهل الخوة و الجوده فصل اول باب ششم و تارخ گزیده تلخیص و ترجمه اگلیسی از سراجون ۱۴۵ و جیب السیر ۳ ص ۴۰۲] شیخ زوال الدین عبد الرحمن کمرقی: از اصحاب جوزجانی بود، در ۷۳۹ هجری زاده یافت و در ملازمت او وفات یافت. شیخ عله الدین سمنانی در باره وی فرموده است که در آخر زمان از راه وجود شیخ زوال الدین عبد الرحمن بودی سلوک کبلی محو شدی و نشان نمادی (نفات ۴۲۸)، اما کمرقی منسوب به کمرقی که قریه امیت از قراء اسفرائن که اکنون بخشی است از بخشهای شهرستان نیشابور (شرح احوال عله الدین). در الموده «کمرقی» است، در نسخه «هم» و «ب»: کمرقی، و در ع: کمرقی.

۱ خانقاه سکاکیه: منسوب به شیخ حسن سکاک است. شیخ حسن سکاک از اقربان ابوسعید ابراهیم و ابوالحسن خرقانی است شیخ عله الدین سمنانی بعد از ترک ملازمت ارغون خان خانقاه سکاکیه را از سر نو تعمیر کرده و شیخ عله الدین سمنانی در اوائل در آنجا پیوده و ادبیهات بر آورده و بعضی املاک خود بر آنجا وقف کرده (الموده فصل اول باب ششم). سید مظفر صدر در باره محل سکاکیه می نویسد: محل سکاکیه تا زمان حاضر در سمنان معروف و نزدیک بقعه پیر محمدار و میدان قلعه فعلی آسایشگاه (محل سابق قبرستان و مزار سمت غربی شهرستان) واقع است. (شرح احوال... عله الدین سمنانی)

۲ ب: تفیض ۳ ع: مستند ۴ ع: انیشان ۵ ع: المصباح ۶: به روزنه ۷: المصباح: احوال ۸: المصباح ۹: اعیان

حضرت قدوة الکبری تقریباً میفرمودند که حضرت شیخ ابوالحسن بن شریار^۱ کا ذرونی هم از خدمت فقرا و بقصد اصل
 حصول کلی رسیده اند . آورده اند که شیخ ابوالحسن در قریه ای از کا ذرونی بحرف نساجی اشتغال میفرمودند . حضرت
 شیخ اربلی حسین بن محمد فیروز آبادی که مقتدای اصحاب توحید و پیشوای ارباب تفرید و صاحب ولایت و معروف هدایت
 بودند سبیل سفر و طریقی سیر می سپردی . اتفاقاً گذر ایشان در قریه افتاد . حضرت شیخ ابوالحسن در ارادت نماز
 مشغول بودند . چون نظر شیخ اربلی شیخ ابوالحسن افتاد بنور ولایت خود عواجب و رات ایشان دانستند که یکی از قدوة
 اولیای عصر و زبدة اصفای دهر خود خواهند بود . فرمودند که ابوالحسن بیا ، مرید من شو . ایشان گفتند که من
 قانون ارادت نمی دانم زیرا چه ایشان نجابت ساده بودند و از الهوار ارشاد و رشد و از آثار مرید و مراد پیرانگاه
 حضرت شیخ اربلی فرمودند که بموجب فرموده^۲ ت الذین یبالیعونک^۳ انما یبالیعون الله ، دست بردست من بده
 و بگو که من مرید شما می شوم ، همچنان کردند و بحضرت شیخ ارادت آوردند . چون ایشان را مرید کردند میان
 بعزم سفر بستند . حضرت شیخ ابوالحسن بعرض رسانیدند که چون مرا در قید ارادت خود مقید کرده اید و عین هم
 فرمائید که در آن اقدام نمایم . فرمودند که وصیت من بنسبت شما درین وقت جز این نیست که ادای فرائض
 باصتمام تمام نمائید و در بهره خود از خودانی جزوی بفقیری و بهمانی داده باشید . قبول کردند و به حکم
 فرموده پیر کار میگردند و جزوی خوراک از بهره خود پیش فترا میکشیدیدند . اتفاقاً سه بزرگوار صاحب
 تصرف درین قریه نزول کردند . شیخ ابوالحسن بجهت این بزرگان بطبیخ آتش اشتغال نمودند تا آنوقت
 که خوردنی تیار نشود ایشان بسبب روتان شدند و از قریه ایشان بدر آمدند . حضرت شیخ ابوالحسن
 همچنان طعام ناپخته برخواستند و در پی ایشان دویدند و سه نان بر دوش خویش که مکیا بود با ایشان آوردند
 و پیش ایشان نهادند . چون تناول کردند یکی از ایشان گفت این باندۀ کار خود کرده ما را هم چیزی
 باصیت کرد . س

^۱ شیخ ابوالحسن کا ذرونی : راجع به کتبه حائیه ص ۴۵ . معنی قصه شیخ ابوالحسن در خواند الفوا^۲ هم منقول است ، با
 این تفاوت که به وایت عایف آنرفی درین واقعه شیخ اربلی حسین بن محمد فیروز آبادی (توفی بعد از کتابه ، نجات ص ۲۵) شیخ ابوالحسن (توفی
 ۴۲۶ هـ) را مرید خویش کرد ، و در خواند الفواد بجای شیخ اربلی حسین ، شیخ اربعم الله خفیف را (توفی ۴۴۸ هـ) رساند ابوالحسن
 نوشته شده است . جامی در نجات ص ۲۵۴ می نویسد : انتساب شیخ ابوالحسن در تصوف شیخ اربلی حسین بن محمد فیروز آبادی بوده ،
 و در همان صفحۀ سب جای دیگر نوشته است که شیخ اربلی حسین از اصحاب شیخ اربعم الله خفیف است و شیخ ابوالحسن کا ذرونی ندیم الهوا هم
 ص ۲۴ ب : انوار ص ۲۶ قرآن الفج ۱۰ ص ۴ : می آورند

کسی که تو و غای پیش کرده چو از دی گذری انصاف بنود

یکی از ایشان گفت دنیا دهم ، دومی گفت از جمعیت دنیا در تفرقه خواهد افتاد ، دین دهم ، سومی گفت ما
جواز داریم ، در خانه الله خزان السموات والارض و ما بینها چه کمی است ، هم دین دهم و هم دنیا دهم .
هر سه بزرگوار نفس مبارک رانده سفر کردند . حق تعالی از بکبت انقاس ایشان کار دین شیخ ابوالحق کریمی
رساند که هر حلقه بسی از اکابر و قدوه ضعیفی از آثار شدند و اسباب دنیا بحدی انجامید که در رزار متبرکه
ایشان پانصد دینار را نگر می پزند و فقر را میخورانند چه رتبه و راز سرور ایشان بدر بند دریا افتاده است .
مردم کاروانان و گذر بانان چندان فتوح و تدری می آرند که شرح او ممکن نبود .

حضرت قدوه اکبری میفرمودند که بسیاری از اهل حرفت باین شرف شرف شدند و حقیقتی علم حال را فوقیت
بر علم قال نداده ، چنانچه حضرت مولوی رومی در دیوان خود آورده :

گر نه علم حال فوق قال بودی کی شدی سبزه اعیان بخارا خواب نساج را
بیشتری از اکابر مراد از خواب نساج خواب ابوبکر نساج داشته اند و بعضی از آثار مراد از و شیخ ابوالحق
گاذرونی داشته اند و الله اعلم بالصواب .

حضرت قدوه اکبری میفرمودند که از نشای کل و صوفیه مکمل نیز آنچه مناسب خدام عبود رعایت میکنند و
بجز یک گران خاطر آئیده بود اصله ملتفت نمیشوند . تقریباً میفرمودند که شیخ ابوالعباس و قصاب که صاحب کرامات
عظیم بود و فراست تیز داشت و قبه و غوث زمان خود بوده تا زنده بود رحلت بوی بود . روزی بدین
وی نادانی از مصر باطل آمده بود تا صوفی گری کند و شیخ را از جای ببرد . چون در آمد شیخ را سلام
نکرد و پای افزار از پا نکشید و در طهارت جای شد ، کوزه ها بود که بآن دست و روی شستندی ، بپای گرفت
و پیشکست تا هیچ نماند ، گفت شیخ خود را بگویند تا کله آورد . با شیخ گفتند ، گفت کله دیگر ببرید . گفتند

۱۰۰ : رسید ۱۰۱ : م ، ب ، ع : ۱۰۲ : اما اثر ۱۰۳ : ع : مکن شرح نیست ۱۰۴ : ع : فرقه
۱۰۵ : ابوبکر نساج : از اصحاب شیخ ابوالقاسم گرگانی است و شیخ احمد خراسانی ، با ابوبکر دیوبندی نیز صحبت داشته (نقوش ۴۰)
۱۰۶ : م ، ب : ۱۰۷ : اما اثر ۱۰۸ : شیخ ابوالعباس و قصاب رجوع کنید به ص ۱۰۴ ط : صاحب کرامات عظیم و فراست تیز و قدیم ..
... و قبه و غوث زمان خویش ، ن : صاحب کرامات عظیم و فراست تیز بود و قبه و غوث زمان خویش بود بمکه ع : نیز
۱۰۹ : این واقعه ابوالعباس و قصاب در نقوش ۲۸۸ از شیخ ابوسعید ابوالخیر تقریباً در همین الفاظ منقول است ۱۱۰ : م ، ب : «تا صوفی گری»
... ببرد « این چه ندارد ۱۱۱ : م ، ب : ندارد ۱۱۲ : م ، ب : پای افزار : در صوفی ۱۱۳ : م پای افزار آمده است
که بمنی کفش و پاپوش بکار رفته است ، و رکن است از پای + افزار بمنی اسباب و سامان که تحت آن اکنون پیرا رستمن است و مخفف
دیگر آن پا فزار درین بیت تزاری آمده : سبزه بی تربیت و برگ و نوا + نوکران بی جا و بی پا فزار (نظام ۲۴۰ ، نیز ابوبکر نساج در ص ۱۰۵)
[تعبیر منقول ۱۱۴]

هر چه آنجا بود همه بشکست . گفت از بازار بیارید . سر آوردند ، و آن غافل از طهارت جای بیرون آمد و گفت چرا کله نیاوردید ؟ اگر کله ندارید پس شیخ را بگوئید تا بیاید و ریش خویش فراوان دهد تا بدان استیجا کنم . شیخ نشنید ، از جای بجهت و محاسن خود را که دراز داشت و سفید بر دو دست خود ندارد و میرفت و میگفت : کار و حساب بیهی بدین جارسید که ریش او استیجا را شناید . آن غافل بگشت و در پای شیخ افتاد ، گفت ای شیخ از تو مسلمانی میشوم .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند هر که خدمت از اخوان در ریخ میدارد بسیار حرمان است از مقصود خدمت . از ابوالفضل مرقی نقل کردند من کمتر از عن خدمت خوانده او را نه الله تعالی ذللاً لا انفاک منه ، ابدلاً هر که خدمت و حرمت از یاران دریغ دارد او را ذلتی دهند که هرگز از آن نرهد .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند خدمت مخلوق نشان سعادت است و کسیکه در خدمت مخلوق خوی گیرد هرگز آئینه در خدمت خالق دلیر بود و بنسبت منافع ظهور صفات در مفاصل کائنات که مصادر اسمای ذات اند خدمت مخلوق عین خدمت خالق بود . تقریباً میفرمودند که ابوالطالب خراج بشیر از آمد و علت شکم داشت . شجاع گفتند که خدمت او را که اختیار کنید ؟

شیخ خفیف گفت من اختیار میکنم . میگوید هر شب با نرزدن بار صغده با هر چه بپااست . یکی از شبها نشسته بودم و خیلی از شب گذشته بود چشم من گرم شد . یکبار آواز داده بود ، نشنیدم ، دیگر آواز داد ، نشنیدم ، دیگر آواز داد ، بر خاستم و طشت بپیش بردم . گفت ای فرزند و تنیده خدمت مخلوق همچو خود را نیکنوایی کرد خدمت خالق را چگونه بجا نوانی آورد ؟ (و غم خفیف گفته) : وقتی غائب بودم که آواز داد که شیرازی ! من

[بقیه حاشیه ۱۱] م، ب : دستها و پاپا و روی خود می نشیند م در نهات م این جد نیز هست : و ایشان کوزه را کلاه اند

م، ب : ببرند

ع : دیری آوردند م، ب : طهارت خانه م، ب : بنیاد دارند م، ب : فرار کنند

م، ب : بیرون : بشنید : ن : بشکست م، ب : "نقری" ندارد : ابوالفضل مرقی : ابن احمد بن محمد المرقی الخراسانی ماهر مظهر کرمانشاهی ورویم و عبد الله خراز و غیر هم ، در ۳۶۲ م وفات یافت (روای کند) :

مروری ۴۷۲ ، خزینه ۲-۲ ، سلمی ۵۹ ، نقی ۲۷۸) . را مرقی منسوب است به مرق که باین نام یا مرقه و مرقی

جاییای در بلاد عربی بوده (مراصد) ، ولی عبد الحی حبیبی در حاشیه هروی ۳۲۳ مینویسد که اصح اینها به : درین جا بقصد مرقی

خراسانی است زیرا سلمی تویح کرده که او القاسم از نیرنگان شجاع خراسان بود ، و باز او را مرقی رازی مینویسد که از آن

پی برده مینویسیم که منسوب به بلاد عربی نیست ، بلکه بقول صحابی نسبت است به قرأت قرآن (انساب ۵۴۰) و اکنون قاری

گوئیم ، و درین کتاب (ملفات العلوفیه هروی) مکرراً مرقی و قراد آمده است . م، ب : ن : تقدیر [بقیه مرقه ۱۱۵]

نشودم ، دیگر بار آواز داده گفت : ای شیرازی ! همین گفت الله ، من نقباً فتم و طشت پیش بر دم . علی دلی
از شیخ عبد الله پرسید که تو آن گفت الله چون شنیدی ؟ گفت : چون رکعت الله .
پیر هروی میفرمودند غلط باشد ریاضی را که دل استاد نگشاید باشد و گفت الله وی نشنیده و میر حک الله
بر نداشت بود و بدرد و ناکامی زنده نگشته باشد ورنه خود رسته نبود .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که دور باش از تین در خدمت درویشان زیرا که کسانی که ایشانرا در خدمت تماشا
گردانی ظاهر نمایند ، پس همه را خدمت کن تا مراد تو حاصل گردد و مقصود فوت نشود .

خوش ده بگنجشک و کبک و حمام که بگروزش افتد صافی بدام
در او باش پاگان شوریده رنگ که در جای تاریک ملل است و سنگ

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که بعضی گان میبرند که فواید عبادات از خدمت بهتر است غلط کرده اند چه
ثمره و نتیجه خدمت تکلیف محبت در دلهاست ، چه خدمت احسان است و محبت محسن از لوازم جبلت القلوب علی
حب من احسن الیها و محبت ارباب قلوب ظاهر که نتیجه خدمت است هرگز باشر و نتیجه فواید عبادت برایش
نخواهد بود . مکرراً میخوانند .

خدمت ترا بکنده بکریا کشد ای سق گاه را به ازین نردبان خواه
ارادت نداری سعادت بجوی بچوگان خدمت توان بردگی
دست مزن در کمر مقلدان سرکش از خدمت روشن دلان

نارمدی که ندوه او بیای مهر و زبده لبهای دهر خود دارد ، بعد از تحصیل تکمیل سلوک سپردن و راه تصوف

[بقیه حاشیه ۱۱] ه ع : " له " ندارد . با این قول معنی در هروی ۴۳۴ از ابوعلی مفار را از منقول است . ه ارباب فزرج بن علی
البغدادی ، استاد البغدادی خفیف ، حکایتی چند درباره وی در نهج ۴۴۵ در هروی ۴۳۴ منقول است . این حکایت در هروی ۴۴۵ و تقریباً در همین الفاظ
در نهج ۲۴۹ مذکور است . ه ن : ندارد . ه م : الفاظین قوسین ندارد

ه ن : بوی ه ن : علی و لیم . درباره علی دلی ، عبدالحی حبیبی میفرماید : ابوالحسن علی بن محمد دلیلی از شاگردان ابن خفیف
بود که شرح احوال و آثار شیخ را بر زبان عربی داشت و همین کتاب را در کن الدین بکلی بن برهان الدین جنید شیرازی به فارسی ترجمه کرد
که نسخه خطی آن در کتابخانه ای است بنویس موجود است و از روی آن خانم شمیل طاری المانی در استانبول چاپ کرده است ، ذکر دلیلی
در فردوس ۱۴۴ نیز آمده است و همین حکایت در سیرة ۱۶۱ باب هشتم وارد است " (حاشیه طبعات الصوفیه هروی ۴۶۵) ه م : ندارد
ه م : ردی ه ط : ن : استاد پیر ه ط : ن : و تفای وی آورده باشد [بقیه صفحہ ۱۱۶]

پس چون گرفت و خدمت شیخ ابوالقاسم گرگانی پیش کرده ، میگفت روزی استاد امام در گرام به رفته بود ^ع و من بر نفق
و چند دلو آب در گرام به ریختم . چون استاد بر آمد و نماز بگزارد گفت این که بود که آب در گرام به ریخت ؟ من با خود گفتم شاید
بیمیزی کرده ام ، خاموش بودم . دیگر بار گفت ، نیز جواب ندادم ، سه بار گفت ، گفتم من بودم . استاد گفت ای ابوعلی هر چه
که ابوالقاسم به مقتاد سال یافت تو بیک دلو آب یافتی .

حضرت قدوة البری میفرمودند که هیچ آفریده را آن مقدار ممنون احسان خود نکرده است چنانچه نورالمنین بخدمت مرا منده

ساخته است ^ع

اگر بنده در کار مولی بود نه مولی بود بکده مولی بود
مت بست سال آب و نهی من چنان خورده اند . از حق تعالی خواسته ام که آثار این آبجیات و برکات از وی و فرزندان وی
تا ابد آباد و سروراد و روز بروز ترقی گرداناد باینی و اله اکامیاد .

هر آنچه از خدا خواستم زین قیاس خدا داد ، به داده کردم سپاس
حضرت قدوة البری میفرمودند بقول است که شیخ علی مؤذن میفرمودند روح مرا که از جوار قدس و مغز اقدس بجهت نقل
بدن می آوردند ، به آسمانیکه می رسانند عذراک آن آسمان میگفتند که بجای میبری این را از عالم قدس بجای که در و هم
نشر و ضبط است . از حقایق حجاب آید که نسبت و حبل خود اگر صد هزار سال در جوار قدس من باشد چنان بنزد
کرم آبی به پیر زنی و ناتوانی را بدهد . تشخیصیکه بقبر حقنور مشرف شد از قضای حوائج در امور ممنوعه استفسار
کرده . فرمودند این هر چند به نسبت فی هر شریعت اکابر منع فرموده اند از ماکولات و مشروبات نه صرف شریعت و ممکن
سنت فتاوی ما آنست که اگر مخوری از سبکرات ممنوعه بر سر وقت این کس رسد باید که بجهت ارتفاع الم او در ریخ نوزد
اگر ماضی از سیم بنزد فرقه و سجاده هم زد کرده از عهده خدمت او بدر آید ^ع

در این فرقه در بر به آنست که روزی دهن می را کار آید
به نشانی باد از جمعیت ما کسی کورا ازین ها کار آید

[بقیه صنف ۱۱] ^ع b : در ابجد و ناکای زنده نکرده باشد ^ع ن : ورنه خود رسته باشد لا ینفع ؛ ط : خود درست باشد

زیر لا ینفع ؛ ع ، هم ۳ : وی خود رسته بود ^ع ع ، هم ۳ : صابنای ^ع م ، ب : محبت و تکلن ^ع ع : محبت محسن بهتر است
^ع ع : ظاهر ^ع ع : نکرده ^ع ع : ابوالعلی فارسی ، نام وی فصل بن محمد ، شیخ الشیوخ خراسان دود ، استیاب وی در نفوس
به و طرف است یکی شیخ ابوالقاسم گرگانی طوس ، دوم شیخ ابوالحسن حرانی (نصحت ۲۶)

^ع ع : عبدالقاسم ؛ رجع کشید ^ع م ، ا : ندارد ^ع ع "روزی استاد امام ... بیک دلو آب یافتی" : همین عبارت
در نصحت ۲۶ بزرگ تغییر آمده است . ^ع م ، ب : میگوید تنها ^ع ع : دلو چند ^ع ع : بر گرام به ^ع [بقیه صنف ۱۱]

حضرت قدوة البری میفرمودند که حقیقتی بنفقت مقام خدمت و عزت مرام برتر نبوده است که حضرت رسالت پناه و صلی الله علیه و سلم تمامی این مقام کرده اند چنانچه روزی مجاہدت صحابه را بعد دعوت طعام میخواندند که چند تن از سکنان بوادی و ساکنان وادی در سبزم دعوت آمدند . رسول علیه السلام خدمت طعام اشتغال داشتند . چون آن طائفه استفسار اسم مبارک کردند که من سید هم ؟ خود بجواب صواب فرمودند که انا سید هم و خاد هم .

در آشنای این حضرت نورالعین تفریق در حال خادم و شیخ در خواستند . فرمودند که از عزت این مقام مذکور به طائفه حال خادم و شیخ منتهیه شده است و لیکن اکثر اکابر در حال خادم و شیخ فرقی نموده اند و فرقی آنست که خادم در مقام ابرار است و شیخ در مقام مقربان زیرا که مراد خادم در اختیار خدمت نیل ثواب آخرت بود و الله بدان مقید نگردد و شیخ بمراد حق عالم بود نه بمراد نفس خود . اما عباد آن طائفه باشند که پیوسته به وظائف عبادات و فتون فاضل مواظبت و طهارت نمایند از برای نیل ثواب اخروی . این وصف در صوفی موجود بود و لیکن مبتدا از ثواب علی و مومنا از اعراض اولیای ایشان حق را برای حق پرستند نه برای نیل ثواب اخروی . و فرقی میان زهاد و عباد آنست که با وجود رغبت به نیامورت عبادت ممکن بود و فرقی میان عباد و فقرا آنکه با وجود غنا شاید که شخصی عابد بود . پس معلوم شد که واصلان در طائفه اند و هر یکی از این طوائف هشتگان دو مقبضه دارد ، یکی محقق دوم مبطل . اما مقبضه محقق بصوفیه یقیناً اند که بنیایات احوال صوفیان مطلع و شائق باشند و به بقایای تعلقات صفات از بلوغ مقصد و تصود محقق و ممنوع .

و مقبضه مبطل بالیشان ، جمعی که خود را در زری صوفیان اظهار کنند و از حلیه عقاید و اعمال و احوال ایشان و خالی باشند و رتبه طاعت از گردن برداشته خلیع العذار در اباحت میچرخند و گویند تعقید با حکام شریعت و طیفه خواص است که نظر ایشان بطواهر اشیا و مقصور باشد ، و اما حال خواص و اصل حقیقت از آن عالی تر است که به رسوم ظاهر تعقید نشوند و اهتمام ایشان بمرامات حضور باطن بیش نبود . این طائفه را باطنیه و باجیه خوانند .

و اما مقبضه محقق بمجذوبان و اصل طائفه باشند از اصل سلوک که سیر ایشان هنوز در قطع منازل صفات نفوس بود

[بقیه نهمه ۱۱۶] ۱۱۶ ع : که در شما میگردم خورده است ۱۱۷ م : ب : سرور ۱۱۸ ع : در این فرق از بهر آنست

الحج دعوت نموده ۱۱۹ ع : از عزت این مقام ... مستغرق در باری وجود باشند : ۱۲۰ ع : تریباً همین عبارت در المصباح ۱۱۹-۱۲۰

آمده است . ۱۲۱ ع : این ۱۲۲ المصباح : ۱۲۳ ع : نه گانه ۱۲۴ م : ب : محقق

۱۲۵ المصباح : مطلع ۱۲۶ م : ب : بقای ۱۲۷ المصباح : صفات نفوس ۱۲۸ المصباح : نفوق

۱۲۹ م : ب : باطنیه ۱۳۰ م : ب : باجیه

و از تابش حرارت طلب وجودشان در خلق و اضطراب و پیش از ظهور طبایع صبح کشف ذات و استقرار و ممکن در مقام فنا
گاه گاه برقی از باریق آن کشف بر نظر شود ایشان ملاج و لامع گردد و نفی ای از نفیات و ملل از ملل فنا بشناسم دل ایشان
پیوند چنانکه ظلمات نفوس ایشان در لمعات نور آن برقی منظوم و متواری گردد و هبوب آن نفی باطن ایشان را از
و صبح آتش طلب و خلق شوق روحی و آرامی بخشند . بار دیگر چون آن برقی منقطع گردد و آن نفی ساکن شود
ظهور صفات نفوس و حرارت طلب و خلق شوق معاودت نماید و ساکن خواهد که بکلی از ملل پس صفات نفوس وجود او منسلخ
و منخلع گردد و فرق بحر فنا شود تا از لقب وجود یکبارگی بیاساید و چون آن حال هنوز تمام او نگشته باشد و گاه گاه بدو
نازل گردد و باطن او مطلع و مشتاق ، این مقام او را لقب مقننه محق نمیزدوب و واصل کرده شد .

اما مقننه مبطل نمیزدوبان واصل طائفه باشند که دعوی استغراق در بحر فنا و استبداد در عین توحید کنند و حرکات و سکنات
خود را هیچ بخود اضافت نکنند و گویند که حرکات ما چون حرکات ابواب است که بی محرک ممکن نبود و این معنی هر چند صحیح
است ولیکن نه حال آن حالت بود زیرا که در ادیان از این سخن تمهید نذر معاصی و مناصی بود و حواله آن بارادت حق و
رفع ملاکات از خود ، و این طائفه را زنادقه خوانند .

سید بن عبد الله را گفتند که غنیمت میگوید نسبت فعل من بارادت حق همچنانست که نسبت حرکت ابواب یا محرک . آن
گفت این قائل اگر کسی بود که در اعمال اصول شریعت و محافظت حدود احکام عبودیت کند از همه حدیقان بود و اگر کسی بود
که از تورات و انماک در مخالفت احکام شرع پاک ندارد و این سخن را برای آن گوید تا وجه حواله افعال با حق سبحانه و تعالی
و استعاضه ملازم از نفس خود به اختلاط از دین و ملت ظاهر گرداند از جماعت زندیقان بود .

تقریباً میفرمودند که در عالم اسفار بعضی از ملحدان را دیده ام که ایشان کلمات شریعت نسبت اند و مرتکب مناصی و
معاصی شده و منیای را طریقت تصور کرده مستغرق در مایه توحید افعال و عاریس صحرای مقال بوده . بدلیل نقلی
و برهان عقلی بر ایشان اثبات کردیم که آن محض تمطیل و زندقه است و الحاد .

و مقننه محق بملاکتیه طائفه باشند که به تمسیر و تحزیب نظر خلق مبالغه نمایند و اکثر سعی ایشان در تحزیب

له ۴ ، المصباح ۲ : تبانی ۴ م ، ب : از باریق کشف ذات در نظر شود . ۳ ب : نفی

۴ ع : صبح ؛ و صبح یعنی شده و سوزش ۴ م ، ب : نفیات ۴ م ، ب : مطلع ۴ م ، ب : برده باشد

۴ م ، ب : سهیل ؛ رجوع کنید به سیه ص ۹۴ ۴ م ، ب : قبائل

رسوم و عادات و المثل قیود آداب و مخاطبات بود و سرمایه حال ایشان جز فراغ خاطر و طبیعت القلب نباشد و ترمیم براسم
 زهاد و عباد از ایشان صورت نه بندد و آثار نوافل و طاعات از ایشان نیاید و تمسک بعزائم اعمال ننمایند جز بر ادای
 فرائض مواظبت نکنند و جمع و استتار اسباب دنیوی بایشان منسوب باشد و بطبیعت القلب قانع باشند و طلب مزید اول
 نکنند . ایشانرا قلندریه خوانند و این طائفه بجهت عدم ریا مملکتیه تشابه دارند . فرق در میان ایشان آنست که
 ملاستی بجمع نوافل و فضائل تمسک جوید و لیکن از خلق تقلید نینوند .

حضرت قدوة العباد میفرمودند که نزد این فقیه که اشرف است قلندر آن بود که بجز از خلقت و عوالتی روزگار بوده
 بجز بقریه ظاهر و تفریه باطن حاصل کرد و هیچ دقیقه از دقایق شریعت و نکته ای از حقایق طریقت فرو نگذاشته بود
 و خواص بحر شهود و مستغرق در باری وجود باشد .

در صفات و مشرب قلندریه چیزی فرقی نیست . کمیت الطوار و کیفیت آثار ایشان و ذکر سلسله متبرکه این
 جماعت در لطیفه که مبنی در بیان چهارده خانواده است بر تفصیل مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی .
 اما طائفه که درین زمانه باسم قلندریه موسوم اند و رتبه اسلام از گردن برداشته و ازین اوصاف که شمرده شد خالی
 اند این اسم بر ایشان عاریت است .
 اما باین هم چون تقلید طائفه اعلیٰ میکنند مناسب جفا نیست که بر نسبت مومنین نباشد ، بر معنوی گفته سودی خیر از
 کار کند .

در او باش پاکان شوریه رنگ که در جای تاریک محل است و سنگ
 و اگر ایشانرا خستوبه خوانند ملائی تر بود .

اما تشبیه مبطل مملکتیه طائفه باشد هم از زناد که دعوی اخلاص کنند و در اظهار ضیق و فحور معالنه نمایند و گویند مراد
 ازین ملائی خلق و استقامت از نظر مردم است . حق میانه و تالی از طاعت خلق بی نیاز است و از معصیت ایشان غیر متعذر
 و معصیت را در آزار خلق منجر دانند و طاعت را در احسان .

۱ م ، ب : اشکنار ۲ ع : و لیکن آنرا از نظر خلایق ۳ اما طائفه که درین زمانه عاریت است " میگویند جد

در المصباح آمده است . ۴ ع ، ف ، ۵ ف ، ۶ ف : همانجای ۷ " و اگر ایشانرا خستوبه ... مترجم خوانند " همین

مبایرت در المصباح ۱۲ آمده است . ۸ ع ، المصباح : ما

اما مقشبه محق بزهاد طائفه باشند که هنوز رغبت ایشان بکلی از دنیا مصروف نشده باشد و خواهند که یکبارگی از دنیا رغبت بگردانند و ایشانرا مترصد خوانند .

تقریباً میفرمودند که فرزندی علی از اترک لاجین بود . مدتی در دل جزم کرده که ترک علائق دنیوی و دستگاه صوری و منوی بکند ، آخر الامر از هم بر آمد ، در طیفه صوفیان با صفا در آمد .

اما مقشبه مبطل بزهاد جماعتی باشند که از برای قبول حقوق ترک زینت دنیا بکنند و خاطر از جمیع اسباب دنیوی باز گیرند و بدان طلب تحصیل جاه بکنند در میان مردم ، و ممکن بود که بر بعضی حال ایشان مشتبّه و بپندارند که ایشان از دنیا اعراض کرده اند و ایشان خود بترک مال جاه خریده اند ترکوا الدنیا للدنیا و ممکن بر ایشان نیز حال خودشان مشتبّه شود ، لکن بپندارند که چون خاطرشان بطلب اسباب دنیوی مشغول نیست علت آنست که اعراض کرده اند ، و این طائفه را امرایه خوانند .

اما مقشبه محق بفقراء آنست که ظاهرش بر هم فقر مترسم بود و باطن او خواصان حقیقت فقر ، و لکن هنوز میل نمیدارد و به تطف بفقیر مبر میکنند و غیر حقیقی فقر را نعمت خاص داند از حق سبحانه تعالی و بر آن و طائفه شکر همواره بتقدیم رسانند .

اما مقشبه مبطل بفقراء آنست که ظاهرش بر هم فقر مترسم بود و باطنش بحقیقت آن غیر مطلع و فراش مجرد اظهار دلوک بود و طلب قبول خلق ، و این طائفه را هم درایه خوانند .

و اما مقشبه محق بخادم آنست که همواره خدمت بندهاں حق تعالی قیام مینماید و بیاطن میجواید که خدمت ایشانرا بشائبه غرض دنیوی و مالی و جاهی مشوب نگرداند و نیت را از شوائب میل و بهوا و رایا تخلیص کند و لکن هنوز بحقیقت زهد نرسیده باشد . وقتی حکم غیبات نزد ایمان و اخفای نفس بعضی از خدمات او در محل استحقاق افتد و وقتی بحکم غلبه نفس خدمت او بهوا و رایا آمیخته بود . جسی را که در محل استحقاق باشند بتوقع محبت و شای خود خدمت بلیغ بتقدیم رسانند و بعضی را که مستحق خدمت باشند محروم گذارند ، این چنین کسی را تنادم گویند .

اما مقشبه مبطل بخادم کسی بود که او را در خدمت نیت اخروی نباشند بلکه خدمت خلق را دام منافع دنیوی کرده بود تا با آن

۱ "اما مقشبه مبطل بزهاد... بدان قیام ننماید" همین عبارت در المصابحه ۲۴-۱۲۳ آمده است ۲ م، ب : ندارد

۳ المصباح ج : زیر مطلع ۴ م : صیت و ؛ در حاشیه ع : طیب و ۵ م، ب : مشوب ؛

مشوب یعنی آمیخته ، آلوده ۶ م، ب : تخلف ۷ م، ب : ندارد ۸ م، ب : خدمت

۹ م، ب : کند

سبب استعجاب اقوات^۱ و اسباب سکینه و اگر آنرا در تحصیل غرض و تیسیر مراد موثر نبیند ترک کند ، پس خدمت او مقصور بود بر طلب جاه و مال و کثرت اتباع و اتباع ، تا در محل و مجامع بدان تقدم و معاشرت جوید و نظر او در خدمت همگی در حفظ نفس خود بود و این چنین کس را مستخدم گویند .

اما تشبیه بحق بجا به کسی بود که اوقات خود را استغرق عبادات خواهد و لیکن بسبب تعابای دواعی طبیعت و بسبب عدم کمال تزکیه نفس به وقت در احوال و اوراد و طاعات او فقرات و تعویضات افتد ، با کسی که هنوز لذت عبادت نیافته باشد و بتکلف بدان قیام نماید او را مستعبد خوانند^۲ .

اما تشبیه مبطل بجا به شخصی بود از جمله درائی که نظر او در عبادت بر قبول خلق بود و در دل او ایمان نبوی آفرت نباشد و تا اطلاع غیر به طاقت خود نمیند بدان قیام ننماید . ۱ عاذا بالله سبحانه من السمعة والترياء وباللذ العصمة والتوفیق . حضرت نورالعین استفسار از وایان عالم و محافظان ولایت بنی آدم کردند . فرمودند در حینی که در دایره جبل النبی در آمدیم ، پیشتری از او یای اوزگار و خیلی از ما شرماء را در ریاضتیم و غوث زمانه را هم در آنجا شرف شدیم و حقتالی را اطلاع از بعضی احوال غوث داد که اخبار عالم مفعلی و آثار مقامات علوی از وی منکشف شد . خدای تعالی بر همان نبوی را باقی گردانیده است و او یای علیه را سبب اظهار آن کرده است تا پیوسته آیات بینات و حجت صدق مساملت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم ظاهر گردانند و انقیاد را وایان عالم و حاملان افعال بنی آدم گردانیده تا مجرد مرحدیث و سیرا پیرو گشته اند و راه متابعت نفس را در نوشته^۳ ، از آسمان باران ببرکت اقدام الیقین آید و از زمین نبات و صفای واردات و احوال الیقین روید و بر انواع کافران تا راجح مسلمانان و نفرت مومنان بهمت ایشان باشند .

در آشنای این حضرت نورالعین غرض نموده که عنایت فرموده بیان مراتب ارباب ولایت و اصحاب هدایت از ابدال و اوتاد و غوث که هر یک راجع منصب است و کجا میباشند از روی کرم فرمایند . حضرت قدوده اکبر که میفرمودند که حقتالی بعضی او یای خویش را سر ضحاک درگاه و نائبان بارگاه خود کرده است و تفویض احوال عالم و قضای و احکام حوائج بنی آدم بایشان نموده و هر یک این برتر از دیگران در یکدیگر امور و محتاج اند و با ایشان عهد گیر کار میکنند و هم ایشان ده صنف

۱ م ، ب : نسبت ۲ ع : اقوات از اوقات و اسباب ۳ م ، ب : همگین ۴ فقرات : جمع فقرات

است یعنی ضعف و سستی و ناتوانی ۵ تعویضات : تاخیر ۶ م ، ب : در نظر او عبادت ۷ م ، ب : ندارد

۸ حافظ بیگوید : آن غایب خود گرسوی مانده نوشتی + گردون ورق هستی ما در نوشتی ۹ ع : کجا

اند و دو صنف از ایشان مکتوم‌مانند و مفردانند که از احکام عالم و امور بنی آدم خارج اند کما یحیی شرحه انشاء اللہ تعالیٰ
اول غوث، دوم امامان، سوم اوتاد، چهارم ابدال، پنجم اختیار، ششم ابرار، هفتم نقباء، هشتم نجباء، نهم مکتومان،
دهم مفردان .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که الحمد لله که مرا بدین خبری عیان رسیده است و کشف حجاب گمان دریده و اخبار
مروی بدین ماطوق است و اهل حقیقت و اصحاب طریقت بر صحت این مجتمع . صاحب کتاب فتوحات در فصل سی و یکم
از باب صد و نود و هشتم آورده است اما القطب وهو الواحد الذی موضع نظر اللہ تعالیٰ من العالم فی کل زمان و جمیع اوان
و هو علی قلب اسرافیل علیه السلام و القطبیه الکبریٰ هم مرتبه قطب الاقطاب و هو باطن نبوت که صلی اللہ علیہ وسلم فلا یكون
الا لورثته لا خصاصه علیه السلام بالا ملکوتیه فلا یكون خاتم الولاية و قطب الاقطاب الا علی باطن خاتم النبوت .
حضرت کبیر سیر سلطنت و ولایت مملکت هدایت عرض نمودند که در قطب و قطب الاقطاب چه فرق است ؟ فرمودند که قطب عبارت
از ذوات متعدده و انفس متکثره است که در احوالات متفرقه عیانند چه در هر ولایت اگر وجود قطب نبود آثار برکات و اطمینانات
و قیام دنیاوی ممکن نبود اگر چه حقیقتاً قولین امارت و اعداء عمارت اما لیم سبوح البیان و لیکر است .

حضرت قدوة الکبریٰ بجباری دیگر نیز میفرمودند که و اعداء درگاه اله که اهل اللہ اند بر دو قسم باشند ، قسمی آنانند که محبت
دنیا را با ایشان هیچ نسبت نباشد ، در پی شرع سبادت میروند ، با مدید نعیم بهشت دنیا را فروخته و به بهشت راضی و مکما
قال یحیی بن معاذ ان الناس ثلاثه رجل مشغله معاشه عن معاده و له درجه الهاکین و رجل مشغله بها و له درجه الفانزین
و رجل مشغله معاده عن معاشه و له درجه المخاطرین و المخلصون علی خطر عظیم .

اما قسم دیگر که اخف خوانند دنیا را بطلان دنیا گذرانده اند و آخرت را بر بنیان ایشان کرده اند و متباعد حقیقی عالم
شده اند . این هارا مرتبه قطبی باشند و مدار عالم بر ایشان بود . اما آنانکه اهل فوز اند حل و عقد دنیا بدست ایشان باشند
و صاحب دعوت باشند ، چون در راه دین فتوری بیفتند خواهند که آنرا دور کنند متباعدت قطب محتاج باشند . بر بنا
افتخ بیننا و بین قومنا جالحی و انت خیر الفاتحین .

۱- ع : الا لورثته ۲- ع : الاختصاص ۳- ع : بینه ۴- ع : یحیی بن معاذ الرازی ، کنیت ابو زکریا ،
لقب واخط ، در صریح از یوسف حسین رازی منقول است که او حدود بیست و شش نفر را برای دیدار علماء و حکماء و مشائخ
ری میبکشد را چون یحیی معاذ بر سخن قادر ندید . در سنه ۴۰۰ در نیشابور وفات یافت (رجوع کنید به نهج ۵۵ ، ص ۸۵ ،
سلی ۱۰۷ ، تاریخ لاهور ۱۴ - ۲۰۸ ، خزینه ۲ - ۱۵۲)

طائفه اولیان عالم را حضرت قدوة اکبری قوم خود گفته اند پس قیاس می توان کرد که ایشان غوث اند لما یجی ذکره فی هذه اللطيفة
انشاء الله تعالی. و بعضی تشایخ و اولیای راسخ بر آنند که قطب هر صنف دیگر است چنانچه بباد و زهاد و عرفاء و اولیاء
و عشاق هر یک را قطبی دیگر است که بواسطه او فیض بزرگ ازین صنف میرسد.
چه باشد اگر از آن فیاض مطلق رسد فیضی بسبوی سنده الحق
اللهم و فایزال فیضه و جمیع اهله.

اما قطب الاقطاب در تمام عالم ذات واحد بود و چند الفاظ مترادف بر اسمی متبرکه که ایشان اطلاق کرده اند مثل قطب الدلره،
و غوث الاعظم و انسان کامل و قطب الاقطاب و انسان و قطب الاعلی و فطر کلی و جانیگر، و مکن عند الله اسم شریف غوث علیه السلام
است که یگانه روزگار و فرید اعصار بود. حقایق ذات یگانه او را منظر کلی اسرار و منظر انظار خود کرده از عالم در هر زمانه
بر قطب ابراهیم قس علی قلب اسرافیل و قیام وجود عسکری و صورت پیکری باوست.

حضرت کبیر بجهن حضرت قدوة اکبری رسانیدند که داد از قطب اسرافیل چه بود؟ فرمودند داد از قطب اسرافیل شرب وی
است چه عرونی از اولیای خدا المشرک یکی از انبیاء و بقدم ایشان باشد. تقریباً میفرمودند چون قوت جذب تشیخ مصلحت خجندی
استهوار یافت حضرت شیخ نجم الدین کبری یکی از مدین را بدین ایشان فرستادند و فرمودند که هر چه از آن عزیز خشنوی بماء فی
کن. چون بچند ملازمت حضرت شیخ مصلحت رسیده فرمودند از کجای آئی؟ در رویش گفت از خوارزم. شیخ مصلحت فرمود
که آن جمود تو خوش است و مراد از وی حضرت شیخ نجم الدین کبری داشته اند. در به ایشان بسیار ازین فکر شده
بازگشت و بحضرت ایشان رسیده. پرسیدند هر چه از آن عزیز اصل تمیز شنیده ای بگو. در به گفت سخنی فرموده اند که
گفتن نمی توانم. فرمودند ترا چه کار است؟

ترا با پیام بزرگان چه کار تعریف نیاید درین پرده بار.

درین سخن عجب شنیده البتة بگو. گفت چون بشرف ملازمت حضرت شیخ مصلحت مشرف شدم فرمودند که جمود تو خوش است؟
حضرت شیخ نجم الدین بجز استماع این سخن در ذوق در آمدند و سماع بنیاد نهادند. حالتی غریب و وجدی عجیب تا یکسال
بایشان بود. چون از حال فرود آمدند آن مرید موجب استقبالشراستفشار کرده. فرمودند که مدتی مدید گشته بود که فرمود

بوده ام و نمیدانستم که من بر قلب کدام پیغمبر ام ، از اشارت آن بزرگوار معلوم کردم که بر قلب موسی علیه السلام بوده ام چه جمود قوم موسی اند

چه دانند مرغان دلم هوا ترنم سرای طیور علد

حضرت قاضی رفیع الدین را بسیار قلق و اضطراب بود که بدانند حضرت قدوة الکبریٰ بقلب یکی از کدام انبیاء راه پیوده اند و بشرب کدام از اصفیاء روی تقاضا نموده اند . بنا بر رفع این قلق بحضرت قدوة الکبریٰ عرض نمودند . فرمودند دراهم مدتی اشتباه درین راه بود که من بقلب کدام نبی ام . آخر الامر بحضرت شیخ نجم الدین اصفانی رجوع کردیم و فرزند تنگرتلی را بحضرت اشیان فرستادیم که آنچه فرمایند در از آن اعلام کن . چون تنگرتلی بعد از قطع راهل و منازل بحضرت شیخ نجم الدین در کمه منظم رسید و بقصر عداوت اشیان مشرف شد ، فرمودند خوش آمدی ، نور آن آفتاب پرست در چنین تو حید را می بینم و ظهور حسایه خور در بشیره تو پیدایم یابم . آفتاب پرست تو خوش است ؟ تنگرتلی را باستماع این سخن اندکی متغیر راه یافت . چون بموجب فرموده حضرت قدوة الکبریٰ مأمور باشتال بود ، گفت خوش است و مشتاق لقای شریف . باز شیخ نجم الدین فرمودند که آفتاب پرست تو در چه کار است ؟ میگوید که چون از اتفاقات انظار حضرت قدوة الکبریٰ بهره مند بودیم دانستیم که از نسبت و توجه الی القدی بر سرند . عرض کردیم که نور آفتاب را در شیشه های مختلف الالوان و روی خور در آئینه های مختلف الجواهر می بیند . فرمودند اگر چشم خیره ندارد چرا بر آسمانش نمی نگرد و آئینه اگر رنگ ندارد چرا اینها را در خور نمی بیند ؟ تنگرتلی چون استماع کلام شریف کرد روی بسوی حضرت قدوة الکبریٰ نهاد که دل در اشتغال او در بر و دیده برادر بود ما شغف تمام داشته اند و جواب صواب بقصد کلی انگاشته

چه خوش آنروز که از یار پیامی برسد که پیامی که کلامی که سلیمی برسد

قاصد یار اگر کام نهد بر در من دل شوریده از آن کام بکامی برسد

حضرت قدوة الکبریٰ درین بوده اند که بر بیدار بخت در رسید . فرمودند که چه گفتند ؟ گفت که حضرت شیخ نجم الدین چون مرا دیدند فرمودند که آفتاب پرست تو چه کار میکنی ؟ گفتم آنچه مذکور شد . حضرت قدوة الکبریٰ را اثر بهجت بر بشیره سمون و رنگ حضرت بر سر آمد و صابون پدید آمد . فرمودند الحمد لله که حق تعالی مرا بقدم عیسی رسانید و کار من بقلب سیمایانجامید .

ع : این جد نیز دارد : بود که در اشتباه شو ۲ رجوع کنید بحاشیه ۱۳۵ م ، ب : راه ندارد

۳۵ م ، ب : تسفقت

شیخ ابوالخوارزمی میفرمودند که از طواری و خوارق حضرت قدوة الکبریٰ نیز معلوم کنید که ایشان عیسوی المنتسب اند چه احیای موتی و ابراء الکمل و ابراهیم معجزه حضرت عیسیٰ علیه السلام بود ، بعینه این خوارق از حضرت قدوة الکبریٰ بظهور میست و آنچه نیست که حضرت ایشان را عیسی علیه السلام و مراتب فقرائی در جامع و شوق نزول فرموده بودند و در محفل مسجد حلبی کرده که مورقی جمیع از اشراف دین فرزند دوازده ساله روی چون ماه چهارده شب ۳۰

رخش زانقابی درخشنده تر قدش از سبزی هم فرامیده تر
 آورده بنیاد ناله و فریاد نداد . چون حضرت قدوة الکبریٰ نگاه کردند اهلل از حیالتش رمقی نمانده بود . فرمودند که لب
 کار است که احیای موتی معجزه عیسی علیه السلام بود و مرا هرگز این کار نمیبرد . عورت مصطفی بود ۳۰
 چنان آهنگ را آغاز کرده که زهره زاسمان غم ساز کرده
 بفرمود که اولیای خدا در روان بخشش و اصفیای اله در جان درخشش از عیسی و خضر علیهم السلام کمتر نه اند . بجام
 هم جان بخشش و آمین حیات از لب عیسی و خضر آموخته
 ای لبانت در تکلم میدهد هر چه خضر از سالها اندوخته
 چون اضطراب او از حد گذشت و آب یاس او از سر برآمد ، حضرت قدوة الکبریٰ سر در دریای مراقبه فرو بردند و راه
 صحرائی مشاهده سپردند بعد از ساعتی سر بر آوردند و از روی حالت فرمودند قم باذن الله که مادرت میرد . فرزند او به خواست
 و روان شد گویا اصل او از دی مفارقت نکرده بود و در شوق غریب نشد ۳۰
 چون زمین کار مردم خبر یافتند بدیدارشان پاک بنشاندند
 چو دیدند دیدار جان بخشش او دم خضر و عیسی بهم یافتند
 مردم از هر طرف ریختند . چون ازدحام زیاده شد ، اصحاب را فرمودند که رخت بپوشید که بودن این جا موجب خلل در وقت
 شما خواهد شد .

حضرت قدوة الکبریٰ را میدید بود جوهر نام ، در اندام او برهن ظاهر شد و بدترین پیر مرد پیش است حفظنا الله و

۳۰ م ، ب : المذهب ۳۰ پیر مرد بهی دهن (عیث) ۳۰ پیش بهی خدام (عیث)

ایاکم عن هذه البلیة . در ولایت خراسان هرگز از بهر من ظاهر میگردد و اخراج میکنند . جوهر حضرت قدوة الکبریٰ گوهر عرص
پیش نهاد که اگر رخصت باشند ازین مردم برآیم و بجام الخفیات درآیم . اگر بقیات هژده هزار عالم برین نازل میشد
آسان مینمود و لیکن نفارقت اقدام شریف و حرمان از استماع کلام لطیف مشکل تر است جوهر را ۴

مرا از درد عالم نیست اندیش و یک از درد هجرت هست دل نشین
و این جوهر حضرت قدوة الکبریٰ لطف بسیار و عنایت بی شمار میکردند که گوهر فاضل و درر اشعار از وی درخشان بود .
جوهر منوی اضطراب خویش بر حضرت ایشان اظهار کرده که موثر آمد ۴

نام و اخوان که بود از درون اشک کند از دل مردم بدون
دل چه بود از گذر این الم گر چه بود سنگ بتر قدر هم
حضرت قدوة الکبریٰ و اصحاب را از گریه و زاری او رقت دست داد . فرمودند که قدری آب بیارید ، آوردند . خوی
مبارک از دهن کشیده در آن آب ریختند . پاره از آن خورد ، دیگر بر اندام مالید . همدراز آن ساعت بیل وی زائل
شد گوشتها اهل بنود ۴

صیف روح القدس از باز مد فرمایید دیگران هم بکنند آنچه مسیحا میکرد
حضرت قدوة الکبریٰ بعد از ادای جمیع از بقعه دستبوی می آمدند . چون بموضع مکنند پر رسیدند فرمودند که ازین
قریه بوی سیادت می آید . سید سید جمال الدین خود که صاحب قریه مذکور بودند بدین حضرت قدوة الکبریٰ آمدند . فرمودند
که بوی سیادت زیادت می آید ، بعد از مدتی بوی سیادت در دماغ رسیده است . سید جمال الدین را بدین حضرت قدوة الکبریٰ اعتقاد
کلی و انقیاد اصلی در دل تکیه شد . اکثر اوقات بگذشت با نگاه عالی و بخت درگاه متعالی می آمدند ، و سید جمال الدین
فررد را دوسه نوبت گذشته بود که در هر نوبت یک فرزند میشد ، تا برین بحضرت قدوة الکبریٰ عرض کردند و در خاطر
داشتند که بجز نیری دیگر از بهر برآمدن این نعم عرفی کنند . روزی حضرت قدوة الکبریٰ حاضری قوی دست داده بود . سید جمال الدین
بر بای برخاست و در موعظ نیاز آمد . فرمودند که میر شما را مبارکباد که اولاد و احفاد بسیار خواهد شد . چون از عرفان حال او

۴ ع : بود ۴ م ، ب : گریا ۴ دیوان حافظ ص ۹۷ ۴ سید جمال الدین با سید اشرف
در است داشت ، مکتوبی مستقر بر صفین سلوک و طریقت از جانب سید اشرف بنام سید جمال الدین در مکتوبات اشرفی موجود
است . قبر سید جمال الدین در مکنند روبراست .

باجابت مقال پرداختند (زالی بر سر سرسری نزدیک موت نموده پیش حضرت قدوة ابروی آورد و بنیاد گریه و زاری انگیز کرد و میگفت که در جمیع عمر خود سیری زاده بودم که اللہ تعالیٰ صمد و صاف بوی داده بود، امروز در لب گوار است اگر حضرت قدوة ابروی در باران فرزند فقیر دعای در کار کنند محض لطف است. حضرت ایشان در احکام عیان ثابته وی مطلع شده فرمودند که ای مادر از عمر فرزند تو ساعتی پیش نمانده است)، وی گفت اگر فرزند من زید فیما و گرنه جان خود را در سر و کار فرزند بحضور حضرت میکنم. حضرت قدوة ابروی میفرمودند که واقعاً حق تعالی همدویست سال عمر بخشیده است و ده سال از جمله عمر خود فرزند تو میبخشم. امروز تاریخی نویسن که بعد از جریان تاریخ فرزند تو ازین دار فناء به دار بقا رفت خواهد بست.

حضرت قدوة ابروی میفرمودند که انشای روزگار و وقایع عالم ناپایدار بواسطه عنصر شریف غوث و سرباط پیکر لطیف او است اگر وجود عقیق او طرفه العین نفوذ بود عالم نابود گردد و چنانچه صاحب مضمون آورده است فلا يزال العالم محفوظاً مادام فیله ۱۶ لسان الکمال اکثری اذا نزال و فک من خزانة العالم لم یبق فیها ما هو خزانة الحق فیها و صرح ما کان فیها و الحق بعقله و انتقل ۱۷ الاخره.

حضرت قدوة ابروی میفرمودند که چون این فقیر بحضرت شیخ عبد الرزاق کاشی رسید و اکثر از خواند مستفاد گشته ساختم از غوث روزگار بر آفر. فرمودند که غوث بخیر یا بشر مخفی بود، چنانچه در لطائف الصوفیه آورده است که ابوالحسن در آن گفت که مرا در دو سفر از صوامعان ملائت گرفت که در یکدیکه یارها میباشند و بهیچیکه عار نمیگردند. غرضم کردم که تنهاروم، چون لمسبید قادسیه رسیدیم پیری را دیدیم معبودم و سربوی بلای غظیم رسیده. چون را دیدیم سلام کرد و گفت ای ابوالحسن عزیمت حج داری که اهدیت و خشم؟ گفتم آری. گفت از صوامعی خواهی با خود؟ گفتم از صوامعان تندرسست بگریم در دست معبودی افتادم، گفتم نه. گفت صوامعی کن. گفتم که بخدا صوامعی نمیکنم. گفت ای ابوالحسن

۱۶ معنوی بن قوسین ده "م" و "ب" چنین است: زالی بر سر معترف خود را آورده پای حضرت قدوة ابروی گرفت که جز این پسر ندارم، ببارادت اللہ فوت میشود، (و جمیع اوصاف موصوف بوده، از برای خدا دعای در حق او کن). فرمودند که ای مادر من در اعیان ثابته دیده ام که عمر فرزند تو دمی پیش نمانده ۱۷ م، ب: انشای ۱۸ ع: بقصود ۱۹ ع: خروج ۲۰ ع: رجوع کنید بجایه ۲۱ ط: غوث پرتشیده بود بخیر یا بشر یا بشر بهوشد ۲۲ ن: غوث پرتشیده بود بخیر یا بشر ۲۳ م، ب: غوث یا بخیر یا بشر مخفی نبود ۲۴ ط، ن: ابوالحسن در آن ۲۵ سمانی: ابوالحسن سبیه بن حسین در آن صوفی، خدای است، از طرفین صوفیه بدن، فادم ابوالهم فواهی، در سنه ۳۲۰ هجری در سماع وفات یافت (رجوع کنید به صوفی ۲۶، نفحات ۲۷، انساب ۲۸) م، عین حکایت ابوالحسن در آن ۲۹ در حدود ۳۰ و نفحات ۳۱ منقول است. ۳۲ ط، ن: "دو" ندارد ۳۳ ط: آسا بن الله [بقیه بر صفحه ۱۲۸]

یصنع الله بالصغیف حتی یتعجب العوی . گفت همچنین است و بانکار بر وی بر ختم . چون بد بگیز منزل رسیدم چاشتگاه
ویرا دیدم بفرافت نشسته . گفت یا ابا الحسن یصنع الله بالصغیف حتی یتعجب العوی ، پیش وی رفتم و بر زمین افتادم
و گفتم المحذیة الی الله والیک . گفت قصود تو چیست ؟ گفتم که خدا کردم که همراهی من خواهم . گفت تو گفتمی که من خواهم
و سگو گند خوری ، مرا که اصریت می آید که سگو گند ترا دروغ سازم . گفتم پس چنان کن که در هر منزلی ترا بینم . گفت کردم
رنج راه و گرسنگی از من برفت و مرا هیچ اندوهی نماند جز آنکه زود تر بمنزل رسم و ویرا بینم . چون بگید رسیدم صوفیاز
آن قصه بگفتم . شیخ ابو بکر ثانی و ابو الحسن زین گفتند او شیخ جعفر مجذوم است ، سی سال است که مادر آرزوی
اویم ، کاش او را باز توانی دید . بر ختم چون در طواف شدم ویرا دیدم . گفتند اگر این بار ویرا ببینی نگاهدار
و مارا بگفت کن . گفتم چنین کنم . چون لبنا و عرفات بیرون رفتم ویرا باز نیانفتم . روز رمی جمار کسی با من
سخن گفت و گفت السلام علیکم یا ابا الحسن . دیدم وی بود . مرا از دیدن وی حاشی شد که فریاد کردم و
بسیخود افتادم . وی برفت . چون بمسجد خیف رفتم یاران را گفتم . روز وداع در پس مقام ابراهیم نماز بگزیدم
کسی از پس پشت من را بکشید و گفت یا ابا الحسن هنوز باید خواهی کرد ؟ گفتم ز چهار ای شیخ رز تو اتنا می کنم
که مرا دعای کن . گفت دعایکم تو دعای من امین کنم . من سه دعا کردم و وی آمین گفت . یکی خواستم که قوت
من در روز بروز شود و چنان شد . چندین سال است که بر من بخی می گذشت است که چیزی برای فردا ذخیره کرده باشم .
دیگر خواستم در روشنی را بمن دوست کن ، اکنون هیچ چیز در دنیا بمن از در روشنی دوست تر نیست ، و دیگر خواستم که
خود را که خلق را حشر کنی مرا در صف دوستان خود بر انگیزی و بار دهی و امید بدارم که چنان نشود .
حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که بعضی از اولیای خدا که امی بودن اند بیشتر خونی منبرف شده اند چنانکه صورت شیخ
ابو العباس^ع و صاحب که وی قبل از زمان خود بود و غوث روزگار و لیکن امی بودن اند که در کاف و قاف فرق کردن نمیتوانست

[بقیه حاشیه ۱۳] ط : انفار^{۱۳} ط : " و بعد گیر مار میگردند " این جمله دارد^{۱۴} ب : فارسیه^{۱۵} ط : پیری دیدم

آنجا در محراب مجذوم و لوح^{۱۶} ط : " و بروی ... رسیده " این جمله دارد

ط : روع کشید^{۱۷} ن : ابو الحسن زین ؛ در صریح^{۱۸} ابو الحسن زین^{۱۹} روع کشید^{۲۰} ابو الحسن زین است .

نام وی علی بن محمد الطزین الصغیر و اکبر است . از اهل بغداد است ، شاگرد جنید و سهل تستری ، مجاور که بود

و صاحبی در ۳۲ هجری وفات یافت . (صریح ۳۲۲ ، سلمی ۳۸۲ ، تذکره ۲ - ۱۱۱ ، قشیریه ۴۵ ، تاریخ لاهور ۱۲ - ۱۳)

سعدی ۵۲۷ ب ، خزینه ۲ - ۱۹۱) ابو جعفر مجذوم از اقران ابو العباس عطا است ، غوث روزگار خود بود

(نفی ۱۷۱ ، صریح ۳۵۵) ط : آیم که ویرا بینم^{۲۱} ط : کاشک [بقیه ص ۱۲۹]

شیخ ابوالحسن فرقانی نیز امی بوده اند و سکن غوث روزگار خود بودند.

پیر هری میگوید که چون کسی بیمار بودی یا دردی داشتی بخواب خیر چه شندی. وی الحمد میخواند ندی و بد میدی، در حال راحت پدید آمدی. وقتی دانشمندی را درد دندان بود، بوی شند. الحمد میخواند و بد میدی، به شند. دانشمند گفت خیر چه! الحمد را نه راست میخوانی، بیا آنرا بر تو راست کنم. گفت نه، تو دل راست کن.

شیخ الاسلام گفت که من از فرقانی الحمد لله شنیدم که وی امی بود، الحمد نتوانست خواند ولی سید و غوث روزگار خود بود.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که غوث مجاور کعبه میباشند. عزیزی در خواست که بعضی اکابر در امصار بوده اند و سکن غوث روزگار ایشان را میگفتند چنانچه حضرت ابوالعباس در آمل و حضرت غوث اقلین در بغداد و امثال ایشان. پس شرط غوث اگر مجاورت کعبه بود این سخن چگونه راست آید؛ فرمودند مجاورت کعبه غوث را شرط لازم نیست و ملل اولیای حق را خدای تعالی قوتی داده است که در مواطن مختلفه ظهور در طرفه العین کنند و غوث خود الملل ترین ایشانست.

تقریباً میفرمودند که حضرت سیدی را بعضی اصحاب بموجب فرموده ایشان در جبال بموضع مختلفه مشغول بودند چنانچه در یکدیگر بمسافت راه ده کروهی بود. چون هر یک اصحاب بانقرض مدت از خلوت خانه های قتل جبال مملو زمت حضرت مخدومی آمدند هر کدامی میگفتند در غدن تاریخ حضرت مخدومی بر سر من اقدام نرزدل فرموده بودند و تعبیر واقعه کردند و در تجلیات فرقی فرمودند و همچنان هر یک بفرس می نمودند، چون نیک تفحص کردند دانستند حضرت مخدومی از خانقاه خود یکساعت هم نه بر آمدند.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند غوث در نظر مردم گاه پنهان میگردد و گاه ظاهر و رواست که بدعای غوث دیگری را نصیب منصب غوثی میشو، چنانکه غوث اقلین حضرت شیخ فی الدین عبد القادر جیلانی از دعای غوث بترف این منصب مشرف شدند.

[تذکره ۱۱] م، ب: "چون بسجده خیف.. چنان شود" ندارد. خیف بفتح اول جایی است در منا که مسجد خیف

بدان منسوب است. م رجوع کنید به ص ۵۴۵

م رجوع کنید به ص ۵۴۵ م، ب: بخواب شندی یا خواب خیر چه غلغله بده، خوابم وی از وی

چیزهای دید و کرامات عظیم از وی مشاهده میگردد، ویرا آزاد کرد، بکارگاه آمد و آنجا مشغول شد.

(زنجیرت ۳۵، ص ۵۰۸) ط: در طرف ط: آمدی و به شندی م، ب: بیا

تا ترا نیک بیا نوزم؛ ط: و اید بر تو راست کنم؛ ن: آنرا بر تو راست کنم م، ب: گفت برو

[بقیه بر صفح ۱۳۰]

فعل از ابو سعید عبد الله بن محمد بن عبد الله بن علی بن ابی عمر تمیمی شافعی که گفت در ایام شایب بطلب علوم در بغداد رفتم و
 ابن سقا آن روز ضیق من بود و در تعلیم بنظامیه تعب و تعلم و زیارت صالحان میکردم و در آن ایام در بغداد مردی بود
 که او را غوث میگفتند، اگر خواستی خود را نمودار کردی. پس من و ابن سقا و شیخ عبد القادر جیلانی رضی الله عنه
 مقصد زیارت آن غوث کردیم. ابن سقا گفت امروز از دمسلمه پرسیم که از جواب او در ماند و من گفتم که یک مسئله
 پرسیم پسیم تا چه فرماید. شیخ فرمود ما ذل الله که من از سوال کنم، من پیش او منتظر بکاف نظر و رویت او خواهم
 بود. چون ما بیان بروی در آمدیم او را در آن مقام نیافتیم بعد از ساعتی چه بینیم که در مقام خود نشسته است. پس
 از سر غضب نظر بسوی او بپا کرده گفت وای بر تو از من میخواهی که مسئله پرسیم که جواب آن ندانم، سوال تو این جواب تو
 آن، باز روی بسوی ابن سقا کرده گفت که ای ابن سقا در تو آتش کفر می بینم که در تو شعله میزند. پس نظر
 بر من کرد و گفت ای عبد الله تو میخواهی که مسئله پرسیم و منتظر باش تا من بدانم که گویم، سوال تو چنین و جواب تو
 آنچنان، بسبب سوری ادب در دنیا فرق شوی تا نرسد گوش. بعد از آن نظر بسوی شیخ عبد القادر رحمه الله علیه
 کرد و نزدیک خود طلبید و توپیم کرد و گفت ای عبد القادر خدای تعالی و رسول خدا را خوشنود گردانیدی برین
 حسن ادب که ترا می بینم در بغداد بر منبر آئی و بر عله میگوئی قدمی هذ که علی رقبه کل ولی الله و می بینم که
 جمیع اولیای آنوقت برای تحظیم تو رقاب خود نمکنی کنند. پس در حال غائب شد، از ما باز او را ندیدیم. در
 اندک مدت امارات بزرگی بشیخ عبد القادر منبایت حق تعالی در عالم ظهور یافت، بر بزرگی او خاص و عام
 اجاع کردند و یک روز او بالادی منبر بر آمد و فرمود قدمی هذ که علی رقبه کل ولی الله و جمیع اولیای
 آنوقت اقرار کردند بر فضل او. اما ابن سقا مشغول شد بعلوم شرعی تا آنکه بر بیشتری علمای زمانه فائق
 آمد و مشهور گشت بقطع مناظره در جمیع علوم و او را الهیانی بود فصیح و بیانی یلیح. خلیفه او را برسات
 بر ملک روم فرستاد. ملک روم چون دید که او ذوالفقون است و فصاحتی عجیب دارد، قسطنطنیه و علماء فرائی
 را جمع کرد تا ایشان بکلیه بکیر بحث کنند و خود ناظر باشند. چون بحث بکلیه بکیر کیل رسید و تمام شد ابن سقا هم را

[بقیه فائیه صفحہ ۱۲۹] ۱۰۹ م، ب: دل خود را ۱۰۹ م، ب: بعد ازین این جلد نیز دارد: شنیدم باز همون در پیداشد
 که بر ۱۰۹ م در نقات مهم همین است ولی در موی ۱۰۹ م چنین است: من از فرغانی الحمد لله شنیدم کی بخواند، کی وی
 اس بود، الحمد بنی دانست گفت: ... ۱۰۹ م "چون کسی بیار بودی... غوث روز کار خود بود" همین عبارت در نقات ۱۰۹ م
 و موی ۱۰۹ م آمده است. ۱۰۹ م، ب: کل ۱۰۹ م، ع: کترین ۱۰۹ م، ع: قل جبال ۱۰۹ م، ع: از
 ۱۰۹ م در نقات فقط "عبد الله" است. این دایم تقریباً در همین الفاظ در نقات ۱۰۹ م آمده است ۱۰۹ م، ع: وی
 هنوز چون بود ۱۰۹ م، ب: که بواب آن نداند ۱۰۹ م، ع: ندارد ۱۰۹ م، ب: چون ما هر سه کس پیش او رفتیم ۱۰۹ م، ع: زبان ۱۰۹ م، ب: بکاب
 ۱۰۹ م، ع: قسطنطنیه

در بحث بدلائل الزام داد و پیرایه‌ی قاطع هم را عاجز گردانید و مضطرب ساخت . نزدیک ملک روم او را جامی و منزلی حاصل شد
تا آنکه نظر او بر دختر ملک روم افتاد و متبلبل شد

متبلبل شد در زبان جان خریف بر جمال و حسن آن روح لطیف
و از وی درخواست کرد تا آن دختر بدو تسلیم کند . ملک روم گفت من او را دختر ندادم مگر آنکه که نصرتی نشود . او در
حال اجابت کرد . غزل

آتش حسنش درون جان گرفت در بختی ، عشق داد ایمان گرفت

در دل کائنات عشق آمد در زلف جای دین نبود که شمع ایوان گرفت

عشق در ملک دل است چون پادشاه رفت خوفا ملک چون سلطان گرفت

پادشاه عشق را بنود زور دل آفتاب است فل او نتوان گرفت

بینج زبیت میزند بر تخت بخت عشق تو چون اثر فشان گرفت

و آن دختر را درخواست و کلام غوث یاد آورد و تعیین دانست این هم نشیوی آن بی ادبی است

بی ادب هرگز نباشد رستگار از ادب گردد و نیست با عز و وقار

گر نه گردد مار حلقه از ادب چون بود بالدی گنجی مهره وار

راوی میگوید من در دمشق در آنم . سلطان نورالدین شحید را احضار کرد و کبر است ولایت اوقاف داد . دنیا بسیار

بر من روی آورد و راست شد قول غوث بر هم مایان . حضرت ایشان بر سبیل بهایه انشا کردند

هر چه در تقدیر یزدان رفته است آید از درویش و سلطان بر زبان

در میان دیده و نادیده گوئی فصاحت فرقی از زمین تا آسمان

حضرت قدوة الکبریٰ حضرت نورالدین در محل نیاز رسانیدند که شما میفرمودید که درین اوزگار غوث رفت از منزل من

خواهد نسبت . فرمودند که بعد از چند ماه معلوم خواهد شد که بعد از چند روز این نوبت بر دارا میزنند

له م، ب : از : له م، ب : دین اثر از سبب بی ادبی است : له م، ب : گنجی او : له م، ب : حسن

له م، ب : منازل : له م، ب : خانه

آنکه باشد بر در او برزنند کوس دولت از شال بر یا

کیست کورا از حرم خالص تر بانگ بر خیزد که از بیرون بیا

اتفاقاً هم در قریب الایام حضرت قدوة الیکبری را سفری پیش آمد . حضرت کبر معروض رسانیدند که چند مرتبه به مجزویناز
بسمع مبارک رسانیدیم که بنده را بر کاب ولایت تاب مشرف گفتند میسر نشد . درین بار امیدوار چنانم که دست از قزاق باز
ندارم و سر را قدم خود ساقطه لطیفی ملازمت میارم . فرمودند همچنین است که بی رفاقت شما مرا هم میسر نمی آید و مکن
بسبب حفظ مقام و این ولایت اسلام ضرورت میگرد که مانده میروم

مرا از روی تودوری غریب است ضرورت میشود امر عجیب است

اما درین مرتبه همچنانکه مدعای خاطر شریف و مقتضای طبع لطیف بود همچنان باشد . رایات فخرای علایی و اعلام خدام
واللّٰهی بصوبه کجرات روان ساختند که زاحی دکن و اقصای ولایت گلبرگ حضرت قدوة الیکبری را بسیار خوش آمد که آب و هوای
آن طرف موافق طبع شریف و مطابق منش لطیف بود

ندیدم که سبزگون بر گردد بگلزار عالم چه گلبرگ

حضرت قدوة الیکبری را که ولایت گلبرگ خوشی آمد گلبرگ میفرمودند . همه از قطع مراحل و منازل چون در بلاد
دکن تشریف بردند نزول رایات فخر از سراز سجانقاہ سید محمد گیسو دراز افتاد . حضرت ایشانرا قانون مقوله
و قاعده مستمره بود که در سفر و حضر تنها و یگانه میبودند ، بجهت خدام و اصحاب کرام خیام بدانگاه میزدند و یک
شرگاه صیقلی در چند قطعه سرادقه حضرت ایشانرا جدا بر پا میکردند

همیشه در منازل خواه اطراف چه عتقا بود عزت یزد در قاف

حضرت قدوة الیکبری اصحاب ولایت تاب خود را در اوقات معین در حرم و محل خود راد میدادند . اعیاناً حضرت قدوة الیکبری
حضرت نورالین و حضرت کیرا در نصف شب و سحرگاه بر خود میخوانند و از معارف و حقایق میفرمودند . بنشی شیخ الاسلام را بقرب
حضور مشرف ساختند . زمانی گذشته بود که حضرت قدوة الیکبری را حالتی پدید آمد که شرح او نتوان کرد و اضطرار عجیب

و انقلابی غریب برآم که در میان نتوان آورد . باطلاع حالت حضرت قدوة اکبری ایشانرا هیبتی مستولی شد که درون فرگاه
باشیدن نتوانستند . بی اختیار برآمدند و بیرون فرگاه نشستند^۱ می بینند که حضرت النبیان والوارستی میکنند . مقدار یکپای
شب درین حالت گذشت که بخود آمدند ، فرمودند که الحمد لله میسر آمد . حضرت نورالعین و حضرت کیر و شیخ الاسلام باسماع این
تعال و اطلاع این حال سردرجب تحیر انداختند و غوطه بدریای فکر خوردند که آیا این چه واقعه غریب و معجزه عجیب بود که حضرت قدوة اکبری
مضطرب بودند و در منزل حیرت ملتهب و آخر زبان مبارک رطب اللسان بشکرا نه آمد . هیچکس را قدرت نبود که استفسار از آن اضطراب
کند و در یکدگر می گفتند که رایاری بود که از حضرت النبیان در خواهد مگر حضرت نورالعین تعالون خود صبارت کرده استفسار اصرار
و تصور استفسار او کار نمیکردند و خواستند که موجب اضطراب و سبب القاب حضرت قدوة اکبری چه بود ؟ فرمودند امشب که استفتاح
شهر رجب از سبعین و سبعین^۲ است غوث روزگار و قلب گردون دوار که از وی در جبل الفتح شرف شده بودیم حقتالی از همراهِ
شادان به بیدای غیبت برد و اخت وجود او از زاویه حس بخانه معقول سپرد و هر یک از اکابر روزگار و مآثر نامدار تو جمع بر
آن داشته و صحت کلمی بر آن گاشته بودند که این مده شریف و منصب لطیف بایان موفی گردد و هیچکس را دوا^۳ نیست در بر
و تا^۴ عظمت بر سر راست نیامد

همکس بمیدان کوشش جدا اند ولی گوی دولت نه هرکس برین
حقتالی از لطف بی نهایت و اعطاف و غایت خود فرقی فقیر در خور آن تا^۵ و بر حقیر از در آن دوا^۶ کرد ذاک فضل الله
یوتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم و این غمگرا نه میجر آن بود که لعل بیچاره مجذوب شمیرازی دارد
شکر خدا که هر چه طلب کردم از خدا بر رفتای صحت خود کاران شدم
هر یک اصحاب باسماع این نوید جانفز^۷ و هم اصحاب باطلاع این برید کشتا کوس شادمانی در چهار سوی عالم زدند و
کام دولت و کارانی در نیخانه^۸ ارم نوشیدند

چون نای پرده ای آمد بشوق صوفی گردون پرخ آمد ز ذوق
خوش نصارت از حرم خاص شد از زایش هر کلمی رفا^۹ شد

۱- این تاریخ درست نیست ، چه جامع مصنف اشرفی با تفریح می نویسد که درین سفر ریات افراد اشرفی بخانه سید که گیسو دراز
افتاد . و سید که گیسو دراز^{۱۰} در^{۱۱} در^{۱۲} در^{۱۳} در^{۱۴} در^{۱۵} در^{۱۶} در^{۱۷} در^{۱۸} در^{۱۹} در^{۲۰} در^{۲۱} در^{۲۲} در^{۲۳} در^{۲۴} در^{۲۵} در^{۲۶} در^{۲۷} در^{۲۸} در^{۲۹} در^{۳۰} در^{۳۱} در^{۳۲} در^{۳۳} در^{۳۴} در^{۳۵} در^{۳۶} در^{۳۷} در^{۳۸} در^{۳۹} در^{۴۰} در^{۴۱} در^{۴۲} در^{۴۳} در^{۴۴} در^{۴۵} در^{۴۶} در^{۴۷} در^{۴۸} در^{۴۹} در^{۵۰} در^{۵۱} در^{۵۲} در^{۵۳} در^{۵۴} در^{۵۵} در^{۵۶} در^{۵۷} در^{۵۸} در^{۵۹} در^{۶۰} در^{۶۱} در^{۶۲} در^{۶۳} در^{۶۴} در^{۶۵} در^{۶۶} در^{۶۷} در^{۶۸} در^{۶۹} در^{۷۰} در^{۷۱} در^{۷۲} در^{۷۳} در^{۷۴} در^{۷۵} در^{۷۶} در^{۷۷} در^{۷۸} در^{۷۹} در^{۸۰} در^{۸۱} در^{۸۲} در^{۸۳} در^{۸۴} در^{۸۵} در^{۸۶} در^{۸۷} در^{۸۸} در^{۸۹} در^{۹۰} در^{۹۱} در^{۹۲} در^{۹۳} در^{۹۴} در^{۹۵} در^{۹۶} در^{۹۷} در^{۹۸} در^{۹۹} در^{۱۰۰} در^{۱۰۱} در^{۱۰۲} در^{۱۰۳} در^{۱۰۴} در^{۱۰۵} در^{۱۰۶} در^{۱۰۷} در^{۱۰۸} در^{۱۰۹} در^{۱۱۰} در^{۱۱۱} در^{۱۱۲} در^{۱۱۳} در^{۱۱۴} در^{۱۱۵} در^{۱۱۶} در^{۱۱۷} در^{۱۱۸} در^{۱۱۹} در^{۱۲۰} در^{۱۲۱} در^{۱۲۲} در^{۱۲۳} در^{۱۲۴} در^{۱۲۵} در^{۱۲۶} در^{۱۲۷} در^{۱۲۸} در^{۱۲۹} در^{۱۳۰} در^{۱۳۱} در^{۱۳۲} در^{۱۳۳} در^{۱۳۴} در^{۱۳۵} در^{۱۳۶} در^{۱۳۷} در^{۱۳۸} در^{۱۳۹} در^{۱۴۰} در^{۱۴۱} در^{۱۴۲} در^{۱۴۳} در^{۱۴۴} در^{۱۴۵} در^{۱۴۶} در^{۱۴۷} در^{۱۴۸} در^{۱۴۹} در^{۱۵۰} در^{۱۵۱} در^{۱۵۲} در^{۱۵۳} در^{۱۵۴} در^{۱۵۵} در^{۱۵۶} در^{۱۵۷} در^{۱۵۸} در^{۱۵۹} در^{۱۶۰} در^{۱۶۱} در^{۱۶۲} در^{۱۶۳} در^{۱۶۴} در^{۱۶۵} در^{۱۶۶} در^{۱۶۷} در^{۱۶۸} در^{۱۶۹} در^{۱۷۰} در^{۱۷۱} در^{۱۷۲} در^{۱۷۳} در^{۱۷۴} در^{۱۷۵} در^{۱۷۶} در^{۱۷۷} در^{۱۷۸} در^{۱۷۹} در^{۱۸۰} در^{۱۸۱} در^{۱۸۲} در^{۱۸۳} در^{۱۸۴} در^{۱۸۵} در^{۱۸۶} در^{۱۸۷} در^{۱۸۸} در^{۱۸۹} در^{۱۹۰} در^{۱۹۱} در^{۱۹۲} در^{۱۹۳} در^{۱۹۴} در^{۱۹۵} در^{۱۹۶} در^{۱۹۷} در^{۱۹۸} در^{۱۹۹} در^{۲۰۰} در^{۲۰۱} در^{۲۰۲} در^{۲۰۳} در^{۲۰۴} در^{۲۰۵} در^{۲۰۶} در^{۲۰۷} در^{۲۰۸} در^{۲۰۹} در^{۲۱۰} در^{۲۱۱} در^{۲۱۲} در^{۲۱۳} در^{۲۱۴} در^{۲۱۵} در^{۲۱۶} در^{۲۱۷} در^{۲۱۸} در^{۲۱۹} در^{۲۲۰} در^{۲۲۱} در^{۲۲۲} در^{۲۲۳} در^{۲۲۴} در^{۲۲۵} در^{۲۲۶} در^{۲۲۷} در^{۲۲۸} در^{۲۲۹} در^{۲۳۰} در^{۲۳۱} در^{۲۳۲} در^{۲۳۳} در^{۲۳۴} در^{۲۳۵} در^{۲۳۶} در^{۲۳۷} در^{۲۳۸} در^{۲۳۹} در^{۲۴۰} در^{۲۴۱} در^{۲۴۲} در^{۲۴۳} در^{۲۴۴} در^{۲۴۵} در^{۲۴۶} در^{۲۴۷} در^{۲۴۸} در^{۲۴۹} در^{۲۵۰} در^{۲۵۱} در^{۲۵۲} در^{۲۵۳} در^{۲۵۴} در^{۲۵۵} در^{۲۵۶} در^{۲۵۷} در^{۲۵۸} در^{۲۵۹} در^{۲۶۰} در^{۲۶۱} در^{۲۶۲} در^{۲۶۳} در^{۲۶۴} در^{۲۶۵} در^{۲۶۶} در^{۲۶۷} در^{۲۶۸} در^{۲۶۹} در^{۲۷۰} در^{۲۷۱} در^{۲۷۲} در^{۲۷۳} در^{۲۷۴} در^{۲۷۵} در^{۲۷۶} در^{۲۷۷} در^{۲۷۸} در^{۲۷۹} در^{۲۸۰} در^{۲۸۱} در^{۲۸۲} در^{۲۸۳} در^{۲۸۴} در^{۲۸۵} در^{۲۸۶} در^{۲۸۷} در^{۲۸۸} در^{۲۸۹} در^{۲۹۰} در^{۲۹۱} در^{۲۹۲} در^{۲۹۳} در^{۲۹۴} در^{۲۹۵} در^{۲۹۶} در^{۲۹۷} در^{۲۹۸} در^{۲۹۹} در^{۳۰۰} در^{۳۰۱} در^{۳۰۲} در^{۳۰۳} در^{۳۰۴} در^{۳۰۵} در^{۳۰۶} در^{۳۰۷} در^{۳۰۸} در^{۳۰۹} در^{۳۱۰} در^{۳۱۱} در^{۳۱۲} در^{۳۱۳} در^{۳۱۴} در^{۳۱۵} در^{۳۱۶} در^{۳۱۷} در^{۳۱۸} در^{۳۱۹} در^{۳۲۰} در^{۳۲۱} در^{۳۲۲} در^{۳۲۳} در^{۳۲۴} در^{۳۲۵} در^{۳۲۶} در^{۳۲۷} در^{۳۲۸} در^{۳۲۹} در^{۳۳۰} در^{۳۳۱} در^{۳۳۲} در^{۳۳۳} در^{۳۳۴} در^{۳۳۵} در^{۳۳۶} در^{۳۳۷} در^{۳۳۸} در^{۳۳۹} در^{۳۴۰} در^{۳۴۱} در^{۳۴۲} در^{۳۴۳} در^{۳۴۴} در^{۳۴۵} در^{۳۴۶} در^{۳۴۷} در^{۳۴۸} در^{۳۴۹} در^{۳۵۰} در^{۳۵۱} در^{۳۵۲} در^{۳۵۳} در^{۳۵۴} در^{۳۵۵} در^{۳۵۶} در^{۳۵۷} در^{۳۵۸} در^{۳۵۹} در^{۳۶۰} در^{۳۶۱} در^{۳۶۲} در^{۳۶۳} در^{۳۶۴} در^{۳۶۵} در^{۳۶۶} در^{۳۶۷} در^{۳۶۸} در^{۳۶۹} در^{۳۷۰} در^{۳۷۱} در^{۳۷۲} در^{۳۷۳} در^{۳۷۴} در^{۳۷۵} در^{۳۷۶} در^{۳۷۷} در^{۳۷۸} در^{۳۷۹} در^{۳۸۰} در^{۳۸۱} در^{۳۸۲} در^{۳۸۳} در^{۳۸۴} در^{۳۸۵} در^{۳۸۶} در^{۳۸۷} در^{۳۸۸} در^{۳۸۹} در^{۳۹۰} در^{۳۹۱} در^{۳۹۲} در^{۳۹۳} در^{۳۹۴} در^{۳۹۵} در^{۳۹۶} در^{۳۹۷} در^{۳۹۸} در^{۳۹۹} در^{۴۰۰} در^{۴۰۱} در^{۴۰۲} در^{۴۰۳} در^{۴۰۴} در^{۴۰۵} در^{۴۰۶} در^{۴۰۷} در^{۴۰۸} در^{۴۰۹} در^{۴۱۰} در^{۴۱۱} در^{۴۱۲} در^{۴۱۳} در^{۴۱۴} در^{۴۱۵} در^{۴۱۶} در^{۴۱۷} در^{۴۱۸} در^{۴۱۹} در^{۴۲۰} در^{۴۲۱} در^{۴۲۲} در^{۴۲۳} در^{۴۲۴} در^{۴۲۵} در^{۴۲۶} در^{۴۲۷} در^{۴۲۸} در^{۴۲۹} در^{۴۳۰} در^{۴۳۱} در^{۴۳۲} در^{۴۳۳} در^{۴۳۴} در^{۴۳۵} در^{۴۳۶} در^{۴۳۷} در^{۴۳۸} در^{۴۳۹} در^{۴۴۰} در^{۴۴۱} در^{۴۴۲} در^{۴۴۳} در^{۴۴۴} در^{۴۴۵} در^{۴۴۶} در^{۴۴۷} در^{۴۴۸} در^{۴۴۹} در^{۴۵۰} در^{۴۵۱} در^{۴۵۲} در^{۴۵۳} در^{۴۵۴} در^{۴۵۵} در^{۴۵۶} در^{۴۵۷} در^{۴۵۸} در^{۴۵۹} در^{۴۶۰} در^{۴۶۱} در^{۴۶۲} در^{۴۶۳} در^{۴۶۴} در^{۴۶۵} در^{۴۶۶} در^{۴۶۷} در^{۴۶۸} در^{۴۶۹} در^{۴۷۰} در^{۴۷۱} در^{۴۷۲} در^{۴۷۳} در^{۴۷۴} در^{۴۷۵} در^{۴۷۶} در^{۴۷۷} در^{۴۷۸} در^{۴۷۹} در^{۴۸۰} در^{۴۸۱} در^{۴۸۲} در^{۴۸۳} در^{۴۸۴} در^{۴۸۵} در^{۴۸۶} در^{۴۸۷} در^{۴۸۸} در^{۴۸۹} در^{۴۹۰} در^{۴۹۱} در^{۴۹۲} در^{۴۹۳} در^{۴۹۴} در^{۴۹۵} در^{۴۹۶} در^{۴۹۷} در^{۴۹۸} در^{۴۹۹} در^{۵۰۰} در^{۵۰۱} در^{۵۰۲} در^{۵۰۳} در^{۵۰۴} در^{۵۰۵} در^{۵۰۶} در^{۵۰۷} در^{۵۰۸} در^{۵۰۹} در^{۵۱۰} در^{۵۱۱} در^{۵۱۲} در^{۵۱۳} در^{۵۱۴} در^{۵۱۵} در^{۵۱۶} در^{۵۱۷} در^{۵۱۸} در^{۵۱۹} در^{۵۲۰} در^{۵۲۱} در^{۵۲۲} در^{۵۲۳} در^{۵۲۴} در^{۵۲۵} در^{۵۲۶} در^{۵۲۷} در^{۵۲۸} در^{۵۲۹} در^{۵۳۰} در^{۵۳۱} در^{۵۳۲} در^{۵۳۳} در^{۵۳۴} در^{۵۳۵} در^{۵۳۶} در^{۵۳۷} در^{۵۳۸} در^{۵۳۹} در^{۵۴۰} در^{۵۴۱} در^{۵۴۲} در^{۵۴۳} در^{۵۴۴} در^{۵۴۵} در^{۵۴۶} در^{۵۴۷} در^{۵۴۸} در^{۵۴۹} در^{۵۵۰} در^{۵۵۱} در^{۵۵۲} در^{۵۵۳} در^{۵۵۴} در^{۵۵۵} در^{۵۵۶} در^{۵۵۷} در^{۵۵۸} در^{۵۵۹} در^{۵۶۰} در^{۵۶۱} در^{۵۶۲} در^{۵۶۳} در^{۵۶۴} در^{۵۶۵} در^{۵۶۶} در^{۵۶۷} در^{۵۶۸} در^{۵۶۹} در^{۵۷۰} در^{۵۷۱} در^{۵۷۲} در^{۵۷۳} در^{۵۷۴} در^{۵۷۵} در^{۵۷۶} در^{۵۷۷} در^{۵۷۸} در^{۵۷۹} در^{۵۸۰} در^{۵۸۱} در^{۵۸۲} در^{۵۸۳} در^{۵۸۴} در^{۵۸۵} در^{۵۸۶} در^{۵۸۷} در^{۵۸۸} در^{۵۸۹} در^{۵۹۰} در^{۵۹۱} در^{۵۹۲} در^{۵۹۳} در^{۵۹۴} در^{۵۹۵} در^{۵۹۶} در^{۵۹۷} در^{۵۹۸} در^{۵۹۹} در^{۶۰۰} در^{۶۰۱} در^{۶۰۲} در^{۶۰۳} در^{۶۰۴} در^{۶۰۵} در^{۶۰۶} در^{۶۰۷} در^{۶۰۸} در^{۶۰۹} در^{۶۱۰} در^{۶۱۱} در^{۶۱۲} در^{۶۱۳} در^{۶۱۴} در^{۶۱۵} در^{۶۱۶} در^{۶۱۷} در^{۶۱۸} در^{۶۱۹} در^{۶۲۰} در^{۶۲۱} در^{۶۲۲} در^{۶۲۳} در^{۶۲۴} در^{۶۲۵} در^{۶۲۶} در^{۶۲۷} در^{۶۲۸} در^{۶۲۹} در^{۶۳۰} در^{۶۳۱} در^{۶۳۲} در^{۶۳۳} در^{۶۳۴} در^{۶۳۵} در^{۶۳۶} در^{۶۳۷} در^{۶۳۸} در^{۶۳۹} در^{۶۴۰} در^{۶۴۱} در^{۶۴۲} در^{۶۴۳} در^{۶۴۴} در^{۶۴۵} در^{۶۴۶} در^{۶۴۷} در^{۶۴۸} در^{۶۴۹} در^{۶۵۰} در^{۶۵۱} در^{۶۵۲} در^{۶۵۳} در^{۶۵۴} در^{۶۵۵} در^{۶۵۶} در^{۶۵۷} در^{۶۵۸} در^{۶۵۹} در^{۶۶۰} در^{۶۶۱} در^{۶۶۲} در^{۶۶۳} در^{۶۶۴} در^{۶۶۵} در^{۶۶۶} در^{۶۶۷} در^{۶۶۸} در^{۶۶۹} در^{۶۷۰} در^{۶۷۱} در^{۶۷۲} در^{۶۷۳} در^{۶۷۴} در^{۶۷۵} در^{۶۷۶} در^{۶۷۷} در^{۶۷۸} در^{۶۷۹} در^{۶۸۰} در^{۶۸۱} در^{۶۸۲} در^{۶۸۳} در^{۶۸۴} در^{۶۸۵} در^{۶۸۶} در^{۶۸۷} در^{۶۸۸} در^{۶۸۹} در^{۶۹۰} در^{۶۹۱} در^{۶۹۲} در^{۶۹۳} در^{۶۹۴} در^{۶۹۵} در^{۶۹۶} در^{۶۹۷} در^{۶۹۸} در^{۶۹۹} در^{۷۰۰} در^{۷۰۱} در^{۷۰۲} در^{۷۰۳} در^{۷۰۴} در^{۷۰۵} در^{۷۰۶} در^{۷۰۷} در^{۷۰۸} در^{۷۰۹} در^{۷۱۰} در^{۷۱۱} در^{۷۱۲} در^{۷۱۳} در^{۷۱۴} در^{۷۱۵} در^{۷۱۶} در^{۷۱۷} در^{۷۱۸} در^{۷۱۹} در^{۷۲۰} در^{۷۲۱} در^{۷۲۲} در^{۷۲۳} در^{۷۲۴} در^{۷۲۵} در^{۷۲۶} در^{۷۲۷} در^{۷۲۸} در^{۷۲۹} در^{۷۳۰} در^{۷۳۱} در^{۷۳۲} در^{۷۳۳} در^{۷۳۴} در^{۷۳۵} در^{۷۳۶} در^{۷۳۷} در^{۷۳۸} در^{۷۳۹} در^{۷۴۰} در^{۷۴۱} در^{۷۴۲} در^{۷۴۳} در^{۷۴۴} در^{۷۴۵} در^{۷۴۶} در^{۷۴۷} در^{۷۴۸} در^{۷۴۹} در^{۷۵۰} در^{۷۵۱} در^{۷۵۲} در^{۷۵۳} در^{۷۵۴} در^{۷۵۵} در^{۷۵۶} در^{۷۵۷} در^{۷۵۸} در^{۷۵۹} در^{۷۶۰} در^{۷۶۱} در^{۷۶۲} در^{۷۶۳} در^{۷۶۴} در^{۷۶۵} در^{۷۶۶} در^{۷۶۷} در^{۷۶۸} در^{۷۶۹} در^{۷۷۰} در^{۷۷۱} در^{۷۷۲} در^{۷۷۳} در^{۷۷۴} در^{۷۷۵} در^{۷۷۶} در^{۷۷۷} در^{۷۷۸} در^{۷۷۹} در^{۷۸۰} در^{۷۸۱} در^{۷۸۲} در^{۷۸۳} در^{۷۸۴} در^{۷۸۵} در^{۷۸۶} در^{۷۸۷} در^{۷۸۸} در^{۷۸۹} در^{۷۹۰} در^{۷۹۱} در^{۷۹۲} در^{۷۹۳} در^{۷۹۴} در^{۷۹۵} در^{۷۹۶} در^{۷۹۷} در^{۷۹۸} در^{۷۹۹} در^{۸۰۰} در^{۸۰۱} در^{۸۰۲} در^{۸۰۳} در^{۸۰۴} در^{۸۰۵} در^{۸۰۶} در^{۸۰۷} در^{۸۰۸} در^{۸۰۹} در^{۸۱۰} در^{۸۱۱} در^{۸۱۲} در^{۸۱۳} در^{۸۱۴} در^{۸۱۵} در^{۸۱۶} در^{۸۱۷} در^{۸۱۸} در^{۸۱۹} در^{۸۲۰} در^{۸۲۱} در^{۸۲۲} در^{۸۲۳} در^{۸۲۴} در^{۸۲۵} در^{۸۲۶} در^{۸۲۷} در^{۸۲۸} در^{۸۲۹} در^{۸۳۰} در^{۸۳۱} در^{۸۳۲} در^{۸۳۳} در^{۸۳۴} در^{۸۳۵} در^{۸۳۶} در^{۸۳۷} در^{۸۳۸} در^{۸۳۹} در^{۸۴۰} در^{۸۴۱} در^{۸۴۲} در^{۸۴۳} در^{۸۴۴} در^{۸۴۵} در^{۸۴۶} در^{۸۴۷} در^{۸۴۸} در^{۸۴۹} در^{۸۵۰} در^{۸۵۱} در^{۸۵۲} در^{۸۵۳} در^{۸۵۴} در^{۸۵۵} در^{۸۵۶} در^{۸۵۷} در^{۸۵۸} در^{۸۵۹} در^{۸۶۰} در^{۸۶۱} در^{۸۶۲} در^{۸۶۳} در^{۸۶۴} در^{۸۶۵} در^{۸۶۶} در^{۸۶۷} در^{۸۶۸} در^{۸۶۹} در^{۸۷۰} در^{۸۷۱} در^{۸۷۲} در^{۸۷۳} در^{۸۷۴} در^{۸۷۵} در^{۸۷۶} در^{۸۷۷} در^{۸۷۸} در^{۸۷۹} در^{۸۸۰} در^{۸۸۱} در^{۸۸۲} در^{۸۸۳} در^{۸۸۴} در^{۸۸۵} در^{۸۸۶} در^{۸۸۷} در^{۸۸۸} در^{۸۸۹} در^{۸۹۰} در^{۸۹۱} در^{۸۹۲} در^{۸۹۳} در^{۸۹۴} در^{۸۹۵} در^{۸۹۶} در^{۸۹۷} در^{۸۹۸} در^{۸۹۹} در^{۹۰۰} در^{۹۰۱} در^۹

بعد از این حکم نصب و منزل باین فقر دادند و رحلت در روزگار بمن سپردند ^س

چو پای شه فرو افتاد از گاه ^س بتختش که نشیند جز شهنشاه

بعد از تجسید و تغین غوث امامت خواجه او کردم چه نماز خواجه غوث جز غوث که ادا کند و ارباب توالم او این فقیر و عبد الرب و عبد الملک، امان و یکی از اوتاد برداشت و در مقام ایشان ایشان را دفن کردم .

حضرت قدوة البری میفرمودند که پیش از تقوین این عمده فقیر در امان بود و را عبد الملک می گفتند مکالم بجانب بسیار سریر غوث بود . چون مکان این فقیر به یقین غوث مقرر شد عبد الرب که بجانب یمن سریر غوث بود بجانب یمن و بجانب یمن یکی از اوتاد در آمد و در اوتاد یکی از ابدال و در ابدال یکی از اخیار و در اخیار یکی از ابرار و در ابرار یکی از نجباء و در نجباء یکی از نقباء و در نقباء یکی از عموم موفان مخصوص کردند و درین بار بدخواست این فقیر تشریف را در آوردند .

حضرت قدوة البری میفرمودند که رواست که یکی از کفره نیز بشرف اسلام شرف ساخته در ایشان میدور کردند چنانچه در طبقات ^س آورده است که یکی از بریدان حضرت غوث انقلین گوید که من خدمت وی بودم و بیشتر شبها بیدار می بودم ، یک شب از خانه بیرون آمدم ، ابروی آب پیش بردم ، اتفاقات نکرد و روی بدم نهاد ، در کشاده شد ، بیرون آمدم و من نیز در عقب وی بیرون میرفتم چنانکه من آن بودم که وی میفرمود که من محرمم . چون بدروازه خجاده در رسید در کشاده شد ، وی بیرون رفت و من هم بیرون رفتم . باز در محرم آمدم و اندکی راه رفت بشتری رسیدم که من ندانستم که کیست ، بر باطنی در آمدم و در آنجا شش تن نشسته بودند ، پیش آمدند و بروی سلام کردند . من در پس ستونی پنهان شدم . از جانب آن رباط آواز نام می آمد و در اندک زمانی آن ساکن شد . ناگاه شخصی رفت و بعد از آن بیرون آمد . شخصی را بر دوش خود گرفته و شخصی دیگر در آمد ، سر برهنه و موی های لب دراز شده ، پیش شیخ نشسته . شیخ ویرا تعظیم نهادن کرد موی سر و لب وی را که دراز بود گرفت و حلقه او را پوشانید و بعد نام نهاد . آن شش تن را گفت که من مامور شدم بآنکه این شخص را بدل آن مردن گردانم . پس ویرا آوردند و بر دست من مسلمان شد و اکنون یکی از ایشانست .

حضرت شیخ مبارک در محل نیاز آمده عرض رسانیدند که قیاس خیال آقا خدا میکند که لاهل یمن غوث بجای غوث رود

س : چو پای شه فرو برداشت از گاه + به تخت او که نشیند جز شهنشاه س : ب : تمکین

س : روایت غوث انقلین شیخ عبد القادر جیلانی را طبقات الصوفیه صریحاً یا سلمی نتوان منسوب کرد بسبب زمانی

کتاب دیگر بنام طبقات الصوفیه برده باشند که بعد قرن پنجم تألیف شده باشد و یا این الحاق شده است ، و نیز رجوع کنید

بحاشیه ۶۴ س : ع : مشغول بودم س : ب : « و در اندک ... سالان شد » ندارد

چه اصحاب یمن از ارباب بسیار شرف دارند و حال این است که اهل یسار باین منزل میرسند . حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که اهل یسار ناظر عالم اجسام و محافظ دایره انام است و اصل یمن ناظر عالم ملکوت . پس عمده ناظر عالم انسانی از ناظر عالم روحانی اعلی بود هر آینه اهل یسار نه یمن بکمان غوث رود .

حضرت شیخ اصیل الدین سبید باز در قطبی حضرت مخدوم زاده شیخ نور نور الله قلبه بانوار العرفان در بیان انداخت و لکبت وی درخواستند . فرمودند در حین ملازمت حضرت سیدی و هنگام مجاورت حضرت مخدومی فرموده بودند و قتی که حق تعالی شمارا بشرف غوثی شرف سازد فرزند نور را بعد از قطبی سعی فواید کرد .

گفتا پنجم هر چه تو گوئی همان کنم

بعد از سفر حضرت مخدومی مدتی گذشته بود که وقت ولایت بنگاله نقل کرد و سرهنگان بارگاه سبحانی و وزیران درگاه ربانی را اجتماع فرمودیم تا باتفاق همه که مخدوم زاده را زاده الله ما اعطاه بشرف قطبی شرف ساختیم ، بعضی ذوی العقول برهان قطبی درخواستند این فقیر حضرت مخدوم زاده را گفت که مسئول ایشان منبذول کنید و لمسیه جیل را اشارت کنید که بیاید . یا با حسین خادم میگوید که بجز در آمدن این سخن حضرت قدوة الیکبری جیل روان شد ، فرمودند که ای کوه بجای خویش باز آیم پس زاده را تعلیم و معیشت میکنم . بموجب فرموده حضرت قدوة الیکبری مخدوم زاده کوه را با گلشت اشارت کردند ، جیل سربعت روان شد . عمارت اصحاب پنجم معاشه کردند ، سر بر زمین نهادند و زبان ثنا کشادند .

هم گفتند از دل بر زبانی که بهتر زین نمی باید نشانی

چو قطبی را نشان زین گویند^ع در از حجت و برهان چه باید

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند هر هستی که حضرت مخدوم کرده بودند بجا آوردیم مگر آنکه یک وصیت مانده است انشاء الله تعالی آنکه بجا آورم . بعضی اکابر ازین نوع بار بر داشتند و عمده سیر بر دن اعتراض کرده اند ، اشغالی که بحال خود داشته اند نمیخواهند که در بار مردم در آیند و لیکن قضای حوائج بنی آدم و حل احوال عالم بعضی اکابر اهم شمرده اند حتی که از اشغال باطنی خود مسمم بر آوردن دیگری را تقدم داشته اند . و قتی که حضرت مخدوم زاده را عمده قطبی میدادند بعضی نواب درگاه حقیقی بیرون

له ۲ : ب : بر عین ۳ : که هنوز نمی طلبم و لیکن مخدوم زاده را تعلیم میکنم ۴ : که حرکت از اصحاب

دیدند و جمعی از پیر شیخان روزگار و مکران اصحاب سر بر زمین نهادند و زبان را به ثنا کشادند ۵ : بهم

۶ : آمد

بوده اند که شیخ شرف الدین را بدین شرف مشرف سازند . و صورت شیخ شرف الدین را اضطراب عجیب گرفت . شبی در خانقاه میگردند و صحبت بر آن می‌نمایند که اگر این بار سب دیگری اندازند بهتر بود و بعد از ساعتی التهاب ایشان فروتر شد . بعضی اصحاب موجب اضطراب و نشتی اقدام پیرسیدند . فرمودند که امروز عده قطعی بعضی میخواستند که بمن موقوف کنند و من از این معرض بودم . الحمد لله که برادر من نور الدین بار سب داشتند .

از این محدث بودم: احمد ^{علیه} السلام که برادر من بود این بار سبداشته .
حضرت قدوة اکبری میفرمودند که جسم غوث از هر چه گویند لطیف تر است . نقل میکردند که شیخ اکبر در طواف خانه کعبه
شخصی را دید که طواف نمیکرد و کسی را زاحمت نمیکرد و اگر در میان دو کس می درآمد و بیرون میرفت ایشانرا از هم جدا
نمیکرد ، دانستم که روحی است متجسد ^{علیه} ، سر راه وی نگاه داشتم و بروی سلام کردم ، جواب من باز داد ، با وی محاوره کردم ،
در میان سخنان واقع شد ، دانستم که احمد ^{علیه} سبطی است ، از وی سوام کردم که در وقت تو عهد زمان که بود ؟ گفت منم و
بعد از من سید جلال و بعد از وی سید اشرف باشند ^{علیه} هکذا فی طبقات الصوفیه .

در عذر ملت حضرت قدوة الیکبری بارها معائنہ شدہ است کہ بعضی ملوک در خانہای فخریہ حضرت انیشان را جایی میدادند چنانکہ منازل ملوک تبکلف میباشند، در نیم شب حضرت انیشان می بر آمدند و جایی میفرستند، در و درند همچنان منتظر بود.
اکثر این خادم کہ نظام لمی است دست و پای حضرت قدوة الیکبری می المعید، اغلب آنچنان میشد کہ چون دست بکمر میسازید دست من ازین جانب بآن طرف میرفت. اھل جسم مبارک بدست من حاصل نمیشد و گاہ گاہ حاصل معم میشد و سکنین لطیف آنچنان بود کہ نتوان گفت.

حضرت قدوة البری میفرمودند که اکثر آنچه مناسب نوشت بود و مقامات و مقالات او در رساله غوثیه ثبت کرده ایم
از آنجا طلب باید کرد . دانستن ماحصیت این طائفه الهی است و اسعد اللهم امرنا قنا و لجميع المؤمنين هذه الرتبة
الشریفة والمنزلة الرفیعة .

اما امامان و صاحبان اعیان و شخص اندکی علی المرتضی و مسند و زارش بر همین سرپرست بود و ناظر حکومت دوم شخص عبد الملک که بر بسیار غوث بود ناظر در ملک و او اعلی از شخص حکیم است و از اعیان دالم عالم خالی بنزد

س: مستی جامی نیز این واقعه را از فتوحات کمیده اخذ کرده در تفهات^{۵۵۵} نقل کرده است و عبارت نفیث با عبارت

لطائف بسیار تعجب است. ۳۴ ب. ندارد ۴۴ ع: منجسده ۴۵ ع: احمد سبّتی، ن: سبّتی؟

۳ "و بعد از وی... حَلَقَاتُ فِي لُبَاتِ الصَّوْفِيَّةِ" این عبارت در لطایف العرفیه هردی نیست و در نفی صم نیست. و اتمو شخ ابرار

بہلہ بقات الصوفیہ عروہ یا سلمیٰ متوان منسوب کردہ نسخہ اکبر (۶۴۴-۵۶۰ ہجری) قطعاً و سالہ از وفات شیخ انصاری (سفری ۸۱۴ھ)

و یک و نصف صغیر قبل از وفات علی (مترقی ۹۴۲) با بویضه وجود ندارد. قیاس می شود که همین عبارت در لایق الحاق شده است.

۷۵ : تفاوت

چو بر او زند باشند بادشاهی ضرورت بی وزیران نیست جاهی

اما لا تواد العلم ان الاوتاد الذین یحفظ الله لعلهم العالم امر لبعه اوتاد چهاراند در اطراف و انما لیم سببه در جهات

اربعه

ز چار اوتاد گردد پنج پایه که آن اوتاد شد این چار پایه

موجوداند در هر زمانی که یزدیدون و کلا یسقفون ، و احدی در شرق اسم او عبدالحی ، دومی در جنوب نام او عبدالحکم
سومی در جنوب نام او عبدالقادر ، چهارمی در شمال نام او عبدالمزید

چرخش این خیمه را بر کار کرده طناب چاروش اندر چار کرده

حق تعالی حفظ جهات اربعه از اقلیم سببه با و تاد میفرماید که محل انظار الطاف الهی و موصول اعطاف نامتناهی اند همچنانکه
جبال سبب سکون زمین اند ، اوتاد موجب قیام تمام عالم و ربع سکون اند از مشرقین و مغربین و مبرم مبراند بجهال فی
قوم تالی ۲ له یجمل الکرام من یهادوا و الجبال اوتادا .

اما لا بدال فم سبعة من سافر من القوم عن موطنهم و ترک حبس علی هم و نه حتی لا یفر احد
نه فقد نذ الک البدل لا غیر فم علی عقب ابراهیم علیه السلام .

طناب خیمه چون در چرخه سیخ است تن ابدال در وی هفت سیخ است

از بعضی مشایخ نقل است که زیاده از چهل اند و بعضی چهل تن را ابدال گفته اند . حضرت مقدسه ابهری میفرمودند
که سر طلق خانده ان حبست و مقدم دودمان بهشت حضرت شیخ ابراهیم ابدال برده اند از جمله چهل تنان که در قتل الجبال می آمده اند
آباء و اجداد ایشان سلاطین و شرفای حبست بودند ، و پسر اخوهری بود نبیت صالحی که در خانه وی گاه گاهی شیخ ابراهیم
شاهی تشریف می بردند و طعام وی می خوردند . روزی دید گفتند که برادر ترا فرزندی خواهد بود که ویرانشانی عظیم باشد
پیداید که محافظت حرم برادر خود کنی تا در ایام محل چیزی که در آن حرمتی داشته باشد نخورد . آن ضعیفه صالحه بموجب
فرموده شیخ ابراهیم بدست خود و سیمان رستی و بفرستی و ما یحتاج حرم برادر خود مصیبت داشتی تا در تاریخ نرسد

۱- ع : بی وزیر ۲- ع : پرکار ۳- قرآن ۳۰ النبا ۷۶ ۴- ع : و اذا سافرهم عن موطنهم

۵- ع : طناب خیمه چون در فلک منتهی است ۶- ع : خواجہ ابوالبرکات ابوالبرکات سلطان فرساف ، از شرفای حبست بود و

امیران آن ولایت ، در ششم قولی یافت (نجات ۳۲۲) ۷- ع : "ویر اخوهری بود باز نتوانستند آورد" همین عبارت در

نجات ۳۲۳ آمده است ۸- ع : خواجہ ابوالحسن شاهی از مشایخ بلاد شام است ، شیخ ابراهیم ابدال از وی تربیت یافته ،

تیروی در عک است (نجات ۳۲۲) ۹- ع : "و طعام وی می خوردند آمار غریبه نشا عده افتد" : این عبارت در

"م" و "ب" نیست

ستین و مائین که زبان خلیفه معتمد بالله بود خواب الواحد متولد شد و همان عالم در خانه خودش از دج حلال پرورش میداد و شیخ ابو-
المحق نجاشی وی آمدی و در آستان حبیبی خواب الواحد را به دیدی، گفتی ازین کودک بوی آن می آید که از وی خاندان بزرگ ظاهر گردد و احوال
بحسب و آثار غیریه مشاهده افتد. چون خواب الواحد سن سبب سالگی رسید همراه پهلوان خود سلطان فرستاد بعد شکار بجانب کوه
رفت. در آنجا شکار از پدر و از اتباع وی جدا افتاد، بمیان کوهی رسید، دید که چهل تن از رجال الله به شکاری اشاده اند
و شیخ الواحد شکاری در میان ایشان است. حال بروی بگشت، از اسب فرود آمد و در پای شیخ افتاده و اسب و
سلطان هر دو بگریخته اند.

چو گوهر کان خود را دید پرستگ زدن پس شیشه ناموس بی ننگ

و شمیم پرشید و با ایشان روان شد. هر چند که پدر و اتباع وی او را طلب کردند نیافتند. بعد از چند روز خبر آمد که وی
باشیخ الواحدی در معدن موضع از آن کوه ها بوده است. پدرش جمعی را فرستاد تا وی را آورند هر چند که پند و اندرز کردند
اما ویرا از آنچه در آن بودند باز نتوانستند آورد.

نه فرزانه از علم باطل بود نه دیوانه از پند عاقل بود
نخون عاقلش گزند دیوانه چو دیوانه خواستش دیوانه

قیل ان الابدال سبعة ومن هذه السبعة اربع هم الاوتاد واثنا امان و واحد هو القلب وهذه الجملة
هم الابدال و قالوا سمو الابدال كلونهم اذ مات واحد منهم كان الآخر بدله، یوخذ من الاربعین واحد
و یكین الاربعون بواحد من ثلاث مائة و یكین ثلاث مائة بواحد من الصالحین المومنین قیل سمو الابدال
لا نهم اخطوا من القوم ان یترکوا به بدل لهم حیث یریدون لا یقومون فی نفوسهم علی علم نهم فان لم یکن علی علم
نهم فلیس من اصحاب هذا المقام.

حضرت صدوق اکبر میفرمودند که ابدال صورت لازم ابدال و صورت جبرایشان نیست بلکه بعضی نشانی نیز تبدیل صورت میکنند
زیرا چه ازین طایفه ما بعضی را دیده ایم که صورت روحانیة ایشان تجسد و تمثیل میشود بر صورت جسمانیة، و ایشان بر آن

نه ۴ : به شگ ۴ : غافل ۴ : م، ب : گر تو فرزانه ۴ : غم ۳، ۴ : گر ز دیوانه

۴ : ۴ : ابدال الا ۴ : م، ب : ان ۴ : ۴ : یکین الاربعین یوخذ واحد ۴ : نه : مائة یوخذ واحد

۴ : ۴ : ابدال الا ۴ : ۴ : الا شغال عن مواظبهم ۴ : ۴ : یقومون ۴ : ۴ : نفوسهم جسد

علی صورت

صورت مجسده احوال و افعال میگذرانند، حاضران می پندارند که آن بر صورت جسمانی ایشان میگذرد و میگویند که فلان کس را دیده‌ام که چنین و چنان میکرد و حالیکه آن کس ازین فعلی سبب است چنانکه من و تو و ما این را بارها از بسیاری این طائفه مشاهده کرده‌ایم و حاضران نموده‌ایم چنانچه حضرت مخدومی را بعضی از ایشان از باطن حاکم از کار و ملاکان نامدار در مقام جنگ با حاکم یاد کردند و حضرت ایشان را در آن جنگ دیده که محارب با عدو دین و عقاید باطل نجابی روی زمین می کرده اند، بعد از تسبیح اظهار می شد که حضرت ایشان از خانقاه اصحاب انتخاب و فتوحی ما واه یک خطره بیرون نرفته اند.

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که بیشتر ازین دودمان شریف و خاندان لطیف بمنصب ابدال رسیده اند و انواع خوارق بدین نوع با طهارت انجامیدند که بعضی از پاسبانان پیران چشت و برخی از دربانان اصل بهشت ازین نوع خارق صادر شد، حضرت مخدومی که قدوة اصحاب تعویذ و مقدمات ارباب خوف اند ایشان را چگونگی

حضرت خواجہ محمد بن احمد الجیشی و قتیله محمود سبکتگین که از آل سمانست و این فقیر نیز از آل سمانست بغزوه و غزوات رفته بود. خواجہ را در واقعه نمودند که بمجدد کادی میباید رفت. در سن هفتاد سالگی با اصحاب متعدده و اصحاب متعینه و جذبی از خدام متوجه شدند. چون آنجا رسیدند بنفس مبارک خود با مشرکان بد انجام و عده اخصام محارب میکردند و مخالف اسلام مقاتله می نمودند. روزی مشرکان و عده اخصام بر لشکر اسلام غلبه کردند. سلیمان پناه به بیستم آوردند و نزدیک بود که بر ایشان شکست آید. حضرت خواجہ را در چشت دریدی بود آسیابان محمد کاکو نام. حضرت خواجہ آواز دادند که کاکو دریاب. در حال کاکو را دیدند که اضطراب میکرد و مقاتله می نمود تا لشکر اسلام نفرت یافت و لشکر کفار بنزلیت شتافت و همان وقت محمد کاکو را در چشت دیده بودند که لکله آسیاب داشت و بر دیوار مینزد. از وی سبب پرسیده بودند همین قصه را گفت.

چو مردان دین حکم داور کنند / ز موب شده کار خاور کنند

حضرت قدوة الکبری میفرمودند جمعی از اکابر روزگار و فرمای از مآثر کار میگویند که ابدال چنین اند، شکست با شریبوی و خبر مصطفوی دارند که قال بد کلامی است از چون رجلا دخی الشریخی العواق و ثمانية و عشرون فی الشام.

حضرت در تقسیم بکریم بنعلیم بفرض رسانیدند اگر ابدال در همین دو نفر باشند پس در دوازده ابدال نوشته اند که بر تاریخ از ماه
 بجای هشتاد و نه می باشد چگونه راست آید و قیام دیگر اعمار چنان نماید؛ فرمودند که حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم صبح عالم را در دو
 قسم فرم کرده اند نصف شرقی و نصف غربی، از عراق نصف شرقی خواسته است و از تمام نصف غربی. پس عراق و غیر آن چون
 خراسان و هندوستان و ترکستان و سائر بلاد شرقی در عراق داخل است و شام و غیر آن چون بلاد مصر و مغرب هم در شام
 داخل است. حضرت خواجه قلب الدین یحیی جانی نیشاپوری از آن دوازده تن اند که در عراق اند و این مطابق تقسیم فرمودن و موافق
 دو بدو ولایت تحت گردون چنانچه از لفظ ایران و توران معلوم میگردد و حضرت که یکی از اجداد مقدم تقسیم مملکت بحسب پیران
 فرمودن کرده اند و برخی از اجداد روزگار و جمعی از امفنیای نامدار میگویند که رجال الغیب هفت تن اند چه حقیقی ازین را هفت
 آظیم کرده است و هفت تن از زندگان خویش برگزیده و ایشان را ابدال نام نهاده و وجود هر اعلیمی را یکی ازین هفت تن
 نگاه میدارند و در روایت دیگر آمده است قال علیه السلام اکابدال تلتون رجلاً تلو علم قلب ابراهیم علیه السلام اذ مات
 رجل بدل الله مكانه آخر فاذا كان عند القیامة ما توالکم قال عبد الله ليس فی حدیثین اختلافاً وانما هم اربع
 رجلاً تلتون منهم تلو علم قلب ابراهیم.

حضرت قدوة البری میفرمودند که از کشف المحجوب نیز مکتوف میگردد که ابدال هفت تن اند، چنانچه میگویند سه صد تن اند که ایشان را
 اخبار گویند و چهل تن اند که ایشان را ابرار گویند و هفت تن اند که ایشان را ابدال گویند و چهار تن اند که ایشان را اوتاد گویند
 و سه تن اند که ایشان را انبیا گویند و یک تن که او را قلب و غوث گویند.

حضرت قدوة البری میفرمودند که آنچه در خارج وجود گرفته است از حیوان ناطق و غیر آن ابدال و برانی رنجاندنی که
 سلیش هم نمی زنند. تقریباً از امیر جمی سفال فروتن نقل میگرددند که وی «کرشم از دکان خویش برداشتی و بیادید بر دی و
 آنجا نگذاشتی»

میا از موری که دانه کنش است که جان دارد و جان نیرین خوش است

۱- خواجه قلب الدین یحیی جانی نیشاپوری: کنیت ابراهیم، جامی ادهل و نیشاپوری المولد، معلوم تاریخی و احوال بالمی
 معروف و معروف بود و بصحبت شیخ رکن الدین غلام الدوله و شیخ صفی الدین اردبیلی رسیده. در ۷۴۸ هـ وفات یافت.
 (تفصیلات ۷۴۸) ۱- م: اب: ۲- فریدون ۳- ع: ۴- رجال ۵- ع: ۶- رجلا ۷- م: اب: ۸- فی مکانه
 ۹- ع: اختلاف ۱۰- ط: امیر جمی ۱۱- «کرشم از دکان... فرشته را ندید» تقریباً همین عبارت در تفصیلات
 آمده است، اما در دو کتاب لطیف صوری^{۱۲} است و عبارت مردود کتاب با عبارت صوری بسیار متقارب است.
 ۱۳- ط: ۱۴- بباره؛ بباره بمعنی مکرر و دیوار آن.

از پیر می آوردند که سلطنت که پدر من هیچ جانور نکشتی. این مذهب ابدال است و انبیان از ابدال بوده اند. در ویرا وقت فرشت
شد، فرشته خود را دید، پرسید که چه میباید کردن تا شمار آدم بهینند؛ گفت هیچ جانور نمی باید آزرده. وی هیچ جانور نمی آزرده
وی دلم فرشته را میدید. روزی مورچه ویرا بگریید، چیزی بر وی زد. مورچه افتاد. پس از آن هرگز فرشته را ندید.
حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که بعضی اکابر آن چنان اسرار اظہار میکردند که نقل از ادراک آن عاجز است چنانچه از ابدال
و اصل کمال صادر میشود. شیخ عبد الله یاغنی گفت است تمضیب البیان موصی را قاضی موصی به نسبت وی انکاری تمام داشتند
یکروز دید که در یکی از کوچ های موصی از نقاب وی می آید، با خود گفت وی را میباید گرفت و قصه وی را بحکم رافع باید کرد
تا ویرا بسیار سستی رساند. ناگاه دید که بصورت کردی برآم. چون مقداری دیگر پیش آمد بصورت ابرای برآم. چون
نزدیک تر آمد بصورت یکی از فقها ظاهر شد. چون قاضی رسید گفت ای قاضی کدام تمضیب البیان را بحکم میبری و میست
میگانی. قاضی از انکار خود توبه کرد و مرید او شد.

حضرت قدوة الیکبری که در بلد روم که در شان او الروم ما دخله المعصوم معلوم است مکی اقامت گرفته بودند و اصحاب
را خانقاهی ساخته و خلوت گوی در جنب وی پیداخت که خود می آسودند. روزی پسر سلطان ولد بهر سجاده حضرت قدون
اصحاب کمال مولانا جلال رومی حلوس فرسوده بودند. استدعای ضیافت حضرت قدوة الیکبری کردند و جمعی از مشایخ را نیز
استحضار فرموده بودند و شیخ الاسلام را که بسیار داشتند و فاضل بودند اندکی به نسبت حضرت انبیان نقاری در دل داشتند
دل کان بود غارغ از درد و غم درو جای کینه بود بی الم

بخاطر غم کرده چون سید سمنانی درین مجلس بپایه مشکلی از وی پرسید که در حل او عاجز گردد و چون اقدام متبرکه انبیان میبویزم
را سپردن گرفت تا بدروازه رسیدند که در نظر شیخ الاسلام چنان آمد که یک صورتی مثل صورت انبیان از انبیان بیرون آمد و از وی
صورتی مثل لبی بر آمد، نزدیک صدهورت بعینه در چشم شیخ الاسلام نمودار شد. حضرت انبیان بدیده انشاء فرمودند

هر دلی کائینه صورتگر است مدد هزاران صورت از وی بردار است

صورت عالم چه باشد کاندرو عرش و فرش و هر چه در وی دربر است

ط، ن: این چه نیر دارد: و اصل کرامات ط، ن: چه باید کرد ط، م، ب: "وی هیچ" ندارد،

ط: این مرد هیچ... ط: فرشته می دید ط، م، ب: آن روز ط رجوع کنید به ضمیمه ۲

تمضیب البیان موصی اکسیت وی ابعده الله است، جایی اقوال شیخ ابر و امام عبد الله یاغنی و شیخ عبد القادر جیلانی در باره

تمضیب البیان موصی ذکر کرده است و این واقعه وی که با قاضی موصی پیش آمد صم از عبد الله یاغنی نقل کرده است

درگاه کشید به نفع شمس ط، ن: و قصه ویرا بحکم رافع کرد ط، ع: سیاست ط، م، ب: چون نزدیکتر آمد

ط، ع، ن: مینی ط، م، ب: در بعضی بیرون (استیاس) ط، م، ب: معمر؛ در بعضی درون (استیاس)

مخدوم زاده روی با استقبال بر در آمد و با عز از کمال ایشان را گرفت و بلندترین جایگاه نشانده
 کسی را برترین باشد مکانی که مرد و جواهر است مکانی
 انتفاع سبوی شیخ الاسلام کرده فرمودند که کدام یکی از این صورت ها مسند سپسی ؟ بمجر دامت ع این سخن در روی چنان
 حیبتی مستولی شد که گویا آسمان و زمین بهم دیگر زدند
 چنان حیبت افتاد در جان او که گویا درینده همچنان او
 بی اختیار برخاست و حضرت مخدوم زاده روی را با یکی مرد ساخت و سر در قدم ایشان انداخت و گفت العفو عند المقدیر
 فرمودند چون مخدوم زاده را در میان آوردی باک مدار و اگر نه معلوم میگردی ، و مکن بعد از این بر هیچ یکی از این طائفه
 و هیچ تنی از صوفیه بنظر انکار منکر

ببین در سوی نشان از چشم انکار	که محرومی سببی میدارد این کار
گوشتان را که تنهایی نشینند	که تنها میشود ز ایشان پدیدار
ظهور ذات حق را در منظر	محسین تمثیل بیاید بانکار
چرخوات او ندارد جزو و تبعیض	صدور کثرت از وحدت چنین دار
اگر باید ترا تمثیل دیگر	نشان آئینه ها بر روی دلار
همه آئینه های مختلف رنگ	مربع از مسدوس نوع بسیار
جواهر مختلف آئینه ها را	که هر یک عکس دیگر کرد اظهار
بر آید چون ز دالی زندازوی	هر آینه در هر آینه صورت یار
چون دیدن این کعبه العین گردد	شهودش گفته اند اصحاب امرار
حال خویش را بین همجو اشرف	ولی احوال مگو کاین هست تکرار

۱ م : هر ۲ پای مرد یعنی مدکار (اشیاس) ۳ ع : العفو عند المقدیر بن مکارم اخلاق
 ۴ م : هیچ ترین ازین صوفیه ۵ م : نشیند ۶ م : مطاوع ۷ م : ۳۱ ، ۳۲ ، ۳۳ ، ۳۴ ، ۳۵ : که انکار ؛
 ضم ۳ : بانکار ، که حرف اول نقطه ندارد . ۴ م : بر آئینه دیدن صورت یار ؛ ضم ۳۱ : هر آینه در آینه صورت یار ؛
 ضم ۳ : هر آینه در هر آینه صورت یار ؛ هر آینه اول مخفف هر آئینه یعنی فردر ، هر آینه دوم سببی هر یک
 از آئینه ها ۵ م : ۳۰ ، ۳۱ ، ۳۲ : چو نسبت این ... ؛ ۳ : چو نسبت این کعبه العین گردد

حضرت نورالدین بحرین رسانیدند که از اقوال مشایخ اختلاف در کمیت اعداد ابدال و اوتاد و اختیار و غیر هم ظاهر میگردد.
حضرت قدوة الکبریٰ را حقیقتی بیشتر از این صده شریف ساخته است، غایت فرمودن صرح تحقیق بود در بیان آرنده فرمودن
صرح این فقر را حقیقتی از احوال این طایفه کشف کرد همان بود که فرزند نظام الدین دیروز تحقیق کرده در درج بیان در آورد.
شیخ اصف الدین سپید باز در محل نیاز آمده مریض نمودند که توبه کردن بر حال الغیب و شفیع آوردن بمردان لاریب
چگونه باید و در هر توارخ از ایام شهور ایشان کجا میباشد و اماکن ایشان چگونه معلوم میگردد. حضرت قدوة الکبریٰ
میفرمودند که دانستن آداب ایشان و توبه نمودن بر ایشان این طایفه را اهم مهمات است چنانکه در فتوحات آورده
که طایفه صوفیه و زمره علیهم السلام در حق فی علمهم الجمیع التزام توبه بموجب منزل ابدال البته کرده اند و بهر نیتی که
ایشان را شفیع آرد و در دل حضور ایشان گذارد آن هم البته بر آورده خود و هر کاری که پیش گیرد از ابدال استمداد و
اشکمال خواهد و در هر اماکن ایشان را پیشش دل تصور کرده پس پشت دارد و پناه خود را ندارد، بتخصیص هنگام سفر و
ایام گذر بمقابلۀ ایشان نرود و در مقامه از مواجبه پرهیزد در آشنای این حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که در ایام جهانبانی
و ضمام مرزبانی برویک پیش ترکان و سردار لشکر نمودن بود از شوخ چشمی نقص عهد و عیاق را دامن
ببزد و سردار لشکر از مورد صفا و شرب و خاق او بنفاق آورد و مرکب عدوان و سخی را تنگ تنگ
بر کشید، و بر پاره لطیفان پاره خندیدن در ساعت خفویت پوشید، سر از رقبۀ مطاوعت و گردن از طوق
اطاعت بچسبید، و پاکی از حد بندگی و خوف را بندداری بیرون نداد، در دائرۀ اقتیاد که چون پیر کار میگردد نقطه وار
پای آهین کرد و دست ظلم و بیدادی بنهیب بعضی نواحی سمنان و برخی قریات بوستان کشاد

خزان نشکر کشید و پای بکشاد / بسوی بوستان تاراج بنهاد

عجب بنود که دارد نیزه خار / کند طلدی لبان را تن او کار

سپاه بوستان سر و مل اندام / نداده پای جنگی پیش مرغام

باشکر جواره و عسکر خدار و بسوی این سرحد نداد. سپاهی که از مردان جنگی فضای آن دیار تنگی پذیرفته

۱. رجوع کشید بطنیه پانزدهم این کتاب در بیان خلفای سید الشرف. ۲. م: شهور و ایام ۳. عذر یعنی افسار بر

اسب زدن (ایشان) ۴. م: برویک ۵. م: خندیدن ۶. م: طاعت ۷. ع: تیزی

۸. م: دین و اقوم بآنکه آئین درست نمی نماید، بخشی درباره دین و اقوم بآنکه آئین درست نمی نماید. ۹. م: تقدیر الطبیعی این کتاب زنده است.

رجوع کشید بمقدّمه الطبیعی این کتاب ص ۲۴-۲۳

و کوه و محرا از عده و اُتکت سته آمد ، از کس تیغ مینا خام پیکر آب چون آتش عقیق میماند ، و آتش از
 نهیب خنجر الحاس رن در دل سگد آب میگشت و گوهر تیغ آبدار جوهر بار آتش میگشت . اوری راست

تیزی تیغش برد گری آتش بین نوع چ جنس از عرض نفس چ جعفر سنگست

طریق موت قید العبر وسطها لیسیم فیما بین مرعی و مسترعی

کان الّا فت لاحتهمی جانله سخی له فی آل عوج مدعی

از وصول این خبر در منزل دل خرو و شیرین زبان و ضمیمه دهان و خورشید زمان آتش محبت زبانه زد و گوهر نجابت خاصیت
 پیدا آورد و بهجت نفرت اسلام و فرحت فتح کرام سون وار کر سبت چون گل خندان گشت

دل شاه خندان بود روز خشم که چون خشم دریا بود پیش خشم

بار کردار روی سبوی آتش بیکار نهاد و سمن باد رفتار و ابر کردار در گردن خفته خورشید کرد و خاک یاباه عوا گردانید
 اذ اترب الرياح و مراده جوی طوابع فی العجاج (لا یم)

سبز به زرین و به سیاه میبین دهد آسمان رفتار اسبش خاک را از نعل خورشید

و از گرد سیاه مردان گزیده و دلیران کار دیده که از مخافت خدنگ و هم رفتار تیر ایشان عتاب از او نگر کردن حرمت
 خودی و از مسامت نیزه از دها پیکر هر یک تیر بشتیه خالی کردی ، آسمان را سر سام پیدا شده و در خشم آفتاب بیرقانی

هوید الخوده

ز جوشیدن سر سر سام تیز جهان کرد از روشنائی گریز

ز پس گرد بر بارک ترک وزین زمین آسمان آسمان شد زمین

خشم منصور شمشیر نفرت آخته و جنش سرور اعدام دولت افزاخته در ملازمت شاهانه و اکاب قمرانه روان شدند و از
 شکر نجیب رجال و فحول ابطال عرصه آن تفانی پذیرفت و بر دلیران روزگار و وفودان کار و رفقای آن دیا رنگ آمد

چون ذره اند شکر منصور بی عدد مکن چو آفتاب بهجت جهان شان

له عده یعنی زیادتی و بسیاری له اُتکت یعنی نشان دشوکت سه سته یعنی خورده (غواش)

سه م : سیاه سه م : قلبه العبر سه ع : عیش فیها سه م : کان الکاتب الاخذری جانله

سه م ، ع : بدی سه م : والشی سه م : را بر کردار کرد سه ع : الراح در اداه

سه ع : طوابع سه م : هر سه م : هر سه م : ز پس

جله چو بار محدل و چون باد هم نفس مانند سرو و هم سرو چون بلبل محمدان
 چون شکر دایکدیر صفا کشیدند و عساکر همه گریز بجای آورد آمدند حضرت سلطنت پناه و نفرت ماواه فرمودند که دایره رجال العیوب
 ببینید . بعد از دیدن دایره رجال العیوب بعضی رسانیدند که امروز رجال العیوب در مقابل اند فرمودند که شیر خنک پیش
 شمشیر ایشان چون شیر شود سوز خواهد بود و شیر بقیع چون شیر گریه بمقدار نماید و از عذاب خنک ایشان نسوخته پهلوی کند
 و قبه زرین سپر گردان گردون تیغ زند چون تن خارشست پیر خارشود و ماحی سپهر دولابی لبان کشف سردار کشند
 و کز دم این طامس از بون در دم لعلان گردد و دل فرخند خنک به نیرنگی لبان زار شکافته و هر یک بنوک ناوک در شب بار
 سینه مور و دیده مار بدوزند و کلم اندازی نقطه سپیدی از سیاهی دیده بزدانند و بی تکلف کلفت کلف از روی
 ماه و خال از چهره سیاه بر بایند

کفن سخت از ریزند پیش جلد دشمن	سکده بستی از جویند پیش شمشیر اندا
نیز خیمه بستانند نور از دیده دشمن	بنوک تیر کشانند آب از چشم نابینا
یکاد یصیب النبی من قبل رماه	و میکنند فی سمت المسرسل الرد
و سیفقه فی الوعد و هو یضیق	من السور السوداء و الیل مسود
جا کرانت که گم رزم چو خیا لمانند	گرچه خیا طنینند ای ملک کشور پر
گنیز نیزه تن خیمه قومی بپایند	بیس ببرند بشمیر و بدوزند به تیر

امروز از کارزار جانفرسای و پیکار سینه نژای جانی خانی کنند و از نیرنگ ماه شمشیر شگوفان و آردگاه خنجر از ان
 توقف و رزند چو در مقابل رجال العیوب جنگ نیلیم . انشاء الله تعالی فرزاد بستانند و سرکه لباز از ان منفرتکن
 و باز در دیران نیزه افکن را آچنان رونق دهیم که پیکشان دوزگار و گردان نامدار رشک ببرند . چون هیچ
 نفرت از مشرق اقبال دید و نسیم فیروزی از گلشن آمال و زیمه کوسهای زوین زدند و بلبل نبرد فردا کوفتند

له م : صیحا : م : شیر : م : عقبات : م : سر طائر . شماره است بصورت کرگس (غیاث)

م : م : زنگ : م : ع : هر خار پیکان : م : دولابی منسوب به دولاب که چرخ روی چاه ، و هر چرخ

را گویند . در سنسکرت کول بمعنی گردن موجود است (نظام) البته اسب و دولابی بمعنی گردون گردان با در

م "کول آبی صفت . م : خرچنگ بمعنی خراب (نظام) م : بی انداز ه : م : ع : تیر : م : نیزه

م : و رزید

ز روی غم کس تند فروزش بد زهای روین در افتاد جوش
 ز بس شورش بوق رویه کاس نگردون گردان در آمد هواس
 بادشاه عالیجاه خورشید زمان ، جمشید مکان ، سکندر صفت ، حیدر قدرت ، از برای مقاسل اعدا دین و تعالیه
 اصل نجای روی زمین کمر سبت ـــ

چو خورشید میرفت تنه جان سپاهش چو سیاره هبتر آسمان
 بجست طمع بد بدهبان و جمع معاندان و به نشاء هر دم کمانتر و رغبت هر دم صادق تر حرب را ساخته و
 آماده و باعدۀ و عیبی که در نگارخانه خیال شل آن تصور نپذیرد و شمسوار و هم دواست که غبار حیل آن نشاء
 و باز نظر در هوای ادراک کمیت آن از پرواز بازماند و صورت گریبان بواسطه نقش مذکی خط جبهه و صف آن نگشاید
 و با کردار کوه آهن صف کشیده روی از کوه ها بهر ای جنب و میدان نام و ننگ نهادند ـــ
 در آمد زجای آن سپاه گران تو گشتی که شد کوه و بیشه روان
 از شوکت و باس ایشان خوف و هراس بیاطن حامیان حوزه اسلام راه یافت ، ارباب و فرزنی در ضمائر حافظان حریم دین شکن
 گشته و بیقین نشاخته ـــ

بر کشد دشمن ترا گردون ملک بگردد از سردار
 و نشکر کینه جوی سه روز روی در روی آورده بودند و در نظم اسباب کارزار و ترتیب ادوات بیکار نشنول شده . روز
 یکشنبه سیزدهم ماه ربیع الاول را بایت پیکر شاه بطامع سده از منزل روان گشت . بامداد که المبارکة هی المبارکة
 باشکرگاه ترکمان رسیده و بوقت آنکه خسرو سیارگان کاخ المروا فی کف الاسد جبرئیل پیکر از افق سیاهی بر آورده
 و سپهر تنگنی از سپهر زنگاری پدید آرد ـــ

والشمس معرعة تقول کاخا ترس یقبلها کمی راجح
 چو سر برزد از تیغ کوه آفتاب چو زرین پیر گشت رخسار آب

۱- جُم یا جُم : جُل ، نقاره ، کرنا (استیگاس) ۲- بوق : آتی است که از دسین آن صدای غلیظ برود
 می آید (دخام) ۳- : احتراز ۴- ع : م : خیال ۵- م : ندارد ۶- م : گزینان ۷- ع : بندگی
 ۸- م : ز جان ۹- فزع معنی ترس و بیم (سان) ۱۰- م : نگزند ۱۱- خسرو سیارگان یعنی آفتاب
 که تقاسم بر پنج پنجم ملک است (غیاث) ۱۲- اسد : نام برج پنجم ملک (غیاث)

تقابل در تقابل افتاد و سپاه اسلام جاسای در لوزه^۱ بلایس حرب بدل کردند و بر سپاه آوردگاه بسان تعبیه^۲ شطرنج صف آرا
گشتند، همچون نیزه تمام قد و مانند تیر راست انگشت، و بگردار کان سرکش، و بنشیند سپهر فراخ ببر، و ناشی
پیکان جنگال، و ششای سنان زدوده خضال، و لبخال تیغ بخون چهره شسته، و بسان دشنه تشنه نشسته،
و بصفت ثرویین الماس اجل در سر سبالت سنان، و بشکل خود دامن زره در پای منفراشان، و بصورت جوشن
نشت سباز سفاده، و ههای حلقه زره صف در هم یافته^۳

ولادة حقوبه عمومية علی نضرها یقسم المقسم
تکشف بسبح الفناء فوقها فخارمت کما خلق السهم

محران کش و رزم آزمای و تیر انداز صمد مبارزو و آهن گزار و جوشن در
صمد قلنده تن اندر مخالفهای هلاک صمد نموده دل اندر نشانهای خطر

در پیش چنین لشکر کجا جبار و نامدار و خشم کوه شکل دریا فقال لشکری مخالف دین سر راایت خلاف و جدال با و نایوان
رسانیدند و مانند شریا و گنبد خضرا قلب و جناح راست کردند، یمنه و مسیره را برسم و امین زینت دادند،
جنگ را ساخته و حرب را پرداخته گشتند^۴

کاملین الان قوب نظام من عشیر و نجومه من لام
تلقى الدجی و من بیفنة الضحی کما بلغی الفحی من نفعه نظام
بتن موافق یبار و کین شاه جان بدل مخالف لغار و دین پیغمبر
به تیغ نوز شکان و به تیر دیده گزار به نیزه خیر شکار و بگزار شاه شکر
بتن چو کوه و کین نبات کوه سنان بتگ چو باد و کین نسیم باد بهتر

همچون نیزه که جو رو کین بسته و بسان سنان در کوره جنگ آتش حدت افروخته، و ههای تیر در تدبیر از

۱: تقابل در مقابل ۲: ع: باد روزه؛ حاشیه: ع: در لوزه؛ م: با در لوزه؛ م: بقیه؛ ا:

تعبیه: معنی آراستن لشکر (استقام) ۳: م: ثرویین؛ ثرویین معنی نیزه کوچک

۴: م: ولادة حقوبه عمومية علی نضرها یقسم المقسم تکشف بسبح الفناء فوقها فخارمت کما خلق السهم

ع: ولادت حقوبت علمومت علی نضرها یقیم المقسم یکاشف بسبح الفناء فوقها فخارمت کما خلق السهم

۵: ع: کوهستان؛ حاشیه: ع: کوه سنان

بیکدیگر راست ایستاده ، و یکدیگر در آن دقت کنفا و نشست جفا پشت خم داده ، و بشکل پیکان از صدمت سوهان
تیران و غایتیره آمده ، و بجنبه سپر سینه هدف تیر کینه ساخته ، و بر شمال تیغ در گردش چرخ عا هوا پذیرفته ،
و قتال خنجر از آسمان دایره پیکار و هر شجاعت بر آورده ، و متابعت جوشن از خشم دکن ابر و برهم افتاده ، و نامل زره^۳
از حریف نمره کارزار از حریف دیده شده ، و نظر خود در زیر مقوله گویاال قتال زدود گشته ، و مانند کارد بر سنگ مساف^۴
آسیای حرب تیزی الماس یافته ، و بصورت گوهر کساره چشمها بطعن کشاده ، و بسان حرب چهره بخواب نهشته^۵
سپرها بر آورد ز اصف سبوی^۶ چو ترک از پس کرده کرد آبروی^۷
و ترند پیلان ، کوه بنیاد ، ابر نهاد ، سپر پیکر ، شهاب مخبر ، صاعقه هیبت و برق صولت را بر گشتوان افکندند ، و
بخش طوم شهاب شکل انبساط کلفتی چو گمان هلال از میدان سپر لوی مهر میر بودند و پای بند شریف چرخ و دام جوت ملک^۸
مکندند و منطقه ترک مورد بردون و طوق صندوی پاسبان آسمان میساختند ، بسان و شهاب^۹ و قلاده از تن جزا
و اردن شریا میزدند^{۱۰}

جبال جنگی در موکبش که از خرطوم
بروز مکر از بیخ بر کنند جبال
به بی شکست همی مایه زمین انقیاد
به پیشکشته هم شیر آسمان را بال^{۱۱}

رايات ميون و احلام هالون اخراخته گشته ، و شکل مصاف و پیکار پیکار پدیدار گشت ، و افواج تباران^{۱۲}
دشمن در حرکت آمدند ، از جواب و اطراف جنگ پیش بردند و شرار آتش کارزار از حصین خاک بزدون^{۱۳}
اندک ترقی کرده ، و ناره قتال و جبال الشهاب و اشتعال پذیرفت

چو سلطان حرب فریاد یکی دریا پدید آید
که خون دیده پالاید ز بیم موز او شهبان
سرردان مردم کنش در آن دریا عهد باشد
چو دجان گشته از خون لب ، چو در اندر دندان^{۱۴}
بخار نش گرد ، موحش تیغ ، کشتن آب ، کف جوشن
نهنگش ریح جان ، او مار ، ماهی تیر ، از پیکان^{۱۵}

۱- تیر : ۲ : عا بمعنی رنج و سخت (خیانت) ۳ : ذره ۴ : حریف و شره
۵ : تیر : ۳ : تیر : ۳ : فشان : ۴ : صبار : ۵ : هم : ۶ : هم : ۷ : در آورد : ۸ : هم : ۹ : از بسی
۱۰ : زنده : ۱۱ : شریف : ۱۲ : دوشاره است هر یک بصورت کرگس یکی را سر طائر گویند و دیگری را سر واقع (خیانت)
۱۳ : حوت با صغیر ماهی و نام ببرج دوازدهم از خنک که بصورت ماهی است و آن خانه شتری است (خیانت)
۱۴ : ترک چرخ : اشاره برای مرتج است که ساره جنگ است (نظام) ۱۵ : صندوی چرخ : بنای
از زحل ۱۶ : و شهاب : صغیر دواو بمعنی طوبند ۱۷ : ۱۸ : بی شک : ۱۹ : هم : ۲۰ : بی شک : ۲۱ : هم : ۲۲ : بی شک :
[تفسیر صغیر ۱۴۹]

و از یشت خونریز ترند پیلان خون بر زمین مرده روان گشته و عوای از صیقل آن کوه پیکر آب نیلی شد

زمین را حین طغش سده سگدر صوارا قاتش قد چاراست
بن چون کرد کوهی در سلاسل تنگ چون کرد بادی در غباراست

و از غبار سم اسبان شسته نور بخش پرشیده ماند و صحفه ماه سبان صحیفه احوال عامیان سیاه گشت

پیر از گرد خند روی ماه از نبرد پیر از خاک شد کام ماهی ز گرد

یوم تفضل الشمس فیه مرصیده ینفع بجلباب الدجی ینصب

و از باد و گرد هوا چون چهره زنگی در خنجر جیشی تیرگی یافت ، و جان در زیر پر زانغ و اجنه غراب نهفته ، و سر
فارسلنا علیهم سیمیا و جنودا کثر تر و ها مکشوف شده

و یوم تری شمه من عجا عجة تطلع اسوار الهوی من فمار

و مختلف الرايات فیه کائما هفت بجواشها قوا دم طائر

ستاره سان بود و خورشید تیغ ز آهن زمین بود و از گرد میغ

تو گشتی که خورشید در برده شد زمین زیر نعل اندر آورده شد

حوا گشت چون روی زنگی سیاه ز گشته ندیدند در دشت راه

شمشیر ضمیریان سیل خون بر صفت نیلگون میراند ، و خنجر نیلوفری از پیکر آبدار آتش می افروخته ، و ناتجج دلیلی با احتشای
صنایان راز گشت ، و بیل هندی در سر سرداران راهی جست ، و گوپال تمارک شگاف پروبال گردن کشان میگرفت
و خروبین سینه ضیل اسب و سوار بر هم میدوخت ، و خدنگ چهار پر در منزه بارزان می نشست ، و بلیک موی شگاف
از احداق دیدگان حدف عیافت ، و نیزه خطی از جبر دلاوران سیراب میشست ، و سان جان سان در تن صفران
وطن میگرفت

[بقیه صفحه ۱۴۸] قلم ۴ : بیشک ، که در اصل مرکب است از به + بیشک ، بیشک بایای مفتوح و شین و کاف هر دو ساکن ،

معنی دندان بزرگ فیل و شتر و ارگ و اسب و غیر هم (نظام) قلم ۵ : از خون آب در اندر حدف

قلم ۶ : فردوسی معنی زهر استعمال کرده است که کان را بنده کرد و آن تیرگز + که پیکانش را داده بود آب رز ،

بنده کن کان را و این تیرگز + به این گونه پرورده آب رز (نظام)

قلم ۷ : بیشک (نظام) قلم ۸ : اسب آن قلم ۹ : نورد قلم ۱۰ : نخستن قلم ۱۱ : کان

قلم ۱۲ : بجوان شها قلم ۱۳ : گشته قلم ۱۴ : سردران قلم ۱۵ : غم به ، غم به ، غم به ، غم به : خلل

قلم ۱۶ : و به و کان

با نقش دوزخ فرستادند و از خفته و کشته صحرای ببرد و کوه نیتته سادای پذیرفته و سرگردن نشان در پای اسپان چو کانی
سپان گوی گردان گشت

فقد و ا حصیل السیوف یلتم
اطرفی قایماً کیم صد
تغیش زط سر بیز دستان
نهرین چرخ را چو با استخوان دهد
در برگ ریز عمر عدو و مر اجل
نواوز را طبعیت فصل خزان دهد
رحمت بیان ببسته نندیش دلم و دد
الطراف باغ کور تیغ آب رنگ
یکخوان که شرح رزمه حقیق خوان دهد
تردانی و تمش از روی خفته است
از خون کشته رنگ گل ارفوان دهد
رنگ از برون جوخن و بر گشتوان دهد

از موی خون بدله هندی مهر صفتم رنگ گل بد خنای گرفت ، و بسند سیاهی ماضی همن ششم سرخی ارفوان و بهرمان
یافت ، و تیغ نیلوفری جلد دخط پنجم گز از لاله زار پذیرفت ، و قبا ی فستقی شمسوار میدان چهارم نارجی و غنای گشت
در آن دجله خون ملذذ آفتاب چو نیلوفر افکنده زورق باب
و پاره زرین را مشرک رواق سیوی باب گل و ملگون رنگ یافت ، و دوات دبیر دیوان خانه دوم بمی ناب و عقیق مذاب
ششون شمد ، و جامه زر زده را برید ایوان اول بشکوف روی آلوده آمده ، و از بجار خون بنجار باد چرخ
ستاره مونی رسیده ، و جوخن اندود ماهی از نیم خون بزرگ طبر خون گشت

خرو رفت و بر رفته روز ببرد بجای غم خون و بر ماه گرد
سردار شکر مخالف که سیر دار مکان دارد بر سباط آرزو و الی کعبتین وار چشم چا کرده تا از تمجیل سر منزل
دو اسبه یکی کند و در میدان دارویر با خسر و شیرین زبان که غنان درازی کرده رو باه و از پشت بیهیت داد و
روی بر اه گر نریناد و آیه مستمرقا و لاسد و ضیت شهر تا ولا وعد

طرافنی ع : خم : ۲ : فقد و ا حصیل السیوف + طرافنی قایماً کیم صد : ۲ : فقد و ا حصیل السیوف + طرافنی قایماً کیم صد
ط : ع : بی منز : ۲ : گشته : ۳ : دکلش یا پنج کش چری که شکار چیان بردست کشند تا پیرندان
شکاری شل باز و شاهین را روی دست نگاه دارند (نظام) : هندی مهر صفتم : زحل (عیات)
جمله دخط پنجم : ریح کشاره جلد است و برنگ پنجم است (عیات) : فستقی : بزرگ فستقی که مرع بسته است (عیات)
ع : دولت : ع : بهار : ع : ستاره لون : ع : آمد : ۳ : چهارده : ۴ : ع : سمرتا و لاسد
فصیت شهر تا ولا وعد : ۴ : تیغ

در پیش حله تو کجا السیده عدو رو باه راجه طاقت وز در خشنفر است
از بیم تیغ شاه جهانگیر مگردار تر از کان بیرون شد ، و از ترس قنجر خسرو صفدر مانند بکوتر از هولت
عقاب رسیدن گرفت ۛ

دیا باد شاهی که از بیم تیغش مونت شود در رحمتا مگر
وزیادت از بصیرت هزار برده و هفت زنجیر پیل سفید قیمت افتاد و مواشی و سلاح چند اند در حد و عدد ضبط
عقد نتوان آورد و در چیز احصا می نیاید ، بدست آمد . و رایات فتح و فیروزی سر بر سپهر فیروزه
انداخت و آیات نصرت و یختیاری بر روی ماه دهر نگاشت آمد ، اخلص الله الاسلام نصرت و انقلب
فی آیات الاله ۛ

باز تابش رخ سعادت نریر پای طوطی دو نقش شکر فتح در دهان
در سایه نوای وی آسایش نظیر و ز پانجه سر سیدی آرایش جهان
در رخسار گلشن نصرت گنبد دهد از سبک آب زاید از چشمه شان
حضرت قدوة البری میفرمودند که فیروزی که از گلشن نصرت دیده و صبح فتح که از شرف اقبال سر بر کشید هم
از برکت رجال العیب برد که در حاصل آمد و چون ملازمه نصرت اعانت ایشان است سرداران عصر و سرداران
و صرا العیب می باید که بی تقابل ایشان تقابل کنند . چون اعراض از سیر سلطنت و اعراض از سر بر مملکت
کردیم و تفویض احکام جهانداری و تقلید سرانجام شریاری به برادر اعز ارشد بود سلطان محمد خودم اول
موضع که با ایشان گفت آمد حفظ تقابل دائر رجال العیب بود . ملازمه مردان لاری بهم بهیات
دنیاوی و معاملات دینی فائده میدهد .

حضرت از همین محضرت قدوة البری عرض نمودند که طری الزام رجال العیب رعایت نموده فرمایند . فرمودند

نور	مغرب	بازار
خوبه	هذه التمن برجال الغيب	مقابل
حسنة	حسنة	بازار

کنجش کنجش کنجش کنجش
کنجش کنجش کنجش کنجش

ک ن ج غ ب ا م ن
اکثر نیرت جنوب غرب باب امین مشرق شمال

۱۴ : جمع باسم کسب ششم کتب باسم کتب اسم

2

جانب الیساٹ	نڈال اندر	بھرتھن	اکن دران
(و کا کج) (۲۸ ۲۱ ۶)	(ع یھ کج ل) (۳۰ ۲۳ ۱۵ ۸)	(ز ی ب کط) (۲۹ ۲۲ ۱۴ ۷)	(ا ط ی کد) (۲۴ ۱۷ ۹ ۱)
بایب دان	جھولی بین	بیرت دان	سوی گورب
(۵ تنج ک) (۲۹ ۱۸ ۱۱ ۲)	(ج یا تنج کد) (۲۹ ۱۸ ۱۱ ۲)	(ب ی ب کط) (۲۵ ۱۷ ۱۰ ۲)	(د یب یط لڑ) (۲۷ ۱۹ ۱۲ ۲)

حضرت قدوة الکبریٰ فرمودند که بجهت حفظ ضابطه توجیه نظم کرده ام تا مطبوع طبع اعیان شود و در غیب فهم اعیان بود
و برای حفظ نزدیکی تراست و آن این است سه

اگر خواهی که بدلا را بدانی از راه و طیان
حساب الجبر از عرض شکاری کن یقین میدان
اطریق که با کنی دان
زیب کب کرد بشرستان
و کاکج را بدان اسیان
ح یله کج ل شمانستان
ح بیج کر جانب باب
ح یب یله کر بنرستان
ح ییج کر جنرستان
نراشرف در جم ایشان شنو از ضابطه آسان
اما الاخیار و هم تلمیذیه نفسا . صاحب کشف المحجوب گوید که اخیار سعید تن اند سه

شده آن بارشاه غوث را یار سپاهی جاودانه سعید اخیار
بعضی شایخ حضرت گفته اند و قیل هرده تن . ایشان را از جده نواب درگاه قالی و حجاب بارگاه والا اند .
اما الامیر ایشان حضرت کس اند و قیل شش کس اند .

اما النقیبا هم الذین تحقیقوا باسم الباطن فاشرفوا علی بواطن الناس فاستخرجوا خفایا الصغائر لا تکتشف
استأثر لهم عن وجوه السرائر و هم تلمیذیه نفسا و این قول صاحب مضمون و نقایان اوست . اما صاحب
کشف المحجوب نقیبا را سه تن میگوید .

حضرت نورالهدی حضرت قدوة الکبریٰ عرض نمودند که هر جا که ذکر نقیبا و نجبا و ابدال مذکور شده است بلفظ نفسا
تمیز کرده اند چرا بلفظ سبلا تمیز نکرده اند ؟ حضرت قدوة الکبریٰ فرمودند که سبب آنست که شاید که در ایشان زنی
هم بوده باشند از نساه و معالجات .

اما النجباء هم الاکابر یؤمنون باصلاح امور الناس و حصل القاطم المتصرون فی حقوق الخلق لا ینیر .

اما الملتزمان چهار هزار کسی اند که پوشیده مان قباب عزت و مستوران نقاب غلت باشند و یکدیگر را نشانند و حال حال خود ندانند و اندر اصل احوال از امور خود و خلق مستور باشند و بعضی شایخ^۱ محل معنی کلام قدسی او باینی تحت قبائی کا یعفر فحم غیری بر ایشان الملاق کرده ام و مکتوبات را از سر صفحان درگاه حق و معده داران بارگاه مطلق که اصل حل و عقد مهمات عالم اند خارج میدانند .

اما المفردون فهم عبارة عن الرجال الخارجين عن نظر القطب .

حضرت شیخ معروف الدلموی^۲ بر این رسانیدند که از حدیث ادراک قطب و الملاح غوث میبکس سرور نیست . در کلمات تشریف عن نظر القطب اضافه است مفصوم وی چه باشد ؟ حضرت قدوة البری فرمودند که مراد از خارج آن بنود که از الملاح غوث و ادراک قطب کسی خارج بود بلکه مراد از وی آنست که ابدال و اوتاد و اختیار الی آخره که سر صفحان درگاه ربانی و ذاب بارگاه سبحانی اند در امور عالم بمشوره غوث و یکدیگر ممتنا^۳ اند بخلاف مفردون که از این احکام خارج اند و در دایره هدایت داخل چنانچه مکتوبات .

حضرت قدوة البری میفرمودند که حضرت ابن القایده حضرت غوث^۴ اشعین مفزیدة الحفوت مکیف و مکیف لمحمد ابن القایده عن المفزین صاحب فتوحات مکیفیه که مفردون جماعتی اند خارج از دایره قطب و خضر علیه السلام از ایشان است و رسول علیه السلام پیش از بعثت نبوت از ایشان بود . بواق تحقیق مناصب این طائفه و اذنیق مناصب این زمره علیه و غوث در شرح رساله غوثیه که حضرت قدوة البری ترتیب داده کرده ایم ، من امراد فیلطلب هناك .

حضرت قدوة البری میفرمودند چون یکی از ذاب حضرت الهی و حجاب حجاب نامشاهی غوث میشود دلیلی بجای او نقل میکنید چنانچه ترتیب وی سابقاً مذکور شد آنچه که حقتالی را از احوال ایشان کشف کرد . اما بعضی شایخ^۵ ترتیب انتقال ایشان بنوع دیگر فرموده اند چنانچه در شرح خوف آورده است که هیچ از نه از چهار صد مرد ابدال خالی نباشد و از این چهار صد اصل او تاد اند و از این اصل چهار نقبا اند ، و از این چهار یک قطب است ، و سلاله^۶ که قران اند برکت مؤمنان است و سلاله^۷ عامه مؤمنان اند برکت ابدال است ، و سلاله^۸ ابدال اند برکت او تاد است ، و سلاله^۹ او تاد اند برکت نقبا است ، و سلاله^{۱۰} نقبا اند برکت قطب است

۱- راجع کنید به طبعه پانزدهم این کتاب در ذکر خلفای غوث سید اشرف^۱ . ۲- م : ابن القایده با محمد الدوادانی معروف باین القایده

از اصحاب شیخ عبدالقادر جیلانی است (نجات ص ۵۲) ؛ "حضرت ابن القایده ... پیش از بعثت نبوت از ایشان بود" : همین عبارت در

نجات ص ۵۲ منقول است . ۳- م : ندارد ۴- م : دارند ۵- م : آنست

چون طب بگوید یکی از نقباء بجای وی میرود، و چون یکی از نقباء بگوید یکی از اوتاد بجای وی رسانند. چون یکی از اوتاد بگوید یکی از ابدال بجای وی برسانند و چون یکی از ابدال بجای وی برسانند و چون یکی از ابدال بجای وی برسانند و چون یکی از ابدال بجای وی برسانند.

بعضی از مشایخ میگویند که مردان غیب سیمصد و پنجاه و شش کس اند که همیشه در عالم باشند. چون از ایشان یکی برود دیگری بجای او نشیند تا در میان سیمصد و پنجاه و شش هیچ کم نشود و این سیمصد و پنجاه و شش کس شش طبقه اند. اول طبقه سیمصد تن اند که ایشان را اوتاد خوانند و مردان غیب گویند. دوم طبقه چهل تن اند که ایشان را ابدال خوانند و مردان غیب گویند. سوم طبقه هفت تن اند که ایشان را اوتاد خوانند و مردان غیب گویند. چهارم طبقه پنج تن اند که ایشان را اخیار خوانند و مردان غیب گویند. پنجم طبقه سه تن اند که ایشان را نقباء خوانند و مردان غیب گویند. ششم طبقه یک تن است که او را غوث و مقرب گویند که عالم بر کف وجود او برقرار است. چون وی ازین عالم برود دیگری بجای او بنشیند و هیچ خلوقات از کوه و محراب حجاب بایشان نباشد. اگر در مغرب باشند اهل مشرق را ببینند و اگر در مشرق باشند اهل مغرب را ببینند و سخن ایشان بشنوند. اما مردم ایشان را نفیسانند و ایشان چنان زنده گانی کنند که کسی مر ایشان را نفیساند و ندانند یعنی بیارسائی و زاهدی و شجاعتی خود را منسوب نکنند. مطلقاً هر چه دیگران باشند و باطن خود را از ماسوی پیرازند و فضیلت خود بر دیگران نمودار نکنند. هم بدین سبب ایشان را مردان غیب گویند.

از آن در پرده بیایند مستور
که در چشم کسان بنوند منظور
مر ایشان را نباشد هیچ آثار
که از وی میتوان کردن پدیدار

حضرت نورالدین از کیفیت اطلاق اسم تقوی و کیت تسمیه نام صوفی و تقوی در خواستند. حضرت قدوة البرکات میفرمودند که در رساله ضحیری آورده اند اعلو امر حکم الله ان المسلمین بعد من رسول الله صلی الله علیه وسلم لم یقسموا فی مصر بمسمیة علم سوی صحبت الرسول صلی الله علیه وسلم اذ لا فضیلة فوقها فقیل لهم الصیابة و لهما ادر کهم اصل

الوصیر الثاني ستمی من صعب الصحابة الثابین وراوا ذلک اشرف سمعة ثم قيل لمن بعدهم اتباع الثابین
ثم اختلف الناس و تباينت المراتب فقیل لخواص الناس ممن لهم شدة عناية بامر الدين الزهاد و
العباد ثم ظهرت البدعة و حصل الداء بین الفرق ثمك فرقیان اذ عوا ان فیهم زهاداً فانفرد خواص
اهل السنة و الجماعة الملاحون انفسهم مع الله الحافظون قلوبهم عن طوارق الغفلة باسم التقوی
و اشهر هذا الاسم لعمود الاکابر قبل الماتین من الطحيرة .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که پیش ازین کافر کسی را که با اسم صوفی تسمیه کرده اند ابوالهاشم صوفی بوده . پیش
از وی بزرگان بزه و ورع موصوف بوده اند بتوکل و عبادت و طریقی محبت معروف . از سفیان ثوری نقل
میگردند که وی میگوید لولا ابوالهاشم الصوفی ما عرفت دقیق التریاء ، و هم او میگوید من ندانستم که صوفی
چه بود تا ابوالهاشم را ندیدم ، و همچنین اول خانقاهی که برای صوفیان بنا کرده اند آنست که بر مله شام
کردند و سبب بنای خانقاه آن بود که روزی امیر ترسان بنهار رفته بود ، در راه دوش را ازین کافر دید که فراهم رسیدند
و دست در آغوش یکدیگر کردند و هاجنا بنفشستند و آنچه داشتند از خوردنی پیش نهادند و بخوردند آنگاه
از همدیگر مفارقت جستند . (امیر ترسان را معامه و الفت ایشان با یکدیگر خوش آمد ، یکی از ایشانرا بخواند و
پرسید که آن که بود ؟ گفت ندانم . گفت تراجم بود ؟ گفت هیچ . گفت از کجا بود ؟ گفت ندانم . آن

کلمه "پیش ازین..." بر مله شام سبقت : مأخذ این عبارت حدودی ۷۵۰ است و در نفحات ملازم توفیقاً همین عبارت

آمده است . کلمه ابوالهاشم صوفی : کنیت معروف است ، شیخ بوده شام و در اصل کوفی است و با سفیان ثوری معاشر بوده .

(رجوع کنید به نفحات ۱۳ و حدودی ۷) سفیان بن سید بن مسروق بن حبیب بن رافع ، از قبیل بنی ثور

بن عبد مناة ، کنیت ابوعبدالله ، مشهور به کوفی است ، در حدیث و علوم دین و تقوی امام اهل زمانه بود ، بر حفظ و

مروفت وی اتفاق است ، دو کتب دارد در حدیث بنام "الجامع الصغیر" و "الجامع الکبیر" و کتابی دارد در فرائض . در

کتاب در ۷۲۰۰ قول یافت و هاجنا بزرگ نمود و در لغت و کلمات و فائز (رجوع کنید به الاعلام ۲ ص ۱۵۸ ،

تاریخ بغداد ۹ - ۱۵۱ ، تذکره ۱ - ۱۵۷) . کلمه م : بر قله ؛ رمله شامی بود در فلسطین دوازده

میل دور از بیت المقدس (راحمه) کلمه م : امیر از ترسان کلمه عبارت بین قوسین عیناً در نفحات آمده است ولی

در حدودی چنین است : آن امیر ترسان یکی را از ایشان فراخواند ، کی آنچه دیده بود ، ویرا خوش آمده بود ، و آن

الفت ایشان پرسید از وی که او کی بود ؟

امیر گفت پس این الفت چه بود شما بایده بگیردید ؟ دروشن گفت این ما را طریقت است . گفت شما را جایی هست که آنجا فراهم آیند ؟ گفت نه . گفت من برای شما جایی بسیارم که یکدیگر آنجا فراهم آیند ؟ گفت حاکمید . آن خانقاه برله^{۱۵} تمام بساخت . شیخ الاسلام پیرهری در صائب او گفت :

خیر دار حل فیما خیر ارجاب الدیار^{۱۶} و قدیماً وفق الله خیار الخیار^{۱۷}
 صی المعالم والا للال^{۱۸} والدای^{۱۹} دآر علیها من الا حباب آثار^{۲۰}

حضرت قدوة الکبری از شرح توفیق نقل کردند که در وی آمده است که سمیت الصوفیه صوفیا . قالت طائفة^{۲۱} انما سمیت الصوفیه صوفیه و نقا آثارها . صوفی را به این سبب صوفی خوانند که طواهر و سرهای ایشان پاک بود و آثارهای ایشان اسرار باطن و آثار طواهر راست یعنی ظاهری و باطنی ایشان روشن است . پاکیزگی باطن آنست که از دون حق پاکیزه گردانیده اند ، نه بخیر خدا امیدوارند و نه از غیر خدای تبرسند ، و هر صوفی را از حقیقتی باز دارد و مشغول کند از آن ببرند و نقا آثار ظاهر راست ربای خلق نخواهند و عجب نفس نیارند و غرض و طمع ندارند و عرض خدمت بشیر کنند خود را مقصود دارند . قال بعضهم الصوفی من صفت لله معاملة فضیفت له من الله کرامته .

حضرت ذوالحجین توفیق صوفی درخواستند . نقل از حضرت معتز کردند که « صوفی بنودا اگر بود صوفی بنود . و آنچه نیست که وی گفت ، و آن نه بباقت وی بود ، ندانم که وی از کجا و از که شنیده بود ؟ سبحان الله ! شگفت تر از این که دید در جهان ؟ نیست در هستی^{۲۲} ندان . شخصی در پیرهن^{۲۳} و آن میگوید که او بان کالبد در دلم گم و دل در جان و جان در آن که زنده بآبست جاودان .

۱۵ ع : دیدیم ۱۶ ع : بشعار اصل ۱۷ ط : ان : این عهد دارد ۱۸ ط : آن خانقاه برله کرد

۱۹ م ، ع : برتله ۲۰ م : نشافت ؟ ۲۱ م : جل ۲۲ ط : ای بابها

۲۳ م ، ع : وقف ۲۴ م ، ن : خیر الخیار ۲۵ م : « والدایر » ندارد ۲۶ م : علیها

من الا حباب الا آثارها ؛ بعد ازین در صوفی شوری زیاده است که در طایفه و لغات نیست ۲۷ م : ببرسند

۲۸ م : ندارد ۲۹ م ، ع : معز ۳۰ ط : « صوفی بنود... جاودان » همین عبارت در صوفی مذکور و

نقبات و ۲۲ منقول است ۳۱ ط : « سبحان الله... جاودان » این قول شیخ الاسلام « فساد است . » ۳۲ م ، ع : شگفت تر

۳۳ ط : شگفت تر ازین ۳۴ م : و اگر ۳۵ م ، ع : شخصی ۳۶ م : و دل در جان و جان و

آن زنده بآبست جاودان ؛ ط : و دل در جان ، و گم است جان در آن ، که زنده بآبست جاودان .

حضرت قدوة الابرار میفرمودند که از شیخ ابوالحسن خراسانی کسی پرسید که صوفی کیست ؟ گفت صوفی لبرقع و سجاده صوفی بنود و رسم و عادات صوفی بنود . صوفی آن بود که بنود ، رسم وی گفته که روزی بود که بافتیش حاجت بنود و شبی بود که باده و سواره اش در بالعبیت بنود و غیبتی است که بهستی اش حاجت بنود و صوفی را شرط است که شب و روز در یاد حقیقی بیدار باشد و شرط بیداری صوفی آن بود که چون حق را یاد کند از فرق تاقدش از یاد کردن حق سبانه خبری داشته باشد نه آنکه مجرد تخیر باس کند و صوفی بود

پوشیده رقع اند این خامی چند بر بستره علامات الف لامی چند

نارفته ره صدق و عفا گامی چند بد نام گفته نگو نامی چند

حضرت قدوة الابرار میفرمودند که در ملازمت حضرت شیخ عبدالرزاق کاشی این فقر و حضرت میرسد علی الهادی و جمعی از شاخ گیهای نقشه بردند که سخن از معانی تصوف و اصل کوف بر آمد ، هر یک از اصحاب مجلس تشریف و در باب بعضی لطیف با تعامد وقت و بمقتضای اصول خویش معانی تصوف و اصل کوف بتکلف از کلام در بار و گوهر شار در بیان آوردند التصوف کلام ادب و قبیل التصوف کلام ترک الفضول قبیل التصوف اسم و لا حقیقه و قد کان قبیل حقیقه و لا اسم . سئل رویم عن التصوف فقال هو الذی لا ینک ولا ینکث . قال ایضا سئل عن التصوف قال کلام ادب . چون هر یک اکابر مینویست در معانی در رشته بیان کردند حضرت عبدالرزاق کاشی از موقوفات صاحب فتوحات فرمودند قال التصوف الطوار الخلق فی سبیل الحق . قال التصوف خروج و لو ج ای غنک و غنک . حضرت قدوة الابرار از شیخ عبدالرزاق پرسیدند که حضرت شیخ اگر در بیان صوفی چه فرمودند ؟ قال الصوفی من الاکم و لا رسم له و لا وصف له و اسم استغف العلامات قال الصوفی لا یوجد فیه ما ینکث و لا یوصف و لا اشتباهه علی الخلق من غیرهم قال من ترک الدنیا لا ینبأ بها و لا آخره یطلا بها و لا فانیة للشیاطین خروج من بین سواد الجمل و بیاض العلم و تبرأ من الشکر الخفی و اسقط النظر تماماً سوی الله اقتبس باطن قلبه نور جمال الصدیقه علی عرش السماء المضافات و هو اول نعمت الصوفی .

له رجوع کنیده : له "صوفی لبرقع ... خبری داشته باشند" : همین عبارت در نهایت ص ۲۹۸ منقول است ، اندک تفسیر .

له نیز رجوع کنیده باینجه ص ۱

له رویم : رجوع کنیده باینجه ص ۳۸

حضرت قدوة البری میفرمودند اگر چه جمعی از اراکین علی بنج التفصیل و هم تأثر علی حسب التواویل معانی تصوف فرموده اند و لیکن
 مرا از آنها متولد حضرت سید الطائفة بسیار خوش آمد که وی فرموده است التصوف کماله آداب زیر این مجموع معانی تصوف
 علیهم تقصود سلوک از ابتدا تا انتها از آنچه اصحاب و ارباب تنقیه را بیانش در وی مندرج است . اکثر
 احوال این طائفة علیها و مقامات صوفیه در وی مندرج ، اول اول اقرار بوجودانیت و انکسار باطله و فردانیت
 وی ادبیت و سایر التزام ملازمت درویشان و خدمت خوب کیشان ادب است و جمله عبادات و معاملات
 چنانچه صلوة و زکوة و انشغال آن ادب است ، در سلوک از کار مختلف و اشتغال مشغول و جلسه مشغول
 و مراقبه و مشاهده صریح این طائفة را ازین نوع میباشد فی الحقیقت ادب است . سبحان الله کدام
 ادب بالاتر ازین بود که صوفی در ملاحظه عظمت و کبریا دوست نهد صفاست زند و ساکن را در مراقبه
 وحدت و مشاهده وجه خاص در کثرت فناء الفنا حاصل گردد و به بقا و البقا حقیقی پیوندد .

کمال و حدتش چون اقتفا کرد	وجود کائنات او انتفا کرد
حضور حقش چون دید ساکن	ادب آن بود که خود را فنا کرد
چو ساکن از شور انتفا رفت	وجود خویش را آننگه بقا کرد
چو چشم از کل وجه ان گشت محول	هم حق دید هر که چشم او کرد
بل از محذره اشرف شنیده	انا الحق همچو بویچی ندا کرد

حضرت قدوة البری از بر صریح نقل کردند که وی میگوید التصوف و التصوف لا یكون ، تصوف
 و تصوف با هم نبود و دنیا در یغ داشتند و آنرا قیمت نهادن در را از تصوف بیرون برد چون
 موی از خنجر . صوفیان دنیا را قیمت نمیهند و اندوه بر آن نخورند . اگر چه دنیا را قیمت سازی
 و در دهان درویشی نمی اسراف نباشد . اسراف آن باشد که بر نهایی حصصی نه صرف نکنی .

لے م : اشتغال م : م : م : کرد ۳۳ «التصوف والتوقف... عبادة» این عبارت
 در مروج^{۱۲} آمده است و جایی هم در نعت^{۱۳} فاضل^{۱۴} دارد . ط : بهم ، ط : برد پاک
 ط : چنانکه موی از آرد ط : کی تصوف نه دنیا دست داشتند است ، کی آن بهره
 زاهدانست ، تصوف با دنیا تهاون است ، صوفیان خوش که اگر ملک دنیا دارد ، از آن تواروی در یغ نداری ،
 و چون داری آنرا قیمت نمی ، نه اسراف باشد ، کی اسراف آن باشد که در نشاء نیست الله تعالی بکاربری و بهی .

حقانی از دست تو چندان ترک دنیا نخواهد که از دل تو ترک دوستی دنیا خواسته الدنیا مدس که تک میاغبیره
شیخ ابوالوفا خوارزمی از حضرت قدوة الکبری در خواست کردند که این کالعه را صوفی بچ معنی گویند ؟ فرمودند
ایشان ابد و صوفی گویند یا صغای اسرار یا برای آنکه در وصف اول باشند بهمت و این هر دو معنی بعضی
گفته اند ، اما اکثر مردم ایشانرا صوفی از آن جهت گویند که ایشان لباس صوف اختیار کرده اند و صوف
لباس پیغمبران است علیه السلام پیغمبی فی مکانه انشاء الله تعالی .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که نسبت اصحاب تصوف و صوفی صغای و ارباب صغای نیست و سکن
اخلاق صوفیه از اصحاب صغای گرفته اند و صغای جایی است بمدینه که مرا بخارا قبا خوانند ، از مدینه تا آنجا
دو فرسنگ است . در ایشان که یاران پیغمبر علیه السلام بوده اند آنجا مقولن بوده اند ، از دنیا و
اصحاب او اعراض کرده اند تا در اثر است که وقتی بود که اصحاب صغای که ایشان چهل تن بوده اند بیک خرم
کفایت کرده اند و به اندک از لباس سبزه میزدند و بنیستر سرهنه بودند ، خویشتن را در ریگ پنهان
کرده بودند ، چون وقت نماز شدی بیک رایک جامه بودی نماز گزاردی و دیگری در ریگ پنهان شدی
همچنین بنوبت جامه میگرفتند . اصل مذهب تصوف ازین جا گرفته اند . اعراض کردن از دنیا و با خلق
خصوصیت ناکردن و بیافه تعاضل نمودن و نایافته را طلب ناکردن و سرتوکل زینتین و اختیار گزارشتن
و بر قضا دآوری ناکردن ، از اصل وطن و دوستان بریدن ، این همه صفات اصل صغای است . بعضی
این مذهب اصحاب تصوف قبول کرده اند و اصل مذهب صوفیه این بود تا گلشتن روزگار تباها گشت
همچنان چون کارهای دیگر . در اصل مذهب طعن نیست ، طعن اندران کس است که مذهب را خلاف
کنند چنانکه اگر بازار گانی خیانت کند اصل بازار گانی تباها نشود و اگر غازی غلول کند اصل جواد تباها نگردد
و اگر عالم دنیا طلب کند اصل شریعت تباها نگردد و اگر سلاطانی جور کنند اصل سلاطانی تباها نگردد ، و

ط : خواست م : بواسطه م : صفت ع : غلو ؛ اما غلول بمعنی

خیانت کردن در مال غنیمت

به روزگاری هرگز و هیچ در خور یکدیگر نباشند . صوفیان در اصل این طریقی بوده اند .
 حضرت قدوة البری را عزیز پرسید که دستبند صوفیه چه باشد ؟ فرمودند که پیر صوفی^{۹۲}
 میگوید که مادتست بند صوفیه ؛ قال الحال و الحال و الا شمارات الباطل . میفرمودند
 که ابو بکر بنیاد انوار الله تعالی را خواب دید . گفت خداوند حاجتی دارم .
 نفسی حق را کسی در خواب دید . نیازی خواست شد در آب دیده
 گفت چه حاجت خواهی به از آن که دادم که از دستبند صوفیان برهانیدم .
 حضرت قدوة البری میفرمودند صوفی این جامه ها است و تقاضای همان بر میزبان حفا است .
 باید که با ادب بود و منتظر نه تقاضی .
 عجایب که او شده است ز عفة شبلی و کدۀ رعنش و کایات خدی . شیخ عبد الله باو گفت^{۹۳}
 که ابو عبد الله رودباری گفت المقوف ترک التكلف و استعمال التطرف و حذف التشرف .
 قال الاشراف المقوف جلوس السبد علی سریر التملین و التلوین . اللهم ثبتنا و لجمع
 المومنین علی صراط المستقیم .

۹۲ م : طریقت ۱۰۰ " پیر صوفی میگوید ... برهانیدم " همین عبارت در نهج۱۸۳ منقول است و
 با اختلاف الفاظ در صوفی ۹۱-۹۲ م : دستبند . ۹۳ م : این قول ابو بکر بنیاد انوار است (عنه کتبه)
 صوفی (۳۹۱) م : م : الباطل بالمقال ۱۰۰ رجوع کنیه بخاتمه صفحه ۹۴
 ۹۴ م : خداوند ایا حاجت . گفت چه حاجت خواهی که به از آن کم داری این ترا از دست بند
 صوفیان برهانیدم ؟ م : ن : این شعر ندارم
 ۹۵ م : این جا ذکر عجایب نه ادبی اصل بنظر می آید و قیاس میشود این عبارت الحاقی است .
 ۹۶ م : رجوع کنیه بخاتمه صفحه ۹۹ م : ابو عبد الله رودباری ، نام وی احمد بن ودا است ، شیخ شام بود
 سوابق صوفی در ۲۹۹ م دفات یافت ، ولی در حلیه (۱-۳۸۳) من و غنائش ۳۵۹ م است
 ۹۷ م : ن : التطرف

لطیفهٔ بیستم

در بیان تعریف معجزه و کرامت و استدراج و دلائل اثبات کرامت

قال الاشراف الکرامه هی خارق العاده تصدیر عن هذه الطائفة علی حسب مراد الغیر .

حضرت نورالهدی از اقسام خوارق و استدراج در خواستند . فرمودند امام محمد بن رازی در تفسیر خویش آورده است
 اذا ظهر خارق للعاده علی ید انسان فذاک اما ان یتقدراً بالدعوی او لا مع الدعوی ^۱ و القسم الاول
 و هو ان یتقدراً بالدعوی اما ان یتقدراً بالدعوی او لا مع الدعوی او دعوی النبوة او دعوی الکولایة او دعوی السحر
 و طاعة الشیاطین فذهی اربعة اقسام اما القسم الاول ادعاء الالهیة و جز اصحابنا ظهور خوارق الهاد
 علی یده من غیر معارضة کما نقل ان فرعون کان یدعی الالهیة و کان یتطهر علی یده خوارق العادات و کما نقل ذاک
 ایضاً فی حق الدجال قال اصحابنا و انما جاز ذاک لان شکله و خلقه یدل علی کذبه فظهر الخوارق علی یده
 لا یفنی الا الی ابلیس و القسم الثانی ادعاء النبوة و هذا القسم علی قسمین لانه اما ان یتقدراً ذاک المدعی
 صادقاً او کاذباً فان کان صادقاً و جب ظهور الخوارق علی یده و هذا متفق علیه بین کل من اقر بصحة النبوة
 و اما ان کان کاذباً لم یجز ظهور الخوارق علی یده و یقتدیر ان یتطهر و جب حصول المعارضة و اما قسم
 الثانی و هو ادعاء الکولایة فانما یتقدرون بکرامات الاولیاء و اختلفوا فی ان یتقدرون ادعاء الکرامات ثم انما یحصل
 علی دفع عیبه ام لا و اما القسم الرابع و هو ادعاء السحر و طاعة الشیاطین فعند اصحابنا یجوز ظهور خوارق
 العادات علی یده و عند المعتزلة لا یجوز و اما القسم الثانی و هو ان یتطهر خوارق العادات علی ید انسان
 من غیر شئ من الدعوی ^۲ فذاک الاصل ان یتقدراً بما فی مرضی عند الله و اما ان یتقدراً فبشیء
 مذنباً و الاول هو القول بکرامات الاولیاء فقد اتفق اصحابنا علی جوازها و افکرها المعتزلة و اما
 با الحسن البصری و صاحبہ محمود الخوارزمی فانما القسم الثالث و هو ان یتطهر خوارق العادات علی بعض من

^۱ م : المراد الغیر م ع : اظهر ؛ « اذا اظهر... المسمی بالاستدراج » : صحت عبارت در نقیصه ۲۱ نقول است

^۲ م : ندارد م ن : نقل م م : کانت تظهر م ن : لما م م : لا یفنی الی ابلیس

^۳ م : نبوة الاولیاء م م : وان م ع : ن : یتطهر م ع : یحصل ؛ ن : ندارد

^۴ م : تظهر م م : الدعوی م ع : ن : مع القول م م : انکره

^۵ م : الحسن البصری از اسامیه برده ، نه از معتزله . این جاد عبارت تحریفی واقع شده است .

مردوداً عن طاعة الله ففذه المسمى بالاستدراج .

سؤال یعنی ۲ کلامی که من حضرت قدوة البری من دلائل فی اثبات الکرامات الاولیاء . قال قال الامام المستغفری کرامات الاولیاء حق کتاب الله تبارک و تعالی و الا نأثر الصحوة المرویة و باجماع اهل السنة و الجماعة علی ذلک ما ان کتاب خود تبارک و تعالی کلماتی که داخل علیها از کرامات الخیرات و جد عند حق تبارک و تعالی قال اهل التفسیر فی ذلک کان یری عندها فاکهة الصیف فی الشتاء و فاکهة الشتاء فی الصیف و مریم رضى الله عنها لکن نبیة بالاجماع ففذه الایة حجة علی منکر کرامات الاولیاء .

حضرت قدوة البری میفرمودند که ظهور کرامات بر اولیاء جائز است عقل و نقل . اما جواز عقلی این است که محال نیست در قدرت خدا استیانی بکلیه از قبیل ملکات است همچون ظهور معجزات انبیاء علیهم السلام و این مذهب اصل سنت و جماعت است از تشایح عارضین و خطای اصولیین و فقهای محدثین و تصانیف ایشان باین مطلق است در شرق و غرب و علم و عرب و قول صحیح نموده است نزد علم اصل سنت و جماعت ، آنست که هر چه جائز است انبیاء را از معجزات ، جائز است اولیاء را افضل آن از کرامات بشرط عدم دعوی ، و قول آنکس که میگوید میان معجزه و کرامت فرق نیست درست بنود زیر که معجزه واجب است بر نبی که دعوی کند و کرامت واجب است بر ولی که پوشیده دارد الا بوقت ضرورت یا حالتی غالب که او را در آن اختیار نباشد یا از برای تقویت اعتقاد بعضی از مردان .

حضرت قدوة البری میفرمودند که خارق عادات و معجزه و استدراج و سحر ادوی واحد است . اگر از پیچیدگی و مدعی نبوت در زمان جواز نبوت خارق ظاهر گردد معجزه نامند و اگر از وی که موصوف باوصاف ولایت باشد چیزی ظاهر خلاف عادت بود کرامت گویند و اگر از مخالف شریعت ادوی صادر شود استدراج حفظنا الله و ایاکم . حضرت قدوة البری میفرمودند که صاحب کشف المحجوب میگوید که خداوند تبارک و تعالی در نفس کتاب ما را خبر داده است از کرامت آصف بن برخیا که چون سلیمان علیه السلام خواست که تحت بلقیس پیش از آمدن وی آنجا حاضر کنند و خداوند تبارک و تعالی

۱- المستغفری : جعفر بن محمد بن محمد بن المستغفر الفسفی ، کنیت ابوالعباس ، فقیه ، مورخ ، محدث و خطیب ،

ترجمی در کشف (از بلاد ماوراءالنهر) در ۴۳۲ ص (۱۴۱۰ م ۱۲۲۰ هـ) ۲- "کرامات الاولیاء... حجة علی منکر کرامات الاولیاء" :

صین عبارت مستغفری در نقیحات ۲۲ منقول است . ۳- م : بسام . ۴- م : "عندها فاکهة... لکن نبیة" ندارد

۵- ع : ادنی عالی یا عالی غالب ۶- نگاه کنید به کشف المحجوب و ۲۹۱ صین عبارت کشف در نقیحات ۲۲ م منقول است .

۷- ع : بابیة شد با کشف : ارادت تحت بلقیس شد که پیش از آمدنش تحت و را حاضر کنند .

خواست تا محرف آصف را خلع نماید و کرامت وی ظاهر گرداند و باطل زمانه باز نماید که کرامت او بیاورد جائز بود. سلیمان علیه السلام گفت از شما کسیست که تحت بقیس را پیش از آمدن وی اینجا حاضر کند قال عفریت بن الجن انا اتيك به قبل ان تقوم من مقامك سليمان علیه السلام گفت زود تر فراهم آصف گفت انا اتيك به قبل ان يترد احد طرفك. نه بن گفتار سلیمان علیه السلام بر وی متعجب نشد و انکار نکرد، ویران مستحیل نیامد، و این تصحیح حال معجزه نبود زیرا که آصف پنجاه مرتبه نبود، پس لامحاله باید که کرامت باشد، و نیز احوال اصحاب کف و سخن گفتن سنگ با ایشان و خوب ایشان و قلب ایشان اند که بر زمین و شمال و نقل جمع ذات الیمین و ذات الشمال و کلهم باسط ذراعیه جالوسید. این جز ناقص عادت است و معلوم است که معجزه نیست، پس باید که کرامت باشد.

اما اثبات کرامت او بیاورد نسبت آنست که در حدیث میجو وارد است که روزی اصحاب ائمه گفتند یا رسول الله ما را از عجایب ائمه مافید چیزی بگوی. گفت پیش از شما سه کس بجای میرفتند. چون شبانگاه شد قصد غاری کردند و در آنجا شدند. چون پاره از شب گذشته سنگی از کوه در افتاد و در غار استوار گشت. ایشان متعجب شدند، گفتند که نه خانه ازین جا ما هیچ چیز جز آنکه کردارهای خود را آنچه بی ریا است بخواند شفیع آوریم. یکی گفت در مادری و پدری بود، از مال دنیا چیزی نداشتیم که با ایشان به هم بجز بزرگی که شیر او با ایشان دادی و من هر روز بنشینم عزیزم بیاوردمی و بهای آن اندر وجه طعام خود کردمی. شبی بیکاه تر آدمی تامل آن بزرگ را بدو شنیدم و طعام ایشان در شیر افشتم. ایشان خفته بودند. آن قدر در دست من بماند من بر با ایشان داده و چیزی ناخورده انتظار بیداری ایشان میبردیم تا صبح برآمد و ایشان بیدار شدند و طعام خوردند، آنگاه بنشینم. بار خدا یا اگر من درین راست گویم مرا فریاد رس. پنجاه مرتبه علیه السلام گفت آن سنگ جنبیدنی نکرد و شکاف پدید آمد. دیگری گفت مرا دختر عم برد با حال و دلم پیوسته بخمال او مشغول بودی و هر چه دیر آن جوانم را اجابت نمیکرد تا وقتی بخیل صد دینار زر بر او فرستادم تا یک شب با من خلوتی کرد. چون نزدیک صبح آمد تری در دلم پدید آمد

۱۰ قرآن ۲۷ : کشف : زود تر زین باید : قرآن ۲۷ : ص : به ازین در گفت

چند سطور درباره یرم و ذکر یا و هر یک آمده است که طائف و هم نجات ندارد : ۴، ۲ : بسیار : قرآن ۱۸

۱۱ کشف : احوال ناقص عادت : ۴ : بنسبت : کشف : احوال ائمه : کشف چون شب در آمد : ولی در نسخ دیگر کشف

«تبارک» است (نکته کنید به پاروق کشف ۲۹۳) : کشف : در آمد و در آن غار سخت گرفت : ولی در نسخ دیگر کشف همین است

که در ملائک است (نکته کنید به پاروق کشف ۲۹۳) : کشف : بماند : و در نسخ دیگر کشف : شدند : ۴ : رحمان

۱۲ کشف : کردارهای بی ریا خود را محض خدای تعالی شفیع آوریم : کشف : حزم : ۴ : آوردم : ۴ : بدو غم

[تعبیر معنوی ۱۶۶]

از ترس خداوند تعالی دست از وی برداشتم. بار خدا یا اگر من دین راست گویم را فرجی فرست. پیغمبر علیه السلام گفت آن خدا جنبید و آن شگاف زبانه شد و زبانه چنانکه از آن بیرون توانند آمد.

از راست گویم درین بیدارنگ خدا یا فراخی ده از نای تنگ

سومی گفت که مرا در وی زود در آن بودند و حرکت روز کاری میکردند و اجرت میدادند. چون عیارت تمام شد هم مزد خود میدادند، یکی از ایشان نامید شد. من از نزد وی گوسپندی خریدم و داشتم یکسال و دو سال و ده سال تا چهل سال گذشته. آن مرد ظاهر نشد و من تا پنج آن گوسپند نگاه میداشتم. روزی آن مرد پیدا شد.

گذشت از ماجرای چون چهل سال که پیدا شد ز جای صاحب مال

گفت من وقتی کار تو کرده ام، یاد داری و اکنون را با آن مزد حاجت است بدن. او را گفتم برو، آن ربه گوسپندان جمله حق است. آن مرد گفت بر من اضموس میکنی. گفت اضموس نمیدارم، درست میکنم. آن هم فراوی دادم. او برد. بار خدا یا اگر من دین راست گویم را فرجی فرست. پیغمبر علیه السلام گفت آن سنگ بیکبار از در آن غار فراتر شد تا هر سه تن بیرون آمدند و این فعل ناقص عادت است.

دیگر حدیث جریح راجع است و راوی آن حدیث ابو حمزه ثمالی است که پیغمبر علیه السلام گفت در بنی اسرائیل راجی

بود، جریح نام که مردی مجتهد بود و مادری داشت مستوره.

در اسرائیلیان یک راجی بود که جان در راه دین او را جایی بود

روزی مادری که از وی دیدار بپرسید. وی در نماز بود، در صومعه نشاند. او باز نشست. روز دوم و سوم همچنان آمد و رفت کرد. مادرش گفت از تنگ دلی که یارب پیر مرا رسوا کن و بحق نقش بگیر. در آن زمانه زنی بود بهیچ گشت گفت من جریح را از راه ببرم، بصومعه وی شده. جریح با وی التفات نکرد، با شبانی در راه محبت کرد و حمله شد. چون بشهر در آمده گفت این از جریح است. چون باز نهاد، مردم بجمع صومعه جریح کردند.

[بقیه حنفیه صفحہ ۱۶۷] ۱۹ کشف: بنشینم پس گفت: ن: گفت: ۲۰ کشف: و پیوسته دلم بدو مشغول بودی؛ ن: دلم پیوسته

مشغول وی بود ۲۱ م: بحمله ۲۲ کشف: صد و بیست دینار؛ ن: صد دانه دینار

۲۳ کشف این حد نیز دارد: و آن زر با وی بگذاشتم ۲۴ ع: فرخ ۲۵ ع: جنبیدی دیگر کرد ع م: «اما... تواند

آمد» ندارد؛ کشف: اما هنوز بیرون نتوانستند آمدن. ۲۶ کشف، ن: این سوره دارد ۲۷ کشف: سید دیگر

۲۸ کشف، ن: «و حرکت... اجرت میدادند» ندارد ۲۹ ن: چون کاری که میکردم تمام شد؛ کشف: که کار میکردند؛

ع: چون کاری که میکردند تمام شد ۳۰ م «یکسال... ده سال» ندارد ۳۱ ع، ن: پدید نیامد (بقیه حنفیه صفحہ ۱۶۸)

ویرایش سلطان آوردند . جریح گفت ای غلام پدر تو کیست ؟ گفت مادرم بر تو دروغ میگوید ، پدر من شبانی است^{۱۷}

ترا مادرم این بستان نداد است^{۱۸} که جز چوپان را دیگر نداد است

فرد قال الامام المستغفری رحمه الله علیه علم من طرق الاکابر کثیرة منها قول ابی بکر لابنه عبد الله یابنی^{۱۹}
ان وقع بین العرب والعجم یوما اختلافت فامت الغار الذی كنت فیه انا ورسول الله علیه السلام وکن فیه
فانته یاتینک من ثقل بکرۃ وعتیة و فی قوله اشارة اثبات کرامات اکلا و بیا . و روی الامام المستغفری
باسناده عن جابر ابن عبد الله قال ابوبکر بن الصدیق رضی الله عنه اذا انامت فحیضونی علی الباب یعنی جاب
البيت الذی فیه قبر رسول الله فذقوه فان فتح لکم فادفونی . قال جابر فانطلقا فذقنا الباب و
قلنا ان هذا ابوبکر بن الصدیق و قد استقی ان یدفن عند البنی ففتح الباب و لا ندری من فتح لنا
و قال لنا ادخلوه و ادفنوه کرامة و لا نری شخصا و لا نری شیئا . و روی الامام المستغفری باسناده
عن مالک بن انس عن فاضل عن بن عمر ان عمر بن الخطاب خطب الناس بالمدينة قال یا ساریة
بن نریم الجبل الجبل من استری الذنب فقد ظلم قال فذكر الناس ذکر ساریة و ساریة بالوراق قال
اناس لعلی علیه السلام انما سمعنا عمر یذکر ساریة و ساریة بالوراق علی المنبر و قال و حکم دعوا عمر
فصل ما دخل فی شیء الا خرج منه فلم یلبث ان جاء الرسول ان ساریة لقی العدو فخنزهم ثم جاء
(بالغنیمة الی سفح الجبل فاراد العدو ان یحولوا بینهم و بین الغنیمة) و سفح الجبل فاقامهم نداء من السماء
یا ساریة بن نریم الجبل من استری الذنب فقد ظلم قال و کانوا یرون ان صوت عمر هو الذی سمعوه .
و همچنین از سائر صحابه و تابعین و تابع تابعین و شایخ طریقت طبعاً بعد طبعی نه چندان کرامات و خوارق
عادات خاصه که در نیز تحریر و تفسیر نگهذه^{۲۰}

[بقیه جانیة صفحہ ۱۹۶] ۱۷ ن : ام و گفت ۱۸ م ا او ؛ کشف ، ن : این شعر ندارد ۱۹ کشف : ان هو مال از آن
تست ۲۰ ن : میداری ۲۱ م : فرشته ۲۲ کشف : کل بخوردگی اندر کا هواره سخن گفت اندر کس کی علی علیه السلام
و شاعر میدانید ، دیگر اندر بنی اسرائیل را معنی بود ... ۲۳ کشف ، ن : این شعر ندارد ۲۴ م : ندارد ۲۵ کشف : ندارد
۲۶ کشف : دیگر روز و سه دیگر روز همچنان ۲۷ م : کنی ؛ کشف ، ن : گردان ۲۸ کشف : بلایه ۲۹ کشف : این بار
۳۰ بار نهاد یعنی زانید

۳۱ م : ندارد ۳۲ م : بود ۳۳ کشف ، ن : این شعر ندارد ۳۴ ن : علیم من طریق الاکابر کثیرة

۳۵ م : اختلافت الغار ۳۶ ع ، ن : یاتیک ۳۷ ع : نزلتک ۳۸ ن : فی قوله [بقیه بر صفحہ ۱۹۸]

قال الامام القشيري في رسالته والكثرة ما تواتر باخبارها يعني باخبار الكرامات والاخبار والحكايات
صار العلم بكونها و ظهورها على الاولياء علماً قوياً انتفى عنه الشكوك ومن توسط هذه الطائفة و
تواتر عليه حكاياتهم واخبارهم لم يبق له شبهة في ذلك .

و مقصود ازین همه بیان و تطویل در اثبات کرامت اولیاء آنست که تا هر سلیم قلبی که مشاهده احوال این طائفه و مطالعه احوال ایشان نموده است به یقین دست و حکایات نادرست اصحاب جماعت و ارباب فطانت که درین زمان ظاهر شده اند و نفی کرامات اولیاء علیهم السلام معجزات انبیاء میکنند فرقی نشود و دین خود بر باد نهد صفا که باین طائفه نفی کرامات آنست که خود را در اعلی مراتب ولایت مینمایند و ازین امور و احوال ایشانرا خبری و اثری نی، نفی آن میکنند تا پیش حوام قضیت نشوند، از قضیت خواص نمی اندیشند تا آنکه اگر حد صراحت و عادات و ایشانرا ظاهر شود چون نه ظاهر ایشان موافق احکام شریعت است و نه باطن ایشان مطابق آداب طریقت، آن از قبیل کبر و استبداد خواهد بود نه از عقول و ولایت و کرامت. و فی کتاب اعلام الهدی تصنیف شیخ الاسلام قطب الانام شهاب الدین ابی عبد الله محمد بن محمد السمرودی قدس الله سره و نعتقد ان لاولیاء من ائمه یعنی ائمت محمد علی الله علیه و سلم کرامات و اجابات و هكذا کان فی من کل رسول کان لهم اتباع طهرت لهم کرامات و مخزفات العادات و کرامات الاولیاء من تمة معجزات الانبیاء و من طهر له و علی بده من المخزفات و هو علی غیر الا التزام با حکام الشرعیة نعتقد ان له نزلی و ان الذی طهر له مکرر استدراج.

حضرت تدره ایگری میفرمودند انواع خارق عادات بسیار است چون ایجاد معدوم و اندام موجود و اظهار امری مستور و ستر ادنی ظاهر و استجاب دعا و قطع مسافت بیدیه در مدت اندک و اطفاع بر امور غائبه از حس^۹ و اخبار

[بقية حاشية صفحہ ۱۶۷] فانہ یاتیک سرزک بکرۃ وغشیا اثبات الکلمات الدوایا ، ۴۵۹: فتحبولی ، ع: -

فَجِئُوا إِلَىٰ عَلَى الْبَابِ ؛ ن : فَمَيِّتُونِي اللَّهُمَّ ؛ ع : قَدْ قَوَاهُ اللَّهُ م : فَدَفَنَّا

۱۲ م : بدعتی^{۱۲} ع : قدری ؛ ن : قدری ۱۳ ع : تری^{۱۵} ع : تری^{۱۶} ساریه بن زینم :-

بن عبد اللہ بن جابر اللہانی الدہلی، محبای رسول، شاعر، فاتح اصفہان، امیر الجیش، در ۲۳ سنہ ۸۱۸ در ایران

راض شد (علامہ ۲۷ ص ۱۱۲) ۱۷۴۷ م: ظلمتہ ۱۷۴۷ م: جاء السامريه ۱۷۴۷ م: عبارت من توسن ندارد

۲۵۲۰: سلاح "و محضین... مجید": این فقره هم در فهرست ص ۲۶ موجود است ۲۵۲۱ م: [جانبه ص ۱۶۹ بر ص ۱۶۶]

از آن و حاضر شدن در زمان واحد در امكنه مختلفه و احیای موتی و اذیت احیاء و سماع کلام حیوانات و نباتات و مجادله
از تسبیح و غیر آن و احضار طعام و شراب در وقت حاجت بی سببی ظاهر و غیر ذلک من فنون آلامان الناقضه
العادات کالمشی علی الماء و السباحه تحت الهواء و کالاطل من الکون و لتسخیر الحیوانات الوحشیة و کالقوة
الطاهرة علی ابدانهم کالذی اقلع الشجرة برجله من اصلها و هو یدور فی السماء و ضرب الید علی الحائط
فینشق و بعضهم یشیر بامبعده الی شخص لیقع فیقع او یضرب عنق احدی بالاشارات فیطیر
راس المشار الیه . و بالجمله چون حق سبحانه یکی از دوشان خود را بظرف قدرت کامله خود گرداند در
عبودیت عالم هر نوع تصرفی که خواهد تواند کرد و بالحققت آن تاثیر و تصرف حق سبحانه است نهائی که در
وی ظاهر میشود و وی در بیان نه

کراماتی اگر بینی کم و بیش از درویشی که شد بیکانه از خوشی

کز و کاری اگر آید در بیان از حق بیاید آن، او در بیان

قال بعض الکبراء العارفين و الاصل الذی یجمع لک هذا کله انه من خرق عادة فی نفسه تمام استمرت علیها
نفوس الخلق او نفسه فان التدخیر له عادة فلهذا فی مقابلتها یسمی کرامته عند العامة و الخاصة فاکرامته
عندهم العناية الالهیه الی و هبتم التوفیق والقوة حتی خرقوا عواید النعم فکلت الکرامه عندنا فاما
هذه الی تسمی فی العموم کرامته فالرجال اتقوا من ملاحظتها لمشارکة المستدرج المذكور^{۱۲}
فیها و مکرها فلیرصد فیها فوان یكون حظ عملهم لان المخطوط محلها الدار الآخرة فاذا عمل بها
بشيء خرقنا ان یكون حظ عملنا قد وردت فی ذلک اخبار و انی یصح الخوف مع الکرامه فاذا
لیست بکرامه عندنا و انما هی خرق عادة فان اقتراب مع البشری بانها زیاده لا ینقص حظا
سقطت طبیبات و لا طاب و لا مستطاب بحجاب فیمتد یسمی کرامته فالبشری علی الحقیقه هی الکرامه

[خاتمه صفحہ ۱۴۸] ۱۲ همین عبارت قشیری در نفحات ص ۲۷ هم منقول است ۱۳ ع : الاخیار ص ۲ و مقصود ازین هم ... نه از

مقدمات و ولایت و کرامت : همین عبارت در نفحات ص ۱۴ آمده است ۱۴ م : کتاب الهدی ، و نام مصنف فزاد :

و فی کتاب اعلام الهدی ... مکر و استدراج : ۱۵ : همین عبارت در نفحات ص ۲۷ آمده است ۱۶ ع : بمعتمدان الاولیاء

۱۷ م : امامات ۱۸ م : من کل رسول ۱۹ ع : انواع خارق ... فی دار الآخرة : ۲۰ همین عبارت در نفحات ص ۲۷ آمده است

۲۱ م : حسن

۲۲ م : حاجب ۲۳ م : کامل ۲۴ م : کالقوة ۲۵ م : السماع ۲۶ م : بعضهم فیقع الضرب بان :-

[بقیه صفحہ ۱۴۸]

و قال ايضا اجل الكرامات والخطيئتها التلذذ بالطعامات في الخلوة والجلوة وههنا مراعات الانفاس
مع الله ونسها حفظ الادب في تلقى الوااردات في الاوقات ونسها الرضا عن الله في جميع الحالات و
نسها البشري لهم من الله بالعادة الابدية في دار الآخرة .

حضرت قدوة الكبرى میفرمودند اظهار خوارق این طائفه باختيار فرموده اند مگر آنکه از پیراهنهای قلب طالب
و شمار خود نسازد . چون بوجدت وجود رسیده تعرف اینها بر که کند ؟ و بار محنت بر دل کدام کس نهد ؟ !
تیر میگویند که هدف رای تست مقصود کم زن که فرس پای تست

زیرا بعضی از این طائفه که در بوجدت وجود مستغرق گشته اند و در ملاحظه احاطت ذات بکائنات محقق آمدند از
الم دیگری تسالم میگردند و از وظایفی که موقوفه میشوند .

حضرت شیخ ابوالوفا خوارزمی میفرمودند که حضرت قدوة الكبرى در زمین شمرده اند گذر کرده بودند ، اتفاقاً تازی
در قریه ای افتاد و اصحاب در مسجدی فرود آمدند و بارندگی برف بمرتبته ای بود که شرح نتوان کرد

نقد از ابر باران جهان ناامید جوان چون زنی پیرموی سفید
کمال جوئی را تعاضای غایب نمید ، در شب بر خاست و بگوشه رفت ، صدرا آنجا ویران برف دریافت که اصله
از کان حرکت نبود از حیالتش رمقی بمنش نماند . حضرت ایشان تجدید و هفت میگردند و هم از و هفت فارغ نشده بودند
که سر ما دریافت و بمرتبته ای بردن شصت که شرح نتوان کرد . اصحاب را حیرتی غریب او نمود که با وجود
آمدت و ارات و جامه و کینک و آتش و فراش و تکیه کند این مقدار برودت چگونه بود ؟ خواج
ابراهم سم چون از ضرب دغان زلای کشیده بود دانست که حضرت قدوة الكبرى از الم دیگری تسالم شده اند ،
از مسجد بر آمد و اصحاب را تفشیش نمود ، که از تردد میان معلوم شد که کمال جوگی بیرون بر آمده است
و در پی وی رفتند ، ویرا یافتند در برف افتاده ، آتش گیر اندند و انواع لباس پوشانیدند ، آنقدر

[بقیه جلد ۱۶۹] لیقع او یضرب ۳۵ : فیظهر ۳۵ : ن : ندارد ۳۵ : انما رنه ارد ۳۵ : او
۳ : ذاک کله ۳۵ : م : حتی احرقوا له ۳۵ : ن : الفوا ۳۵ : ن : المکوریه ۳۵ : م : المذکره
۳۵ : فلترضیه ۳۵ : ن : معاوضه ۳۵ : م : فتخاخوا ۳۵ : م : علیهم ۳۵ : م : بها
۳۵ : م : عالمنا ۳۵ : ن : فان اقترن معها البشوق ۳۵ : م : فان اقترن معها البشوق ۳۵ : ن : -
"سقطت ... فحينئذ" ندارد ، و بجای این چنین دارد : سبقت بحجاب فح ۳۵ : ن : ندارد
۳۵ : در "م" چنین است : ههنا الرضا عن الله في جميع الحالات و نسها البشري من الله بالسعادة الابدية في دار الآخرة
وههنا حفظ الادب مع تلقى الوااردات في الاوقات [بقیه جلد ۱۷۱]

که از حرف و سرما وی تخلص می یافت . حضرت قدوة اکبری بحال خود می آمدند . چون بکلی تخلص یافت ایشانرا صم اثری نماند .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که ابر الخیر القیاتی الله قطع بگوید هر که عمل خود را می هر کند در الی هست و هر که حال خود ظاهر بسیار مدعی . یکی را دید که بر آب می رود ، وی گفتار دریا بود ، گفت این چه بدبختی ؟ با خنکی آبی و میرو . و وقتی دیگر دیگری را دید که بر هوا می رفت ، گفت این چه بدبختی ؟ فرود آیی و میرو . آخر بانگی بر وی زد که کجا میروی ؟ گفت هیچ . گفت اکنون میرو . پیر هر گاه گفت کرامات فروش تا ویر قبول کنند مغرور است و کرامات فرا اگر چه بآنگ سگ ننگد سگ است یعنی حقیقت نه کرامات است . و بعضی از اکبرای عارفین فرموده اند که ظهور خوارق عادات ضعیف حاله را عیب باشد از برای تقویت یقین ایشان ساحت من الله العبادۃ العباد و ثواباً معجلاً لهم و فوق آن جامع باشد که حجاب ایشان باطلید رخوع شده است و بواطن ایشان بروح یقین و شرف معرفت مشرف گشته . یقین ایشانرا چه حاجت بتقویت خوارق عادات و مشاهده آیات بیانات ؟

خواجہ ابراهیم کلام بعضی رسانیدند که از یار غار ساجی در تصدیق ابوالمکر صدیق رضی الله عنه چندان خوارق معقول نیست و از اصحاب مصطفی علیه السلام چندان خوارق صادر نشده ، از شاگردان این طائفه رفوان الله علیهم بسیار خوارق معقول است چنانکه مشهور است ، موجب جعیت ؟ حضرت قدوة اکبری فرمودند که اصحاب بنی علی الله علیه و سلم را بکبر صحبت آنحضرت^ص و مشاهده ازار بنوت و نزول وحی و حصول علائک ، بواطن ایشان طبعان ازار یقین منور بوده ، و امور اخروی معاین و از دنیا معرض و از عادت منقطع و نفوس مزکی و آئینه دل متصل و مصفا ، و بعضی تا بنی حق سبحانه بموجب غایت غایت بعیت ارزانی داشت مستغنی بوده اند از دیگر کرامات و استماع ازار قدرت و هر که باین وجه از یقین برسد . آنچه دیگران را عیب است ایشانرا شهادت بود . حال ؟ کلام الامام الی الله اسم القشیری کرامات آلاء و لایا من نعمه معجزات آلاء بنیاد و کلی رسول

[بقیه فائده] ۱۴۴ م : حسن ۱۴۴ م : یقیناً باین ۱۴۴ م : جهان ۱۴۴ م : هر خواست ۱۴۴ م : هر دشاف

۱۴۴ م : مشاشر

۱۴۴ م : رجوع کنید ۱۴۴ م : این قول قطع تقریباً در همین الفاظ در مردی ۱۴۴ م : و نجات ۱۴۴ م : معقول است

۱۴۴ م : صادر ۱۴۴ م : فرود آیی بخشکی میرو ۱۴۴ م : " و وقتی دیگر ... فرود آیی و میرو " ندارد

۱۴۴ م : ندارد ۱۴۴ م : این قول شیخ الاسلام الفخاری در طبقات هروی وضع و در نجات ۱۴۴ م : معقول است . و در

" ۳ " چنین است : کرامات فروش تا ویر قبول میکند محروم است و کرامات فرا اگر چه بآنگ سگ ننگد سگ است یعنی حقیقت

[بقیه بر صفحه ۱۷۲]

كان له اتباع ظهرت لهم كرامات ومخترقات المعاديات في كل زمان . قال الاشرف علي بن طهرت كرامته علي واحد من امته في حدوده من جملة معجزاته .

حضرت قدوة البری میفرمودند عجب حال جمعی که باین هم مویات و از قرآن و احادیث و حکایات صادره از عین کشف و عیان که از سلف و خلف منقول است اکثرین آن تعد و تحصى است و کرامات اولیاء را منکراند . اگر خارق عادی بینند بر سحر و شیطین حمل میکنند و صاحب آنرا ساحر میگویند .

حضرت ابوالکلام میفرمودند یکبار رایات علائی و علامات والائی در نوای سیلان گذشتند . در راضی میرفتند که پیر از تنین و از دها و ماران بود چون مردم از این ای آن دکان آگاه میبودند در آن راه نمیرفتند . بعضی از اصحاب بعضی از اب انبیان رسانیدند که راه پیر از خطر شنیده میشود . فرمودند انشاء الله عبور از این راه آسان خواهد شد . چون حاجت قلندران و زمره مجردان را گذر بر سر از دها و تنینان شد از دری نمایان شد که گویا هم را فرو خواهد بردن به نمایان بر زمین شد از در از غار که گویا از دهای آسمان وار

حضرت قدوة البری بعضی خود اشارت کردند ، هر چه از در و ماران بودند بصورت شیر شده هم را فرو برده به

صهارا کرد چون موسی اشارت شایع مار و از در کرد غارت

جماعتی از منکران اصحاب تصوف و زمره از مومنان آثار و علامات ثبوت که همراهِ ثابته بودند باطلاع این امری غریب گفتند که عجب سحری است که از این طائفه ظاهر میگردد و طرفی که از این زمره صادر میشود . شخصی این نوع سخن شنیده بهسمع مبارک حضرت قدوة البری رسانید . فرمودند کسانیکه حضرت رسالت پناه را بی اتمام سحر و کفر نگذاشته اند چگونه گذارند . که قال هذا سحر ، و هرگاه این طائفه را باری نسبت میکنند که حضرت رسالت پناه را نسبت کرده بودند بر سنت اصدار می یابد و متابعت او اظهار میکند . قال الامام الیاضی فوالله انما جاءه کیف یسب السحر و فعل الشیاطین الی الاولیاء المقربین و الا برار الصالحین الزاهدين العابدین الصابرین الشاکرین الخائفین الراجین المتقین الوارثین المتوکلین الموالطین المحمودات المتخلصین باخلاق الله المحبین السارفعین المطهرین من صفات

[بقیه حاشیه صفحه ۱۷۱] از برای نه کرامات است . ع : حرف

ع : نظر م : " که پیر از تنین ... راه نمیرفتند " نه اید

المذمومات المتعلين بمجان الصفات الحمودات المتخلفين باخلاص المولى جل وعلا المستمرين في طاعة الله المتأدبين
بآداب الشريعة الشريفة بالسنة الخراء ^ع رقصين عن حفيف الرقص الى معالي ذروة العلاء المقبلين على المولى
الموصفين عن الدنيا بطل عن الآخرة الذين ^ع (سيفو سمع المزابل لما لما توهالتما) .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند آن مقدار خارق عادات و ناقص افعال مستمرات که از حضرت غوث الثقلین اصدار
یافته مجلس ازین لایفه اصدار نشده است . زیرا ام هیچ بزرگی از بزرگان دین و کاملی از کاملان روی زمین از محضر
خواجہ حسن بصری الی یومنا این سخن نگفته است چنانکه حضرت غوث الثقلین گفته است و آن این است که هر ساکی که
صفت سلوک خود را بمقصود مکان قایب قوسین میرساند و بسین این فقر محمل و هوول و خود بنداره اعلی بقصد کشیده
و حازه حصول بتفکرای او ادلی رسانیده و در راه تعرف هر اکابر که صفت از منزل قضا و قدر رخت بیرون نمی برد
مگر این فقر از روی تعرف از سر حد قضا و قدر بیرون میبرد .

شیخ سیف الدین عبدالرحمان بن شیخ الثقلین میگوید که هیچ ماهی از ماه ها نبود که پیش از آنکه نوشیدی بیامدی
پیش و الون اگر چنانچه در وی (بدی و سختی) مقدار شده بودی بصورت ناخوش بیامدی (و اگر در وی سختی و خیزی مقدار شده
بودی در صورت نیکی بیامدی . آخر روز جمعه سلج حادی اند خرسنه ستین و خمسانه جمعی از شایخ در محبت وی نشستند بودند
جوانی خبر و در آمد و گفت السلام و علیک یا ولی الله من ماه رجب ام ، آمده ام تا ترا بهشت گویم ، درین هیچ بدی و
سختی مقدار نشده است . در آن ماه رجب (هیچ ندیدم که خیر و نیکی) و چون روز یکشنبه آمد سلج رجب شخصی
کریمه المنظر آمد و گفت السلام و علیک یا ولی الله من شهر شعبانم ، آمده ام که ترا تنبیه کنم و گویم آنچه که مقدار
شده است درین ماه و فضای خلق در لیلاد و گزانی در حجاز و قتل و کشتن در خراسان . چون ماه شعبان
آمد هر چه صریح گفته بود واقع شد . شیخ در ماه رمضان چند روز بپایان شد . روز دوشنبه سبت و نیم رمضان
جمعی از شایخ پیش وی حاضر بودند چون شیخ علی هیتی و شیخ نجیب الدین سرور و دیگرها . شخصی با محبت

^ع ۴ : المتعلين ۳ : "بل" ندارد ۳ : فقرة بين قوسين درست نیست ولی در اکثر نسخ همین است

^ع ۵ : "لما... لتحميا" ندارد ۳ : هیچ ساکی ۳ : "و سین این فقر" ندارد ۳ : به رواه

۳ : حازه بمنی شریتر رو (سان) ۳ : رساند ۳ : "و در راه تعرف... رخت" ندارد

^ع ۶ : رحل ۳ : میورد ۳ : "هیچ ماهی از ماه ها... و رمضان دیگر را نیات" بهمین عبارت

در نیت ۳ : مقول است ۳ : به جای عبارت قوسین چنین دارد : سختی دیدی مقدار شده بودی نیکی بیامدی

در صورت ناخوش بیامدی ۳ : به جای الف و قوسین چنین دارد : خبر خیری دیگر ندیدم (تعبیر بر منبر ۱۷۴)

و وقار نام در آمد و گفت السلام و علیک یا حوی الله من ماه رمضان ، آمده ام که اعتذار کنم از آنچه که بر تو مقدر شده است و وداغ کنم ترا که این آخر اجتماع من است ، با تو ، بیست و هشت و در ربیع الله فر سال دوم از دنیا رفت و رفتن دیگر نیافت . همچنین از هر شهر و هر هفته مسلم شیخ می آمدند ، چنانکه ماه های دیگری آمدند و از خیر و شر خود اعلام میکردند ، عده از ایام هفته هم می آمدند و شیخ سلام میکردند .

حضرت صدقه ابرکلی میفرمودند که حضرت محمدی میفرمودند شبی در درون مقامات حادث خود مطلع شدم اثر قدمی نمودار پیش از من شد ، ز تشنگی بردم که باله تر از من که بود با آخر الله در معلوم کردم که روحانیه حضرت غوث الثقلین بود ، شکرانه کردم

حضرت صدقه ابرکلی میفرمودند که در مدزنت حضرت عده الله و سنانی نشسته بودم که کسی از بزرگی نقل کرد که وی بطرفه العین از سمع قدس بگید میرود . فرمودند سمل است ابلیس نیز اقل من طرفه العین از مشرق مجرب میرود ، چه شد ؟ ویرانیز کاری در پیش است تا ابواب حقایق در پیش نکرده اند . تقریباً میفرمودند که حضرت شیخ صدقه که ادی در پای و خط حضرت غوث الثقلین آمد و در میان مسکن نشست . چون شیخ بیرون آمد و بمنبر باله رفت و مجلس سخن گفت . وقاری را هم گفت که چیزی بخواند اما مردم را وجهی عظیم دریافت و حالت قوی فرد گرفت . شیخ صدقه با خود گفت شیخ چیزی نگفته و قاری هم چیزی نخوانده ، این وجه از چیست ؟ !

نه در طب دمی چند بر چنگ زد نوا می نه از راه آهنگ زد
چو در گوش نام که آواز کیست ندانم که این وجه از ساز کیست

حضرت غوث الثقلین رو بوی کرد و گفت یا هذا یکی از بیداران من از بیت المقدس باین جایگاه آمده است

ز بیت المقدس بر آورد گام درین جا رسانید خود را بگام
کسی کو زند از سر حال دم سر اسر زمین را بحد در قدم

[تقریباً صفحه ۱۷۳] ۱۷۴ ن : تخریت دیم ۱۷۵ ن : شکش ۱۷۶ ن : چرا که ۱۷۷ ن : بابا

۱۷۸ شیخ صدقه که ادی از اصحاب شیخ عبدالقادر جیلانی است ، جامی حکایاتی چند در باره وی نوشته است و

این واقعه آورده است (تأ . کنید به تفصیل ۱۷۹) ۱۸۰ ع : چیست

و بردست من توبه کرد . امروز حافظان در میخانه او بنید . شیخ صدوق با خود گفت کسیکه از بیت المقدس بیک
 گام بجنه اید و پیر از چ توبه باید کرد و شیخ چه حاجت دارد ؟! شیخ اثنین رو سبوی وی کرد و گفت
 یا هذا ویرا توبه میباشد کرد از آنکه دیگر در هوا نرود و حاجت دی بمن آنست که ویرا بحبت حق سبحانه و
 تعالی راه نایم سه

چه نشد گر سر آسمان زیر پا ست که راه محبت ازین هاجد است

خدای تعالی محبت خود صغنان را روزی کند بحرمت الهی و آل الامجاد .

حضرت قدوة البری صغرموند که ستر احوال این طائفه و اختفای مقامات زرر علیه را اعم است . حضرت
 شیخ خیرالدین سدهوری در استنباطی سلوک بعضی از واقعات شریفه و سربخی از واردات رفیه فوئیس بحضرت
 قدوة البری عرض میساینند و سربصنیر جام جان نمای و سمیر حقایق کشای پوشیده مانده که خاطروی
 باین حالت گفت است ، به تنها فرمودند که ای عزیز القفات باین نوع امور در بدایت مقامات چنانست
 که کودکانرا . کمونری چند بفریبند تا بکلیت روند . امام غزالی از بعضی واقعات و احوال خود اعلام
 بحضرت خواجه ابی یوسف محمدانی کردند بعد از امان فرمودند قلک خیالات ترقی بها اطفال الطریقه
 عرض اکابر روزگار و ماثر نامدار از اظهار حال گاهی آن میبود که قابلیت و استعداده ایشان تقاضای
 اظهار آن میکنند و گاهی بواسطه اطمینان خواطر در بیان و اقیان خاطر معبان سرجهی میباشند که
 بسببی و کوشش در بیان را باین درجه توانند رسانند ، نه باین حال خود بحجت خود نمائی و لسان اولی .

ل م : دیرا چه ن : میکند خواجه ابی یوسف محمدانی : گفت دی

ابو یعقوب است ، انشأب وی در تصوف شیخ ابوعلی فارمدی است . در ۴۵۴ هجری در راه مرو

از صوات وفات یافت ، زاروی در مرو ظاهر و مشهور است (نفحات ص ۳۷)

لطیفه ششم

در بیان الهیت شیخی و شرک اراط اقتدا و آداب مرشد و مسترشد
قال الاشرف ینبغی ان یكون الشیخ عارفاً باحوال المرید و عالماً بعلوم التجرید و التفرید حتی ینصحیه و یرشدہ
علی حسب حاله و یخبرہ من مخاوف و مفاسد و لولا یتصف بالآوصاف المذكورة فلیف یجوز ان لا اقتداء بهم و اخذ
انقلاب فیس منہم . به ان حق اللہ سرک بحقائق احوال و جعلک من الذائقین شراب اللہ بالاندو والاصال کما بان
این طریق و محبت این فریق و سادگان ازم رو و و اسان تیز و میدان تحقیق ، اکثر هم اللہ تعالیٰ الی یرم قیام القیامہ و
ایدهم بمقام مقام رفیع الاولیاء ، کہ فغانی اللہ و تقابہ اند ، غیر سندن مکتوبات شریعت آن پیشوای قوافل رفیع و
مقتدای طوائف ادبای معینی محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم فی ہر ا و بالذات ، قولہ و خلا ، اعتقاداً و حالاً . ہو کسی در ظلمات
فصل غاموزی و در درکات احموزی باطلہ معاوی گشتہ و در اسفل السافلین طبیعت مقید شہوت و اسیر ضلالت و اخلوق ناپسندیدہ
شده ، اگر از اہل علم است بقتضای علم عمل نمیکند و بشرط علم در مجموع اوقات و احوال متابعت شریعت نمی نمایند ، بہ درجات رفیعہ
جنانی و اعلیٰ علیین مارت برائی و مقعد صدق عرفانی عیانی نرسد و از شرب عذب آب معرفت رحمانی کہ چون انبیات
در ظلمات طبیعت انسانی است شربت نیخشد و جام شیرین شراب و عدائی برکام اقبال نکشد کما قال اللہ تعالیٰ و ستقیم
ما ہم شراباً طهوراً و ربی از تسمیات ربانی من تسنیم عیناً شیرین بجا المقرّبون بمشام جانفش نرسد و در گلشن مراد
گل مقصود را بچینند و بخندول و محروم و سرگردان در تیمہ ضلالت و میدان جہالت بماند باید کہ طالب این
طریق حکیمت خود معذول داشته بجان کرشد و بخند نیارند و قدم صدق در راه شریعت از سر ایالی درست
و یقینی بکمال نهد و اگر این چنین نکند سر بصرای ضلال دهد

خلاف پیمبر کسی رہ گزید کہ هرگز بمنزل نخواهد رسید
کسانیکہ ازین راه برگشتہ اند بہر فتند و بسیار سرگشتہ اند

حضرت در تسمیہ بکرم نام و توفیم نام عرض بجزئت مدوۃ ابرائی نمودند کہ اصحاب تصوف و ادبای توف معانی لفظ مراد و

۱۷۶ ع : بخبر ۱۷۶ ع : بخند ۱۷۶ ع : بشراب ۱۷۶ م : رفیعہ

اولیاء کہ فغان ... م : اسوہ ۱۷۶ ع : تسمیات ۱۷۶ ع : بکلی صحت خود

۱۷۶ ع : نماند ۱۷۶ م : بصیرا در ضلال

و مرید چه فرموده اند؟ فرمودند که بر دوشی اطلاق کرده اند یکی بر معنی مقتدی و مقتدا و دوم بر معنی محب و محبوب. اما معنی مرید در محل او گفته شود انشاء الله تعالی ممکن معانی را در مصحح اعتقاد باید شنید.

معنی اول آنست که قوت و ولایت الهی و جذبۀ عنایت نامشاهی او در تصرف بر رتبه ای رسیده باشد که تربیت رتبه ای بر توفیق و عداوت علمیدان خانه رجاست تواند کردن و اختلاف الزام استعدادات و طرق ارشاد و مقامات بنظر عیان دیدن بود و این چنین کس ساکت و محبوب بود که اولی جمیع مخاوف و ممالک صفات نفسانی را بقدم سلوک در نور دیده و به اراد جذبات صبحانی و به امتداد واردات ربانی از دایرۀ قلبی و معارج روحی برگزیده به عالم کشف و یقین رسیده و مشاهده انوار حقانیت و بمجاوزه اسرار دقایق پیوسته با مجذوب ساکت که اول قوت ابرار جذبات بساط مقامات را طی کرده و به عالم کشف و عیان رسیده بعد از آن منازل و مراحل را بقدم سلوک باز دیده و حقیقت حال را در صورت علم باز یافته، رتبه ششمی و مقتدائی این دو کس را مسلم است.

ساکت مجذوب و محبوب سلوک بر سر بر مقتدائی دو سلوک

آنکه باشد ساکت و محبوب و پس رتبه ای را گفته هیچ کس

میکز الفاس شریف این دو ضمیر عینو در روان بر ضمیم دیر

اما ساکت ابر که هنوز از ضیق مجاهده بفضای مشاهده نرسیده بود و مجذوب ابر که هنوز بر دقایق سر سلوک و حقایق منازل و مقامات سلوک و قواطع و مخاوف و مخوف نیافته باشد، هیچ یکی از این دو کس استقامت مقتدائی و فیوض شجوفت ندارد چه ولایت تصرف در استعداد لرید بر تازان طریقت بر ایشان موقوف نگشته. هر تصرف که ایشان میکنند در معنی تضادش بعینش از اصلاح باشد.

هر تدوی را که ایشان میکنند آن عمارت نیست ویران میکنند

و مثال وجود لرید را استعداد کمال در وی همچو بقیع السیت که در وی استعداد طریقت موجود بود، اگر قابل تصرف و تاثیر صحت و حمایت درنی بالبع گردد همچون قوت کمال و تفریع نرسیده بود بر نهاد او مستولی باشد و مدتی تصرفات درونی

۱ «یکی بمعنی مقتدی و مقتدا ... دیگران ماسون نباشند» تقریباً همین عبارت در المصباح ۱۰۹-۱۰۸ آمده است

۲ ع: ترتیب ۳ المصباح ۲: مفاد ۳ المصباح ۲: در نوشته ۳ م: بر عالم ۴ م: عالم

۵ م: اقتدائی ۶ م: بصفا ۷ م: اقتدائی ۸ ع: کرده اند ۹ ع: کرده اند

۱۰ ع: کرد ۱۱ المصباح ۲: بصیجان قوت تولید ۱۲ «بر نهاد او مستولی ... تعبیه کنند» -

این عبارت از نوشته "م" و هم از بعضی نسخۀ فیضیوارف افتاده است (نگاه کنید به بحانیه ص ۱۱ المصباح ۲ ص ۱۱)

و خواص کمال طیریت او در آن نافذ گردد و عاقبت بواسطه صورت بیضی از و خلع کند و خلعت صورت طیریتش در پوشاند و کمال استعدادش برساند چنانکه بینه را در زیر پر مرغی که قوت طیران نیافته باشد یا هنوز بر تبه بلوغ و تفریح نرسیده بود جمع کند و عائی بر آن بگذرد و استعداد وجود طیریت در وی فاسد گردد، پس ازین قابل اصلاح نباشد. همچنین اگر در مصادق وجود خود را در تحت تصرف شیخ کمال که بر تبه تکمیل رسیده باشد و سیر و طیر و سلوک و جذب بهم پیوسته نفع در مستسلم گرداند، از بینه وجود مرغ حقیقت آن الله خلق آدم علی صورتی بیرون آید، در هوای صورت طیران کند و بر تبه تولد و تناسل رسد و اگر در تحت تصرف ساکن ابر یا محبوب ابر آید استعداد کمال انسانیت در وی فاسد گردد و ببلوغ^{۱۳} رجال و مقام کمال نرسد همچنانکه مقتضای حکمت بالغه بر سنت جاریه الهی در عالم صورت^{۱۴} آنست که وجود تولد و تناسل و نقای از اعا صورت نه بعد از لایحه از ادواج مقوالدین بر رابطه شتوت و واسطه فعل و افعال و تاثیر و تاثر در میان ایشان. همچنین در عالم معنی نیز حقیقت آدمی که آن عبودیت محض است در وجود نیاید الا لایحه از ادواج مراد و برید بر رابطه محبت و قبول تصرفات مراد را. و این است ولادت ثانیه که اشارت عظمی اصل گاشد بر آن واقع است لن لم یولد مرثین لم یلج ملکوت السموات و الارض^{۱۵}

چون دوبار است شرط زائیدن یک مادر در گزینند پدر

یک بزادن درین جهان غرور یک شدن زین ظلامت منوکی در

معرضه وجود فرزند بی پدر در قدرت الهی ممکن است چون وجود عیسی علیه السلام، اما در حکمت مستغنی است، همچنین وجود مولود صغری بی ازدواج مرید و مراد اگر چه در قدرت ممکن است همچنانکه وجود بعضی از جنودانی، و لیکن در حکمت مستغنی است. و نیز ولادت بی پدر آفات متوقع

۱۳ م: پیش؛ المصباح ۲: و آنگاه ۳ م: مستقیم؛ ع: منقسم ۴ م: بر او ۵ ع: ندارد

۶ م: همچنانکه در عالم صورت ۷ م: بالنبی ۸ م: ندارد ۹ م: است ۱۰ المصباح ۱: نوع

۱۱ المصباح ۲: ع: ستر ۱۲ ع: بطن ۱۳ ع: ندارد ۱۴ ع: اما در حکمت... از نصاری گشت

این عبارت در "م" و در بعضی نسخه ترجمه عوارف نیست ولی باین مظهر عبارت غیر مربوط و مبهم میشود.

است چنانکه در ولادت عیسی که فضای عظمت بعضی از نصاری گشت ، در ناسوت و ملکوت او را
 ابن الله گفتند . همچنین اگر محذوبی نه در طریق ارشاد شخصی کامل و مکمل صاحب کشف شود از توقع
 آفت بواسطه او دیگران مأمون نباشند .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که قیاس احوال قرنیان و شارب خانواده اویسیان با ایشان نمی توان از
 چه روحانیه مصطفی صلی الله علیه و سلم یا سبزی از سبزه های دین در ایشان بگیرد و بیان مقامات ایشان
 در مقام خویش گفته شود ان شاء الله تعالی .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند چون لحاظ صادق را آفتاب طلب از مشرق دل سر برزند الهی ویرا
 آفتاب گردان کلی ازین دوسر گزار نامدار که سلوک پیش از جذبه ایشان کرده باشند بگیرد و متابعت او فرماید
 و خلد و حاله از دل و جان پذیرد ، و در راه سلوک اگر وی را واردی بلند و سنگری از محذوب
 پیش آید ز سار خود را محافظ باشد و البته صحنی که از دلبوی انانیت و پیش دستی آید نگوید
 که پیشتری از ساکنان راه و عالمان درگاه باین ممر از دولت و هول الهی و قربت حصول نامتناهی فرود
 افتاده اند چه هر چند که ساکن قطع منازل راه و رفیع مراحل بارگاه کرده باشند هنوز محتاج بشیخ است
 عبدیک آرزو نیست که هرگز از او بر نیخیزد .

حضرت قدوة اکبری تقریباً میفرمودند که در طبقات الصوفیه دیده ام که روزی شیخ محمد الدین لک آبادی با جمعی از
 درویشان نشسته بودند سگری سبوی غالب شد ، گفت ما بیفته بسط بودم بر کنار دریا و شیخ ما
 شیخ نجم الدین لک آبادی را بال تربیت بر سر ما فرود آورد تا از بیفته بیرون آیدیم . ما چون
 بچه بسط بودیم ، در دریا رفتیم و شیخ ما بر کنار بماند . شیخ نجم الدین بنور کرامت آنرا دانست و بر زبان
 ایشان گذشت که در دریا میر . شیخ محمد الدین آنرا شنید ، بر سرید ، پیش شیخ سعد الدین حموی که نزدترین

ل م : چه تربیت روحانیه ؛ ع : چه تربیت روحانیه ل م : انیت ل م ع : بگوید
 ل م ع : ساکن مراحل م م : از روی است ل م " روزی شیخ محمد الدین لک آبادی ... رفت آنچه نیست " :-
 همین عبارت در نقیصه منقول است ولی در آن ذکر نماند نیست . این روایت را بطبقات الصوفیه سلمی با هرودی
 نتوان منسوب کرد چه نجم الدین لک آبادی (متوفی ۷۸۶ هـ) و شیخ محمد الدین (متوفی ۸۱۵ هـ) صاحب نامه از سلمی (متوفی ۸۱۲ هـ)
 و هرودی (متوفی ۸۸۱ هـ) در عالم وجود کردند . آنقدر مرد کتاب (نقیصه و طایف) کتابی دیگر بودن باشند غرض از
 هرودی سلمی . ل م : فراست ل م م : الهی در دریا میراد ل م ن : " که بزرگترین ... بوده اند " ندارد

امحاب حضرت شیخ نجم الدین کبری باده اند، رفت و تفرع بسیار کرد که گناه را از حضرت شیخ در خواست کنید گفت خوش آمد روزی که حضرت شیخ را وقت خوش باشند را خبر کن تا بحضرت او آمم و عذر بخوام. و عقیده شیخ را در سماع حال خوش شد، شیخ سعد الدین شیخ محمد الدین را خبر کرد. شیخ محمد الدین پای بر صحنه بیاید و طعنتی بر از آتش کرد و بر سر نهاده بجای گفتش با بقیه داد. شیخ بوی نظر کرد. فرمود که چون بطریق در ویشان عذر سخن پریشان بنواهی ایمان و دین معلومت بر دی، اما سرت برود و در دریا بگیری و مایه در سر تو شویم و صبرهای سرداران و ملک خوارزم در سر تو شود و عالم خراب گردد. شیخ محمد الدین در قدم شیخ افتاد از فروده سلطنتی ایمان غم جان شدش از یاد

از آن فروده شیخ عالمی قدر نبودش همانا غم جان و سر که گردین و ایمان سلامت بود اگر جان بود از فراغت بود در اندک فرصت سخن شیخ بنظر آمد. شیخ محمد الدین در خوارزم و عطف میگفت و مادر سلطان عورتی بود

نهایت حمید حال گرویده از آفتاب ز شوخیش بنیاد تقوی خراب بود شیخ محمد الدین می آمد و گاه گاهی بزیارت شیخ میرفت. مدعیان فرصت جسته اند تا شبی که سلطان نهایت مست بود، عرض داشتند که مادر تو که بجهت ابوحنیفه بنیاد شیخ محمد الدین در آمده است. سلطان ازین سخن رنج شد، فرمود که شیخ را در دجله اندازند. انداختند

زهی نا خدا ترس سر باخته که گوهر بدایه در انداخته دری کان بود صد جهان را خراج بهر انگشت سیر و تخت و تاج خبر بحضرت شیخ نجم الدین رسید. تنفر گشتند و گفتند ما لله وانا الیه راجعون، فرزند محمد الدین را در آب

ن : «گناه را... گفت خوش» ندارد م : شیخ محمد الدین شیخ سعد الدین را ع : برایشان

ن : «از فروده... از یاد» ندارد م : اشار ندارد م : بود ن : سلطان که

ن : سر ندارد م : این سر ندارد م : اشار ندارد

انداختند و مرد ۳

دوری را که پرورده بودم بجان شده گوش آرای اصل جهان
چو بود که در آب انداختند گران گوهری را سبک ساختند
و مکن چه افسوس از رفته کار گناه من آمد نه از روزگار

پس سر بجهه نهاد و زانی نیک در محبه بود ، پس سر از محبه بر آورد و گفت از حضرت عزت در خواستم تا بنوعینای فرزندم
ملک از سلاطین محمد باز ستانند ، اجابت فرمود . سلطان را از آن خبر دادند . بنایت پشیمان شد و پیاده بحضرت
شیخ آمد و طشتی پیر زر بیاورد و شمشر و کفن بر سر آن نهاد و سر بر هند کرده در صف نهال با ستاد و گفت اگر دیت
می باید اینک زر و اگر قصاص کنی اینک شمشر و سر . شیخ در جواب فرمود کاف ذالک فی الکتاب مسطوراً ، دیت
او محبه ملک تست ، سر تو برود و سر منی خلق ، و ما نیز در سر شمارویم . سلطان می زد معید باز نشست و عفتیب
چنگیز خان خروج کرد و رفت آنچه افت .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که روزی سوال در مجلس شیخ نجم الدین ابن بیت را خوانده ۳

خوش یافته اند از ازل جامه عشق گر یک خط سبز بر تماش بودی
شیخ می این خود را گرفت و تیغ دست بر گلو نهاد و گفت :

گر یک خط سبز بر تماش بودی

ممانه این اشعار بشهادت خود کرده باشد . همه از آن این رباعی خواند ۳

در بحر محیط غوط خواهم خوردن یا غرق شدن یا گری آوردن

کاری تو محاطه است خواهم کردن یا سرخ کنم روی ز تو یا گردن

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که اکابر روزگار فرموده اند تربیت سالک مثل بهینه السیت که در زیر پر تربیت و

۱ ن : اشعار ندارد ۲ م : سلطان محمود ؛ ع : سلطان محمد خوارزم شاه ۳ م : میخواستید

۴ م : خواهی ۵ م : ن : تنویم ۶ ع : در

ارشاد مرشد محابر ورد . اگر خداوند عین تربیت از کاری به نسبت شیخ پیدا گردد بینه فاسد گردد ، باز حضرت که بینه ساکن در تحت پرورش پیرهای طهور مشایخ عالم بکنند پیورده نگردد .

حضرت شیخ اخیل الدین سپید باز میفرمودند که حضرت قدوة اکبری را میریدی بود پیر علی نام ، از مردم هزاره ، در سلوک اشتغال داشت ، بیشتر از مقامات عالی و منزلات متعالی عبور کرده بود که عین حضور سیر حد اعیان ثابت خود فرسیده بود و انجام کار او تا نبود الا زار نه انجامیده . روزی بنسبت حضرت قدوة اکبری تردی بخاطر دی رسید که موجب صیوط اعتقاد و سبب سقوط اعتقاد او شده و بعضی ادای بی ادبانه نیز از وی صادر آمد . شخصی صبح مبارک رسانیده که از پیر علی چنین اری شیخ ظاهر آمده . فرمودند که ازین خانواده کرم و دودمان قدیم مردود است ، ازین دایره ویرا بر آید . همچنان کردند . حضرت قدوة اکبری را وقتیکه ظهور جلالت قهر و صدور علالت بی لبر عشیدی چچکس را تاب بنودی که در حریم حضور محرم شدی م

چو شمع جلالتش زنده شده ای بصورت چو پروانه صد قلعه^۱ چون پیر علی معلوم کرد ، به بعضی از اصحاب حضرت ایشان التجا آورد که نگاه من بدرگاه عالم پناه در خواهند . هر چند که سعی کردند که درت بعضا متبدل نشد : آخر الامر میان بونم سفر نسبت و روی بحدان نهاد . چون بحضرت میر سید علی محمدی رسید از احوال خود اطلاع داد . فرمودند دری که فرزند سید اشرف جهانگیر بسته مانعی توانم کشود . ازین جا هم چون عروس قصود از حلقه تقدیر روی نمود سر ناصیدی بر یافت ، بدر که شد هیچ عزت نیافت و روی سبزی که منظم کرد . بعد از قطع مراحل کلفت و رخصت منازل محنت بحضرت شیخ نجم الدین اصفهانی رسید . مدتی راه خدمت حضرت شیخ پیرد . بعد از سعی بلیغ حضرت شیخ فرمودند که ای نادار دری که برادر سید اشرف جهانگیر هستی اند ما نتوانیم کشون که چچکس امروز در روی زمین نیست که در تقابل دی تواند ایستادن م

کسی امروز در روی زمین نیست که پهلوی برزند با وی بقوتی
نیارد سر بر آوردن بهمت کس از زیر کفند آن جهانگیر

له م : برابر آتند ؛ له ع : ملائت له م : بآن دهگاه

حضرت قدوة الکبریٰ در غلبهٔ حال و سکر و عدم وجد و تخیل ازین نوع ابیات خود و غیری انشاء سکیردند
 محدود عالم را پیچیم ، سر نعم در پای من عرش و کرسی قوطره باشد در دل دریای من
 ملک از غیب و شهادت غیر ذات مطلقش قوطره نغم آمده بر سبزهٔ همای من
 و رباعی حضرت شیخ روز بهان نیز در اکثر اوقات میخواندند و میفکند چه خوش فرموده است
 آنم که جهان چو حقه در نشست من است این قوت حق ، نه قوت پشت من است
 این کون و مکان هر چه درین عالم هست در قبضهٔ قدرت دو انگشت من است
 هر وقتی که ذکر شیخ روز بهان بقلی میشد حالت غریب و وجدی عجیب بحضرت قدوة الکبریٰ میرسید . میفرمودند که سبحان الله
 مرد چنین باید چنانکه روز بهان ، غنای ناف وحدت و صهای صوای احدیت وی بود . مایهٔ دولت وی
 سرافرازیم و در خواندن رباعی مذکور وی در بشیرهٔ میمون و اسرهٔ صیرین تغییر تمام یافته میشد و این قطعه
 ویرا نیز میخواندند

درین زمانهٔ منم قائم صراط الله ز صد خاور تا آسمانهٔ اقصی
 روندگان معارف را کجا ببینند که هست منزل عالم به ماورای دریا
 و سانی شطیحات حضرت قدوة الکبریٰ و ششای دیگر سیاحتی فی مکانه انشاء الله تعالی .
 حضرت کبیر بسیر سلطنت و ولایت و مملکت صدایت عرفان نمودند که تکمیل سلوک با کمال بتعدد و تأثیر فقره چگونه است ؟
 فرمودند اگر طریقه قابلیت طالب صادق و درغ استعداد ساکن و اتقای بلند پیر و از افتاده باشد باید که شیخ ویرا حواله ارشاد بکبری
 در ششای که اعلیٰ تر از وی در حصول مقامات و اولیٰ تر از وی در وصول مرادات بود حواله کند ، و اگر این چنین
 نگذرسیم معلوم شد که وی مقام اقتدائیت بسبب امر الله اختیار نکرده است بلکه بموجب جب جاده خود را بر سر این کار
 آورده است ، و ترک ملازمت جناب شیخ بانکار بسیار است . اما اگر حضرت شیخ از مسکن وی راه بید

له ۳ : سر نهاد ع : ذرات حرف م : حقه پشت ع : میباشد

ع ۴ : اثره ع ۵ : اثر

داشته باشد یا رفت بکاروان سرائی آفرت را بر لبه ، تواند بود که چنانچه خود را بدامن نیرنگی زند که سلوک وی معتبرا
رسیده باشد و وی را بانشه رساند و این حصول مقصود و وصول بجانب وجود رواست که از یک شیخ بآید
و رواست که محضت دو شیخ و سه شیخ میر آید ، اما کسیکه بیک شیخ سلوک تمام کرده باشد لطافتی دیگر دارد
غلام محتم آن ساکنی را که در هر دو جهان گیرد یکی را

کتاب واحد و استاد واحد اشارت بدین مرتبه است .

تقریباً میفرمودند که حضرت شیخ علاءالدین سمغانی نقل کردند که چون شیخ نجم الدین کبری بهمدان رفت و
اجازت حدیث حاصل کرد و شنید که در اسکندریه محمدی بزرگ است باسناد عالی ، هم از آنجا باسکندریه رفت و
از وی نیز اجازت حاصل کرد و در بازگشتن بنی رسول صلی الله علیه و سلم را در خواب دید ، از حضرت رسالت
در خواست کرد یا رسول الله در انقیب بخش . رسول علیه السلام فرمود که از اجنباب . پرسید که نشدده یا مخففه ؟
فرمود لا مخففه بل نشدده . چون از واقعه درآمد درین منی ویراوی نمود که از دنیا اجتناب میباید کرد ، در
حال تجرید کرد و در طلب مرشد مسافر گشت و بهر کسی که میرسید ارادت درست نمیکرد و بسبب آنکه دانشمند بود ،
بهیچکس سر او فرو نمی آمد . چون ببلک خوزستان در دژ بول درآمد در آنجا رنجور گشت بهیچکس او را معافی
نمی داد که آنجا نزول کند ، آخر عاجز شد ، از کسی پرسید که درین شهر مسلمانی باشد که مردم غریب و رنجور را
جائی دهد که تا من روزی چند آنجا بمانم . آنکس گفت که این جا خالق معنی است و شیخی ، اگر آنجا بروی ترا
خدمت کند . گفت نام او چیست ؟ گفت شیخ اسمعیل قهری . شیخ نجم الدین آنجا رفت . او را جائی دادند ،
در قعبه ای مقابل صف درویشان و آنجا ساکن شد و در تجوری وی دراز کشید و میگفت باین هر رنجوری چندان
رنج نمیرسد که از آواز سماع ایشان که من سماع را ضحاک منکر بودم و قوت نقل کردن از مقام نداشتیم .

شیخ نجم الدین کبری ... باز شد و مشغول شد : همین عبارت در مجلس ورق ۳۴ و نهات ۴۲۱ نقل است
۴ م : باز شد ؛ ع : باسناد شن ، ج : پرسید که از اجنباب مخففه ؟ فرمود لا ، نشدده .
۵ م : از خواب بیدار شد ؛ چ ، ن : از واقعه باز آمد ؛ چ : در منی گشت او این
۶ م : مجر شد ؛ م : و طلب مرشد گرفت ؛ م : بر لایت خوزستان
۷ م : در قعبه اتویل ؛ ع : در دژ بول ؛ حاشیه ع : در قعبه اتویل ؛ ج : در بول ؛
ن : در دژ بول ؛ م : نه ارد ؛ م : جایی ؛ م : چند روز ؛ شیخ
اسمعیل قهری : از اصحاب شیخ ابوالنجم سرور دی است و شیخ نجم الدین کبری بصفت وی رسیده است و خرقه
از دست وی پوشیده است . (نهات ۴۱۸) [بقیه بر صفحه ۱۸۵]

شبی سماع میکردند. شیخ استیلا از گرمی سماع بر بالین من آمد و گفت میخواهی که بر خیزی؟ گفتم بلی، دست من بگیرفت و مرا بلندار کشید و میان سماع برد و زانی نیک مرا بگردانید و بر روی دوارم تکیه داد. من گفتم در حال خراهم افتاد. چون بخود آمدم خود را اندر دست یافتم چنانکه در خود هیچ بیماری ندیدم، و مرا ارادت حاصل شد. روز دیگر خدایت وی رفتم و دست ارادت گرفتم و سلوک مشغول شدم و مدتی آنجا بودم. چون مرا از احوال باطن خبر شد و علم وافر داشتم را شبی در خاطر آمدم که از علم باطنی با خبر شدمی و علم ظاهری که از علم شیخ زیاده است. بامداد شیخ مرا طلب کرد و گفت بر خیز و سفر کن، ترا به عمار یاسر میباید رفت و سلوک میباید کرد. من داشتم که شیخ بر آن واقف شد، اما هیچ نفتم و بر فتم خدایت شیخ عمار. آنجا نیز مدتی سلوک کردم و آنجا مرا همین شبی بخاطر آمد و بامداد شیخ عمار فرمود که نجم الدین بر خیز و بمصر او خدایت روز بجان که این هستی ترا او مضرب سیلی از صورت تو بیرون برد. بر خاستم و بمصر رفتم. چون بخانقاه وی در رفتم، شیخ آنجا نبود و مردان او صبح در مراقبه بودند و هیچکس بمن نپرداخت. آنجا کسی نگذیر بود، از وی پرسیدم که شیخ کدام است؟ گفت شیخ در بیرون است و وضو میسازد. من بیرون رفتم و شیخ روز بجان را دیدم که در آب اندک وضو می ساخت، را در خاطر آمدم که شیخ نفید اند که در این قدر آب وضو جائز نیست، چگونه شیخ باشد! او وضو تمام ساخت و دست بر روی من انشانند. چون آب بر روی من رسید در من بیخودی پدید آمد. شیخ بخانقاه درآمد، من نیز در آمدم و شیخ بشکر وضو نشنوا شد. من بر پای بودم منتظر آنکه شیخ سلام باز دهد او را سلام کنم. همچنان بر پا ایستاده غایب شدم، دیدم که قیامت قائم شده است و دوزخ ظاهر گشت و در دما را میگیرند و آتش می اندازند و برین راهگذر آتش نشسته است و شخصی بر سر آن نشسته نشسته است، هر که بگوید که من تعلق بوی دارم او را راه میکنند دیگران را در آتش می اندازند، ناگاه مرا گرفتند و بکشیدند، چون آنجا رسیدم گفتم تعلق بوی دارم. راه را کردند.

[بقیه مثنوی ۱۸] ع : در صف میان سرای شام : "و آنجا ندارد"

ع : می : ع : گرفت : ع : ن : دیدم : ع : ن : نمی دیدم : ع : علم :

ع : ن : چ : "و سلوک میباید کرد" ندارد : ع : ن : ندارد : ع : ن : را : ع : می سازد :

ع : ع : خطره : ع : بودم و افتادم : ع : ن : ندارد :

نشینته بالا رفتم ، دیدم که شیخ اوزمجان است . پیش وی رفتم و در پای او افتادم . او سلی سخت بر تقای من زد چنانکه از صدقه وی بروی در افتادم . گفت که پس ازین اهل حق را از کار کن . از غیبت باز آدم . شیخ سلام نماز داده بود . پیش رفتم در پای او افتادم ، در شهادت نیز همچنان سلی بر تقای من زد و همان لفظ گفت . گفت آن رنجوری از باطن من برفت بعد از آن امر کرد که باز گرد و بخدمت شیخ عاروف . چون باز گشتم مکتوبی بفرست عاروف زشت که هر چند که مس داری بمن بفرست تا از خالص بگیر دالم و باز بر تو میفرستم .

اگر داری مسمی ای کیمیاگر بمن بفرست کورا میکنم زر

نه آن زری که اورا میفرستند که مردم به او را میفرستند

از آنجا بخدمت شیخ عاروف . مدتی آنجا بودم . چون سلوک تمام کردم مرا امر فرمود که بخوارزم رود ، من نفتم که آنجا مردمان عجیب اند و این طریقی را و مشاهده را فکر اند . گفت برو پاک مدار . بخوارزم آمد و این طریقی را بیشتر گردانید و مریدان بسیار بروی جمع آمدند و بارشاد تشنول شد .

درین جا آمده از روی ارشاد طریقی افکنده و بنیاد بنهاد

که مردم از تقای آن رسیده بنا در منزل و در آن کشیده

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که احاج شیخ رضوان الله علیه اجمین است که نمکین ساکد بچند نشاخ حاصل میگردد بی ازکار از اول زیر اچ بیشتر قدمای مصر و خطای دهر را این نوع سلوک واقع شده است چنانچه حضرت نجم الدین برکی که از نقدهای مشائخ و پیشوای اصحاب را نسخ اند بهمین اسلوب سلوک کرده اند چنانچه مذکور شد و خدی از مشائخ را که بعد اصحاب تصوف و کعبه ارباب توف بودند یاد کنم اول حضرت شیخ ابوالنیت بمنی ذوالمقات العلیه والاحوال النیه والنفاس الصادقه والکرامات الخارقه در اوّل حال از قطاع الطریق در مکین عافه نقشته بودند . عافنی آواز داد یا صاحب العین علیک العین ای که چشم بر عافه داری و دیگر را چشم بر تست . در روی اثری خلیع کرد و آنچه

۱۵ م : پیش ۱۵ م : " پیش رفتم ... همان لفظ گفت " ندارد ۱۵ م : میگشتم

۱۶ ن : اشعار ندارد ۱۶ م : روی با ع : می ۱۶ م ، ع : گفت ۱۶ م : میگرد

۱۷ شیخ ابوالنیت جمیل المنی : در اوّل حال از قطاع طریقی بود ، چون توبه کرد بصحبت شیخ ابن الدلالج پیوست ، نفس وی پاکیزه گشت و خوارق عادات از وی ظهور یافت ، در ۱۷ م وفات یافت (نقش ۲۵)

۱۸ م ذوالمقات العلیه ... در دریا افتادم " : توبه یا صحن عبارت در نقشت ۱۸ م نقل است .

۱۹ ن : علیک یعنی

در آن بود باز التماس و بهر حقیقت اقبال نمود، توبه و انابت کرد و بصحبت شیخ ابن الافلاج پیوست، نفس وی پاکیزه شد، دل وی متورگشت و صدق ارادت و سیای سعادت بر وی پیدا آمد و خارق عادات از وی بظهور انجامید. روزی اهل بیت وی از وی قدری عطر طلبیدند، ببازار رفت تا عطر بخرد. پیش یکی از عطاران رفت و با وی در آن باب سخنی گفت. او گفت در دکان من هیچ عطر نیست. ابوالنخیت گفت در دکان تو هیچ عطر نخواهد بود. فی الحال هر عطری که در دکان بود بدم شد. عطار پیش ابن الافلاج رفت و از وی شکایت کرد. شیخ ویرا بخواند و بسبب آنکه اطمار کرامت کرده بود ویرا سپاست کرد و گفت و بیشتر در یک مرغزار نشاید، از صحبت من دور باش. هر چند که ابوالنخیت اعتذار کرد و تضرع نمود، قبول نکرد، از مصاحبت وی ابا کرد. ابوالنخیت برفت و طلب شیخ دیگر میکرد تا بصحبت وی منتفع گردد، پیش هر شیخی که میرفت گفت ترا همین بسنده است، محتاج بشیخی نیستی تا این که شیخ بکیر ابدال رسید و التماس صحبت کرد، ویرا قبول فرمود. ابوالنخیت گفته است که چون بصحبت وی رسیدم گویا قطره ای بودم که در دریا افتادم، و دیگر نیز فرمودند که مولانا فخر الدین لهرستانی که تحصیل علوم ظاهری کرده بود و همیشه در خاطر مدیشت که همه از تحصیل علوم سبک راه حقیقی اشتغال نمایند. وقتی در یکی از مدارس مصر خانه داشت و در آنجا بطریقه مشغول بود، ویرا از مطامع کلامی حاصل شد. از برای تشجید خاطر از خانه بیرون آمد و احوال سبک برداشتن تازه شد، با خود گفته که آخر روزی از آنچه در آنم بیرون می باید آمد، امروز آن روز است، دیگر بجا خود باز نرفت. او همچنان خانه را با کتابها و کتابهای دیگر در باز گذاشته و پیش شیخ شی الله که در آنوقت در مصر بارشاد متعین بوده رفت، سبک مشغول گشت. تا وی زنده بود در صحبت وی بود. چون از دنیا رفته در طلب شیخ کامل مکل سفر اختیار کرد. در آن وقت شیخ فی الدین طوسی که از بکار اولاد امام غزالی است شهرتی تمام داشته اند و در شهر طوس میبودند و بصحبت وی آمده، آنچه میخواسته آنجا نیافته. ازین جا بده ویرانی پیش فرزند آن اخوی علی قلقشاه رفته. آنجا نیز آنچه

ل شیخ ابن الافلاج: تاریخ تولد ۷۱۷ هـ و تاریخ وفاتش ۷۵۲ هـ (الاعلام ۵-۷۱)

ن: دو نیمه در یک خلف نمی شاید ن: شیخ بکیر علی اهدل؛ ل مولانا فخر الدین

لهرستانی... تربتها یا غنة " همین عبارت در نفحات ۴۵۲ منقول است؛ در نفحات لهرستانی است، در

"ع"، "م"، "لهرستانی" است. مولانا فخر الدین سه از سال ۷۵۲ هـ بجزم زیارت حرمین شریفین از خراسان

غریبت کرد، پس از آنجا بمصر رفته و در آنجا بجوار رحلت حق پیوست (نفحات ۴۵۲) ل کمال با

لعلهم یعنی مانند گی و خستگی ل م: شیخ تبلی؛ ع: مستی الله ل اخوی علی قلقشاه در شیخ عبد الله غریبانی

است و شیخ غریبانی در شیخ علاء الدین سمنانی است (نفحات ۴۴۷)

آنچه میخواست نیافته . چون از آنجا سفر میکرد فرزندان انجی علی متلقشده و میرالفتة اند که یکی از درویشان پیر ما در قریه آمده
میباشند ، اگر میرا ببینی دور نمی باید . با خود گفته است که شیخ فراسان آن و شیخ زادگان این ، در دیش دیگر خواهند بود ؛
اما احتیاطاً باسبرده رفته است . چون آنجا رسید شیخ حافظ بجهت منی بدو دیگر رفته بود . آنجا پیور ولایت از آمدن وی
خبر یافته با محاب گفته که ما را مهمانی عزیز رسیده است ، اسم خاصه باسبرده بازگشت چون چشمش بر موهنا افتاد این طراح
مشهور خواند

یار در خانه و مادر جهان سیر دلم

میان ایشان محبت در گرفته و ناشیخ حافظ فرموده بود در صحبت وی بوده است و با وی اربعینها نشسته و تربیت هایافته .
حضرت قدوة الکبری میفرمودند که مقتدا باید که در الطوار مقامات جز بر طریق تربیت و تدریج بنزد مآول دادنام
اولی ندهد بمقام اعلی نرسد و علی هذا از رتبه اول به ثانیه و از ثانیه به ثالثه و از ثالثه به رابعه تا آنجا که عن ثابته وی است
و از آنجا نزول کند و این مراتب را به تدریج و ولاترقی کند تا جمیع مقامات را علی الترتیب بقدم سلوک میر نماید و
آنگاه سلوک ایشان بجهت به بدل گردد و سیر بطریق انجام و مجاهده مشاهده پیوند و معاينه معاينه برسد . درین
مقام محبان را مشهور خلافت نویسند و طاعت شیخوخت بخشدند و در تعرف مآزون گردانند و این مرتبه را مقام توسط است
میان غیب و شهادت و خدا و خلق . موجود بنده درین مقام ثبات غرض رحمان گردد که روی در عالم غیب دارد و
روی دیگر در عالم شهادت ، تا بوجه اول در عالم غیب صیقلی رخت می سازند و بوجه دوم به عالم شهادت و خلق میرسانند . اما
محبوبان چون در بدایت حال بمجد و جذب ای راه برند بیک جذب بسط الطوار مقامات طی کنند و حاصل حله احوال محبان
در آن یک جذب گردد . جذبه من جذبات الحق قوازی عمل التقلین . از بهر آنکه صفات محب مقامات در حال
ایشان مندرج بود ، روحانیه ایشان از قیود مقامات در فضای کشف و وجدان اطلاق یافته و تفهیم بمقام عوام محبانرا
بود که هنوز به عالم کشف نرسیده باشند و سیر ایشان در ازاله ظلمات صفات نفوس بود و در هر مقامی خلعت

له م : شیخ خود ازین سان ۱۰ المصباح : سیر محبان ۳ : " در الطوار مقامات ... در دیگری نیاید " تقریباً

حین عبارت در المصباح ۱۱۴-۱۱۵ آمده است ۴ : ترتیب ۵ : عالم : ندارد ۶ : المصباح : محبوبات
۷ : المصباح : در ۲ : گردد ۸ : م : یوازی ۹ : المصباح : انطلاق ۱۰ : المصباح : نفوس ایشان

صفتی مخصوص از ایشان زائل شود تا آنکه زمین نفوس ایشان بنور ربوبیت یکی اشراق یابد مثلاً مثل تعصیت ظلمتی است
که در مقام توبه نفوس زائل شود و رتبت به نیا ظلمتی است که در مقام زهد زائل گردد و رتبت انقاد بر کفایت رزق
حق تعالی ظلمت است که در مقام توکل زائل شود و کراحت طبع در انقیاد احکام ظلمتی است که در مقام رضا بر خیزد
و علی هذا القیاس در هر مقامی ظلمتی زائل میشود تا جمیع ظلمات نفوس بسبب جمیع مقامات بر خیزد و مجال حیرت یقین از
حجب ظلمات مکتشف گردد . اما محبوبان را بسبب تقدم کشف بر سلوک چون محلی احوال وجود و از جای باطن
پیش از قطع منازل بر مقامات تقدم سیر و اجتهاد بنور یقین منور باشند و ظلمات نفوس از ایشان منتفی
خداوند جمیع مقامات در ایشان کاین ابد و از هم باین با وجود رتبت زاهد باشند ، با تفتات با سبب متوکل و
با کراحت طبع راضی ، زیرا که وجود ایشان بحق بود نه بخود .

خواجه ذوالنون قدس سره رسول پیش بایزید فرساده و گفت قل له الی منی النوم والرحمة قد سارت
القافلة بایزید رسول را گفت قل لاخی ارحل من ینام الملیل کما ثم یصبح فی المنزل قبل القافلة . خواجه ذوالنون چون
این جواب شنید گفت حنیئاً له هذا الکلام لا یبلغه احوالنا .

حضرت مدینه ابریک نقل از خواجه بیداد الدین نقل میکنند مکیه دند که در او محبوب مطلق سید کائنات و مسند موجودات علیه السلام
اند که مقصود از آن غیث وجود او بود و کائنات طیف وجود او بود لولا که لما خلقت الا فلاح . هیچ نفوق را از انبیاء و
اولیاء خلقت محبوبی نه بخشیدند الا او را و قائلان او را ، چه ترقی از مرتبه محبت محبوبی جز کمال متابعت او صورت نمیداد
ان لثم تحبون الله فاتبعونی یحبکم الله لاجرم خطاب از حضرت رسالت در حق موسی که مرتبه محبتی داشت و خواهان محبتی بود
و این آمد لولا که موسی حیاً لما وسعه الا اتباعی و محبتش محبتی بحق نرسد الا محبتی ، چه خبرا جز خدا نرسد .

۱ م : رزاق ۲ ع : بسبب ۳ ع : منفی ۴ در المصباح بعد ازین قوی از جنید منقول است
۵ ع : کله ۶ م ، ع : لا یبلغ ۷ قرآن ۳ آل عمران ۲۹ بعد ازین المصباح این حد
نیز دارد : و عیسی علیه السلام چون این رتبه خواست او را چندین سال در آسمان موقوف داشتند
تا همه از محبت رسول علیه الصلوة والسلام در زمانی که محتاج الیه بود بابتشارت امر نزول کند و
بر امدت احیای دین بعد از وفات و متابعت سنت بنوی مقام محبتی رسد . بعد ازین المصباح این
عبارت نیز دارد : بافتاب قرآن دید که آفتاب کجاست . ابوعلی دقاق گفته است موسی چون دیده بود گفت
رب اشرح لی صدری و لیسر لی اموری ، و مکه علیه الصلوة والسلام چون مراد او را گفتند الم تشرح مکه صدراک ، و
همین موسی گفت اهرانی ، جواب آمد که لن ترانی ، و مکه را گفتند الم ترالی را تکب

بدانکه محبت قدیم در جذب حقیقت مصطفوی صلی الله علیه و آله است که خاصیت مقناطیس در جذب آهن . پس همچنانکه مقناطیس صفت خود را که خاصیت جذب است مجذوب و محبوب خود بخشیده تا آهن دیگر جذب تواند کرد و علی هذا القیاس خاصیت محرکاتی در در مجذوب خود سرایت میکند ، همچنین روح محمدی صلی الله علیه و آله که مجذوب و محبوب حق است ، اول است که خاصیت جذب هزار ارواح مومنان از مقناطیس محبت قدیم انساب کرد و چنین هزار ارواح اصحاب از المراتب و الکفای عالم بخود کشید و هر یک از ایشان بقدر استعداد از آن خاصیت نصیب یافتند و ارواح تابعین را بخود کشیدند ، همچنین از ارواح تابعین بارواح شایخ و علمای راسخ قرن بعد قرن و بطناً بعد بطن منتقل شده و سلسله مریدی و مرادی تشکیم گشت و هر مریدی در گذشت و این سنی اثر برکت متابعت رسول الله صلی الله علیه و آله است . پس هر که بواسطه کمال متابعت و رابط اتصال بارواح شایخ باروح بنی علیه السلام اتصال یافت خاصیت محبت الهی بدو پیدا آمد و مرتبه محبوبی و مرادی یافت ، چه ارواح شایخ علی الرقیب باروح بنی پیوسته اند محبت و متابعت ، و خاصیت محبت الهی از شیخ بدان واسطه در هم مراتب اثر کرد . پس هر مریدی که روح او باروح شیخی کامل گشت که یکی از ارادت خود منسلخ نشده باشد و خاصیت محبت الهی از شیخ دیگر میراث یافته ، بر مرتبه محبوبی و مرادی برسد و مقام ولایت و تعرف در دیگری بیاید ، و هر مریدی که روح او باروح شیخی کامل گشت که از ارادت خود یکی منسلخ نشده باشد و خاصیت محبت الهی از شیخی دیگر میراث نیافته بر مرتبه محبوبی و مرادی نرسد و مقام ولایت و تعرف در دیگری نیاید . حضرت نورالدین از شرائط متخوف و آداب وی از حضرت قدوة الکبری در خواستند ، فرمودند که شرائط و آداب بنسبت شیخ و مرید بسیار است و اکثر من آن تقد و تحصى ، شریح او دراز است اما بنسبت حرکت از شیخ و مرید ده دن شرط و ده ده آداب ایراد کرده شود تا مجموع چهل شود و اشارت باین در ایشان باشد ، اطلاق یدل علی الكثير و الجریعة تقنی عن البحر و الغدير .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که آیات و دلائل شایخ بسیار از آنند که در عدد آید . اما چندی از

۱۰ المصباح : مثال محبت قدیم ۱۰ ع : جذب ۱۰ المصباح : جذب آهن ۱۰ المصباح : و آن خاصیت

۱۰ المصباح : مجذوب و محبوب اول است ، خاصیت جذب ارواح مومنان ... بلع : مجذوب و محبوب حق است ،

اول است خاصیت مومنان ۱۰ المصباح : راسخ آن خاصیت ۱۰ ع : تا ۱۰ م : بارواح

۱۰ م : در هر ۱۰ م : شایخ ۱۰ المصباح : پیوند نکرد هرگز لم یکنه محبوبی و

مرادی نرسد و مقام ولایت و تعرف در دیگری نیاید

آیات و احادیث درین جا ایراد میگردد که سیرت سنی و روش مرفعی از باب تصوف چه معنی بر کتاب و سنت است مؤلفان
فعللاً و اعتقاداً . ایشانند علمای بالله که علم ایشان علم حقیقت ذات و صفات و افعال باریکست جل و علا،
و ایشان اند ورثه انبیاء که میراث ایشان از انبیاء صلوة الله علیهم اجمعین من لدنی است ، و ایشان اند
که در بر دوازده علماء اثنی کانبیاء بنی اسرائیل و نخی و ائمه انبیاء بنی اسرائیل پوشیده اند ، و ایشان
اند که بر سر تاج و بمن خلقنا امة یهدون بالحق کشفیده و ایشان اند که اختران برج اقتدار و
گوهران درج اهداء اند شریعت دانسته و طریقت کرده و بحقیقت رسیده ، هر دو کلمه علم و عمل ایشان
مبرابر آمده ، چنانکه گفت :

در راه خدای رهبر اند هر برج حقیقت اختران اند
دانشه و کرده در رسیده دریا صفت اند آرمیده
با علم و عمل زبان نشان راست معیان صفت اند بی کم و کاست

قال النبی صلی الله علیه و سلم و الذی نفس محمد بیده لمن شتم لا تقسم لکم ان احب عباد الله الی الله الذین یحبون
الله و یحبون عباد الله الا کبر و تمشون فی الارض بالفضیحة . حضرت قدوة البری نقل از سائله علیه السلام :
لا بد لمرید من شیخ کامل یقتدی به لانه رفیق فی الطریق و یعلم ان هذا الشان مسک و مسیار و هو القرآن
و الاخبار و اجماع الامة المسلمة فما وافق المسیار و خرج من المحک سالماً من الغش فهو صبیح و ما خالف
ذالك فهو فاسد و باطل . قال الله تعالی یا ایها الذین امنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسيلة قال النبی
صلی الله علیه و سلم قال الشیخ فی قوله طاب لیس فی امته قال لیس ذالك بلثرة ماله و بلثرة شخصه و لا
نرا دة قوۃ بل لزیاد التجربة التي هی ثمره عقله و لذلك یرى اختلاف الخلق یو قرون المشایخ
بالطبع فضلاً عن الطاف الناس قال الشیخ هو الذی سلك طریق الحق و عرف المخاوف و المصائب

فیرشد المرید ویشیر الیه بما ینفعه و ما یضره فلا یكون للشیخ رایحة و صحبة اقل من المجلس الصالح
قال البنی صلی اللہ علیہ وسلم مثل المجلس الصالح کمثل الوطاس وان لم یحرک عطره عبق بک رایحته و
مثل المجلس السوء کمثل القین ان لم یحرق فاره عبق بک دخانه وشره . حضرت قدوة الابرار مکرراً
بر زبان مبارک میرانند

هر بد و نیکی که ترا یارشد قصه آهنگر و عطار شد

ینبغي ان یكون الشیخ فی الشریعت عالماً بالفرائض والسنن و نوافل الطاعات و انواع المحرمات
و المحذورات لیمیز بین الحلال و الحرام و الفرض و السنة و النفل و اما فی الطريقة فیمیز ان یكون عالماً
بأنواع المعایجات فی طریق اللہ و بمجاهدات المریدین الذالقة بل و احد منهم و یكون کسباً دراکاً
لا مزجة المریدین و اوها نعم الذیمة کالحسد و الکبر و العجب و الخجل و حب الریاسة و الجاه و المال
و حب الشهوات و یكون عنده من العلوم و المعارف التي یتحتاج الیها فی طریق اللہ عز و جل و اما
فی الحقیقة فان یكون عارفاً بمقامات عوالم الحقیقة و سائر لها و علومیاتها و تکنیاتها و آفاتھا و فوائدھا و
ان یكون بلیغاً فی المکاشفات مرتفعاً من المکاشفات الی المشاهدات و العانیات و مرتقياً من الفناء
الی بقا البقاء و جامعاً لمحرمة العظمة و الکبریاء مع الوجدانیه و الفردانیه حتی یصلح دریاة لتساکن
فی طریق اللہ و مرشداً للطلابین لقاء اللہ تعالیٰ یدل علی ذلک قوله تعالیٰ لنبیہ صلی اللہ علیہ وسلم و علی
هذه سبیل ادعوا الی اللہ و علی بصیرة اری علی شاهدة و سر و یدیه بالقلب و الا یمان و ان یكون
کرمیاً رحیماً صبوراً حلیماً غیر فظ و لا کظ و لا فاس و لا طواف فی الا سواق و لا جامعاً للدنیا و
لا معبداً لذینتها و لا طالب جاه و صیت و اتباع و لا مغلوب الحال و لا شاکباً و یكون للمریدین
فی الشفقة کما کان البنی صلی اللہ علیہ وسلم لا صحابه حیث و هذه اللہ بقوله تعالیٰ لقد جادکم رسول من انفسکم
عنزیر علیہ ما عنتم حرص علیکم بالمؤمنین رؤوف الرحیم . فاذا کان الشیخ متخلقاً بخلق البنی صلی اللہ علیہ وسلم

لـ م : الشیخ م : السوء کمثل القین ان لم یحرک فاره عبق بک رایحته دخانه وشره

لـ ع : لیبین لـ م : کالحقد ع : عوام لـ م : تلونیاتھا ع : تغلوب

لـ قرآن ۱۱ نوب ۱۲۸

بجذه المشابهة^۱ كان متوقفاً للطاعة على المریدین و يكون خلیفة رسول الله في تربیت المریدین ما یشیخ هو الذی
 سلك الطرق و عرف مضامیرها و سماعه فیوشد المریدین و یدل علیه قوله تعالى قال الله تعالى حیایة عن
 نبیه موسی علیه السلام و ولیه الخضر علیه السلام قال له موسی اهل اتبعك علی ان تعلمن مما علمت رشداً .
 حضرت قدوة اکبری معبر بودند بضمون این کلمات زاکیات علی مصدر الصلوة و التمجیة دلیل است بر علو رتبت
 شیخی و شرایط او ، چه وصف حال مشایخ تصوفیه است زیرا که غرض شیخ از تصرف در مرید جز آن نیست که آئینه
 دل او را از زنگد هوا و طبیعت بمصطفی^۲ لا اله الا الله زدوده محاذی ذات حقیقیه نه تعالی گرداند تا بحکم محاذات
 و صفا اشعه انوار جمال ذوالجلال درو نفکس گردد و دیده بصیرت بمشاهده آن جمال روشن شود و بدان
 واسطه محبت الهی در سوبه ای دل مرید قرار گیرد . سپس معلوم شد که دوست گردانیدن حقیقی نه تعالی در دل
 نه مان کار مشایخ طریقت بوده است ، و طریق مشایخ و علماء راسخ آنست که طالبان حق و ساکنان مطلق
 را امر کنند بچیزی که خود مانور اند بر حسب قابلیت آنها . سبحان الله چه رتبه ازین عالی تر بود که تماثلت
 ایشان ساکنان راه خدا بر سر یقین جلوس فرمایند و در سمیه عمیر ایشان عکس انوار نمایند اللهم تسع الطالبن
 بمقام النوار بقائه و نور قلوبهم بلبعان عذاره .

شرائط شیخی باستان به نزد بعضی مشایخ ده است :

شرط اول : بر مسند ارشاد شیخوخت ننشینند مادام که شیخ او را درین مقام نه نشاند ، چه قولین
 این منزلت شریف و تقلید نفیبت لطیف بی قابلیت ازلی و سعادت لم یزلی از حضرت شیخ نشسته نشود
 و لا مانزگی نیاری بدست بجای سزاهان نباید نشست

و تصرف در دیگری نکند تا از شیخ یا از روحانیه شیخ یا از حقایق مأمور و ماذون نشود ، البته بخود
 اختیار این امر بکبر و اقدام باین شان خطیر نکند و بیقین داند که این مقام نیابت و خلعت پیاپی است

۱- ع : فرض الطاعة ۲- ع : منافقة ۳- ع : الى الله تعالى ۴- قرآن ۵- کف ۶

۷- "معون این کلمات ... کار مشایخ طریقت بوده است" : تقریباً همین عبارت در المصباح ص ۲۲۶ آمده است .

۸- م : مصدره ۹- م : بمقتل ۱۰- م : اما ۱۱- م : باستان مشایخ بعضی ده است .

تقریباً فرمودند که شیخ نجیب الدین علی بن بنفشه که عارف و عالم و سر فقیه علوم و معارف بوده اند، پدر وی از اسناد
تجار و اعیانای کبار بود و از شام بقیه از آمده و آنجا مآهل و معوطن شده، شبی در خواب دید که امیر المومنین علی کرم الله وجهه پیش
وی طامی آورد و با وی بخورد و ویرایشبارت داد که حصیجانه ترا فرزند کی بجیب و صالح خواهد داد. چون آن فرزند بزراد
ویرا علی نام نهاد خدام حضرت امیر کرم الله وجهه و لقب نجیب الدین کرد و وی از بدایت حال محبت فقرامیورزید و با ایشان
من نشست. هر چند پدر وی را با بسیاری فاضلین ساخت و طعامهای لذیذ میداد بآن اتفانت نمیکرد و میگفت من جامه
زنان نمی پوشم و طعام نازکان نمی خورم، و جامهای پشمین پوشیده و طعامهای بی تکلف میخورد تا آن زمان که بزرگ شده
و داعیه طلب در وی قوت یافت، در خانه تنها بسر میبرد و یک شب در خواب دید که از رفته بقبر که شیخ بکیر پیری بیرون
آمد و در عقب وی شش پیر دیگر هر یک راه میرفتند، راست یکی بر عقب دیگری. آن پیر اول در وی تقسیم کرد
و دست وی گرفت و بدست پیر آخرین داد و گفت این و دینی است از خدای تعالی نزدیک تو. چون بیدار شد
خواب با پدر گفت. پدرش گفت این خواب را تعبیر نمیتواند کرد مگر شیخ ابراهیم و وی در آن زمان از مجانبین عقل بود.
کسی را پیش وی فرستاد که از تعبیر آن خواب سوال کند. چون شیخ ابراهیم آنرا بشنید گفت این نیست مگر خواب
علی بنفشه. پیر اول شیخ بکیر است و پیران دیگر آنانکه این طریقی از وی گرفته اند و میباید که آن پیر آخرین
زنده باشد که حواله تربیت او بوی کرده است، میباید که آن شیخ را طلب کند تا بمقتود برسد. از پدر اجازت
خواست و بجانب حجاز روانه شد. چون بشیخ شهاب الدین سروردی رسید ویرایشبخت که همگی نفس است
که در خواب دیده بود. حوزت شیخ نیز از خواب آن پیر اطلاع داشته، بوی یک یک اظهار کردند که
مرا حقتعالی در قبی چنین نموده و حوزت خضر علیه السلام بجهت تو را بسیار احصام کرد و انتظار تو میداشتم
و فکر در سنا ارشاد از امر حقتعالی نشسته ام از بهر چنین کارها بوده است. شیخ علی سالها در ملازمت شیخ

۱. رجوع کنید به صفحہ ۵۲۸؛ «شیخ نجیب الدین علی بن بنفشه که... انتشار یافت» تقریباً همین عبارت در لغات کتب متداول است
۲. م: «از اسناد... معوطن شده» ندارد م: حضرت علی م: جامهای پشمین... میخورد» ندارد
۳. م: ادعیه م: گفت م: از رفتند م: رجوع کنید به صحنہ ۸۱ م: در
اتفانت چنین است: و شیخ نیز بر حال وی اطلاع داشت، معجون خواب ویرا با وی گفت و پیش شیخ ملازم شد و
سالها بسر برد و فرق پوشید و مصنفات شیخ. و نیز آنرا از شیخ شنید و باذن شیخ. از شیراز مراجعت کرد و
مآهل شد...

بهر برده تا خلعت و اجازت نامه ارشاد یافت و مصنفات شیخ و غیر آنرا از شیخ تصحیح کرد و باذن شیخ بشیر از راجب کرده و مباحث شده و خانقاه بنا کرد و بارشاد طالبان مشغول گشت و حالات و کرامات وی در میان خلق انتشار دارد .

حضرت قدوة الابرار میفرمودند که حضرت محمدی میفرمودند که ای فرزند پیش از آنکه تو بمن تشریف آوری حضرت خضر علیه السلام هفتاد بار را اعلام از آمدن تو کرده بود که شناسایی بمثال حضرت کارسازی تھالی از و کبر^۱ صحنان پیرانده ام و در راه هر یک از اکابر دلم فراز کرده اند و من تصحیح دلم فراز آمدن نمیدهم و بجهت می آورم تا دلم تو در آید ، زینهار زینهار تربیت از وی دریغ مدار که و دینی است از کردگار که بتو رسیده .

مقبول آورده ام در غی زلاوت بده از دانه یا قوتیش قوت

شرط دوم آنکه نسبت حضور و آگاهی مع الحق سبحانه در دل وی فرد آمده باشد و وصف لازم دل شده و عکس وصف ساکت گردد چنانکه بنیائی در بایره و شنوائی در سامه وصف لازم بایره و سامه است . بچینیتی که هر چند که آگاهی از دل دور کند تبکلف نتواند و اشغال صوری مانع عدلت معنوی و عدلت معنوی مانع اشغال صوری نشود . میفرمودند که خواجگان نقشبندی به رضوان الله علیهم این چنین کس را از بانجان نموده اند و اشعارت تکمیل و تربیت طالبان چنین شخصی را کرده .

حضرت قدوة الابرار میفرمودند که حضرت محمدی فرموده تعدادی در دریای استغراق و به بحر مشاهده علی الاطلاق آنچنان مستغرق باید که از الم عالم نگر در زیر پرده اگر و باشد که زمانی را که کافر بودند نظاره نمودی ، و آن یوسف است علیه السلام ، چنان مشغول گردانید که از الم قطع^۲ میگردانید اولی تر ، که محبت حق را لذت مشاهده مطلق و ممانند وجود محقق چنان مشغول گردانید که از احساس نفس نگیرد .

آورده اند که بنای عمار بن عبد القیس خوره افتاد . گفتند او را که پای ببر . گفت در برابر اختیار حق کار است

۱ و کثر یا و کثرة بمعنی آشنایی (آشناس) ۲ ع : در آورم ۳ م : حضور او گاهی

۴ م : نه در ۵ ع : عمار بن القیس ۶ ع : خوره بمعنی جذام

و هر چه نوی کار کند مرا بآن خوش است. آن خوره تا به آن بر آمد، از نماز بخوابد که باز ماند، روی بآسمان کرد و گفت: طاقت بلد دارم و سکن از خدمت باز ماندن طاقت ندارم. اگر مرا از خدمت خویش نفع نکردی و بلا هزار چنین بودی باک نداشتی، و چون این بلد مرا از خدمت نفع خواهد کرد او را از خوشی من ببرد. فرمود تا کسی را بیاورند که پای او را ببرد. مرقه آوردند تا بخورد که از درد بریدن خویش نباشد. گفت مرا خود مرقه هست، کسی را بیاورد تا پیش من کلام خدای تعالی بخواند. چون گویا برین میگردد پای من ببرید که راضی نباشد. چون مرقه قرآن خواندن آغاز کرد تیر اندر روی وی پدید آمد. پای وی از پینه ران بریدند و سبختند، نفس نزد. چون کار تمام گشت، مرقه خاموش گشت، بحال خویش باز آمد. گفت ببریدند؛ گفتند ببریدیم. دست دراز کرد و پای برداشت و گفت الهی! تا بخوابی پا به آشتی و چون بخوابی سبیدی! شکر مر ترا.

حضرت قدوة اکبر امیر مودند که از حضرت شیخ ابوالحسن خرقانی پرسیدند که کرا رسد که درضا و بقاوم زنند و بر سریر مقتدائی و سریر رضائی حلوس کنند؛ فرمودند کسی را که بیک بار ابر بستم از آسمان در او کینه باشند، با وی بیاید که درختان عالم و جبال و فلک بر هم زنند و بناهای دنیا بر هم نهند و همه دریاها انباشته گردد و پیر از آن جایگاه و پیرا نتواند جنبانید.

حضرت قدوة اکبر امیر مودند که پیری باید که راه تقلید سپرد و به راه تحقیق رسیده بود، چه اقتدا با صاحب تقلید نماید یا صاحب فاسد نماید باشد و جسمی از فلک در بناه قربیت وی آراسته و زمره ای از احباب به راه حمایت او بمقصود رسیده باشند و رخت سلوک تا نازل اعیان ثابته خود کشیده و باد نیابت به باغ مقام وی وزیده.

عزیزی از تحقیق و تقلید تفریق خواست. فرمودند که به حضرت شیخ احمد جام روزی اکابر هرات تشریف

۱۱۴ ع: بخوابت ۱۱۵ م: نداشتی ۱۱۶ مرقه: خواب آور یا چیزی خواب آورد (اشتیاق م)

۱۱۷ ع: کره من ۱۱۸ م: قرآن میخواند تیر از وی پدید آمد ۱۱۹ م: ندارد

۱۲۰ ع: کرد ۱۲۱ م: "از شیخ ابوالحسن خرقانی... جایگاه نتواند جنبانید" تقریباً همین عبارت در تفسیر ۲۹۸

آمده است ۱۲۲ م: شیخ ابوالحسن خرقانی: رواج کنید ۱۲۳ م: میفرمایند ۱۲۴ م: "بر سریر... حلوس کند: ندارد

۱۲۵ م: بیاید ۱۲۶ م: ندارد ۱۲۷ م: "به حضرت شیخ احمد جام... انزاف نمودند": همین عبارت

در نغمات ۳۶۶ منقول است.

تشریف آوردند و میان ایشان در توحید و معرفت سخن می‌رفت. شیخ فرمودند که شما به تقلید این سخن می‌گویید. ایشان از این سخن متغیر شدند و گفتند که ما هر یک را به اثبات صستی صانع و وحدت و ابدیت و ازلیت وی هزار دلیل حفظ باشد، ما را تقلد چگونه می‌خواید؟ شیخ فرمود اگر هر کدام از شما ده هزار دلیل حفظ دارید جز تقلد نیستید، گفتند ما را بدین سخن برهانی می‌باید. شیخ خادم را گفت سه مروارید و طشتی حاضر کن. حاضر کرد. شیخ بایشان گفت اصل مروارید چه بوده است؟ گفتند قطرات باران بیانی که صدف گرفته است و در حوصله وی قدرت کامله حقیقتاً زوئی مروارید شده. شیخ مرواریدها را در طشت افکند. فرمود هر که از سر تحقیق روی فرا این طشت کند و بگوید بسم الله الرحمن الرحیم این سه مروارید آب گردد و در یکدیگر رود او محقق باشد. آنکه گفتند این عجب باشد که شما بگویید. شیخ فرمود که خنثیت شما بگوید، چون نوبت بمن رسد من نیز بگویم. ایشان نوبت گفتند. مرواریدها همچنان برقرار بودند. چون نوبت به شیخ رسید، حالتی بی‌روی ظاهر شد و روی فرا طشت کرد و گفت بسم الله الرحمن الرحیم. هر سه مروارید آب گشت و در یکدیگر دویدند و در طشت گشتند. حضرت شیخ گفت اسکن باذن الله تعالی. فی الحال یک دانه مروارید با سفته نفوذ شده. همه متحیر شدند، با بنچه حضرت شیخ فرموده بود اعتراف کردند.

شرط سوم: آنکه مرید را به هفت مواخذه کند از کم و بیش و قلیل و کثیر و صغیر و کبیر و البته درین مواخذه مسابله جائز ندارد، و اگر چنانچه مسابله نماید حق آن مقام عالی بجای آورده باشد و در حد در حدک او شده، چه مقام شیخ و چه مقام مرید است از مجموع الواث ظاهری و خبائث باطنی و صفات مذمومات کما قال بعضی اصحاب منین و نقد گشت امام غاشق له رحمه و فی الآخرة مسئول و مأخوذ.

حضرت قدوة اکبری را مریدی بود که در علی نام و فی الحقیقت گوی بود از دریای شریعت و جوی بود از عارفان طریقت. روزی گذری در بازار صحرای افتاد. زنان حوی بسیار فریبنده می‌باشند. زمانی بیک زنی دوسه کلمه تکلم کرد چنانچه تقدضای طبیعت بشری می‌باشد از وی نثره صد و آن ساعت توبه و استغفار

کرد و رجوع بحضرت قدوة اکبری نمود و در ملازمت آمده نشست . اصلاً اعتفات بوی نکردند ، بعد از زانی سخنی و غافویان^۱ غضب شدند و اظهار کردند که این حرکت را بینید که در بازار میگرد و منافعه وجه حسنه میکند . حضرت در قسم که احتساب زنت اصحاب بحواله ایشان بود بحکم حضرت قدوة اکبری فرمودند که اگر علی را از مجلس بیرون کنید . قلندری چند و میرا گرفته از حرم و صل محروم کردند . چند روز برین برآم . حضرت در قسم را پاک کرد کرد و بحضرت قدوة اکبری رجوع کرد چنانکه رسم محمود طائفه قلندری^۲ باشند پای ماچان ساختند و جرم وی از جده احباب درخواستند .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که مرشدان فرقه ضلالت و هادیان زمره بطالت را االم است که از خطرات طالبان واقف باشند تا در خطره دی غیر شریعت و خلاف طریقه^۳ خطور نکنند و نیتی که دون همتی در وی بود اعراض بکنانند .

حضرت قدوة اکبری در سفری براه سیلان گذشتند و در پیشته افتادند که اصلاً تا چند کرده از طرف آبادالی نبود . دو سه روز قطع راه بی زاد کردند ، بمرتبیه ای که بعضی از اصحاب مضطرب شدند . حضرت قدوة اکبری از اضطراب احباب مطلع شده فرمودند که پاره آهن بیاورید . قلندری زنجیر آهنی داشت ، آورده پیش نهاد . زمانی نیک بروی نظر کردند ، زر خالص شده بود . بابا حسین خادم را فرمودند که بروید درین جا مقدار پنج و شش حریب بازاری هست که ویرا سوق المینین^۴ میگویند ، این زر را خورده کنید ، مقداری که کفاف سه روزه اصحاب شود بفروشید باقی در آب اندازید . چون بابا حسین در سوق المینین آمد می بیند که حضرت در قسم اساده اند و زنی ده سوق میکنند و دره بدست مبارک ایشان است . بابا حسین متحیر شد که شمارا حضرت قدوة اکبری جهت حفظ مقام و حواله ولایت اسلام کرده آمده بودند ، چگونه درین جا آمدید ؟ و این در دست چیست ؟ فرمودند که دم در کشید و منافعه اولیای خدا کنید که آمدن و رفتن این طائفه را بفرقه السین غریب نیست . حضرت قدوة اکبری مرا احتساب سوق المینین داده اند ، بنا برین دره بدست گرفته ام که هر که خلاف طریق دین طائفه کنند و مخالف حال ایشان دم زند ویرا تنزیر کنم ، و هرگاه که در دوستان حق را آرزوی طعام و شراب میباشد درین سوق المینین می آیند و در آنچه تقاضای طبیعت

۱: گوین گوین ۲: پای نشد ۳: خدمت ۴: م : مقدار یک کاف سه روزه

اصحاب شود... ۵: ع : و این دره

گنجانید بنقص خود و کمال حق و بجز خود و قدرت حق و بظلم خود و عدل حق و بجهل خود و علم حق و بذلت خود و عزت حق و بپندگی خود و خداوندی حق و بفقر خود و غنای حق و به تقصیر خود و به نیت های حق و بقای خود و بقای حق و به برتری قیاس . شیخ نیز از برای آنست که چشم مرید را باین معنی گنجانید . پس هر چند مرید در اثبات خود و کمال خود پیش کوشد یا عملی کند تا کمال وی ظاهر شود ، شیخ از وی بیشتر رنجد ، چه شیخ این همه رنج از برای آن میکند تا چشم کمال بن نفس او را بدو زد ، چشمی که کمال حق بدیند گنجانید و او هر لحظه در کمال خود چشم دیگر گنجانید ، پس در صفت رنج شیخ میگردید در حق خویش . در وفتی میباید که در کمین نفس خویش باشد تا هر چشمی که کمال خود می گنجانید حالی آنرا می بندد و اگر نچنین کند تا او را خبر شود نفس از هر سر ملوی چشمی بدین کمال خود گنجانید و از دیدن کمال حق کور گرداند که خاصیت نفس این است .

شرط پنجم آنکه شیخ میباید که بر مرید بهر الکل صورت از تنزیه و تقدس ظاهر شود و هیچ وجه بهر اسرار خود مرید این را مطلع نگرداند از خوردن و خفتن و غیر آن ، چه مشاهده اوصاف بشریه صورت قوت گردد از جهت ضعف و نقصان مرید . پس لازم است که خود را محکم نماید و اسرار حقانی و احوال ربانی بمقدار حوصله طالب گوید و گرنه زیان دارد کاسم القاتل .

حضرت قدوة الابرار میفرمودند که بعضی از اسرار بنسبت منتی اند ، اگر مقتدی مطلع میگردد موجب انکار وی بود و انکار او حرمان او باشد . حقایق نظام دارد جمیع طالبان را از این مهله ^{شده} بالنی و اله الا بمعاد . و بعضی اسرار این طائفه از آن وادیه آید که وی نمی فهمد ، فی الجمله اگر تفهیم تسلیم کرد و پنهان داشت ، معاذ الله اگر بر دیگری اظهار کند قباح است و مشایخ بر آنند که از کشف اسرار پیر چون منصور بهر دار آمد به دم در سر کین ای یار زینار ^{شده} اگر کردی دمی در کار انکار

آورده اند که حضرت شیخ عروج عثمان مکی که پیر و استاد حضرت منصور بود و جزو کی تصنیف کرده در علم تصدیق

۱- م : صفت ؛ ن : صفت ؛ ج : صفت ؛ ع : م ؛ که در حق رنج خویش ؛ چ : و در حق خویش ؛ م : م ؛ که در حق آنچه خوش شدم ؛ سوئ : م ؛ "کور" ندارد ؛ ع : کمال ؛ ع : کسم ؛ ع : خمران ؛ م : مهملات ؛ م : پس ؛ م : فلم ؛ م : کنی ؛ م : م : کشتی ؛ ع : عمرو بن عثمان بن ارب بن عاصم المکی الکوفی ، کنیت ابو عبد الله ، استاد حسین منصور حداد ، از اقربان جنید و خزاز است . اصل او از عین است . در ۹۱ هـ یا ۹۲ هـ وفات یافت ، و برایت هروی آخر الح است (رجوع کنید به هروی ۱۹۲ ، تذکره ۲۰۳ ، خزینه ۲ - ۱۷۱ ، سلی ۲۰۰ ، تفسیر ۲۸) ؛ این [تعبیر بر صفحہ ۲۰۱]

و بسی از خالق و معارف در وی درج کرده و روزگاری از علم شریف خود در تالیف او خرج نموده بود . خواص
اسرار که برون از ادراک افکار بود از خلق پنهان می داشت . وی آنرا پنهان بر گرفت و آشکارا کرد
و با علماء فاضله نمود . سخن باریک بود ، در ساختن و مهجور ساختن ، وی بر حلاج نفوذ کرد و گفت الهی کسی
را بر کار که دست و پایش بهتر و بر دار کند . و آن هم که واقع شد بدعای استاد وی بود .

پیش دین الحاس فی اسیر میا کز بر دین تیغ را بنود حیا
نکته حاجون تیغ بود استیز گر نداری تو سپر و سپهر گریز

حضرت کبیر سیر سلطنت معارف و مملکت کواشف عرض رسانید اول ازین طائفه که بود که وی اشارت در عبارت آورد و چگونه
در عبارت میگنجد و معیاران لسان چندان ویرایش نمود ؟ فرمودند اسرار معارف و آثار طائفه عالی تر از آنست که در بیان
آید . فرمود چه علوم معارف آنچنان که باید در دل فرو نمی آید و اگر شمای در دل نزول کند گاهی در بیان نیاید
و آنچنانکه در بیان آید در کتاب آورده نشود ، و حضرت خواج ذوالنزن مصری پیشین کسی بود که اشارت بمعارف
آورد و ازین طریق سخن گفت . چون سید الطائفه پدید آمد در طبقه دیگر این علم را مرتب نهاد و بسط
کرد و کتب ساخت . چون شیخ شبلی پدید آمد آنرا بر سر منبر نهاد و با خلق آشکارا کرد و حضرت جنید
گفت ما این علم را در سردابها و خانها پنهان میگفتم ، شبلی آمد آنرا بر سر منبر برد و با خلق آشکارا کرد
مصری که سر منبر نمودند عاقلان دیوانه را نگر که کبر دم نثار کرد
هر گوی که بود مدبرای دل ننان بیرون کشید و در هم دوزگار کرد
راز درون بیرون کرد چون خطیب آمد فراز منبر و خود آشکارا کرد
گفت انا اسمع و انا اقول هل فی الدارین غیری
کجا غیر کو غیر کو نقش غیر سوی الله و الله ما فی الوجود

[بقیه حاشیه ۱] در این مضمون حلاج و استاد وی در صریح ۱۴۴ منقول است ، جای هم این روایت را در نهج ۱۵۱
آورده است .

ط : بوغست ط : بر دگر ط : آن هم بآن بوی بود و بدعای استاد وی
ط : رجوع کنید بحاشیه ۱۴۴ ط : رجوع کنید بحاشیه ط : بوغست ؛ از " ذوالنزن مصری " تا این جا
در نهج ۱۴۴ هم آمده است ط : در "م" شری زیر خط که ع ، هم به افع ام ، هم ۹۰ ندارد : —
منی شنیدم و گویم من + ریاضت در دو جهان یزمن

خواج ذوالنون گفت سه سفر کردم و سه علم آوردم در سفر اول علمی آوردم که خاص و عام پذیرفت، و در سفر دوم علمی آوردم که خاص پذیرفت و عام نپذیرفت و در سفر سوم علمی آوردم که نه خاص پذیرفت و نه عام خفایت شریفاً طریقاً و حقیقاً. شیخ السلام پیر هری میگوید که اول علم توبه بود که آنرا خاص و عام قبول کردند، دوم علم توکل و مسامت و محبت بود که خاص قبول کرد و نه عام و سوم علم حقیقت بود که نه بجاقت علم و عقل خلق بود، در دنیا فتنه، و بیرون مجبور کردند و با وی بانکار برخاستند تا آنگاه که از دنیا برفت. و هم پیر هری گفت آن سفر بسین او نه بپای بود که با او نه تقدم روند که بهمهم روند.

شرط شناسم آنکه میدان خود را نگذارد که با شیخ دیگر نشیند و نه با مردان شیخ دیگر، بجهت آنکه ممکن است که هوای این مرد مخالف آن یک باشد و بر شایع لازم که مخالف هوای مردی فرایند، چونند با هم دیگر نشینند و هوای شان مخالف است و امر شیخ شان بر خلاف هوای شان، پس هر یکی از شیخ دیگر را موافق هوای خود باید ضرورت میل کند، و این میل پیش این طائفه علیه ائمه است و این ارتداد حکم طریقت موردت بعد و قطعیت است. چون میل پیش دیگر کرد تشخیصش از نفر ساقط شود و بصحبت شیخ دوم میل کند و ملازمت اختیار کند و اگر این شیخ نیز از ارباب حقیقت است بر موجب مقام شیخوخت بجهان چیز امر کند که شیخ او نش فرموده بود. چون فرموده او را مخالف هوای خود یابد باز به شیخ خود رجوع کرده معلوم شد که صادق نبوده است پس بفرموده نفس شایع که ازین جاراند و از آنجا آمده خوار و بیکار و سرگردان. ذهب مع الذاهبین الی سبعین الطبیعت و الجماله نخوذ بالله من هذه القطعة و الخذلان.

۱. «خواج ذوالنون گفت... روند» : همین عبارت در صوری ص ۱۲۱ و نفعات ص ۱۲۲ منقول است. ۲. خاص پذیرفت

۳. ط: قبول کرد و عام قبول نکرد ۴. ع: شدیداً؛ ن: سریداً؛ اما شریک معنی سفور و مطرود، طری و خرید در عرف و شخصی را بویزد رانده و سفور شود (المنجد) ۵. ط: کل آن پیشینه علم کی وی گفت علم توبه بود

۶. ط: و دیگر ۷. م: «و هم پیر هری گفت» ندارد ۸. ط: هم ۹. م: هم ۱۰. م: هم ۱۱. م: هم ۱۲. م: هم

ن: ۱۳. م: هم ۱۴. ع: دیگر نشیند ۱۵. ع: مخالفت ۱۶. ع: هواهای ۱۷. ع: مخالفت

۱۸. م: یا به ۱۹. ع: القطعیه

فعل است که خواجہ روزگار گنجشکر قدس اللہ سرہ در خدمت پیر خود حضرت خواجہ قطب الدین بودند . حضرت
 معین الدین جہت مصلی از مسلمانان مد ار الخلفہ دہلی بدین سلطان شمس الدین کہ مرید خواجہ قطب الدین بودند .
 حضرت خواجہ قطب الدین باستقبال برآمدند و بتعلیم نام در آوردند . حضرت گنجشکر بدین حضرت شیخ معین الدین رفتند .
 استفسار کردند کہ چون پیر پریشان و شمر آمد ، چرا المذہب انشیان نفرستید ؟ گفتیم : بدو سبب از مذہب انشیان
 مانعیم : یکی آنکہ ورا ہم بہ پیر خود است نہ بادیگری ، دوم آنکہ در یک مجلس محدود و بزرگوار بودند ، اگر اول پیر خود
 را سر در قدم می آوردیم پس پیر از جہت ادب پیر خویش ادب نمی نمودند ، و اگر بہ پیر پیر خود توجہ میکردیم ترک ادب
 واسطہ پیر میشد . مرا عرفان پیر از پیر شدہ است نہ از غیری . آخر الامر حضرت خواجہ معین الدین حضرت
 خواجہ قطب الدین خطاب کردند کہ بابا بختیار ! شنیدہ ام کہ مولانا فرید شہنا پیوستہ اند ، چگونہ کسی است ندیدہ ام
 حضرت انشیان مودہ ما را طلب کردند و دست گرفتہ در پای خواجہ خود آوردند . چون نظر شریف مرا روی
 انشیان افتادہ بسیار مستبشر شدند . فرمودند کہ بسیار خوب کسی است . روزی حضرت انشیان و حضرت
 خواجہ معین الدین نشستہ بودند . حضرت فرید بہ پای خدمت البتادہ بودند . حضرت انشیان فرمودند کہ
 بابا بختیار وقت آنست کہ فرید را در نظم ولایت و واسطہ عقد عقد کنید . فرمودند خوش باشد . و
 مورد و عزیزان انشیان را در حجرہ بردند ، دادند آنچه دارند .

حضرت مدوۃ الکری مناسب این تمثیل فرمودند کہ اتفاق جمیع مشائخ این است کہ مرید را بر خلاف عادت وی
 امر کنند کہ کارادت ترک الحادث بشود و دست ، ثلث مریدی هست کہ بر و کائف کثیرہ و اوراد کثیرہ
 اشتغال دارد ، اصلہ توجہ باطنی و از کار ستری و فاعوی نمی پردازد . خاصہ است کہ شیخ نوی ویرا
 از وظائف کثیرہ باز دارد و در وظائف محمودہ امر کند و اہم اشتغال و میرا ملحق خواہد کرد و شیخ
 دیگر مریدی دارد کہ اصلہ بر وظائف کہ معمول مشائخ اند سل نمی کنند و غلو در توجہ باطنی دارد حتی کہ

۱۰ خواجہ فرید الدین گنجشکر خلیفہ حضرت خواجہ قطب الدین اوشی در ۶۴۲ھ وفات یافت (اخبار ان ، و برای اطلاع تفصیلی
 براہین احوال خواجہ رجوع کنید بہ کتاب انگلیسی بنام حیات و عدہ خواجہ فرید الدین گنجشکر تالیف پروفیسر اوزغامی دانشا بہ علیہ)
 ۱۱ خواجہ قطب الدین بختیار کاکا اوشی خلیفہ بزرگ خواجہ معین الدین چشتی است ، از اکابر اویہاء و اجلہ امنیہا است . رمزی ثوال
 در مغل سماع این بیت شیخ اندہ نام بر خواند : کشتگان خبر تسلیم را + ہر زمان از غیب جانی دیگر است . خواجہ چارنابانہ روز در وجہ
 و خیر ماند و روز پنجم چہار دہم ربیع الاول ۶۴۳ھ جان بحق دار . میرمن دہلوی در غزلی اشارہ باین قصہ کردہ است :
 جان سیرین یک بیت دادہ آن بزرگ + آری این گوہر ز کانی دیگر است + کشتگان خبر تسلیم را + ہر زمان از غیب جانی دیگر است (اخبار ۳۴)
 ۱۲ خواجہ معین الدین سرطخہ ششائے چشتی معتمد و سنا است ، بیست سال در خدمت خواجہ عثمان عارولی بود . در زبان
 (بقیہ بر صفحہ ۲۰۴)

از مصلوٰه مفروضه گاه گاه هم بازمی ماند. ضرور است که شیخ وی ویرا میر و طائف تریف خواهد کرد و از توبه
 و شغال باطنی که معصوده ششایح کبر اند زیاده غلو نخواهد فرمود، چه اتفاق طائف صوفیه و ششایح غلبه آنست
 الصوفی ابو الوقت باید نه ابن الوقت کما یجی بیانیه فی مکانه. اتفاقاً این دو مرید از آن دو شیخ
 بمقامی بیکدیگر اتفاق یافتند و از اشتغال بیکدیگر استفسار کردند، هر آینه اشتغال و طائف خود را مخالف
 بیکدیگر یافتند، عجب نیست که شمس‌الطاهرین بر سبیل اعراف از جانبین ظاهر گردد.
 حضرت قدوة الکبری تقریباً میفرمودند که ابو بکر قحطی که از مریدان ابوالفتحان حیر است یکی از ششایح
 بغداد دو چار شد، گفت پیر شما شمارا بچه دلالی کرده است؟ گفت بله از آن طاعت و تقصیر دین معصیت.
 گفت این گری محض پیر شما شمارا آموخته، چه در تصوف و توحید گمانگی میباشد.
 شیخ الاسلام پیر صری قدس سره گفت که تقصیر آن وقت بیند که کردار از خود داند، چرا از الله
 خلقکم و ما تعلیم کردار و گفتار از وی بیند؟ ابو بکر صری گوید من لم یندس بح له و فاء العبودیت
 فی عین الربوبیت لحد تصف له العبودیت.
 هر چند که آن بزرگوار روت افعال از خود محاسبه گفت سکن مناسب حال هر مریدی این ملاحظه نبود. اگر خود باشد
 بخاطر وی آثار برآمده باشد خللی در کار آید اعظمی الله وایاکم.
 حضرت قدوة الکبری میفرمودند که طبیب حاذق و حکیم و اتق آنست که هر دینی را بموافق مرض و موافق طبع وی
 مداوا میکند، مثلاً کسی را که حرارت و صفرا بر و غالب بود ویرا شربت نبات فرماید، شخصی را که تب ثقل بود
 ویرا خاقه فرماید. همچنین ششایح نیز مریدان را مناسب حال مجاهده میگویند، کسی را مجاهده اند و کسی را مجاهده
 اصل. اگر این مریدان بقیاس حال بیکدیگر موافقت کنند موجب درمان بود چنانچه حضرت خواجه مظفر را ششایح
 را در ریاست و مالش فراغت این در نشاند و تاج کرامت بر سر وی نهادند.

[بقیه فائیه ۲] راجع به چهره رای با جمیع آید. در ۶۳۳ م وفات یافت و در اجیره مدفون گشت (راخبار ۲۲)

۳۴۴ م: غنی شمر ۳ م: سکن
 ۳۴۴ م: "ابو بکر قحطی که از مریدان ... (العبدیت) همین عبارت در لغت ۱۳۱ م نقل است. ناخذ هر دو کتاب لغات صری است
 و عبارت طائف و لغات با عبارت صری بسیار متقارب است. ابوالفتحان حیری: نام وی سعید بن سعد اسماعیل بن سعید
 بن منصور الحیری انشاپوری، اصل وی از ری است، شمارد شاه نجف که با جعفر صادق صحبت داشت، امام و یگانه وقت بود
 در ماه ربیع الاول ۲۹۸ م وفات یافت. قبر وی در نیشابور است (رجوع کنید به صری ۱۹۸ م، سکن ۱۳۱ م، راجع به ۹-۹۹)
 [بقیه بر صفحه ۲۰۵]

کسی را بی شفت تاج بر سر خاداه بادشاهی خشتی و تر
دگر را کرده در منزل جگر ویش پس آنکه خواند سوی مسند خشتی

حضرت شیخ ابوسعید الدیلمی فرمودند که ما را باین دگاه از راه بندگی آوردند و خواب مظفر را از راه خداوندی
یعنی ما بالمجاهده مشاهده یافتیم و وی از مشاهده مجاهده آمد . خواب ابوالمظفر بگوید آنچه بندگان را قطع
بودی و مفاوز و خیانتی روی نمود من در بابش و صدر یافتیم و اصحاب رعونت این قول را بدعوی بر دارند
نه هر کس میرسد منزل باین راه نه هر کس می نهد پا بر سرگاه
و این دعوی گواه است بر نقص حال و کمال .

شرط هفتم . آنکه در اول تربیت یقین مرید کند در امر قوت زکیه که آنست بیشتر مریدان از قبیل قوت است
چرا که اغلب عبد البطن اند و هکلی صفت بر اراکل دارند . چاره بنیت این چنین مردم را که در جای قرار دهند
ایشان را که در آن حوالی او کسی نبود و بر تجربه نشانند و به صفت مدعا یه و اعلام کنند که رزق مقسوم البه
بی سنی تو برسد تا آن زمان که یقین او درست شود و قوای حاصل گردد .

حضرت قدوة الابرار فرمودند که قوت پاک نمایه تخم است که در زمین مده سماک میریزد . اگر تخم
قوت زکیه و حلال است نهال احوال حاصل خواهد بر آمد ، و اگر تخم قوت شبعه دارد خطرات فاسده
و کسالت بر عبادت حصول نشود ، و اگر تخم قوت حرام است درخت معصیت بر یخت خواهد داد .
هم ازین جهت بود که حضرت ابواسمعیل شامی و والده حضرت شیخ احمد ابدال را باطل حلال امر کرده تا شیر
پاکیزه مولود را بخوراند .

آورده اند که حضرت ابوالاحمد ابدال پسر سلطان فرسافه است که از شرفای چشت و امیران
ولایت بود ، خواهری داشت بنایت صالح . شیخ ابواسمعیل بخانه وی آمدی و طعام وی خوردی .

[تقریباً ۲۰۰-۱۴۲، تقریباً ۲۵] ، اما جری منسوب به جریه که محدث است در نیشاپور (سمانی ۱۸۲ ب) ،
و فی جیبی در تبیع شایخ الافکار القدسیه (۱- ۱۴۴) میگوید که این جریه نیشاپور که از افغان است ماسوی جریه است که
در عراق از عراقی کوفه است (عروجی حاشیه ۱۹۵) ط : یکی دیدم بینه او ط : بر گزارد ط : از معصیت
ط : گوری محض است ، م : بگری محض ؟ ط : یعنی در تصوف و نیکی عبادت ، آن خود بیره نفس است .
ط : م : "شیخ الاسلام گفت" : ندارد ط : ن : یعنی که خود را کردار بینی ، چیرانه مع او بینی ؟ ط : ن :
"چیرانه مع او بینی ؟" ندارد ط : بگری ؟ م : "العلیه معی" ندارد ط : ن : عزیمت ! یعنی

[تقریباً ۲۰۰-۱۴۲، تقریباً ۲۵]
نیشاپور (سمانی ۱۸۲ ب)

روزی ویرا گفت که برادر ترا فرزندی خواهد بود که ویرایشانی عظیم باشد، میباید که محافظت حرم برادر خود
 بکنی تا در ایام حمل چیزی که در آن شب و حرمی باشد نخورد. آن ضعیف ضاکم بفرموده شیخ ابراهیم
 بدست خود در سیمان رستی و فروختی، مایحتاج حرم برادر خود متحیا داشتی تا در سن ستین و نمانی
 در زمان خلعت المعصم باشد خواجه ابراهیم متولد شد و همان ضاکم در خانه خویش از دم حلال پرورش
 میداد. گاه گاهی شیخ ابراهیم نجانبه دی آمدی و در آوان صبا خواجه احمد را بیدار می گفتی که
 ازین کودک بوی آن می آید که از وی خاندان بزرگ ظاهر گردد، و احوال عجیبه را تا غریبه مشاهده
 افند.

شرط هشتم آنکه اگر شیخی را بپذیرد که از و زیاد است ملازمت او اختیار کند و در این خود را نیز امر کند
 بملازمت او، زیرا که صلاح او و دیگران در این است و اگر این چنین نکند معلوم میگردد که شیخی او از
 برای حب جاه و جلب قلوب نامس و بجهت مقام دنیاوی بوده است و از صحت درو هیچ بنوده است، غیر
 حب ریاست و تقدم چیزی دیگر نبود و این عین نقص است و ازین جااست که معطفی علی الله علیه و سلم
 فرموده اند لو کان موسی حیا لما وسعه الا اتباعی. ایاس و عیسی در تحت حکم شریعت پیغمبر ما
 بودند که اگر زنده می بودی. پس باید که ششای بدین وصف باشند.

تقریباً میفرمودند و چند حضرت شیخ الاسلام احمد زنده پیل جامی را توجسبوی هرات شد و میان بزم
 سفر اعیان به بستند، چون بدین تسکین رسیدند جمعی از بزرگان که همراه بودند پرسیدند که حضرت شیخ
 بمرات در خواهند آمد؟ شیخ فرمود اگر سرزند که ششای ماضی شمر هرات را با غنچه رضا ریان میگفتند
 و در با غنچه مردم نتوان در آمد مگر به فضای باغبان
 لی نفس رخصت این باغبان در نتوان یافت درین بوستان

[بقیه مایه ۲۰] ۱: م: بحسب؛ ۲: م: عفا الله؛ ۳: م: همین؛ ۴: حضرت فواد نظیر بن ابراهیم هراتی

کراشامی، خواجه نظیر از ششای جبل بود، در وقت خود یگانگی ششای بود، با عبد الله خراز صبت دانسته بود (رواج کشید به)

صردی ۴۱۰، نفحات ۱۱۸، سلمی ۹۶، قمریه ۲۵) ۵: م: بافت؛ ۶: م: درین قعه بروی؛

[بقیه مایه ۲۱] ۱: م: بیرون زد؛ ۲: م: بهت؛ ۳: م: بعیت؛ ۴: م: رواج کشید به مایه ۱۲۵؛ ۵: م: رواج کشید به مایه ۱۲۶

۶: م: ازین م: م: بهت

۷: م: ازین؛ ۸: م: بهستی؛ ۹: م: واجب است که شیوخ این فائده و شیخ این طریقه بدین مضافند

۱۰: م: شیخ الاسلام احمد نامی، رواج کشید به مایه ۱۲۱؛ این داور اول جام در نفی ۲۴ تقریباً در همین الفاظه کوراست؛ ۱۱: م: برین

[بقیه مایه ۲۲]

خبر و وصول حضرت شیخ اهد جام بجابر بن عبد الله رسید . گفت ما برویم ، محفّه شیخ الاسلام اهد جام را بر دوش
گیریم و بشهر آوریم . پس فرمود ما محفّه پیروی شیخ عبد الله انصاری را بیرون آوردند و در شهر نادی
کردند که همه اکابر باستقبال شیخ الاسلام اهد بیرون آیند . همه اکابر بیرون آمدند و روان شدند
چون بدیه شکیبان رسیدند و بخدمت حضرت شیخ در آمدند و نظر مبارک وی بر ایشان افتاد بر جای خود بماندند و حالهای
عظیم پیدا آمد . روزی دیگر محفّه را در آوردند و استعا کردند که قرار بر آنست که شما را بر دوش بشهر ببریم ، کرم
فرمایید و در محفّه نشینند . حضرت شیخ الاسلام اجابت کردند و در محفّه نشستند ، دو بازوی پیش محفّه را
شیخ جابر بن عبد الله و قاضی ابوالفضل یحیی بر گرفتند و دو بازوی پس را امام طهیر الدین زیاده و امام محمد الدین علی
حبیبی بر گرفتند و روان شدند و هیچکس را نمی دادند . حضرت شیخ خاموش بودند ، اما ساعی بر رفتند ، پس
فرمود که محفّه را بپهنید تا سختی بگویم . چون محفّه را بپهنادند فرمودند که شما می بدانید که ارادت چیست ؟
گفتند فرمایید . گفت ارادت فرمانبرداری است ، هم گفتند بلی . فرمودند که چون چنین است شما سوار شوید تا دیگران
محفّه بدارند که هر کسی را نصیبی باشد . اکابر سوار شدند ، دیگران محفّه بر گرفتند . چندان خلق از شهر و روستا
آمده بودند که بسیار کس از مشهوران بودند که نوبت بایشان نرسید . چون عقبه رسیدند و در خانه شیخ عبد الله
انصاری نزل کردند بیشتری تا شکر که صاحب ارشاد بودند اصحاب خود را بحضرت شیخ الاسلام عرض کردند و خود هم
مستفید شدند .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که اگر هر کسی یکجفت در ادبی مجموع نشیند ، یک پریشان در میان ایشان باشد ،
بموجب فرموده آنکه اغلب تابع رقیح است بر هم غلب گردد و صحبت او پریشانی بار آورد و احتیاج از غیر چنین از
اهم مهمات است .

روح را صحبت ناخوش عذابیت الهی^۹

[تفسیر غنی^{۱۰}] : ن : در باطن مردم ... برضای باغبان : ن : ندارد : ن : شمرند از ...
ن : صیفم : ن : می دانید : ن : شایسته : ن : اکثر : ن : تاثر : ن : بشرط : ن :
ارادت : ن : ابر جمع : ن : در میان آمدند : ن : دیوان حافظ : ۲۵۳

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که صحبت با کسی باید داشت که با او ارتباط کلی داشته باشد تا سبب وجدان مقصود گردد و آن انجذاب نسبت جبری است مع الحق سبحانه و اگر نه چنین باشد اجنبی است، جز تفرقه چیزی دیگر حاصل نمیکرد و لهذا بعضی از بزرای طریقت فرموده اند که اصحاب مواجید و ارباب احوال با کسانی که احکام علمیت ایشان غالب است مجامعت نمایند که همفکشان ایشان صد طرق مواجید و نفع سبیل مواجید تحصیل نمایند. صلحا و زهاد و علماء فی نفس الله عز و عزیز اند و معتنم و ما ایشانرا معتقد ایم. اما مناسب نسبت و طریقت نیستند. در اوقات صحبت خاص از آمدن آن نوع مردم نهایت متوحش میشدند و حکایات بلند مردم نمیکشیدند. یکبار در حجره محله خواجه گشتی باین خادم از حکایات عالی اهل معرفت میفرمودند. نهایت گرم شده بودند و این کمینه در پیر تو الوار معرفت و معارف و پذیر ایشان محو شده بود که ناگاه یکی از اصحاب که نسبت زهد و تقویٰ بر ایشان غالب بود در آمدند. فی الحال ساکت شدند و فرمودند که سخنی از شما گریخت، گویا چندان معتقد این حکایات نیستند. آن عزیز گفت که من معتقد ام. فرمودند که ما میاری داریم و آن آمدن سخن است. سخن چون باد آسیا تیزی می آید. شما که در آمدید مطلقا استیاد، بسخن شما آن میار از دست نمیدهم. باید خضر فرمودند که یکبار در مجلس حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم صحبتی که محرم اسرار طریقت بودند حاضر بودند و با ایشان از دقائق علوم کاشف و حقایق اسرار فاشده میگفتند. جمعی که استعداد و قابلیت استماع آن سخنان نداشتند در آمدند. آن محضر صلی الله علیه و سلم فرمودند خروا انا کلم. موحمان معلوم کردند پس دهنای استعدادات خود را بیپوشید که بجهت توج و سخن کشی شما سخنی می آید، اگر گفته شود این مردم اصلیت آن ندارند، در عطف می افتند و زبان زد می شوند و مردم آئینه فهمیدند که دهنای کوزه ها را بیپوشید تا حیوانات زهرناک نه افتد. سبحان الله که چون مقول آن محضر است چنین بوده مرا کمینه در شان وی اوستیت جوامع الکلم نازل شده.

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که انظار حقایق صوفیه و اصدار دقائق کالیف علیه گاه چنان میباشد که از هر یک صاحب بگیرد و در تیزی نقل میکند که من در ملازمت حضرت میر سید میر فتم. چون خوابی در آمدند حضرت میر

ک: م: اجنبیت ک: ع: مواجبت ک: م: آم: م: نیز ک: م: سخن کسی ک: ع: می آید
 ک: ع: حضرت میر تعلق تمام معارف ... ک: م: بوجوه تفسیر بعضی

عارف مجیب و اسرار غریب میفرمودند و صراحتاً که حضرت خواجہ پیشین امیری در آمدند حضرت امیر بی اختیار در سخن می آمدند و حکایات نادراسرار و معارف ظاهر و سکریند که در او کلمات دیگر نبود .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که خواجہ حسن صبری چون سر بنبر سر می آمدند نکات لطیف و مقامات شریفی که مناسب عرفا بود میفرمودند و در وصف معارف گفتن و در حقایق سفتن گفتن تمام و شمرده نام داشتند اگر چنان می بود که تا حضرت بی بی راجه صبری در پای منبر حاضر نمیشدند و غلط نمیکفتند . روزی انتقار وی بسیار کشیدند و دیده برای وی خیلی داشتند . چون اصحاب را خواطر طول شد یکی از انشیان بر بسیل تعرض میرفت رسانید که چه شد اگر یک زالی در پای منبر نیاید و چندین اصحاب انتقار میکشیدند . حضرت خواجہ فرمودند که لقمه که از برای دهن منیل آراسته ام در دهن مور چون نهم و طعم که برای کرگدن پیرایسته ام در فم چو زده مرغ نتوان نکلند .

علی بنی دلی بباید تا بشنود ز بوی صرخر چگونه فهمد مترنم طبع و
حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در مقامات خواجہ دیده ام که والی بلخ دختر خود سلطان احمد خسرویه عرض کرد انشیان نابار عدم مناسب قبول نکردند . دختر نهایت سالم شد و بخت حضرت سلطان کس فرستاد و گفت ما ترا درین طریق جوالمرد پنداشته بودیم

خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم

این چه بخل بود که کردی . بخوایستی که فقری بواسطه تو بدولت معنوی برسد ؛ چون این سخن بشنیدند خدمت سلطان را میں تمام شد ، او را قبول کردند و در عقد نکاح در آوردند . باینکه فرصت چنان شد که انشیان از محل و مایع و کشف واردات او عاجز شدند . آخر الامر حضرت سلطان العارضین در سببام بردند . صحبت در یکدیگر بسیار محرمانه و عالی شد چند مرتبه تنزل میفرمودند تا سلطان احمد نکات حکیمانه میفهمیدند . حضرت سلطان العارضین بارها فرموده اند که صل و مایع و مکشوفات تو از برکت نسبت در کمال محرمی انشیان واقع شد . سلطان احمد را تشنگ و عزیزت در کار شد . فاطمه معلوم

۱- رجوع کنیز ۴۶۳ ع : اغلب ادوات ۳ ع : معارف ۳ ع : مورچه نتوان نهاد
۲- احمد خسرویه : نسبت ابوجهاد ، از مشایخ خراسان بود ، با ابوتراب نخشبی صحبت داشته و
ابراهیم ادهم را دیده بود ، در ۲۴۳ هـ وفات یافت ، قبر وی در بلخ است (نفحات ۵۴ ، تذکره ابراهیم ،
فرزیه ۲ - ۱۴۰ ، سلمی ۱۰۳ ، قشیریه ۲۱)

کرد، بابت بر شوهر زد و گفت تو محرم تن منی و او محرم جان من است ۴

میان محرم جان و تن ای یار ز روی قرب آمد فرق بسیار

فاطمه در حضرت سدهاں العارفين پیچجا ب رضا حقایق نما و بی نقاب عذار معارف کشای می نشست . روزی حضرت سدهاں العارفين گفتند که ای فاطمه هر دست نگار بسته . فی الحال روی خود را پوشید و گفت تا آن زمان که نگار دست مرا بپندیدی محبت من با تو روا بود . چون نظر در دست و نگار من افتاد من بعد نشست و برخاست در یکدیگر

روان بود ۵

تا که میان من و تو ای نگار بودیم صحبت معنی بکار
صفت روحا بیدیم زین سبب چو نظر افتاد بدست و نگار

حضرت قدوة الکبری میفرمودند همه محبت مردم موجب خلل در نسبت نیست بلکه محبت بسی از اصحاب چنان میباشد که سبب وارد الهمی و فیض نامتناهی میگردد و از شیخ علاء الدین سمغانی نقل میکردند که حضرت شیخ با اصحاب نشسته بودند ناگاه واردی قوی رسیده . بجهت حفظ آن بخلوت رفته اند و آن حال زائل شده است . فی الحال بیرون آمده اند . باز وارد را دریافته اند . معلوم کرده اند که برکت اجماع احباب و مجالست اصحاب بوده است .

حضرت قدوة الکبری از حضرت خواجہ نقل میکردند که روزی بطریق عتاب و خطاب با اصحاب میفرمودند که همیشه کار شما معصیت و اختلاف بمردم اجنبی است و این طریق یکی از دو طائفه را رواست . اول جماعتی را که در بر نشود و حضور مستغرق باشند از خوف آنکه مبادا ایشانرا چیزی از نشود از کفرت سبحانه منقول گردانند . بدین مجالست احباب و مخالفت احباب ستر احوال خود خواهند کرد تا مردم بر نسبت ایشان اطلاع نیابند و پیش از وقت مرجع نشوند ، چه که قرب تسخیر است و لهذا انبیاء علیهم السلام باین جهت تسخیر نفوس است کرده اند و سلاطین نیز بسبب قرب ملکیت تسخیر نفوس کثیرین کرده اند و نیز آنکه اطفال در باطن کبر متصرفند از همین سبب است ، چه طفل قریب الحمد است از رب ، و شغف مهرب بنویاوه میتواند بود که از همین جهت باشد . منقول است که حضرت بنی علیه السلام فرموده

۴۵۴ : نگار ۴۵۳ : ندارد ۴۵۳ : نشوند ۴۵۴ : است ۴۵۴ : ستر

۴۵۴ : همین است ۴۵۴ : بنویاوه در چشم خود ۵

در چشم خودی مالیدند . میفرمودند که هذا قریب العهد من تمای . روم طائفه که بسطوت تجلی ذاتی ایشان بایست و حاجت ایشان تمام سوخته و از غیر حق کلی ببرد و فتنه و غیر حق ایشان را در هر دو سر ارادی و مقصودی مانده و از نزد حق سبحانه تکمیل دیگران مامور گشته و باذن حق تعالی در باطن مستعدان تصرف نموده اند و دلای ایشان از رزق تقید مبرادات منطویه خلاص گردانیده . بی این دو ملاحظه هفتشینی با مردم جائز نیست مگر عالمی که بموجب کریم و اما بنسبت هر یک فحش خواهد که از انوار علم او دیگران بهره مند شوند .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که محبت اجنبی مقبوی و متوسط را از صراحتی و موجب خلل در صفت و سبب تحصیل در جمیع است میباشد که محتر از محبت نا جنس بود . سبحان الله محبت را چه تاثیر است که جامه نا جنس هم متوحش وقت میباشد . در وقتی نقل کرد یکبار را در بحری دغدغه محبت ایشان شد ، بر خاستم و و هوسا ختم . هوا سرد بود . پرستینی داشتم . خواستم که پرستین خود را پیوشم . اتفاقاً پرستین شخصی دیگر که بخت اتقایی من آمده بود پوشیدم بدلی . چون در پایگاه بیرون خانقاه حضرت ایشان بر آمدند ، بشرف حضور شرف شدم و بنشستم . بعد از زمانی ادای نماز بامداد با صاحب کردند و سر در طبقه ذکر در آورده و با تمام بر آورده و سر مراقبه فرو بردند . بعد از لحظه سر خود را بر داشته فرمودند که در مجلس کسی بنگانه نباشد . بعد از تفحص گفتند هیچکس نیست . باز بر صفت مراقبه رفتند ، بعد از زمانی باز فرمودند که نیک تفحص کنید که بنگانه نباشد که محبت همچنانکه باید مسیر نمی شود . در واقع هیچکس نبود ، اعدام کردند . کرت سوم نیز همین عبارت فرمودند . آن در ویش گفت که من در پرستین خود نظر کردم دیدم که پرستین من نیست بخاطر آمدن که باین جهت نباشد . عرض کردم . فرمودند جهت همین است . من بیرون آمدم و پرستین را گذاشتم و در آمدم فرمودند این زمان نیک شد . جهت همین بوده است .

چرا مردم به محبت نیک مایل نباشد کاندرو تاثیر دارد
بود در جامه هم تاثیر مردم کسی کین نشنود و تغییر دارد

نظر پنجم : حضرت قدوة اکبری میفرمودند در مقامات خواب آورده است که شیخ نباید که عالم باشد سبک این راه ، تا

له کذا ۱ : ع : طایفه ۲ : قرآن ۳ : والعنفی ۴ : ع : محبت نا جنس ۵ : ۲ : ندارد
۶ : ع : وقت بگاه ۷ : ع : جامه ۸ : ع : ندارد ، و در حاشیه ۹ : ع : نوشته است :
در کتابی شرط نم این جا نوشته و بالابجای شرط نم حضرت قدوة اکبری نوشته برد .

هرگاه واقعه افتد و جب واقع گردد و از آن واقعه او را اشکال پیش آید از عمده آن تواند برآید و رفع اشکال تواند کرد و تاثر در تجلیات جلدی و جالی و ترقی از وی تواند کشیدن ساکن را . نه آنکه ویرا عیباید که اطلاق بر اسرار و نیات باشد و لهذا فرموده اند که باید که مجموع اشکال و احوال و شجاعت خود پیش شیخ خود عرض کند و گوید که شیخ بر احوال من مطلع است ، زیرا که اطلاق بر اسرار از شرائط شیخی نیست . از امام ابراهیم قمی نقل میگردند که گفته اند شیخ فرموده اگر از اصل اشراق اند عرض احوال از مرید ترک ادبست ، و اگر از اصل اشراق نیست ترک عرض از ترک ادب است . بسیاری از شایخ اشراق بر خواطر و نیات مرید از شرائط شیخی و ارشاد نداشته اند بلکه آنچه شرط است آنست که اگر مرید را در طریق اشکالی افتد که در ترقی و مدارج قرب برسد و دشود بعد از آنکه مرید عرض احوال و اشکال کند شیخ غرض احوال و حل اشکال تواند کرد تا در ترقی برو مفتوح شود . البته مرید عرض احوال بحسب احوال محسب ظاهر کند و گوید که شیخ میداند چه احتیاج بیان است ، گاه باشد که داند و گاه باشد که نداند ، چون نادانستن بطریق تکمیل قادر نبود باید که بعضی شیخ رساند . تقریباً مثنوی حضرت شیخ سعدی شیرازی بر زبان عبادک خود دارند

یکی پرسید زان گم کرده فرزند که ای روشن گد پیر خردمند
 ز مرقش بوی پیر اهن شنیدی چرا در چاه کنش ندیدی
 گفت احوال ما برق جهانست دم پیرا و دیگر دم نهانست
 گوی بر طایر اعلی نشستم گوی بر نصیب پای خود بنشستم
 در روشن بر حالی بماندی سر دست از دو عالم بر فشاندی

حضرت قدوة الابرار میفرمودند اشراق بر خواطر اگر چه از شرائط ارشاد و تکمیل نفورده اند و ممکن نادر شیخی باشد که وی مطلع بر احوال صوری و معنوی مرید نبود چه بعضی از اوصاف ذمیه که در مرید مذبح است و از خصایل خسیسه که در وی مذبح بسبب خوره شیعیانی بر پیر اظهار کردن نمیتواند . پس اگر شیخ مشرف بر خواطر نبود ویرا چگونه از آن ذایم باز دارد . با بعضی را مشرف بر خواطر میکنید و بعضی را بکس . چنانچه در طبقات الصوفیه دیده ایم

ع : واقعه و اشکال به پیش آید ع : بر آید ع : کشیدن ع : رجوع کنیم به شیخ
 ع : مدارج ع : روان ع : دم دیگر ع : ندارد ع : سر

که شیخ الاسلام میگوید که خواجہ ابوعلی فاروقی را حقیقتاً بر خواطر واقف گردانیده و هم بر اظهار آن اذن فرمودند و شیخ احمد ثزنه پیل را بر خواطر واقف گردانیده و هم بر اظهار آن واقف ساخت و جمیع خواطر را تابع خاطر وی کرده . حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که صاحب کشف المحجوب را وقف در سلوک افتاد که حل آن بر وی دشوار شد . قصد بر شیخ ابوالقاسم گرگانی کرد ، و پیر در مسجد یافت که بر در سرائی وی بود ، شنید استیاده بود و واقعه وی را بعینها بستیونی میگفت ، تا پرسیده جواب خود یافته . گفت ایها الشیخ این واقعه من است . گفت ای پسر این سترن را خدای تعالی درین ساعت بامن ناطق گردانیده تا ازین این سوال کرد .

شرط دهم : در مقامات خواجہ آورده اند که شیخ بامر بدین در شبانه روزی جز یکبار اختلاف و آمیزش و مجامعت نکند که کثرت التماسه فقد الحرمة و از برای خود خانه خود جدا میداشتند و از برای اصحاب نیز خانه جدا . حضرت قدوة الکبریٰ نیز در سفر و حضرین شرط را رعایت نمیکردند . اگر در سفر میبودند خرگاه جدا خود را بر پا میکردند و خیمه های دیگر برای اصحاب در اندک مسافت نصب میساختند و اگر در ملک داشت حضرت مخدومی میرفتند حضرت مخدومی هم بمقتضای طبع شریف دو وثاق تعیین میکردند و جبره که نزدیک خود بود جز در یک دیگر حاضر نبوده حضرت ایشان را میدادند و خانقاه دیگر بجهت اصحاب در روحا بدم دو مقام آراسته بودند یکی وحدت آباد دوم کثرت آباد و خود در وحدت آباد می آسودند که در وی سجاده بر آورده ایم و این وحدت آباد را غیر از ده اصحاب دیگری نه بر آورده است . حضرت نورالمین و این خادم که نظام غریب بینی است و حضرت شیخ بکیر و شیخ عارف و حضرت شیخ معروف و شیخ الاسلام و شیخ زکریا الدین قاضی مبارک و شیخ مبارک و ملک محمود و بابا حسین و یک را از دیگر که دیواری بر آورده ، و این اصحاب کار گل و آب میکردند ، و گاه میبود که حضرت قدوة الکبریٰ این جماعت را بعشره مغیره خود تعبیر میکردند و کثرت آباد که بیرون دایره بر آورده بودند حمد توابع و اصحاب صوامع در وی می آسودند و ذکر حلقه درین جای میفرمودند و نظاره نقطه دایره وحدت آباد که رخسار شریف بود اصحاب دوبار می یافتند

له رجب کفیه جاثیه سنه ۱۱۵۰ ، در محرم و سلمی نام ابوعلی فاروقی و شیخ الیوم نیا ده است . ماخذ این روایت کتابی دیگر بوده باشد غیر ازین دو کتب که ع : واقعه ع : جدائی ع : خرگاه کلی

ورای ازین ممکن نبود که مشاهده خلعت ایشان دست دهد مگر آنکه گاه گاهی حضرت نورالعین و حضرت کبیر در نیم شب و سحرگاه بقیع حضور مشرف میکردند

مشرف این مردم چنانکه کثر تا باد آمدند عارفانرا در مقام وحدت با دست وطن
حضرت قدوة اکبری میفرمودند در صراصهار که در آیدیم و بنمازل هر شایخ که رسیدیم همین اصول یافته ایم
چنانکه در هوی خاناته شیخ عبدالقادر جوری اشتغال جدا بود و جمیع اصحاب خاناته دیگر
ز بهر خاص دارد بارگاه و ز بهر عام دیگر خاناته
و در سرقت هم همچنان خاناته خاکیان
شرایط رسید و مستتر شد سیزده است

شرط اول : آنست که هیچ چیز از شیخ خود پوشیده ندارد . از آنچه بدو او گذرد از خیر و شر مجموع را
معرض رساند تا بر مجموع احوال باطن او مطلع شده بر حقیقت استعداد او و قوت یابد و آنچه مناسب اوست باو
زندگانی کرده و مصالحه اراض معنوی او مناسب سازد او کند .

شرط دوم : آنکه حضرت خواجہ بیگلر که در هر چه از پی خود بیند اعتراض نکند ، هر چند بحسب ظاهر
صلح او نداند . چون نظر شود و تاویل آن نداند قهقهه حضرت موسی و خوف علیہ السلام را بخاطر آورد و به یقین
بداند که هیچ چیز درین طریق خیان مغر نیست که اعتراض اکابر^۲ و گفته اند که همه چیز را تدارک میتوان کرد
مگر آنکه اعتراض را که البته مغر منسوب است و بجای که از اعتراض زاید هیچ چیز منفع نگیرد و اعتراض
بنحایت شوم و نامبارک است و نجاصت سد مجاری فیض است خللیک ایضا الطالب ان تجتنب عن هذا الداء
الحضال^۳ .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند بعضی افعال این طائفه اگر چه بحسب ظاهر خلاف شریعت میباشد و مکن اگر کسی
را بصیرت کجش کشف و عیان مکتول بود بداند که آن افعال عین ثواب بود . پس چون نقره ارباب بصیرت

۱ ع : نیز ده ۲ ع : او ۳ ع : بجنب ۴ ع : الحال ؛ حاشیه "ع" ؛ بعضیان

چنان آمد که ازین هائلف مدد و احوال ممکن نیست الله بوجه، چرا بچشم انکار و اعتراض مسیوی ایشان بینند .
 آورده اند که بحضرت شیخ ابوالنثیم^{سلفه} جلیل الیمینی اصحاب وی روزی اقامت گوشت کردند . فرمودند که فلان روز
 بازار است، گوشت خواهید خورد . چون آن روز آمد خبر رسید که قطاع الطریق قافله را غارت کردند . چون ساعتی
 برآمد یکی از قطاع طریقی در آمد و بجهت حضرت گامی آورد و شیخ فقرار گفت این گام را بکشید و بپذیرید اما سر او را
 همچنانکه هست نگاه دارید . بعد از آن دیگری آمد و یک خردار گندم آورد . شیخ گفت آرد کنید و نان بپذیرید . هر چه
 شیخ گفت کردند . بعد از آن شیخ فقرار گفت بخورید . جمعی از فقهاء حاضر بودند و مطلع این احوال شدند . ایشان
 را بر سر سفره طلبیدند نیامدند . شیخ فقرار گفت شما بخورید که فقهاء حرام نمیخورند . چون رسیدن فارغ
 شدند ناگاه شخصی پیش شیخ آمد و گفت ایها النسیج^۱ گامی نذر خورای درگاه شما کرده بودیم و می آوردیم ، حرامیان ببارت
 بردند . شیخ گفت اگر سرگام و خود بپیشی شناسی ؟ گفت آری . شیخ فرمود تا سرگام را حاضر کردند . گفت این سر
 گام من است . بعد از آن شخصی دیگر در آمد گفت ایها النسیج یک خردار گندم نذر شیخ کرده بودم ، حرامیان ببارت
 بردند . جواب گندم طلبید . وی بشناخت . شیخ گفت نذر فقراء و بفقراء رسید . چون فقهاء آنرا مشاهده کردند
 از ترک موافقت فقرار بپشیمان شدند و از غیر اعتدال خذلان ماندند .

حضرت قدوة البری میفرمودند عارفان چون باطلدع اعیان ثابت خود مطلع میگرددند و بر احکام و آثار خود
 دیده و رمی باشند ، بعضی از احکام ذمیمه که در روی می بینند زود اقدام بر آن فعل مینمایند تا سبب استغفار
 شود . پس برخی احوال ایشان ازین قبیل است و اکثر آن بر حسب ظاهر زشت مینمایند و لیکن احتمال دارد
 که بسبب فائده کسی بوده باشد .

حضرت قدوة البری میفرمودند که حضرت مولوی رومی روزی سلطان ولد فرزند خود را فرمود که بدشتی روم بطلب مولانا
 شمس الدین و از حدی سیم وزیر با خود ببر و در کفش آن سلطان دین رنیر و کفش مبارکش را بطرف روم بگردان ، چون
 بدشتی رومی در حالیه خانه^۲ الشیخ مشهور بپیکر بانجارو که ویرا آنجا یابی با فرنگی سیری صاحب جمال شطرنج مبارز ، چون

^۱ راجع کنید بحاشیه ص ۱۸۶ ، همین حکایت ابوالنثیم یعنی تقریباً در همین الفاظ در نهای ص ۵۶۶ منقول است

^۲ ص ۴ : جایی است

وی عیبد ز رعیتانند و چون آن پسر میرد سیلی میخورد ، از نزار که از کار نیاری که آن پسر ازین طائفه است

بچشم بد بکن ز نزار ز نزار نظر بر این هم نیکان دادار
که اخیال هم خاهاں بهمان نماید عکس در خشیان انکار

اما خود را میداند . میخواهد که وی را بوی آشنا گرداند . چون سدهان ولد بجانب دمشق رفت مولانا شمس الدین را همانجا که نشان داده بود یافت که بان پسر شطرنج میبخت . جماعتی از خواهاں پیش وی سر نهادند و رتقا کردند و آن فرنگی پسر چون آن بدید بزرگی و پیراداشت ، از لی ادبی های خود خجل شد ، سر بر جبهه کرد و ایمان آورد ، با بضاف بالستاد و خواست که هر چه دارد ببیغی دهد . مولانا شمس الدین نگذاشت ، فرمود که به فرنگستان باز گرد و عزیزان آن دیار را مشرف گردان و عقب آن جماعت باش . بعد از آن سدهان ولد زروسیم که آورده بود در کفش مولانا سربخت و کفش و پیراهن روم گردانید و از زبان خدمت مولانا شمس الدین و سایر فاضلان امتدعای وی کرد . وی قبول فرمود . اسبی که داشت پیش کشید . مولانا شمس الدین سوار شد و سدهان ولد در رکاب وی روان شد . مولانا شمس الدین فرمود که بیا دالین سوار شو . سر نهاد گفت شاه سوار و بنده هم سوار !

نزدید بنده را در خدمت شاه که بر نشیند بر اسبی ازین راه

این هرگز روانا نشد . از دمشق تا قونیة در رکاب وی پیاده رفت . چون بقونیة رسید ، مولانا شمس الدین خدمتای سدهان ولد را با مولانا تقریر میکرد و مکلفیت که من و پیرا چنین گفتم ، جوالم چنین داد و بشناخت بسیار نمود . سپس گفت مرا از موهبت حق تعالی دو چیز است سر و سیر . سر را در راه مولانا با خدش خدا کردم و سیر را به ببا دالین ولد بخشیدم . اگر ببا دالین را عمر نوح بودی و همه را درین راه صرف کردی میرنشندی که درین سفر ازین بوی رسید . امید است که از شما نیز نصیب یابید

مسند عالی سیف خان میفرمودند چون را نسبت حضرت قدوة الکری اعتقاد زیاده شد و بخواهش اقیای صدق دروغم آزاده ، غم خیزم کردم که اعراض از عوائق اوزگار و اعتراض از عدل بیار یکبارگی کنم و تجرید از خبردی

و گلی گزینیم . حضرت الشیخان مانند آنکه در وی بوده ام زینهار بر آیم . فرمودند که حق تعالی بعضی کلمات را که بگرفت قرب مشرف میکند کثرت زانم و ازدحام عام مانع توجع باطنی نمیشد موجب فرموده کریمه سر جالی که تلخیص تجارته ولا یسبح عن ذکر الله . طرفه العین از کار غفلت منور زیند . کاری که فرموده اند در سر دنیاوی بوی و زرش نمایند و مرا چون بمشاهده لغات رخسار و مبالغه تجلیات عذار الشیخان هر روز عقیده از گلی تازه می رسید بجهت اتقان شبی مراد درون خرگاه راه دادند ، می بینم که عورتی جمیل که چشم روزگارش وی هرگز ندیده و گوش مردم چون وصف وی گاهی نشنیده نشسته است ، مرا می چینی و پیاله جلی بر دست دارد و آنچه مناسب وی از ماکولات بود در پیشش نهاده . همه از زمانی مرا امر کردند که بیرون بروی . من بیرون آمدم و تفرار معوده خود می آمدم و میرفتم . بعد ازین در اعتقاد من ملاحظه کردند . دانستند که صد چند از آنست که بود . چون مرور ایام و عبور زمانه ناخوش جام شده بمن خطاب کردند . فرمودند ما بر آنچه چنان جریمه بگیره اقدام نمودیم ، عجب است که در اعتقاد تو خلل نشده . عرض کردم که محدود ما صاحبانده را باین چه کار که تصرف در اربابا کند و بتحقیق میدانم که آن عورت جانی بودند زن فیزی و آن شراب شربتی بودند خری ، و فی الجمله اگر بوده باشد انبیاء را عصمت شرط بود و اولیاء را عصمت شرط نیست . چون این نوع موروثی بسبع مبارک الشیخان افتاده فرمودند که از حقیقتی خواسته ام که نام تو در جریده اولیاء نویسند .

شرط معلوم آنست که در طلب شیخ صادق باشد و بدینچه از طلب باز نه ایستد ، اگر همه عالم بیخ سیر او ببارد عاشق ثابت قدم آنکس بود در کوی دوست . روگرداند اگر شمشیر ببارد بر سرش

مولانا قطب الدین و شقی میفرماید که حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند چون طالب صادق بصدایت ازلی و مرید واقعی بمعنایت لم یزل بحضرت شیخ برسد باید که احتیاط کند که صلاحیت اقتدائیت دارد یا نه ، زیرا چه بسیاری از طالبان حق و اثری از اصحاب بر حق درین منزل هلاک شده اند . حضرت درینم بفریم عرض نمودند معرفت شایخ تا که دیده کسی بنور عرفان منور نگردد باشند چگونه دست دهد و مبدی را خود عزیز است که بدانند .

فرمودند در رساله مکتوبه آورده اند معیرف ذالک باخوان الناس و من احوال الجماعت الذین یقتدون به
و یجفون له و کسانیکه ملئوا این کار اند از ایشان تحقیق میتوان کردن و بعضی امارات ولایت و علم است
اعتداسیت مذکور شده اند از اینها قرآن دانستن و محکم مقرر ده دیگر آنست که چون بملذمت وی مشرف شدی
باید که دل ترا سبوی حق جذب کند و خطره تو از عوائل روزگار سرد گرداند و این چنین کس از البصار اولوالعبار
صاحب بصیرت مخفی نماند .

مشک غماز است و نتواند بهفتن بوی را

حضرت قدوة البری میفرمودند که این چنین کسی که از من الکبریت الکاحر و الغرب من عنقاء المغرب است
از محبت وی دست دهد و انفسش محکم بگیرد و معتقد فی قلبه ان لا شیخ له غیر و لا یصله الی الله تعالى الا
هذا و هذا توحد المطلب و انه رکن عظیم غلط ضیعه کثیر من المریدین و انقطعوا به من طریق الله
حیث ترددوا بین المشایخ و ذاقوا من طریق کل واحد ذوقه و تشو سوا ضیه سأل الحضرة الکبیر
من حضرة قدوة الکبری ما المراد من توحد المطلب قال ان یتحقق الطالب انه لا یبذل به الوهول
الی مطلوبه الا من ید شیخ معین موصوف ذکر ناغان من تشغلت به هو مه لا یبالی الله ینبغی ان
یکون المطلب واحدا کلا یتصور فیهِ الشیطان و لا یز عجب النفس ایضا ینبغی ان یکون المرید صادقاً
مخلصاً اما الصدوق فان یمکن مستقیماً مع الله طاهراً و باطناً سراً و علانیه و ان یکون بجمع الطوایف
طالباً لله تعالى یعنی بیدنه و نفسه و قلبه و عقله و سره و روحه اما لا خلاص فان یکون
جميع حركاته و سکنااته و قیامه و قعوده و تقلباته و احواله بلکائن فی .

حضرت قدوة البری میفرمودند که حضرت خواجہ بہا الدین نقشبند میفرمودند که در خطاب به بعضی از
اصحاب میگفتند اند که در مقام تواضع باشید و در نیاز میاید که خود را آچنان کنید که اگر بافتاد سنگ سیاه

۱- م، ع : این کاره اند ؛ فم ۳ : این کار اند ؛ ع ۴ : بصری ۵- فم ۳ : این موعوم ندر ار

۶- ع : ترددوا ۷- ع : یتحقق المطلب ۸- م : فی او و اذا هلك فلما ان الحق واحد

۹- ح : یقیماً ۱۰- رجوئ کنید بجا نشمار

توجه کنند البته بمقصود رسد و بهره مند شود و اگر عاری و خالی از اعتقاد و نیاز باشد و در صحبت پیغامبری بود
هرگز بمقصود نرسد و هر وی هیچ معنی نشود ۵

صدقی و نیاز باید تدبیر این سفر را زاهد ترانه بنیم یک ذره زان درائی

حضرت قدوة العباد میفرمودند که عابدی در بادیه ویرانی بهبادت میرسد و همیشه رفته رفته نیاز
مکبر اردی. ماتی کثیر همسین پنهان گذشته. اما به شمر و تاثر در چون الله ع بحال وی یافتند
نشیخ تمام و آرزوی تمام تقاضای صحبت وی کردند، هر چند که از آن عابد استفسار حال میخواستند
که هر نکردی و دم نزدی. کیبار شخصی از ایشان حبارت نموده دامن شیخ گرفت و عرض کرد که تا
اطمینان حاصل خود نمائید دامن از دست نگیریم. عابد تبسم در آمد و گفت چه می پرسید؟ گفت اتم ترغیب
چسبیت و در کجا میباشید و نسبت ارادت که دارید؟ گفت نام من عبد الصدق است و در وادی توکل
میباشم و شیخ من هم در آن وادی است. گفت عنایت کرده بشیخ خود مایان را تلقی دهید تا همچنانکه
بشرف خدمت شما شرف شده ایم از ایشان هم شرف شویم. گفت حضرت مغذورانند و قدرت بخشی
اقدام ندارند، انشاء الله بحمد دیگر هر کرا آرزوی تلقی ایشان باشد همراهی من بیاید. این
سخن گفت از هم دیگر پیرو شدند و روی بکوه نهاد و این عابد بهیچکس از نشانه ارادت درست نکرده
بود، تکریم شد و در تفکر افتاد که در آن همه تا مردم چه جواب دهم! همدین تفکر خویش را بود
چه می بیند که شخصی نواران محاسن سعید میگید که فردا هر کرا دامن تو بگیرد برید وی شو. چون
از خواب در آمد خورم شد. علی الصباح روانه شد. در راه میرفت ناگاه دانش به خار
نمالچه کنار آویخت، و استیاد و بخاطر آورد که حکم آن بود که هر که دامن تو بگیرد برید وی شو.
اکنون دامن من این خار نمالچه کنار گرفت، گفت البته پیر من همین باشد، بتو عظیم عظیم نشست و

۱۰ م: یک زهد آن آن دوائی؛ ۴: بگذارد این دوائی به هم ۵: یک ذره آن دوائی
هم ۹۷: یک ذره آن دوائی ۵ م: اما شمر ۵ م: گرفت ۵ م: "و استیاد... کنار

سر بر زمین نهاد چنانچه مد زمت پیران میکنند التزام گرفت . مدتی بواسطه حیا در شهر سزفت . عاقبت بخاطر وی رسید که بشهر روم ، اگر پیرین نخواهد حقیقت حال خواهم گفت ، نقاب از روی نفاق خواهم گرفت و نفاق چیرا خواهم کرد ! چون بشهر درآمد ادای نماز جمعه کرد ، مردم از هر طرف ریختند و بنیاد عذر نهادند که شاید خاطر شریف از استفسار آن حال منخسف شد ، گفت باکی نیست و موجب ناآردن باعث دیگر بود . آخر بعضی رسانیدند که فرموده بودید به پیر خود اتفاقا خواهم دیدانید اگر کم اذا وعد وفا اتفاقای آن میکند که بعد خود وفا کنید . گفت خوش باشد ، بیایید همراه من ، جمعی تشرع همراه وی روان شدند . این عابد بتفکر براه معیشت که آیا آنجماعت سربین چه خواهند گفت که من رسید خاری چند شده ام . چون نزدیک نعلبیه خار رسید ناگاه بنظرش افتاد ، چه می بیند که در گرد نعلبیه خار بساطی عریب کشیده اند و بساطی عجیب گسترده بر وی پیری نورانه بجا من سفید نشسته ، گفت الحمد لله که از خلق رسوا نشدم . چون نزدیک رسید این جماعت را گفت اینک پیرین نشسته سر در قدم وی آرید . جماعتی به نیاز تمام سر در قدم آوردند و بتعظیم نشستند . زمانی سخنی مناسب حال از تصرف گذشت . آخر الامر فرمود من بعد در اینجا نخواهید دید ، هر کس را که داعیه ملاقات و ارادت من باشد بعد الصدق که رسید و خلیفه من است ارادت آرید . هر یک قبول کردند . پیرود کرد . چون جماعت روان شدند ، صورت قشش شیخ میخواست که از نظر غائب بشود . بعد الصدق دامن محکم گرفت و از احوال خود عرض نمود . گفت من صورت صدق تو ام ، حق تعالی کار تو آن چنان که میباید مهیا کرد ، غم نخور و بعد ازین بپنجه بانش و کاری که میکنی ده ای در آن مشغول بمان

حضرت قدوة الکبری نقل از خواجہ بابا الدین نقشبند میگردند که تکلن واستقامت در یکجا سبب حصول

ارادات اعلیٰ و عزالت بیک تقدی موجب وصول مقامات والا است ، تا که گفته اند که هر که یکجا هم جا و هر که هم جا
 صیج جا ، بلکه هم جانی همچنین است که ازین شاخ^{سج} برود و بر آن نشیند . اکابر طریقی مذنب و مضطرب و هم جا
 را ختم الخیر نامیده اند و گفته اند که از ختم الخیر صیج کار نیاید غیر از تصنیع اوقات و مرید را باید که مجموع افعال پیر
 خود را محبوب خود دارد و هیچ فعل و پیرا مکرره و مبعوض نداند محبوب کل یا یفعله المحبوب المحبوب ، مجموع
 افعال توبه و حب پیر محبوب نماید و اگر ناگاه اری غیر محبوب نماید فی الحال از آن کنده و بخود اندیشید که درین
 حکمتی خواهد بود که از احاطه علم من بیداشت و در واقع را با این چه کار تا سده مجاری ضیف نشود و اکابر استغفار^{سج}
 را بحسین معنی گفته اند و ارادت و صدق به نسبت شیخ بمناسب باشد که شیخ خود را بر همه گزیند و از هم دوست تر
 دارد و حتی که از نفس خودش که قال علیه السلام لا یکن الا بیان المرء حتی اکون احب الیه من نفسه و ولده
 و ماله .

حضرت قدوة الابرار نسبت حضرت خدومی میفرمودند پیر خود را در رتبه کمال و منزله از نقهقان و زوال
 داند و مقصود کونین و وجود در این از وی شناسد

ز بهر کام خود ای کام بگیر ندارم در جهان جز پیر دیگر
 ز بهر حاجیان کعبه راه نباشد کعبه ای جز پیر خوشتر
 شرط چهارم : آنست که هر چه از شیخ می بیند اقتدا نکند تا شیخ او را بآن ارنکند شاید که بعضی چیزها
 را شیخ بحسب مقام خاص خویش میگردد باشد و آن نسبت مقام و شرب خاص برید زهر قاتل باشد .
 چنانکه گفته اند

تر صاحب نفسی ای غافل میان خاک و خون نیخور + که صاحب دل اگر زهری خورد آن انگبین باشد
 تقلید شیخ هیچ گونه برید را جائز نیست چه در شغل و چه در راقبه و امثال آن حتی که شیخ ارنکند بآن

۱- م : ندارد ۲- م : همجانی همجی ؛ ع ، م ۹۷ : هم جا همچنین ؛ م ۳ : هیچ جا همجی ؛ م ۱۰۲ :
 هم جانی همچنین و در حاشیه م ۳۱ : هر جانی همجی ۳۵ م ، م ۳۶ ، م ۳۷ : هم : هم : "شاخ" ندارد ۳۸ م : برید ؛
 م ۳۹ : برده ؛ م ۴۰ : برید ؛ م ۴۱ : اکابر طریقت تذنب مضطرب هم جا ، او را ؛
 م ۴۲ ، م ۹۷ ، اکابر طریقت مذنب و مضطرب و هم جا را ۴۳ م : آنرا ۴۴ م : توج
 ۴۵ ع : سبب بند در ۴۶ م : استفسار

افعال اقدام ننماید اگر چه صلوة نوافل بود عید در گفتن و رفتن و خوردن و خفتن بجمیع امور تقلید شیخ نکند مگر آنکه
بر آن چیز امر کند .

تقریباً سیفرمودند که مجوزه ای پیش حضرت ذی الثقلین آمد و پسر خود را همراه آورد و گفت دل
فرزند خود را متقی بسیار تبوی بنیم . ذمه خود را از حق خود بری گردانم . برای خدای تعالی شیخ و پسر قبول
نمود و مجامعه و ریاضت فرمود . بعضی از چند روز پیش فرزند خود آمد ، دید که نان جو میخورد و زرد و
لانگ شده از کم خواری و بیداری شبها . از آنجا پیش شیخ آمد ، آنجا طبعی پر از استخوانهای مرغان که خیشخ خورده بود
دید . مجوزه با شیخ گفت یا سیدی تو گوشت مرغ میخوری و پسر من نان جو . شیخ دست خود به آن استخوانها
نهاد و گفت قم باذن اللہ الذی یحیی النطام و هی ایسم آن مرغان زنده شدند ، بانگ کردن آغاز گرفتند .
پس شیخ بآن مجوزه گفت وقتی که فرزند تو همچنین شود حرم خواهد بخورد .

حضرت مدوۃ الکرسی سیفرمودند مرید مبتدی و طالب تقدی بنابه سقیم البدن است و شیخ مستقی و پیر مقتدا بمنزل
صمیم البدن ، هر آئینه سقیم را بر صغیر از ماکولات موزیات اهم است و صمیم را چه احتیاج که بر صغیر . پس
حال شیخ و مرید برین قیاس باید کرد . اگر بعضی ماکولات که بنسبت صمیم البدن حایم و گوارا اند سقیم البدن بخورد
هر آئینه هلاک گردد . چنانکه مولوی رومی فرموده اند :

صاحب دل را نداد آن زبان که خورد او زهر قاتل را بیان
ز آنده محنت یافت از پیر صغیر است طالب سسکین بیان تب درست

اطوار جانی و اسرار ظنین همچنین باید دانست زیرا چه بعضی اسرار و احوال بنسبت شیخ دیگر اند و برخی از کمار و
اشغال بنسبت مرید دیگر . پس باز دانستن مرید را از بعضی افعال عین راحم شیخ باشد چنانکه طبیبی باشد حافظ
و حکیمی بود واثق ، چون تشخیص رفس کند و کیفیت ماده که رفس از و متولد شده است ادراک کند . بیمار را
از اغذیه مخاف منع کند که آن مخافی حال او باشد از خوف آنکه مبادا که موجب ازدیاد علت گردد . این

عنایت و شفقت است ، نه آنکه بر بیمار عداوتی دارد که او را از نشستیات منع کند . حفاوة و اشتقاق شیخ در کار دین زیاده ازین تصور باید .

شرط پنجم : آنست که بر ظاهر کلام شیخ و امری متوقف باشد و البته تاویل نکند تا حق سبحانه بموجب صدق عزیمت و عقیده او را در مدارج اشارات ترقی فرماید و در فهم دقائق و معانی بد و مفتوح گرداند . آورده اند که مریدی در ملازمت شیخ طریقت خدمت میپرد و راه ملازمت پیمودی شیخ ویرا خدمت هیزم کشی فرموده بود که هر روز هیزم آوردی و هر جا که شیخ فرمودی بنهادی یا کسی را دهانیدی بوی میدادی . اتفاقاً روزی شیخ در دریای حقایق غوطه خورده بود و در محرابی تبیان دقائق خیمه زده جواهر معارف و درر عوارف بر آورده در گوش اصحاب می نهاد . چنانکه شیخ در حقایق گوئی گرم شده بود که نشسته هیزم آن طالب صادق آورده بمرمن رسانید که هیزم کجائیم ؟ دو بار بمرمن رسانید . شیخ اهلای التفتان نکرده ، چه اثر اسرار حقایق و ویرا کلی از خود برده بود . چون مرتبه دیگر عرض کرده که هیزم آورده ام ، چه کار کنم ؟ شیخ از روی تفرغ در جواب گفت که رو در آتش نشین ، چند مرتبه مرا میپرسی ؟ چون مرید صادق المشرب و سلیم القلب بود زود بموجب فرموده پر در تنور آتش که بسیار تافته بود رفته نشست و دیر کشید تا جگر بحضرت شیخ رسید که وی در آتش نشسته . شیخ بصرعت روان شد و مرید را از آتش بیرون کشید . چون دیدند موی از وی نسوخته بود یکدیگر خلیل وار آتش بروی گلستان شده سه

با یاد او در آتش سوزنده شد خلیل آتش ذهاب چشمه آب زلال شد

شرط ششم : آنست که بر ظاهر او امر و اشارات شیخ نکته بخوبی و در امثال مبادرت نماید خواه معنی او داند و خواه نداند و در آنچه شیخ فرموده است نهایت مقام حصول و غایت مرام وصول از امثال شیخ میسر نگردد .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند در امثال اشراف شیخ مرید را درین راه چون حضرت مولانا کی جلال رومی نسبت حضرت شمس تبریزی میباید که در خلف شریعت بآن حد امثال نموده تکلیف در موافقت شریعت ! تا مرید را عقیدت وی

باین رتبه نباشد کاروی از پیش نرود .

حضرت نورالدین بفرمان رسانیدند که باین متابعت مولوی بحضرت خواجه و واقعه که در حدیث گذشت دردم روزگار مخالف بپذیرید ، عنایت فرموده صریح تحقیق بودنی هر کنید . فرمودند موضع اتقای این دو در دریای حقایق و مجمع القوای دین دو گوهر معادن دقایق بدو گونه میگویند و آنچه که از حضرت سلطان ولد این خیر تحقیق کرده آنرا نیز میگویم علی بن مخنف از ابتدای کار این یگانه روزگار شرح دهم و آن این است که سلطان ولد میگفتند که خلاصه الادراج والاشباح و سر المشکوة والزجاجة والمصباح شمس الحسن والنور نور الدین نور الدین و الله فرین از ابتدای کار خود چنین میگفتند که در مکتب بودم که هنوز ملاحظه نشده بودم ، اگر چه چهل روز بر من گذشتی از عشق سیرت محمدی صلی الله علیه وسلم مرا آرزوی طعام و شراب نبودی و اگر سخن تمام گفتندی بدست و سر منیع آن کردم . وی مرید شیخ ابوبکر سید باغ تبریزی بود . بعضی گفته اند مرید شیخ رکن الدین سبحانی بوده است که شیخ اوصد الدین کرمانی نیز مرید و وصیت و بعضی میگویند که مرید بابا کمال خجندی بود ، این خیر میگوید که شاید که بصحبت همه اکابر رسیده باشد و از همه تأثیر تربیت یافته بود ، و در آخر حال پیوسته سفر کردی و مذهب سیه پوشیدی و هر جا که رفتی در کار و انصرای فرد آمدی . گویند که چون بجزیه بغداد در رسید شیخ اوصد الدین کرمانی را در یافت ، پرسید که در چه کاری ؟ گفت ماه را در طشت آب می بینم . مولانا شمس الدین فرمود اگر بر برون دغل نداری چرا بر آسمان نش نمی بینی ؟ و گویند در آن وقت که مولانا شمس الدین در محبت بابا کمال بود شیخ فخر الدین عراقی نیز فرموده شیخ بعد الدین زکریا آنجا بوده است و هر فتحی و کشفی که شیخ فخر الدین عراقی را رو می نمود آنرا در لباس نظم و نثر اظهار میگردید و بنظر بابا کمال میرسانید و شیخ شمس الدین از آن هیچ چیز را اظهار نمیگردید . روزی بابا کمال ویر گفت فرزند شمس الدین از آن اسرار و معارف که فرزند فخر الدین عراقی اظهار میکنند به تو هیچ لایح نمی شود .

۱۰ علامات بن سید اشرف و سلطان ولد ممکن الوقوع نیست چه سلطان ولد در ۱۲ سنه ۸۰۰ وفات یافته بود . قیاس میشود که

این جا پیر سلطان ولد بوده باشد و از سوکات لفظ "پیر" فرو آمده ۱۰ "خلاصه الادراج" ... دست و پا افتد و روانه شد . همین عبارت در لغات و ۴۶۵ آمده است باین تفاوت که اول الذکر مطابق اشرفی را جای موفرا کرده و موفرا را کر مطابق را مقدم کرده . ۱۰ شمس الدین محمود ، معروف به شمس تبریزی ، مرید ابوبکر سید باغ و بر وایت بعضی مرید رکن سبحانی ، و پیر مولانا روم ، در ۴۵ سنه شهادت یافته (نقش ۴۴) ۴۵ م : مر اهل حق ۴۵ م : محمدی ۴۵ م : ن : شراب " ندارد

[بینه بر صفحه ۲۲۵]

گفت پیش از آن اسرار و معارف مشاهده می افتد اما بواسطه آنکه وی بعضی مصطلحات ورزیده
 می تواند که عبارت در لباس نیکو جلوه دهد و در آن قوت نیست . با بکمال فرمود که حق سبحانه تعالی
 ترا معاصی روزی کند که معارف و صفاتی اولین و آخرین را بنام تو اظهار کند و بنام بیع حکم بر زبانش
 جاری شود و لباس حرف و صوت در آید . طراز آن لباس نام تو باشد . گویند که مولانا شمس الدین
 در تاریخ سن اثنین و اربعین و ستمایه در آشنای مسافرت بقونیه رسید ، در خان شکر ریزان فرود
 آمد . خدمت مولانا در آن زمان بتدریس علوم مشغول بود . روزی با جماعتی از فضلای در کنار
 حوض نشسته بود تا بی چند پیش خود نداده که مولانا شمس الدین درین مجلس آمد ، پرسید که این چه
 کتابهاست ؟ مولانا گفت این را قیل و قال گویند ترا باین چه کار ؟ خدمت مولانا شمس الدین
 دست فراز کرد و هم کتابها را در آب انداخت . خدمت مولانا تباستف تمام گفت می درویش
 چه کردی ! بعضی از تصانیف پدر من بود که دیگر یافت نیست . شیخ شمس الدین دست در آب کرد و
 یگان یگان کتابها بیرون آورد و آب در هیچ یکی اثر نکرد . خدمت مولانا گفت این چه مژگه است ؟
 شیخ شمس الدین گفت این ذوق و حال است ترا باین چه کار . چون این اسرار از آن بزرگوار حضرت
 مولانا دید در تعجب ماند و داعیه عدالت وی در دل وی پیدا شد بحدیکه از همه برآمد و طریقی
 خدمت وی سپردن گرفتند . روزی در خلوت نشسته بودند که خدمت مولانا شمس الدین از مولانا
 شهادی الحامس کرد . مولانا حرم خود را دست گرفته در میان آورده فرمود که او خواهر جانی
 من است ، نازنین پیری میخواهم . فی الحال فرزند خود سلطان ولد را پیش آورد . فرمود که
 او فرزند من است ، حالیا اگر قدری شراب دست میدادی ذوقی میکردم . مولانا بیرون آمد
 و سبوی از محلت جمودان پر کرده بیاورد . مولانا شمس الدین فرمود که مطاوعت و سست مشرب

[بقیة الحاشیه ۲۴] ۱۰۰ ن : سنجاس ۱۰۰ ق : و می شاید که بصفت هم رسیده ، ۱۰۰ ع : تسفر ۱۰۰ م : دخیل ، ۱۰۰

بصندى دخیل را گویند ۱۰۰ م : نتوحى ۱۰۰ م : ندارد

۱۰۰ م : حکمت ۱۰۰ ن : خانه ۱۰۰ م : باسفت ۱۰۰

مولانا را امتحان میکردیم ، از هر چه گویند زیاد تر است . بعد از آن دست وی را گرفت و روانه شده . مدت سه ماه در خلوتی بیله و نهاراً در صومعه^۱ وصال نشستند که اصله بیرون نیامدند و کسی را زهره نبود که در خلوت ایشان در آید . آنچه که از حضرت سلطان ولد^۲ شنیده ام این است . را بعضی مردم موضع اتقای این دو بزرگوار جای دیگر میگویند و آنچنانست که روزی حضرت مولوی با جمعی از شاگردان از درس فارغ شده از عشق خان شکر ریزان گذشت . مولانا شمس الدین پیش آمد و عنان مرکب مولوی گرفت و گفت یا امام المسلمین بایزید بزرگتر است یا مصطفی صلی الله علیه و آله؟ مولانا گفت از حیثیت آن سوال گویا که هفت آسمان از یکدیگر جدا شده و بر زمین ریخت و آتش عظیم از باطن من در دماغ من یزد و از آنجا دیدم دودی تا ساق عرش بر آمد . بعد از آن جواب دادم که مصطفی صلی الله علیه و آله بزرگترین همه عالمیان است ، چه جای بایزید است . گفت پس چه معنی دارد که مصطفی صلی الله علیه و آله می فرماید که ما عرفناک حق معرفتک و البیزید میگوید سبحانی ما اعظم شأنی و انا سلطان السلاطین نیز گفته است . گفتم که البیزید را تشنگی از جرعه ای ساکن شد ، دم از سیرابی زد و کوزه ادراک او از آن می رشت و آن نور بقدر روزن خانه او بود . اما مصطفی صلی الله علیه و آله استسقای عظیم داشت و تشنگی بر تشنگی افزود و سینه مبارکش بشرح الم نشرح^۳ تک صدایک و اهرق الله واسعه گشته بود لاجرم دم از تشنگی زد . هر روز در استدعا زیاده ای قریب بود . مولانا شمس الدین نوه زد ، بیفتاد . مولوی از استر فرود آمدند و شاگردان را فرمود تا او را ببر گرفتند و بمدرسه بردند تا بخود باز آمد و سر مبارک او بزالوی خود نهاده بود . بعد از آن دست وی را بگیرفت و روانه شد و در خلوت برد یافت آنچه یامنت .

شرط هفتم : آنست که خود را از هم کمتر بیند و بر هیچکس خود را حق نه بیند و هیچکس را بر خود حق نه بیند که ادای آن بر وی واجب باشد و اعتقاد کند که در کون و مکان جز حق سبحانه تعالی و

۱- م : صوم ۲- این جامع «سلطان ولد» است . قیاس میشود که پیر سلطان ولد بوده باشد (روای کتبه هاشمیه ص ۲۲)

۳- م : خان شکر ریزان ۴- خدمت سلطان ۵- م : ع : بزرگترین هم ... چه معنی دارد که مصطفی صلی الله علیه و آله ندارد

۶- م : تا به ۷- م : م : م : ۸- تشنگی بر افزود ؛ ن : تشنگی در تشنگی برد ۹- قرآن ۱۰- الم نشرح ۱

حضرت قدوة البری بارها حضرت شیخ مظفر بلخی را یاد میکردند و عالی همتی و پیرامی ستودند و میفرمودند که صد هزار آفرین بدین مقوله وی باد که گفته است حق تعالی در جلوه گاه فردوس چون بصورت شرف الدین جلوه نیکند هرگز نه بینم :

فردوس چه کار آید اگر یار نباشد
تا که وجود شیخ را بتفرد مقصود معتقد نبود کار وی از پیش نزود و کمال اخلاص مرید نسبت شیخ آنست که جزوی هم نقصانست اگر این چنین کند نه نقص آنست

کسید در راه اخلاص این چنین نزود بگوی وصل دل آرام نازنین نزود
این کمال همت وی است که از مقصود کونین اعراض کرده و بجانب مقصود استقبال فرموده
منصب وی برتر از کونین آمده گفته اند کوس عالی همتی بر ذروه اعلی زنند
رو بسوی حور و حبت کردن از دون همتیست هر کجی دون همت آمد بر سر او پا زنند
شرط هشتم : آنست که در هیچ امری از امور شیخ حیانت نیکند و در احترام شیخ باقی الوجوه
گوشند و در عمارت دل خود بزرگتری که شیخش فرموده باشند نهایت بدل جبه کرده تبعه یم رسانند و هر چه گاه
بر خاطر غیر ذکر از شغوت و غیرها بدل گذرد در حال رجوع بزرگ کند و مشغول شود و بداند که در
یک وقت بدو امر مخالف مشغول نتوان بود . تا غفلت طاری نشود آن خاطر مذموم هرگز ظهور نمیکند.
پس بزرگ از ال غفلت بپاید کرد که حقیقت الذکر طرد الغفلت .

حضرت قدوة البری میفرمودند که شیخ خواجگی فرموده اند شرط مرید آنست که همت چنان بلند کند که پیرا جان خود
بندارد و خود وجود و غالب او گردد .

دل بتوزنده ست مگر جان توئی ست جان چیت چو جانان توئی

ا : م : شیخ مظفر خمس بلخی : م : ازین : ع : نیکند : م : اعتراض : م : مقصد : ع : م : ۹۷

بدل و جبه : ع : چیزها : ع : تباری

چون پیر جان مرید شد و مرید قالب پیر گشت یعنی چنانکه تمام قالب بباب از سر تا پا هم پیر از جان است تمام وجود مرید محبت پیر پر گردد و قالب فرقه است و جان فرقه پوش است . پس مرید فرقه باشد و پیر فرقه پوش تا از غلبات اتحاد چنان شود که هر سخن که مرید گوید پیر گفته باشد و هر چه مرید پیشنود پیر شنیده باشد ، و هر چه مرید بیند پیر دیده باشد ، و هر جا که مرید رود پیر رفته باشد ، و آنچه مرید گیرد پیر گرفته باشد ، و همه وجود مرید قالبی گشته باشد و همه وجود پیر جان مرید گردد ، و پای تو سوزد (و شود) ، و دست تو آستین او ، و چشم تو در کیم او . آنچه پیر بنویسد مرید فایده بدی و محبتی صحبتی و خرقه خرقی سر این معنی است . هرگاه از غلبه اتحاد پیر جان مرید شد و مرید قالب پیر و پیر فرقه مرید آمد و مرید فرقه پوش پیر شد ، پس مریدی را که پیر فرقه باشد اگر باطنی فرقه التفات نماید بآب نبود و این هر مریدی را نشانید بکلمه مریدی که بجای پیر رسیده باشد ، چه این مرید صفتی است که عالم بذات پیر است و مستغرق در دریای ذات وی .

حضرت قدوة الکبریٰ بفرمودند و قتیله این فقر سجدت مخدومی و مخدوم عالم مرشد پیشوای بنی آدم حضرت شیخ علاء الحق والدین طهیب الدین متوا ه رسیده و بنظر ظاهر و باطن اختصاص یافته و انواع جامهای خاص و اجناس لباسهای اختصاص مرحمت فرمودند هم در آنروز در فقری اختیار شد . بعضی معاندان که بودند بر سبیل غصه و حسد در غیبت زبان طعن کشادند که سکوت خاص بر دیگری اختیار کردن کجا آمده است و سبب مبارک مخدوم عالم قدس الله روح رسانیدند . بلفظ در بار فرمودند آن فقر فعلی نگند که بمعنی باشد ، از وی سوال کنید . از این فقر پرسیدند . این تسکینه در جواب گفت که جامه عین پیر است یا غیر پیر . عین خود تصور نتوان کرد زیرا که جامه مشابه عرض است ، هر آئینه غیر باشد ، و پیر را نظر بر غیر نیست . مرید تابع صفات پیر است ، اگر این فقر بخواه صفات التفات نماید الکتاب پیر نکرده باشد و هر که الکتاب پیر نکرده باشد او را با پیر چه نسبت ؟ نشان بین محمد و محمد . چون این حکایت

باز بسمع مبارک انبیان رسانند درین باب تحسین فرمودند و دعای در حق این فقیر کردند که خوشبوی تو از شرق تا غرب برسد.

شرط نهم: آنست که مرید را در دو جهان هیچ خواستی و بالیستی نباشد و هر وقت که او را خواست و بالیست باشد او طالب هواست نه مرید، بلکه فرموده اند مرید پیش شیخ همپرده بین پدی انسل میاید، بر طریقه خواهد او را متحرک گرداند. پس سزاوارتر مرید آنست که آنچشم شغش نسبت او خواهد او جز آن نخواهد. برین تقریر اولی آنست که او را مرید نگویند چه او را هیچ ارادت نماند. پس اطلاق اسم مرید بر و کسب محتمل باشد، و خطا در کلام شیخ هیچ وجه نداند، چه افعال شیخ و احوال وی همه چهر احوال بنوی صلی الله علیه و سلم است که بهوای خود کار نمیکند ما ینطق عن الهوی ان هو الاوی یوحی. پس گن خطا بوی لطف فاسد است.

حضرت شیخ الاسلام نظام الدین حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم را در یک شب بخواب دیدند. حضرت رسالت فرمود یا ملک الفقراء المساکین. چون شیخ بیدار شد در خاطر خطور کرد که والمساکین بالیستی بسبب عطف که معاشرت میان فقراء والمساکین ثابت است. در همان وقت ازین خطره نجات یافت، فرمود که تشکی تعلیم نردمی تا ما بر قول رسول الله افاض کرده نشدی.

بر حرف هیچکس نه انگشت اعتراض گمان کلام منع نیست که خط خطا کشد

حضرت قدوة البری میفرمودند که مقوله شیخ عین مقوله حق دانند. اگر نبوی در مقوله شیخ قلمی افتد به قصور نهم خود حمل کند و بعد از معنای ادراک همان سخن تحمل صواب خواهد رسید. تقریباً میفرمودند که حضرت ممدومی میفرمودند که حضرت شیخ نظام الحق والدین طالب مشواه دعای از پر خود شیخ فیه الحق. والدین آموخته بودند و بموجب فرموده پیر در وظائف آورده عاودت میکردند. ماناک نفلی از آن

دعا ظاهر اعراب غلط می‌نمودند . هر چند که علمای نحوی سابقه می‌کردند و تغییر اعراب می‌فرمودند ایشان نیز نمی‌کردند
همچنان می‌خواندند بحدی که تعلیمی بحد شد که این غلط غلط است . فرمودند اگر من این را غلط ندانم پس
پیر خود را بحد نسبت کرده باشم و هذا محال . بعد از تحقیق و تطبیق بمسئله نحوی چنانکه هر یک معلوم
کردند که همان اعراب صواب بود چنانچه حضرت شیخ می‌خواندند و

کسیک طالب و ساکن زه خدا باشد دم از خطاش زدن بدتر از خطا باشد

شرط دهم : آنست که منافق نباشد در هر کرا که شیخ بیرون مقدم داشته باشد اگر چه در علم از او فروتر
باشد و اعتقاد کند که طریقی مختار او اشرف طرق است و شیخ او اکمل مع است و اگر نه بحسب اوقات دل او
باشرف و اکمل مضرت می‌خواهد کردن و این میل بحقیقت مانع ظهور نسبت ذوقیه گردد .

حضرت خواجه بهاء الدین می‌فرمودند که یکبار بدین مولانا ابو بکر رفتیم . در صحبت ایشان یک شخص بود که مرد شیخی از
شیخان رسمی بود . حضرت مولانا متوجه آن شخص شدند . فرمودند که تو شیخ خود را دوست میداری یا امام اعظم را ؟
آن شخص گفت شیخ خود را دوست تر میدارم از امام اعظم . خدمت مولانا در غضب شدند و گفتند ای
سگ تو شیخ خود را از امام اعظم دوستر میداری ! و از غایت غضب نتوانستند نشست و بخانه درآمدند .
من و آنکس مرد دو تعمیر نشستیم . لحظه ای گذشت و آن شخص بیرون رفت و من تنها ماندم و من در فکر شدم
که این چه سخن بود که خدمت مولانا بنسبت او گفتند ! بعد از لحظه ای مولانا بیرون آمدند ، گفتند این شخص کجا
رفت ؟ من گفتم او همان لحظه رفت . خدمت مولانا بنسبت او گفتند بیا بیاید بعد از خواهی وی رویم .
بهمراهی ایشان متوجه آن شخص شدیم . در راه آن شخص پیش آمد و گفت که ملازمت شما سیر نفتم ، آن
زمان خدمت شما در غضب شدید . من در جواب چیزی نتوانستم گفتن . اکنون من بیچاره سال است که
در مذهب امام اعظم ام و مرا از هیچ عمل تا مدتی باز نه اشت ، چند اوزی که ملازمت این عزیز نفتم
از مجموع ناکردنی باز آمده ام و در دل میلی بکوتی سبی نه تعالی می‌یالم . اگر این چنین کسی را از آنچنان

کس دوست داشتن در شریعت و طریقت جائز نباشد از گفته خود برگردم و استغفار کنم . حضرت مولانا سر و روی آن شخص را برسدند و عذرخواهی بسیار کردند .

حضرت قدوة البری میفرمودند خدمت و ملازمت یار پیش قدم از یاران اعم مهمان است و لهذا حضرت ایشان هر یک اصحاب خود را امر کرده بودند خدمت و تعظیم حضرت بگیر . تقریباً میفرمودند چنانکه حضرت شیخ نظام الدین اولیاء گفته اند " در قیامت هر کسی بخیر میفرزند ، خیرین سبزه سینه این تر است که خواهد بود یعنی خسرو دهلوی " ، آنچنان شبی در سر این فقره انداختند که اشرف در دنیا چنانچه است آورد ای که شریف ترین نعمت ما باشد ؟ عرض کردم الهی اگر چه نعم نامناسی را داده ای که آن تعداد نعمه الله لا تحصوها و لیکن شکرانه چنانچه نتوانم گزاردن و در قیامت هم باین چار چیز را فرخواستند انشاء الله تعالی . یکی آنکه از ملازمان درگاه معدوم و جاروبان بارگاه نبوی صلی الله علیه و سلم مرا آوندی دوم آنکه بقدرت حضرت خباب عدلی را شرف ساختی ، سوم آنکه دولت عرفان الهی و شوق و جدان نامناسی روزی کردی ، چهارم آنکه دو گوهر از دریای حقایق و دو جواهر از معادن دقایق را نصیب کردی و آن دو گوهر یکی حضرت نور العین و دومی حضرت کبیر اند . انشاء الله تعالی الوار و ولایت و آثار هدایت ایشان تا قیام قیامت باقی خواهد بود بالنبی و الاله المودود .

حضرت قدوة البری میفرمودند در اصحاب هر مقتدای و احباب هر پیشوای یار پیش قدم شده آمده است ، و در احباب این فقره فرزندم شیخ کبیر است . چون حضرت کبیر از همای فنا نصیای بقارفت بستند و بمنزل وصول حقیقی رسیدند حضرت در یتیم را باین منصب مرفراز کردند و فرمودند که این منصب در فرزندان من یکی از فرزندان کبیر را البته بدعی خواهد رسید انشاء الله تعالی .

حضرت قدوة البری میفرمودند که حضرت خواجہ ابویوسف محمدی حد آفر قیامت خود چار خلیفه را در مقام

۱۴۳ : نتوان دانست ۱۴۴ م : گفتن ۱۴۵ م : ندارد ۱۴۶ معنی قول حضرت نظام الدین اولیاء در

نعمات من لا یقول است ۱۴۷ م و بوع کشف الصفحہ ۵۲۹

صیح لذت و رای این نصیبت که بر آستانه حضرت شیخ سجدت با شتم . شیخ فرمودند شبارت باد مر ترا که سلطان
در رکاب تو بروند . روزی یکی از سلاطین زیارت شیخ سید الدین بیاید و در وقت بازگشتن از شیخ درخواست
که اسپی نذر شیخ کرده ام ، التماس می نمایم که قدم رنج فرمایند تا بدست خود سوار کنم . شیخ التماس ویرا مذبذول
کردند ، بدر خاتمه آمد . بادشاه را پیش گرفت تا سوار شود . اسب سرکشی کرد و غلغان در روبرو ، قریب
پنججاه گام در رکاب شیخ بروید و گفت اسب هرگز سرکشی نمیگرد . شیخ با بادشاه گفت حکمت در سرکشی
این اسب آن بود که ماشینی در خدمت شیخ الاسلام شیخ نجم الدین گری بردیم ، ما را شبارت داد که بادشاهان
در رکاب تو بروند ، اکنون این تعدادی سخن شیخ است . من کلمات القدسیة هذ الرباعی :

مهر شب بختال پاسبان کویت بگیرم گرد آستان کویت
باشد که بر آید ای صتم روز صبا تا منم ز جریه سنان کویت

آنفا حضرت قدوة البری بیان بوز سفر که زاده الله تکریم و تشریفاً نسبتند و بجمع از اهلب
روان شدند . بعد از قطع دوسه منزل بخط اوده رسیدند ، نزول براوید حضرت شمس الدین
اودهی فرمودند . شیخ شمس الدین در اضمحام ضیافت باقصی نهایت اقامت فرمودند . حضرت قدوة البری
راستبور با میل بود ، خود بطبخ آن قیام نمودند بحدیکه دست ایشان در طعام بختن سوخته و جیره
بر آن نسبت بود . بنظر مبارک حضرت قدوة البری افتاد و استفسار فرمودند . بعضی از
خدام بموجب سوختگی بحرمن رسانیدند . فرمودند شمس الدین پیشتر ای که این داغ ولایت است
که بدست شما نخاده اند ، غم نصیبت و اندک بزبان مبارک بر آن جرات فف زدند . بجز
دمیدن نیک شد .

حضرت قدوة البری میفرمودند در خدمت شیخ اگر کسی احوال وراز و مقصد نرسد ، چه جان اگر

ک : تا فم : ن ، ع ، مد ازین رباعی این رباعی نیز دارد :-

هر چند گهی ز عشق بیجان شوم با عاقبت آشنا و صحنه شوم

تا که هر گاه رخسار بر گذرد بر گزدم ازین حدیث و دیوانه شدم

در مورد چهارم این رباعی در نسخه "ع" بجای "دیوانه" "بیجان" است .

ک : ع : بطبخ : جیره چیز است که آنرا برای درستی و سخن گفتن بر آن ببندند : م : بجز استفسار

کسی در راه شیخ نساورد بی همت باشد . یک جان چه باشد اگر کسی صد هزار جان فدای شیخ کند
 هنوز کم است . بیچاره مغذوب شیرازی چه خوش گفته است :
 جان نقد محقر است حافظ از بهر نثار خوش نباشد^۲

به بنی تقریب فرمودند که امیر علی دینوری را مریدی برد محمد شتر آبادی نام . روزی این مرید را فرستاد
 تا از بازار چیزی آورد . این مرید بر رفت و همانا چیزی حاضر نبود ، در وقت خود را فروخت و
 آن چیز که پیر خواسته بود بخرید و برو فرستاد . چون چند روز برین واقعه برآمد آنکس که آن
 مرید را خریده بود مگرواقف شد به حقیقت کار او ، گسیل کرد تا پیش پیر آمد . امیر علی باو
 گفت ای جوانمزد چندین هزار سال جان ما در غیبت در عشق آفرینش تو میسوخته . این بسی
 بنود که این فرق ظاهر نیز در می بالست یک صفت قرب ظاهر هم بیاید .

حضرت در پیچ از آداب شیخ و مرید در خواست . فرمودند که در مقامات خواج آورده اند
 که تخلیص نیت و فقدان بسبب اوقات باید که از خود باز جوید تا باطلت بر آن داعیه غلبت
 تقدم و تشیخ و استیلا و تفوق که نفوس خلق بر آن بجهول اند بنود و نفس خود را تا آنکه
 از غواشی طبیعت سورا و زوار شتوت مبرا بنید هنوز تقسم دارد و شاید که داعیه استجلاب
 قلوب و صرف وجوه مردم بخود و روی از غایت رقت مستور ماند و بر آن اطلاع نیفتد .
 پس چون بنید که بعضی از طالبان از سر صدق و ارادت روی بد و آوردند از وی طلب ارشاد
 و هدایت میکنند ، بتعجیل متوجهن تصرف نشود و متوقف باشد تا صدق و ارادت او درین امر
 بتصرف الهی ظاهر گردد .

موت قدوة اکبری میفرمودند که شایع ما تقدم رضوان الله علیه اجمعین در تربیت مرید زود

اقدام نمی فرمودند تا بجهت اعتقاد و انقیاد عیار اولی هر نمی دیدند و در خانواده زیدیان اگر کسی را داعیه محبت و خواهش ملازمت این خاندان شریف میبستند اول خود را در اصلاح انداختی و قرآن حفظ کردی . چون قرآن یاد آمدی آنکه بتلقی ایشان رفتی و هر روز و شب چون دو فم قرآن کردندی و متواتر طی میکردندی و اظهار بلباید بیابان و میوه های کوستان می نمودندی و از خانه و اسباب دنیا بخرید گزیدندی آنگاه ویرا در ارادت می آوردندی . مجرد ارادت ارشاد و تلقین را خود شرائط دیگر میفرمودندی هر چند که در زمانه تغیر دیدند و در محبت های مردم تقصیر یافتند آن شرائط نماند . کار بحدی رسید چنانکه می بینی ، شخصی امروز مرید میگردد و علی الصباح خلعت و ولایت میخواهد

کسی کار روز بهر شخصی مرید است چنان لاف زد که به از بایزید است بدین تفریب حضرت قدوة الابرار میفرمودند کسیکه تقدای فساد و تقدین و پیشوای شیوخ کاملین بود از وی شمای گوش دار که حضرت خواجه شبلی وزیر زاده بوده اند ، در شرح فرمان دعی داشتند ، بحضرت سید الطائف آمد و گفت میخواهم که در ملازمت تو در آیم ، یکی از بیت کنندگان گوشوم . فرمودند تو وزیر زاده این شهر و فرمان دعی کرده ای ، هر چه من ترا بفرمایم شاید نتوانی کرد پس بیت چگونه راست آید ؟ گفت هر چه بر من حکم خواهد بود آنرا بچشم و دیده خواهم کرد

هر چه فرمانی بفرما سرور فرمان بزم سرخی تا بم زحمت منده ام نازنده ام

باز حضرت سید الطائف فرمودند که کار ما سر تراشدین و ترنده پوشیدن است

مفکران حقیقت به نیم جو خزنند قبا ی اطلس آنکس که از عنبر عاری است

تو این نمیتوانی کرد ؟ گفت آری میکنم در صحن زمان فرماندهی از سر نازده پیشین حضرت سید الطائف آمد . حضرت خواجه سر تراشدین و ترنده پوشانیدند و گفت که همیانی که زنبیل و رویشان ، بدست یز ، حرجا

که فرماندهی کرده ای و خلق ترا بزرگ داشته اند همانجا برو و گدائی نکن ^۱
 عقل مرد نیست خواجه گلی آموز عشق با زینت باوشاهی سوز
 مینه از شیخ عشق آندازی در میان آنچه در میان داری
 بموجب فرموده پیر انبیا ^۲ بر دست گرد و گدائی کردن گرفت . در اول رتبه که گدائی برآمد زرد و
 فقره آورد و در رتبه دوم اجناس ^۳ گند آورد و در رتبه سوم کار بجیت و فروش کشید ، آخر رتبه ^۴
 رسید که هر روز گدائی رختی ، صبح غمی آوردی و انبیا خالی آوردی و پیش پیر نهادی . فرمودی چرا
 امروز چیزی نیادری ؟ گفتی امروز کسی مرا نخرید . فرمود اکنون خریدار تو خداست . در
 اربعین نشانند . کار بجائی رسید که مقتدای روزگار شد ^۵

کسی که بر در دلا گدائی کند آخر بیاید بادشاهی
 چو کال را کساد شد بازار یقین میدان که خداید خریدار ^۶

صفت قدوة الکبری میفرمودند این شرایط خود در ارتداد در آن مهربور ^۷ . در کمال حضرت مخدومی
 هم تا باین حد نه انجامیده بود و منتهایت این قصور نرسیده چنانچه اکثر اعیان حضرت مخدومی اگر
 کم کرده دوازده سال ^۸ محک اثنان خود را می نمودند و چهار ماه بخت بر می آوردند آنکه رواج
 با سرار گدائی یافتند و بشرف اشتغال شرف میشدند ، و دیگر طایفه از اهل کیم ، حضرت مخدوم زاده
 حضرت شیخ نورالحق والوین هشت سال هیزم کشی کردند . روزی اعظم خان مخدوم زاده بزرگ
 که برادر کمال حضرت شیخ نورالحق باشند و بمنصب وزارت رسیده بودند بختگاه حضرت مخدومی
 نشستند بودند که حضرت مخدوم زاده پستاره ^۹ هیزم آوردند و بطبع انداختند . اعظم خان بر جگر خود
 نمک ریختن گرفتند و فرمودند برادر من نور شما هم نعمتای والد بزرگوار غارت کردید ، تا روزی که

۱ م : هنبانی ۲ ع : "دست" ندارد ۳ م : کشینه ۴ م : رتبه ۵ م : هنبانی

۶ م : آورد ۷ م : ندارد ۸ ع : چو کال را کساد شد بازار ۹ م : ندارد

۱۰ م : "هم تا" ندارد ۱۱ م : جد ۱۲ ع : پستواره ۱۳ ع : پستواره

حضرت مخدومی نقشسته بودند . مخدوم زاده پشماره هیزم می آوردند تا ماه از دور بنظر مبارک افتاد که پشماره هیزم مقدار یک گز از سر مخدوم زاده بالادشته می آمد . از آنروز حضرت مخدومی دست از هیزم کشی کشیدند و فرمودند جای که عورات ضعیفان آب میکشند و زمین نشن است ، پای ضعیفا می نوزد آنجا بروید و کوزه های این ضعیفا بر سر کنید و بجای آسان کردن بدهید . تا چهار سال باین امر اشتغال فرمودند . حضرت مخدومی میفرمودند که مردم روزگار درین وقت پیدا میشوند و نافعیت رده میخواهند که نعمت را بایند . بحسب میانند .

تا سرده را بخ گنج میسر نمی شود

حضرت قدوة البری میفرمودند که نسبت حضرت مخدومی هر چند که شیخ سراج الحق والدین دلف کمال و عنایت بی ازال میفرمودند و لیکن طریق خدمت بحدی میرده اند که اکثر اوقات شیخ سراج الحق والدین محقه سوار شده میر میگردند . حضرت مخدومی بازوی راست محقه بدوشش میگردند و راه بعد میکشیدند و اغلب اوقات چنان میبود که خادمان حضرت شیخ سراج الدین دیک گرم و پخته بر سر حضرت مخدومی میدادند . هر چند خدام عظام لبانو میگردند حضرت مخدومی نمی مانند که دیک بر سر دیگری دهند

بسی بر سر کشیده دیک نعمت که بر سر بر نهاده دیک نعمت
بسی در آتش اندوه منخته ببايد تا شود این دیک پخته
کسی کس دیک نعمت پخته خورده زد دیک آسمان سر پرش برده
چه داند نعمت این دیک خامی نداند تر این صو خاص و عامی

از سبک دیکهای گرم بر سر رفته بودند موی بر سر مبارک القیاس نمانده بودند و گذرگاه محقه شیخ سراج الدین اکثر

شده ع : بی آید شده م : ندارد شده ع : و ضعیفا شده ک : کشتن ، کشتن :-

بسی نرم و نازنده شده م : دهند شده م : " به " ندارد شده ع : اندوه خسته

شده م : ببايد شده ع : خدمت شده م : هیچ از شده م : هم بداند

اوقات بهر در خدمت پادشاهان حضرت مخدومی میشد و خدمت پادشاهان منصب وزارت و ممدارت داشتند . ایشانرا عار در کار میشد و میگفتند که ای تنگ عالم چرا نام مرا بی تنگ میکنی ؛ حضرت مخدومی در جواب میخواند :

چه میگوئ که زین تنگ تمام است که ما را در جهان زین تنگ نام است
نمی گو را بود زین خدمتش تنگ زنده فردا ز حسرت سینه بر سنگ

حضرت قدوة البری میفرمودند که بسیار خواستم که در خدمت شدم به اشتغال نمایم و بکن خدمت مخدومی از بسکه مظهر نام در باره این فقیر سکندر دند نمی مانند که باین نوع خدمت مشغول باشم . ضرورت بموجب اطاعت احسن من الخدمت بجهان نوع اشتغال میکردم . اما اکثر اوقات قدم جای حضرت مخدومی رفتم ام و در ضمن مقذوره هرگز بوی قندرباغ نرسیده است . در روزی بطریق مخفی مقذوره بر نفتم که نظر مبارک حضرت مخدومی افتاد . فرمودند که برو ب قاذورات کثرت از پیشگاه وحدت سیر و بی وض و خاشاک فقر اولاد خود از سخن روزگار آنها بر میداری ؟

نرو به تا کنگی خاشاک کثرت ز جا روب بیرون درگاه وحدت

نه بنید پیشگاه وحدت حق مقید در نیاید سوی مطلق

حق تعالی این هم سعادت ابدی مساعدت سمری که در روزی نکرد و حصول دولت نشود و حصول شمول وجود که نصیب شد هم از آن جا اولی بوده است

آنانکه جام خدمت مردان کشیده اند در بر قبا ی دولت یزدان کشیده اند

مردان ز راه رنج و تعب از حقیقت گل بر اوج وصل عشق بهمت رسیده اند

حضرت مخدومی بارها فرموده اند که طالبان صادق و سالکان واقعی درین راه میباید که اسباب سعادت و حصول

مصلحت کرده بیایند چنانکه فرزندم اشرف جلد اسباب ولایت و آلودت عنایت تهیه نموده و چراغ قابلیت

خود را بر از روغن استعداد و فقیه ارادت آماده کرده در آمد همین که بر گردن مانده بود

س : نادر س : کشیده س : س : میروی س : چشیده س : ع : اسباب

ولایت و آلودت عنایت مصلحت کرده بیایند س : س : گردن

در پیکان چراغ خویش آورد ز شمع حال خود پیرایش بر کرد
چراغ قابلیت گر نباشد چه کار آید ز پیریش ز خراشد
اگر بنیان هم گوی بریزد صدف گر نیست لؤلؤ از پیریزد

از شرائط شمه ای مذکور شد . اکنون شروع در آداب میرود .

ادب اول : حضرت خواجه میفرماید که شیخ را باید که نظر در استعداد مرید بکند و چشم بر عواقب امور
وی نهاند . اگر در وی ببیند که قابلیت تصفیه وجه خاص دارد پس اشغالی که مناسب وجه خاص اند بر وی محض
کند و بطریق تقریب و کاملین راه نماید و بعضی این مذهب را مذهب شطراغ گفته اند . اما مادر کسی باشد که وی
قابلیت قبول تصفیه وجه خاص داشته باشد ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء . اگر داند و ببیند که استعداد
سلوک سلسله تربیت در وجود وی ترکیب است بآن ترغیب نماید . اما این مشرب را مذهب صحت میباید
تا بنمود سادگ صحت بلند بر سر این چرخ نریزد کند

پس این چنین کسی را اول بوعظ^{۱۱} و ترغیب و ترهیب و ذکر^{۱۲} بنشیند و دوزخ بخواند ، بعد بر تفریع^{۱۳}
فرائض و سنن و روایت و چاشت و اشراق و تهجد و شکر و صوم و وظائف که تحت اعلیاء و بعضی مشایخ از
صوفیه است دلالت کند ، بعد به مشغلی که مناسب حال وی باشد مشغول سازد و لیکن از کار جریه ویرا

نفی تراست

سر نزنند آتش ز آهن برنگ تا نزنند بر دل سندان ترنگ^{۱۴}
روی دلا را ی نبیند کسی تا نزدانند ز آئینه رنگ

حضرت قدوة ابهری میفرمودند که حضرت خواجه میفرماید که هر کرا تمیز قابلیت طالب و تفریق
استعداد احوالات در یابد بنود و معرفت آن نباشد که هر کدامی از اصحاب بچشمش را در خوراند او را در
سند از تعداد نشستن حرام است و تعویذ در میان کردن از اذنام ، و هر که در اول نظر نهایت وید

۱۴ ع : چراغی پیش ۱۵ م : عارف ۱۶ م : کل ۱۷ م : در ۱۸ ع : شرب بلند را
صحت بلند ۱۹ م : برج ۲۰ ع : حسیه ۲۱ ع : بعد از ۲۲ ع : با فرائض
۲۳ م : " و وظائف که " ندارد ۲۴ م : نزد ۲۵ ع : ترنگ : آوازی که از زدن توار
بر چیزی صحت پیدا میشود (نظام)

را نه بیند که بکدام مرتبه خواهد رسید و چه حال و ذوق شرف خواهد شد و مال وی چه خواهد بود و در اینجا شیخی کردن روان نیست ، چه این کائنات علیه کم از آصلگری نیستند که عرصه کار آصفی پیش او آرند بلکه آن صفات بیدانه که آن آصف چه چیز را صلاحیت و کدلم اصلیم را قابلیت دارد و چه چیز از او خواهد شد .

حضرت قدوة اکبر میفرمودند که مشایخ ما رضوان الله علیهم اجمعین کسی را در ارادت نمی آرند تا احوال او را در روز ۲ محفوظ نمی بینند

چه در اوقات الصفا روحانیه شیخ^{۹۵} نمای هر چه هست در لوح محفوظ^{۹۶}
خیال زشت دارد در جهان او که در آئینه آستان نیست مکنون^{۹۷}

حضرت قدوة اکبر میفرمودند که یکی از شرائط اهل ارشاد و قابلیت شیخی آنست که استعداد طالب داند و این امر دو گونه باشد یکی آنکه حقیقی بصیرت وی بکمال عرفان مکنون ساخته باشد که بفراسمت خود بواقف کار مرید و اصلیت وی با اول و صله بمسجد در رویت بداند . دوم آنکه بتصرف الهی و کشف ناقصی بحال وی مطلع گردد چنانکه از واقع و الهام از قابلیت و اصلیت خبردار بود . چنانچه حضرت شیخ علاء الدین سمنانی میفرمودند که در اربعین شب پنجشنبه سی و نهم اربعین در غیبت دیدم که جماعتی از مسافران برسدند و در میان ایشان جوانی بود که حق سبحانه تعالی را باو نظری از غایت عنایت است او را بمن حواله کردند . چون بشهادت آمدم خادم را گفتم زنهار که هیچ مسافر را اجازت ده تا بیرون آمدن من که برود ، و قضا را همان ساعت جماعتی مسافران رسیدند . گفتم فردا روز جمعه چون اربعین تمام شده باشد در مسجد جامع آنجا قدمی نشینم ایشانرا بسیار تا ببینم . چون روز جمعه مسجد رفتم درویشان مسافر بیامند و سلام کردند ، چندانکه نظر کردم آنرا که من دیده بودم در میان ایشان نبود . گفتم مگر قومی دیگر خواهد آمد . غار بگرار دیم و بختگاه آمیم . خادم آمد و گفت ازین درویشان یک تن که بخدمت ایشان مشغول است مگر پیش رختهای ایشان یزد مسجد نیاید ،

۹۵ م : کاه ۳ : سلج ۳ : ع : روحانی ۳ : م : ۳۰ ، م : ۳۱ ، م : ۳۲ : چون
۹۶ م : ۹۵ : حال : ع : حالی ۳ : م : مین و توحه شیخ علاء الدین سمنانی تقریباً در همین الفاظ
در مجلس مجلس درقی ۸ مذکور است . ۳ : م : می نشستیم ۳ : م : نه ارد ۳ : م : در آن بیان بود

درخواست مکنید که حضرت شیخ را ببیند . گفتیم نیک باشد . چون درآمد از دور او را دیدیم و دانستیم که

اوست

بر آمد صدق کمان دید در خواب

بیام و سلام کرد و ساعتی بنشست و بیرون رفت . من خادم را طلب کردم . گفتیم برو و این جوانرا که برفت بگری که می باید که این جا روزی چند بماند و ازین حالت بازگردد که ما را بتو کارمیت . چون خادم بیرون رفت او را دید که بازگشته بود و بر در ایستاده . خادم از او پرسید که حال چیست ؟ گفت میخواهم که بخدمت شیخ بگوئی تا مرا قبول کند و هم این جا بخدمت درویشان مشغول گردم . خادم گفت من هم از برای این کار آمده ام و این گفت و بحضرت شیخ برد و بخدمت مشغول ساخت . خدمتی که از آدمی بهتر از آن ممکن نباشد بکرد . بعد از سه سال ذکر گفت و خلوتی چند نشست . حال های نیکو روی نمود .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که حقیقتی بعضی مشائخ را بصیرتی داده و فراستی نصیب کرده است که از واردات آئینده بر درید مطلع میگردد و میفرمایند که امروز یا فردا یا بعد فردا در چنین ایام بر درید غلظت وارد نزول خواهد شد و از وی ویرانی آگاهند .

دردنیشان چو آبی گهران را صدف را گو که بکشاید دمانرا

تا مستعد آن دولت کمال و مستقبل آن آب منیع زلال عالی حال میگردد چنانچه احوال مستقبل وی اظهار مکنند و حالات ماضی را نیز بروی اشعار میسازد .

از حضرت شیخ علاءالدوله سمنانی نقل میگردد که میفرمودند من در سفر بودم و طالبی از طالبان من بر صفا خود نشسته بود . من آنجا که بودم از آنجا نظر من بر نزول حال وی افتاد . دیدم که واردی عالی بروی نازل میگردد و حالی بس شگرف بروی کشف میشود حالی برخاستم و آنجا رفتم که

ج : این موعظه ندارد . ع : شد . در مجلس دین واقعه نیز در سلسله واقعه
عبارت است و مراد از "طالبی" همان جوان است که احوالش در قطع زنجیر بیان شده است . در
جلسه مجلس دینی ۸ چنین است : روزی در سفر بودم و او در صفا نشسته بود . ع : م : صفا

او بود مغلوب شده و دست آن حال گشت . بابت بروی زدم و گفتم در چه حالی و چه دیدی ؟ بگو . گفت
 نمی توانم گفت . باز گفتم بگو . گفت نمی توانم . گفتم ترا از مخای بگو . بجز بر این نوع نگفتم :
 چنان صورت کز آن عالم مرا از نصف بنمودند بنفتم در نمی گنجد چگونش بر زبان آورم
 از آن دریای حسن او که بی قواسط و بی سائل کشیده جان من جانی چنانش بر زبان آورم
 الحق مقام بس عالی بود . اما چون دیدم که در روی عجیبی ازین پیدا خواهد شد ویرا باز داشتم . گفتم این چیزی
 نیست و آن را نفی کردم . باری در آن مقام چیزی در خود پیدا کرد و عرقی دید از دماغ او خیزفت .
 آخرا در موصوف بصفت تجلی محمدیت شد . سیاتی فی مکانه انشاء الله تعالی .
 حضرت قدوة الکبریٰ بدین تقریب حکایتی دیگر نیز فرمودند و نقل از شیخ عبداللہ میگردند که حضرت شیخ عبداللہ
 جمعی از درویشان را در اربعین نشاندہ برد . یک شب خادم خانقاه را گفت امشب دو درویش را واردی قوی
 خواهد رسید . واقف باش که بنمودی نکنند و از خلوت بیرون نروند و سر بکوبه و محراب ننهند
 چو صفوی را رسد وارد گرانبار ز خلوت سر بکند در سوی کھسار
 در آن وادی بود سرگشته جادید اگر واقف نباشد پیرش از کار
 خادم حاضر میبود . ناگاه بابا محمود نحوه زنان و فریاد کفان از خلوت بیرون جست . دیگر درویشی که نام وی
 مصد و الیاس بود نیز در عقب بابا محمود بیرون جست و خادم در عقب ایشان بدوید ، بکند و الیاس رسید ، ویرا
 بگرفت و بابا محمود روی بکوبه و محراب نهاد
 ز شیرین واردی کورا در افتاد گرفته کوه و محراب همجو فرهاد
 رسید افتد حیرت تربیت پیر رود در جذبہ جاوید تاثیر
 مصد و الیاس بحسن تربیت و سیاست شیخ فخری المجدد بحال خویش باز آمد . بابا محمود همچنان مجذوب و مغلوب بماند .

۱- ع : او مغلوب شده بود ۲- ع : باز آنکه ۳- م : "گفتم این چیزی ... از دماغ او خیزفت" : ندارد
 ۴- شیخ عبداللہ غرضبانی که از اصحاب شیخ ملا دالولہ سنائی است و از دیهای غرضبانی است (نقش ۱۳۴) ؛ عین
 واقعه و شیخ عبداللہ غرضبانی در همین الفاظ در نقاش ۱۳۴ مذکور است . ۵- ن : انشا رند ارد ۶- ن : انشا رند ارد
 ۷- م : شعرا دل ندارد ۸- م : "مصد و الیاس ... مغلوب بماند" : ندارد

و از روی کرامات و خوارق عادات بسیار در آن دیار اشتغال یافت .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که حق تعالی این طائفه را فراموشی داده است و در زمره صوفیه بصیرتی ننشاند
که حادث زائیده روزگار و واقعات آئنده دور دوار در طرفه همین معلوم سکینه بکسر اسرار مخفی عالم
و از آثار ستره نبی آدم در پیش ایشان هیچ موعظه کف دست است .
در ایشانرا بود آئینه صاف زرد و از صیقل انوار الطاف
چو عنقای بصیرت نشان ز ندیر ^{۳۲} پرداز زروه این تافان تاف
و این خود نزدیک ایشان اندک است که قابلیت طایبان اله و ماهیت ساکنان راه از حادث آئنده آگاه
باشند که هر کسی را حصول انجام و هر شخصی را وصول مقام چگونه خواهد و هر طایفی را در مواقع کار و هر مصیبتی
را (و آخر آثار) چه پیش خواهد آمد .

کسی که دست دارد جام بخشید ^{۳۳} عجب نی دیده گر یک ذره خوشید ^{۳۴}
درین تقریب از شیخ شمس مؤخر بلخی حکایتی نقل کرده اند که شیخ رکن الدین اول بار که از ملتان در دهلی رسیدند
چند کسی از ائمّه روزگار و مقدّمه دیار میان خود اتفاق کردند که بر شیخ مولفانی رویم و چند سئله به وجه ایشان
پرسیم . آخر کار بر پنج سئله نزد وی ایشان قرار دادند که خواصم پرسید . چون پیش شیخ آمدند از پنج
سئله معهوده سوال کردند حضرت شیخ که خواص دریای علوم و خواص دارای مفهوم بودند هر سئله را بدوگان و سه گان
و چهار گان تقریر کردند . اما چون دماغ ایشان از لای اخلاص اثری نداشت در بحث در آمدند .

چو خواهی نفهم ای از غیر خاص ^{۳۵} شمای پرکن از کافور اخلاص
حضرت شیخ علم از علم باطن خویش اجوبه ایشان ظاهر کردند چنانکه عقده هر پنج سئله اخلال پذیرفت . بعد
و انشمنده ان محذول در همان ساعت ارادت آوردند ، بعضی از انکار توبه کردند و بخدمت مشغول شدند .
حضرت شیخ را بعد از جواب ایشان گریه غریب و رقت مجیب دست داد . استفسار این گریه کردند .

۳۲ : زائیده ۳۳ : پرد این ذره از تافان تاف ۳۴ : زشت

۳۵ : ارشد ۳۶ : شمس الدین ۳۷ : ملتان

گفتند کسی و چند سال است که در انتظار این آثار بوده ام و شرح این آنست که وقتی که بزدوی را میخواندم سبق
من باین جا رسیده . استاد هر چند خاطر نشان میکردند معلوم نمیشد . حضرت والدی شیخ صدر الدین را دیدم که در
عقب من ایستاده میگفتند که ای پسر بر خیز که این پنج سکه من ترا خواهم آموخت . را گرفت و بجانقاه آورد
و در صومعه برده از شرحی که بهتر از آن نباشد مفهوم آن پنج سکه معلوم من کرده و در آفر فرمودند ای
فرزند این پنج سکه را بنکو نگاهدار که روزی ترا باین بیان کار خواهد شد .
نصیحت کرده ام در دل نگذار که روزی پیش تو می آید این کار
من منتظر این وقت بودم که ظهور یافته .

و این حکایت نیز بدین تقریب حضرت قدوة الکبریٰ تقریر کردند که بزرگی پسر خود را در درس سفیر ساد و
سابقه کلی میکرد که چیزی بخواند و پسر گفت پدر اهل در گوش نمیکرد .
نشود روزی که سوده زین رهگذر پسر چون کند گوش بند پدر
روزی پدرش گفت هر که را بآمدن مسافری بشارت دهد هر چه از من بخواهد او را بدهم . قضا را پسرش
در راه انتفی را مسافری را دیده و بشارت به پدر آورده که مسافری می آید . چون رهگذری آمد دامن پدر
گرفت که فرموده خود و معهوده خوش بجا آید . پدر گفت بخواه هر چه بخواهی . پسر ناخلف گفت همین
خواهم که باز بدرس نفرستی . پدر چون بشنید در فکر شد که هر دو جانب خالی از زبانی .
یکی را اگر بود هر دو تفکر خند کشیش در تخریر
بعد از تامل بسیار و تفکر بیشتر فرمود که خوب در تعلیم مرو اما بیک شرط که سوره اخافتنا یادگیری . پسر قبول کرد
سوره اخافتنا یاد کرد .

ز سر فتحنا چه داند پسر که او را از و پیش آید طفل

بعد از مدتی چون پدر بزرگوار رخت از منزل دنیا بطرف مرای آخرت بست و اصحاب شیخ و مریدان را بخ مجله پیر اقامت فرمودند و در آخر اتفاق برین اتفاق که بجز پسر بر سجاده پدر که نشیند سه

درختی گر رود از باغ مایه بود از تخم او امید سایه
صدف گر رفت از دریای گوهر چه باکست گر بود بر جای گوهر

عاقبت پسر را بر سجاده پدر نشانند . روز بروز کار شیخ زاده صاحب سجاده زیادت شد و گلزار از مشیخت او از میوه های خارق آماده . روزی این پسر میان بعزم سفر نسبت بسوی شهری که از مریدان پدر او بود روان شد . چون مردم شهر از آمدن شیخ زاده خبر یافتند چند میل پیشتر از آمدن و بادشاه آن شهر هم جزوی راه استقبال پذیره کرد و در شهر معزو و اکرام در آوردند . چون مریدان پدر او هم ند اشرف و ارازل بودند مصدق و عقیده بر ریختند مگر طائفه ای از دانشمندان القیاد نکردند و فرمودند کسی که قرآن هم نخوانده است درین راه چگونه در آید و راه بطالبان حق چنان نماید که شرط لازمی این راه علم است . این نزاع آخر ببادشاه رسید . بادشاه دانشمندان را طلبیده استفسار این معنی کرد : دانشمندان بوجوه رسانیدند که این سخن آسانست ، هم شیخ زاده را باید طلبید و هم دانشمندان را بادشاه محضر کرده هم دانشمندان را حاضر آورد و شیخ زاده را نیز احضار فرمود . بادشاه روی بسوی اصحاب شیخ زاده کرده و بوجوه رسانید که ایشان میگویند که شما چیزی نخوانده اید و ما چون دانیم که شما خوانده اید یا نه . مریدان گفتند اگر چه ما را به گفته دانشمندان اتفاقی نیست چه این طائفه به اصرار فقرا مطلع نیستند اگر چیزی بگویند معذور اند سه

ز عالم چون نباشد زاهد آگاه گر از کاری کند معذور باشد
چه داند مشرب آب حیات او که در ظلمات خود مستور باشد

و سکن اگر خاوس شریف ایشان بر امتحان است بکنند . دانشمندان آغاز کردند . اول باری از قرآن خوانده است
سوره ای از قرآن بخواند . گفتند کدام سوره را میفرمائید . بعد از اتفاق یکدیگر گفتند که سوره انا فتحنا لخرانده .
شیخ زاده چون این سوره قرآن از پدر خویش خوانده بود از بر خواند و هیچ اعرابی بر زبان غلط نراند . هم نشنیده
شدند و ملزم گشتند و بادشاه نیز از راه معذرت در آمد و از حضرت شیخ زاده بسیار درود نیر خاطر کرد و در قید
ارادت آمد .

پدر درویش را نوعی سرانجام که از آغاز در پانصد انجام
حضرت قدوة الکبری میفرمودند که از حضرت خواجہ بہاء الدین نقشبند شنیده ام کہ میفرمودند کہ حرکت
پیش این طائفہ می آید در آئینہ خود نظر میکنید ، هر چه در دل ایشان بعد از آمدن او لایح میشود میدانند
کہ آن چیز از دست ، ایشان را بآن کاری نیست . بحسب آن چیز باو زندگانی میکنند زیرا چہ روحانیہ
شیخ بمریہ عالم مثال جلوس فرمودہ ہر آئینہ ہر چه در آئینہ افعال ایشان تعابہ میگردد تسبیح میشود . این را
حضرت شیخ محی الدین الحربی تجلی تعابہ گفتہ اند .

روزی بحضرت قدوة الکبری شخصی آمد کہ در باطن وی عقیدہ فلاسفہ متکلم شدہ بود ، ظاہر صورت اسلام متون .
چون زمانی جلوس نمودہ حضرت ایشان فرمودند مگر تو از مذہب فلاسفی . وی منفعل شد . در همان وقت
در دل از مذہب خود رجوع کرد و مذہب اہل سنت و جماعت بمعزم جزم در آمد . فی الحال حضرت
قدوة الکبری فرمودند الحمد للہ سنی شدہ ای ، زینہار ازین برگردی . وی زود برگشت ، سر در
قدم حضرت ایشان آورد و ارادت گرفت و در سلوک مشغول شد .

چنان آئینہ صافی دل صاحب نظر دارد کہ ہر صورت کہ پیش آید علم تشبیہ بر دارد
ادب دوم : آنست کہ حضرت قدوة الکبری میفرمودند کہ در مقامات خواجہ آمدہ است کہ شیخ منزہ باشد
از طمع اموال برید و هیچ وجہ میل بحال وی و خدمت وی نکند اگر چہ برید بر جمیع احوال خود خدمت شیخ

۱ : قرآن خواندہ است ۲ : تفسیر از آیت قرآن ۳ : روحانیہ باشد ۴ : افعال
۵ : برخواست

مقدم خواهد داشت . تربیت و ارشاد را که بهترین نعمتی و خیرترین موهبتی است در تقابل قبول عوض باطل
نگرداند و اگر مرید یکبارگی از املک و اموال بیرون آمدن خواهد اجازت نکند مگر و قتیله در تقابل او
حالی که موجب تسلی و مروت جمعیت خاطر مرید بود عوض تواند داد و بعضی گفته اند که اگر مرید عالی همت و
سمی نعمت بود در حال قوی باشد اجازت صرف جمیع اموال کرده اند بنا بر متابعت حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه
اگر این چنین نباشد در زیادت از مقدار ضرورت و ملائمتی اجازت فرموده اند . آورده اند که و قتیله یکی
از مریدان سید الطائف جنید^ک اجازت صرف جمیع اموال خواست . او را اجازت نداد و فرمود که مقدار
کفاف بردار و زیادت را اتفاق کن که بر تو المین نیم از مطالبه نفس تو ، بعد از اتفاق جمیع مال
حضرت قدوة البری میفرمودند هم از این جهت فرزند تنگدستی را یکبارگی از اسباب دنیوی بیرون نذارم چه
وی از ملک سمرقند بود و جاه و دستگاه بسیار داشت ، لباسی بپا نه کرده بود که یکبارگی تجرید گزید و از علاتی
و عوالتی دامن فراموش چید . این فقر گفت ای فرزند هنوز نفس تو کمال تو کل نرسیده است —
گر چه شرط راه تجرید است یعنی ای عزیز بر تقابل هر کسی این بار از روی تمیز
ادب سوم : آنست که شیخ صاحب اختیار باشد . باید که بر شیخ اختیار حفظ و قطع تعلقات ظاهر غالب
بود تا بمشاهده آن صدق و یقین عقیده مرید زیادت گردد و قطع تعلقات و اختیار حفظ و رعایت بتجرید
و تعزیزش بحاصل آید و عقیده صحت حال شیخ که سبب مجاری فیض است از وی منتحل شود و باطنش
بر صحت تعرفات شیخ جازم گردد چه فرموده اند که شیخ در جمیع حال مرقات عریه است و عروج
نبرده علیا و قرب حضرت محمدیت جز بدین مرقات میسر نیست و باید که اگر فتوحی از غیب برسد
زیادت از قدر ضرورت را اتفاق کند و اذخار نمایند .

حضرت قدوة البری میفرمودند که مراد از قطع تعلقات و عدم تملکات که شایع فرموده اند در اصل

۱- ستمی نعمت بمعنی عدم ۲- جمیع اموال آوردن ۳- تا به تنوع عقیده همت ۴- م : عقیده و همت

۵- م : صحبت

ارشاد را ترک زبانی احوال و اذخار مال است نه آنکه مجرد شیخ میباید که محتاج بود چه آنقدر که ما محتاج
 (صحاب و طلب است مصیبت داشتن شیخ را اهم است تا تفرقه در کار نبود، و جمعیت بر نسبت به جمعیت حاضر
 از مملکت و ملکات است و آنرا لازم است ۱۰ روزی در ملازمت حضرت شیخ علاءالدوله السمنانی در
 صامیه نشسته بودم که سخن از قطع علایق و ترک اسباب دنیوی از کلی و جزوی به نسبت مقتضایان برآمد
 فرمودند که این مردمان عجب اعتقادها دارند البته میگویند که دروغ میباید که گدا و محتاج باشند
 و این نمیدانند که حق تعالی هرگز هیچ مرشد را محتاج نداشته است بخلاق و چرا میباید که بندگان خدا حق تعالی
 جز بحق تعالی محتاج باشند

چو دارند از ولایت بر سر این تاج چرا بر خلق میکردند محتاج
 بر سر هرگز ولایت تاج دارد خدایش چون بکس محتاج دارد
 و حالانکه حق تعالی دنیا را باین همه اسباب عیش و این آثار پیر از آلات جیش برکت ایشان بر پای میدارد
 بلکه مقصود از آفرینش و وجود نور بنفش ایشان اند

چو مقصود از وجود آفرینش هم ایشانند در یقین بنفش
 که خوش دانند راه حق نمودن نعیم هر دو عالم را فرودن
 حضرت شیخ محمدالدین بغدادی قدس سره العزیز را هر سال خرچ سفره خانقاه دوسهت هزار دینار زر مرخ بوده است
 و من حساب میکنم پانصد هزار دینار از املاک خود وقف کردم بر صوفیه که بطریق ما باشند، و اشغال این چنانچه
 حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر را بمرتبه ای دستگاه عالی و بحدی جاه متعالی بود که چون عزم سفر کعبه کرده بودند حیان
 ابریشمی بر پا میکردند و طباب ابریشمین می بستند و یمنهای زرین میزدند

چو گردون بر زده خرگاه زلفست طباب ریشمین با یمن زلفست
 در آن خرگاه چون خورشید زرین ده مهند شد و احباب پروین

۱۰ م: و از خامان است ۱۱ م: ما محتاج ۱۲ م: آنقدر ۱۳ م: اصداد اصحاب

۱۴ م: مصیبت یا بد اهم است ۱۵ م: خواطر ۱۶ م: طالب مبتدی را لازم است

۱۷ م: این جمله دارد ۱۸ م: این مردمان... بر طریق ما باشند: همین عبارت در جمل مجلس ورق ۱۹ م:

آمده است باستانی شمر. ۲۰ م: در جمل مجلس چنین است: آفرین دنیا را باین همه نعمت برکت ایشان بر پای میدارد...

۲۱ م: امرا ۲۲ م: کیشای ۲۳ م: دارند ۲۴ م: نه آخر حضرت...؛ پنج: آخر حضرت... ۲۵ م: بهتر

و بعضی از شایخ فرموده اند شیخ باید که صاحب جاه بود تا کمال اقتیاد و خضوع از مردم ظاهر شود و او ظم ارکان
 طریقت کمال اقتیاد است نسبت شیخ و این در صورت جاه شیخ بیشتر است . بعضی مردم اهالی این دیار که
 روش کبار در اصدار دیگر ندیده بودند نسبت حضرت قدوة الکبریٰ اندک نقص بسبب اجتماع حوائج اعیان میگفتند و
 نمیدانستند که این موجب کمال حال ایشان بوده که نزدیک پانصد کس از فقراء و غریبانی مختلف اشکال چنانچه قلندران
 و جویان و جتیان و جوالقیان و بیشتر اعیان ایشان که بلباس نقوف و ثوب ملبوس بودند بسبب حضرت قدوة الکبریٰ
 از مریضی بختیاری از ماکولات و ملبوسات مرفه الحال میبودند و نفراغ بال در اشتغال هر کس مناسب حال خودی آموخته
 کریمی که در پیش بسیار کس ز نعت کشید روز دسار خوان
 دیگر عکس او ، میخورد باد دیگر چه نسبت بود در دل این و آن

ادب چهارم : چنانکه دم واقفیت غل باقول در دعوت سینی حرم فرماید از فضل و ترک اول باید
 که خود متحقق باشد بر آن و الله چندان تاثیر در نفوس ندارد چنانکه گفته اند من لم ینفک بخط لم ینفک
 بلفظ پس بنابرین معلوم میشود که لازم است که حرم پیغمبر اول خود متحقق باشد و آنگاه بدگری فرماید که
 لسان الحال انطق من لسان المقال

گر بود در مائمی صد نوم گر آه صاحب درد باشد کار گر
 تا از صیغه شمول و عدی که کریمه له تقولون مالا تفعلون و کبر تقیاً عند الله ان تقولوا مالا تفعلون تسنن
 آنست خارج باشد

حضرت قدوة الکبریٰ پیغمبر بودند الله که خود بدان اقبال فرموده باشد دیگری را تاثیر نشود چنانچه حضرت خواص
 نظامی فرموده اند

پذیرا سخن برد شد جای گیر سخن کز دل آید شود و پذیر

م : در جات م : ۲۰ : خان م : ۴ : دبا و دیگر م : ۳۱ :
 ز نعت کشیده ز دسار خوان م : ۴ : نویدی م : قرآن ۲۸ القف ۳۰۲ م : ۴ : سخن

آوردند که پیش امام اعظم^ع زنی آمد و عرض نمود که سپهر من بسیار بشیرینی میل دارد، هر چه اندک و بسیار در خانه میباشند بشیرینی حرف میگوید و من فقیرم چگونه مسیر آید. امامت کردد سپهر را از بشیرینی خردن مانع باشند. حضرت امام فرمودند که بعد از سه روز سپهر خود را من آر، مانعیت کنم. همچنان کرد. بعد از سه روز سپهر خود را بحضرت امام آورد. حضرت امام ویرانصیت کرد. وی از خوردن بسیار بشیرینی منع شد. آن زن بوجوه رسانید که موجب چه بود که در همان روز حضرت امام پند نکردند؟ فرمودند من هم بشیرینی میل داشتم. امروز سه روز است که بشیرینی نخورده ام تا سخن من بدگیری اثر کند.

اگر چه پند را تقصیر نبود سخن نامکرده را تاثیر نبود

حضرت قدوة الکبریٰ صفر نمودند که حضرت شیخ خواجگی آورده اند که از حضرت خواجہ ابو حفص کبیر رحمۃ اللہ علیہ ثواب معلوم ایام بعین پرسیدند. صحیح جواب نداد. بعد چند گاه بجهان سائل دوچار شدند، جواب با جواب گفتند و در ثواب از حد زیادت سفتند. سائل گفت همان روز چه نفرمودند؟ گفت روزه ایام بعین آن روز نگذاشتم، در از حق شرم آم که درین باب سخن گویم.

و از خواجہ سری سقطی منقول است که او را از منی صبر پرسیدند که در آن محل او را گزید و منیش در وجود مبارک خلید. از هیئت خود تجاوز نکردند، همچنان در بیان صبر شروع نمودند. از آن حال سوال کردند. گفت اگر از حال خود تجاوز کردمی قول من مخالف فعل بودی. از حق تمالی شرم داشتم. و حضرت خواجہ ابراهیم ادهم^ع را از درویشی پرسیدند. در خانه رفت، باز آمد، جواب گفت. بعد از آن فرمود که چهار دانگ در ملک من برد. من شرم داشتم که در فقر سخن گویم.

گویند جماعتی که در مجلس ذکر حضرت رسالت پناه صلی اللہ علیہ وسلم میرفت. همه درود میگفتند. بزرگی بود، بشیر او تغییر شد، از حال او برگشت و در خانه رفت و باز آمد. بعد درود گفتن شروع کرد. شخصی

استفسار کرد اول چه بود که درود نیکبختی ، و اکنون میگویی ؟ فرمود شرم داشتم که بر رسول درود فرستم و در خانه امن چیزی خدای خدای نداشت .

حضرت خواجہ شفقین بلخی در مدائیت حال بر کافری اسلام عرض کردند . کافر منکر شد و ابا آورد و خواجہ را طلباچہ نزد . بعد چند گاه چون شفقین کل سخا بازشکست معان کافر بیاید و اسلام آورد . شفقین ازین حال پرسید . گفت که تو در آن حال ملوث بوده ای با لوات معصیت و با نجاس نصیت و من نیز ملوث بودم بچندین کفر . جنس نخست را چگونه پاک تواند کرد و این زمان تو ظاهر ظهور شدی و حق سبحانه و تعالی بواسطه تو مرا پاک گردانید .

در آب آلودگی چون گشت فیض نباشد همچو آب جوی طاهر
حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند البتہ این شرائط در حال امر او از لوازم نیست چه او از پیہیز رستہ است و طالب هنوز در بیماری است .

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند استفاده علوم گنبدی باید کرد کہ او از وی مستفید باشد چه علمی کہ او را فائده نکرده ترا چه فائده دهد ! چون علوم فی حق صحت است باید کہ اخذ علوم باطن همچنین باشد .

ادب پنجم : آنست حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند کہ در مقامات خواجہ آورده اند کہ شیخ را رفیق باضعفای طریقی میباشد و در زید چه چراغ در طامبی مشاهدہ ضعف عزیمت و ارادت کند و داند کہ در مخالفت نفس و ترک مالومات صدق بر عزیمتی ندارد باید کرباو مدارات کند و او را باین کہ صدق عزیمت ندارد رد کنند و از طریق محروم گردانند و رقم شقاوت بر جبین او کشند چه وصف این طائفہ علیہ قدس اللہ ارحمہم کہ صم قوم کالیشتی جلیسہم پس قبول کرده نبوی زندگانی کند کہ از حنفین نقصان نپذیرد علیاکمالش ترقی فرماید و از جلد ریاضات و مجاہدات شقاوت در بدایت نفع کند و بہ حد رخصتش اقتضای فرماید تا زود منتظر نشود و در رجحان القہقری باز بطبیعت میل نکند و بتدریجش در دام در آرد .

چون مرغی کز برای دانه دگام
بتدریج افتد اندر حلقہ دام

۱- شفقین بن ابراهیم بلخی ، در نفحات کفایت ادب و معنوی اربعی است ، از قدمای شایخ بلخ است ، (ساد عالم اعم و با ابراهیم ادم صحبت داشته . جامی مینویسد کہ در بعضی تواریخ بلخ مذکور است کہ شفقین را در ۷۴۰ھ در ولایت ختلان تشہید کردند و قبری آنجاست ، ولی در تاریخ و فائز اختلاف است . جیبی تاریخ و فائز با اختلاف اقوال ۵۴۰ھ و ۵۴۰ھ و ۵۴۰ھ نقل کرده است (رجوع کنید بہ صوری حاشیہ ۲ ، نفحات ۲ ، تذکرہ ۱- ۱۶۴ ، خزینہ ۲- ۱۲۳ ، سلمی ۶۱ ، تہذیب ۱۶) شیخ پلوت کہ صحت است در ۵۵۰ھ سنخ ۱۱۲۰ است ۴۵۰ : مستفاد [بقیہ بر صفت ۲]

و بلول مدت و کثرت مخالفت فخر از صحبت متاثر گردد و جنبشیت یابد و غزلیتش قوت گیرد و حکم مناسبت و جنبشیت داعیه محبت در و نهج یابد و از حقیقت رخصت بدروه عزیمت ترقی گیرد . از لذائذ^۱ مجموع مشتاق تحمل کند .

آورده اند که یکی از انبای ملوک بصحبت بزرگی پیوست و از دنیا بکلی منقطع شد . شیخ درو^۲ ضعیفی احساس کرد . بحسب اوقات از لذائذ اطعمه بجهت او حاضر کردی و گفتی که بنحیت خو کرده است و انس گرفته ، باد بپرتی رفتی و بواسای زندگانی میباید کرد و از خط و طش بکلی منع فرمودند تا بمرور وقت آن شود که او خود باین ریاضات شدیده میل خواهد کرد بسبب لذتی که خواهد یافت .

حضرت نورالعین میفرمودند که حضرت قدوة الابرار بنسبت تنگتر علی همین معامله کردند که وی از اهل جاه بود و چون توفیق توبه یافت مملکت حضرت انشان شافت . و میرا ریاضت یکبارگی فرمودند متبرک در ریاضت آوردند . اول مرتبه همچنانکه تفتضای طبع او میبود همچنان نوع از ماکولات و ملبوسات پیش آوردند^۳

چو بام وصل ملیده آمد ای عزیز جهان^۴ بر و بر آمدن یکبارگی چگونه توان
ادب نشستم : در مقامات فرام آورده اند که تصفیه کلام است . باید که کلام خود را از شوائب
حوا پاک سازد و از هزل مالا یعنی صافی دارد تا در مرید اثر نفعت آن ظاهر بیند ، چه کلام در دل دریه
بمثابه تخم است ، هر چه افتد همان ظاهر شود . پس شیخ را لازم است که در زمان تکلم با مرید تخم کلام
را از شوائب حوا پاک سازد و آنکه در زمین دل مرید اندازد بآب معرفت همیشه تازه و سیراب دارد ،
هر آینه ثمرات حقایق ظاهر گردد و حقایق اشارات متحقق ، و بکن سبزه تنالی سپارد تا محقق غایت
بل علت از شرع طاع الطریق و دزدان و آفت هوای نفس و شیطان نگاهدارد . باید که در وقت

[بقیه حاشیه ۲۵۳] ۱ : منتظر ۲ : چو مرغی گمان پرید از دانه و کلام + تبه ریختن فتنه در حلقه دلام

۳ : ع : هیچ ماند ۴ : م : ندارد ۵ : م : بر و بر آمدن از سرعتی چگونه دان : ع : بر و بر آمده ؛

مجم ۹۷ : بر و بر آمد

تکلم با مرید از حق سبحانه تعالی طلب معنی کند که بمقتضای فوائده و مصلح حال مستمع باشد تا زبان او بحق مطلق
گردد و کلامش در افادت صادق .

حضرت قدوة الابرار میفرمودند در هنگام سخن گفتن خود را از خود تهی سازد و خود را همچو نادان آرب شمارد که
صحاب خفیف از پیروی معارف به زبان او جاری میکنند و لهذا حضرت مولوی خود را تعبیر به بی زردی قال المولوی :

بشنو ازنی چون حکایت میکنند از حدیثها شکایت میکنند

چون فی را با واصلان کامل و کاملان مکمل که از خود و خلق خالی شده اند و بحق باقی گشته اند نسبتی تمام است خصوصاً
در بعضی محال بمعنی نفی استعمال میکنند و این طائفه نفی وجود عارضی خود کرده بقدر نسبت اصلی رجوع کرده اند

چو ابری کز دم دریا بر آید دگر با سیل سوی خود گراید

همچنانکه فی از خود تهی شده است هر صوفی که بوی صفات است از نفیات و الحان فی الحقیقت از صاحب وی است
نه از وی

هر آن صوفی که خیزد از دم فی زبانی میدهد خبری نه از وی

همچنین این طائفه باطلیه از خودی خود خالی شده اند . هر چه با ایشان منسوب است از احوال و اقوال و احوال
و اوصاف کلمات حضرت حق است که در ایشان ظاهر شده و ایشان را جز مرتبه منظریت نیست نه . اگر مراد
از فی حکم باشد که از خود عبارت کرده آن نیز فی الحقیقت چیزی نیست مگر متحرک و متصرف دیگر است چنانکه نشان
کلمات و مقامات ایشان و هر چه از ایشان ظاهر میگردد همه از حق تعالی است که صفات بیداری من نیشاء و فیض من نیشاء
در نشان ایشان ظهور کرده است چنانکه از فی اول مرتبه

آتش است این با بگدائی نیست باد هر که این آتش ندارد نیست باد
آتش عشق است کاندل فی قنار جو شمش عشق است کاندل فی قنار

له ع : اصحاب و فراد اول شوال چهل و دوم م : سبب تبت ع : سوی سیل

ع : چیزی ع : شندی مولای دوم ع : ع : می

حضرت قدوة البری میفرمودند که سخن این طائفه گفتن هر کس را ندید که سالهای بسیار بجا روبرو جان و روزهای
 بیشتر از راه ایتان مزید خائفاه مشایخ رفته باشند و به سر کرده جای دیگر انداخته .
 حضرت شیخ ابوالکلام را چون داعیه سلوک راه خدای تعالی پیدا شد از خراسان عزیمت طواف کعبه کردند بحضرت
 قدوة البری آمدند و سبب استغفار نمودند و استفسار سخنان این طائفه میکردند و بنسبت ایشان حضرت قدوة البری
 میفرمودند که بنسبت این زمانه محل شکر است که مردی پانصد گز راه پیموده و سنازل قطع کرده آمد و حل و جامع
 خود بخواهد .

حضرت قدوة البری از شیخ عمول میگردیدند به بخارا مقوم شدند زیارت شیخ ابوبکر خالیزبان . و به اطلب کردم .
 خانه ای بود ، پلید داشت . وی درین جا بود . پیشین وی رفتم ، سلام کردم . را بنشانند و سفره آورد .
 نان بود و جوز و تنگ . گریه بودم ، دست دراز کردم و میخوردم ، در میان خوردن بوی گاه میکردم .
 می میگفت . من دست باز کشیدم . را گفت بخور که از شادی میگیرم که ابوالقاسم جنید را گفت زود زود
 بود که این سخنان چنان شود که در کوی دو حیره بود ، در یکی از آن دو حیره این سخنان بود و در آن دیگر
 نبود ، آنکس را آن کند که از آن حیره بر آید و ازین سخنان نشنود . اکنون که از هرات کسی به بخارا
 می آید بطلب این کار هنوز نیک است .

۱. شیخ عمول بنسبت وی ابوالحسن است و نام وی احمد بن محمد بن حمزة الصوفی ، دوست و ماهر شیخ الاسلام انصاری است .
 شیخ ابوالحسن بنا وندی را عمول لقب نموده ، بمهر ۶۹۰ سالگی در رجب ۴۴۰ هـ م از جهان رخت (نفت ۳۴۴) ؛ این
 حکایت شیخ عمول شیخ الاسلام انصاری بیان کرده که در عرو ۴۴۵ هـ منقول شده است و جای در نقیصات هم آورده است
 ۲. ط ، ع ، ن : ندارد . ابوبکر خالیزبان : از بخارا است ، جنید را دیده بود و عرو را از کشید (نفت ۳۳)
 ۳. م : بگزر ؛ ط : میگری ؛ م : نان جو بود و تنگ ؛ ط : نان بود و جوز و تنگ ، پیشین من نماد
 ۴. با خبر کردم ؛ در نقیصات هم همین است و عرو : روز بود ؛ ولی در نسخه دیگر عرو که در یادری
 نشان داده شده است همین است که در تعلیف و نقیصات آمده . م : ن : کوهی ؛ در عرو چنین است : -
 آنکس که در آن سرای بود ، اثر زبینه که از آن حیره بیرون آید ، درین حیره آید ، کی ازین سخنان شنود ، که
 تا از هرات به بخارا کسی می آید بطلب این کار . هنوز کارگاه ۳۰ : دو حیره ۳۰ : ازین حیره
 ۲. ع ، م ، ۹۷ : نشنود

ادب هفتم : کلام شریفین است . پیر هرگاه که در مدح چیزی مستحکم معلوم کنند و خواهد که ویرا
بر آن مواخذه میکنند تا از آن مطهر گردد باید که سخن کتبایت گوید و از تصریح اجتناب نماید .
نصیحت بدین طریق مبادرات و حکمت اقرب باشد .

روزی جامع این کلمات شریف و مقامات لطیف با حضرت انیسان سراسی ملکه شدت . اتفاقاً نظر بر دورانی
جمیده افتاد و انبیاء صغیر و نزاع سمیر بجانب وی از حد گذشت چنانکه از اکل و شرب صم گاهی میبود
که میماندیم و هیچکس ازین واقعه من خبردار نبود و لیکن محقق نماند

نشارد گر کسی از عشق الهی بخواند هر کسی بر ورق رخسار
چون بملذلت حضرت قدوة الابرار عبادت معصومه خود رفتم چون بروی این خیر نگاه کردند اندکی تبسم نمودند
چو از بحر دلتش این در اسرار بر آمد از تبسم کرد الهی
زهی دریای اسرار منور که ریزد از تبسم در و گوهر
بعضی سخنان معارف آمیز و حقایق انگیز فرمودند و در ذیل این سخنی از سرگذشت محبوب بر آوردند که
ویرا حقیقتی بفرمود عشق حقیقی شرف سافته بود و دیگر را زیانست منه
درین سودا که از عشق تبا نیست یکی را سود و دیگر را زیانست

بمجرد استماع این سخن اهل آن میل در خاطر من نماند و یا هرگز نبوده .
بعضی شایخ بر آنند که آن مواخذه بر سر مله و جمع و تفریح در قهر و انزجار مناسب تر و
بحکمت نزدیک تر است چنانکه منقول از خواجہ علاء الدین عطار قدس اللہ روحه که یکی از اصحاب انیسان اجازت
خواست ، بولایت خود رفت . چون بملذلت شریف رسید محبسی عظیم بود فرمودند که طریقی خواجگان ماحدس اللہ
ارواحهم محاسب است ، از زمان مفارقت تا وقت تقابل هم را عیباید عرض کرد . حرم گذشتہ بود هم را عرض
رسانید .

ز اول تا به آخر حرم بود بوجوه سلطنت یک یک نمودن

و مقرر خاطر شریف ساخته اند یک چیز را نتوانستن گفتن . حضرت خواجہ فرمودند نمی شود و هر را می باید گفت
و اگر نه من خواهم گفت و ترا رسوا خواهم کرد ^ع
صاحب دل آئینه نشین ^ع پیر بود ز انجمن از نشین طوف ناظر بود ^ع

حضرت قدوة الابرار می فرمودند این کائف را ابراهیم است از توفیق و آن آگاهیدین است اصباب را از
ادری خشیع بر سبیل کفایت و تبیین نمودن پاران را بر طریق تمثیل و درایت ، چه این شعار از سنن مدظفوی
و فن بنوی است که در زبان رسول اگر از یاری خلق زشت و امری درشت واقع میشد می گفتند آنچه
کسی این نوع کار میکند نیک نیست و اگر از حجابی مباحی و از قومی شناعی صادر میشد می فرمودند که
چنین شنعاست می رود چگونه خیریت میباشد . سبحان الله چه خلق مدظفی آورد آری در کسی که این
نوع خلق باشد هر آئینه در نشان او نزول نمود ^ع انک لعلی خلق عظیم ^ع
کسی که نظر سار باشد بسبب هر یکی سار باشد
از ان ره اولیای او بر جنت بیاران بر زبان دلدار باشد

تقریباً از قصه حضرت ابراهیم خلیل الله می فرمودند که زهی خلق انبیاء که دعوت اسلام همبرین توفیق
میکردند . اگر چه بجای دیگر بر طریق تندیر می کردند و افصح تاویل و افصح اقاویل در نشان خلیل
این است که در تفسیر زاهدی آورده اند که در وقت ابراهیم علیه السلام سه قوم بودند یکی ساره می پرستیدند
دوم ماه می پرستیدند ، سوم آفتاب می پرستیدند . خواست که ایشان را دعوت کند و این سه طائفه کفایت
سخت دل و سر در کفر خویش بودند و جمعی انبوه گفت اگر یکایک بر ایشان اظهار دعوت خواهم کرد نخواهند
دلی کان بود از خم آهن تیر درو پند مردم نگیرد اثر

پس بیانه پیدا کردند که اول خود تنها در میان آن قوم می رفتند و در آن مردم یکی از آنها شدند ، چنانچه آن
حائفه چشم در راه طلوع ساره داشتند ، ایشان هم کردند تا ساره بر آید . چون ساره بر آمد بر طریق توفیق

ع ضم ۳ : صاحب دی ۴ م : سر ۴ ضم ۳ : از آنحضرت از نشین طوف ناظر بود : هم ۳ : در جان

زان نشین جبت اظہر بود : هم ۹۷ : ز انجمن در نشین طوف ناظر بود : ع م : کتابت : ع م : اینجا که

ع قرآن ۲۹ العلم ع ۴ : سیر ۴ : بر صحنه ۴ م : تند و تیز ۴ : افسح

نه بر طریق تردد و شک گفتند ^{۵۱} هذ استی تا ایشان بدانند که یکی از مایست و رسیده نشوند . چون شماره
فرو رفت با خود گفتن گرفتند نبوی را ایشان بقتلوند که این شماره بر آمد و فرو رفت و خدای را تغیر و
تبدیل روا نیست . اگر این صفت خدای باشد پس بیان نموده و خدای چه فرق باشد ^{۵۲}
اگر این وصف را شری ز صانع چه باشد فرق در مصلوح و مصلح

پس این خدای نیست . این را دوست ندارم ، و در ماه نیز همچنین گفتند و در طلوع آفتاب همچنین
فرمودند . پس طائفه که نزدیک ابراهیم نشستند بودند بقتلیدند . ایشان را معقول افتاده . هم گفتند نیکی
میگویند که خدای را تغیر و انتقال ، بر آمدن و فرو شدن از نقصان باشد . هم برگشتند و در دین ابراهیم
در آمدند . بر این طریق ایشان را بر اسلام آورد و این را تبلیغات انبیاء گویند . پس گفتن ابراهیم
بر طریق تردید بود و مقصود از آن این داشتند ^{۵۳}

مکن از کار تو در کار اختیار که هست در کارشان بسیار اسرار
و آن خواست نه آنکه نمود بالکد بها آنچه نیست که میگردید .

حضرت قدوة الکبری نقل از حضرت شیخ شمس الدین موزنجی میگردند که انبیاء بعد از اظهر نبوت
و پیش از اظهر نبوت از شرکت معصوم اند چنانچه در کتب عقیده افتاده است که در هر دو حال ایشان
عارفانترین مردمان اند ، و برین تقدیر لازم می آید بر خلاف گفتن حضرت ابراهیم که منکوحه خود
را هذیه اختی گفت . و ادا ایشان آن بود که خواهر من است در دین و این راست باشد ، و دیگر
آنکه چون میخواستند باز کردند برای شکستن ثبات گفتند انی سقیم و حال آنکه درست تن بودند .
مقصود ایشان درین آن بود که بنی آدم هیچ وقتی از مرضی خالی نبود اگر چه و نیز اظهار نباشد
و مقصود ایشان آن بود که هر که مردنی است رنجور نمندنی باشد که الکائن قدر موجود ^{۵۴} .

^{۵۱} قرآن ن ا نام ۷۹ ، ۷۸ ، ۷۷ : و صف نبیاری ؛ و حاشیه ۷ : و صف نبوی توانع

^{۵۲} شیخ شمس الدین ۷۷ : تقریر ۷۷ : بر خلاف عقیده گفتن و حضرت ابراهیم ؛

۷ : بر خلاف عقیده حضرت ابراهیم ۷۷ : که در ۷۹ ، ۸۰ ، ۸۱ : و م : نمیخواهند

که باز کردند ؛ ۷۷ : اظهار ۷۷ : الکائن قدر موجوداً

حضرت عیسیٰ علیه السلام بشمون و یحیی بن زبید را با نطاکیه برای دعوت فرستادند و آن قصه زیاده از
شعر است. چون ایشان به قند و دعوت آشنا را کردند خلدن از نطاکیه دعوت ایشان قبول نکردند
کسی را که در نماز باید مقرر سر از خط دعوت بر آورد بر

از ناصحاری که داشتند ایشانرا اندای بسیار کردند و در زندان سپردند. حق تعالی قواس را فرمان داد تا برود
و ایشانرا از زندان بر آورد و بدعوت با ایشان یار بود. قواس چون باید روزی اهل شهر و ملک در سجانه
گرد آمده بودند. قواس پس ایشان شد، در سجانه رفت و بحکمت و جند در عبادت ثبات باستاد و حق
را نماز میکرد

مخواب ثبات از ترس اخبار بدل در کرده سمیه صوی دادار
بادشاه ایشان از حرمت او در تعجب ماند. کسی بدین حرمت و جند ثباترا عبادت نکرده است، تا سر خود
بخواند و قرب داد. چنان شد که قواس کار ملک ساختن گرفت و در مسجد عزت نشستن
بقربت زد دیگر کسان بر گذشت

روزی قواس با ملک گفت شنیده ام که دو مرد ترا بدین دیگر دعوت میکردند، در زندان ملوده آمدید. صفت دلیری
کرده اند. بخوان ایشانرا تا سخن ایشان بشنوم. ایشانرا از زندان بر آوردند و پیش ملک بردند.
قواس گفت خدای شما تواند که خلق نو آفریند و مرده را زنده گرداند چنانکه ما بینیم؟ گفتند آری.
قواس دست بر سر نهاد و گفت میدانید که می گویند؟ من کسی را ندانم از خلق بر روی زمین که مرده
را زنده گرداند و من ازین کار عاجز ام. روی ملک آورد و گفت عینا به که نزد یک ایشان حق و علمی
صحت. اکنون تو ثبات خود را بگو تا ایشان خلق نو آفرینند و مرده را زنده گردانند تا این عزت
ترا و ثبات ترا باشد. ملک گفت تو میدان که ایشان مرده اند، نتوانند. قواس بشمون و یحیی اروی
آورد و گفت بیایید بد آنچه دعوی کرده اید. غنمی نابینا و مرده که از هفت روز باز مرده بود بیایورند

ل ۲: نفر ل ۴: بی هنجاری ل ۳: بهیئت ل ۳: "و قرب داد" ندارد
ل ۳: قرب او چنان شد ل ۴: قرب ل ۳: گویند ل ۳: "نو" ندارد
ل ۳: م: ندارد

گفتند عَلم را بنیاد کنید و رده را زنده گردانید . ایشان دو مذهب غلو از خاک ساختند و از آب دهن تر کردند و در هر دو چشم عَلم انداختند و دعا کردند تا حقتعالی به عای ایشان مرده را زنده گردانید . بعد به قواس خوشحال گشت حال خویش با شمعون و یحیی آشکارا کرد . شمعون ملک را و قوم را دعوت کرد . حضرت قدوة البری میفرمودند که این رفتن قواس و بر سر عقیدن بباغ را بر وجه تبلیس بود سه

رو از رده تو از تبلیس ابلیس که میباشد بر ایشان این ز تبلیس

ادب هشتم : ارتقا و نوازل است . باید که غلبه احوال او را از تعمیر اوقات بصورت احوال مانع نگردد و تصور نکند که مراد بن حاجت نیست چه افضل بغير صلح با وجود کمال حال که هیچکس نمیشاید او نتواند بود از همه به طاعت حریف تر بود که شبها در نماز چندان استقامتی که پایای مبارک ورم کردی .

حضرت قدوة البری میفرمودند اتفاقاً در ملک روم با یکی از معاندان مذهب اهل سنت و مجابت و مخالفان شریعت صنادید بدین و دیانت ملاقات شد و ترجیح طریقت کردی به شریعت . در جواب او گفته شد که ای عزیز اگر شما یک لفظ اسیر او کنید که در شریعت نباشد ما اعتراف نمایم با آنکه شریعت غیر طریقت است . اما تبدیل اخلاق و تصفیه دل و روح و طریقت و صعود و نزول و امثال آن در کلام الله مسطور است که تبتایا ناکلت شیئی و مشایخ از راه کشف و تحقیق این را استخراج نموده و در رسال ثبت کرده اند . این قواعد شریعت است .

حضرت قدوة البری میفرمودند هر چند که در کلمات این طائفه تردد کردیم و بلاذرت مشایخ روزگار رسیدیم هیچ کلمه از کلمات این طائفه و سخن از مخالفان صوفیه به رفع عبادت و دلائل نگردد اگر چه بتمام عالی و مرام متعالی رسیده بودند مگر هیچ دقیقه از دعائین احوال صالحه فرو نگذاشته اند حتی که در حسین موت ادبی از آداب ایشان فوت نشد چنانکه از حضرت نبی قدس الله سره نقل میکنند و تشبیه مختصر بود حضرت شیخ بکیر دنیوی گفت نبی را گفت که و منوره . ویرا و منورادم و تخمیل کعبه فراموش کردم . زمان او گرفته بود . دست را گرفت و بیان لحد خود آورده تخمیل کرد ، پس جان بباد . یکی از بزرگان آواز گریه شنید . گفت چه گریه پیرمردی که

س م : "بند" ندارد س ۵ ع : ندارد ، و بجایش این آیت دارد : و سبع سابل فی

کل منبلة مایة حبه س ۵ ع : "تردد کردم ... این طایفه" ندارد س ۵ ع : کعبه بجا تشبیه

س ۵ ع : یعنی ریش و بروت س ۵ م : آنرا س ۵ ع : گویند

در آخر عمر ادبی از آداب شریعت از وی فوت نشده .

حضرت ابوالمحسن ^ع می گوید که در وقت نزع خیر ^ع فرستاد حاضر بودم . وقت نماز شام در آمد . و مرا غشی افتاد و از خوش بشد . چشمم گشاد ، پس سبوی در خانه زشارت کرد و گفت قف عافاک اللہ بایست ساعتی مرا امان ده که تو ما مور خداوندی و من نیز ما مور خداوندم و سبزه فرمان ^ع . آن فرمان که توداری فوت نمیشود و من خود در قبضه تو ام . اما مرا بنماز فرماست و بوقت باز سبزه ، ترسم که از من فوت شود . پس آب در خواست و وضو ساخت و نماز شام بگزارد و بخت و چشمم بر هم نهاد و جان بداد .

اللہ مردان راه عبادت و طریقت تعبد چنین سپرده اند آنکه بجای رسیده اند . و اگر سادات ^ع چنین نباشد نبوع دیگر در خاطر وی خطره ای ظهور کند که مرا بعبادت چه احتیاج . پس ^ع آب دی قمر سقر فرمان بود چنانکه پیش یکی سادات رازی از قومی نقل کردند که میگویند ما بجای رسیده ایم که ما را نماز نباید کرد . گفت بگو رسیده ایم اما بدوزخ رسیده ایم .

رفت سلوک خویش بمنزل کشیده اند آنها که در طریقت از سر دویده اند

گویند در سلوک بجای رسیده اند آدمی رسیده اند بدوزخ رسیده اند

حضرت قدوة البری میفرمودند در دار دنیا اعمال مطلوب است و لهذا اکابران عارف و خواصان بحر عارف فرموده اند که ساکن عارف را باید که خود را مغلوب و محکوم احکام مشاهده نکرده اند و بهنگام صحت سعی در وظائف عبادات و اعمال حسنه و اعمال صالحه کند و هیچ لحظه نیاراید و طرفه از آن کسی نیاید که مستغرق در بایستی نشود و سائر محارای وجود باشد و هر ذره از ذرات کائنات و جزوی از اجزای موجودات را مرآت وجود حقیقی داند و در وی عکس اسما ^ع الکی و میمای اوصاف ناقصه مشاهده کند در عبادت و وظائف و زایل چرا

^ع رجوع کنید بحاشیه ص ^ع رجوع کنید بحاشیه ص ^ع ۲ : دینی ^ع ۳ : باب ؛

تاب بمنی جای بازگشت (استیثاس) ^ع رجوع کنید بحاشیه ص ^ع در هر وی ^ع چنین است :-

نتیجه اسلام گفت که فرایمی سادات گفتند : کی قومی اندکی میگویند که ما بجای رسیده ایم ، کی ما را نماز نباید کرد . گفت بگو رسیده اند ،

بسر رسیده اند . ^ع ۳ : آنها که در طریق ^ع نیستند ... ؟ موعودمانی در "م" بر جای موعود اول است

^ع ۴ : اعظم ^ع ۳ : اساء

از شهرونی غافل بود ، از ملاحظه انوار روی ذاهل . چه مشاهده از عجز نتایج اعمال است ، بطریق استعجال این جا
ظاهر شده است و موطن او دار جزا است . پس بقدر اشتغال درین موطن استعجال درین جا ظاهر شده است و
موطن او دار جزا است و مقتضای این موطن که دار خدمت است عمل آمد و مقتضای آن موطن که دار قربت است
ظهور خیر او نتایج اعمال است . پس بقدر اشتغال درین موطن نتایج اعمال سبب نقصان نتایج اعمال در آن
موطن خواهد بود و آن محض زیان و خسارت است بنسبت عارف . پس بنهایت وسع باید گزید و کمال
سعی بجای باید آورد تا در هر موطن بحکم آن موطن عمل نماید

هر که او در مجلس زندان نشست نشتر بر عنبر خود در هم شکست

هر که مردم صدم زندان بود همچو زندان دم زند زندان بود

آورده اند که امام زین العابدین علی بن الحسین رضی الله عنه حضرت هزار رکعت نماز میکردند . شبی دیوان اعمال حضرت امیر
المومنین علی رضی الله عنه بر ایشان کشوف گردانیدند . اعمال ایشان در جنب اعمال حضرت امیر نجابت کم بود .
حضرت ایشان بر همه اعمال عالم و وظائف معموله زیادت کردند .

حضرت ندوة اکبری میفرمودند هر چند که صوفی مغلوب الحال بود اما از ادای وظائف چاره نیست چنانکه مفسر
جلد ج با وجود آن هم دعوی حضرت شبانه روز هزار رکعت نماز میکرد و آنشب که روز آن کشته شد پانصد رکعت نماز گزارده
بود .

بعضی از ارباب کمال و اصحاب جدالت میگفتند که چون کسی بنهایت عرفان و غایت وجدان و اقیان برسد
استقامت تکلیف و عبادت بگیرد . باین آیت کریمه تمسک مینمودند و قول شایخ باستانشهاد می آوردند و اعبد
مربک حتی یا تنیک الیقین . این فقیر در جواب انضیان گفت معاذ الله هیچ عاقلی باین معنی مرکز القنات ننماید چه با مطلق
علای ظاهر یقین عبارت از روز رگ است و بطریق اصحاب تصوف معنی وی آنست مادام که بنده بیقین مشرف نشده است
عابد است و عبادت با و منسوب است . چون یقین کمال رسید به نسبت عبادت از و برخاست و معنی هوایجاد و العبود

شاه علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب الهاشمی القرشی ، کنیت ابوالحسن ، الملقب بزین العابدین ، امام چهارم فرزندان
در علم و ورع یگانه بود . در سنه ۹۴ هجری در سنه ۹۴ هجری جان بحق پیوست (آلاء علم ۵ - ۸۶)

شاه م : نه ارد شاه ع : نمایه شاه م : او است شاه ع : رسیدن است شاه م : برخواست

پرده از پیش جمال جان آرای خود برداشت و به یقین معلوم کرد که هم بر یک چیز قائم است و ذات خودش محل قیام هیچ
وصف نیست . ذاك فضل الله يوقيه من ليشاء والله ذو الفضل العظيم . و این در غایت مابین مختصراً
کدام از اصل سعادت نشیند ۵

هم کس بمیدان کوشش دراند ولی گوی دولت نه هر کس براند

ادب نهم : نزول از حق خود باید که از برید توقع بتجسس و تنظیم نکند . اما مرید را قیام نمودن بدان
از مهمات اهم است بکین شیخ را توقع آن پسندیده نیست . در هیچ وقت از قضای حقوق مرید یا غافل نباشد چه
در صحت و چه در مرض و سفر و حضر و شدت و رخا ، بل در جمیع اوقات از قضای حقوق مرید و المذاع احوال
وی تمنا غفل و تقاعد و آسودگی ننماید و بسبب اعتماد بر صدق ارادت ایشان احوال آن جایز نشود و شیخ
در تشخیص احوال مرید همچو طبیبی باید که از احوال اعضای او ماهیت گیرد و از رنگهای بنفش و طرقات او آگاهی پذیرد .
تقریباً حضرت قدوة البری از مثنوی مولوی حکایتی نقل کردند که در زمان قدیم و آوان مستقیم بادشاهی بود
که بملک آتماراجل و بجله الطوار عاجل آراسته و بفقون عدالت و قانون استعالت پیراسته . اتفاقاً روزی از
بر شکار سوار شده بود که نظرش بر کنیزکی افتاد ، بعد هزار جان شیفته روی او شده ۵

یک کنیزک دید شمه بر شاهراه شد غلام آن کنیزک جان شاه

چون مبالغه عشق او از حد گذشت و در پای شیفنگی روی او از سر بر آمد زری بسیار داد و آن کنیزک را
بخشید و در خانه آورد . نزدیکی بود که از طراز وصالش گل خط چنید و بر لب جوئبار جانش نشیند که
باد فزانی بیماری و مر درد آن جان آزاری بگلزار جانش وزید ۵

چون خرید او را و بر خوردار شد آن کنیزک از قضا بیمار شد

حکیمان دیار و طبیبان نامدار را جمع کرد که معالجه او کنند . هر چند که او را کردند صحت روی نمود
هر چه کردند از علاج و از دوا گشت رنج افزون و صحت نادر او

۱۵ : اهم مهمات ۱۵ م : شدت در رخا ؛ رخا بمعنی نرمی و آسودگی (فرانس)

۱۵ م : حالش

چون از دوی طبیبان مایوس شدم روی کسبید نهاد^۱ از طرز و نیاز بحضرت جان نواز درمان ساز عفا جات کرد^۲، در گرم
و سوز بود که خوابش در رل بود . در خواب پیری و بیدار بختی رو نمود . او گفت که در بالسیست تو روا شد . بر خیز
فردا حرکت بصورت من آید و از روی درد تو به ارو خانه^۳ او باشد . چون صبح وعده از افق بخت و مشرق طالع
به بر آمد بادشاه چشم بر در نهاد . ناگاه مردی نرانی از دور پیداشد . بادشاه بتعلیم غلیم و سیرادر آورد
و عرض رنجوری رنجور کرد ، بیمار الوبی نمود . طبیب حاذق عدت مرض از نبض و قاروره دریافت .
گفت اینان دوی درد او نگرده اند بلکه بی برد او نبوده اند^۴

گفت مردار و کز ایشان کرده اند آن عمارت نیست ویران کرده اند
چه او را مرض بود که طبیبی شناس نبض و قاروره نتوانند دانستن^۵
درد دل را از کجا دانند طبیب گرج باشد در همه حکمت بسبب^۶
گر طبیبی که درد درونی عشق را روا کند و از آثار عشقه که بر شجره انسانی پیچیده است و غنبت او که در
دل دارد بیرون نند^۷

رنجش از صفرا و از سودا بنود	بوی هر هنرم پدید آید ز درد
عاشقی پدید است از زاری دل	نفیست بیماری چو بیماری دل
علت عاشق ز علتها جداست	عشق املاطلب امر اخلاست
عاشقی گزین صرع گزین مرگ است	عاقبت ما را بدان سر رهبر است

چون طبیب بسبب از مرض درونی او جز دار گشت^۸ ، از سدهان پنهان داشت و نبوی دیگر باز نمود که بیمار را
در خانه کفالی دارید که جن من و بیمار دیگر کس نبود ما از و بعضی چیزها بهر سم . چون خانه کفالی کردند
طبیب از درد حبیب پرسید . اصداد اظهار نکرد که از سنی اثر نبوی و جز مصطفوی^۹ آگاهی داشت من عشق
و عفت و کتم و مات فقامت تشهیداً^{۱۰} . چون بیمار از روی مریخ اصداد نکرد طبیب بسبب از

دج دیگر پرسید و در نقیض وی جست کرد و نام هر شهر میگرفت و بنفش او میگرفت و برنگ و روی او نگاه میکرد و همچنین
از هر شهری نام میبرد . بنفش و رنگ و روی بر فراز قلم جهنده دید^۱

سوی قصه گفتنش میداشت گوش سوی بنفش و جستنش میداشت حوش

تا که بنفش از نام که گردد جهان او بود مقصود جانش در جهان

نام هر شهری را او عفاف او را از آنکه یک یک نام میبرد و نقش استخوان از صفی خاطر می سترد^۲

نام شهری برد و زانهم در گذشت رنگ و روی و بنفش او دیگر نگشت^۳

پیران پیران سخن از سمرقند برآمد . از نام بردن این شهر هزار و باغ پیر از شاخسار از غنچه^۴ دشت سمرقند برآمد

بنفش جست و روی سرخ و زرد شد . کز سمرقندی چو زرگر فرد شد

طبیعی دانست که مطلوب او در سمرقند است . اکنون در پل آن شد که بدانند که مطلوبش از کدام صنف است و چه نام^۵

دارد و بطریق محمود نام هر صنف از سمرقندی برد و بنفش و رنگ روی او میدید^۶

تا که نام زرگرش بر لب رسید بنفش و رنگ رویش از خادای جمید

کرد معلوم او که مطلوبش چو زر هست در روی زرگری عالی هنر

طبیعی چون از زر روی و نقره اندام او عیار بر آورد شده وصال داد و گفت :

من به انستم که رنجت چیست زود در عجبش سحرها خواهم نمود

شاد باش و غارغ و این که من آن کنم با تو که باران با چین

هان و هان این را زار با کس گوی گر چه شاه از تو کند صد جستجوی

مرد طبیعی از پیش جیب برخاست و محضرت پادشاه آمد و عرض کرد که درد او را دانستم که طبیعت از بسیاری مرض و بیماری^۷

و زیادتیی از نوعیدن داروی روی بنا هواری آورده است که هیچ شربت و معجون قبول نمیکند ، ویرا پیرایه زرین

۱ : مکرر نقیض جیب کرد ۲ : جمید و دید ۳ : م : اصفاف ۴ : م : زانکه رنگ روی او دیگر نگشت

۵ : ع : صفت ۶ : از جیب خواه نخواه برخاست ۷ : م : تاثیر

و علیه جوهرین ی باید ساخت و آن پیرایه را در آب بعضی ادویه باید گذاشت تا آن آب را بخورد ، بعد آن پیرایه را
 او بپوشد . انشاء الله تعالی او نیکو خواهد شد و این چنین پیرایه درین شهر هیچکس نمی تواند ساختن مگر زرگری که در
 همه قضا است پیر صحر ، او را باید آوردن باید واری بسی از مال و زر . پادشاه از جان قبول کرد و جمعی از نمایان خود
 بطلب وی فرستاد تا به از مرور ماتی ویر آوردند و در حضور بیمار نشانند و بعضی جواهر و زر و سیر دادند تا
 پیرایه سازد و دیگر گفت که زنا را بر زر این میل تمام است ، حضور خود خوشتر کنانند . هم خان کردند . چون
 آن نیزک از وصل محبوب تمتع گرفت نیکو شد و بیماری وی اصلاً نماند که داروی خود را یافت

جو داروی و هاشم خورد بیمار شده نیکو ز رخ و درد بسیار

ماتی بر این بر آمد . زرگر را شرفی دادند ، رنجور شد . چون آفتاب حسن او زوال یافت و زر مغربی رگش
 بنجا و از محمل شافت از دل ماهروی عشق ارست گشت و محبت حسن پادشاه جست

حضرت قدوة البری میفرمودند ان الله في طيب لبيب و حاذق بود و رشد ان في الحقيقة همچنین اند و
 این حذقت در طبع هر طبعی ننهادند . حقایق حضرت مخدومی را صدر مرتبه عالی تر ازین حذقت بخشیده بود که
 هر صحنی را بمقتضای طبع او مداوا میکردند . منزل

روح افزا روح و دلها را جیبی دیگر است بر بیماری دلها را طبعی دیگر است

هر طبعی را نصیبی از دوا آمد ولی حضرت مخدومی ما را نصیبی دیگر است

بر منابر گرم خطبا خطبه بخواند ولی خطبه عشقی که بخواند خطیبی دیگر است

از غرائب اولیا ، اگر چه بسی دیدم ولی در عجب اصفیا ما را غریبی دیگر است

در سپاه بیحدت گرم تقیابند ولی اشرف سمنان بدر کاهت نقیبی دیگر است

حضرت قدوة البری میفرمودند که نشانه را البته بیاید که حفظ امر را محاب خود را هم داند و آنچه از مکاشفات
 و واقعات ایشان معلوم کند اظهار و اشاعت آن نکند و چون بخلوت رود تحقیق آن کند و گویند اشغال این

له م : تا در خورد : ع : نبرترین : ع : بیمار : ع : تجاوز از محال ؛

ه : تست : ع : حاذق : ع : حذقت : م : طبیعتی : ع : حذقت

له ع : محضرت تر : ع : ادب دم

احوال اگر چه از نعم الهی و کرم نافعها می است اما وقوف بر آن و نظر در آن سبب لجه و دوری و موجب فقد و
 مهجوری است . از حضرت خواجہ نقل میگردند که اوصاف ریاضات و مجاہدات سبب کشف صورت است
 و گاه باشد که صاحب کشف را با مکاشفات میل تمام میشود و بوجد این میل از حقیقت مقصود باز میماند
 ازین جهت بعضی آن را غول راه گفته اند و اکابر خانواده خواجگان تبرک آن خان کشف فرموده اند
 منابر ملا حظ آن که ساکت بوجد آن مکاشفات عقیدہ محضین ترین مقصود نبود .

ادب دهم : حضرت خواجہ فرموده اند اگر داند که از اثر مشاهده حرمت او پیش مرید کم میشود
 در ایجاد او کوشد و در جایی قرار دهد او را که بسیار دور نبود و نزدیک نیز نبود ، معرجه که گاه گاه
 بیاید باز بجهان موضع که قرار گرفته است رود تا بمضمون خبر نبوی و اثر مدطوی فرشتگان تزد و حجاباً عمل
 کرده باشد . طریق درویشان نقشبندیہ این است که مرید را پیش خود بسیار رنمی گزارند ، می خوانند
 می آمی و میرو و محبت خود را تازه می ساز . این است جوامع شرائط و آداب شینجی . اگر محبت این چنین
 کس دست دهد دانش حکم یر دما خون خود بان خاک نیامیزی از در او بر نخیزی . حضرت خواجہ مکرر بر زبان
 مبارک میفرمایند :

پای من جز بارت بر در دیگر نرود / گر مرا سر برود عشق تو از سر نرود

و ملازمت حضرت وی و خدمت و شدت وی اہم داند و محبت وی صحبت حقانی داند

صحبت شینجی بہ ذکر خداست / ذکر با شینجی بہ ذکر خداست

ز آنکہ او نیست آن صفات خداست / وصف او نیست وصف ذات خداست

هر کہ با شینجی گفتن کرد / پاک از خشم و بکر و کین گردد

صحبت شینجی صحبت حق است / رحمت شینجی رحمت حق است

پیش او میر تاکہ میر شوی / و ز ہم واقف و خبر شوی

۱ : اصارت ؛ ۲ : اصوات ؛ حاشیہ "ع" : اصفاف ؛ ۳ : بسبب ؛ ۴ : ندارد

۵ : بوجدان ؛ ۶ : عشقیہ

پیش او هر که مرد زنده شود ^۱ چون ملک بسوی عرش رود
 سیک گزین بازگردد زنده ^۲ بهر رویش گردد منزل تنه
 تراز کنایم، بیفت از اسب ^۳ رو، از دکن علوم حق را کسب
 دانش را حاصل بپیش میرد ^۴ هر طرف که رود بدان مشو
 هر چو نت که خواهد او آن شود ^۵ هر سوی که داندت میدو
 رنج او را بخش که گنج بری ^۶ پای او بوس تا سری بری
 هر که از جان غلام شاه شود ^۷ ملک و انش را پناه شود

حضرت کبیر از آداب رسید با شیخ درخواست کردند . فرمودند که در مقامات خواجگ آورده اند رسید را رعایت آداب با
 شیخ از اهم مهمات است ، جهت محافظت فرموده اند التصوف کلها ادب^۱ چه ادب مستجلب محبت دلتا است از آن
 جهت که مشاهده جمال روح و کمال عقل جز در صورت محاسن آداب نتوان کرد . پس هرگاه رسید در محبت شیخ خود
 بود و در دل شیخ محبت جای گیرد و بدین واسطه منظور نظر الهی گردد چه قسمی نه هر روز در دل دوستان میدهد و
 شهنش نظر رحمت میکند . چون ترا آنجا بیند کار دو جهانست ساخته گردد . اگر این دولتت ^۲ میرنگردد باری سعی
 کن که اینانرا در دل خود جای بسازی ^۳

جای کن در اندرونها خویش را دور کن ادراک پذیر اندیش را

و مقامات بعضی از حقوق تربیت شیخ جز از احاطت حسن ادب نتوان کرد . پس تعلیم و توفیق مشایخ طریقت که نسبت ابرت
 معنوی دارند ادای حق بود از معظیات حقوق و احوال آن عین تقصیر و خسران و حقوق^۱ ، هر که بموجب فرموده
 من لم یشکر الله لم یشکر الله بادی حق شیخ که اقرب سببی است از اسباب ربوبیت حق سبحانه قیام نماید از ادای
 حقوق الهی قاهر آید که من لم یتواضع الرب الا دنی لم یصل الی الرب الا علی ^۲

۱ ضم ۴۱ : بجای این معلوم این است : بهر رویش گردد منزل تنه ^۱ که در اصل ؛ و ۴ ، ضم ۴۱ ،
 ضم ۹۷ : این سر ندارد ؛ ضم ۴۰ : سیک گزین و اثر گزین زنند + بهر رویش هر که منزل تنند
 ۲ م : و پیش رو ؛ ضم ۹۷ : به پیش رو ^۳ م : رو کن ^۴ م : هر چه گویت ؛ ۴ : هر چه گویت
 ۵ م : رواندت ؛ ۶ م : این معلوم ندارد ؛ ضم ۴۱ : که راند آن سو دو
 ۷ م : ملک دانش ^۸ ازین جا تا این حدیث " من لم یتواضع الخ " در مصباح ^۹ م آمده است
 ۱۰ م : دولت ^{۱۱} م ، ضم ۹۷ : جز آن حقوق ؛ ضم ۴۱ : جز آن حقوق ؛ غرق یعنی نافرمانی دارا (فرمان)
 ۱۲ المصباح ج : من ضیع الرب ... "

بنو نعت ز دست هر که رسد نه بعد از شکر کوبی پای
کی بشکر خدا قیام کند تارک خسرندگان خدای

شیخ در هم الطوار رفات درید است تا درید بواسطه مناسبت و رابط جنسیت با شیخ از عده حقوق او بیرون
آید تا آن زمان که بواسطه مناسبت با حق سبحانه آشنائی واقع شود از عده حقوق حق سبحانه نیز تواند بیرون آورد
آن زمان که او را حق تعالی عبور از دریای صورت بساحل معنی شده طبع وارحم با خود گوید که آنی و جنت و جی للذی
فطر السموات و الارض حنیفاً و ما انا من المشرکین . این جا بود که دید بعصیت ساکت از غشاده دینی
پاک گردد و دیوار دنیا حرام از پیش بعصیت وی بر خیزد تا بدین درجه برسد و بداند که در مجموع امور قابلیت
و پیروی بر و تعلیم او بر مرید واجب است

حضرت قدس العالی تقریباً میفرمودند که حضرت خواجه محمد پارسا قدس سره می گفتند که مرا در بدایت حوزت
خواجه ببا الدین قدس سره به تعلیم خود امر کردند . حقیقی را از آن حضیف تعلیم بفرموده تحقیق رسانید

فراز زوده تحقیق و توضید رسیدن میوان از شیب تعلیم
ریا هم باعث اخلاص گردید که چشم باغبان از تخم بر دید

۴ م : گری های ؟ بعد از این اشعار در نسخه اصل این عبارت نیز هست که در "ع" و "م" ۲ و
هم ۹۵ نیست ، و در متن هم ۳۱ هم نیست ولی در حاشیه هم ۳۱ موجود است : شیخ هم از این جهت است . حضرت
نورالدین را از هفت ابوبیت معنوی بیورددند و بر تبه نبوت حقیقی رسانیدند و حضرت نورالدین هم ادای حقوق
ابوبیت معنوی آسپان کردند که از نوع بشر و جنس عظمی بکبر ممکن شود . نبوی بار خدمت بر کشیده +
که ما او ز جنس آفریده . و لهذا همین نسبت اشتغال ولایت این کالیه بفرزند ورید میگردد .
اگر آئینه دل صاف گردد + منظر نور پر الطاف گردد . اگر چه فرزند نسبتی است و نسبت جانشین
حاصل نگردد داخل فرزند نوح علی نبینا و علیه السلام بود که از ۱۰ هک از شان اوست ،
پس هر که در راه شکر تیز رفتار نیست آواز معنون کریم شن شکر تم لا یندکم خوار نشود بلکه همدش در آید .
۵ م ۹۵ : شیخ در هم الطوار ترقیات درید است ؛ هم ۳ : شیخ در جوار رفات درید است .
قرآن ۱۵ م ۸۰ : خواجه محمد پارسا : نام الشیخ محمد بن محمد بن محمود حافظ البخاری (ست) ، از
اکابر اصحاب خواجه ببا الدین نقشبند بودند . در ۲۴ ذی الحجه ۷۲۲ هـ در مدینه وفات یافتند

{ بقیه بر صفحه ۲۷۱ }

جامع این نکات شریفه و اشارات لطیفه را از تقلید حضرت قدوة البری کار تحقیق انجامید و سر از کوی ریا محرم
اخلص کشید.

حضرت قدوة البری از سلطان ولد نقل میگرداند که پدرم میفرمودند که مرغی که از زمین بالا برود اگر با آسمان
نرسد اما این قدر باشد که از دام دور تر گردد و همچنین اگر کسی در ولتش شود و صورت درویشان گیرد اگر از
روی ریا باشد و کمال ایشان نرسد اما این قدر باشد که از زمین خلق و اهل بازار ممتاز بود و از محتمای دنیا
برسد و سبکساز گردد که نجی المخفون و حاکم المتعلون.

آنچه مجموع آداب است باختیار جمهور صوفیه در ده آداب مستحضر است :
ادب اول : در مقامات فواج آورده اند که مرید را باید که با خود مقرر خزان کند که فتح اسباب من از عذرت صحبت
و خدمت شیخ تواند بود پس یا بهر آشنای دوستش جان دهم یا بمقصود برسم چنانکه مغذوب شیرازی میگوید :
خدا را رحم ای منم که در ولتش سرگشت درمی دیگر نمی داند رومی دیگر نمی برد
و مریدی که بحلیه این اختیار و محلی بود عدالت وی آنست که از رد و ایجاد شیخ برنگردد و در دلتش غمخور واقع
نشود چه فتاح را در این طریق انقیاد بسیار است . هر که از انقیاد انشان بیرون آید بغیر یکمیا تاثیر انشان
منظور گردد.

عبادت گرز محک بر گردد و وجودت کیمیا تاثیر گردد
حضرت قدوة البری از حضرت عثمان چیری نقل میگرداند که در عدالت شاه شجاع کرمانی از مرو به نیشابور رسید

[بقیه حاشیه ۳] و در جوار قبۀ شریفه امیر المؤمنین عباس رضی الله عنه مدخون گشتند (نکات ۳۹۳)

ش ۳ : ویرا ش ۲ ضم ۳ : زبایتم باعث تقلید گردد ؛ م ، ع : ریاضم بابت اطلاق گردد

ش ۳ ، م ، ضم ۳ : بروید ؛ اا درین مصرع "بر" مفعول است که بمنی شمرستل است .

ش ۴ : بروم ش ۴ : بود و برسد ش ۴ : تقلد ش ۴ : گردد ش ۴ : مختصر

ش درین حافظ ش ۱ : ابو عثمان چیری نام وی سعید بن سعد اسمعیل بن سعید بن منصور الحیری النیشابوری اصل وی از
ری است ، شمارد شاه شجاع کرمانی بود ، امام و یگانه وقت بود . در ۶۹۸ هجری وفات یافت . قبر وی در نیشابور است (مردی ۱۹۸
نکات ۸۷ ، سلمی ۱۸ ، مرآة البیان ۲ - ۲۲۶ ، خزینه ۲ - ۱۵۲ ، قشیریه ۲۵) ؛ اا چیری مشهور است به جیره که محمد است
در نیشابور (سمانی) . این دو کایت ابو عثمان چیری در المصباح ۲۱۹ تقریباً در همین الفاظ آمده است .

ش شاه شجاع کرمانی : کنیت ابو الوهیب ، از نوک بوده کبریا ، از اجاد و افغان بود ، در ۶۹۸ هجری یا قبل از ۶۹۸ هجری در نیشابور (مردی ۱۹۵ ، سلمی ۱۹۲ نکات ۸۵ ، خزینه ۲ - ۱۵۸ ، قشیریه ۲۹)

میزبانت ابرجفص حداد شد . چون نور ولایت او مشاهده کرد خاصیت نظر سمارت بخش او بقوت جذبات احوال او را جذب کرد و مقید بر ادب خود گردانید تا وقت فراغت از شاه کرمانی اجازت توقف خواست و حضور در عقوان شباب برد . ابرجفص رحمت الله او را از پیش خود برانند و گفت بامن بنشین . (ابو عثمان قبول اشارت کرد و بقصری باز نشست تا از نور غائب نشد ، با خود قرار کرد که بر در خانه او چاهی کند و در آن چاه بنشیند و بیرون نیاید مگر وقتیکه او را بخواند . گویند مدت یکسال در آن چاه نشست بعد از آن چون صدق ارادت او معلوم کرد خجسته بخش خواند و بسیار نواخت و تعلیم و توجیب نمود و از جلد خواص خود گردانید .

حضرت نورالعین نقل میکردند که حضرت قدوة الکبریٰ بنسبت قاضی زاده روم همچنین معاد کردند که وقتی قاضی زاده را توفیق التزام حضرت قدوة الکبریٰ رهبری کرد . او عداوت و قضا را ترک کرد ، از هر چه هست برآم و بنیاد ملازمت نهاد . حضرت ایشان تفضل فرمودند . قریب هفت سال همراهی چشم مبارک بر قاضی زاده می افتاد از مجلس شریف خود میرانند و سخنان درشت میفرمودند که محب قاضی زاده دون هفتی و بی هفتی که برای طعام خوردن بمن می آید . و گاه میبود که بمنازل اصحاب خود که بیک دو منزل میروند رمید شریف میبردند . قاضی زاده گریان و نالان در پی می آمد . قاضی مقتضای بشریت صنف و خور واقع میشد . باز منبوی زندگانی میکرد که شوق قاضی زاده از سر تازه میگشت . نقل کرد که یکبار در حجره خود فراغ کشیده بودم و غوطه بر روی انداخته با خود میگفتم که محمد بسیار را نند که از دولت

۱- ابرجفص حداد : نام وی عمرو بن سلمه است ، از ده های نیشابور در . در وقت خود نمونه جهان برد . در ۲۶۴ م یا ۲۶۵ م یا ۲۶۷ م وفات یافت (توفیق ۵۷ ، هجری ۹۵ ، سلجی ۱۱۵ ، قشیر ۲۲ ، رة الجنان ۲ - ۱۱۷۹ ، خزینه ۲ - ۱۵۵۲) شرح زوت ۹۷

۲- محمد ازین در المصباح ابن عمارت یزید است : و دختر خود را با وی عقد نکاح بست و او را بخداوند خود نصب فرمود و سی سال بعد از وفات شیخ برجای او نشست ۳۵ م : نه ارد

ولایت محروم اند و نیز از آن جدا باش. حد محنت همین باشد که کشیدی، و گیر نمی توانی کشیدن ۱
 چو آب محنت از سر بر گذشته در آب و رطوبت باقی برنشسته
 در همین فکر محظوظی گذشت که اثر قدمی در حجره خود احساس کردم و ملقفت نشدم. ناگاه حضرت
 قدوة الیکبری میفرمایند که محمد رومی بغرابت میخسب که کارهایت کفایت شد. با منواب برخاستم
 و با تها بگفتم ۲

این که می بینم به بیداری است یارب یا نجواب خفیتن را در چنین وقت پس از چندین عذاب
 حضرت ایشان را دیدم از حجره من بدر رفتند و من به دستور خود طریقی ملازمت عشوق کیل و آرزوی عام
 می سپردم تا مدیعت تمام قبول کردند و از آنچه مقامات این طائف و مکشوفات صوفیه می بود بطرفه السین می نمودند و
 ولایت پیشاپوش حواله کردند، تا بود آنجا بود و رسید بجای که رسید.

ادب دوم: تسلیم تعارفات شیخ شدن است. باید که طریقی تنفیذ تعارفات او در نفس و مال خود
 گشاده دارد و هر چه شیخ فرماید بفرمود مستسلم و راضی بود چه جواهر ارادت و صحبت ادب جز برین طریقی
 روشن نگردد و عیار صدق و اخلاص او جز برین معیار معلوم نشود.

حضرت قدوة الیکبری تقریباً میفرمودند که روزی حضرت شیخ ابوالعثمان هارونی از برای خرج بعضی از نفوق
 مسلمانان چیزی طلبید، میچکس ندارد. ابوالعثمان دلنگش شد، چنانچه در مجلس گرسیت. چون شب درآمد
 ابو عمرو که از مردمان وی است بعد از نماز خفتن کیسه دو هزار درهم در آنجا پیش ابوالعثمان آورد و گفت
 این وجه را در آنچه میخواستید صرف نمائید. ابوالعثمان خورم شد و وی را دعای خیر کرد. چون بامداد شد
 ابوالعثمان در مجلس بختیست، گفت ای مردمان ما با ابو عمرو بسیار امیدوار شدیم، دو خیمه دو هزار درهم بجهت نفقه
 مسلمانان آورد جزاء الله خیراً. ابو عمرو از بیان مردم برخاست و بر سر جمع گفت آن از مال مادر من
 بود و وی بآن راضی نیست، آنرا بمن باز دهید تا بوی باز دهم. ابوالعثمان فرمود تا آن کیسه را آوردند

۱: در آب و رطوبت باقی شد؛ ۲: در آب و رطوبت باقی نشسته؛ ۳: در آب و رطوبت باقی نشسته؛ ۴: در آب و رطوبت باقی نشسته
 ۵: چندی ۶: عام ۷: نفع

و بوی باز دادند . چون شب در آمد باز آن کعبه در هم را پیش ابوعثمان برد و عرض نمود چه شود که این دم را خپان عرف کنید که بنیر ما کسی نداند . ابوعثمان بگریست . وی گفته است سکت ابلغ من الکلام .
اینها من کربت علیه نفسه فقد هان علیه دینه .

حضرت قدوة الکبری در بلده روم که در شان او ما دخله المصوم است بجهت عارضه حضرت نورالمن کمال کمال اقامت کردند و اطباء روزگار را آوردند . چپکس از عده طبیبی بدیده آمد قضا را طبیبی از دیوان زمین آمد ، نبض و تار و ده حضرت نورالمن دریافت و در پی علاج نبض افت و فرمود که بجهت این دهن روغنی مصیای میکنم که بانه ام مبارک طلا خواهد کرد . اما اندکی گوشت آدمی باید . حضرت قدوة الکبری متحیر شدند که گوشت آدمی چگونه توان پیدا کردن . قاضی محمد رومی باین کار مطلع شد و روی بصیرا نهاد ، بعد از پاسی آمد و در ظرفی دست راست خود بریده پنهان کرده نزد طبیب برد خاند حضرت قدوة الکبری مطلع نشدند ، و خود بهانه جایی کرد که آنجا میروم . چون طبیب روغن مصیای کرده آورد و بجسم مبارک حضرت نورالمن اندود اندک تخفیف عارضه شد . حضرت قدوة الکبری تعجب تمام کردند که روغن چگونه تمام شد . طبیب برفض رسانید که فلان فرد حضرت شما که بحلیه چنین است دستی آورده دارد و من روغن تمام کردم و از دست آورد در حیرت از پای شدم
کسی که نزد جانان جان کشیده چه شد گریا زدن بریده

معلوم شد که قاضی زاده روم است . متردد شده فرمودند هر جا که قاضی زاده روم باشد بجای اند . در جائیکه مخفی شده مانده بود تفتیش کرده آوردند و بصیای افسوس کردند و فرمودند که کسی این چنین میکند که تو کردی ! آخر الله در سخنی چند از مصاحبه و بنده گفته در محارف گوئی در آمدند ، گوین گوین اندک گرم شدند و فرمودند که قاضی زاده کیست . قاضی زاده بر پای ایستاد . هم در آن حال دمی چند بر آن دست دمییدند . دست از آنجا که بریده بود بنیاد گوشت بر آوردن کرد که در ایام معدوده دست تمام بر آمد .

۱۰۰ شماره است بر اقوامی که در معجزه گوشت ۱۰۰ م : آورد و طبیب را ببرد ۱۰۰ م : و خود را
جایی پنهان کرد که آنجا ببردیم ۱۰۰ م : جان ۱۰۰ م : از محارف جنید حضرت قدوة الکبری در محارف
۱۰۰ م : دلی ۱۰۰ م : نه ارد

بر هر زمین که روزی آن نازنین بر آید از بهر پای بسش دست از زمین بر آید
 ادب سوم : سلب اختیار است . باید که در هیچ امری از امور دنیوی و اخروی کلی و جزوی بی اجازت
 شیخ شروع نکند تا که نفقه اند نخورد و نیازشده و بنوشده و نخسیده و نگردد و ندهد الا با اجازت شیخ و همچنین
 در جمیع عبادات از صوم و اطهار و انکشاف و اغل و اقتدار بر فرافتن و ذکر و مراقبه و عبادت و غیر آن
 بی اجازت و تعیین او شروع نکند .

حضرت قدوة الکبری تقریباً نقل میگردند که حضرت شیخ ابو نصر خباز را اصحاب بسیار بودند . جمعی از شاگردان
 وی عزیمت حج کردند ، در راه زیارت حوی رفتند . حوی از ایشان خواست که چیزی بخوانند اگر توانید .
 یکی از ایشان آواز بر آورد .

صای آواز و طیت از خوش آواز صبوی آشیانت کرد پرواز
 چو صیت مرغ لایهائی رسیده صبوی باغ وحدت سرکشیده
 حوی بغیر از گشت ، در سماع آمد و گفت اسمان شمارا بار نیست ، باز گردید و گفت نه شما شاگردان
 ابو نصر خباز ای که بر آن کوه حوی میماند ؟ گفتند آری . گفت بید ستوری از پیش دی بیرون آید ،
 باز گردید و نزدیک وی نشوید .

کسی را که بهر در خانه باشد بودای سرزند دیوانه باشد
 حوی از گفتن ایشان باز گشت سبده مت افتاد و هر که بر رفت در باد صوم سوخت و بوی فاسد نرسید .
 شیخ الاسلام قبا ریح نسبت و پنجم ماه صیام از صوم بگورات ملازمت حضرت قدوة الکبری رسیدند و معروف
 تقبیل اناهل شرف شدند و وثاقی به پهلوی کثرت آباد متعین شد . خدام حضرت ایشان در شرف نهادن
 تقسیم طعام میان دو نماز میکردند . طعام انقسام طعام حضرت قدوة الکبری فرمودند که بده شیخ الاسلام بیرون ببر

ع : آنست که اقبال امری میکند ، باید که ... ، م : ابو نصر خباز ؛ همین حکایت ابو نصر خباز
 در حوی فست و نفحات و ۲۴ بقول است ط : ان : حوی ط : ان : شدند ط : ان :
 بر خوانند اردانید ط : ان : تباری بر آورد ط : ان : اشعار ندارد ط : ان : ع : " آمد " ندارد
 م : ابو نصر ط : م : حوی ط : ان : ندارد ؛ ع : باشد ط : ان : شرف ندارد
 م : انامل اقدام ط : ع : بیرون کردند

و بد صید . ایشان نماز عصر ادا کرده بودند که خدام کرام بهره رسانیدند ، بمجرد رسیدن تناول کردند
و کاسه را بسپید نهادند . چون بحضرت ایشان آمدند فرمودند چرا روزه افطار کردید چون ساعتی
بیش نمانده بود ؟ عرض نمودند که روزه شصت روزه آسان است و سکن سر از خط زمان
بدر بردن گرانست

کسی از دم پیر یابد بشر که از خط او سر نیارد بدر
ادب چهارم : آنست که خود را از مکاره شیخ نگاه دارد ، باقی الوجود درین باب بکوشد که البته درین امر
شرعی است

دل تا بزرگی نیاری بدست بجای بزرگان نباید نشست
و هر چه معلوم کند که مکروه شیخ است البته برواقدام ننماید و بسبب اعتماد بر حسن خلق و کمال علم و مدارت شیخ آنرا
حقیر نشمارد که تاثیر این در نفوس مریدان بغایت عظیم است بمقدار آنکه خود را در درجی شیخ حرف نمانند و از مکاره شیخ
اجتناب نمایند که از اجتناب آن ایشانرا بشیخ مناسبت پیدا نشود ، باوجود آن مناسبت نسبت حضور و جمعیت از باطن
شیخ بیاطن مرید انتقال کند همچو فتیله که دود دارد بمناسبت دود آتش را زود جذب کند
چراغ نسبت پیر از فروزی کند نورش بیاطن دلفروزی

همچنین قلب مرید نیز بمناسبت تسلیم تعارفات شیخ و حرف خود را در درجی شیخ جذب و محبت الهی از باطن شیخ بکشد و بترتیب
جمعیت و محبت حق سبحانه تعالی مشرف گردد . حضرت ذوالعین میفرمودند حضرت قاضی حجت روزی در ملازمت حضرت قدوة
البری طعام نمیخوردند و بعضی از اصحاب نیز مشرف حضور مشرف بودند و آتش میکشیدند . مریدی از مریدان
حضرت ایشان گوشت بآرزوی تمام نمیخورد . فرمودند گوشت بسیار خوردن سرخمت انسان را گران بسیارزد
و طبیعت مریدان را در تهاون می اندازد . حضرت قاضی حجت را چون سخن مبارک در گوشت افتاد لذ آن
روز ترک گوشت خوردن کردند . اتفاقاً بعد از مدتی باز در مجلس طعام نظر شریف بحضرت قاضی افتاد ، دیدند

ع : بیرون کردن کراواتان است ط : م : مکان ؛ مکاره بمعنی مکروهات (سان)

ط : م : بیرون ط : ع : می نوشیدند

که اصلاً گوشت خوردن اتفاقی نمی‌نمایند . فرمودند که گوشت خوردن میل کم دیده میشود . بکول فرخ حسین مریض عالی رسانید که امروز هفت سال است که قاضی حجت از گوشت خوردن باز آمده است . حضرت انشیانرا غریب نموده ، استفسار کردند . باز بکول عرض رسانید روزی حضرت قدوة الکبریٰ نماید نسبت مریدی در گوشت خوردن صحنی فرموده بودند . از آن روز انشیان را هم از گوشت خوردن ملصیت برآمده است . تقبستم نموده فرمودند که او را بسبب درشتی نهاد او این سخن در میان نداد بودیم و اگر نه بنفسبت هر کدامی از شما این واقع نشده بود . آخر ادر حضرت قدوة الکبریٰ بدست خود پاره گوشت انشیانرا خوانیدند . فرمودند آری طالب صادق در راه امدادی تا باین حد پای ننهد بمنزل نرسد

کسی را گوشت پوشش از باز باشد براه سبک جانباز باشد

زهر گوهر که ریزد از زبان پیر رسید از جان صدف پیرا باشد
ادب پنجم : در معانی خواب آورده اند رجوع کردن است بهلم شیخ در کشف و قایح . باید که در کشف و قیامت اگر در خواب بود یا بیداری بهلم شیخ رجوع کند و بخودی خود بر صحت آن جزم نکند که محل خط و وقوع شک بسیار میتواند بود . باید که در مجموع امور منتظر و مترصد بود که بر لفظ شیخ چه میرود و زبان او را چه شجره موسی دانند
در آور وادی المین که ناگاه درختی گویدت ای انا الله
روا باشد انا الحق از درختی چرا بنود روا از نیک بختی
و یقین شناسد که او بخدا گویاست نه بهوا و از جوی باری بنطق سیراب شده است و دل او را مبتلا به بکری مواج بیند
متمنی بازوای در علوم و کوشش و جواهر صرف که هر وقت از هبوب رایح عنایت ازلی در توج می آید و از در زو جواهر
سبب اصل می اندازد

دل پیران بدان ای یار عشیار که باشد بهتر از دریای زخار

چو باد صیف آید در وزیدن بر نبرد از زبان لولوی شهور

پس باید که دایم مترصد و حاضر بود نماز خوانید و عواید کلام شیخ محروم و بی نصیب نماند و شیخ اری که در عالم معانی کند زود

۱۰۰ : فرخ ۳ : تبسماً ۴ : تسماً ۵ : واقعات ۶ : " باید ... واهت "

ندارد ۳ : چو ستر انا بر آید از درختی ۴ : بنطق ۵ : باشد

ماور بود . محبوب شیرازی چه خوش میگوید :

بمی سجاده رنگین کن گرت پیر میان گوید که سناکت میخیزد بنزد ز راه و رسم منزلت
آورده اند که جماعتی در عهد رسول صلی الله علیه وسلم در مجلس هرگاه سائلی سوال کردی و مسئله پرسیدی ایشان مبادرت بمجاب کردنی
حق سبحانه تعالی ایشانرا بدین آیت تادیب فرمود ، از آن نمی کرد که یا ایها الذین آمنوا لا تقدموا بین یدی الله الذی بهین
اصحاب شیخ را اعم آنست که در جمیع امور مبادرت پیشین شیخ نکنند و ماور بود با و امر و جمیع امور چه شیخ بمقتضای شیخ
فی قوله کالنبی فی امته فرستاده حق سبحانه است و رحمت خداست که بر بندگان نازل شده است و از و بهره یابند
در تمکین سلوک و وصول ، و از حر شهور و سموم و اقیات خلص یابند و در دریای محبت دنیا غرق نشوند

استماع کلام او بهتر	از هزاران کتاب و علم و هنر
رحمت عالم است در خدا	در شد و دستگیر هر دو سرا
دست در وی زبید ما بهید	روی سولیش بشتن و صدق یخید
نوح وقت است او درین دوران	گشتی او رحمان از طوفان
رنج طوفان و آب سهل بود	ز ان قوی تر به اند جمل بود
عصمت طوفان حقیقت این عالم	غرق در وی امیر و شاه و ختم
بگریزند سوی کشتی نوح	تا ز غرقه خلص یابند روح
شهورات جهان چه طوفان است	عمره زور است او سلطان است
و اند از جمل ماند در شهورات	کافراست ارج آورد در صلوات
گشتی ایمنی ولی خداست	از برای شما میان شماست
تا شما را رحمان از طوفان	زانکه این درد راست او دران
الله الله فدای او گردید	تا چه او به نخل فلک گردید

س در این حادثه و س قرآن ۲۶ الحجرات ۱ س ۲ : نه دارد س ع : عطا

س در ضم ۲ چنین است : از سبب آن در سیر و راست باید که از سبب دنیا بیرون آیند و در بحر محبت غرق شوند .

س ضم ۳ : این شعر ندارد س ۴ ضم ۹۵ : پیر ما ؛ ضم ۱۰۱ : بنده ؛ س ۴ ضم ۲۰ : این شعر ندارد

س نه دارد ۳ و ضم ۹۵ و ضم ۱۰۱ ؛ و در ضم ۲ : هر که زور است او سلیمان است

اللَّهُ أَكْبَرُ وَرَأْسُهُ شَدِيدٌ
تَمَجِّدِينَ دَوْلَتِ نَغْدِ دَفْتِ
ادب نستیم : آنست که در مقامات خواجہ آورده اند غرض صوت است . باید کہ در صحبت شیخ آواز بلند نکند چه رفع
صوت در حضور اکابر نوعی از ترک ادب است
ز طبع نازک و دلدار ترسم کرازا آوازه ام آزرده گردد

آورده اند در وقت رسول صلی اللہ علیہ وسلم بعضی در مجلس آنحضرت آواز بلند میکردند . جنت نادیدنی ایشان این
آیت نازل شد یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت البئی لقول است بعد از آن چنان شدند کہ از رعایت
پستی آواز سخن بدشواری فهم شدی و این آیت کہ ان الذین یغفون اصواتهم عند رسول اللہ اولئک الذین التمن
اللہ کلوبهم للتقوی نیز آمده است . باید کہ بانسیح طریق مباسطت نمیرند نہ بقول نہ بفعل چه بواسطه مباسطت
احتشام شیخ از منظر بر خیزد و جناب وقار برداشته شود و صد در بجای عین پدید آید پس باید کہ در خطاب
با وی طریق تنظیم و احترام نگاه دارد . آورده اند کہ در این آیت آمد کہ ولا تجھروا بالقول کچھر بھنکم
لبعض ان تحبط اعماکم وانتم لا تشعرون . دیگر آیت آمد لا تجعلو دعاء الرسول بینکم کدعاء بعضکم
بعضاً . در تفسیر این آیت گفته اند لا تدعوہ باسمہ ولا بکنیتہ و نادوا باباب اللہ سبحانہ حیث یقول
یا ایھا الرسول قولوا یا نبی اللہ یا رسول اللہ علی وجه التوقیر والتظیم وغف الصوت والتواضع . بعد
از آن گفتندی یا رسول اللہ یا نبی اللہ . همچنین در قول طریق مباسط بانسیح مسدود دارد در فعل نیز
توقیر و احترام او واجب بیند . پس باید کہ بحضور او سجاده خود ننهد از مگر در وقت نماز فرض و در حضور
شیخ بنشیند ، در وقت سماع ناممکن بود خود را از حرکات و زعمات نگاه دارد اگر آنکہ اختیار از دست رود

در غیر این

۱۴: ع: با ۳۵ م: دولت ۳۵ م: آوردید ۳۵ ع: خفض ؟ حاشیه ع: غصص ؟
 ۳۵ م: ع: "از" ندارد ۳۵ قرآن ۲۶ الحجرات ۲ ۳۵ قرآن ۲۶ الحجرات ۳
 ۳۵ قرآن ۲۶ الحجرات ۲ ۳۵ ع: حرکات در قطاب ۳۵ قرآن ۱۸ نور ۶۳

ادب هفتم: آنست در مقامات خواج آورده اند معرفت اوقات کلام است. هرگاه که خواهد که بشنخ از صحاح دینی و دنیوی سخن بگوید نخست از حال شیخ معلوم کند که فراغ سماع کلام او دارد یا نه و بطریق جرأت و دلیرانه سخن بگوید و پیش از سخن گفتن از حق سبحانه و تعالی طلب ادب در سخن کند و او را واسطه داند برای اظهار صفاتی و معارف که از دریای غیب بساحل شهادت می آرد و مرید را باید که جنسیت شیخ و قابلیت انگارن منیف قلب شیخ حاصل کند تا بدان مناسبت و جنسیت اخذ منیفات غیبی و واردات لاریبی تواند کرد و البته در غیر محل سخن بفرمان نرساند

حرامش بود نعمت بادشاه که وقت سخن را ندارد نگاه

آورده اند که مردم در صحبت رسول صلی الله علیه و سلم بکثرت سوال و الحاح می نمودند و در غیر محال التماس میکردند. آنحضرت از آن ملول میشدند. پس این آیت نازل شد یا ایها الذین آمنوا اذا نجاکم الرسول فقد موافقین بیدیدید بخوالم صدقه موافق از منافق تمنا داشت. نقل است که پیش از اسیر المؤمنین علی رضه بدین آیت کس عمل نکرده. دنیا را بر آورد و تصدق کرد و با آنحضرت سخن گفت. و باید که در سوال از شیخ از حد خود تجاوز نکند و جز حالی که برو پوشیده است استفسار نکند یعنی از فردایات احوال خود بیش نپرسد و غیر این از فضول است همچنانکه کلام نافع آن بود که بعد از فهم شمع بود، سوال نافع نیز آن بود که بر قدر مرتبه سوال بود.

ادب هشتم: در کتمان اسرار است. در مقامات خواج آورده اند که هر چیز که آنرا شیخ پنهان دارد از کرامات و واقعات و غیر آن چون مرید بر آن اطلاع یابد باید که در افشای آن رخصت بخوید و اگر تاجان عرض سرش برود افشای آن نکند.

قلم ستر سدهاں چه نیکو نهفت که تا کارد بر سر ز نقشش نگفت

ع ۲: و سخن او در واسطه داند ع ۳: که حد کلام فرصت ندارد نگاه ع ۴: قرآن ۲۸ المجادل ۱۲

ع ۵: ع ۶: ندارد ع ۷: و لیس ع ۸: مستمع

ع ۹: هم ام: و اگر بالفرض سرش برود ع ۱۰: هم ۹۰: و اگر عرض

افشای آن بود افشا کند و اگر عرض سرش کند افشای آن نکند

ع ۱۱: تیغ

منصور حلاج را صریحاً اوفتاد هم از افشای راز اسناد خود افتاد . آدرده اند که عروبن عثمان مکی اسناد وی جزئی
تصنیف کرده بود در توحید و علم صوفیه . وی آنرا پنهان میداشت . منصور او را بگرفت و آشکارا کرد
و با خلق بنمود ، سخن باریک بود در نیافتند .

هر که و را طالع شاهی بود محرم اسرار الهی بود
واند ز اسرار دل آگاه نیست در حرم سر حقش راه نیست
بروی نگرشند و مهجور ساختند . بر حلاج نازین کرد و گفت الهی کسی را بر و گمار که دست و پای
وی ببرد و بر دارد .

کسی کو سر و حدت کرد اظهار سزایش در طریقت دار باشد
حضرت قدوة الکبری میفرمودند که از حضرت مخدومی نقل دارم که میفرمودند که منصور را به عای جنید این
کار افتاد که ستری از اسرار وی افشا نمود و آنچه نیست که روزی منصور مکرر زنت جنید رفت ، چون بدر
رسید در راه کوفته . از درون جنید آواز داد که کیست ؟ گفت حق . جنید گفت نه حق بلکه محقق و
حال ای خسته نفس ها کدام چوبه دار است که بتو چرب کنند .

در تفریح ثانی حضرت قدوة الکبری در جامع ملبه جوینور منزل فرمودند . بعضی از خاص اصحاب چنانکه حضرت کبیر
و حضرت قاضی رفیع الدین اودهی و حضرت شیخ ابوالکلام و خواجه ابوالوفاء از زمی متبرف حضور در زاویه مسجد مشرف بودند
حضرت قدوة الکبری را حالتی غریب و وجدی عجیب مستولی بود که هیچکس پیرای دم زدن نداشته . بعضی معارف غلطیات این
و موجد این میفرمودند . در آشنای وی این کلمه از زبان مبارک سر بر زد .

دلش چو بحرمان جوش کرده دو گوهر ریخته خاموش کرده
قال اکاشرف الناس کلهم عبدٌ لعبدی . از اصحاب و مولد بسمع قبول اعنا کردند و سکن افشای او مستحسن
ندیدند ، چه بعضی از علای ظاهر که مطلع بر اسرار باطن نیستند اگر نشنوند میرنمایند و بانکار سر بر آرند . چون مدتی

۱ : رجوع نشیبه بختیه ص ۲ ۲ : در حرم سر حقش راه نیست

۳ : کف : ص ۳ ص ۴ روایت در ص ۴۱ نه کو راست . ۴ : چوب و دار

۵ : در کشد ۶

کل حزب بمالیدیم فزحون

از هر چه میرود سخن دوست خوشتر است

عاجت سخن زفته رفته در معارف تصوف و معانی توف افتاد . و تئیه حضرت قدوة اکبر بیان حقایق الهی و
دقایق مائیه میگرداند تغییر تمام در بشره صیرون و اسره بیون یافته میشود . سخن در نکات صوفیه و طریقت
طائفه علیه انجمن عالی شد که در ذهن اصحاب بدشواری می در آمد و از آثار معارف از زبان در بار و از
اسرار عوارف بلسان گوهر بار اصل حضور انجمن مفاخر و سرور شدند که از شور خود رفتند

سخن در حقایق بسی تیز شد صدق در دقایق گهر ریز شد
نه ز انیشان معارف رسیده بلند که ادراک عالی رساند کند
بسی از نوادر گهر صفت شد ز اسرار ناگفتنی گفته شد
چنان مجلس از وجیه آموده گشت که جان و دل از ذوق آسوده گشت
روان از می ذوق از دست شد ز هستی که بوده همه بپست شد

حضرت قدوة اکبر بعد از پاسی از دریای حقایق راز سبواحل و محرای مجاز عبور کردند و در مدارات قاضی درآمدند
حضرت قاضی خواسته بودند که پرورد کردند . حضرت انیشان بنور باطن دانسته فرمودند که موجب نزول اقامت ترفیع
و کلبه کثیف فراق شاید استفسار سخن بود باشد . حضرت قاضی بدحضرت تمام وفیرت تمام عرض نمودند

کیست بدین حضرت گردون علم کز ره اعراض فشارد قدم
آری اگر فائده خویش را عرض رسانیم کم و بیش را

دیروز بعضی از علمای روزگار و فضیله دیار پیش حضرت میر و این بغیر نقل میکردند که این چنین سخن از
حضرت سید سر بر زده است از روی ناله و ابهام دارد . اکنون حضرت سید چه میفرمایند . فرمودند که

ع : بهتر م : اسره کمال بر چهره میمون ع : چنان ع : حقایق

ع : انشان ع : انیان ع : حاشیه ع : انشان م : از دریای حقایق راز

سبواحل ساز و محرای مجاز ... : خم ۳۰ : دریای حقایق را از سواحل ساز و محرای مجاز ...

ع : که از در صحنه ... : اینجا کردند سخن گفتند استعمل شده است

مفهوم وی در غایت آسانی است که کلمه اناس الی آخره بآلف و لام مصدر رانده و الف و لام برای عمل نیز آمده است
 زیرا چه اکثر مردم روزگار بنده هوا و هوس اند و حق تعالی هوای نفسانی را بنده و محکوم من ساخته است. چون
 اکثر اهل عالم محکوم و بنده هوای نفسانی شده اند گویند گمان بنده من اند و محکوم محکوم من آمدند. باجماع
 کثرت احکام نفسانی دین چنین فرمودند

حضرت قدوة الکبریٰ تقریباً سفیر بودند که عزیز معمر مراد بحضرت یوسف حاجی کرد و مکاتیب بحضرت درویشی
 فرستاد که از ما چیزی نخواه. وی در جواب این رباعی نوشته روان ساخت:

از حرص و سواد و سنده دارم در ملک خدای پادشاهم

تو بنده بنده گان ما نی از بنده بنده گان خواهم

منی دیگر ندانم توانی کرد من لم یذق لم یدر. حضرت قاضی چون مفهوم مفهوم معلوم کردند نجابت پسندیدند
 بخیر و شادی روان شدند. حضرت قدوة الکبریٰ بعد از رفتن قاضی فرمودند که کدام سیاه روی بوده که این سخن
 در مجلس علماء نقل کرد. حاجی هدرالدین هم در مجلس نشسته بودند که اثر سخن حضرت ایشان ظاهر شد
 هر آن حکمی که در تقدیر رفته صحت بیرون از دهن پیر رفته

حضرت قدوة الکبریٰ سفیر بودند که از حضرت خواجہ نقل داریم که شیمی بود و او را مریدان بسیار بودند و
 هر یکی را بطریق مخصوص تقرب خود شرف گردانیده و صاحب اسرار ساخته. یکی از اینها که اعلیٰ حفظ
 اسرار نداشته و شیخ از او این معنی فهم کرده بود اما او تعجیل می نمود و در خفیہ بحضرت شیخ بارها گفته و الحاح
 نموده که من از مخلصانم را نیز این عملی که مخصوص همان خود فرموده اید بگوئید تا صدق و اخلاص من نیز در نظر
 سعادت بخش شما ظاهر گردد. شیخ خواست که بی گفتمی او را باز بنباید. گفت امشب مرا کاری است بمبای
 تا بمواظقت تو آنرا کنم و باید که این ستر شلوک همداری. خدمت کرد و گفت از مخلصانم. چون شب شد
 بیاید. شیخ دست و پای خون آلوده به تنی در دست بردن آمد. گفت غلام مرید را کشته ام و در

۱۵۴: ما مارا ۱۵۵: چاهی ۱۵۶: در کتابت بحضرت نوشته فرستاد

۱۵۷: در "ع" ردیف "باشد" است ۱۵۸: شخصی ۱۵۹: م: بتقریب

۱۶۰: شناسایی ۱۶۱: م: تهیه ۱۶۲: م: بنیر او ۱۶۳: ع: خود

جوالی کرده ام، بیایم بجای خلوت برده دفن کنیم. آن جوال را بگردن این شخص نثار و بموضع معین برده دفن کردند. شیخ چون بخانه درآمدند این درید به تعبیل پیش پدر آن شخص آمد که شیخ گفته بود او را کشته ام رفته اعلام کرد که شیخ میر ترا کشت، من و شیخ هر دو او را در غلن موضع دفن کرده ایم. پدر آن شخص چون این سخن بشنید فی الحال پیش پادشاه و از کیفیت حال اعلام کرد. پادشاه را با شیخ عقیده بسیار بود، استبعاد کرد. آن درید فخلص نما را حاضر کردند و احوال پسر او پرسیدند. گفت اری تحقیق است و من خود دفن با پیر کرده ام، کسی همراه من نکند تا از صورت حال استلشاف کنیم. القصد پادشاه جمعی از مستمندان خود همراه فرستاده. چون بآن موضع رسیدند معلوم کردند که گو سپیدی را کشته در جوال کرده اند شیخ ازین واقعه خبر یافت. آن شخص را گفته بود که کشته ام بخود حاضر کردند و بر سر جمعی تفتیش و رسوائی آن درید فخلص نما کردند.

مهرم دولت بنود هر سری بار مسیحا نکشد صخری
شیخ از صحبت خود ویرا راند و نیز نگذاشته که کسان سلطان او را زجر نمایند. فرمودند که زجر او همین بس است که او را از صحبت خود موزول کرده ایم.

مهر که او از چشم مردم شد مخفی خاک خور آمد چو رشک مردمان
چون گل از گلشن بگلشن بر افتد زین بتر او را چه باشد در جهان
ادب نهم: اظهار اسرار خود پیش شیخ. باید که اسرار خود از واردات صوری و معنوی و واقعات کلی و جزوی بر شیخ پنهان و محرکاتی و موهبتی که حق تعالی بدو ارزانی دارد بتقریح یا بتقرین بر برای عقده کشای و حقایق نمای حضرت شیخ عرض دارد چه بمقدار کتمان سر از صورت شیخ عقده در کار او شود، در رشته باطن او بدان عقده طریق فتوح و استعداد از شیخ مسدود گردد.

هر بد و نیکی که باشد عیان
 هر که از یار وفادار شد
 یافت همانکه مستقیم غریب
 عقده پر پیچ که در دل نهاد
 هر که برو مهر و مهری نام نیست
 کیست که بی یار منزل رسد
 اشرف بی یار درین ره قدم
 خیز بند گام بره بار خنق
 ره نتوان رفت یقین بی رهنق
 صوم درین راه به پیش آید
 صورت زین که نماید عذار
 نور درفشان که کشاید نقاب
 نور ازو باگد زان الحق زند
 باید در سادک سیار را
 یک بیک از هر چه بود از نیاز
 تاج بفرمایدش آن دیده را
 بعضی از آن ملتی اقبال هست
 عود که قابل بود آن اقبالش
 هر وزین گونه نصیحت شنید
 در دل خود راز نکردم نشان
 کرد نشان سر زاسرار خود
 کرد نشان درد درون از طبیب
 کیست بجز یار که آر دشتاد
 دان یقین نیک سر انجام نیست
 در ره بی یار چه مشکل کشید
 هر که نهادست شده در عدم
 تا نشود یار بد بر یا غریقی
 حال حقیق هو شوم الطوق
 غولی ازین راه که بنمایدت ؟
 عبود دهد پیش تو از هر کنار
 ذره گزان نور برد آفتاب
 در صحرای فاق انما الحق زند
 گز صحرای اعراف کند یار را
 عرض دهد پیش خداوند راز
 و آنچه کند دیده پسندیده را
 بر خیز از آن در خور انزال هست
 ز آنچه که اعراف بود انزالش
 رفت بهر دوازده و جان کشید

۱. کذا در همه نسخ ۲. هر که از یار که ۳. همانرا که
 ۴. جز از یار ۵. هر یکی ۶. علم ۷. علم ۸. یافت
 ۹. هو ۱۰. ذره در آن ۱۱. یعنی غایت سپید، ابیض، خالص (فرفریس)
 ۱۲. یک بیک از هر چه بود در نیاز ۱۳. در حق ؛
 ۱۴. در خور انزال

حضرت قدوة البری میفرمودند هر ساکن در واحات سلوک خویش بحضرت شیخ عرض نرساند در حاوی صفت و
و بادیه خدایت سرگردان گردد ^۱ **معنی** که زندگی برای سلوک خویش کار کردند در بیابان زندگیت و کوچهستان
انانیت متخیر میگردد .

آورده اند که **عزقل** نام مردی بود از بنی اسرائیل ، باوصاف زهد و شریف جدمعروف ، در وادی توکل
باقی نهایت رسیده و انواع ریاضات شدید کشیده و در عذمت درویشی بخدمت سلوک کشی بمرسپردی ،
لحظه العین از اشغال باطنی بنیاسودی

چنان در تغل باطن بود مشغول که دل از خورد و پوشش داشت موزل
تجلی در مجره مشغول بود ، دو نور سپید و سیاه نمایان شدند ، در غش او بجدی رسید که عالم را فرو گرفت
چو زنگ تیره و روشن برآم ز نور روز و شب روشن تر آمد
در دل چنان یقین کرد که خالی روز نور سپید است و خالی شب ز سیاه ، صدای قول احسن و نیران همین باشد ، و
ازین انوار برزاهد علم نرسانید . چون مدتی برین عقیده تقرر شده و جزم گرفت برزاهد از روی انکار و شک
برآم . نه صعب بنا کرد .

حضرت قدوة البری میفرمودند بیچاره محبوس شیرازی هم ازین وادی خبر داده است
رو راست سرآب درین بادیه هستند در ^۲ تاغول بیابان نغزید زمرابت
جز بیدرقه حضرت شیخ ازین وادی وحشت انگیز و بادیه محنت آمیز بیرون آمدن ممکن نیست

کیست درین منزل حیرت خدای	راه نماید بخدا جز خدای
هر که درین راه به بی نور روی	گام زند خیره شود صومعه روی
در دو جهان راه نماند تر زویر	هیچ کسی نیست ز من یادگیر
وصل دیگر بامیت ای راهرو	گفته اشرف شنو و راه رو

۱ ع : در بیان زندیق ۵ م : اینست ۶ : بهر بدن

ادب و هم: تشتمل با انواع ادب موضوعیه که متعارف انشیاست نسبت بریدان. مرید را باید که هر چه از شیخ نقل کند بر قدر فهم مستمع نقل کند و سخن که در آن غرضی و دقتی باشد و مستمع بحقیقت آن نرسد نگویید قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم ترکلموا الناس علی قدر عقولهم ۱

سخن با هر که، میباید بقدر فهم او گفتن چه در پانصد نام از رموز نکتہ و ایاء^۲ زیرا چه هر سخن که شنونده آن مراد قائل فهم نکند فایده ندهد، بل توهم هزل باشد و ممکن که عقیده مستمع در حق شیخ فاسد گردد.

حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند مرید را باید که از ادبار سبوی شیخ اجتناب کند و با سبوی او^۳ فراز نکند و هیچ وجه مقابله را فرو نگذارد کما قال المشایخ رحمهم اللہ فی المطالبات خیر من المقارنات و از تیز نگریستن سوی پر محقق بود که نظر خود را اکثر اوقات بر پشت پایا بر زانو دارد چه تیز نگریستن سوی حضرت شیخ از دلیری است و خود بینی.

حضرت قدوة الکبریٰ بیان بوم سفر کعبه سببه بودند. چون تشریف اقدام در خط اوده رسانیدند نزل بزار^۴ شیخ شمس الدین افاد. چون از انواع خدمت و ضیافت بهره داشتند حضرت قدوة الکبریٰ فرمودند که درین سفر ضایع فرموده بشرف رکاب خوشین بنده را شرف معازند که این فقیر را کدام مفادقت اقدام مبارک کشیدن ممکن نیست. فرمودند همچنانکه مقتضای خاطر شریف بود میگردم و سکن این ولایت که پیر از امهات و خلفاء و مریدان این خاواده است خالی میماند. چون اقدام شریف برادر شمس الدین درین جا باشند مردم این دیار از انظار رعدار پر انوار انشیاان بهره ور گردند. حدیثی گفتند بعضی راه از خط اوده همراه میروند. حضرت قدوة الکبریٰ بمیان تمام حضرت شیخ شمس الدین را از قصد انگلیس بدو کردند و بعضی نصائح مناسب وقت میگفتند و در آخر این فرمودند هر فتوی که در این سفر دراز مفتوح الادب و از اکابر معارف الکتاب برسند شما را نصیب خواهد بود انشاء اللہ تعالی. چو شیخ شمس الدین از قبه انگلیس بدو رفتند بر سبیل انشاء این ابیات میخواندند و وقت میگردند:

۱: نکتہ دانایا ۲: ادبار یعنی پشت گردانیدن (لسان) ۳: ع: و خطاب او

۴: رجوع کنید بلطف پانزدهم در بیان خلفاء سید انوف ۵: ع: درگاه

فراق روی مبارک مرا چنان باشد که بر آدم از و روضه جان باشد
 دل آنچنانست فراق جال میوشت که وقت رگ روان از بدن روان باشد
 ز چشم مردم چون نور میشود بیرون چگونه روشنی چشم مردان باشد
 ز چشم ما و جال تو فرق دانی چیست حالقدر فرق کان بفرمودن باشد
 صحن نصیب بهر از رخسارت که بر گل چمن از ماه آسمان باشد
 در آن ذره نور تو شمس اگر جدا چگونه ذره خورشید در جهان باشد

از قصبه شگلی تا بنحو اوده پشت بسوی حضرت قدوة الیکبری ندادند ، همچنین بکس راه میرفتند . چون ازین سفر
 مراجعت فرمودند بموجب الکریم اذاعده و فای آنچیز تیرکات از مشایخ مختلفه یافته بودند بشیخ شمس الدین سپردند مجدداً
 یک غلام از درویشی غار نشین یافته بودند نیز بایشان دادند . آری وعده اکابر همچنین است . مثنوی مولوی :

وعده باشد حقیقی و پذیر وعده ها باشد مجازی کاسه گیر
 وعده اصل کرم گنج روان وعده نا اهل شد رنج روان

جامع این کلمات شریف و مقامات لطیف عرضید که در دامن هند و اطراف روزگار و انصاف دیار مملکت
 اکابر و امانی دهر رسید و انواع آداب ازین طائف در زبید و دیده و شنیده سکین هیچ مریدی بنسبت پر و
 طالبی بمطلوب و پذیر این مقدار رعایت آداب نکرده است چنانکه حضرت قدوة الیکبری نسبت به پیر خویش . از آن وقت که
 حضرت ایشان بمشرف ارادت حضرت مخدومی مشرف شده اند تا وقتیکه سفر آخرت فرمودند هرگز بسوی جناب ایشان پای
 دراز نکرده اند و قف نه انداخته اند

فروتر نباشد بر خسار آب که اقلنده قف بر رخ آفتاب

اگر چه بسر حدیث و دوازده فرسنگ مسافت بودی . قریب دوازده سال متفرق بمکد زمت درگاه عالم پناه حضرت مخدومی
 بودند در بلده جناب باد بول و غایب نکرده اند

۱۰ : از ؛ در "ازو" ضمیر "او" راجع به آدم است . ۱۱ : هم ۹۰ : این شعر ندارد
 ۱۲ : هم ۱۱ : چگونه ذره خورشید تر جان باشد ۱۳ : هم ۱۲ : بهر باز رخساره ۱۴ : هم ۱۳ : بهره
 ۱۵ : هم ۱۴ : بهر باز رخساره ۱۶ : هم ۱۵ : بهر گل ۱۷ : هم ۱۶ : ذروه
 ۱۸ : هم ۱۷ : م ۱۹ : اما کاسه یعنی مدال ، اندوه ، اضطراب (استیلا)
 ۲۰ : شیخ شمس الدین

چو فردوسم دهد یار از غایت ^{۱۵} نباید کرد دروی بول و غایت ^{۱۶}
 از آن روزی که او گندم چیده ^{۱۷} سر از فردوس عالی بر کشیده
 حضرت نورالعین میفرمودند که شاهد شجاع کرمانی مدتی در چشمت اقامت نمود . در مدت اقامت هرگز در چشمت توقف
 طهارت نگرفته است .

حضرت قدوة الابرار در راهی بمحیی از اصحاب خویش میگذشتند . نظر مبارک بر سگی که از اصحاب گفت اثر دهد افتاد
 فرمودند غایب این سگی است که باستان حضرت نمودی دیدم بودم . باز روی تمام بمسکن مبارک گاه گاه کردند . سگ آمد و
 در پی حضرت ایشان روان شد . چون بوقاق رسیدند جزوی خوردنی بر پیراهن خود کشیده سگ را خوراندند ^{۱۸}
 سگی که آستان یار و کوی دلربا آید چنان باشد که یار آشنا بر آشنا آید
 حضرت قدوة الابرار میفرمودند مرید را باید که در مواج شیخ باوراد و وفای و زوافل مشتعل نبود چه هیچ مشغولی بالاتر
 از مشاهده عذاب و معاینه رضای دلپذیر او نیست ^{۱۹}

کسی که بگویم مقصود جان گذار دارد که بر دو ابروی چون طاق تو نظر دارد
 هر که عارف و ماهر بود عبادت را دل از نظاره رویت چگونه بر دارد
 حضرت قدوة الابرار میفرمودند که مریدی از مریدان حضرت شیخ در بسید ابوالخیر برد . و پیر اعیان رضای روح و جانی
 و بر احوال عذاب کثرت زدای حضرت شیخ کار دیگر نبود ، سید و نهاراً ملازمت این کار متراً و جباراً ، اذیت این دیدار
 میگردید . روزی یکی از اصحاب شیخ بر بسیل اشک و ادراغ بوی گفت که مساینه روی مبارک و طلیفه صحرای و حصه صحرای
 احباب حضرت شیخ است . اما ترا درین کار زیادت مبالغه می بینم و این نوع غلو مانع اعمال خاص و رافع اعمال
 صادر میگردد و آن بیچاره در جواب این رباعی انشاد کرد :

تا روی ترا بدیدم ای شمع طراز نه کار کنم نه روزه دارم نه نماز
 چون با تو بوم مجاز من جذبه نماز چون بی تو بوم نماز من جد مجاز

۱۵ ع : یاران ۱۶ م : غایت ۱۷ م : رجوع کنید بجا نشسته ۱۸ ع : -

در پای حضرت افتاد و روان شد ۱۹ م : اگر آشنا بر آشنا آید ؛ هم ۹۵ : تا
 بر آشنا بر آشنا آید ؛ هم ۳ : اگر آشنا را آشنا آید ۳ : زادی
 ۱۰ ع : تشنگ

این بود شمه ای از آداب این طائفه علیّه که امّی به صوفیه بدان مواظبت نموده اند . اگر مرید بدان مواظبت نماید
 آنچه مقصود است از وصول انوار رحمت الهی و تزلزل از آثار سیرت ناقصه ای بواسطه صحبت شیخ بیرون نازل گردد و در عین
 بر و فیوض واصل بابینی و از کلام سجاد و ۲۰ کامل

لطیفه هفتم

در بیان اصطلاحات تصوف

قال الاشرف لا ينبغي لاحد ان يشتغل في اشغال التصوف الا ان يعلم علوم التعرف و عقائده و اصطلاحاته و مقاماته و اطلاق كلماته في مجاری حالاته .

حضرت قدوة البری میفرمودند چون بشرف ملازمت حضرت شیخ عبدالرزاق به ایشان مشرف شدیم جمعی از اصحاب تصوف کتاب مخصوص الحکم میفرمودند ، در استماع شریک شدیم . مقدمه کتاب مذکور ایشان گزاشیده بودند ، بنابر عاطفتی که درباره این فقیه داشتند اعاده نمودند و یک جلد فتوحات مکیه را مصداق شیخ ابراهیم زمت ایشان گزاشیدیم روزی حضرت ایشان بر سهیل موعظت بنسبت این فقیه و بعضی اصحاب میفرمودند که طالب این فن تا که بدقایق اصطلاح و حقایق ایضاح وی متحقق نگردد بموافقت حکمت صوفیه و عوارض مقامات کائنات علیه نرسد و تعارض آیات و تقلید احادیث محکمات در معنی تصوف از پیش وی به نگیرد و مقصود حکمت مشایخ در محل راسخ صرف کردن نتواند صحیفه کند در کرمه لیس گفتار شیء و هو السمع البصیر که نصف آن در تنزیه و نصف اخیرش در تشبیه است . اگر عالم به علوم اصطلاح نبود این را چگونه دریابد و اشغال وی که بعضی آیات مشعر بر انضمام موجودات که لسمی بنیر و سوی اند و برخی مطلق بر اثبات وجود کائنات اند کما یجئ فی محمد انشاء الله تعالی و بعضی رسائل خوانند بشارت الانوار و ارشاد الانواران و موارد الانوار و اشرف النوار و بعضی از اطلاق این فن ازین فقره وقوع یافته و رساله در محبت و حدت وجود که بطریق اصطلاح تصوف در روم واقع شده بود چون در نیگاه رسید مردم آن دیار نه پسندیدند زیرا چه دقایق اصطلاح تصوف در زراحی همدگم رسیده بود . بنابر عدم اطلاع باین فن شریف بانگ برآمدند و از جیب اعتراض سر بر آوردند کما تصریح می یافد الوارد بالبحر حسود گر نتواند تنقید عیبی نیست مجمل بود متغیر زنگنه گلزار

له ع : اشغال له ع : کبر له قرآن ۲۵ الشوری ۱۱ له مجمل : حیوانیت

که در سرگین وجود می یابد

هم ازین جهت حضرت قدوة العبری بنسبت خادم که نظام غریب یعنی است فرمودند که بعضی فوائد اصطلاحات تعریف
که از حضرت ایشان ایضاً کرده ایم و از مصنفات شیخ ابرارند و ختم در بیان آن آریم بعضی از صوفیه میگویند
هم بهره مند شوند . هر آئینه بر وفق اشارت شروع این فن مألوف بر وفق حروف نهجی افتاد که طالب
صادق زود بموقع مقصود وقوع یابد بالنسبه والاکامبار .

شرف الف الالف بشار به الی الذات الاحدیة الی الحق من حیث هو اول الاشياء و فی
انزال الالانال . الاتحاد مشهود وجود واحد است از حیثی که مجموع اشياء موجود اند بحق ای ظاهر و وجود
موجود بحق و معدوم بخود ، نه آنکه سوی الله وجودی است خاص که متحد شد بحق . ۱ اتصال ملاحظه بعد است
عین خود را که متصل است بوجودی بقطع نظر از تعلید وجود حق بعین دی و اسقاط اضافت بخود و رفع مباحثت
و ازالت اشئینة . ۲ الاقبات الاثبات اقامت احکام العبادة قبل اثبات الموصولات و هی افوار التعلیمات
الاحد اسم ذاتیست باعتبار انتفاء تعدد صفات و نسبت اسمای تعینات و احدیت اعتبار ذاتیست باسقاط جمیع چنانکه
واحدیت باثبات . ۳ الاحدیة الاحدیة و الجمع اعتبار ذاتیست نه باسقاط و اثبات بحیثی که مندرج بود در و
نسبت حضرت واحدیت چنانکه ماهیت یا بشرط لا شئی است و یا لا بشرط شئی است و بشرط لا شئی احدیت و بشرط شئی واحدیت بود و
لا بشرط شئی وحدت واحدیت ، لا بشرط شئی احدیت الجمع . ۴ الاحتجاب آنکه غالب در پرده باشد و حجاب آنکه مغلوب در پرده
باشد . پس حقیقی را محجب توان گفت و محجوب و حجاب نتوان شنفت . ۵ الاحصاء الاسماء الالهیه تحقیق است
با اسمای الهیه در حضرت واحدیت و احدیت لفظاً از رسوم خلقت و بقای احدیت . ۶ الاحصاء اسماء الهیه تخلق
باسماء بمقتضای تخلقا باخلاق الله موجب دخول جنب است بصفت شایسته نبیاً صلی الله علیه و سلم چنانکه حقیقی از فرمود
اولئك هم الوارثون الذين يورثون الفردوس هم فيها خالدون . و احصاء اسماء بقیین معانی و عمل بقوای آن مستلزم
دخول جنب اضال است بصفت توکل در مقام مجازات من احصی دخل الجنة . ۷ الاحوال مواهب فایضه بر عبد

۱ ع : بر وفق ۲ ع : بر وفق ۳ ع : الحق بشار به الی الحق ۴ ع : تعین ۵ ع : بیانیه
۶ ع : الموصولات ۷ ع : حضرت احدیت و واحدیت ۸ ع : ندارد ۹ ع : الجمع ۱۰ ع : نواز
۱۱ ع : تحقیق ۱۲ ع : جنب شد است ۱۳ ع : قرآن ۱۴ ع : بوسن ۱۵ ع : بقیین ۱۶ ع : دخل
طایفه ۱۷ ع : جنب وراثت است
چه ضل اضال است ۱۸ ع : بصفت ۱۹ ع : ادخل

از رب و موصبت یا بجزای عمل صالح بود یا بسبب ترکِ نفس و تصفیه قلب یا محض امتنان است ، و احوال را که احوال
میگویند بسبب آنکه محول بنده را تحویل میفرمایند از رسوم خلقیه و درکات بعد صفات حقیقه و درجات قرب ، این است معنی
ترقی . ^۱ الا حسان تحقیق عباد است بعبودیت بمشاهده حضرت ربوبیت بنور بصیرت یعنی حق را موصوف یا بد
بصفت او و او را بعینه . از آن جهت فرمود علیه السلام کأنک تراة زیر اگر حجب صفات دیده است . پس
حق را بحقیقت ندیده است و الله تعالی را بی بصفت خود است بعین وصف خود و مقام ربوبیت حضرت ربوبیت بنور
بصیرت بود و مقام مشاهده است در مقام روح . ^۲ الا خلاص و هو افراح الخلق من معاینة الله كما ينبغي
قال علیه السلام يقول الله تعالی الا خلاص سر من اسرار ^۳ی و استودعته قلب من احببته من عبادی و
قال یعقوب الملکوف المخلص من لکیم حسنة کما یلکم سیاسة و قال محمد بن المروزی الا سر کلمه يرجع
الی اصله فعل منه کب و فعل منک له الرضا بما فعل و الا خلاص فیما یفعل فان فعلت ذاک فقد سعدت
بعض بن و قمرت عنک فی الدارين و قال ابو عثمان الا خلاص نسیان سر و یاء الخلق بدوام النظر الی الخالق .
الادراک المركب و هو عبارة عن ادراک الوجود الحق سبحانه مع الشعور بهذا الادراک و بان المدراک هو
وجود الحق سبحانه . الادراک البسیط و هو عبارة عن ادراک وجود الحق سبحانه مع الذهول عن هذا الادراک
و عن المدراک هو وجود الحق سبحانه . الادب قال الفیخ الا کبر و قایل بدین به ادب الشرعیة و وقاید ادب
الخدمت و وقاید ادب الحق فادب الشرعیة الوقوف عند رسومها ^۴ و هی احکام الشرعیة و ادب الخدمة الفناء
عن رویتها مع المبالغة فیها و ادب الحق ان تعرف مالک ماله و ادب من اهل البسیط . ^۵ الا ارادة
و هو اول مقام من مقامات السلوک . قال ابو علی دقاق قدس الله سره لا یكون المرید مریداً حتی لا یکتب
علیه صاحب الشمال عشرین سنة و قال ابوبکر الواسطی اول مقام المرید ظهور ارادة الحق فیه باسقاط
الارادة . قال ابوبکر کتانی من حکم المرید ان یتصور فیہ ثلاثة اشياء فاولها غلبه و اکلته و کلامه ضروره

^۱ م : تحقیق ^۲ ع : باید ^۳ م : " بود ... روح " ندارد ^۴ م : اسرار

^۵ م : اصلین ^۶ ع : مرسومها ^۷ م : رجوع کنید بحاشیه ص ۱۷ ^۸ م : رجوع کنید به ص ۵۴۹

حضرت شیخ عبد الرزاق کاشانی فرمودند خبر سبت از نام محبت و لمحی از انوار مودت. ^۱ قال الاشرف تعلق الذات الالهية بتخصيص احدي الجائزين من طرف الممكن اعني الوجود والعدم. ^۲ ار ايك التوحيد رساء ذاتیه که مظاهر ذات اند اولاً در حضرت علم ثانیاً در حضرت عین الاسم باصطلاح قوم نه لفظی است که دلالت کند بر سببی نمی باو وضع بلکه اسم ذات است سببی باعتبار صفت محبت، و صفت محبت یا وجودیت است چون علم قدیم و یا عدمیت چون قدوس و سلام. ^۳ قال الشيخ الاکبر الحاكم علی حال العبد فی الوقت من الاسماء الالهية. ^۴ الاسماء الذاتیه: ^۵ زنت که موقوف نباشد وجود او بر وجود غیر، اگر چه موقوف باشد باعتبار تعلق و این را اسم اولیه و مغایع الغیب و الیه الاسماء خوانند. ^۶ الاستقامة قل الاصلی الخصلة التي بها كملت المحاسن ويفقد هاتمت المحاسن الاستقامت ولا يطلب منك الا الاستقامت. ^۷ قال الله تعالى فاستقم كما امرت. ^۸ الاستقامت لا تكون مع القرب مع المحضور السین و غیره تكون مع العبد. ^۹ الانزال مالا بدایه، ^{۱۰} الابد مالا نهائیه. ^{۱۱} الاسم الا عظم جامع اسماء است چنانکه در جامع ازاع وی است. ^{۱۲} الامطلام حرق که غایب است بر دل و او نزدیک است از هیکمان عشق و افراط محبت. ^{۱۳} الاطراف مطلع است و آن مقام اشراق است بر اطراف بقول تبارک و علی الاعراف رجال يعرفون کلاً بسیمایهم. ^{۱۴} الاعیان الثابتة اعیان ممکنات که در صور علمیه حق معلوم اند و نسبت اعیان ثابته با سماء الهییت نسبت ابدان است با ارواح و نسبت اعیان با ارواح است. ^{۱۵} ابدان الافق المبین سفایت مقام دل است. ^{۱۶} الافق الاعلی هو الذات الموصوفة بجميع صفاتها و افعالها میوکون البجمع انظار هر مندره مغایر قائل تفرد و هو الکمال و سفایت مقام امر و اح و آنحضرت الهیه و حضرت واحدیت است. ^{۱۷} الافق الذاتی و هو الذات المجردة عن الصفات و الافعال فلا تفرقة فی هذا البجمع و هو نقصان. ^{۱۸} الاقصی ^{۱۹} منی هجرات است. ^{۲۰} الالهیت و الاوهیت عبارتست از مرتبه اسماء الهیه الموشره الموشر اسم الی صفات الی البشر و عند الشيخ علامة الحق علی القلوب من العارفين الالهية ^{۲۱} ط اسم الی صفات الی الملک او روحانی. ^{۲۲} الالهام ما یلقى الله تعالى فی القلب فی خواطر عباده من الخیر، العناء و فی الخاطر فاروق بین العجور و التقوی، الخیر منه. ^{۲۳} الاسماء و هی سبعة ^{۲۴} الاسماء علامتیه اند کما یجئ. ^{۲۵} الان الدائم امتداد حضرت الهی است و نفس رحمانیه لا یرم

^۱ رجوع کنید به جلد ۲۲، ص ۵۳، م ۳: خبر سبت از نام محبت؛ م ۳۱: چیز سبت از نام محبت؛ م ۹۷: خبر سبت از نام محبت. ^۲ م ۳: این جبه نیز دارد: از آنکه توحید اسمای ذاتیه که مظاهر ذات اند اولاً در حضرت علم و ثانیاً در حضرت عین. ^۳ م ۳، م ۹۷، م ۳۱: "قال الاشرف ... والعدم": ندارد، ولی در حاشیه م ۳۱ موجود است. ^۴ م: این جبه نیز دارد: گفت اشرف تعلق ذات است به تخصیص احد جائزین از طرف ممکن یعنی وجود و عدم. ^۵ م: و اسمیه و الهییه و اسماء. ^۶ م: ندارد. ^۷ م: انیر. ^۸ م: جامع [بقیه بر صفحه ۲۹۶]

باین استداد ازل مندرج باشد و ازل و ابد در وقت حاضر و وقت مجع ازل و ابد متحد باشند بوقت و نسبت ثابته یا متغیرات دهر
 و اصل زمان سرمد است و آیات زمان نفوذ اند بر سرمد و باین نفوذ فی هر مشیوندا حکام و مهور او ، و سرمد بر حال خود
 دائماً و سرمداً و او را حوت غنیت هم میگویند بقوله علیه السلام لیس عند ربک صبا ۲ و لا مساء ۱۰ . الا نابت حقیقی
 مصرع پنده را باشد بخود صفا گرداند چنانکه گوید نفس من روح من و دل من و امثال او . انانیت حق و جودیت
 است باعدیت العبد و مافی دیده لمولاه . الا نابت تحقیق و جود عینی است از حیثیت ربه ذانیه . الانزعاج
 تحرك دل است بحضرت حق تبارک و عطا و سماع ۲۰ . الا نموزج النفل و النفل و هو الفزع و الا نموزج ۲
 هو الا نزل المجل . الضمرا ۳ الجمع فرق بعد از جمع است بظهور وحدت در کثرت و اعتبار کثرت در وحدت .
 الا نس انظر المشاهدة جمال الحفرة ۲۲ الطیه فی القرب هو جمال الجلال کذا فی اصطلاح الشیخ ۲۰ الا کبر ۲۰ الا نباه
 ترجمه الحق العبد علی طریق التصوف ۲۰ الا نابت همی الرجوع من الضفلة الی الذکر و قیل التوبة فی الظاهر
 و الا نابت فی الباطن . الا کلمة ۲۰ الا سماء سبع اند و هی الهی و العالم و المرید و القادر و السميع و البصیر و
 المتکلم . اثر سبع اصول مجموع اسماء الطیه اند .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که حضرت شیخ نجم الدین اصفهانی بوضوح سمیع و بصیر الحواد و المقسط میگفتند و
 نزدیک شیخ عبدالرزاق قاضی این دو اسم از اسمای تاه اند ، وجود و عدل موقوف اند بر اسم سبع زیرا که
 فیض وجود او موقوف است بر ویت استنداد مستفیض و جود اعطاء ماینبغی است ، لاجرم عدل موقوف باشد
 بر ویت استنداد او و دعای سائل طبعان استنداد او و اجابت دعای او و کلمه کن بر و هی که تقضی استنداد
 سائل باشد . قال الله تبارک و تعالی و اقولکم من کل ما سألتموه ای طبعان استنداد او ، و نزد حضرت الشیخ حواد و مقسط
 همچنین اند که موجد و خالق و رازق و این هر سه اسم از اسمای ربوبیت اند و بعضی اسم الهی را امام الیه میگویند زیرا که
 اسم الهی مقدم است بذات بر عالم ، و حیات شرط علم است و شرط را تقدم است بر شهود . اما نزدیک حضرت الشیخ

[بقیه حاشیه ص ۲۹۵] ۳۹ م : ندارد ۳۹ ه هیمان بمعنی و از غنی عشق ، و هیمان بمعنی دیوانه (اشیائ)

۳۹ م : انشراح ۳۹ ع : و اسماء الطیه ۳۹ ع : من مغارق التفکر ۳۹ ع : الجمع ۳۹ ع : الا مقتدا

۳۹ م : هجرانته ۳۹ ع : روحانی

۳۹ م : سرمداً ۳۹ م : ندارد ۳۹ ع : انزعاج : حاشیه ع : انزعاج ۳۹ ع : موقوف

۳۹ قرآن ۱۴ نخل ۱۸ ۳۹ نجم الدین اصفهانی : روح ۳۹ کنیه بجانیه ۳۹ ۳۹ عبدالرزاق قاضی : روح ۳۹ کنیه بجانیه ۳۹

اسم العالم با نبات اولی است زیرا که امامت امرست نسبی و تقفنی ماموم و امام اشرف از ماموم و علم تقفنی آنست که معلوم
 قائم باشد بوی و الحیوة لا یقتضی الی الٰهی ، و الحیات عین ذاتست و غیر تقفنی نسبت و ظاهر است که علم اشرف است
 از حیات و امامت و تقدم بطبع لازم ، و بیاید ذاتست که مزاج معتدل بدن را شرط حیات است و حیات را تقدم شرف
 است بر مزاج .

شرف الباء : و اباء یشار به الی اول الموجود المکن و هی المرتبة الثانیة بین تعین اول و ثانی و بجلی ثانی که
 مرتبة و وحدت و احدیت است در علم حق تعالی . جاب الا جواب تو به است . الباء که لایم است از خاب اقدس که مرئی
 است و غیر مرئی است و این از اول کشف است . الباطل ماسوی الحق و هو لیس بشی عدم محض بود باطن و وجود صبور
 علمیه اند ، باطن ظاهر علم عین وجود است که شامل بود شیون و عبارات را . البذل کنایه از نفسی است که در میر قاطع
 از برای منازل سائرین و مراحل ساکنین در افقت کند . البرق اول چیزی که بر سبک ظاهر شود از لوازم نور و دغوت
 کند بنده را بر قول در حضرت قرب رب . البرزخ چیزی که مائل شود میان دو چیز همچنانکه حال برزخ است
 میان ماضی و استقبال و برزخ نصیب دارد از هر منی خویش و عالم مثال را گویند که حاضر است میان اجسام
 کثیفه و ارواح مجرده و قبر را برزخ گفته اند که مائل است میان دنیا و آخرت ، هم ازین جهت تصور شیخ
 را برزخ گویند که واسطه است میان قاصد و مقصود . برزخ البرزخ حضرت و احدیت تعین اول است
 که اصل مجموع برزخ است و این را برزخ اول و برزخ اعظم و اگر گویند و برزخ البرزخ حقیقت مکی
 را گویند . البسط در مقام دل بمثابة رجاست در مقام نفس ، و عند سبط قبض است چنانکه خوف مقابل رجاء
 البسط فی مقام الخفی آنست که حق تعالی بنده را ببسط گرداند با خلق ظاهراً و بسبوط باطناً و این رحمتی باشد
 از حق بخلق تا هم اشیاء درو گنجد و او در هیچ نمی نگنجد و او موثر باشد در اشیاء و هیچ نمی در و موثر نباشد
 البصیرة قوتی است در دل منور بنور قدس که حقایق باطن اشیاء بی او دیده نشود بمثابة بصری که کجاست نور

له م : " آنست و غیر تقفنی " ندارد له م : وحدت و حدت له ح : حاضر یعنی مانع و مائل

میان دو چیز (لسان) ؛ در "ع" "حار" است له ع : البسيط له ع : بسیط له ع : البسيط

له ع : هم تمام

شمس یا قمر یا پیران مشعل صبور و لقاها را بنیاد ببیند ، و حکماء بصیرت را قوت عاقله نظریه بنمایند ، چون
منور گردد در منور قدم سجدهایت چنانکه حجب و خیال و وهم از دیده دل او برنفع شود حکیم او را قوت قدسیه
گوید . البعد عند الشیخ الاقنات علی المخلفات وقد یكون البعد منك و یختلف باختلاف الاحوال قیل
علی ما یراد به قولین الاحوال و لذک القرب . البقاء و دیکه البعد بعد بقیام الله علی ذالک .
البقرت کفایت است از نفسی که مستعد ریافت شود و لقا هر شود در روی صلا حیت جمع معوا که حیات دوست
و پیش از آنکه این صلا حیت در روی لقا هر شود کیش ^{بیش} این صفت تفرقه چون در سلوک آید . بدتة البوادره
جمع باده و باده هم حیرت است که ناگاه در دل آید از غیب که موجب بسط او باشد یا قبض و عند الشیخ
ما یفجاء القلب عن الغیب علی سبیل الوضلة اما موجب فرح و موجب طرح . بیت الحکمت دل که
غالب بود بر و اخلاص . بیت المقدس که لقا هر بود از تعلق غیر . بیت الحرام دل انسان کامل
است که سوی المحبوب در روی حرام بود . بیت الرزت دل که واصل بوده بتمام جمع در ظل فنا در حق .
شرف التاء تکلیف است از ذات باعتبار تعینات و تقدرات . التامیس ^{بیش} تجلی است در نظام حسنه
از برای تائیس در بدی بقریه و تصفیه و این را تجلی فعلی خوانند بسبب ظهور در صور اسباب . التجلی ^{بیش} از پایه
ظاهر شود بر قلوب از انوار غیوب . التجلی ^{بیش} اول مرتبه واحد است که نشاء احدیت و واحدیت بود و عین ذات است
من حیث هی هی بسقوط اعتبارات احدیت بود . التجلی ^{بیش} الثانی مرتبه واحدیت است که ظهور ایمان ثابته درین
مرتبه است بتفصیل چنانکه در اول با جال بودند . التجلی ^{بیش} الشودی ، ظهور وجود است که مسمی است باسم النور و
آن ظهور حق است بظهور اسماء در ارکان . التجلی ^{بیش} ایاط السوی و الیون عن القلب . التحقیق ^{بیش} ظهور حق
در اسماء الهیه و محبوب نباشد بحق از خلق و مخلوق از حق . التحکم احضار غایت الخوضه صفت لبسان الانبساط
فی الاسماء ^{بیش} التجلی . الاتصاف باخلاق الهیه و عند الشیخ اتصاف باخلاق العبودیت و هو ^{بیش} التجلی

۴ التلوی : احتجاب است از احکام حال یا نظام بند تا نور حال یا نظام هست و تلوی در مقام تجلی تجلیات اسمائیه در مقام لقا که از مقام

۱ ع : شمس ۲ : مختلف ۳ : القرب ۴ : ضم ۵ : البصیرت ۶ : کذا فی الاصل ۷ ع : کیش
ضم ۸ : کیش ۹ م : تنویر ۱۰ ع : البوادره ۱۱ م : آیت ۱۲ م : در اصطلاح تصودی "تائیس"
یا تجلی افعال را محافزه ، "تجلی اول" یا "تجلی ذات" را مشاهده ، و "تجلی ثانی" یا "تجلی صفات"
را مکاشفه خوانند (تائیس : المصباح ۱۳) ۱۳ م : حاصل ۱۴ ع : حسنه ۱۵ م : حقیقت
۱۶ م : بحق ۱۷ ع : حجاب ۱۸ م : جمع ۱۹ م : هو التصحیح ۲۰ م

فانه اتم وانراکی . التخلی اختیار الخلق و الاضرار عن کل ما یشتغل عن الحق . التذانی مواج المقربین
التذانی نزول المقربین و یطلق بانها نزول الحق الیهم عند التذانی . الترقی انقل فی الاحوال و
المقامات و المعارف . التفرد و قوتک مع الحق بالحق ملک . تخیلات وجود القلوب اجتناب است
از احکام احوال یا مقام بلند بانرا و حال یا مقام سبب و علوین در مقام تجلی بجمیع تجلیات اسماء در حال بقا بعد از فنا
اعلی مقامات است و نزدیک حضرت شیخ فی الدین علی قدس سره قلوبی فرق کم الجمع است و درین فرق کثرت فرق
حجاب نشود از وحدت جمیع و این مقام احدیت فرق است در جمع و انکشاف حقیقت معنی فی قوله فی کل لیم
هو فی شان و شک نیست که اکل مقامات است قبل القلوبی هو تفسیر بعلیة بعض التجلیات الا سائیه علی البعض
و نزدیک بعضی لکن مقام نهایت تمکین است . اما قلوبی که آخر تعلیمات بود در میان وی فرق کم از جمیع تواند بود و
موجود محبوب بظهور آثار کثرت از حکم وحدت و نزدیک صاحب مفروض قلوبی از تمکین اعلی است . التصوف الوقوف
مع آداب الشریعة ظاهراً و باطناً و هی الحق الا الهیة و قد یقال بانها ایتان مکرم الاخلاق و تحمیه سفاها .
استلحق اخذک ما یرد علیک من الحق التملک عند الشیخ فی القلوب و قبل هو حال الموصول . التقوی و
هی ترک الشهوات و الشهوات . التفسیر و هو حمل النفس علی المکاره و تخرج المرات ^ع . التوکل و هو الاتکاد
علی الله فی الوعد و الوعد قیل هو ثقة بالله و تعویض الامر الی الله . حوت قدوة اکبری میفرمودند رفع نظر
از سبب صبری سبب در امور . التولی رجوع الیک منه . التوبة و هی الرجوع الی الله فی ما مع دوام الذم
و کثرت الاستغفار و قبل التوبة فی الظاهر و الا نابة فی الباطن حال ذوالنون توبة التوام من الذنوب
و توبة الخواص من النفلة قال یحیی بن معاذ نرارة واحد مع التوبة افصح من سبعین باباً و قال ابو الحسن
نوری التوبة ان یتوب من کل شیء سوا الذنوب . التوحید احدیت جمیع و فرق است و این توحید
حق است ذاتی بذاته و صورت این توحید در بدایت اشهد ان لا اله الا هو . التواجد استعداء

له م : در مبادی له ع : " و نزدیک صاحب مفروض ... حال الموصول " ندارد له م : التفسیر : ع : التفسیر

له ع : هم ۱۱ : هم ۹۷ : تخرج المرات له ع : شفقة ؛ حاشیه ع : نفسه له ع : التوالی

له م : التواجد

الوجد وقيل اظهار حالت الوجد من غير وجد و تحريك قلب بسماع سماع غير تحريك ابدان و تواجد از باب تفاعل است و
در تفاعل مبتدئى اظهار صفتى باشد که در صاحب او آن صفت نباشد کما تمارض والتجاهد . التواضع قال صلى الله عليه
وسلم الذل للمؤمن خير من الرزة والرفعة وسيل الذلوب حتى يصل الفقير الى مقام الصفوة قال اذا خلع الراحة
وسعى بالمجهود وفى الطاعة واجب سقوط المنزلة واستوى عند الممحنة والخدمة ، قال ابراهيم المياضى
السيد خير مالم يعرف الناس فاذا عرفوه نشوه وقال يحيى بن معاذ حب رياست نامر فى نفس آدم اذا
توقد على قلوبهم بحرق ايمانهم .

شرف الشاء الثروة غناء السالك از اسوى الله . تلح احساس برد اليقين در دل سالك بعد از فناء الفناء .
شرف الجسيم . الجبروت عند ابى طالب هو عالم العظمة وعند الاكثرين العالم الوسط و مراد از دوى برزخ
بزر است و تفصيل على اجمال كذا بيان ثابت اند . الجذبت تقرب حق است بحضرت حق بمقتضى محبة و رحمت الى
و محبة كذا انيدن مجموع ما يحتاج بنده در طى منازل و قطع مراحل بى كلفت و سعى . الجزاء فمناه ان الحق جزاء عفو
على ما عمل مما امر به الاعمال الصادرة من العباد انما هو بحسب نياتهم فمن كان عمله للجنة بجانها و من كان
عمله لله نفسه لا رغبة فى الجنة ولا رهبة من النار فالحق جزاءه لا غير كما جاء فى الحديث القدسي من اجتنى
قلته و من قتلته فقلته و من على ديتته و من على ديتته فافاديتته . الجبرس اجمال فطاب است بقرنى از قهر
الجسد آنچه ظاهر نمود از احوال و تمثل نمود در جسم ناري يازرى ، جسم ناري چون جسد تشيف و نورى چون لطيف روحاني
تو در تعالى و تمثل لها بشراً سوياً . جلا ظهور ذاتست مقدمه لذاته فى ذاته . الاستحالة ظهور ذاتست لذاته
فى تيساقه . حضرت قدوة اكبرى ميمونند که عليه عبارت از ظهور حق در عالم فى وجود آدم است و استجلاء عبارت
از ظهور حق در مرتبة انساني که از خلقت آدم است عليه السلام در كمال اسماء قيل جلا در مرتبة وحدت ، الاستحالة در حضرت
واحدية . جلال احتجاب حق است از بصائر و ابصار و غيرى نتواند که حقيققت هويت حق بدانند چنانکه او خود را ميدانند
قال الله تعالى و ما قدر الله حق قدره که شناسد او را چنانکه مى است ؟ و صحيح احدي از سوى الله ذات بنينه چنانکه

له : ع : الزور ٢ : ع : السقوط ٣ : ع : سوى ٤ : ع : عند السيد ٥ : م : دفنود

٦ : ع : اعلم العظمية ؛ حاشية : اعلم العظمت ٧ : ع : قتلته ٨ : م : ندارد

٩ : م : قرآن ١٠ : م : قرآن ١١ : م : قرآن ١٢ : م : قرآن ١٣ : م : قرآن ١٤ : م : قرآن ١٥ : م : قرآن ١٦ : م : قرآن ١٧ : م : قرآن ١٨ : م : قرآن ١٩ : م : قرآن ٢٠ : م : قرآن

او بیند . قال الله تعالی لا تدرك الا بصار وهو يدرك الا بصار . المجلوت فردخ منده است از خلوت
باعتوت اللطيف . جمال تجلی حق است بوجه حق برای حق و جمال مطلق را حبلی است و آن قهاریت جمال
است و این مرتبه علو جمال است اما مرتبه نور و ظهور راوست در مجموع اعیان چنانکه گفته اند :

جاءك في كل حقائق سافر وليس له الا جلا لك سائر

تجلت لاكوان الخلق ستورها فتمت بها صفت عليها السائر

احتجاب است بتعینات اکران و هر جالی جللی دارد و هر جللی جالی ، چنانکه حبل قهاریت کند که اصلا چیزی از
ظهور درک نشود با وجود اینکه چیزی درک میگردد ، جمال جللی است و جمال غایت ظهور است و در نهایت ظهور
چون جزوی درک جللی جمال است . الجمیة اجتماع همت است در توحید سبوی حضرت حق اما تفرق توزیع
خاطر است و شغولی بخلق . الجمع شعور حق است بخلق . جمیع الجمع شعور خلق است قائم بحق .
جنة الاعمال . جنه صوری است از جنس مطاعم سازگار و شارب خوشگوار که قال الله تعالی جزاء بما كانوا
يعملون صدق الله . جنه الوارثیه صفت نفس است که از اخلاق حمیده بود و حصول این اخلاق کمال
قامت نبینا علی الله علیه وسلم تواند بود . جنات الصفات جنه معنوی است از تجلیات صفات و اسماء الطیب
و این جنه دل صاحب دلست که قال الله تعالی فادخلنی فی عبادک و ادخلنی جنتی . جنه الذات ازن مشاهده
جمال احدیت است و آن جنه روح است . الجنایات را اهره ان راه در منازل نفوس و حاملان زاد و تقوی
و طاعت اند و میراثیان السیر الی الله و به نسبت اهل شعور و اعیان اهل جنات محجوبانند فاما القاطنون فاهل
العین و اما القاطنون هم . جنایب جمیع جنیب است و جنیب خیل از جنوب و هی العبد یعنی از شعور
حضرت حق از معرفت حقایق اشیاء این طائفه بعید اند زیرا که به راهبری عقول ضعیف معنویه بهم محجوبه باشد دل نمیبیند
از اثر مبعوث مابیند باصل دل و صفات اهل قرب ، مرتبه السیر فی الله بنایند . جمیع الصنیق والسنه

له قرآن ۱۷ انعام ۱۰۴ : تعینات ۴ : الجمه ۴ : توزیع معنی به انگذگی ، پیرشانی (مان)

۴ : بحق الجمع ۴ : م : را ۴ : ع : عیان ۴ : ع : البعید ۴ : م : برهنه ۴ : م : قسوم

۴ : ع : بیابند ۴ : ع : والسعقة

صنیق و سست و اعتبار اند ذات را اما بحسب تشریح ذالست از هر چه در فهم و عقل ما آید و آن اعتبار و حقیقت است ع غیر در حضرتش نمی گنجد

لا وجوداً ولا تعقله جایی سخن تنگ شد لا یحرف الله (لا الله) . اما بحسب ظهور در جمیع مراتب اعتبار اسماء و صفات که مقتضی مظاهر غیر قنایه اند و هو السمتة ففرق و جمع و وحدت و کثرت و وسیع . جحشا الطلب این مورد وجهت و جریبه و امکانیه از برای ظهور باعیان ثابته و طلب اعیان ظهور و طلب اسماء و راجبیت است و طلب اولاد رب در شیون اجابت مورد سوال و حضرت او و حضرت تین اول است . جواهر العلوم و الانبیاء و المعارف صفاتی ثابته اند که تغیر و تبدل نمی یابند باختلاف شرائع و اختلاف ائمه از منتهی کما قال الله تعالی شرع لکم من الدین ما وصی به نوحاً و الذی اوحینا الیک و ما و صینا به ابراهیم و موسی و عسی ان اقبوا الدین و لا تنفروا فیه .

شرف الحاء حال عطیه السیت که بر دل فرود آید بحسب موهبت از غیر تحمل چون خوف و حزن یا قبض و بسط یا شوق و ذوق و حال زائل شود بنظور صفات نفس اعم از آنکه در عقب آن حال بر دل آید یا نه و اگر دالم و مکه شود مقام خوانند . حجة الحق علی الحق انسان کامل است چون آدم علیه السلام که محبت بود بر مدتک قال الله تعالی یا آدم انبئهم باسمائهم فلما انبأهم باسمائهم قال اله اقل لکم انی اعلم غیب السموات و الارض و اعلم ما تبدون و ما کنتم تکتفون . صدق الله العظیم . حجاب و انطباع صور کونی در دل که مانع تجلی خالی بود . حروف حقایق بسید اند از اعیان . حروف حقایق بسید اند از اعیان . حروف عالیات شیونات ذاتیه اند و پوشیده اند در غیب العیوب چون شجر در زیر . الحروف المعنیه و هو ما یخاطبک الحق به من العبارات حر بیه بر مراتب است حریه عام ارزق سموات و حریه خاص ارزق وادات بقای ارادت ایشان در ارادت حق و حریه خاص انحصار ارزق رسوم و آثار نفعاً و وجود خود در تجلی نور الاولاد حضرت جمع و حضرت وجود حقیقت . احماین . المحصور حضور القلب بالحق عند غیبت عن الحق . حفظ العهد امتثال است بواجبات و اجتناب از

له ۴ : نخست ۴ : لا وجود و لا یعقل را ۴ : امکانیه و طلب اولاد طلب اسماء

راجبیت است ۴ : ۴ : اولی ۴ : قرآن ۲۵ الشوری ۱۳ ۴ : ع : عیان

منهيات . حفظ محمد الرجوبیت و العبودیت نیک را منسوب بوی بدی را محسوسه نمود . الحقیقت سلبت آثار
او صانع باوصاف^۱ جانکه لیس انفعال ملک فیک^۲ منک^۳ لا انت کقولہ تعالى ما من دابة فی الارض الا هو ، اخذ
بناهیتهما قبل حکم المحققین الحق ما وجب علی العبد من جانب الله و ما اوجبه الحق علی نفسه . حقیقت -
الحقایق ذات احدیت است که جامع جمیع حقایق است . الحقیقة الرضیة الحزن قال رسول الله صلی الله علیه وسلم
ان الله ینبغض الفرحین البذخین و یحب کل قلب حزن و قال سفیان بن عتیبه لو لم یکن المبحزون و البکاء فی الله
لا یرحم الله تلك الاممة ، و قال یحیی بن معاذ من لم یقطع مفارقاته الحزن لم یسئل قبله سفر السماء قال
سریر و ددت ان کل حزن اناس علی حروف اصلیه . حروف اصلیه باعتبار اندراج و اندراج
در رتبه اول که وحدت بود لی اعتبار اشیان از یکدیگر و اگر چه از اعتبار بحسب علم باشد فحسب شیونات ذاتیه و حروفات
عالیه نیز خوانند . الحقیقة الحیثیه المتحقق و لو تقدیرا ، الحقیقة المحدثیه و
است بابتین اولی . فله الاسماء الحسنی كلها و هو الاسم الاعظم . حقایق الاشیاء و
حقایق الوجودیه صور علمیه . حقایق الاسماء تعینات و نسبت ذات اند زیرا که تعینات صفات اند و تمیز بعضی
صور علمیه او و اسماء از بعضی تعینات ذات بود یعنی صفات . حق البقین شهود حق است حقیقة^۴ در مقام معین
جمع احدیت . الحکمت علم است بحقایق اشیاء باوصاف و خواص و احکام اشیاء و ارتباط اسباب مسببات و
اسرار و انضباط نظام موجودات و عمل مقتضای آن و من یوتی الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا . الحکمة
المنطوق بها علم شرعی و طریقت است . اما علم شریعت بدان دگر بیان و با اهل طریقت بگو . الحکمت المکتوت
اسرار حقیقت است که علی رسوم و علوم از ادراک این قاصر اند . مرویست حدیث از حضرت رسول صلی الله علیه وسلم
که حضرت رسول بخانه بیوه مهاجر بودند ، دو خانه دوی آتش افروخته بودند که گردگانش دگر دوی گرمی میفرستند
فقال یا نبی الله ارحم لیباده ام انا باو کادی فقال علیه السلام بل الله ارحم فان الله ارحم الراحمین
گفت یا رسول الله من دوست نمی دارم که فرزند خود را در آتش اندازم ، خدای تو لی چگونه بنده خود را در آتش اندازد

۱ : ۲ : یکس خود ۳ : و صاف ۴ : قرآن ۱۲ : ۵ : نیک ۶ : : التحقیق

۷ : : حریت ۸ : نه ۹ : : سمیات ۱۰ : : المسکوت ۱۱ : : مشکات علی الاسرار

۱۲ : : علمها ۱۳ : : قرآن ۱۴ : بقره ۲۶۹

و هو ارحم الراحمين . فنبى رسول الله صلى الله عليه وسلم وقال هكذا اوحى الله تعالى . الحكمت المجهولة كنت كـ
 پوشيده بر غير حکمت در ایجاد آن شیء مخفیانه ایلام موصی عباد و موت^{۳۶} اطفال و خلود نمار و ایمان نه ان
 واجب و رضا بوقوع آن و اعتقاد کردن عدل است . الحكمة الجماعية که معرفت حقیقت و عمل بآن
 و معرفت باطل و اجتناب از آن کما قال علیه السلام ارفنا الحق حقاً و ابرزنا قضا اقباه و ابرنا باطل
 باطلا و ابرزنا قضا اجتنابه . الحبرة الخطی التي لا ينالها الا نبی او ولی سلب هي الافضل
 و الضلال و هو سطوت المحبت قبل الحيرة مشاهدة غير الحق مخلوق بلاء هو السقل الاول و هو الاكمل
 الطيبين . الحياء قال فضيل^{۳۷} خمس من علامات الشقاوة القسوة في القلب و جمود السین و الرغبة
 في الدنيا و طول الاكل و قلة الحياء و سئل الجنيد مرحة الله عليه عن الحياء فقال روياة الآلاء
 روياة التقصير فتولد من بينهما حالة تسمى الحياء . قال البرکة الوراق مر بها اصلي ركعتين فأنصرف
 عنها وانا بمنزلة من ينصرف من السرقة من الحياء . حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که عارف حیا
 از آن وقت دارد که طرفه السین از شمع و گلزار جمال الهی و وجود لایزال خیاال نامتناهی بخار زده شود و در آن
 وقت او آویخته گردد .

شرف الحام . الخاطر آنچه وارد شود بر دل از خطاب و آن بر چهار قسم است . اول خاطر ربانی است

درین خاطر خطر هرگز نباشد و در امیل خطر هرگز نباشد

وسیل ابن عبد الله عليه الرحمه این خاطر را سبب اول میخوانند و شناسانند درین خاطر تقویت و تسلط . اما خاطر ملک یافت^{۳۸}
 بود بر مذدوب یا مفروض یا اهل حق بآن

درین چنین خاطر اگر التام میگوید رواست

و نفسانی خاطری بود که در آن خطرات نفس بود و سیمی^{۳۹} حاجباً و شیطانی آنست که دعوت کند بمخالفت

۱- کذا فی الاصل ؛ ۲- حکمت درین جا دانستی ؛ ۳- هم ۳ : بر غیر حکمت در ایجاد شیء ؛ ۴- هم ۴ : غیر حکمت
 درین جا دانستی ؛ ۵- هم ۵ : بر غیر حکمت درین جا دانستن ؛ ۶- هم ۶ : مودت ؛ ۷- هم ۷ : فقیل ؛ ۸- هم ۸ : مغفول
 ؛ ۹- هم ۹ : گریخته ؛ ۱۰- هم ۱۰ : یافت ؛ ۱۱- هم ۱۱ : بسهاجیا ؛ ۱۲- هم ۱۲ : سیمی حاجباً

حق سبحانه . قال الله تعالى الشیطان یعدکم الفقر و یأمر بالفحشاء و قال النبی صلی الله علیه و سلم الشیطان
 یلذّب بالحق و یوعد الشر و خاطر شیطان را وسوسه گویند و خواطر را بر او را بگیران شرع موازنه باید کرد
 اگر آن خاطر نیست که ترا دعوت بحق سکیند و خاطر دیگر فراحم نمیشود ربانی است اگر دعوت بخیر سکیند اما
 خاطر دیگر مانع او نمیشود علی است و اگر خاطر نیست که در و کراهیت یا مخالفت شرع باشد اگر ماندگی توجیه زایل
 گردد شیطان را اگر ارجح نماید نفسانی ، و بر صادق صافی دل که حاضر باشد بحق آسان بود تمیز میان خواطر
 مبتغی اللہ . الخاتم آنست که قطع مقامات کرده باشد قیامی و بلوغ یافته منجمت کمال .
 الخاتم النبوت که ختم کرده حقیقی بوی نبوت را . او در هم عالم یکی باشد و ذکر خاتم ولایت در
 طیفه ولایت مذکور شد . حرقه القمصوف جامه که در پیر پوشند از دست شیخی که بدست او توبه کرده باشد
 و در ارادت او آمده باشد و در تلبیس حرقه چند چیز رعایت باید کرد : اول ترسین درید است بزرگی ، دراد
 از زری تلبیس است مصیفات پیر چنانکه تلبیس ظاهر بلباس او و آن لباس تقوی اوست ظاهر و باطن
 باقی کیفیت او در محل خویش خواهم گفت انشاء الله تعالی . الخزان العلمیه می حقایق الاشیاء و اعیانها
 انشائه . الخزان الوجودیه حقایق اسماء الهیة و وجودیه اند نه حقایق کونیة الکانیه . محضر عبارت از
 مبسوط و الیاس عبارت از قبض و بطن خضر از زمان موسی تا این وقت با روحانیه است که تمثیل میشود بصورت خضر از
 برای ارشاد و تشریح یا صحن وجود عظمی او امتداد یافته باشد چنانچه اصحاب کبف را و این هر دو ممکن ، ولی
 نزد عارف معنی اوست بصفتی که غایب است بر وی تمثیل میشود و دیگر مفعول میگردد و آن روح اوست علیه السلام
 بار و ح القدس . حضرت نورالعین بحضرت مدینه البرکی طرف نمودند که تحقیق این اقوال چیست ؟ فرمودند روزی از خضر پرسیدند
 گفت هیئت صبدانی و صیقل صبهانی را حقیقی زنده کرده است و باقی داشته است همچنانکه از ادیس و عیسی ، و
 حق تعالی را قوتی داده است که بهر صورت که خواهم تمثیل شوم و نیز میفرمودند که اتفاقاً برای زیارت مزار مقبره حضرت

له قرآن ۳ بقر ۲۶۸ م : شیطان تکذیب م : ۳ : ایاد م : ع : تریب

م : زری سمی لباس (سان) م : ۴ : دراد از برای تلبیس

حضرت سالار نظام به راج گزافاد . بعد از شرف زیارت بخدمت میر حضرت دلپذیر سید جعفر رفتم . این فخر و سید جعفر به
سبیل تفریح در سیر آب منگنه تیتیم که بحضرت خواجہ خضر علیہ السلام شرف اتقا یافتیم ، بهدیکه استفادہ علوم دینی
میکردیم ، ناگاه عزرائیل پیداشد ، بمایان مصافحه کرد و ششمی از واجات روحانیہ جسم خود بمایان کرد .
نزدیک یک پاس درین ماجرا گذشتہ بود کہ حضرت خضر بچند صورت متغیّر شد کما فی بصورت شیخ و کما فی بصورت
شباب و کما فی تشکّل عصبی . بعد از آن بجز از این پرسیدم کہ موجب مانع سجده چه بود ؟ گفت عاشق بجز معشوق
دیگر را سجده نمیکند ، یک محبوب را سجده کردن مغز او را تراست . گفتم کہ بمقتضای عقل کار نفرمودند کہ
محبوب محبوب نیز محبوب است . الخ طرد آن داعیہ کہ بنده را بقرب دعوت کند و بنده قادر بدفع آن
نبود . الخ لہ تحقیق عبودیت بصفات حق . الخ لہ محادثہ سرسیت با حق بچشمتی کہ غیری نیابد بمجال این
حقیقت ، و معنی خلوت است اما در صورت خلوت انقطاع است از غیر بوسیله بصورت . خلوق و حول بسبب حق توان یافت
خلق العبادت تحقق است بعبودیت موافقت با در حق بچشمتی کہ در آن عبودیت داعیہ کہ مقتضی طبع و عادت نبوده باشد
الخلق الجدید اتصال امداد وجود است از نفس الرحمن به احدی از موجودات ممکنه و ممکن الوجود بذات خود
معدوم است کہ اگر قطع نظر کند از موجود و فیض وجود هر موجود موجب معدوم گردد چون اعطای وجود بصبی
پیوستہ بود در هر آنی خلق جدید باشد باختلاف نسبت وجود ممکن الوجود بامانات و استمرار عدم ممکن در
ذات خود . خلق السذاکر کنایہ عن ترک التقیّد المستحسناتھم .

شرف الدال : الدلوّ صوتی کہ داعیہ حواسی نفس و استیلائی او باشند تشبیه کرده اند بر یک دلوّ
کہ از جهت مزب می آید و جنس هویتی از جهت طبیعت جسمانیہ ظاهر میشود کہ مزب نور اوست و متاقله او قبول
و آن ریح صبا است کہ از طرف مشرق وزد و آن خواہش روح و استیلائی وی است و لهذا قال علیہ السلام لھو
بالھباء و هلك عاد بالذبول . الدرة البیضاء عقل اول است بقول علیہ السلام اول ما خلق اللہ العقل و نیز اول

لہ م : " بعد از آن بجز از این ... محبوب محبوب نیز محبوب است " ندارد لہ م : نیابد

لہ م : مجال بمعنی جولہ زّہاء ، میدان (لسان) لہ م : برحق تعالی در بر حق لہ م : وجودت

لہ ع : اعطای لہ ع : خلق لہ م : المستحبانھم ؛ ع : المستحقانھم ، ولی

در حاشیہ ع : کہ اخلاق لہ م : ندارد لہ م : جنبی

ما خلق الله الدرة البيضاء .

شرف الذال : ذخائر الله همی از دوستان خدای تعالی اند که با ایشان دفع بلا می نماید از بندگان طمأنینه بدخیره دفع میکنند بدی فاقه را . الذوق اول درجات شهود حق است بحق در انشای بوارقه متوالیه بادل درنگی و لذتی زانه از تجلی برقی اثر از نفس سوختن ماند و بواسطه مقام شهود برسد شرب گویند و از رهنمائی رسد شری گویند . ذوالعقل آنکه خلق را ظاهر می بیند و حق را باطن و حق نزد وی آئینه خلق باشد و آئینه پنجهان گردد بصورتی که در و ظاهر گردد . صراحت این احتجاب مطلق است بقید . ذوالعین آنکه حق را ظاهر بیند و خلق را باطن و خلق نزد او آئینه حق است و حق ظهور کردن در آئینه . هر آینه خلق مستور اند بطور حق چون اختفا آئینه بصورت نمایان . ذوالعقل و ذوالعین آنکه خلق و حق بهم بیند و هیچ یکی ازین دو مشاهده وی را حجاب نبود کثرت از شهود وجه احد ، و بشهود احدیت وجه حق از شهود کثرت خلقیه مراتب سنان اند و اخیرا کل مقام مقتدایان این راه است . الذهاب عنه القلب عن حس کل محسوس بمشاهده محبوبه کان المحبوب ما کان .

شرف الراوی : الراوی متحقق بمعرفت علوم سیاست و تمکن از تدبیر نظام که موجب صلاح عالم است . الراوی پیرده که حاجز بود میان بصیرت و عالم قدس باستیل هیات نفسانیه بر دل و غلبه ظلمات میباید در دل تا در حجاب باندازد انوار ربوبیت بطلیه . قال سبحانه فلا بل را ان علی قلوبهم ما كانوا یلبسون . الترتیب رسم حق است عذر اسم باعتبار نسبت ذات صبری مربوطات عینی و نسبت ذات باعیان ثابته منشی اسمای الهیه اند چون قادر و مرید . النسبت ذات صبری اگران خارجیه منشی اسمای ربوبیت اند چون رزاق و حفیظ و دانسته که رتبی اضافت اسم خاص حق است و مقتضی وجود متحقق مربوط نسبت و آثار اقتضا و ثبوت الیه میکنند و تمیز مالمه در حضرت علمیه معرفه ظاهر شود از احوال صورت اسمی از اسمای ربانی است که حق آن صورت را تربیت می نماید بدان اسم رب الدرباب تربیت مربوطات یعنی موجودات خارجیه می نماید . کما ب الامر باب حق است باعتبار اسم اعظم و تمیز اول که منشی جمیع اسماء است و غایت .

ل م : بواسطه مقام شهود در رسید و اگر به نهایت رسد ری گویند ؛ ف م : بواسطه مقام شهود در رسد و اگر نه به نهایت رسد شری گویند ؛ ف م : بواسطه مقام شهود در رسید و اگر به نهایت رسد ری گویند ؛ م : باطل ؛ م : گردد در آئینه ؛ ع : شهود ؛ ع : حائل ؛ ع : دل ؛ م : کلید ؛ ع : قرآن ؛ م : مطغین ؛ ع : م : عن ؛ م : اسم ؛ ع : متحقق و تحقیق ؛ ع : ربانیت حق ؛ م : بآن ؛ م : موبرات ؛

انفایات و قبله حاجات و کعبه رغبات و حاوی مطالب و جامع تأرب و الهیه اشارت بقوله تعالى و ان الی ربک المنتهی و
 نبینا علیہ السلام نظر تمیز اول است و در جوبیت عظمیٰ مختص باوست رتبه اسمای الهیه یا ذاتیه اند یا صفاتیه یا
 فعلیه زیرا که اسم المطلق مکنه بر ذات باعتبار نسبت و تعین و آن اعتبار و یا امر نسبت عدمی نسبی مخصوص چون عینی
 و اول و آخر یا غیر نسبی چون قدوس و سلام و این قسم را اسمای ذات میگویند و اگر شخصی است و جودی
 که عقل اعتبار مکنه آنرا از غیر آن که زائد باشد بر ذات و این قسم با عقل او موقوف نیست بر تعقل بر ذات چون
 حی ، و واجب یا موقوف است بر تعقل غیر دون وجود چون عالم و قادر و این قسم را اسمای صفات گویند و اگر
 موقوف است بر وجود غیر چون خالق در ازیق ، این قسم را اسمای افعال میگویند زیرا که مصادر افعال اند . الرقی
 رقی در اصطلاح افعال ماده واحدیت است که عنفراظم مطلق گفته اند و موقوف بود قبل از آفرین آسمان و
 زمین و مفتوق شد بعد از تعین او و مخلوق و به نسبت حضرت واحدیت المطلق مکنه باعتبار عدم ظهور واحدیت بر
 بطون اشیا ، همچو حقایق که مکنون بودند در ذات احدیت پیش از تفصیل حقایق در حوت واحدیت مثل شجره در نوات
 الرحمن اسم حق است باعتبار جمعیت اسمائیه در حوت الیهیت که از این حوت خالق میشود و وجود و هر چه تابع وجود
 است از کلمات بر جمیع مکلفات قبل هوینفین الوجود . الرحیم اسم حق است که باعتبار صفات کلمات معنویه بر اهل
 ایمان چون معرفت و توصیف . الرحمة الا نشائیة رین رحمت رحانیة است که مقتضای نیت است که سالوة است
 بر عمل خائنه فرمود جل کلمه رحمتی و ست کل شیء . الرحمة الوجوبیة رحمت رحیمیة بود که موعود متقیان
 است فی قوله تعالى فساکتها للذین یتقون و متعوده محسانست فی قوله تعالى ان رحمت اللد قریب من المحسنین
 و این رحمت داخل است در انشائیة زیرا که وعده رحمت محسن مخصوص است . الرداء ظهور صفات حق است
 بر بند . الردی بفتح الراء هو اظهار العبد صفات الحق بالمقابل كما قال اللد تعالی صاعرف عن آیاتی الذین
 یتکبرون فی الاکراه بغیر الحق ، و آن حدک معبر است قال اللد تعالی الکبر یا در دانی و الخطیة انرازی فمن

له قرآن ۳۰ : نازعات ۳۰ : عظیم ۳۰ : مرسیة ۳۰ : م : در خلق ۳۰ : نوات بمن
 تخم خرا (سان) ۳۰ : شایع ۳۰ : قرآن و ۳۰ : رحیم ۳۰ : موعود محسان
 ۳۰ : قرآن ۳۰ : م : ک قال ... صلاک عبد است " ندارد

خارجی و احدی ففهمته ای شریک الرجاد ثقته الجود من انکریم قبل رویه المجلد بعین الحال و قبل مروری
 الافراد کتب الیاد . الرسم خلق و صفات خلق زیر که رسم آثار است و هر چه با سوی الله آثار است که نامش
 است از احوال او جلت قدرته و اخبار . الی غایتها فی کل مقام رسوم العلوم . من قوم العلوم
 مشاعر و صفات اند زیرا که رسوم الهیه اند چون سمع و لیم که ظاهر شده اند به ستوری که هیکل بدینداند و مشاعر ذرات
 اند شبلی که تعبیه کرده اند بر در دارالقرار بین الحق و باطل . لاجرم که خود را و صفات خود را بنام شناسد عارف شود
 تا آنکه آثار حق و آثار صفات و اسماء اوست تعالی فقد عرف ربّه . الرعونت و قوفیست با حفظ نفس و تقصی
 طبایع او . الرفیقه لطیفه روحانیه است و آنرا الملاق سکینه بر واسطه لطیفه که رابط باشد میان دوستی
 چون مدد که و اهل شود از حق بعبد و آن رفیقه را رفیقه النزول بگویند و چون رسید که قریب میشود با و عبید
 صبری حق از علوم و اعمال و اخلاق نیکو و مقامات رفیه آن رفیقه را رفیقه المروج و رفیقه الارتقاء
 بگویند و الملاق دقایق بر علوم طریقت و سلوک کرده اند و بهر چه ستر عهد بان لطیف گردد و کثافت نفس
 از وی زایل شود . الروح یطلق بازاء الملتقی الی القلب علی الغیب علی وجه مخصوص . روح فی اصطلاح
 القوم لطیفه است انسانیه مجرد و در اصطلاح اطباء و تجار سیت لطیف متولد در قلب ، قابل است مر قوت
 حیات و حش و حرکت را و در اصطلاح ایشان او را نفس میخوانند و آنکه متوسط است میان روح و نفس
 که بزرگ ملایات و جزئیات است آنرا قلب میخوانند و علماء فرق نمیکند میان قلب و روح و قلب و روح
 را نفس نامیده خوانند . الروح الا عظم والا قدم والا اول والا خر عقل اول را گویند .
 روح الا لقاء^{۱۲} لقاء^{۱۳} کسند علم غیب بر قلب و آن جبرئیل است و قرآن را نیز روح الا لقاء^{۱۴} گویند .
 الرغبه رغبه النفس فی الثواب و رغبه القلب فی الحقیقه ای فی الملکوت و رغبه السیر فی الحق . الرهبه
 انظا هر تحقق القلب امر السبق^{۱۵} الرایفنه . ریاضت الادب و هو الخروج عن تبع النفس .

۱۲ م : "رسم آثار است و هر چه" ندارد ۱۳ م : ناشی ۱۴ م : علم و سمیع و بصیر
 ۱۵ م : معرفت ۱۶ م : خط ۱۷ م : رقیقه ۱۸ م : "رفیقه النزول ... رفیقه المروج" ندارد
 ۱۹ م : رهایی ۲۰ م : کند ۲۱ م : علم الغیب ۲۲ م : "متولد در قلب ... و آنکه متوسط است" ندارد
 ۲۳ م : ندارد ۲۴ م : "اللقاء" ندارد ۲۵ م : کند ۲۶ م : علم ۲۷ م : تحقیق
 ۲۸ م : السیف ۲۹ م : "ریاضت" ندارد

ریاضت الطلب^۱ و هو صفة المراد به بالجملة فهي عبارة عن تعذيب الاخلاق الذميمة^۲ .
 شرف الزاء : الزاجر وادخلت است ودر دل مومن وآن نورسیت که در دل در آید و مومن
 را دعوت کند بحق . الزاجاجه اشارت بدل است که صاحب دل را باشد و مصباح روح او در شجره^۳
 که می آفرود نفس و مشکاة^۴ نفس که مقام مرتب مطلق است . الزجر^۵ حق النفس الطیبه . الزمان که
 مضاعف است بحضرت عذبت و آن او دائم است . زواهر الانبیاء و زواهر العلوم و زواهر الصلوة
 علوم طریقت که اشرف و انور علوم است و زواهر و صلیه زیر کرم و موقوف موقوف طریقت است . الزوائد^۶
 زیادة الدیان بالغیب و البقین . الزاهد عن ابی ذر قال رسول الله صلی الله علیه و آله ما ناهد عبد فی الدنیا
 الا ثبت الله الحكمة فی قلبه و انطق به لسانه و بصیر عیوب الدنیا و دواها و دواها و اخرجه منها سالماً^۷
 الی الدار السلام و قال جعفر خلدی الدنیا امر لمة اشياء طمعا حادث المال و الكلام و الطعام و المنام ، المال
 بطغی و الكلام فیلحی و المنام یفسد و الطعام یغشی و اوحی الله تعالى الی سرسی علیه السلام لا تترك الی
 حب الدنیا فانک لن تاسی بکسرة هي اشترک من الا کو ان الی جحان و قال الجلاء الزهد هو النظر
 الی الدنیا بعین الزوال و قال الدارانی الزهد ترک ما یشتک من الله تعالى و اوحی الله تعالى الی داود علیه السلام
 لا تسکن عن عالم قد اسکرته حب الدنیا فیضکر عن طریق محبتی او تنک و طاع طریق علی عبادی .
 الزیتونة^۸ نفسی که مستعد اشتغال بود بنور قدس بقوت فکر و زینت نور استعداد اهل نفس است .
 شرف السین : السالقة عنایت ازلی است چنانکه حق تعالی فرمود و بشر الذین الخ . السالك
 المسائر الی الله که متوسط است میان مرید و مفتی مادی که در میراست . السبحة^۹ جوهره صیقل است یعنی هیولی
 که غیر واضح است و موجود نتواند بود الا بصورت و او محلی است که حال مقوم اوست ، بر قلمو نیست که مردم برنگی
 مینماید و هر نفسی مصورتی بر آید . الستر صریم محبوب گردانند ترا چون عطای کون و وقوف عبادات و اعمال

۱ ع : الطالب ۲ م : النغمة ۳ ع : الزجر ۴ م : شجرة نفس او مشکاة
 بدش ... ؛ ع : در شجره که می آفرود از زجاجه که مشبه است کجواکب دری نفس او مشکاة بدش
 ۵ ع : الزمردة ۶ ع : انوار ۷ م : بعد ۸ م : اثبت ۹ ع : عیون
 ۱۰ ع : بر داء ها ۱۱ ع : بطغی ۱۲ ع : کن ۱۳ ع : الا فساکت عن عالم فلا سکرته
 ۱۴ م : ندارد ۱۵ م : رتبه ؛ اما زیت روغن زیتون را گویند (لسان) ۱۶ م : هسیان ؟
 ح : هبا ؟

و سایر احوال و صور احوال که در این عالم الاهی اند . المستور مخفی است به فعلی که بدین انسانیه که رابط
است میان عالم غیب و شهادت و حق و خلق . سجود القلب فناء عبد است در حق در زمان ظهور
حق تعالی بخشتی که باز نگراند او را استعمال جوارح از حق . السحق ذهاب ترکیب بنده است در
تحت قهر . **سدره المنتهی** برزخیه کبر است که منتهی میشود بآن سیر کمال و الحال و علوم کاملان و
آن نهایت مرتبه اسماء الله است . **السر** علم حق است . **سر الحال** آنچه شناخته شود از راد خدا تعالی در آن حال
سر الحکم حقیقت عالم است بآن علم زیرا که عالم حق عین حق است در حقیقت اگر چه پندار است او باعتبار
سر الحقیقت افشا کردن از حقیقت حق در هر شی . **سر التجلیات** ظهور کل شیء فی کل شیء
آن یکی در هر یکی پیدا اند **یک نظر در چشم است مانند**

و این ظهور با کشف تجلی اول است تنزله و صاحب این تجلی احدیت جمعیت را میان مجموع اسماء مشاهده نماید
با تصاف هر اسمی بجمع اسماء با اتحاد اسماء بذات احدیت و امتیاز اسماء بتبعیفات که ظاهر شده اند در احوال که صور
اسماء اند . **سر القدر** آنچه حق ذات است از هر عینی در ازل و احوال آن عین و هر آنینه چنانکه اقتضای
آن عین باشد ظاهر شود و بر وی در زمان وجود آن عینی در خارج حکم آنکه معلوم تابع علم و علم تابع معلوم ،
لا جرم حقیقی که حکم حکیم است حکم نر باید سرشی الله آنچه دانسته باشد از عین آن شیء در حال ظهور او در حضرت علمیه
چون فوائد محال نموندند . **سر الربوبیت** توقف ربوبیت بر ربوب **العیان** ثابت است زیرا که ربوبیت نسبتی
است و نسبت را لابد است از غشبین در عزم از نسبتی ، و واحدی از این نسبتی مربوط است و مربوط
تمام عیان ثابت است در عدم و موقوف بر عدم و سهیل بن عبد الله فرمود **الربوبیه سر لوطهر لطلبت**
الربوبیه . **سر الربوبیت** ظهور رب است بصور العیان و صور العیان از حیث منظریت رب عالم اند بذات رب ،
ظاهر بتبعیفات عیان بوجود رب و عیان از این جهت جمیع اند **رب** ، و حق رب عیان ، اما در حقیقت

۱ : اسماء ۲ : حق است که عالم بآن علم ؛ ضم ۳ : حقیقتی عالم بآن علم ؛
ع : حقیقت ... بآن عالم ۴ : غیر اوست باعتبار ۵ : م : نزول ۶ : صورت
۷ : م : غیبی ۸ : م : خارج و حکم تابع علم ۹ : م : فرایه ۱۰ : م : ثبوت
۱۱ : م ، حاشیه ع : قوایل ۱۲ : م : بر فوائد مربوط ۱۳ : م : کذا فی الاصل ؛ ع : از عزم از غشبین ؛
ضم ۱۴ : در عزم از نسبتی ۱۵ : م : المرءیه ۱۶ : م : ظهور است ۱۷ : ع : ندارد
۱۸ : م : و موجب

حصول ربوبیت بحق است و اعیان معدوم بحال در ازل ، لاجرم ربوبیت را سرّی باشد که لو ظهورت
 لم یبطل الربوبیت . سر اثر الاشارة اسمای الهیه اند که دلایلی اند از بواطن اوان . السیرای
 قضای سائک در حق ، وقت وصول تام ، چنانکه فرمود نبی صلی الله علیه و سلم می مع الله وقت لا یسعی
 فیه ملک مقرب ولا نبی مرسل . صحت التلب تحقق انسان کامل است بحقیقت برزخیه که جامع امکان
 و وجوب است . السفر توجه دل است بحضرت حق و اسفار چهار است اول السیر الی الله از منازل
 نفس و وصول بافق همین و آن نهایت مقام دل است و مبداء تجلیات اسماء حق و تحقق اسماء با محاد
 حق ، الثانی السیر فی الله ، انصاف بصفات حق و تحقق اسماء با سماء با بافق الاعلی که نهایت مقام روح است
 و نهایت حضرت واحدیت ، الثالث ترقی است بسوی همین یعنی جمع و حضرت احدیت و آن مقام قاطب قوسین
 است که بقید این است و چون دوی و رفع شود و غایب می ماند و آن نهایت ولایت بود و مقام او ادنی ،
 الرابع السیر بالعلم عن الله از جهت تکمیل و این مقام مقابله از خدا است و مقام فرق بعد از جمع بمقتضای اعتبارات
 اعتبار احدیت الذات . السامیه معرفتی که نگذرد اعیان . سوال الحضر تین سوالی که صادر شده از حضرت
 و جوب بلبسان اسمای الهیه از نفس الرحمن که طلب ظهور بود ظهور اعیان و سوائیکه که از حضرت امکان بلبسان
 اعیان طلب ظهور امکان با سماء و امداد نفس ، بر اتصال اجابت سوال ورود ابدی است . السکر غیبت
 بوارد قوی من جانب الحق فحما مرة العقل بالمشاهدت . السکینه " ما تجد من الطمانیة عند
 تنزل الغیب . سواد الوجه فی الدارین خداست در حق بطنی بختی که صاحب این قنار وجودی نماید
 نه در دنیا و نه در باطن نه در دنیا و نه در عقبی و آن فقر حقیقت و رجوع بدم اصلی ، ازین جهت گفته اند
 اذا اتم الفقر فهو الله .

شرف الشّین : الشاهد آنچه می شود دل را از اثر مشاهده یا علم لدنی یا بطریق و بعد یا حال یا تجلی

له ۳ : حال که م : "وقت" ندارد که ع : تجلی اول است در قلب را و صاحب بسین

له ۴ : جمع که م : ندارد که م : ندارد که م : طلب که ع : بودند که م : محامرة

له ۵ : بگانه که م : این راقای

پاشمور . الشجرة انسان کامل . الشرب اوسط التبعیات . الشریعت التزام العبودیت بنسبة الفعل^{۱۲}
 الیک . الشطح در لغت حرکت را خوانند و طاحونه را شطح گویند . کثرت تحرک ریحی چون آب^{۱۳}
 غلبه کند و در ندرت غلبه گویند شطح الماء فی النهر . اما در لغت اسرار واحدین را گویند چون وجه الشیء
 قوت گیرد بجهتی که بر نبرد از انما استعدادات الشیء میان معارف و اسرار الهی بحسبیت از بحر خارج
 بمبارتی که عقل از ادراک آن عاجز باشد . شعب الصدع جمع بزجمع و فرق بود تفرقی از حفرت واحدیت
 بحفرت احدیت . اما صدع الشعب نزول است از احدیت بواحدیت در حال بقا بعد از فنا برای تکمیل غیر .
 الشفع خلق و آن مرتبه ثانیه است از وجود و شفع و وتر هر دو منقسم اند بقسم الشفع والوتر زیرا که
 اسمای الهیه ظاهر و متحقق بخلق اند تا بتبغیته معرفت واحدیت با وترتیت حضرت احدیت منضم نشوند
 اسمای الهیه را هر گشته اند . الشکر قال داؤد علیه السلام الهی کیف اشکرک و شکر کی تک نعمت
 من عندک یا وحی الله تعالی^{۱۴} الآن شکر تنی . و حال البکر و راق الشکر شاهدة المنة و حفظ
 الحرمة و حال البرهان الشکر معززة العجز عن الشکر و حال الجنید قدس الله الشکران تجعل
 نعمت ربک معینا علی ما عجز^{۱۵} . الشهور رویت حق بحق شهور دارد . شهور المفصل فی المجل
 رویت کثرت است در ذات احدیت . شهور المجل فی المفصل رویت احدیت است در کثرت بشواهد
 الحق شاهدة حقایق ابران بود به مکنون . شواهد التوحید تعینات اشیاء است زیرا که هر شی
 را احدیتی است بتعین خاص و بآن تمایز است از غیر . شواهد الاسماء و خلق الابرار است
 باحوال و اوصاف و افعال چون لزوق گواهی میدهد بر برتری و حی بر لمی و میت بر لمیت
 الشیون کثرت و اجمال تعین روی است و این را شیونات ذاتیه و حروفات عالییه نیز گویند .
 شرف الصادق : الصدیق اوحی الله تعالی الی داؤد علیه السلام من صدقنی فی سریری صدقته

۱۲ م : شهید ۱۳ ع : تنبیه ۱۴ م : وحی ؛ اما ریحی بمعنی آسیا (سان) ۱۵ ع : میر

۱۶ م : ندارد ۱۷ ع : الان ۱۸ ع : معیا ۱۹ ع : طاعة ۲۰ م : ندارد

۲۱ م : ندارد ۲۲ ع : کثرت و اجمال تعین اولی است

عند الخلقين في علانية . قال ابراهيم الخواص ^ع اقطع الخلق عن الله بمحسنتين احدهما انهم طلبوا النوافل وضيعوا الفرائض ، والثانية انهم اخذوا اعمالا بالظاهر ولم ياتخذوا انفسهم بالصديق . الصبر عن ابن مسعود رضي الله عنه قال رسول الله صلى الله عليه وسلم الصبر نصف الايمان ، وادعى الله تعالى الى داود عليه السلام يا داود تخلقوا باخلاقي انا الصبور و قال البوشنان المغربي سمعت الخضر عليه السلام يقول ان كنت تريد ان تكون من المقربين فعليك بالصبر و قال ابن عطاء الصبر الرخوع مع ربلاء بحسب الادب . ^ع الحسن الفداء عند التبعلي الرباني . صهرات الحق هو محمد عليه السلام لتحقيقه بالحقيقة الاحدية ويظهر منه بصاد كما نزع عليه السلام . ابن عباس رضي الله عنه

لا حتى سئل عن معنى صاد فقال جبل بركة كان عليه عرش عظيم الرحمن .
شرف الطاهر : الطوائع اول چیزیکه پیدا شود از تعلیمات اسمائیه بر بالین عبد و مرین گرداند
اضدق و اوصافش بتبویر بالین . الطاهر یانی که حقیقتی او را نگذارد ^ع . طاهر السر که محض و لمحه از
الله تعالى غافل و ذاصل نماید . طاهر السر العلانیة صاحب کمالی که دائم قائم باشد با دای حقوق حق و خلق
بر رعایت جانبین . الطبیعة ما یفعل بدون الارادة ، والطبیعة عند القوم یعنی سائر فی جمیع الموجودات
مقول و نفوساً مجرداً و غیر مجبر و اجساماً و عند الحكماء قوّة ساریة فی الاجسام بها یفعل الجسم الی کار
الطبیعی فاعند الحكماء نوع عمامتر عند القوم . طلب الروحانیة علم است کمال قلوب باغات و ارفاض
و ادوار آن بکفایت حفظ صحت و اعتدال و رد ارفاض صحت و اعتدال کدلت . لطیب الروحانی
شخصی که عارف بود باین علم و قادر باشد باز شد و تکمیل . الطبیعة الکلی هي نفس الرطن . الطریقت
سیرتی که مقتضی بود به ساکن الی الله از قطع منازل و ترقی درجات و مراحل . الطرز الاول هو احکام
الالوهیت . الشمس ذهاب رسوم سائر است بکلمه در صفات نور الانوار .

ع : وضع ع : م : ندارد ع : بکون اجساماً ع : ع : الآداب ع : ع : اسما الطیة
ع : طاهر الطاهر ع : م : معصوم که ع : م : و سواس ع : ع : والخلق جنیاً از جهت
نراخ بودن مقبر او ع : م : یفعل بالفضل ع : ع : یحصل ع : م : ال
ع : ع : شرفی ع : ع : حائیه ع : سیری

شرف الظاهر : ظاهر الوجود و وجود الظاهر هو تجلی الحق و ظهوره بطور ممکنات قبل وجود اظاهر
بتعیینات الاعمیان الثابتة اولاً و بتعیینات الخارجیه ثانیاً ، و غیر مراد از ظاهر وجود حیثیة عالمیه
حضرت وجود است . ظاهر السلم صور علمیه . ظاهر ممکنات تجلی حق است بصور اعیان و صفات
ممكنات و این تجلی را وجود اضافی خوانند و ظاهر وجود نیز گویند . انظر ظاهر وجود اضافی است ، ظاهر تعینات
اعیان ممکنه و احکام تعینات محدودات که ظاهر شد باسم النور و آن وجود خارجی است که منسوب باعیان ممکنه و ظلمت عدیه ،
اعیان را مترسکند فوری که ظاهر است بصور اعیان ، لا جرم سایه میتواند بود و همچنین ظهور ظل بنور است و سایه در نفس
خود معدوم است که قال الله تعالی المدثر الی ربک کیف متاقل و این وجود اضافی است که کشیده اند بر اعیان
ممكنات و ظلمت بازاء این نور عدم بود ، گفته اند الظلمة عدم النور عما من شافه ان تینور قال الله تعالی
الله ولی الذین آمنوا وخرجهم من الظلمات الی النور صدق الله تعالی . انظر الاول عقل اول است زیرا که اول
عینی که ظاهر شده بنور حق و قبول کرده صورت شرعی که نشیون و حد ذاتیه است عقل اول بود . الظلمة
قد یطلق علی العلم بالذات فاصحاً لا ینکشف معها غیرها . ظل الله انسان کامل است متحقق
بحضرت واحدیت .

شرف العین : العالم ظل وجود ثانی است و اسطوانات ظل الله ، هو الوجود و وجود حق است ظاهر
بصور مجموع و ظهور حق و وجود ممکنات مستفی است باسم غیر و اعتبار اضافه وجودیه ممکنات را وجودی نیست غیر
این نسبت و وجود فی الحقیقت عین حق است و ممکنات ثابته اند بر عدمیت خود در علم حق سبحانه تعالی و ممکنات
نشیون ذاتیه اند که در غیب الغیوب ، لا جرم عالم صورت حق است و حق هویت عالم و این تعینات در
وجود واحد احکام اسم الظاهر حق اند و اسم فی مرتبه تجلی اسم الباطن . غالم الجبروت عالم اسماء و صفات الهیه
است . عالم الامر و عالم الملكوت و عالم الغیب و عالم ارواح و حیاتیات اند که موجود اند بار حق

ا ه ع : جبهه ه م : بنور ه قرآن م آل عمران ه م : صورت کثرت را
تعیین نشیون ... ؛ ع : صورت کثرتی که نشیون ... ؛ هم م : صورت کثرت تعین نشود ه م : ندارد
ه ع : ینکشف ه ع : کانه

بیواسطہ مادہ و مدت . عالم الخلق و عالم الملک و عالم الشہادۃ و عالم احیام و حیاتیات اند و
 دین عالم راہبہ از عالم ادراہجہ کردہ اند بمادہ و مدت . العارف صاحب نظری کہ اللہ تعالیٰ اور اینا
 کردہ باشند بذات و صفات و افعال خود و معرفت او از دیدہ باشند نہ نشندہ . قال الاشراف للعارف
 فی کل نفس درجۃ الف شہید و الشہداء یتمنون ان یلکوا عالمًا لما یریدون من علو درجۃ
 العارف العظیم والمقیث البکر العباد و نقص عمدہ است ، سگیند و نمیکینند یا وعدہ میکنند بر ما
 نمیسانند . قال اللہ تعالیٰ کبر مقتا عند اللہ ان تقولوا مالا تفعلون . العبادات غایت تذلیل است
 بر خاک در حق فسادہ ام خوار و حقیر چون بندہ و بیچارہ و سگین و فقیر

عبادت عام راست و عبودیت خاص را و آن میبیم گردانیدن نسبت است بحق و بعد حق قصہ محضت او
 در سکون طریقت ، و عبودیت خاص الخاص راست و این آنست کہ مشاہدہ فرمایند کہ حق قدیم اند بحق در
 بندگی و تعبد ، دین طائف بحق است در مقام احدیت فرق وضع : العباد لہ ارباب تجلیات اسماء اند چون
 تحقق یابند بحقیقت اسمی از اسمای الہی و متصف گردند بصفتی کہ حقیقت این اسم است و عبودیت خود را
 باین اسم منسوب کردہ اند بسبب مشاہدہ ربوبیت ، و آن اسم هر بندہ بنامی درین جامع خصوص است بحمد اللہ
 حضرت قدوس اکبری میفرمودند کہ عبد اللہ بندہ باشد کامل کہ حق تعالیٰ تجلی فرمودہ باشد بروی جمیع اسماء و این تحقق
 نرود تا کہ عین ثابت وی جامع بنزد جمیع اعیان ثابتہ را و این چنین شخصی اتم و اکمل عباد است و ارفع مقام
 و اعلیٰ مراتب و نیست کہ اوصاف می یابد بجمیع اوصاف الہی چنانچہ نبینا علی اللہ علیہ وسلم خاص است باین اسم
 کہ قال اللہ تعالیٰ و انه لما قام عبد اللہ فی دعوی و این اسم بحقیقت او راست و بعضی ورنہ او را بتبعیت خاص و
 بر غیر اعتبار اطلاق کردن این اسم بطریق مجاز بود و هیچ ساکن از اہم باب سکون نیست کہ یکی از اصناف حقیقی
 تقصیف نیست و ہمہ بندہ یکی اسم از اسمای الہی اند چنانکہ ذکر کردہ شد . عبد الرزاق و عبد الوہب بقرائین
 دین معانی این اسم نام می یابد ، درین جامع مقرر کردہ شد . العبرت آنچه عبور کنند بروی از ظواهر احوال مردم

لے ۳ : علی ۳ : العارف عظیم القلوب البکر العباد ۳ : قرآن ۱۸ : الصف ۳ : ۳ : عایت مدلل ؟

صف ۳ : العبادات ۳ : ۳ : ندارد ۳ : ۳ : اسمائے ۳ : ۳ : گردانند ۳ : ۳ : قدم

۳ : م : اوا : ۳ : ندارد

از خیر و شر آنچه جاری است بر مردم از نفع و ضرر در دنیا و آخرت بر ثواب و عقاب که بگردم برسد در دار جزاء و بر بوالطن و خفیات امور تا ظاهر گردد بروی عواقب امور معرفت خفایا ^{مثلاً} قال رسول الله صلى الله عليه وسلم امرت ان يكون نطقى ذكراً و همى نكراً و نظرتى عميرة ، در عبرت عبور داخل است از رویت حکمت در طواهر خلقت بر رویت حکمت حکیم و از ظاهر وجود بباطن وجود ماحق و صفات حق او در همه اشیا مشاهده نماید . العالم الاضافی هو الوجود العلمی . علم الیقین ماکان من طریق النظر و الاستدلال . بعین الیقین ماکان من طریق الکشف و النوال . حق الیقین ماکان بتحقیق الا انفصال عن لوث الصلصال ، قبل علم الیقین لا و لیا ، بعین الیقین لخواص الاولیاء و حق الیقین لا لانبیاء و قال بعض الصوفیه علم الیقین حال التفرقة و بعین الیقین حال الجمع و حق الیقین حال جمع الجمع ، قبل علم الیقین بقیده ذهنیه مطابقة بلا اضطراب و بعین الیقین مشاهده بلا حجاب و حق الیقین اتحاد بعد افتراق و قال ماکان العالم مع علم الیقین اقتضى الوقت عالماً و علماً و معلوماً و اذا ارتقى الى عین الیقین ما اعطاه المشاهده و الشف ، حق الیقین ما حصل من العلم بما ارید له ذاك المشهود و هذا من الاصطلاح الصغیر للمعوم العقل العادی من الاشتراك فی الصفات العدل هو سر الذی قامت السموات و الارض و ما بينهما . ^{۱۱۱} العقل العادی العقل الذی له یامن عن ملائسة الوهم و الخیال و العقل المحقق ما یناله بحجاب العلم هو العقل الاول عقل جبریل علیه السلام و تعین اول رانیز گویند و عقل کل بعضی جبریل و بعضی اسرافیل رانیز گویند . عقول و نفوس عالم ارواح از ملک و اجساد و از عرض تأثری از عناصر و مواد . العقیده هی تصدیق القلب . العلت عبارت است از ثبای خط بنده در عمل یا حال یا مقام یا ثبای اسم یا صفت . العماء السحاب ارتقی السائر لنور الشمس لخته و اصطلاحاً الیقین الجامع : جمیع التعیینات علی سبیل الاجمال المسمی بتعین الاولی و بعضی حوزت و احدیت را گویند . السعدة المحزبه روح عالم و قلب عالم نفس عالم . العنقا کفایت از هیولی است زیرا که هیولی دیده نمیشود همچنانکه غنقا و هیولی موجود است و در بی هیولت و هیولای مطلق

۱۱۱ م : جاد است ؛ ۱۱۲ م : ازین نفع ؛ ۱۱۳ م : ندارد ؛ ۱۱۴ م : خفایا
 ۱۱۵ م : العالم الیقین ؛ ۱۱۶ م : عقیده ذهنیه ؛ ۱۱۷ م : مطابق ؛ ۱۱۸ م : الکشف
 ۱۱۹ م : المعوم ما یقطع ؛ ۱۲۰ م : ازین جا ؛ ۱۲۱ م : عناصر و مواد ؛ ۱۲۲ م : در ؛ ۱۲۳ م : و هم ؛ ۱۲۴ م : و هم ؛ ۱۲۵ م : هیولت
 ۱۲۶ م : و هیولای مطلق ؛ ۱۲۷ م : هیولای مطلق ؛ ۱۲۸ م : هیولای مطلق ؛ ۱۲۹ م : هیولای مطلق ؛ ۱۳۰ م : هیولای مطلق

معقولات مشترک است میان مجموع اجسام. محوالم اللیس. جمیع مراتب نامزد از حضرت احدیت زیرا که ذات مقدس منزّل فرموده بتعینات در مراتب و مقصّف شده بصفت روحانیّه و مثالیّه و حسیّه. ^۱ **العمین الثابتة** حقیقت نشی در حضرت علمیه که سرچشمه نیست مگر بعد و مآب است در عالم الهیّه در مرتبه ثمانیّه. **عمین النشی** عین انشای حق است. **عمین اللّه** و عین العالم و انسان کامل است که تحقیق بحقیقت برتر از خیه کبری است زیرا که اللّه تعالیٰ نظر میفرماید بنظر او بمال و رحمت حکیمه خلقت را بوجود او چنانکه فرمود لولا که لما خلقت الا فلک و وی تحقیق است بایم البصر مدجّم ببیند در عالم یقین باین اسم و مشاهده نماید برو. **عمین الحیوة** باطن اسم الحی است بعدی که تحقیق یا بدی و از عین حیات شریقی بیانشاء. ^۲ **العید** ما یعود علی اتّباع من التجلی و وقت التجلی کیف کان **عمین التحکم** زطمار غایت الحفوصیت بلسان الانفساط فی الدعاء.

شرف الغین : الغراب ، کنایه از جسم طیّلیت دورست از عالم قدس و حضرت احدیت و خلوا از ادراک و نوریت و غراب شلّ اوست در بعد و سواد انشاء. و الغشاوة چیزیکه آئینه دل او مکرشود الغنی حکّام و غنا بالذات حق است زیرا که حقیقت اشیا از آن اوست و بنده غنی آن باشد که بحق غنا باشد و مستغنی از غیر حق و هو حق و ندارد هم دارد و علی غیر حق را در نظر نیارد چون نظر یافت بطلب مستبشر شده بود بشهود محبوب. **الخوف** هو القلب حین ما یلتجاء الیه و لا یسمی فی غیر ذلک الوقت غوثاً و چند اسماء بر این ذات مبرکه اطلاق کرده اند قطب و قلب المدار و انسان کامل و جانگیر و انشال آن. **الغریب** یطلق بانواع ^۳ مفارقت الوطن فی طلب المقصود و یقال غریبة عن الحال من حقیقت المفروضیة و غریبة الحق عن الدّیة ^۴ عن معرفة الغیب. غیبة القلب عن العلم ما یجری من احوال الخلق یشغل الحسن. الغیب کل ما ستره الحق عنک منک لانه. غیب الهویت و غیب المطلق ذات حق باعتبار لائین. غیب الملکون و غیب المصنوع سر ذات و کف ذات و ما قدس و اللّه حق قدس که مع غمیر او قدر او نمی دانند

۱ : مشترک ۳ : جسمیه ۴ : ثمانیّه از وجود حقیقی ۵ : م : و بعدی که ؛
ضم ۶ : بعدی که تحقیق یابد ... ؛ هم ۲۱ : بعد تحقیق باشد یعنی و از حیات شریقی بیانشاء ۳ : ع : المعبود
۳ : م : و خلق از ادراک و نوریت ؛ ع : و خلوا از ادراکات نوریه ؛ م : هم ۴ : هم ۹۷ : -
و قدر از ادراکات و نوریه ۳ : م : ندارد ۴ : ع : التفرد غنی ۵ : م : الدّیة
۶ : ع : یشغل الحسن ۷ : قرآن ۲۴ الزمر ۶۷ ، نیز قرآن ۱۴ الحج ۷۴

الغین الدین خداست و خدا حجاب رقیق است که جللی شود بتصفیه و زائل گردد بنور تجلی بواسطه بقای ایمان با وی اما غین ذمحل بود از شهود یا احتجاب از شهود با صمت المتقادر .

شرف الفا : الفتوت مایقابل رقیق است از تفصیل ماده مطلقه بصور ماده نوعیه با ظهور آنچه باطن بود در حضرت واحدیت از نسبت اسمائیه و بروز آنچه پوشیده بود در ذات احدیت از شیون ذاتیه چون حقایق کونیه بعد از تسنن در خارج . الفتوح آنچه گشاده شود بر بنده بعد از آنکه بسته بود بر وی از نعم طاهره و باطنه چه ارادات و عبادات و علوم و معارف و مکاشفات و غیر ذلک . الفتح القریب آن چیزیکه گشاده شود بر بنده از مقام دل و ظاهر شود بر و صفات و کلمات دل نزدیک قطع کردن و بریدن منازل نفس چنانچه اشارتست برین مقام نصیر الله و فتح قریب . الفتح البین آن چیز است که گشاده گردد بر بنده از مقام ولایت و تجلیات نور حواء اسای الهی که فانی گردانیده اند صفات و کلمات دل را که اشارت است برین حال قولم فی انما فتحتا مک فتحا بینا^{۱۵} یعنی صفات نفسیه و طلبیه . الفتح المطلق که اعلی و اکمل و اعظم جمیع فتوحات است و آن چیز است که فتح گردانیده است بر بنده بتجلیات ذات احدیت و مستغرق گردد در عین جمیع افعال و رسوم خلقیه و کلمه چنانچه اشارتست هم برین مرتبه نورانی اذ اجاء نصر الله و الفتح الخ . الفتوت انکسار است و ضعف ، در اصطلاح ساکن شدن است حرارت طلب که لازمه هدایت است . الفرق الاول احتجاب مخلوق از حق و ثبات رسوم خلقیت بحال خود . الفرق الثانی شهود قیام خلق است بحق از رویت وحدت در کثرت و کثرت در وحدت از غیر احتجاب بوجدانیت از وحدت و کثرت . الفرقان عالم تفصیل است فارقی میان حق و باطل و قرآن علم لدنی اجالی است جامع جمیع حقایق . فرق الجمع کثر واحد است بظهور او در مراتب و آن ظهور شیون ذات احدیت است . فرق الوصف ظهور ذاتست باعتبار احدیت باوصاف در حضرت واحدیت . الفرق بین المخلوق و المتحقق متحقق آنست که سبب فضايل اطلاق و اوصاف حمیده فرموده باشد تکلفاً و تعمداً و اجتناب نموده از ردائل و

۱۵ م : احتجاب ۱۶ ع : الفتق مایقابل رقیق است ؛ حاشیه ۱۷ ع : کذا فوق ۱۸ م : رقیق
 ۱۹ م : نعیم ۲۰ م : دل بنده ۲۱ م : ندارد ۲۲ م : قرآن ۲۳ م : قرآن ۲۴ م : الفتح
 ۲۵ م : یغفرک الله ما تقدم من ذنبک و ما تاخر ۲۶ م : احدی ۲۷ م : قرآن ۲۸ م : الفتح
 ۲۹ م : الفتوت ؛ ع : الفتوت ۳۰ م : طلب حرارت ۳۱ م : لذات ؛
 ۳۲ م : بخال ۳۳ م : و او بوحده ۳۴ م : ندارد ۳۵ م : ندارد
 ۳۶ م : بعداً

ذات^{۱۰} و اورا آثار اسماء الهیه^{۱۱} . اما متحقق آنست که با سماء آن متحقق شده که حقیقی او را منظر اسماء و اوصاف خود گردانیده و تجلی فرموده و با سماء و اوصاف خود در وی محو کرده احدی و اوصاف او. الفرق بین الکمال و الشرف و الحسنة کمال عبارتست از حصول اسماء الهیه و حقایق کونیه در انسان و هر کرا که خطا و از اسماء الهیه و حقایق کونیه^{۱۲} او فرطهور او اتم^{۱۳} ، و در هر دستی که جمیت الهیه بجمع اسماء و صفات در وی اکثر بود اتم^{۱۴} باشد ، و هر کرا خطا از اسماء الهیه اقل و انقص باشد او از رتبه خلقت بعد . اما شرف عبارت است از ارتفاع و ساطع میان موجد و موجد و هر شی که وساطت میان او و حق کمتر بود و احکام و جوشش بر احکام امکانش اغلب آن شی اشرف^{۱۵} ، و اگر وساطت اکثر باشد میان او و حق آن شی احسن . هر آینه عقل اول و مددک مقربین از انسان کامل اشرف باشند و انسان کامل از ایشان اتم^{۱۶} . الفطوری تیسر خلق است از حق به تعین و توابع تعین . الفصوانیت خطاب حق است بطریق مکافه در عالم مثال ، الفیض الاکمل عبارتست از ظهور حق سبحانه از لاد در حضرت علم بر خودش بصور اعیان و قابلیات و استعدادات ایشان^{۱۷} . الفیض المقدس عبارتست از ظهور و جوب حق سبحانه تفسیح با حکام و آثار اعیان و این تجلی ثانی مرتب بر تجلی اول . نقل از رآة الحقایق که تصنیف حضرت فیه^{۱۸} الیکبر است .

شرف القاف :- القابلیت الا ولی : اصل اصول است و آن تعین اولی باشد . قابلیت الطوری محبت اولی است که مشار الیه بود بقدر توانی فاحصیت آن اعرف فخلقت الخلق لاعرف . قاب قوسین^{۱۹} مقام قرب اسماء است باعتبار تقابل میان اسماء در امر الکی که آنرا دائره وجود میخوانند همچنانکه ابداء و اعاده و نزول و عروج و فاعلیت و قابلیت و آن اتحاد است بحق با بقا تمیز ذاتیه و اعتباریه^{۲۰} . قرب الفرائض بین فضای ذات بنده در ذات حق یا چون حق آلت بنده گردد قرب فرائض گویند و اگر بنده آلت حق گردد قرب فرائض گیرند . القیض فرق میان قیض و خوف و رجا و سبط آنست که تعلق خوف و رجا بملکوره و رغوب متوقع بود و قیض و

۱۰ م : ذات^{۱۰} م : ۲ : ندارد م : ع : و البقیض و الحسنة م : ۳ : بازی که ؟
 ۱۱ م : ادبر م : ۳ : اتم م : ۴ : اغلب م : ۵ : ندارد م : ۶ : به یقین و توابع
 یقین م : ۷ : مکافه م : ۸ : ایشان از یقین م : ۹ : وجود م : ۱۰ : القول القابلیت
 ۱۱ م : " مقام " ندارد م : ۱۲ : اسماء است م : ۱۳ : اثینیت م : ۱۴ : بکبر و حیت و
 مرغوبیت

بسط متعلقانند بوقت خاطر که تغییر کرده شده است از و باتصال و نیت اعلی مقام مگر مقام او ادنی و آن مقام
 احدیت عین الجمع الذاتیة المعبر عنه لقوله او ادنی لا ارتفاع التميز والاثینینة الاعتباریة هناك بالقاء المحض
 والطمس اکل لا لرسوم کلها باجل ۳. القدم سابقه ازلی و عنایت لم یزلی و باین حکم حقیقی بنده را بکمال
 میرساند و استعداد او را تمام مگرداند از موهبت آخر بنسبت با عبد لقوله علیه السلام لا یزال جهم فیقول
 حل من مزید حتی یضع البیال فیها قد ما فیقول قطا ۳. و این موهبت اخیر را قدم خوانند زیرا که
 آفرین است از صورت شی و این موهبت آفرین است از مواهبی که حقیقی القرب بنده را با ستمی که چون عبد
 اتصال می یابد بتحقیق کامل شود. قدم الصمد سابقه جمید و موهبت جزید که حقیقی عطا میفرماید بر بندگان
 صالح منخلص من قول تبارک و تعالی و یشترون الذین آمنوا ان لهم قدم صدق عند ربهم. القرب عبارتست از وفا
 بعهد سابق میان حق و بنده. القشر الفراد هو العلم اللدنی الاجالی الجامع لحقایق کلها علم باطن همچو منزلت
 و علم ظاهر همچو پوست یعنی پوست نقشر شریعت و طریقت را نگه دارد و بر طریقت حقیقت را محافظت کند زیرا که
 هرگز حال و طریقتش بشریعت مصنون نبود حال و بال او بوسوسه و هواخواه بود. نعوذ بالله من الجور
 بعد الکور ، و هر که محافظت ننماید حقیقت بر طریقت حقیقت او فاسد شود و آتش بالحد و زندقه کشد.
 القطب هو واحد الذی موضع نظر الله تعالى من العالم فی کل زمان و هو قلب اسرافیل علیه السلام. القطبیه -
 الکبری حی مرتبه قطب الاقطاب و هو باطن نبوة محمد علیه السلام فلا یكون الا لمرتبة الاختصاص
 علیه السلام جالا کلمیة فلا یكون خاتم الولايت و قطب الاقطاب الا علی باطن خاتم النبوت .
 قطب الاقطاب و آن باطن پیغمبر علیه السلام است نمی باشد مگر وارثان محمدیه را بسبب کمالات او. پس
 نمی باشد خاتم ولایت و قطب الاقطاب مگر باطن نبوت علیه السلام. اصطلاح القیامة و یگختن بعد
 موت لسبوی حیات ابدی و این بر سه قسم است ، اول او بر و یگختن است بعد موت طبیعی لسبوی حیات در یکی از

له م : حاضر باجل ۳ م : " که تغییر کرده ... باجل " ندارد ۳ م : است

ع : و طهصف قطبی ؛ هم به ، هم ام ؛ تطمق فطنی ؛ بعد ازین در " م " این عبارت است : -
 " القطب : واحد است که جای نظر کردن خداست در هر زمانه بر قلب اسرافیل علیه السلام . القطب الکبری : آن مرتبه
 قطب الاقطاب است و آن باطن پیغمبر است نمی باشد مگر وارثان خاص محمدیه و انسب کمالات او ، پس نمی باشد
 خاتم ولایت قطب الاقطاب مگر باطن نبوت علیه السلام ، ولی در " ع " و هم ام و هم به و هم ۴ این عبارت
 دین جا نیست و بر جای دیگر آمده است که مناسب تر بنظر می آید . [بقیه بر صفحه ۳۲۲]

برازخ علوی و سفلی بحسب حال مردگان دنیا چنانچه گفت پینامبر صلی الله علیه و سلم لما تعلیثون نسوتون و لما تنوتون تبعثون و این قیامت صواب است که اشارت در قول است من مات فقد مات قیامته و ثمانی آن قیامت بر انگیزان است از موت از وی مسوی حیات قلبی ابدی در عالم قدس چنانچه گفت بمیر از اراده نبوی از طبیعت ، و آن قیامت وسطی است که اشارت کرده شد و من کان میتاً فاحیینا کمر دانیده شد او را فور ولایت ، و ثمانی آن قیامت بر انگیزان است بعد از در حقیقت حیات حقیقی نزدیک قیامت و آن قیامت بزرگ که اشارت کرده شد تا اذا جاءت الساعة الکبری . القلب جوهر نورانی مجرد است و متوسط میان روح و نفس و باین جوهر تحقیق می یابد انسانیه ، و حکماء این را مرکب میخوانند و این را متوسط میدانند میان او و بدن که آمده فی القرآن بالزجاجه فی آیه الله نور السموات و الارض الا تیر . القوامع موانع انسان از مقتضیات طبع و نفس و هوا و این قوامع امداد اسماء الهیه اند و تأییدات الهی بر اهل عنایت در سیر فی الله .

شرف الکاف :- در کتاب المبیین لوح محفوظ است قال الله تعالی و لا یطرب و لا یالس الا فی کتاب مبین الكل اسم حق است باعتبار حرفت واحدیت الهیة که جامع مجموع اسماء است و باین معنی گفته اند احد بالذات و کل بالاسماء . الکلمه عبارتست از هر واحد از هر ماهیات و اعیان و حقایق موجودات خارجیة اما مقولات فحقق اند بکلمه معنویه و خارجیات بکلمه وجودیه و مجردات مفارقات بکلمه نامه و ماهیت را باعتبار وجود و لوازم حرف غیب خوانند و ماهیت با لوازم را کلمه غیب و ماهیت با وجودی لازم حرف وجودیه . کلمه الحفوت اشارتست بکلمه کن لقوله تعالی انما امره اذا اراد شیئاً ان یقول که کن فیکون و کلمه کن در محل صورت و ارادت کلمیه است و آن تحقق ارادت مرید است به بود مراد . کمال ذاتی ظهور ذاتست فی ربوبتها و اندراج الكل فی وحدتها بجمع صورها و احکامها کما تنظر و تثبت و تشاهد فی المراتب الالهیه الکلونیه و باین اعتبار از ظهور موجودات مستغنی است کما قال الله تعالی ان الله غنی عن العالمین . بعضی فرموده اند

[بقیه عاشره ص ۲۲۱] عه قرآن « یونس » م : ندارد عه م : آمال او رد بوسه ...

عه ع : صواب خواه عه ع : القلب واحدیتست که جای نظر کردن خدای تعالی است از عالم در هر زمانه بر قلب ابراهیم علیه السلام عه ع : « القبطیه الکبری ... » و قلب الدوقاب مگر باطن نبوت علیه السلام ندارد

عه م : تبعثون عه م : بقا عه قرآن ۸ انام ۱۲۳ عه قرآن بم نازعات ۳۴

عه ع : بالزجاجه عه قرآن ۱۸ نور ۳۳ عه م : خارجات عه م : کلمه آنحضرت
[بقیه یازدهم ص ۲۲۲]

کمال ذاتی در تعین اول است و کمال اسماء در تعین ثانی . کمال اسماء در ظهور ذات است در تعینات بحسب ملومات علمیه در مورد خارجیه که در ایای مجالی صفات اند و سسمی اند بغير و سبوی . کون النشیء کون فی الشیء فیه بالقوة . الکشف عبارة عن العقيدة الجازمة الكاملة بعد قطع العلوق عند التوجه التام الى الله سبحانه قبل مقام الجمع لانه بجمع الجمع مع الفرق الکنز المخفی هویت احدیت کمنوینیت در غیب و او بطن هر باطن است . الکنز در شریعت تبارک و العز و در طریقت تبارک و فضائل و در حقیقت نادانی که چیزی فزاید که خدای تعالی نخواهد و نزع کند با حق در شریعت حق و نوازند حق نعمت حق . کون الفطور غیر مشیت للشیء فطور ، این جائیز خلق است از حق بتعین ، و معنی این سخن آنست که تکلیف احدی که حق است بتمیز تعینات موجب تفرقه و جمعیت الهیه و احدیت ذاتیه نیست . کواکب الصبح اول نوری که روی نماید از تجلیات و اطلاق میکند بر منطوقی که بتحقق باشد بظهوریت نفس کلیه خود تنالی غلما جن علیه الیل رای کوباً . الکیما . حفاظت بوجود و ترک بفقود حال امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه القناعت کنز لا ینغنی . کیمیای سعادت تخریب الادلوق باقتباب رذائل و تزکیه نفس از ذلالت و اقتساب فضائل و تحلی بخلیه کلدت . کیمیاء العوام استبدال سماع افروی باقی بحکام دینی فانی . کیمیاء الخواص تخلیف دل است از کون با ستنداد کون .

شرف اللام :- الا یحزنن فی ظلمة من نور من نور تجلی باز پوشیده گردد و آنرا بارقه و خیره نیز گویند
اللاهوت حیاتی که ساری است در انشیاء و اما تحقیق آنست که عالم احدیت را گویند ، زمره ای بحدت هم اطلاق کرده اند در انشیاء و ناموت محل آن و ذلک الروح . اللب عقل که منور بود بنور قدس و صفای از قصور اوهام و تخلیات حال الله تعالی حل نیستوی الذین یعلمون و الذین لا یعلمون انما یذکر او لو الالباب لب الالباب ماده نور الهی قدیم است که عقل نمایند می یابد و بیرون می آید از قشور اوهام و تخلیات و ادراک میکند علوم همجیه که متعالیه است بعلم رسمی و آن از حسن سابق است که یقینی حسن خاتمه است

[بقیه حاشیه ۳۲۲] ۱۰ قرآن ۲۳ بقره ۸۲ ۱۱ قرآن ۱۲

۱۰ م : الحامد ۱۰ ع : قیل ۱۰ ع : تفسیر در ۱۰ ع : بطوریت ۱۰ م : ترک تشوین

۱۱ م : کیمیاء العلوم ۱۰ ع : قشور ؛ حاشیه "ع" : قشور ۱۰ قرآن ۱۲

۱۲ م : قصور ۱۰ ع : تجلیات ۱۰ ع : تعالیه

اللبس صور مفریه که لباس حقایق روحانیه اند قال الله تعالی لو جعلناه ملکاً لجلناه سرجلاً و لبنا علیهم ما یلبسون
 اما لبس حقیقه الحقایق انسانیه اند که بشیر الیه فی حدیث القدسی او بای تحت قبائی لا یرفعهم عنی^۱ . لبان-
 الحق انسان کامل که متحقق بود بمنظریه اسم المتکلم . اللطیفه اشارتی دقیق بود معنی آن ، اما روشن نشود از آن
 اشارتی معنی در فهم که در عبارت نگیند . اللطیفه الانسانیه حکماً نفس ناطقه را گویند ، صاحب دلان دل را گویند و در
 حقیقت منزل روح است بر تبه قریب از نفس و مناسبت دارد با نفس بوجبی ، و مناسبت دارد با روح بوجبی .
 بوجه اول صدر گویند و بوجه ثانی خوار . اللوح هو اللتاب المسین و النفس الکلیه گویند . اللواتح جمع لایکه است و
 اطلاق میکنند بر شیئی که خاص میشود حق را از عالم مثال و این از کشف صوری است اما بعضی اول لایه ای از کشف معنوی^۲ از
 خباب اقدس . اللوامع انوار سالحه که پیدا شود اهل هدایت را از ارباب نفوس ضعیفه و منکسر نشود آن نور از خیال
 بحس مشترک و مشاهده نماید بچو اس ظاهر و ببیند انوار همچو انوار شهاب و قرین و روشن شود حوالی ایشان و آن
 انوار سالحه اگر از غلبه انوار قهر و وعید بود بر نفس سرخ رنگ نماید و اگر از غلبه انوار لطف و وعده باشد بر رنگ
 زرد و سبز نماید . لیلیه القدس شبی که سبک را بتجلی خاص شرف گردانند تا بدان تجلی نباشد قدر و رتبه خود بنسبت با
 محبوب و آن وقت ابتدای وصول سالک بعین جمع و مقام اهل کمال در معرفت .

شرف الیم : - المسالک و السلوک^۳ لاجل من منویه است و آن حقیقت انسان کامل است که قال الله تعالی
 لو لا ک لما خلقت الافلاک و شیخ ابوطالب یکی قدس سره در قوت القلوب فرموده افلاک دارنده اند بانفاس منی آدم و شیخ اکبر
 صم چنین فرموده است . ما من القدس عالمی که نفس را ظاهر گرداند از دشت طبائع و از بخش رذائل هوائیه باشد و در
 حقیقتی بتجلی قدیم که رافع حدت است . المبدائیه اضافت محض است باعتبار تقدم ذات صمدیت بر حضرت احدیت^۴
 که فضایل تعینات وی است ، اسماء و صفات و اضافات و اعتبارات عقلیه است . المبداء جمع اعتبارات و
 منبع نسبت و اضافات ظاهر وجود و باطن است در عرض تعلقات و از حاف^۵ ، و وجود مطلق واحد واجب عبارت است^۶

۱ قرآن ۱۷ انبیاء ۳۵ : م : بعد از این عبارت عربی نیز دارد : اللبس ما یلصق به الا لصاحبه
 الا لاهی الا اذن الواحیه عما یدید ان یلعنهم ذالک اما علی کما بشیر الیه فی الحدیث القدسی او بای تحت
 قبائی لا یرفعهم عنی ۳۵ : م : او ۳۵ : م : معنی ۳۵ : م : هم و از جواز اشادات ۳۵ : م : ساید
 ۳۵ : م : ندارد ۳۵ : ع : رویت ۳۵ : م : الملک للمملوک بالملک ؛ فم ۹۵ : الملک و المملوک ؛
 فم ۳۰ : الملک و المملوک ۳۵ : م : ندارد ۳۵ : ع ، فم ۹۵ : مع الله القدس ؛ فم ۳۰ ، فم ۳۱ :-
 مع القدس ۳۵ : م : از پنجاست ۳۵ : ع : که رافع ذات احدیت ۳۵ : ع : وحدت ۳۵ : م : ندارد
 ۳۵ : م : از حاف ؛ ع ، فم ۹۵ : از حاف ؛ فانیه ؛ ع : کذا فوق ؛ اما از حاف بمعنی تربت (شکاف) ۳۵ : م :-
 عبادت ؛ ع : عباد است

از تعین وجود در نسبت علمی ذاتیه و محقق از حیثیت این نسبت حق را مبدء الیمینوانند . مبادی النهایات فروغ
 عبادت چون صلاه و صوم و جز آن و نهایت صلاه کمال قرب است و موصله بحقیقت و نهایت زکوة بذل غیر حق از امر
 صدق و اخلاص بصحبت حق و نهایت صوم اساک است از رسوم و چیزیکه قوی کند رسوم حلقه را بغیا در حق کما
 قال اللہ تعالیٰ الصوم لی و انا اجزی به و نهایت حج و صوم است در معرفت و تحقق سبباً بعد از فنا زیرا که مجمع
 مناسک که وضع کرده اند بازاء منازل حاکم است تا نهایت که مقام احدیت جمع و فرق است . المبادی الاول چنانچه
 عقل کل و نفس کل در رتب نزول دیگر بازاغ اخیر . معنی التصوف خصال ثلثه که اولی که رویم علیہ الرحمہ فرمود فقر
 و افتقار و بزل . المتحقق بالحق محقق که مشاهده حق فرماید در هر تعینی بی تعین آن زیرا که اللہ تعالیٰ اگر چه
 مشهود است در هر مقیدی باسمى یا صفتی یا اعتباری یا حیثیتی حقیقی محض نمی شود در آن نقیذات و نه تعید میگردد
 بآن تعنید ، پس آن تعنید نه تعنید است نه اطلاق . المتحقق بالحق و الخلق صاحب نظری که مطالبه
 فرماید که هر مطلق در وجود وجهی دارد یا تعید و هر مقید بیا وجهیت باطلاق علی مشاهده فرماید که وجود حقیقی
 واحد است ، او را وجهی است مطلق و وجهی است مقید بهر مقیدی و مشاهده این مشتمل بر طریق ذوق متحقق بود
 بحق و خلق و فنا و بقا . المجذوب شخصی که او را حضرت حق تعالیٰ برای خود گزینید و اختیار فرماید او را از برای
 حضرت انس و آباء مقدم خود مر او را مقدم گردانند و مجموع مواهب کرامت کند تا برسد به جمیع مقامات به واسطه
 کلفت و تعب و طلب و نزد این فقر مذبوب بمقامات علیه سلوک نمیکند و لهذا او را باقتدائی سزاوار نداشته اند و
 در رتب چهارگانه او را ذکر خواهد شد انشاء اللہ تعالیٰ . المجال الکلیه و المطامع الاصلیه و المنصافات مناصر
 مفتاح الغیوب اند و آن حضرات خمس اند اول مرتبه وحدت که تعین اولی است که بالادی او مرتبه لا تعین و اطلاق
 واحدیت صرف است ، ثانی مرتبه واحدیت که تعین دوم ، سوم ارواح ، چهارم امثال ، پنجم اجسام . مجمع البحرین
 حضرت قاطب قوسین با جماع بحر و جوب و امکان قبل موجود حضرت جمع الوجود باعتبار اجتماع الدماء و اللطیف و الخفای الکونی

ع : حسب ع : م : مبتدا ع : مواضع ع : ندارد ع : حصول است

ع : م : تحقیق ع : گردانند ع : م : تا از ا ع : روع کنید بجانبه

ع : "حق تعالیٰ ... نه اطلاق" ندارد ع : المجال ع : الالهیه ؟ ع : وحدت

ع : "تقین ... الکوئیه" ندارد

بمجمع الاهواء حضرت جمال مطلق است که هیچ موانعی آن جمال می نگیرد مگر باطنیات او . مجمع الاضداد حریت مطلق -
 الاضداد است . المحبت الاصلیة محبت ذاتیه علی وجه محبوب خویش و محبت خود است و این محبت اصلیه اصل مجموع
 از افعال محبتناست . دوستی که بیان دوستی باشد یا بمناسبت باشد در ذات یا برضی یا بر اتحاد یا در وصف یا در
 مرتبه یا در حال یا در فعل ، و گفته اند المحبت محبة المستحب . المحفوظ از نیست که نگاه داشته باشد
 او را حقیقت مطلق از مخالفت در قول و فعل و ارادت تا هر چه گوید و کند و خواهد در حق باشد و نخواهد
 الا آنچه خدا خواهد . محو ارباب الظواهر رفع اوصاف عادات است و صفات ذمیة و ماتیای این اثبات ،
 و آن رفع اقامت احکام عبارت است و انقضاء اخلاق حمیده . محو ارباب السرائر از انزال عمل و آفات
 و اثبات مواصلا و رفع این محو و اثبات برقع اوصاف و رسوم افعال و اخلاق بعد است بنجلیات صفات
 و اخلاق و افعال حق که قال الله تعالی کنتم سمع الذی یسمع به الحدیث . محو الجمع و محو الحقیقی فضای کثرت
 در وحدت . محو العبودیت و محو عین العبدیت استقامت اوصاف و وجود است بسبب اعیان زیرا که اعیان شئیون
 ذاتیه اند ظاهر در حضرت واحدیت بکلم عالمیة و اعیان معلومات معدومات العین ابد اند . وجود حق است ظاهر در
 مرایای اعیان و مرایای من حیث الوجود عین نماید و اعیان از آرزو که کمالات اند معدوم و اعیان کمالات را آثار است
 در وجودی که ظاهر است در اعیان و وجود عین حق است و اوصاف وجود با اعیان نسبتی است اعتباریه و افعال و تاثیرات تابع
 وجود اند و اعیان معدوم و معدوم نه موثر تواند بود نه فاعل بلکه وجود حق است تعالی و جل . حام باعتبار محمود باعتباری
 که پس حق است که عابد است باعتباری تعین و تقدیر بصورت عید و آن شایسته از شئیون ذاتیه و حق معبود است باعتبار اطلاق
 و عین عید یافته در علوم اصلیه و ماسر امیت اذر میت و لكن الله یرمی و قال الله تعالی ما یکون من بخوی ثلثة الا هو ارحم
 و لا خسة الا هو سادسهم و لا ادنی من ذلک و لا اکثر الا هو معهم و قال الله تعالی و لقد کفر الذین قالوا ان الله
 ثالث ثلثة . در آیت اول اثبات فرمود که رابع ثانی است ، در آیت ثانی ثانی و ثانی ثانی ثلثة فرمود که اگر

ع : بالتقاء ع : ع : عبادت است ع : هم : و آن رفع اوصاف اقامت احکام

عبارت است ع : ع : بر رفع ؛ ع : و رفع این رسوم افعال و صفات بر رفع اوصاف ...

ع : سمع ع : الابدیت ع : و معدوم اعیان کمالات و الله تبارک و تعالی : تمجید

ع : ع ، صغ ، صغ ، صغ ، صغ : شامل است ع : قرآن و افعال ع : قرآن ع

قرآن ع : ع : ع

احدی از ثلثه بر وی مکن بر وی مثل ایشان تعالی عن ذلک و تقدس اما اگر چهارم باشد غیر ثلثه بر وی باعتبار حقیقت و عین ایشان باعتبار وجود یا غیر باعتبار تسبیات غیر و عین غیر باعتبار حقیقت . عین المحقق خای وجود عبد است در ذات حق همچنانکه محقق خای افعال عبد است در فعل حق و طمس خای صفات است در صفات او . اول عرض می‌کنم که از شی در وجود آید فعل فعال لما يريد پسند و ثانی عرض می‌کنم که از موصوفی آید صفت حق مشاهده نماید و ثبات وجود نماید . الوجود حق . المحافرة حضور دل است با حق در استفاده از اسمای حقیقی و تقدس . المحاذات حضور عبد است با وجود حق . مراقبه و ذم و حصول او از غیر حق . المحادثة خطاب حق است به بنده در صورتی از عالم ملکوت همچنانکه ندانند موصوفی را علیه السلام از شجره . المنجد منبع سر قطب از افراد و اصلین . المدد الوجودی حقیقی موجودات را مددی فرماید از نفس رحمانی موجود تا ترجیح می‌دهد وجود عالم بر عدم عالم و در تخلل حوای ظاهر محسوس بل میدهد از غذا و نفس را مددی می‌بخشاند از روحانیات . اما در عبادات و اخلاق و روحانیات عقل حکم می‌فرماید و بدوام رحمان وجود ایشان از فرج و مشهود حکم می‌کند هر ممکن در هر آن خلق است جدید کما قال جل هم فی لبس من خلق جدید . المراتب کلیه صحن مجالی کلیه . مرأة الکون وجود مصاف و حدایت است که اکوان و اوصاف و احکام اکوان ظاهر میشود در وی و او متخفی بظهور اکوان همچنانکه وجه آئینه پوشیده شود بظهور صورت نماید . مرأة الوجود تیفات که منسوب اند مصوب شیون باطنه و اکوان صور شیون اند و شیون وجود متعین بتعینات که صورت و ظاهر این وجه شیون برای وی وجود اند و وجود واحد متعین بصور اکوان . مرأة الحفرتین معنی حوت و جوب و امکان و آئینه حوتین انسان کامل و هم مرأة حضرت الهیه که سطر ذاتست . بتجمع اسماء . المسافرة مسافرة بنده را در هرگز و در عرف محارثه است در شب ذاتیه . مسالک جوامع الاقنینه و آن ذکر ذات با اسماء ذاتیه دون وصفیه و فعلیه مکتب عارف با اسماء ذاتیه و شهود اسماء ذاتیه ذکر ذات باشد و ذات مطلق است که اصل جمیع اسماء است و اصل وجود تعظیم مطلق است که متبادل جمیع اوصاف حق است . اما اگر شما گویند او را بعلم یا وجود یا قدرت ، تو نیم او را قید کرده

له ع : ملکوت خافض ؛ م : ملک ؛ ع : سیر ؛ ع : قرار و اصلی ؛ ع : المدد الوجود

هه ع : روحانیات ؛ ع : قرآن ؛ ع : کذا در ص ۳۱ و ط ۹۷ ؛ و در ط ۳۰ : هم بحال کلیه ؛

ع : صحن مجالی این و فقره که از یک زدن کم باشد کلیه ؛ م : صحن حجاب کلیه این و قصر

که از یک زدن کم باشد کلیه ؛ ع : حضرت تبیین ، حاشیه ؛ ع : کذا فوق ؛ ع : هم ام : متداول ؛

م : متداول ؛ ع : قدرت

باشند مجموع بان وصف، اما اگر تنها گریز حق را با سماء ذاتیه چون قدوس و مسبح و سلام و غنی و امثال آن
حق را شناخته باشند و مجموع اسماء . مستوی الا سم الا عظم بیت الحرام است که وسیع الحق است یعنی
دل کامل صاحب مستند . الطهرت حضرت و احدیت است که فضای جمیع اسمای الهیه است . المستحکم
فانی در ذات احدیت بحیثیتی که باقی نماند از رسم . المسئله الخامضه اعیان ثابته که صور اسمای الهیه
در حضرت علیه باعتبار احدیت وجود عین واجب الوجود اند . المستتر کینه که او را خدای تعالی مطلع کرده اند بر سر قدر
لاجرم مطالعه نماید که حرم مقدور است واجب بود وقوع آن در وقتی معلوم ، و بهر چه نسبت فتنه است وقوع
آن حال رسول الله صلی الله المقدور کائن . مشارق الفج تجلیات اسمائیه اند و تجلیات اسمائیه نتایج اسرار غیب
و تجلیات ذات اند . مشارق شمس الحقیقت تجلیات ذات جل از خدای نام در عین احدیت جمع . مشارق الضمائر
مشرقی که الله تعالی مطلع گرداند بر ضمائر منی آدم بقتل شرق تجلی اسم اباطن چنانکه میخ و بوسعه الباطن مشرف بر الوان بودند .
المضاهات بین الشیون و الحقائق ترتیب حقایق کونیه بر حقایق الهیه اند که اسماء اند و ترتیب اسماء بر شیون ذاتیه ،
لاجرم الوان ظلال اسماء باشند و اسماء ظلال شیون . المضاهات بین الالوان انتساب الوان است بحرف ثابته یعنی
حضرت و جوب و حوت امکان و حضرت جمع میان و جوب و امکان و هر چه در الوان است اگر نسبتش با و جوب اقوی بود
اشرف اعلی باشد چنانکه علیه و اعلی انسانیه اگر نسبتش با امکان اقوی باشد اخس و ادلی باشد چنانچه منطوق و مغریه و بسیط
و مرکب ، و هر که نسبت او بحرف جمع باشد حقیقت انسانیه ، و هر انسانی که با امکان اسیر الله و احکام کثرت در و
اغلب باشد از کافران و مجربان و اگر بجانب و جوب اسیر بود و احکام وحدت در و اغلب باشد از سابقین و مدققین چون
انبیاء و ادبای ، و اگر تساوی بود در جهان کان مقتصر امن المومنین و بحسب اختلاف الملیل الی احدی الجحمتین اختلاف
المومنون فی قوت الایمان و ضعفه . المطالعه توقیعات حق است عارفانرا . استادی حکم سلطانی دارد سوال
از عرفان و آنچه راجع بود حوادث و مطالع الملاقئ میکند بر اشراق مشاهده در زمان طوابع توقیعات و ببادی بروق .

له ع : بجمع له ع : بجمع له ع : الحرم له ع : وسیع له ع : مسند
له ع : واحدی له م : مانده له م : ندارد له م : باقوی له م : شده
له ع : سین ؛ حاشیه ع : اسیر له م : الملیل لاحد الجحمتین ؛ ع : الملیل الی
احدی الجحمتین ؛ م ۹۵ : الملیل الی ... له ع : اختلاف المبین ؛ حاشیه ع : اختلاف
المومنین له ع : و از و از له ع : استشرق له ع : طالع

المطلع شهور و تنظم در وقت تلاوت قرآن او که متجلی است بصفت^۱ که مصدر رکن این است لکن قال الامام جعفر صادق علیه السلام
رحمة الله قد تجلی الله لعباده فی کلامه و لکن لا یبصر و یبصرت الیهیت صی مصدر تلک الکلامه ، و گفته اند که
روزی امام در محبده در اوضاع و نحوه نشسته چون باز آمد از آن حال سوال کردند ، فرمودند ما زلت الیک آیته فی اسمی من المتکلم^۲
و شیخ الاسلام شیخ شهاب الدین سرور دی قدس الله سره فرمود که لسان امام در آن وقت چون شجره موسی علیه السلام بود در حال
ندای فی انا الله از شجره و مشاهده که مطلع الم باشد زیرا که مقام شهود حق است و در مرتبه که متجلی بود بصفتی که آن شیئی فطرت آن
صفت است چنانکه وارد است در حدیث ما من آیه الا و لها طهر و رطن و لكل حرف حد و لكل حد مطلع .
معالم اعلام الصفات و عزت شیخ نعت الله ولی فرموده اند که ازین مراد اخصای شریف است چنانچه عین و اذن که
معانی را اصول و صفات ظاهر میشود باین محل ها و معلوم محل ظهور که عالم الذین و عالم الطریق العلم الاول و مسلم الملك آدم^۳
است علیه السلام لقوله تعالی یا آدم انبئهم باسمائهم . مغرب الشمس استار حق است بتخصیصات او و اختفای روح
بجسد . مفتاح ستر القدر اختلاف استندادات اعیان مکن است در ازل . مفتاح الاول اندراج جمیع
اشیاء است در غیب الغیوب یعنی احدیت صرف چون شجره در ذات و قسمی بالحدوف الاصلیه . مفرح^۴ الاخران
اجراح مفرح الکروب ایمان بقدر اخراج مفرح احزان است . المفیض رسمی است از اسمای بنیای علیه السلام
زیرا که تحقیق با ساء الله تعالی و منظر اخلاصت نور هدایت بر دو واسطه . مجموعه المقام استیفاء حقوق
بر اسم است که اگر استیفاء حقوق مغزی که در ویست فرماید ساکن ترقی نتواند بر مقام فوق ، همچنانکه
اگر تحقیق نیاید بقصاحت صحیح ، بنود او را توکل ، و اگر تحقیق حقیقت توکل نیاید ، صحیح نیاید ، صحیح
نباشد او را تسلیم ، و المسلم جبراً ، و مراد از استیفاء آن نیست که باقی نماند با ساکن بقیه از درجات
مقام سافل تا ممکن بود ترقی بمقام عالی ، بلکه اکثر تقایم سافل و درجات رفیه آن مقام در مقام عالی درک
گردد بلکه مراد تملیک ساکن است و نبات در آن مقام بحیثی که حال او شود و اسم آن مقام بحصول معنی آن برو

۱ ع : بصینه ۲ ع : الهی ۳ ع ، ضم ۴ : الدرایة ۵ ع : الملاء ۶ ع : کذا فی الاصل ؛
ضم ۳ : مفرح الاحزان مفرح الکفرة ایمان بقدر مفرح اجراست ؛ ضم ۹۷ : مفرح الاحزان مفرح الکرون
ایمان بقدر مفرح احزانست ؛ ضم ۱۰۱ : مفرح الاحزان مفرح الکرون ایمان بقدر مفرح اجراست ؛
حاشیه ضم ۱۰۱ : مفرح الکفر و الایمان مفرح الکرون ایمان بقدر مفرح اجراست ۵ ع : ندارد
۶ ضم ۳ : الجواد

صادق اید تا اورا قانع و متوکل خوانند رسم مع المسمی ، و مقام را مقام گویند بحسب احوال و منزلت در وی .
 مقام تنزل الربانی نفس رحانی است یعنی ظهور وجود حقانی در مراتب تعینات . ^{سجده} المکانیت منزل که
 ارفع باشد از منازل عند الله و المخلوق مکیند بر مکانیت کما چنانکه حق اشارت فرمود تهور تعالی فی مقعد صدق .
 المشاهدت بطلق علی رویه الاشیاء بدلائل التوحید و بطلق باز اعرار و بینه الحق فی الاشیاء
 و بطلق باز اء حقیقه الیقین من غیر شک . ^{سجده} المکاشفه بطلق باز اء تحقیق الامانه بالفهم و
 بطلق باز اء تحقق زیاده الحال و بطلق باز اء تحقیق الاشارة ، المرید بطلق ویراد به انانیت
 ارادته فانه مرید بارادة الحق و بطلق ایضاً ویراد به المنقطع الی الله بالاسم و قبل الجرد عن الارادة .
 المراد هو المجزوب عن ارادته مع هذه الامور فهو تجاوز الرسوم و المقامات من غیر مشفقه . المحو رفع اوصاف
 العادة و قبل ازالة العلم و قبل ما نشره الحق و نقاه . المجاهدت حمل النفس علی الشاق البدنی و مخالفة الهوی
 علی کل حال . المکر ارادة النعم مع الخلف و التباء الحال مع سوء الادب و اظهار الآیات و الکرامات
 من غیر امر و لا جبر . ^{سجده} الملک عالم شهادت است که عالم محسوس خوانند . الملکوت عالم غیب در مقابل ملک افتاد
 نه غیب مرف . حضرت قدوة اکبری میفرمودند در حین ملازمت شیخ عبدالرزاق کاشمی از ملکوت استفسار کرده بودیم ،
 فرمودند که در اصطلاح بعضی وارد از وی عالم معانی که در مقابل عالم قوت افتاده است و نزد این فقیر و احدیت که
 اعیان ثابتة نظر و سیت و حوت اجمالی را گویند . آنهم احتمال دارد که حضرت و احدیت است و نبینا ^{سجده} صلی الله علیه وسلم
 که واسطه افاضت حق است و علی ما نشاء عباده مدد یفرماید مومنین و مومنات را بنور ولایت . ^{سجده} المناصفه
 از صافی است که حسن معاد با حق و خلق باشد و نزد این فقیر نمازده است که بیان جابجین است . ^{سجده} المنهج الاول
 انتشار جمیع صفات و اسماء است در رتبت ذات و اهل نظری که بنیاشده باشد منور رتبه اسماء و صفات در جمیع
 رتبه ذات بدستی که راه نموده باشد او را با قرب سبیل و در ^{سجده} منهج اول . حضرت قدوة اکبری میفرمودند که مراد از

۱۰۰ ع : المکانیت ۱۰۰ م : باناه ۱۰۰ ع : و لا حسد ۱۰۰ ع : این هم
 ۱۰۰ م : بمد اللهم نبینا صلی الله علیه وسلم ، اللهم ام : حمل اللهم نبینا صلی الله علیه وسلم
 ۱۰۰ ع : آیات ۱۰۰ ع : ایتان ۱۰۰ ع : "در رتبت ذات ... اسماء و صفات" ندارد

منهج اول سفر اول باشد و حضرت شاه نعمت الله ولی میفرمودند بابت سادگ است در آغاز سلوک . درین مختص
 هر چه از پاری مذکور میگردد هم از شاه است که این گدا آورده است و معنی از اصطلاح کبیر حضرت شیخ صدر الدین
 خرمیزی قدس الله سره . منقطع الاشياء حضرت وجود و حضرت جمیع میشوند . منتهی المعرفة حضرت
 واحدیت است . حضرت قدوة اکبری میفرمودند اگر چه سلوک جمیع سالکان تا مرتبه واحدیت است ممکن نزد این فقیر که
 اشرف است تا مرتبه وحدیت^۲ . ولی اکثر از عرفاء را غریب خواهد نمود ، از مقامات حضرت غوث الثقلین ظاهر شده باشد
 من لم یفقه لم یدر

داند کسی که لذت دین می چشیده است

حضرت واحدیت نقضای غیر است باعتبار نقضای نفس رحانی . المناسبة الذاتیه بیان حق و انسان کامل ثابت
 است از دو وجه از جهت ضعف تاثیر رایت او را بجای و تعیین یحیی که کسب نتوان کرد صفتی که قاصر باشد در تقدیر
 او بغیر تعیین که قاصر نیست در عظمت و جبران و وحدانیت حق و خلق او از اثر احکام امکان و خواص و مایه این
 است و جمیع از وجهین مناسبت منزه با حق ، و ثانی انصاف منزه است بصفت حق و تحقق با ساد الطیبه و اگر اتفاق
 افتد مناسبت بوجه اول بغیر انسانی محبوب باشد مقرب و حصول مناسبت بوجه ثانی بغیر اول محال و در هر دو امر درایت
 کثرت ، اما در امر اول بحسب شدت غلبه نور وحدت بر کثرت و ضعف غلبه وحدت بر کثرت و قوت استیلای
 احکام و جوب بر امکان و ضعف آن ، در امر ثانی تحقق او بجمیع ما تحقق بعضی بغیر بعضی از مناسبت وجهین
 حاصل شود از وجه اول که لایزال است محبوب حق و مقصود و بعینه باشد و از حیث حقیقت برزخ البرازخ و مراتب ذات
 الوهیت معاً باشد . المنازلة قال الشيخ فی الفتوحات اعلم ان المنازلة فعل فاعلین ههنا و ههنا تنزل
 من اثنين کل واحد یطلب الآخر یشتغل علیه بمشغول فی الطريق فی موضع تعیین فیستقر تک
 المنازلة یطلب کل واحد لهذا النزول علی الآخر و هذا النزول علی الحقيقة من العبد معبود و انما سمنیاه

که ۳ : واحد نیست ۴ : وحدت است ۵ : ضم ۶ : اشاره ۷ : حضرت

۸ : مناسبت ۹ : حصه ۱۰ : حاشیه ۱۱ : حسنیه ۱۲ : معنی

۱۳ : معنی

نزولاً لکونه یطلب بذاتک الصعود والنزول بالحق . المحیون^۳ ملکه^۴ میبینه اند در شهود جمال حق و از
 غایت شدت اشتغال بمشاهده حق نمیدانند که حق تعالی آدم را آفریده است یا نه ، چون از غیر حق غایب اند و کلف
 نبوده اند . مسجود الموت موت اختیاری بقمع هوای نفس است و اگر نفس صبر بر نیاید پس ملکه^۵ ملذات و شهوات نفسانی
 و تقصیبات بدنیه مراشیه^۶ اهل شود بجهت تنطیه و جذب کند نفس را ملقه^۷ بمرکز خود ، لا جرم دل را محض نفس ملقه^۸
 بمیرد از حیات حقیقت علمیه محبت جمیده ، و اگر نفس تمعیر^۹ و از هوای خود باز گردد و محبت اصلیه^{۱۰} مقتضی
 حب الوطن من الایمان با عالم قدس و نور زنده شود بحیات ذاتیه ، و از حضرت امام جعفر صادق مروی است
 که موت قوی^{۱۱} است کما قال فتوبوا الی بارئکم فامتکوا الفسکم ، مراد از جوادا بر نیز مخالفت نفس است .
 الموت^{۱۲} الا بیض مراد از این رنگی است من ماتت بطنه فی ضیاء . الموت^{۱۳} الا خضر پرشین
 مرتفع است از فرق ملکات^{۱۴} و قناعت از حبس جیل^{۱۵} به حق و بیل . الموت^{۱۶} الا حمر مخالفت نفس است .
 الموت^{۱۷} الا سود احوال وادی خلق است بی فرج و الم با آنکه ملذذ یابد اگر از محبوب بینه و کل مانع^{۱۸} المحبوب
 محبوب ، قیل غناست در محبوب بشهود وی از وی برویت فناء احوال در محض محبوب بلکه برویت قنای نفس خود
 و النفس فوق در محبوب . اگر نفس بموت اسود بمیرد دل زنده شود . المیزان^{۱۹} احوال شدید و احوال
 صغیره وزن توان کرد از اعداد و آن عدالت است و فعل وحدت حقیقت^{۲۰} کثرت است بر علم شریعت و طریقت
 و حقیقت^{۲۱} و تحقیق^{۲۲} باین علوم بعد از تحقیق عالم بود بتجام احدیت جمع و میزان اهل ظاهر شریعت است و میزان
 اهل باطن عقل که منور بنور قدس است و میزان ظهور علم لطفیت است و میزان خالص الخواص عدل الهی و
 تحقیق^{۲۳} بعدل الهی منصبی است از صاحب انسان کامل .

شرف النون :- النبوت : اخبار است از حقایق الهیه یعنی از معرفت ذات حق و اسما و صفات
 و احکام او تعالی و تقدس ، و آن به دو قسم است یکی نبوت تعریفی که اخبار است از صفات ذات و اسما و ذات^{۲۴}

۱ : مکنون ۲ : م : المیون ۳ : م : نکند ۴ : م : دل را دل تقیض بمعنی

۵ : م : برادر ۶ : م : دیده ۷ : قرآن البقره ۸ : م : ملکات بمعنی پوشیده

۹ : بیکاره (فرانسس) ۱۰ : و بیل بمعنی سنگین (فرانسس) ۱۱ : م : بتجمع ؛ علم ام ، علم ۹۷ :

۱۲ : م : تحقیق ۱۳ : م : تحقیق ۱۴ : م : تحقیق ۱۵ : م : تحقیق ۱۶ : م : تحقیق ۱۷ : م : تحقیق ۱۸ : م : تحقیق ۱۹ : م : تحقیق ۲۰ : م : تحقیق ۲۱ : م : تحقیق ۲۲ : م : تحقیق ۲۳ : م : تحقیق ۲۴ : م : تحقیق

دوم نبوت تشاریع که اخبار است ازین مجموع با تبلیغ احکام و تادیب با خلق و تعلیم حکمت ، و اشخاص این بسیار است و این نبوت مختص است بر سالک . النفس تروج تلوک است بمطائف مغیوب و محب را النفس است المحبوب .

النفس الرحمانی وجود اضافی است که وحدانیت بحقیقت کمتر بنفیب معانی یعنی احکام ایمان در حضرت واحدیت محفانه نفس الصغری مختلف میشود بصورت حروف در مخارج و مقاطع و نفس انسانی ارسال هوای حار است از باطن فطری و اریاد هوای بارد ، و نفس سبب تروج تنفس است و نفس رحانی تروج اساء است که در تحت حیطة اتم الرحمن داخل بود . النفس بخاریست لطیف و خوش جوهرست شریف حامل قوت حیات و حس و حرکت ارادی است و علماء او را ارواح حیوانی میخوانند و واسطه است میان نفس فاطمه و بدن و در قرآن موسوم است بشجره زیتونیه و موصوف بمبارکته نه شرقیه نه غربیه یعنی نه از شرق عالم ارواح مجرد است نه از غرب عالم اجسام کثیفه .

النفس الاکاماره ما ل بود بطبیعت بدنییه و اندر بلذات شهنشیه و حذب کفند دل بجهت سفلیه و این نفس ماوای نشر و فبع اخلاق ذمیه و اخلاقیه است قال الله تعالی ان النفس الاماره بالسوء . النفس اللوامة نفس که بنور دل هدایت یابد و از خواب غفلت بیدار گردد و باصلاح خود متزدد بود میان ربوبیت و خلقیت و اگر بحکم ظلمت سیئه ای از وحدانیت خود تدارک کند و بنور شهنشیه الهی ملبذات نماید و از سیئه نفسانی باستغفار بزرگاه رحیم غفار و احبت فرماید ، ازین سبب الله تعالی او را انقسم گردانید خود تعالی الاقسام بالنفس اللوامة .

النفس المطمئنة از ما من تلبیس صفات ذمیه منسلخ شده و بخلوت لطیف اخلاق حمیده ملبوس گشته و توجّه بخود بجهت دل بکلیه و مسالیه فرمود در ترقی بنهایت جناب اقدس که منزه است از خجاست در حق ظلمانیه و مواجبت نماید بر طاعت پروردگار و بر در بارگاه رفیع الدرجات ساکن شود تا فطاب مستطاب ملک و عاب برسد یا انقیاد النفس المطمئنة الرضی الی ربک راضیه مرضیه . النکاح الساری فی جمیع الذراتی خود احسن است که حق تعالی فرمود گفت کنزاً مخفياً اشارت است باسبق خفا و غیبت و اطلاق ظهور و تعیین بر سبق ازلی ذاتی خود تعالی

۱۰ ع : تنظیم ۵ م : تروج ۳ ع : مقاطع ۴ م : حد ۵ م : تروج

۶ م : تروج ۵ ع : اشرف ۴ ع : بطبقه ۶ قرآن ۱۲ ارسف ۵۲ م : دل

۷ ع : ملبذات نفس ۱۲ قرآن ۱۹ قیامه ۲ ع : تلبیس ۳ ع : مبالو

۵ قرآن ۳۰ فجر ۲۵ ۲۸

فاجبیت آن اعراف اشارتست بامبدأ اصلی و جب ذاتی که وحدتست میان خدا و ظهور و لا اعراف اشارت است
 باین وجه و این اصل نگاه است که سایر است در جمیع ذراری و وحدت منبع حسب ظهور بشود احدیت است
 که اقتران در جمیع مراتب تعینات و مرتبه تفاهیل کلیات و وحدت حافظ کثرت است زیرا که شامل کثرت است
 در جمیع امور از پرتیانی و تفرقه و اقتران این وحدت کثرت و وحدت است و آن نگاه اول است در مرتبه معرفت
 و احدیت با حدیث وجود اضافی در جمیع مراتب اکوان مادی حصول نتیجه در حدود قیاس و تعلیم و تعلم و غذا و مشغولی
 و ذکر و انشای و این جب ذاتی تفتنی محبت و محبوبیت بلکه عالم مقتضی عالمیت و سلوکی است و این
 نگاه اول سر بیان وحدت است در کثرت ، و ظهور زمانیه موجب است اتحاد را بتاثر و فاعلیت و نفوکی و آن
 نگاه ساری است در جمیع ذراری . نهایت السفر الاول رضع حجاب کثرت است از وجه احدیت . نهایت السفر
 الثانی رضع حجاب وحدتست علمیه باطنی ه

کثرت چه حجاب وحدتش آب بر دار حجاب آب در یاب
 نهایت السفر الثالث زوال تقید است بتقیدین ظاهر و باطن بحصول در احدیت عین جمع . نهایت السفر الرابع
 رجوع از حق بخلق و الصمد خلق در حق و عین واحد را در صورت کثرت مطالع میناید و صورت کثرت در عین وحدت
 فون و اتعلم فون علم جلی است در حضرت احدیت و اتعلم حضرت تفسیل . النور اسمی است از اسماء حقیقی
 و آن تجلی حق است باسم الظاهر معنی وجود ظاهر در صورت مجموع اکوان و اطلاق میکنند بر چه پدید میشود از علوم ذاتیه
 و ارادات الهیه که مرید کن باشد . نور الانوار حق است که نور جده انوار است و آن عین ثابت باقیست .
 شرف الواو :- الواو وجه مطلق در هم . الواحدیت اعتبار ذات است از آنرو که استار اسماء
 و احدیت اسماء ذات است و تکثر اسماء صفیات است . الواحد رسم ذات است باین اعتبار . الواو در
 آنچه نازل شود بر دل از معانی از عمل از عبد . الواو آنچه فرود آید بر دل از عالم غیب بهر طریق که باشد از

ه : ع : حسب ه : ع : عین ه : م : تائیت ه : تثلث ه : حائیه ع : کذا فوق

ه : ع : تعبد ه : ع : بعندین

معانی . واسطة الفیض و واسطة الوجود انسان کامل است که راجع باین خلق و حق میباشد
 طریقی که افعال اللہ تعالیٰ . الوتر ذات است باعتبار سقوط اعتبار آنرا بحالتی است زیرا که احدیت نسبتی ندارد با غیر
 بلکه هیچ شیئی را با نسبتی نیست . الوجود و بدان حق است ذات او بذات او باین معنی حضرت جمع را حضرت وجود
 گفته اند . وجهی غایت جذبه است و سبک این مرد و از هدایت وارد بود . وجهی الاطلاق و التقید
 اعتبار ذات است بحسب سقوط جمیع اعتبارات و اعتبار ذات است بحسب سقوط جمیع اعتبارات مطلق زیرا که ذات وجود است من حیث هو ، هو
 وجود ذات است بحسب سقوط اعتبارات مطلق یعنی حقیقی که با هر شیئی از غیر تفاوت ^{ست} . بحسب عدم محض ، لا بزم وجود معارف نمی باشد که با او
 موجود بود و بخود معدوم و غیر محشی است از غیر زیرا که غیر وجود ایمان میدهد و اگر وجود جدا شود از شیئی آن شیئی موجود نباشد .
 و المعدوم پس بنی منزه و اشیا بر وجود موجود اند و بخود معدوم . اگر وجود را مقید گرداند بقید مجرد یعنی بقید آن که یکن مع
 شی . محققان گفته اند هوالات مکان و ارتقید کنند باو شی ، هست او من مقید باشد چنانکه دانستی که غیر وجود است بر وجود
 موجود تواند بود و اگر تعلل کند در صورت و خود را مضاف مقید گرداند با بصورت و چون استقامت اضافت کند آن صورت بی وجود معدوم
 بود . این است معنی قول موحده که فرمود التوحید استقامت الاضافات و صادق بود که میگوید ، موجود من حقیقت واجب الوجود
 و در ممکن زائد و شک نیست که موادیه و انسانی و انسان غیر وجود ایشان راست . وجه الحقی حضرت شاه نعمت اللہ
 فرمودند هر چه بینی بوج حق هم او است زیرا که هیچ شیئی را حقیقتی نیست الا الحق ، حقیقت حق است نزد اهل صفاتی و عین حق
 که یقیم هم اشیا است و هو القیوم قال اللہ تعالیٰ اینها تو لو افتم وجه اللہ . اصل نظر من بنظر کشف قیومیت حق را در
 هم نشاء مشاهده نماید . وجه جمیع السابدين ترجمه عالم بود بصفت او و حق حضرت ارحیت . الوفا نفس طهرت
 که ملک عالم است و روح محفوظ و کتاب بسین . و راء اللبس حق است در ذات احدیت قبل از واحدیت زیرا که حضرت واحدیت
 حضرت ثانیه است و بعد از این حضرت بلعین معانی اسماء و صفاتی ایمان بعد از آن بصورت روحانیه آنگاه بصورت ثانیه افر بصورت جسمیه
 الوصف الذاتیة الحق احدیت جمع است و موجب ذاتی و عین از عالم است . الوصف الذاتیة للخلق امکان ذاتی و

ل: ع: ندارد ل: ع: مفارقت ل: ع: که غیر مرادیه و غیر وجودیه قرآن البقرة ۱۱۰

ه: ع: قیومیت حق ؛ م: "حق" ندارد ه: ع: جمع ه: ع: الرئی ؛ حاشیه ع: -

الوقار ه: م: قالب

فقر ذاتی . الوصل وحدت صقیق است و اصد بیان بدون ظهور و تعبیر کرده اند وصل را از سبق رحمت محبت خوانند
 حقیقی فرموده است ان عرف خلقت الخلق و تعبیر کرده اند از قیومیت انشا و را زیرا که از قیومیت حق کثرت وصل می یابد
 بعضی بعضی بالفصل تراها هوین حد و تھا ، فرمود من عرف الوصل من الفصل والحركة من السكون فقد بلغ القرار
 فی التوحید . در ادب حرکت سلوک است و سکون قرار در عین احدیت ذات و تعبیر کرده اند بر وصل از قنای عابد در اوصاف حق
 و آن تحقق است با سواد الله تعالی که سبب است با حصاء اسماء کما قال علیه السلام من احصیها دخل الجنة . وصل الفصل
 جمع فرق است و آن ظهور وحدت است در کثرت زیرا که کثرت فاعله است آنچه وصل وحدت کثرت است که بتجلیات که
 بموجب تنزیع ظهور وحدت است در فوائد مختلف چون اختلاف وجه واحد در رایای متعدد . وصل الاصل
 بازگشتن بعد از ذهاب و عروج بعد از نزول و هر واحدی از ما تنزل کرده است از اعلی مراتب که عین احدیت است
 و آن وصل مطلق بود در ازل بادی اصبوح که عالم عناصر است و بعضی از بنی آدم آفات کرده اند در غایت حقیقت تا
 خورقند با سفل السافلین و بعضی رجب فرموده اند سبک السیر الی الله و فی الله با تصاف بصفات الحق و فنا در
 ذات تا حاصل شود او را وصل حقیقی همچنانکه بود در ازل . الوفا بالعهد فروج است از عهد عمری که با
 رب خود بسته بود در زمان اقرار ربوبیت در جواب است بر کلم . الوفا بحفظ العهد التصرف باید که ترک
 عبودیت نمی و غافل نباشی از عجز خود در اوقات اعطاء و تصرفات و فرق عادات . الوقت حاضر وقت باید تا
 حرج بر تو روی نماید در حال اگر بتصرف حق است بی کسب خلیک رضانا بحکم وقت باشی و نیز در خاطر خطور نکند
 و اگر متعلق یا بی کسب خود آنچه اهم است اختیار کنی و نگذار ماضی و مستقبل ضائع کرده در حالت فوت شد زیرا که
 تدارک ماضی و مستقبل ضائع کردن است وقت را که الصوفی ابن الوقت ، باید که حال را دریابد . الوقت الدائم
 آن دائم است . الوقفه توقف بیان در مقام از برای آنچه باقی است از حقوق تنویر مقام اول و سینه و آنچه
 ترقی کند بارادت نهانی . الواجد مایه صارف القلب من الاحوال المغیبة له عن الشهود الاول . الوجد الرقی

ع : تنزیها ع : حدتها ع : الوصل ع : کثرت و اصد و فعل است با اتحاد
 کثرت بوحده همچنانکه فصل وصل ظهور کثرت است در وحدت زیرا که کثرت فاعله است آنچه وصل
 وحدت کثرت است که بتجلیات ... ع : کثرت ع : ع : بروج ع : جمع احدیت
 قرآن م : م : معلق م : ندارد م : "عن" دارد

الصالح با اراد حق است ، که اراد تو را در حق بود . مسمی ولی و والی در طریقه معانی مذکور شد .

شرف الهاء :- الهاء : اعتبار ذاتست بحسب حضور . الهواء اعتبار ذاتست بحسب غیب و فقد الهاء ماده است که تصور صور اجسام عالم در و پیدا میگرداند و او را خفا گویند و حکم او را هیولانی میخوانند و حضرت امام او را هیولان فرموده . الهیولانند و قبل اسم هر شیئی که در صورت^۱ ، و هر باطنی که در صورت ظاهر میگردد او را هیولانی میخوانند . الهجوم مایه در علی القلب بقوه الوقت من غیر قضع منك . الهبط حی اثر مشاهده جلال الله فی القلب و قد يكون عن البجال الذی جمال البلال . همت الا فاق اول همت درجات است و این همت باعث بر طلب باقی و ترک فانی . همت النفس درجه ثانی از همت است و صاحب این همت را خاطر متعلق بود بوجد عمل و دلش مشغول بتوقع و عده فردا از قرب بعمل ، لاجرم طلب مشاهده حق کند بلکه تعبیر الله کند بامید احسان . همت ارباب الهیوم العالمیه درجه ثالث از همت است و همت علیه ارباب هم متعلق نگردد الالباق و ملتفت نشود بغیر او و این مرتبه اعلی همت است بلکه راضی بنور یا حوال و صفات و ترقف نماید با سماء و صفات و نظر نماید الالبین ذات . الطوی میسر نفس بمقتضیات طبع و اعراض از جهت علیه سبوی منطویه و نیز با فراط صحت تعبیر کند الهویه الحقیقه فی عالم الغیب . اطلعت یطلق بانرا تجرید قلب النبی و یطلق بانرا صدق المرید و یطلق بانرا جمیع الهیوم بمعناء الا یام .

شرف المیامی :- المیامی : قوت الحراء و نفس کلیدیست که ممتاز است نور بطلعت تسع بجسم خدوت عقل معارف که معبر است بدرة البیضاء . المیدان اسباب الهیه اند تقابل در چون بتبین فاعل و قایل ، ازین جهت حقیقی لغت ما منعک ان تسجد لما خلقت بیدي و بعضی بحضرت و جوب و امکان تعبیر کرده اند و حق آنست که تقابل رسم است چه فاعل تقابل میتوان یافت چون جمیل و جلیل و در تقابل تعالی محال توان دید چون راجی و خائف . لیوم الجمع وقت نهی و وصول بتبین . لیوم العید وصول ساکن : جمیع الجمع و همان عید مذکور . الیقین یقین را مراتب برد از اصل شریعت و طریقت و حقیقت بقائید و احوال و وصول الیقین در حال مشاهده ، درین

۱ ه : هباء ۲ که در فی الاصل و ع و ضم ۲ و ضم ۹۷ ؛ ولی در ضم ۳۱ چنین است که الصح منیایه :-
که در صورت هر باطن که ظاهر میگردد او را هیولانی میخوانند . ۳ ه م : تصنع ۴ م : المشاهده
۵ م : شل ۶ که در فی الاصل ؛ و ضم ۳ ، ضم ۴ ، ضم ۵ ، ضم ۶ ؛ لای ؛ ۷ ه م ۳ : بفصار ؛
ضم ۳۱ ، ضم ۹۷ : بضیاء ۸ ه ع : قوت ۹ ه ع : قایل و قابل قایلها ۱۰ ه قرآن ۲۳ م ۷۵

دار صمیمین یقین است و رویت موقوف بر فردا حال علیه السلام الیقین ایمان کله و حال ابوسعید خدری العلم ماستوعک
 و الیقین ما عملک و حال ابوسفور الطوسی یحتاج الفقر الی اربعمه اشیا علم یسوسه و ذکر یونسه و ورع
 بحجره و یقین محمد ^{صلی}
 گزیده مقداول در کتب صوفیه و رسائل طائفه علیّه بود بطریق ایجاز و اختصار مذکور شد.

له ع: یسوسه له ع: یونسه له ع: و دع له ع: بحجره

۲۲۹ لطیفه هشتم

در بیان معرفت راه سلوک سلسله تربیت و وجه خاص و محبت طلبانی و نورانی و انواع تجلیات
و تلبیس ابلیس

قال الاشرف السلوک هو الخروج عن الصفات البشرية والدخول فی مقامات العلیه .
حضرت قدوة اکبری میفرمودند که سلوک هر طائفه مختلف است . چون مقصود این جابیان سلوک صوفیه و طائفه علییه
بود شروع کردن بسلوک مذاهب دیگر اصاعت وقت دانسته .
حضرت نورالعین بفرض رسانیدند که در کلمات شایخ افتاده است الطرق الی الله بعدد انفس الخلائق ، و در جای
دیگر آورده اند راه حق تائی نه در شرق است نه در غرب و نه در عجم نه در عرب است بیکه در دل بنده است ، ظاهر
درین دو کلمات شایخ تعارض ینماید ، چه از قول اول عدم انحصار مفهوم میگردد و از کلمه ثانی وجود حص معلوم .
پس توضیح بیان مفهوم بیکدیگر چگونه باشد . حضرت قدوة اکبری میفرمودند که مراد الطرق الی الله بعدد انفس الخلائق
طرق کثیره نیست که بدان سلوک کرده شود بیکه راد از وی وجوه ان حق است و سبک را در هر نفسی برویت صنایع اطی
و بدایع فاضله که قال امیر المؤمنین علی رضی الله عنه ما رأیت شیئاً الا کلا و رأیت الله ذنبه .
پس مرصع صوفی را چون راهی است بسوی صنایع خود صراحتیه قول شایخ سائغ الطرق الی الله بعدد انفس
الخلائق .

خفی علی شیء له آیه قدل علی الله واحد
گرچه خفی کج خوش فرموده است

هر آنچه آفریدست بینده را نشان میدهد آفریننده را
چون معلوم شد که درین طرق غیر مستحکم سلوک نمیتوان کرد پس نمائند سلوک الله براه دل و این سلوک راه

له ع : و مشاب تکرره اصاعت ... له م : کثرت له م : حقیقت له سائغ بمعنی گواریا ، خوش مزه (فرانس)

له ع : حصر

مشایخ علی منہج التفصیل مشرب بسیار نموده اند و هر چند که مشرب بشمار بیشتر گفته اند و لیکن آن هم مشرب کثیره و مذاهب کثیره منحصر اند بدو مشرب یکی سلوک سلسله تربیت ، دوم سلوک وجه خاص ، و مشرب ابرار و اخیار و شطار و جزء آن داخل سلوک سلسله تربیت اند و بیشتری از اولیای اکمل و جمعی از عرفای مکمل سلوک سلسله تربیت بمقصد رسیدن اند و کار ایشان بسرحد وصول انجامیده و اندکی از مشایخ بعضی مریدان و طالبان خود را بمشرب وجه خاص سلوک گماشته اند و این سلوک کار هر طالبی نبود

مشتوق در دو عالم چون فرد شد بخوبی عاشق نشاید الله از هر دو کون فردی
 هر رویی نیارد در راه عشق رفتن در راه عشق باید مردی و شیر مردی
 و این مشرب گستانی است که هر باغبان^ع گل او بچیند و این مذهب بوستانی است که هر کس را یگان در وی نشیند^ع
 بگلزاری که گل بسیار باشد رهش از هر طرف پر خار باشد
 درین گلزار چون آرد قدم زد کسی کورا قدم افکار باشد

در سلوک اول بعضی ساکنان را چهل سال و بعضی راه بیجاہ سال گذشته که نقاب مروت مقصود را کشوده اند و حجاب روی معبود را روده و در سلوک ثانی اگر مرد پیر موافق طالع طالبی بود عنایت دشگیر مطابقی حال مصاحبی بود در اندک مدت بسرحد وجدان مقصود و عرفان معبود برسد و میتوان بود که بعضی طالبان و مریدان راجعائی درین راه بیک هفته تا بیک ماه بمنزل مقصود برسند و از دریای غیب بساحل شهود بنشانند

را هر و پیمود ره را در دو گام حاصل از ره کرد خود را در دو گام
 ذالک فضل الله یوقیہ من نشاء . و این هر دو سلوک متمسک از رسول صلی الله علیه و سلم و صحابه بوده اند و لیکن سلوک اول در کمال شریعت و معمول ، ثانی بر سبیل ندرت و سهول . حضرت ترمذی اکبری میفرمودند که هر چند که زمانه بسرحد تاخیر رسیده از خلعتی حقایق ظهور کند و سلوک وجه خاص از خلعتی محدود . اکنون شرح سلوک سلسله تربیت بگوئیم عرض بشنو :

۱ ع : کرانه اند ۲ ع : گستانی نیست ۳ ع : بوستان نیست ۴ ع : نشیند

قال الله تعالى لقد خلقنا الانسان في احسن تقويم ثم رددناه اسفل سافلين . چون شهباز حقیقت انسانی از وکر وحدت محمدانی پرواز کردند و در محرابی واحدیت پروبال انفصال از هم باز در فضای عالم ارواح چهار هزار سال شکارگاه ساخت قیل و دهر ارسال کما قال علیه السلام ان الله خلق الکلام و احل قیل و الاجساد با ربعة آلاف سنة و فی رواية الف سنة هـ

چون انسان را حقیقت همچو شهباز ز وکر وحدت خود کرد پرواز
نشین ساخته بر شاخ نمائی بباغ روح کرده باغبانی

و درین فضای شجره روح انسانی فروع کثرت بر آورده چنانچه از نور حقیقت محمدی ارواح انبیاء پیدا کرد و از ارواح انبیاء اولیاء صوید اسافت و از ارواح اولیاء ارواح مومنان و از ارواح مومنان ارواح عاصیان و از عاصیان منافقان و از منافقان کافران و شجره ارواح انسانی شیب بسیار دارد و آن مرغ روحانی بر یکی ازین شیب نشست و گذشت و آن شیب این است : عقل کل و نفس کل جوهر حیا شکل کل ازین جا که پروبال گشاده بر شاخ مثال بر آمد هـ

ز باغ روح چون پرواز کرده بگلزار مثال آواز کرده

مدتی بر شاخ وصال ترغم کرد ، از بیدای مثال بهوای اجسام آمد و فروع شجره جسمانی و دوه انسانی بسیار اند چنانکه جسم کل و عرض و کرسی و ملک و زحل و ملک مشتری و ملک مریخ و ملک شمس و ملک زهره و ملک عطارد و ملک قمر و کره ناره و کره هوا و کره آب و کره خاک و جاد و نبات و حیوان . پس حقیقت انسانی از هرات مذکور عبور کرده درین جا ظهور کرده و این موجود نیست از موجودات دیگر در غایت کثافت و در نهایت بعد از لطافت و آفرین و اسفل ایشانست ، پس هر ضیق کربوی میرسد اولاد بر رات عایه بگیزد رباحاک و آتش آنها تنصیب میگردد و آنگاه بوی میرسد که جامع ترین موجودات است و بحسب جمعیت معنوی عالمی دیگر

۱- قرآن ۳۰ التین ۴، ۵ ۲- وکر بمعنی آشیاء (اشیاء) ۳- ع : مثال ۴- که از الله اصل ؛

۵- ضم ۱۳، ۲۱ : ندارد ؛ ضم ۹۵ : لایق ؛ ۶- ع : موجودات است ۷- ع : که جامع موجودات

است از موجودات دیگر غایت کثافت و در نهایت بعد از عایه و بحسب جمعیت ...

اگر چه بحسب صورت داخل ایشان و یکی از ایشان و این را عالم انسانی گویند که عبارت از ظهور ذات است
 با حدیث جمع جمیع موجودات منطقی و عدوی و صوری و معنوی . شنوی

در آن گلزار چون کم دید آرام	نخاده روی سبوی باغ اجسام
نخال باغ را بسیار شاخ است	که بعل را در و میدان فراخ است
چو انسان شاخ پائین شجر شد	از آن هر شاخ شاخ خوش تر شد
بلی شاخی که دارد میوه بسیار	نقد سر را نشیب از بار آمار
گل گلزار انسانی عزیز است	لی بازار سببی عجیب است
ز صی باغی که از وی شاخ انسان	دهد مر باغبان را بار عریان
بسی در وی گل اسما و کلی	شگفتند از نسیم خفین از لی
درخت باغ را این طرفه بار است	که در بارش درختان و شمار است
هزاران بعل اندر باغ عالم	با سماء سکیند با هم تر نم
عجب این قطره از دریای وحدت	که در قطره بردم هوای کثرت
از این قطره چو گردد بحر مواج	دری آید که باشد دره اتعاج
اگر خواهی که در دریای عرفان	زنی غوطه چو غوا همان و همان
طلب از گوهر انوار صغین است	که بحر وحدت او را تا بسین است
نخف بحر عرفان نام دارد	درو ، بحر نخف آسمان دارد

حقیقت انسانی مذکور در مراتب مستور که تنزل فرموده هر آئینه ویرانیمینی و تقیدی روی نمود و
 بسبب آن تمین و تقید از دولت قرب و شهود دور مانده و از لذات حضور بهجور افتاد خصوصاً در انشای

له ع : جمع : ع : ندارد : ع : جسم : ع : یکی : ع : ز : هر
 ع : باغ : ع : شگوفه : ع : بار : ع : ضم ۲ ، ضم ۳ ، ضم ۴ ، ضم ۵ : درین : ع : ر
 درین فطرت چو گردد بحر مواج : ع : ضم ۳ : تمین : ع : قنی : ع : ضم ۲ : تمین
 ع : ضم ۳ ، ضم ۴ : تا بسین

انسانی و صورت جسمانی که درین جا تعیینی خاص پیدا گشت و تقدیری خاص هویدا که بسبب آن بعضی افراد انسانی بدوئی
 انانیت سرکشیده اند و خود را مستقل الوجود بدینند، از حق دوری و بهجوری نفوذ بالذات منها. در لحرای حرمان و
 بیداری صحران تماهسوار حقیقت انسانی شکا لرگیرد و در پی اوهوی آرزو و نخبه رند و لوی رهوار راه.
 انگار، ناگان شیر سعادت ازلی و ضیفم دولت لم یزلی از بنشینه عینی و تمام لاری پی روی نمود. احوال
 صحرائی و نخبه ران خود نمائی از وی بگوشه عدم در آمدند، او را سیل شکا راه احدیت و و فیانی محدث شد،
 سر ارادت بحضرت نهاد که او را زاویه خطرناک و بادیه پرباک گزرازدن تواند، موسی وار بر طور راه قدم نهد
 و دامن خطر صفتی که در شان وی فوجد عبد امن مبادنا آتیناه رحمة من عندنا و علمنا من لدنا علماً
 نزول شده بگیرد.

حضرت قدوة البری میفرمودند که شراریط اصلیت شیخی و قابلیت اقتدائی ازین آیت استخراج کرده شده است
 پس باید که شیخ باین اوصاف پنجگانه موصوف و برهان عارفانه معروف بود همچنانکه صاحب در صادمیر نماید:
 اول اختصاص عدبیت خاص من عبادنا، دوم قبول استحقاق تعاقب آتیناه از حضرت بیواسطه و آتیناه حق
 سوم خصوصیت یافت رحمة خاص از مقام علمیت که رحمة من عندنا، چهارم شرف حکم علوم از حضرت حق
 که و علمنا، پنجم دولت یافت علوم من لدنا بیواسطه که من لدنا علماً. تقریباً از تنوایات مولوی
 انشاء فرمودند:

پیر تالعبان و خلقان تیر ماه	خلق مانند نقشبند و پیر ماه
کرده ام نخت جوان را نام پیر	کو ز حق پیر است فی زایا پیر
او چنان پیر است کش آغاز نیست	با چنان در پنجم ابدان نیست
خود قوی تر میشود فخر کهن	خاصه آن فخری که باشد من لدن

ع: مستقین ع: ز صی برای الهه روشنی و تاسف حدود مستعمل است (فرانسس)

ع: محروس ع: م: رهوار را ع: کتام ع: شکا را احدیت

ع: فنا فی: را فیانی جمع فیفاء است که بیابان را میگویند (لسان) ع: م: گزرازدن ع: قرآن ۵۱۵۱۵

ع: عدبیت ع: سپید ع: کرده ای ع: این نام

پیرا بگزین که بی پیر این سفر هست پس پیر آفت و خوف و خطر
 گر نباشد سایه پیر ای فضول پس ترا سرگشته دارد باند غول
 غولت از ره افکند اندر گزند از تو داناتر درین راه پس نثرند^۱

حضرت قدوة اکبری میفرمودند چو این چنین پیر دست آید داغش محکم گیرد ، و شیخ را باید که
 اول مرید را علوم شریعی که بدان احتیاج^۲ اصلی باشد بیاموزد و بعضی از عقاید صوفیه بر سبیل اجمال
 و سیرا آگاهند بعد بهشتی که مناسب حال وی باشد استعمال فرماید . اما از هو اشتغال مرید مبتدی را
 ذکر حلی مفیدتر باشد . مرید درین اذکار و اوکار و السیر و فی السبیل و الدایم به وجه تمام اولاد^۳
 بر مرتبه حیوانیه برسد و آنچه که مکشوف سائر حیواناتست بر وی کشف گردد .
 درین منزل بود از لطف سبحان مکشوف دیده اش مکشوف حیوان^۴
 چو ازین مرتبه ترقی کند بمرتبه نباتیه برسد ، خواص نباتات را معلوم کند و تسبیح اشیا در العنوم^۵
 درین جا شد عنبر پاک ساکن بمک پر نبات مرزماک
 شده در هر زبان اسرار تسبیح به پیش فکر ساکن راه تشریح^۶

چو ازین مرتبه ترقی کند و خیمه درجای ترقی و عروج زند ، بشهر حجاب برسد ، بر حکم عزیز
 و اسرار عجیب کوی مطلع گردد ، از دغائن معادن و جواهر کان فرائض وی دیده و در^۷
 درین جا از جواهر کان اسرار به پیش جوهری آرند خروار
 ولی این جوهر کان معانی در کار جوهری نماید تو دانی

چو ازین منزل بالاتر فرام خیمه بمرغزار خاک زند ، درین جادفتری بیند پیر عجب ، و دیوانی
 باید پیر از غرائب که در و کلمات اسرار بسیار بود و حروفات آن تاری شمار^۸

۱ م : بسپزند ؛ اما نثرند ؛ فون مفتوح یا مکسوره ، بمعنی تمجید ، درانده ، همراه ، ایس ، فاعلی ،
 صنیف (فرانس) م : مبرکه م : ع : ندارد م : ع : ندارد م : کنانی ابدی ؛
 ع ، مخ ۹۷ : بر نبات ؛ مخ ۱۰۰ : هم ۱۰۱ : بمک بر نبات ذره ، مک م : در بر زبان ؛
 م : ع : مرتبات

بافر خاک چون بر پشت خیزد^۱ عجایب دید شهری خورد اوزد^۲
 چه نادر سکن انواع اصناف^۳ که بنود همچو او در هیچ اطراف^۴
 چه سیرغ درون قاف منظر^۵ رسیده صیبت او در هفت کشور^۶
 چون ازین رتبه عبور کند گشتی سلوک را در دریای آب اندازد و در ملزم و جملنا من الماد کل نمی آید^۷
 شنا کرد و زورق بصفت اکارض علی الماء بسناحل حاصل پیوندد^۸
 چه گشتی را در آب انگذ ملاح^۹ دریای عیان شد غرق ارواح^{۱۰}
 چه دریای که او را غصبت پایاب^{۱۱} بهر سو آشنا رو کرد غرقاب^{۱۲}
 چون رخت ساک از دریای آب بساحل هوا رسد گذر بمال می افتد که جز باد هوای لطافت از آن گلزار نمی آید
 و وای نسیم لطافت از آن سخن زار نمی بر آید^{۱۳}

چه در بحر هوا انگذ زورق^{۱۴} جنان یافت جمله ظل بریق^{۱۵}
 بهوای هوا ز آبخا گذر کرد^{۱۶} بصورت های غیبی در نظر کرد^{۱۷}
 همچنین رتبه به مرتبه بکس نزول عروج میکند ، هر چند که ساک را ثافت و تقید کمتر ، لطافت ظاهر و
 وسعت بیشتر ، نسبت با مراتب عالیه کمتر ، علم و ادراک شاملتر ، تا حدیکه همین ثابت خود برسد و اسمی که عین^{۱۸}
 ثابت وی نظر آنست بصورت استعداد کلی هیولانی الوصف بر وی تجلی گردد .
 بیاید دانست درین حضرت عین ثابت ساک یکی ازین مراتب مکانه خالی بنود : یکی آنکه عین ثابت وی^{۱۹}
 جامع بود در جمیع اعیان ثابت و شامل بود همه صور علمیه را همچو عین ثابت بنوی علی الله علیه وسلم و بعضی مساجان^{۲۰}
 کامل و ساکنان کمالی که بی بر پی وی سلوک کرده اند ، پس نفس اطلاق وی بر عین ثابت خود هر آئینه اطلاع^{۲۱}
 باشد بر جمیع اعیان ثابت و احکام و آثار الثبوتی ازین اکانزل الی الابد . گوشه نشین گنج مکرزین جا نشان^{۲۲}

۱: بر پشت ۲: خورد ۳: انواع ۴: در هیچ اطراف ۵: منظر ۶: در هفت کشور ۷: جملنا من الماد کل نمی آید ۸: پیوندد ۹: ملاح ۱۰: غرق ۱۱: پایاب ۱۲: غرقاب ۱۳: و وای نسیم لطافت از آن سخن زار نمی بر آید

۱۴: در بحر هوا ۱۵: جنان یافت ۱۶: بهوای هوا ۱۷: بصورت های غیبی ۱۸: عین ۱۹: یکی آنکه عین ثابت وی ۲۰: مساجان ۲۱: اطلاع ۲۲: گوشه نشین گنج مکرزین جا نشان

۲۳: م : بباد آنست ؟ ۲۴: از مراتب شکایت ۲۵: م : شامل ۱

۲۶: بی پری ۲۷: مکرر در اینجا

داده است :

در آن دایره گردش راه او نمود از سر او قدمگاه او

یکی از شاگردان او صلی الله علیه و سلم که در یک سلوک خود را بر اثر قدم مبارک رانده صاحب مفهول رست که از مقام حبیبیت خود خبر
 مسیده کشف الله عن بصری و بصیرتی و خیالی فرأیت بین البصر ما لا یدرک الا به و رأیت بین البصیرة ما لا
 یدرک الا به و رأیت بین الخیال ما لا یدرک الا به فصار لی مشهوراً و الحکم المتخیل المتوهم بالتعلیل موجوداً فقلت
 قد رین اتبعه و هو الرسول البعوث ای محمد صلی الله علیه و سلم و شاهدت جمیع الانبیاء کلهم من آدم الی محمد علیه السلام
 و أشهد فی الله تبارک المومنین بهم کلهم حتی ما بقی نعیم من احد ممن کان و ینکون الی یوم القیمة فاصم و عالمهم و
 رأیت مواقب الجماعة کلهم فعلت اقترارهم و اطاعت جمیع ما آمنت به بمجمل مما هو فی العالم العلوی و شهادت
 ذاک .

دوم آنکه عین ثابته ساکنه بعضی از اعیان ثابته را جامع بود پس اطلاع او درین مقام بعضی از افراد عالم بر فی از
 احکام و آثار آنها بیان کند چنانچه در فتوحات آورده است فاعلم عن غیره لا وصلت علی بحر الروم من بلاد
 اندلس عزمت علی نفسی ان لا اترك البحر الا بعد ان أشهد تفامیل احوالی الطاهرة و الباطنة الوجودیة
 مما قدر الله سبحانه علی و احوالی و الی آخر عمری فتوجهت الی الله سبحانه بحضور تمام و شهود عام و مراقبه
 کامله فاشهد فی الله تبارک جمیع احوالی و احوال الصغری ما یجری ظاهراً و باطناً الی آخر عمری حتی صحبت ابیک
 اسحق بن محمد و محبتک و احوالک و علومک و اذواتک و مقاماتک و تجلیاتک و کاشفاتک و جمیع خصوصیتک
 من الله سبحانه ثم رکبت البحر علی بصیرة و یقین و کان و ما ینکون من غیر اضلال و اختلال .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند حضرت مخدومی شیخ عبدالرزاق کاشی از شیخ خود نقل میکردند شیخ ما را نظری برد مخصوص
 که چون خواستی که بر حال کسی مطلع گشتی نظری بوی کردی و از احوال اخروی و دنیوی وی خبر کردی . تقریباً
 میفرمودند که حضرت سید علی محمدانی در مدینه الاولیاء با جمعی از ائمّه اکابر نشستند بودند ، اشارت باین فرمودند که حالت

له ع : ندارد ۱۰ ع : بصری ۱۱ ع : البصر ۱۲ ع : فاعلم عن غیره لا وصلت

۱۳ ع : را اکتب ۱۴ ع : قدرت ۱۵ ع : ندارد ۱۶ م : علویتک ؟

۱۷ ع : یقین ۱۸ ع : روع کثیر بجا نیه ۱۹ ع : روع کثیر بجا نیه ۲۰

جاریه و واقعات بالغیه این اصحاب همچنانکه باید در معرض بیان بیارید. ^{۱۰} بین اتفاقات خاطر خطیر حضرت میر در غیر فقر ^{۱۱} حقیقی الفا کرد و حالت ایشان را مکتشف گردانید چنانکه از جزوی و کلی همه بر حضرت میر عرض کردم. همه از مرور ایام آنچه موعوض افتاد مشاهده شد.

سوم آنکه بنین ثابته وی جامع اعیان دیگر نبود مگر بر بنین ثابته خود فتوح، چنانکه شیخ نجم الدین صوفی از مکتشفات سلوک خود بر حضرت قدس العزیز عرض نمودند که در آخرین اربعین شب بیست و نهم ماه مبارک رمضان حادثه اوین و آخرین بر من کشف شد بلکه معاملات ازل و ابده بر من عیان کردند و من که اکنون شصت ساله ام یقین من شده است که ذریه من در محل عرشاه شیاق در کف پای بابای آدم بوده ^{۱۲}

چونکس او بهجام خام افتاد ^{۱۳} نظر از آغاز بر انجام افتاد
شیخ نجم الدین کبری بر حضرت قدس العزیز عرض رسانیدند که مراتب چهارگانه اصحاب سلوک و ارباب سلوک عنایت فرموده بیان کنند فرمودند تا که طالب سرو پا نشین بطلب یقین بعلوم آراسته نباشد روزی از پیر نشانی و خلل بجال شود و سالک که فقیه نام حق همین آن در دل ندارد از بی دلی نفس سگی باشد ^{۱۴}

الف سالک است بخت صدق ^{۱۵} زو شده سلک راه حق زیبا
از ره لطف جوهر طالب ^{۱۶} کل آست ممترج ز صفا
چون سالک عنایت الهی و مدد حق ثابته میبیند ثابت خود برسد ^{۱۷} منتهی السلوک فی هذه المقام و بتبدل السیر بالجذبة الجلیة و لا یکن الوصول الی اللہ تعالی الا بالجدبة الجلیة. صاحب این سلوک را سالک مجذوب گویند. چون ازین مرتبه سلوک فراموش و بمقام اصلی خود رجوع نماید تربیت طالبانرا شاید ^{۱۸}
هر آن سالک که کرد انزال و انراج ^{۱۹} بفوق طالبانست دره انراج

و اگر عنایت ازلی و هدایت لم یزنی ناگاه به واسطه سلوک بشرف جذبه مشرف شود بدگاه عرفان موقوف. در آشنای ^{۲۰}
این جذبه از حضرت بزرگ رسد که بهر در سلوک کار او بمقتصد انجامیده بود و پیرا در سلوک سلسله تربیت کرده بانحضرت

۱: م: آورد ۲: م: ندارد ۳: م: خطر فقر ۴: م: چونکس او بهجام هم در افتاد
۵: م: نظر از آغاز ۶: م: بی دل ۷: م: که از انی الاصل، ولی بجای "مستخرج" "مستخرج" است
و در "ع" "مستخرج" است. ۸: م: طل معنی قطره آب یا شبنم یا چیزی که زمین را قدری
نمیسکند (اشیاء) ۹: م: منتهی ۱۰: م: بتبدل السیر بالجمیة الجلیة و لا یکن الوصول الی اللہ تعالی الا بالجدبة الجلیة. صاحب این سلوک را سالک مجذوب گویند. چون ازین مرتبه سلوک فراموش و بمقام اصلی خود رجوع نماید تربیت طالبانرا شاید

جذب آورد محبوب ساکن گزیدش . این چنین کس نیز اقتداء را شناید . جز ازین دو صاحب دولت تربیت
ساکنان راه یقین و پیرویش سایرین طریق مفتی نیاید ، و این تاجبیت ذظیم الجواهر تاجر سر که نهند و
دواجبیت کریم القدر تاجر بر که کشند .

در آنحضرت که بارعام باشد بدیدارش هم را کام باشد
ندانم تا کرا لطفش بخواند که در خاندان کلام از کام باشد

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که اگر ساکن بدگاه جذب نرسید و توقف در آشنای راه کرده ساکن فقط
گزیدش ، یا آنکه در سرحد جذب ماند و در هوای سلوک بمیدان هدایت بجهاند محبوب قدی گزیدش .
یکی ازین دو بزرگوار تربیت ساکنان کردگار کمتر آید و سکن نفس ایشان زود کارگر آید و
روش ایشان و سیرت این خرب کیشان در اهل و شرب و لباس خدق قیاس این طائف است گاه باشد
که از خوردن سیر میبوند و گاه اصل نخورند . تقریباً میفرمودند که حضرت شیخ نجیب الدین بن غنیش
فرموده اند که مرا آرزوی محبت شیخ ابراهیم محبوب بسیار بود . ویرا در بازار دیدم میان زمستان .
گفت این ساعت آنست که هم محبت باشیم بشرط آنکه انشب در مسجد بازار باشیم . باوی در مسجد بی رفتم ،
گفتم طعام بیاورم ؟ گفت سیرم . پس برق و باران آمدن گرفت و ما و دانه روان گشت . چون
نماز شام و خفتن بگذاردیم و خلق از مسجد بیرون رفتند و من تنها باوی بماندم گفت من گرسنه ام ،
چیزی بیاور تا بخورم . نسبت تاریک بود ، برق و باران عظیم میبارید . چند دینار زر داشتم ، ویرا
دادم و گفتم معذرت دارم که عذر واضح است . این زر را فردا قوت خود ساز . زر را بستید و ساعتی
صبر کرد و باز گفت که من گرسنه ام ، بریز و چیزی بیاور تا بخورم . خانه من از مسجد دور بود ، اما نزدیک
آن مسجد را خوشی بود . منم سینه وی رفتم . چون شنیده بودم که وی چیزی بسیار میخواهد گفتم راجعاً

۱. در اوج با دال کسور یعنی لباس ، و با دال مفتوح یعنی قبا (لسان) ۲. کذا فی الأصل ؛
ع : که در مردم را عوار نام باشد ۳. ع : در عوار ۴. م : نه اینیه ؛ ۵. روع کفیه باینیه
۶. "مرا آرزوی شیخ ابراهیم محبوب ... هم تا بیاورده بود" تقریباً همین عبارت در نقوش ۷. منقول است .
۸. م : میبود ۹. ن : ویرا گفتم بیا بیکروز هم محبت باشیم ، راجعاً نمیکرد . یکبار آخر روزی
ویرا در بازار ... ۱۰. ع : برفت ؛ ن : برن ۱۱.

همان رسیده اند و این بان منی گفتم که هر یک در حقیقت جمعی است از بس لطافت که در وی است از نفس و قلب و روح و غیر ایشان . گفتند که دیرگاه است که طعمی نچقه نموده است . خدمتکاران داشتند و هر یکی را طبقی بر سر نهادند ، بعضی پیراز برنج خام و بعضی پیراز باطلای خام و بعضی نخود و گندم و یک عدد دانه و یک عدد قدید به همراهین مسجده آوردند ، گفتند خود بپزند و من این ها را پیش وی نهادم و با خود تخمین کردم و این هم پنجاه من بود . گفتم صبر کن تا این ها بپزم . گفت همچنین بیخورم . همه را همچنان خام بخورد . ساعتی صبر کرد ، آواز سائلی از راه گذر برآمد که درویزه ^{مسجده} میگرد . از مسجد بیرون دوید و صبح جمع کرده بود از آن کویلت از وی بستید . مقدار ده من نان پاره ها و طعامها مسجد درون آورد ، همه را بخورد . چون از شب نیم گذشته هر وقت بر خیز و در گوشت مسجد رو و نجسپ که بسیار زشت از من کشیدی ، اما اگر حرکتی کنی و یا نجسپ صلاک کنم . من بگوشت مسجد رفتم و خنپیدم و زهره آن نداشتیم که حرکتی کنم چنانکه اگر صفوی از من خارج میگرد زهره خارجین نداشتیم و در آن مسجد سنگی بزرگ نهاده بود . هر ساعتی بر خاستی و آن سنگ را بر گرفتی و بر بالین من آوردی و با خود گفتی : این سنگ را بوی فرو گویم و ویرا هد کنم پس مع خود گفتم که روان باشد که پدرش مردی پیر است ، فردا جزع کند . آن سنگ را باز بجای خود نهادی . چند نوبت چنین کردی . مرا از ترس خواب نمی آمد اما خود را چنان میخودم که در خوابم . پس مرا گفت میدانم که در خواب نه ای ، ترا زحمت بسیار دادم ، اکنون ترا بخدا سپردم و بخشیدم و بر بام مسجد میروم تا تو اولین زردی و خواب کنی . پس بر بام رفتم و بر سر نزد بان مسجد یک خانه بود ، کتاب بسیار در آن خانه بود که امام مسجد نهاده بود . آن خانه در رفتم . من از ترس بر ختم و در خانه از بیرون بیستم و نجفتم . آواز چیزی خوردن وی از خانه می آمد و من در تعجب بودم که وی چه میخورد . میدانستم که در آن خانه هیچ خوردنی نیست . چون بامداد از آن خانه بیرون آمدم و رفتم ، در آن خانه رفتم دیدم که جلد های هم کتابها را خورده است .

۱۰ م : یعنی ۲۰ م : قدیده ؛ اما قدید گوشت را میگویند که در آفتاب خشک نشده باشد .

۱۱ م : در یوزه ۱۰ م : نیم شب از شب گذشته ؛ ن : از شب نیمه گذشته ۱۲ م : فرا میخودم

۱۳ م : خبر ۱۴ م : ع : "از آن خانه" ندارد ۱۵ م

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که در سلوک اگر از بسبیل متابعت نبوی و طریق متابعت مصطفوی اندک انحرافی بود بمنزل مقصود خود رسیدن ممکن نیست چنانکه بعضی از شاخچه ها تا تقدم راحله سلوک خود به واسطه سبزه بزرخ ابراز رانده اند بدگاه نور الانوار نرسیده اند و ایشان از آنحضرت نیز جبر رانده اند . تقریباً از حضرت شیخ علاءالدین سنائی نقل کردند که شیخ محمد الدین نمدادی فرموده اند که در واقعه از حضرت رسالت پرسیدیم که ما تقول فی حق ابی سینا . قال صلی الله علیه وسلم هو رجل امر اذ ان یصل الی الله بلا واسطی محبته بیدی هکذا فسقط فی الناس . و همچنین شیخ شهاب الدین مقتول که از مبارهان اوست . اما حضرت شیخ فخر الدین رازی متابعت شده بسبب کمال حیرت مذموم ، خود که از سی سالگی از معلومات مقرر خود برگشته اند ، ازین واقعه بسیار متألم شده میگردیستند که اگر هم معلومات من برین وجه باشد چون کنم

یقینی که دانستم گمان شد چه سودائی که سود من زیان شد

یکی از شاگردان ایشان این صورت را بحضرت شیخ محمد الدین عربی سربازان علم عرض کرد . ایشان بامام نوشته اند که اگر میخواهی که ترا از معلومات خود رجوع بناید کرد و انبیاء کماهی معلوم نشود میباید که تصفیه وجه خاص را ملزم حال خود ساز .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند بعضی ازین طائفه را باطل و شرب اصلا در بالیست نمیگردد اگر چه ایام بسیار و احوام بشمار گذرد ، چنانچه شیخ الوزرعه اردبیلی وقتی محتضر شد ، پنبه تر کرده در حلقش ریختند و اندک از شوربایز در حلقش ریختن گرفتند . منع کردند و گفت از سی سال روزه داشتم اکنون بروزه میروم . حضرت قدوة اکبری میفرمودند که بعضی از عقلای مجانب در برخی از طرفای عارفین را حالات طریقه و مقامات شگرفه صادر میگردد و چنانکه از روی ظاهر مقال ایشان خلف ادب مینماید ولی نزد آنحضرت تعالی از آب زلال خوشتر آید چه بعضی ازین طائفه مستغرق صفت میباشند که جاوید میمان سرافرده غار و همیشه هفتیشان حرم راز اند . تقریباً میفرمودند که جعفر خدی میگوید که در بیت المقدس بودم دیدم که مردی هم روی خود را

در عبادی پیچیده بود ناگاه برخاست و رو بآسمان کرد و گفت کدام را دوست تر میداری آنکه دوعبا و پالوده
 دهی یا آنکه قندیلای خانه تو در هم شکتم . پس بجای خود باز نشست و نجفت . من با خود گفتم این مرد
 روشنی است یا از اولیاء اللہ است ! در میان آنکه من در فکر کاروی بودم که شخصی در آمد با وی زنبیلی
 بزرگ و سب است و چپ می نگرست اما ویرا دیده و آمد و بالای سر او نشست و گفت بر خیز که من
 برای تو یکی چیزی آورده ام ، پس از زنبیل دوعبا و پالوده بیرون کرد . آن فقیر بنیشت و بخورد
 چندانکه خواست ، پس گفت این باقی را بفرزند ان خود ببر . آن شخص برخاست و رفت . من در عقب
 وی بر فتم و گفتم بخدای تو که این مرد را پیشانی ختی ؟ گفت هرگز ویرا ندیده بودم غیر از امروز . چند روز بود
 که فرزندان از من دوعبا و پالوده خواسته بودند و من مرد فقیر و محالی میگفتم ، گفتم که هرگاه خدای تعالی فتوی
 رساند بکنم هر آنچه میخواهد . امروز یک دینار کسب کردم و حوائج آنچه گفتم خریدم و بخانه آوردم و در
 طنج او اصرام کردم . چون بخت شد خواب بر من غلبه کرد ، نجفتم . هاتنی آواز داد که بر خیز و آنچه
 بخت ای تمسجد ببر و پیش آنکه خود را در عبا پیچیده است بده که معالی درشت داریم و ما این
 را از برای وی ساخته ایم آنچه از وفده وی ماند بفرزند ان خود آورده بده که اثر سلوات دارد . از خواب
 در آمدم . فرزندان آنرا پیش آوردند تا بخوریم . برداشتیم ، این جا آوردیم چنانکه می بینی .
 حضرت زوالین میفرمودند که غزیری از اکابر روم بحفرت قدوة اکبری آورد و بعضی سخنان سلوک استفسار
 کرد ، حضرت ایشان آنچه که مما تر بیان این راه بود بیان کردند . چون سائل را مقصود استفاده بنود
 آفتاب مکابره کرد . حضرت ایشان فرمودند ای غزیری که دعوی سلوک دانی میکنی و خود را مرشد سلوک نشان
 این مقام در عالم باطن بده که قال ابو نیرید السبطی قدس اللہ روحه جمعت اسباب الدنيا و ربطتها
 بحبل و ربطتها فی بحر الایاسه فاسترحت و وصلت الی الجبار .
 دریای ایاسه و بحر ایاباسه کدام است . چون از آن دریا عبور کردی مگر ام سفینه در آن بحر غرق می

لکه م : دوعبار ؛ ع : دوعباد ؛ ع : دوعبار ؛ ع : دوعباد ؛ ع : آنرا ؛ ع : جمیع

اسباب دنیا ؛ ع : روح کسید بانیه ؛ ع : بحر الایاسه ؛ ع : اباسیه

کردی و بسا حل رسیدی . این اول نثری است یا نهایت کار سادگ است ، این رموز و اشارات این طائفه است که هر که از آن طائفه باشد داند .

کسی که نین بحر را خواص باشد بداند ستر خواندها دیگر
کسی که نیست از جوهر فروشان چه داند قیمت یاقوت و گوهر

اهمیت در مندان خوشوار و کیفیت ساکنان جان سپار خبر ندانند و و رای خردمندی بر زبان نرانند
آنگس داند حال دل غلغله کنم کوراهم ازین مذکلاهی باشد
مردانه ای که خود ترک بی فراق نهاد باشد و از اسلمه صحت از سر تادم آماده ، او زخم این سر که تواند خوردن و در هم
این کار بر جراحت تواند اندودن

جبر علیه ترک نوش باید کرد تا مشوی مست فقر تا باید
فردای از صفا و صبر بهوش تا مشوی مرد فرد نزد احد
ترک جزو کل جان باختن است و پروانه شمع الله بودن ، آری کل انا عیتره خیمه بمانید
از کوزه هم بیرون تراود که دروست

بنظر نفس در سخن این فقر نظر نباید کرد مگر بیدار دل باید نگریست که درین جوی آب کدام دریا جاری است

درون مهر جان خود چه بپوشم نازنین دارم که صد همچو زنجیرهای بکوشی غمشین دارم
بخلو تخته سینه که از اختیار خالی شد چه شاهد نازک موزون من خلوت نشین دارم
ز وصل شاهد بلقیس در عالم سلیمانم که جن و انس و جنس و طیر در زیر نگین دارم
چه در دل صورت خورشید معنی میشود طالع سرگردون بنزیر پای صفت سر زمین دارم
نثار وصل تو اشرف شمال دین و دنیا را کند نقد روان را هم که صد دنیا بدین دارم

۱۴: کل باید کرد و آن ۱۵: ۳: چه ۱۶: ۷: نشا خان ۱۷: ۷: ۱۸: ۳۱: ۱۹: ۹۷: خودن

۲۰: بدین معنی یابین ، و از "این" اشاره است به "روان" که در معنی روح استعمال شده است

حضرت در یتم تبرکیم از حجب ظلمانی و بروق نورانی استفسار کردند . حضرت قدوة الکبریٰ صغیر بودند که بیان
 احوال تجلیات و تبیین کمشوفات شایخ علی نهج التفصیل فرموده اند و هر کسی بر حسب سبک سبیل الهادی
 پیغمده . اکنون بر طریقی اختصار و ایجاز گفته می آید که چون طالب صادق و سادک وائق در اذکار
 و افکار اشتغال می نماید و طریقی ریاضت بر سبیل جهد می پیاید یتجلی الصور الحسنه و القبحه فلا
 یلتفت الیها ولا الی البروق واللامع ولا نوار الساطعة ولا الی الا نوار المتوردة و لعلم یقیناً ان
 النور الحقیقی منزله عن ان یکون ملوّفاً و مشکلاً و متجیزاً فی جهة من الجهات

حضرت قدوة الکبریٰ صغیر بودند که در حدیث آمده است ان الله تعالى سبعین الف حجاب من نور وظلمة . حجب
 ظلمانی و اسرار نفسانی صحیفه کده حواس خمسہ و طبع و ادراک و اخلاق و هیمة و شمائل خسیسه و نفس و هوا ،
 شهوات و هواجس شیطانی و وساوس نفسانی و هر یکی ازین انواع ظلمات تنفرع میکنند که شرح او اطباء
 دارد و از انواع حجب ظلمانی بر سادک اسهل است از حجب نورانی زیرا چه نفس باطبع نبور مائل است . نور
 ظلمت ده هزار ازان در زیر هر لطیفه از قالب و قلب و نفس پوشیده اند که مجموع دی هفتاد هزار ازان
 میگردد یعنی مشرقة الآلای حجب ظلمانیة مستکنه فی اللطیفه الثانیة و لونها کدر چون شغل و اذکار ترقی
 گردد و ازار نشغل گردد بشاهد تنگ انظلمات المطبقة بعضها فوق بعض . وجود سادک چون لطیفه
 بر د لطافت ازار مدطی اثر گردد چنانکه کف آب سفید . و ده هزار از آن پوشیده اند در لطیفه الثانیة
 که لون او کبود بود و منبع قطرات شرور و نقشای صفات کدور همین است و ده هزار از آن پوشیده
 در لطیفه قلبیه که رنگ او سرخ تر است چنانکه اشتغال آتش
 چو نور شمع رویش بر فروزد نقاب از غیرت از پیشش بسوزد

ده هزار از آن پوشیده اند در لطیفه ستریه که لون او سفید تر باشد چنانچه زجاج سفید و صاف که درو

له م : الی له م : هنوز له م : الثانیة له م : کد و رایت م : بشاهد له ع : روشن

له ع : جهان

عکس آفتاب افتد

تساع نور او کز اضطراب است / تو گوئی آفتابی اندر آب است

و ده هزار از آن بخارده اند در طیفه کوهی که رنگ او زرد تر است و روغایت صفا و لطافت

از آن نوری که تابانست و احر / نمایان شد برنگ نور

و ده هزار از آن مندرج اند در طیفه خفیه که رنگ او مشابیه آئینه منقل بود مثل سواد چشم در گوشه
مردک . درین جاساک از چشم آب حیات اندک سیراب میگردد ، و ده هزار از آن پوشیده اند در
طیفه حقیقت که قائم اند بآن لطائف ازار و رنگ او سبز تر است و روشن میکند چشم و فرج بقلب میرساند
و رنگ حیات ازین بر آید ، لکن ازین رنگ حقیقی مینماید

درین جاساکان است سر و دقتی است / که آخر نور از رنگ عقیق است

حضرت قدوة البری نفس از همداد میگردد که چون آئینه دل مندرج از تصرف صفا لاله الا الله صفات یابد
و رنگا طبعیت و ظلمات صفات بشریت از و محو شود پدیداری انوار غیبی و محل انوکاس امرار لاری برد . و
بدایت حال آن انوار بیشتر بر مثال برق و لواتح پدید آید و بهر لسان ترقی هزار گونه افزاید

یا ایها البروق الذی قلمع / من ای الکاف الجمیع قطع

چنانکه صفات زیادت میشود انوار بقوت تر میگردد و بعد از برق مثال چراغ و شمع و مشعل و آتش های افروخته مشاهده
شود . پس آنکه انوار علوی پدید آید ابتداء از صورت کواکب خورد ، و بزرگ آنکه در صورت قمر مشاهده افتد و
بعد از آن بر مثال شمس و بالاتر ازین ازار مجرد از مثال نمایان خواهد شد . حضرت قدوة البری میفرمودند سناک
را هم است که از هم این انوار اعراض کند و توجه کلی بر افع خروج دارد ، مگر مجذوب شیرازی ازین جا گفت :

غلام محبت آنم که زیر چرخ بود / ز هر چه رنگ تعلق پذیرد آزاد است

و نقضای ازار و منبع الان آثار متنوع است چون روحانیه سناک و ولایت تیغ و ازار نبوت صطفوی صلی الله علیه و آله

له : ۴ : سناک ۵ : پذیرا ۶ : الفکار ۷ : ملمع ۸ : طراف ۹ : نم ۱۰ :

ضم ۱۱ ، نم ۹۷ : بمراقی

و ارواح انبیاء و اولیاء و مشائخ و حضرت عیسی و انوار اذکار مختلفه بتخصیص نور کلمه طیب و نور قرآن و ایمان و احسان و اسلام و انواع عبادات و طاعات که هر یک را نوری دیگر است و از هر عبادت و نشای نوری دیگر بود از هر طاعت سروری دیگر خیزد مناسب آن ۵

هر عبادت را حضور نوری دیگر است هر طاعت را سروری دیگر است
هر چراغی که عبادت بر کنی مطلع انوار و نوری دیگر است

و صریح را ذوق و لونی دیگر . چون انوار یکلی از حجب ظلماتی بیرون آید خیال را در آن تفرقی نماند . تقریباً میفرمودند درویشی بجلوت خانه مستنول بود و راه شعلی که پیش گفته می پیمود . ناگاه نوری نمایان شد که هم آفاق را پوشید و اجزای او را تحت سطوت انوار خود کشید . درویش گمان کرد که نور الهی است و سطوت حضور ناشایمی . پیشش دریافت که از راه می رود ، بصورت مثال تجلی کرد و گفت ای مرید زینار خیال دیگر هرگز مسر و راه سلوک گیر و این ها را بسین و گذر که این نور و صفو و تست ۵

چو بینی ذره خورشید انوار درخشد در هم اطراف و افطار
ولی باید ترا خورشید روی که آگاهد ترا زین رنگ و بوی

حضرت قدوة الابرار میفرمودند گاه باشد که بجهت تقویت عقیده اصحاب روحانیه مشائخ نمایان گردد که بوی عقیده وی زیادت گردد و تفرقی مراتب اکابر از وی ظاهر بود چنانکه شیخ علاء الدین سمنانی نقل می کند که روزی یکی از مریدان باینزید که مردی در حیات بوده کار کرده . از وی منقولی است که گفت او را شخصی : چه نسبت که ترابین خانه آن عقیده ارادت کردی و سلوک جز متابعت باینزید آوردی ؟ گفتم من این لمید انم اما یک نوبت و صفو میساختم ، در آشنای آن دیشم که دیوار قبه بفتگافت و از آسنوی غصائی پیدا شد و در آسمان ستاره و شستری می نمود ، پرسیدم که این چیست ؟ یکی گفت این نور سندان الحارثین است . ساعتی شد آسمانی دیگر دیدم تمام نورانی هم میخوشید .

۵ ع : الان ۵ دین و اخو تقریباً در همین الفاظ در چهل مجلس درق ۴۴ منقول است ۵ در چهل مجلس چنین است : فرمود که روزی یکی از مریدان سلطان باینزید که مرد در حساب بود کار کرد چنانکه شیخ سیف الدین باخرزی را باد خوش بودی بغایت و فرقه او داشتی و او در آخر مدت ده سال جز متابعت باینزید کار نکردی . گفتم من این لمید انستم اما یک نوبت و صفو میساختم در آشنای آن دیدم که دیوار قبه بفتگافت و از آسنوی ... او را در اعالی راتب جوه کرد

گفتم این چیست ؟ گفت این نور محمدالدین نوری است : آن درویش متعجب ماند . بعد از آن گفتم این سخن نه بان^۱ میگویم که در مراتب ایشان تفرقی میکنم یا ترجیح مینهم شیخ محمدالدین را بر سلطان المارینی ، اما هر کس را حقیقتی حواله کرده است بمشربی ، چون او توبه بان شرب کرد و متابع آن طریق شد حقیقتی جهت ثبات قدم او در آن طریق شیخ او را در اعلی مراتب جلوه کرد .

حضرت قدوة البری میفرمودند که چون انوار و اوان نصایت گردد و در بی لونی و بی رنگی و بی مکانی و بی تنگی در آید ، و نور مطلق آنست که ازین هم پاک و منزّه باشد . از اوان و انوار و هر چه در صورت بیرون می آید که گاه بود که از غلبات انوار روح محمد^ص حجب صفات بشری متخلف شود و بر مثال ابر پرتوی از روحانیه در صورت برق نشاده افتد و لامع از نور ذکر باشد و از نور و فنونیز باشد ، چنانکه مذکور شد و در بدیه این بیت فرموده اند سه چه نسبت به و آن رخ بی نظیر که ذره کی و آفتاب نیز

اما لایح آن که غشای او نماز و قرآن و اسلام و ایمان بود و تفاوت میان برق و لامع و لایح آنست که برق بر قوار بجمد و زود منقطع گردد و لامع و لمان متعاقب بود اندکی توقف بکند و لایح چون نور آفتاب که عکس آب یا آئینه بر جامینند و قدری توقف میکند و باز در حجاب میشود ، پس نور نماز یا قرآن یا اسلام یا ایمان عکس بر آئینه دل می اندازد و نور لایح می افزاید و می گاهد . اما آنچه در صورت چراغ و شمع و شعله و مانند آن بنید نوری باشد تقبیس از خورشید و ولایت شیخ یا از حضرت بنوت که سراجا منیرا یا از استفاد^۲ علوم یا از قرآن یا از ایمان و آن چراغ و شمع دل بود ، و اگر در صورت قندیل و مشکو^۳ بود نور عرفان باشد کما قندیل نور که مشکو^۴ الی آخره . اگر علمیات چون کواکب و اقمار و شمس بنید از انوار روحانیه بود ، و گاهی مسائنه آنها بآسمان ، ولی آسمان بود که بر صفای هوا ظاهر میشود ، و گاهی نفس چنان نفسی میشود که آن آسمان و ارسائنه بگیرد و دل در آنجا چون ماه مینماید ، چون آئینه دل تمام صافی بود ماه تمام نماید و بواسطه کدورت ناقص نماید ، و اگر قرین یکبار نماید آفتاب روح ، دل ماه بود . چون قرین و کواکب در دریا و حیاض

۱ ع : بی الوالی ۲ ع : ندارد ۳ ع : هم ۴ ع : عکس با آئینه ۵ ع : ندارد
۶ ع : لایح ذوق ۷ ع : ندارد ۸ ع : تفاوت ۹ ع : جان

و چاه نماید ازار روحانیه است . ترقی و معنای روح از رتبه کواکب تا خورشید بود چنانکه ابراهیم خلیل را شد .
 همچنین قیاس باید کرد ، درین جا حاکی صادق القول دل است ، هر چه او گوید بشنود اما دلی که دلتی شنیدن
 باشد ۛ

نه مردل صاحب اسرار باشد نه هر کس صادق الاقرار باشد
 دلی که دارد از عرفان مقامات به پیشش جام جم بیکار باشد
 در حکم دست ما کذب الخواد ما رأی و آیت الله نور السموات و الارض که تحقیق بیننده آن دل است
 و نمائنده آن حضرت تعالی ، چون معرفت خدا را بی حق باشد و کام دل قابل آن ذوق بود و غیب و شهادت
 ظاهر و باطن یکسان باشد درین رتبه لذت سننهم آیاتنا فی الافاق و فی انفسهم پدید آید ، اگر در خود نگر حق را بیند
 چنانکه حضرت علی گفت ما نظرت فی شیء الا و رأیت الله فیه . چون حجب بکلی از پیش برخیزد و مقام شهودی بواسطه
 میسر گردد گوید ما نظرت فی شیء الا و رأیت الله فیه و اگر در بحر بی پایان شهود مستغرق شود و جود مشاهده قتلای
 گردد ۛ

جو در دریافته یک قطره آب . بود آن قطره هم دریای سیراب
 درین مرتبه قول سید الطائفة جلوه گر گردد که ما فی الوجود سوى الله . درین مقام شهود جمله مشاهده در آئینه اشیان
 هم نظر مشاهده بود . چنانچه صاحب مرصاد گوید ۛ ما باعی

عمر سبت که در راه تو پایست سرم خاک در تو بدیدگان بی سپرم
 زان روی کنون آئینه روی تو ام از دیده تو بروی تو می نگرم
 و الا ان ازار که در مقام ازار مشاهده افتد رنگی دیگر دارد بحسب آن مقام چنانکه در مقام لواکلی نفس نوری اریق
 پدید آید و آن از استزاج نور روح بود یا نور ذکر باطلعت نفس نوری اریق زان گفت ۛ
 اگر با روح نور نفس ملحق بود رنگی نماید همچو اریق

له قرآن ۲۵ بجم ۱۱ ۛ قرآن ۱۸ نور ۱ ۛ قرآن ۲۵ حکم السجده ۵۳ ۛ م : هدیه

ۛ م : ندارد ۛ م : یا نور دیگر باطلعت نفس از معیاد روح و طلعت نفس نوری اریق
 زان گفت

جاء ارزق که مبتدیان متصوفه پوینند نشان این مقام است .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در ابتدای کار مشایخ مرطابانرا بحسب رنگ تجلیات لباس می پوشانیدند تا هر کدام را علامتی باشد از اکتساب و انوار

درین راه طالبانرا هر زمانی لباس هر کسی باشد بیانی

چنانکه علامت غزوات در جواد الصغر چون ظلمت نفس کمتر باشد و نور روح زیادت میگیرد نور سرخ مینماید و چون صفای بیشتر بود نور سفید پدید آید و چون نور روح بصفای دل امتزاج گیرد نوری سبز پدید آید و چون دل تمام صافی شود نوری چون خورشید پدید آید و چون کمال نورانی بود نظر بر و ظفر نیاید

بهر نور تو بر تو نظر نمی یابد ترا چنانکه توئی دیدنش نمی یابد

ز تو چگونه خبر شد دل را که در ظرف طراز پیرهن از تو خبر نمی یابد

چون نور حق عکس بر نور روح اندازد مشاهده باذوق مشهود آینه شده شود . چون نور حق بی حجب روح و دل بی حجب در خود آید بی رنگی و بی کیفیت و بی حسی و بی تعلیلی و بی نهائی آشکارا کند . عکس از لوازم او نبود ، این جا نه طلوع ماند نه غروب نه یمن ماند نه بسیار نه تحت ماند نه فوق نه زمان ماند نه مکان نه قرب ماند نه یوم نه شب ماند نه روز ، لیس عند الله صباح و مساء ، این جا نه عرش است نه فرش ، نه دنیاست نه آخرت

چو تابه آفتاب ذات را دار	نماند از وجود کون آثار
هم سر در عدم گیرند الحق	ز نور آفتاب ذات مطلق
و گر بپنای عرش ست خوره گردد	و گر در پای فرش ست قطره گردد
بنزد او نباشد صبح و شامی	چه روز است آنکه او را نیست نای
شرف از قطره دریا کشیده	شده دریا و از قطره ندیده

۱: م : ظلمات ۲: ح : چون کمال نورانی بود نظر بر و ظفر نیاید ۳: ع : ندارد

۴: ع : مشاهده آید و بی کیفیت باذوق ۵: م : تلک و تلک ۶: ع : و القوم ذات

و من لم یصل

نور پیدا اذا بدأ تکلن شمس طلعت و من رآها امن
و القوم ذات کنکم قلت و کم اقوال لکن مع من

حضرت خدوۀ العزیز میفرمودند که باین انوار مجالی مجمل مذکور شد اکنون شرح انوار جلدی بشنویم . صفات جلد که از عالم خداوندی است فناء الفنا اعتقاد کنند . باین از شرح این احوال ماهر است چه احوال عیالی است نه بیانی کذب غیبی است نه شهادی . اول نور پیدا آید محرق که خاصیت لا یبقی ولا یتدری اشارت را گردد بحقیقت هفت دوزخ از پر تو آن نور است . بیچاره مجذوب شیرازی ازین وادی خبر میدهد

ز باغ وصل تو باید ریا فیض رهنوان آب ز تاب هجر تو دارد شرار دوزخ تاب
انوار صفات جلال مشرق است نه محرق و انوار جلال محرق است نه مشرق و عقل و فہم ادراک این معنی کنند و گاه بود که نور صفات جلال ظلمانی محرق بود و عقل چگونه فہم کند نور ظلمانی را که عقل از جمیع بین الفہمین محال شناسد . اگر فہم توانی کردن کن . آن اشارت که خواجہ علیہ السلام میفرمایند دوزخ را چند هزار سال تا فتنه آسایه شد و انون سیاه اشت ، ازین دود آتش سیاه را عقل چگونه فہم کند ، و ازین جا که حقیقت وحدت و وحدانیت است چون فطر کنی هر جا که در دو عالم نور و ظلمت است از پر تو انوار صفات محروم است که اللہ نور السموات و الارض و از بر این معنی نور و ظلمت را بلفظ جعلنا اثبات کرد کہ بلفظ خلقت گفت خلق السموات و الارض و جعلنا الظلمات والنور خلقت دیگر نهاد و جعلیت دیگر ، در ضمن این اشارات معنی بسیار است لائق ہر فہمی نباشد

محرم دولت نبود هر سری بار سیجا نکشد هر سری
اما صفت جلال در مقام فناء الفنا سطوت و ہیبت الوہیت آشکارا کنند ، نوری سیاه بقی ، ممیت ، نمی مشاهده شود کہ از سطوت عظمت و ہیبت آن شکست طلسم اعظم و رضع رسوم فہم پیدا گردد ، چنانکہ شیخ احمد غزالی رحمۃ اللہ علیہ درین معنی رزی میگردد

۱: ع : والقوم ذات و من لم تلبت ۲: ع : عیانت ۳: قرآن ۲۶ متر ۴: ع : حرق
۵: ج : جعلیات ۶: قرآن ۷: ع : خلقت ۸: م : صفت ۹: ع : و سمویت ؛
۱۰: م : بمومیت ۱۱: ع : سموم ۱۲: رجوع کشید بآشیہ ۱۳

دیدیم نمان گیتی و از اصل جهان وز علت و عار بر گذشتیم آسان
 در نور سپید و در سیه مانده بزم زان نیز گذشتیم نه این ماند و نه آن
 خواجه علیه السلام در استدلال امرنا الاشیاء کما هی ظهور انوار صفات و قهر میطلبد که صفات ذاتست و هر
 چیزی را که در عالم وجودی هست یا از پر تو انوار صفات و لطیف اوست یا از پر تو انوار وجود حقیقی حضرت لذیزی و
 لم نیلی است چنانکه فرموده هو الاول والاخر والظاهر والباطن دیگر هر چه هست بدو هست یا ازوست این
 است سخن بی پوست

دل مغز حقیقت است تن پوست بسین در کسوت روح صورت دوست بسین
 هر چیز که او نشان هستی دارد یا اوست بجای دیده یا دوست بسین
 حضرت قدوة اکبری میفرمودند در اول و آخر سلوک بعضی ازین ساکنان را میباشند که بتجلی محمدیت مشرف میگرددند
 و این جای هلاکت ساکن است تا مرشد کامل میاید که ازین ورطه بدر آرد. تقریباً میفرمودند که اخی محمد
 دهستانی چون مغلوب الحال شد غمخ وی در یافت. بانگ بروی زد و گفت در چه حالی؟ و چه دیدی؟ بگو.
 گفت غمی دلم و غمی توانم گفت. گفت ترا از مخای. بده آنچه توانستی گفت. الحق مقام لبس عالی بود.
 بعد ازین بچند ماه دیگر بتجلی محمدیت بتجلی شد و آن مقامی است لبس عالی که در آنجا احتیاج باکل و شرب
 از ساکن بر نیخیزد و چون در آنحال خود را بدید غروری در وی پیدا شد و با خود گفت که ناخوردن صفت
 حق است و این صفت مرا حاصل است و در باطن وی دعوی خدای سر بر زدن گرفت و ترک خوردن کرد
 چند آنکه چو لبش میزد و چوب در دهان میگردم و شربت در دهان او میریختم باز بدر میریخت و مخلق
 وی فرو نمیرفت. بگذشتیم تا مگر خود بخوشی خود بخورد و هیچ نخورد تا شش سال برین آمد و بخدمت
 پیام می نمود و یک سعادت وی آن بود که خود را هرگز ازین بی نیاز نمیداشت و اگر نه این بودی هم در آن
 ورطه هلاک شدی و من القه بعد از آن بکعبه رفتم و او را با خود بردم و مقصد من آن بود که میدیدم که

۱۰ م: در نور سفید و سیاه ماه ندیدیم ۱۱ ع: بهار د ۱۲ م: اخی محمد دهستانی چون... ازین
 ورطه رها شد ۱۳ م: عین عبارت بانگ نور در نفحات ۱۴ م: مفعول است ۱۵ م: ن: ازین باز نمیداشت و نیاز
 ندانست ۱۶ م: م: نمیدانست ۱۷ م: شکی میبردند ۱۸ م: م: اگر اوست رسولی علی الله علیه وسلم و در بدین
 آن میاید کرد که رسول علی الله علیه وسلم کرده است و من میگویم

جماعتی دین حال را محب میداشتند و در قدرت حق تعالی به شک می بودند و انیشتانرا این شک زایل بود و چون حال وی مانده
کردند شک برخاست و یقین خود را تیغ کردند چون بدین رسیدیم اورا نفقہ اراست رسول صلی اللہ علیہ وسلم صستی و
مرا رسیدی ، مگر آن می باید کرد کہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم کرد و من می کنم و گرنہ بر خیز و بر و کہ پیش ازین در صحبت ما
نتوانی بودن و علی دوستی حاضر بود ، نفقہ در دهن او میخاد و سه نفقہ تعیین کردم کہ در روزی بخورد تا مکہ ^۱ ، بعد از آن
در مکہ نفقہ کہ همچنانکہ در دشتیان بخورند بخور ، بخورد و حق تعالی اورا ازین ورطہ رها کند .

حضرت قدوة البری میفرمودند کہ نهایت وصول ساکت تا بحین ثابته و غایت حصول عارف تا بصورت علمیه وی باشد
و این مقام خالص اهل وراثت است و بر فی را باشد کہ ازین مرتبہ عبور دهد و بسیر منزل وحدت رساند . ذائق
فضل اللہ یونسیہ من یشاء و در ضوابط مذکور است کہ چون ابن القادر نور و رسول بحضرت واحدیت
رسانید ناگاه پیش روی خود نشان پای دید ، عزیت کرد کہ نشان قدم کہ باشد و حال آنکہ ویرا عقیدہ بود
کہ هیچکس بر من سبقت نگرفته باشد . ^۲ آخر او را نمودند کہ این نشان قدم نبی تست صلی اللہ علیہ وسلم . خاطر نشکین یافت
چہ عالی همانند کز غنوت کہ پی در پی روند راد بنوت

حضرت قدوة البری میفرمودند کہ روزی پیش حضرت مخدومی ذکر از کشف افتاده . فرمودند کشف باطل و تحقیق
عبارت از کشف شدن نسبت شهودیت و صف لازم بودن وجود ذوقیه است بحقیقتی کہ طرفہ العین ازین نسبت ذاصل بنود
و ازین شهود غافل ، و نزدیک بعضی شایخ مراد از کشف ارتفاع محاب کونی از بر ساکت و اجماع نقاب صوری از چشم
است چنانکہ حالات صد کرده و واحیات هزار کرده ویرا معاند بود علی مقام انحصار و واقعہ روزگار اورا مشاهده شود .
روزی حضرت قدوة البری : بحکم از اصحاب کبار و احباب نامدار چنانچہ شیخ نجم الدین سنبل و شیخ نجم الدین بکر و بابا
علی ترک و جماعتی دیگر از مسکن شهر در جامع بلخ نشسته بودند و در درجہ معارف کشاده و کوشش مجلسیان بدر
بکر کاشف آگاه . ناگاه حضرت انشان عصای خود را بر گرفتند و چند بار بدو را جامع از روی غضب زدند . بعد از
این حالت غریب و بمشاهده این جدلت عجیب اصحاب را حیرتی گرفت . حضرت نور العین بعد از زوال امکان استقبال نموده

۱ : شک می بردند ۲ : ع : بتسین ۳ : ن : اراست رسول صلی اللہ علیہ وسلم و رسیدی ، آن
می باید کرد کہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم کرده است و من میکنم ۴ : م : " تا مکہ ... بخورد " ندارد
۵ : ع : عادت ۶ : م : " پیش روی خود " ندارد ۷ : م : کفر فتنه

استفسار کردند . پس از تجاھل بسیار و تماھل بشمار فرمودند کہ ہمدین زمان در کنار دریا پارہ فوجی از روسیان و جوقی از زنگیان در میدان مصل^۱ دز آمدند ، کارزار دیرانہ و پیکار روسیانہ بھمدگیر افتاد و در روسیان یکی از مردان این فوج بود ، استمداد کرد . صحت فخرانہ و شکر حال او شد . حقتالی لشکر روم را فطرف و عسکر زنگیان را فطس^۲ ساخت و مد سوار زنگیان در میدان کشتہ شدند . یکی از انبشیان بر اسب ابلق بود ، دست چپ وی از زخم تیغ افتاد . ببحث تسکین خاطر بعضی مردان و یقین عقیدہ فائز^۳ برخی طالبان فرمودند کہ این واقعہ را تاریخ سازند بعد از چند روز تشخھی از آن جنگ مجروح برآمده بود ، درین جا آمد . سالہ یکدگیر چون مقابہ کردند بعینہ همان واقعہ بود ۔

زهی نور خمیر حضرت میر کہ جام جم بر پیش او سفال است
ز امنی تا بہ استقبال احوال بہ پیش چشم او موصوف حال است

در جنگ صاحبزادگان گیتی ستان حضرت قدوۃ الکبریٰ بہ بعضی از اھباب چنانکہ حضرت نورالعین و حضرت شیخ ابوالقاسم و شیخ علی سنان و بابا حسین خادم و مولانا عزالدین ببحث تفرج مکرر مبارزان دلیر و مقابلہ چالشگران جیر رفته بودند چون بر قتلگاہ برآمدند دیدند کہ صفای ہتر بران در یکدگیر آراستہ اند و فوجای پلینان بھمدگیر پیراستہ ۔

یلان بہ نشستند از بہر جنگ زره پوش در جنگ کردہ کھنگ
چون میدان بلشکر بر آراستند زھر سو یلان مردمی خواستند
زھر فوج آمدیلی جنگ ساز چو کوهی کہ آید کبھی فراز
ہتر بران بناورد آویختند چو شیران بشیران بھم ریختند

چو ہر روشکر نسیم رسیدند و ہا دران عسکر تیغھا علم کردند حضرت انبشان فرمودند کہ این ہر دو لشکر در دست من است ، ہر کرا خواہم فروز مندی و ہم و ہر کسی را کہ دامن بہرہ مندی بخشم . در آشنای این سخن آستین ہرزندا ہر دو ساعد خود را دراز کردند و بازوی راست خود را بمقابلہ یک فوج کھاندند و بازوی چپ بمقابلہ فوج دیگر

۱۔ مصل : شہری بزرگ و نامی است و از تختگاہ های اسلامیان ، و از آنجا با ذریعہ بایجان میروند
چون آن شہر جزیرہ را بجوق پیچوند از آنرو آنرا مصل گفتہ اند ، از شہرهای کہن و دیرین است
(معجم البلدان ۶۸۲-۶۸۳) م : روم م : زنگبار م : فاطر م : موقوف
۲۔ م : تناور در

آوردند و هر پنج را که بالا میکردند لشکر آن طرف منظر میشد و لشکر دیگر سوار میگشت تا پنج مرتبه هر پنج را
که بالا میکردند غلبه می یافتند و این وقوع بحالتی شگرف بود و رباعی حضرت روز جهان انشاد میکردند^۱
آنم که جهان چو حق در مشت من است این قوت حق نه قوت پشت من است
این کون و مکان هر چه درین عالم هست در قبضه قدرت دو انگشت من است^۲
حضرت ذوالعین میفرمودند که روزی پیش حضرت قذوة الکبریٰ ذکری از تلبیس ابلیس افتاد، فرمودند ساکت
راه را هر تجلی که رحان نماید بعینه آن تجلی پیش ساکت شیطان آرید، چنانکه رحان را عرشی است و بر وی
مستولی شیطان را نیز عرشی است و بر وی مستولی^۳. پس درین راه رشدی آگاه می باید تا تمیز در تجلیات
رحانی و تلبیسات شیطانی بکند. بیچاره مجذوب شیرازی ازین بادیه خوشنوار زاریده است^۴
دور است سرآب درین باویه هفتدار تا غول بیابان تفرید بسیرایت
تقریباً میفرمودند که شیخ عبد اللہ خفیف گفته است که ابو محمد خفاف باشا^۵ شیرازی یکی نشسته بودند. سخنی در
مشاهده سیرفت. هر کس بقدر حال خویش سخنی میگفتند. ابو محمد خفاف خاموش بود. مومل^۶ حصاص
ویرا گفت تو هم سخنی بگو. گفت هر سخنی که خوب بود درین باب گفتید. مومل گفت بهر حال تو هم سخنی بگو.
گفت آنچه شما گفتید در علم بودن حقیقت مشاهده و حقیقت مشاهده آنست که حجاب فکشف شود و ویرا عیان بینی
ویرا گفتند تو این از کجا دانستی و این ترا چون معلوم شده است؟ گفت در بادیه بتوک بودم، غافه و شقت بمن
بسیار رسید. در مناجات بودم که ناگاه حجاب بر من فکشف شد، ویرا دیدم بر عرش خود نشسته سجده کردم و گفتم
مولای ما هذا مکانی و موهنی سنگ. چون قوم این سخن بشنیدند هم خاموش شدند. مومل ویرا گفت بهر خیر تا
بعضی شایخ را زیارت کنیم. برخاست، مومل دست ویرا گرفت و بخانه ابن سعدان محدث در آمدند و سلام کردند.
ابن سعدان گفت حدیثی فلان عن فلان و اسند ابن النبی علی اللہ علیه وسلم قال ان للشیطان عرشاً بین السماء و

۱ ه: ۱: مهر ۱۰۰ ع: ندارد ۲ ه: ۲: این بادیه خوشنوار را دید انشاد کرده است ۳ ه: ۳: مومل حصاص؛
ع: مومل حصاص. مومل حصاص از کبار شایخ شیرازی بود. امی بود. تونی ۲۲۲ ه: (نفت ۲۴۳، هروی ۹۶ و نیز
نزهت کتبه جاییه ص ۱۰۱) ۴ ه: ابوبکر احمد بن محمد بن ابی سعدان نهبادی، از اصحاب جنید و اقران رودباری
است. عالم ترین شایخ وقت بود. تونی بالمره در ۴۰۰ ه: (رجوع کتبه به نفحات ۱۸۶، هروی ۴۹۲،
سلمی ۴۱۰، تاریخ نهباد ۴۱۱-۴۱۰) ۵ ه: ۳: ترجم ۶ ه: ۳: "ابن سعدان گفت حدیثی فلان... فکشف فلان"
ندارد

الارض اذا امراد لحيد فتنه كشف له عنده . چون ابو محمد خفاف اين حديث را بقتنيد گفت يكبار ديگر اعاده كن .
اعاده كرد ، گريان شد و بر خاست و بيرون رفت و چند روز ويرا نديدم . بعد از آن آمد . گفتم در
ايام غيبت كجا بودي . گفت نمازهاي را كه از آن وقت گزارده بودم قضا ميكردم زيرا كه شيطان را پي ستيده بودم . پس
گفت چاره نيست از آنكه بجهان موفع كه ويرا دیده بودم و محبه كرده بودم باز كردم و ويرا الهنت كنم . پس بيرون رفت
و ديگر خبري نداشتيم . يكبار حضرت شيخ بگير در تفصيل مشارب صوفيه و تكميل نه اذهب لائفه عليه سنجي در بيان
آوردند كه هر مشرقي مقصود كدام نزديك تر است ؟ حضرت قدوة الكبري مي فرمودند كه اگر چه ساكنان طريقي الهی و
ساكنان بسيل ناقصا هي سبوك و چه خافن سبر حد مقصود رسیده اند و ممكن تير حرفتاران راه سلسله ترتيب و
ره نوردان درگاه تركيب را فضلي ديگر است چه اتيان در هر منزل فائده ديگر مي يابند و در هر محفلي مانده
ديگر بخورند و هر ساكني كه باین راه سلوك تمام ميكند فرجام كار او را انفعال ميباشد و انجام روزگار بحسرت
اتصال . تقريباً مي فرمودند كه حضرت شيخ زين الدين علاء الدوله الصفاني مي فرمودند كه روزي در خانقاه سكاكيه از خود غايب
بودم . امام احمد غزالي را ديدم كه نقشه بود سر بر زانو نداد و ميان دو انگشتان قلم گرفته تكميل . از و پرسيدم كه
چه مي نويسيد و امام در چه فكر است ؟ گفت چگونه تفكر نباشم كه من در دنيا سيمرغ را به سي صفت نوشته بودم و اين صفت
مي سنم كه هم منطوق است و اين واقع را بخيرت شيخ نورالدين اسفرائيني گفتم . فرمود كه عجب ، من نيز در دنيا
سنان بودم و آنوقت مرا در معرفت سخن گفتن شمره تمام بود ، در عجب مي بودم كه حقيقي را مي گويد كه تو
نميداني كه از هر مشرقي كه هست امام غزالي را همچو حضرت بان نمي رسد كه سلوك نام تمام كردن بحضرت ما آمد . بعد از آن
كه از غيبت بيدار شدم بر زبان خود عقده يافتم ، خاموشي پيشه گرفتم و در عالم شهادت رجا سلوك استوار شغول
شدم .

شرح سلسله ترتيب آنچه بر بسيل اجمال مناسب حال اين كائنه بود مذكور شد و بيان سلوك و چه خاص

۱ خانقاه سكاكيه : ر ج ع كنيه بجا نيه ۱۱ ۲ ر ج ع كنيه بجا نيه ۱۲ ؛ اين واقعه امام اله غزالي
تقريباً در هجرت الفاظ در چهل مجلس ورق ۴۶ منقول است ۳ ع : چه ميشود ۴ ع : شمعان
۵ ع : " و آنوقت شمره تمام بود " ندارد ۶ ع : ندارد ۷ ع : " بر زبان خود ...
پيشه گرفتم " ندارد

که اختصاص بطلبان صادق داشت در طبقه اذکار گفته آید انشاء الله تعالی.

هر چند طائفه صوفیه باین سلوک مخصوص اند و سکنی از زمین الفاف دیده شود همه طوائف منافع و وظائف انواع در سلوک اند، و این سخن تراجمی معلوم گردد که بین السماء و الارض خائفاً می گنبدی فرض کن و حضرت غوث را شبحی کامل و ارباب ولایت و اصحاب هدایت را خلفای کثیر و ندمای کبر تصور کن و سایر مشایخ روزگار و صوفیه نامدار را طلب و اصحاب او بدان و بواقی طلبان و در میان خدام کرام انشان باشند، این طائفه از جان و دل در راه سلوک مشغول اند و اصحاب حرفت و ارباب صنعت که در کار خود اشتغال دارند فی الحقیقت در کار طلبان مشغول اند. بزرگ که در زراعت کار میکند و انواع ماکولات ترتیب میکند نصیب طلبان در وی البقیه هست، و نساج که بحرفت نسج اشتغال دارد لباس انشان را میبازد و کز آنک سائر الاصناف و امرای روزگار و سلطان نامدار اند که بصورت امارت و سلطنت دارند اما بمعنی محافظان خزانه درویشان و محاسبان کار و بار انشان اند. جمال چهره عروس و ماطقت انجن و اکالنس اکالیجید و ن این جانب از رخسار بکشیاید و حصولش آنست که جن و انس هر یک بر کاری اند تا آن مخلصان بخدمت حق مشغول باشند. پس اهل دنیا که علمه خائفاً جهان اند هر یک از انشان می باید که نیت چنان کنند که من این تسبی را از برای آن میکنم تا فضای حوائج مسلمانان و صرف مصحات انشان گردد و مطیع بفراغت مشغول باشند. اگر کسی بمایحتاج خویش از حرفتها و صنعتها مشغول نشود دنیا خراب شود و کسی را فراغت طاعت و جمیع مخلصانه نماند و مدار جهان بمرکت طاعت این طعیانست در کل احوال نه جاده شریعت ثابت قدم بوده اند و کسب خویش را از مال حرام و شبهت محفوظ دارند و زیارت نستانند و کم ندهند و چون کسی را یابند که آن حرفت نداند و بیای آن شایع نشناسد بقیعت نفوذ و بوی نفروشد. خواجه علیه السلام روزی بازار شد قدری گندم دید ریخته بیفروختند. دست مبارک در گندم فرو برد، دستش تر شد. صاحبش گفت یا رسول الله بارانش رسیده است. پیغمبر علیه السلام فرمود

ع: ضاع و ضايع ع: م: " بصورت امارت و سلطنت دارند " ندارد ع: قرآن ۱۹ الحاقه

ع: تنهایی ع: باید داد ع: م: ندارد ع: م: بگرد دستش

چرا آنچه تر بود بر باله نگردي تا هر کس ردي ، آنکه فرمود من غشنا غلبي مئا . و در آن کوشد که از دست او راحتي بخيري رسد .

در روايت است که داود پيغمبر عليه السلام با حق تعالی مناجات کرد خداوند ميخواهم که هميشه خوش در بهشت بنم . فرمود که فردا از شهر بيرون رو ، اول کسی ترا پيش آيد او بود . چون بيرون رفت شخصی را ديد که پشتواره هينيم در پشت مي آرد بروي سلام کرد . پرسيد که محامد تو با حضرت عزت چه چيز است که بدان وسيله مرتبه مرافقت انبياء يافته در بهشت ؛ گفت که من هر روز اين پشتاره هينيم بدست خوشي جمع ميکنم و بشهر مي آرم و بیک و نیم درم مي فروشم . مادري دارم دو دانه بوي ميدهم ، دو دانه در نفقه عيال صرف ميکنم و دو دانه براي خدا بدروشيان ميدهم . داود عليه السلام فرمود که برو که سزاوار آنی که رفیق انبياء باشی . پس گفت که باین بابش . گفت من اين مرتبه در بهشت بربح بارشي يافته ام ، هم درين خواهم بود تا اجل در رسد و قرآن مجيد اشارت هينيم يعني ميکنم يا ايها الذين آمنوا انفقوا من طيبات ما کسبتم و تاکيد اين معنی جاي ديگر مي فرمايد و کلو انھا و اطعموا البائس الفقير . بضمير منبر اهل ضايعت و صرفت شخصی نخواهد ماند چون باین عمل اشتغال نمايند بصورت سلوک دارند و معنی هم پديد آيد : والله اعلم بالصواب

هر کرا توفيق اين افعال شد در جهان او صاحب احوال شد

ع : ع : روی ع : غشام ع : گوشه ع : ع : بفقير ع : ۲ : پشتاره

ع : م : باد ع : استعمار ع : قرآن ۳ بقره ۲۶۵ ع : قرآن ۱۷ ج ۱۸

ع : ع : صورت سلوک و ادهد بمعنی صحت پديد آيد ؛ و در حاشيه ع : بر جاي " وادهد " زاهد است

لطیفه پنجم

در بیان شرائط تلقین از کار مختلفه موقوفه مشایخ و فضل ذکر حلّی بر خفی

قال الاشراف الذکر عبارة عن المداومة علی الكلمة الطيبة .

حضرت قدوة البری میفرمودند از کار خدای تعالی شرابیت از میان عشق الهی و آبیت از چشمه روان نامناهی که از راه پنجهان و صامت بکام ناطق میرسد . مقصود کونین و وجود خافین و ما فیها از اثر آن جبره است

می ذکر است از میان عشق جهان یک جبره از خفانه عشق

سقا هم بر هم شراباً ظهور عبارت ازین شراب است . چون از عالم غیب جبره دیگر بحدار وجود رسد پرتو او در دل طالب بظهور آید . از غایت مستی و ذوق و نهایت سرفروشی و شوق بطلب جمال ذوالجلال مشغول گردد که غوغای بشریت مغلوب و تشغیلهای جسمیه منسوب شود و پروای نفسیه و هوای تشخصیه او گشته گردد .

سخن در تلقین ذکر و شرائط او افتاد . حضرت قدوة البری میفرمودند که درین وادیه صاحب هدایه بسیار نهایت کرده است و در رصداً بیشتری ازین گونه آورده بلکه اصحاب خود را بمطالعه او تکلیف میکردند . در ابتدای این کار اهم ترین شرائط از کار آنست که ذکر از شیخ کامل و صاحب تصرف مکمل بستاند که فوائد کلی و فوائد اصلی در ویست چه ذکر تقلیدی دیگر است و ذکر تحقیقی دیگر . آنچه از راه افواه عوام یا مادر و پدر بسمع صوتی در آید تقلیدی باشد

صدف گر باشد از دریای تحقیق به از لولوی تقلیدی بتقصیدین

اگر چه این ذکر دفع شیطان را باشد و سکن محول مقصود و حصول معبود از وی نادر آید چنانکه تیری از دکان تیرگر آرند دفع خصم بتواند کرد اما تیری بود که از ترکش بادشاه و خدگی که از کیش شخص شاه آرند مصحات کلی از او بر دارند

اگر تیری بود از ترکش شاه همان بخشد جهان را از هدف ماه

تقریباً میفرمودند از حضرت نجیب الدین سهروردی منقول است که شیخ شمس الدین صوفی امام جامع شیراز بود ، هکلی او را ترکش

۴۳ : روانه ۴۴ م : بصامت ۴۵ : ندارد ۴۶ قرآن ۲۹ دهر ۴۷ پروا یعنی خواصات نفسانی
۴۸ : گسته

نیز که و تملوت و از افعال مشغول بود مکن از کسی تلقین ذکر نداشت روزی در واقعه ذکر خود را بصورت نوری تصور شده مشاهده کرد که از دهان وی منفصل شده بر زمین فرورفت . با خود گفت که این علامت خیر نیست چه نفس الیه یسعد العلم الطیب مختلف این نشان میدهد . این نقصان مگر بسبب عدم تلقین ذکر از مشایخ است پس بکی از مریدان شیخ روز همان بتعلی قدس القدر و مرجع کرد ، از وی تلقین ذکر گرفت ، همان شب در واقعه ذکر خود را بصورت نوری مشاهده نمود که بالذات میرفت و آسمانها خرق میکرد . بعد از آن بصحبت شیخ الشیوخ پیوست و رسید تا آنجا که رسید .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که ذکر گفتن بی آداب و شرائط چندان فائده ندهد . پس اول جذبی از شرائط او تقبل می باید رسانیدن تا اثره سجده ذکر و بهره دوشه فکر یافته شود .

اول آنکه مرید را باید که در ارادت صادق شود ، باقتال مثال پیر عاشق

مرید ار عاشق پیری نباشد مر او را هیچ تدبیری نباشد

دوم آنکه در طلب و داعیه راه سلوک را حاصل دارد

گر ندارد در داهی مرد راه هیچ دارو نیستش جز درد راه

سوم آنکه از خلق متوهمش بود و با ذکر انس گیرد . قال الا شرف من اشتغل بالخلق لایکون طالباً للخالق .

بهمه حال در اوایل ترک عادات عوام و مجالست انام باید کردن تا از همه روی بگرداند و در پناه ذکر گزیند .

قال اللہ تعالیٰ فتمّ ذرهم فی خوضهم یلعبون .

چهارم آنکه چون به ذکر مواظبت خواهد نمودن اساس آن بر توبه و تضرع باشد از جسد معاصی که با مخالفت مذکور ذکر را

تصرفی زیادت نباشد .

و اما از آداب ذکر یکی آنست که بوقت ذکر گفتن وضوئی تمام حاصل کند و اگر غسل تواند کرد آن اولی تر بود زیرا که

ذکر دوست کردن تقابله است با اعدای کفار نفس و با اعدای بی سلسله تقابله دشوار تر آن کردن

جوان گر از در پیکار باشد ولی بی اسلحه پیکار باشد

ع : پنجم ؛ م : اندر در ؛ غم ؛ ار در ؛ اما از در یعنی لذتی ، در خود (فراموشی)

هَذَا قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْوُضُوءُ سَلَا حِ الْمَوْتِ .

دوم آنکه جامه پاک بپوشد و در اصول سنت در پاکی جامه چهار شرط است اول پاکی از نجاست، دوم پاکی از فطمت، سوم پاکی از حرمت یعنی ابر نشیمن نباشد، چهارم پاکی از رعونت که کوتاه قد بر سرست و ثیابک فطره ای فقط

ادب سوم خانه خالی و لطیف و کوچک بود و تاریک باید که برای محبت اختری تمام دارد چنانکه گوشه نشین گنج فرمود:

سکندر تباریکی آورده رای که خاطر تباریکی آید بجای

نه بینی گزین قفل زربین کلید تباریکی آرند جوهر پدید

اگر بوی خوش نیز سوزد اولی تر بود .

چهارم آنکه روی بقبله نشیند و مربع نشستن در همه اوقات مصلی است الا وقت ذکر گفتن که خواب علیه السلام چون نماز کردی در تمام خوش مربع نشستی و مذکر اشتغال نمودی تا آفتاب بر آمدی و بهترین اوقات ذکر گفتن شب است خامه وقت سحر، چه در شب حواس صوری را تصرفی نباشد در عالم محسوس، چون از عالم محسوس بازماند حواس معنوی باطن توجه بیشتر بتواند کرد .

چو فارغ گشت مرد از کار محسوس شده در باطن اسرار جاسوس

و مدرک واردات غیبی و الهامات لاریسی تواند شد . هم ازین جهت بود که خطاب یا ایها المزمِّل^{۵۲} تمم الدلیل^{۵۳} خوش خوش خوابگاه است علی الله علیه و سلم فرو خوانند و حلل بیداری بر قدزینای او پشاندند که حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر ر.م. الله نیز ازین سعادت نشان می دهد .

چون چتر منبری رخ نخم سیاه باد با فقر گر بود حوس ملک سنجرم

سر چون قلم ز لوح وجودم بریده باد گر تابهای دوش فرو آید این گم

تا یافت جان من خبر از ملک نیم شب صد ملک نیروز بیک جو غمی خرم

^{۵۲} قرآن ۲۹ مثر ۲ ^{۵۳} قرآن ۲۹ المزل ۱ ^{۵۴} صم ۳: فرد آید ^{۵۵} ۴: این شعر ندارد

و در این راه بر توب است . جفا و ریاضت شب و صبح تر از روز هست
 یدوم اخذ ثم ینام میلا^۱ یغوص البحر من طلب اللآلی^۲
 من ادام السلی من غیر کد^۳ اضع السمر فی طلب الحمال

اما کیفیت ذکر گفتن در وقت ذکر بر هر دو ران نهد و دل حاضر کند و چشم بر هم نهد و تبخیم غنیم شروع کند در کلمه لا اله الا الله ، گفتن بقوت نام که او را باشد با و از بلند . دیگر شرفا ملقین این است که سرید بر صیت شیخ سه روز و سه روز دارد ، اگر طی بکند اولی تر بود و درین سه روز در آن کوشد که پیوسته در و منو باشد و امام ذکر بود اگر آمد و شد کند با خود ذکر سبکفته باشد و با مردم اختلاط کم کند . اما بهتر آنست که درین سه روز از خلوت نه بر آید و سخن بقدر ضرورت گیرد ، بوقت افطار طعام بسیار نخورد ، شب بزر بیدار دارد تا بمقتضای طبع هر طایفی که باشد . حضرت قدوة الکبری میفرمودند که فرزند شکر علی از امر ازاده آن دیار بوده اند . چون بشرف ملقین شرف شد او را طی نفرمودیم که طبع نازک داشت ، بجز دصوم گفتا کرده شد .

چون سه روز بگذرد بفرمان شیخ غسل کند و نیت غسل اسلام آورد چنانکه ابتدای هر کسی در دین خواستی آمدن اول غسل اسلام آوردی آنکه از خواج علی السلام ملقین کلامی . پس چون اسلام مجازی را غسل بود ، این اسلام حقیقی را اولی تر باشد . و در وقت آب فرو ریختن بگوید خداوند اتسی که بپدید بود آب پاک میکنم ، تو خداوند دل را که بین اصاب خداوند صیت بنظر عنایت و نور معرفت پاک کن . چون غسل آورد بعد از گفتن سجدت شیخ آید و روی قبیده نشیند و در مقابل شیخ ، و شیخ قبیده نشینت باز دهد و وصیتی که شرط و مناسب حال او باشد بگوید و از اسرار ملقین و خواص ذکر و اخوار احوال او بگوید و توصیف وجود حسباتی که نمونه عالم کبری است اگر چه عالم صغری میگردد فی الحقیقت عالم کبری است بگوید در خور فهم مرید و نظر طالب کلمتی چند تا قدری جمع شود ، و در خدمت شیخ مرید بد و زانو نشیند و دستها بر روی ران نهد و دل را از همه چیزها باز رها کند از قوت تصرف خود و حاضر کند دل او را بسوی خود و روی مقابل شیخ دارد و به نیاز تمام راقب بشنید شود تا شیخ خود سه بار او را ملقین کند و یکبار بگوید با و از بلند

۱ ع : تدوم الغد ؛ ضم ۳۰ : یدوم الغد ثم ینام میلا ؛ ضم ۳۱ : تدوم الغد ثم ینام میلا

۲ ع : یغوص ؛ ضم ۳۰ : یغوص ؛ ضم ۳۱ : یغوص ۳۵ م : روی ۳۵ ضم ۳۱ : چه

۳ ع : ندارد ۳۵ ع : ستاند ۳۵

با سکوت و طمانیت . پس درید عقب هم بر آهنگ شیخ آواز کند لا اله الا الله عقبه و بقوت گوید . شیخ دیگر بار گوید^{۱۳} ،
 همچنین سه مرتبه مکرر گردانند . بعضی مشایخ ما چنین میگویند که کلمه لا اله الا الله را برید گوید ، درید بگوشش گوش
 بشنود . بعد درید گوید شیخ بشنود . در گفتن درید شیخ از سبب کلمه و ختم او درید را خبر کند تا سه مرتبه
 یکس یکدیگر بگویند . بعد شیخ دعا گوید ، درید آمین کند و شیخ باز درود را همچنانکه اول سه مرتبه فرموده بود
 آخر هم گوید و شیخ عطای تلقین کند که چنانکه ما از مشایخ و پیران یافته ایم ترا دادیم . درید قبول کند تا سه بار ،
 چون تلقین تمام شد بر خیزد و فاتحه بخواند و تکبیر اجابت بر آرد و بجلوتخانه در رود ، رو بقبله آرد و رنج بشیند
 و بترتیب بنجم ذکر مشغول شود .

صفت قدوة الیکبری غیر مودند که ارادت های ذکر بسیار اند و سکین اقتضای سه ارادت کرده میشود که
 ابتدای نفی از جانب راست کند و بجانب چپ اثبات نماید که دل بجانب بسیار میباشد . برین وجه ذکر سخت و
 بلند آواز و دمام گرم و در دل معنی ذکر می اندیشید و نفی خواطر سکینه چنانکه در معنی لا اله الا الله . هر خاطر
 که پیش دل می آید نفی سکینه از نیک و بد که خواطر ثلثه نشووراند . اراده بدین وجه کند که هیچ چیزی نمیخواهم و هیچ
 نمی طلبم و هیچ محبوب و مقصود ندارم الا الله ، جز خدای جللی خواطر بلا اله نفی سکینه و اراده ثلثه مبالغه نماید که
 لا مقصود الا الله و لا محبوب الا الله و لا موجود الا الله . چون در ذکر گرم گردد و جز ارادت لا موجود الا الله
 دیگر اندیشد بکمال درین ارادت چندان مبالغه نماید که خود را و همه موجودات را درین شهود محو کند چنانکه از شعور خود هم
 رود که کل من علیها فان و یبقی وجه ربک ذو الجلال و الاکرام درین جا عذار بکشاید
 چنان در ذکر دل منظور گردد که ذکر ذکر یک مذکور گردد

چون از در پایی شهود بساحل وجود آید زمانی مراقب باشد . هر چیزیکه دل را بدو پیوند بیند آن چیز را از نظر بردارد
 و صبوی حق رجوع آرد و در آشنای ذکر گفتن از ولایت شیخ و مدد طلب و نفی لا اله محبت آن پیوند را
 باطل کند و شیخ محبت آن چیز از دل بر اندازد و بتعرف لا اله محبت حق تمام مقام آن محبت گرداند .

۱۳ ع : آغاز ۱۳ م : بقوت بلند ۱۳ م : "شیخ دیگر بار..." درید گوید " ندارد

صحبین ترتیب مداومت نماید تا مقدر رنج از حمد محبوبات و مالوفات دل را فارغ و خالی کند

یا خانه جای رفت برد یا خیال دوست

و احتیاط در ذکر از مداومت نیز و احتیاط در عرف این لائفه آن باشد که تعلیقات ذکر حسنی ذکر در نور ذکر منحل شود و ذکر ذکر مفرد گرداند و بارعلاتی و عوائق وجود از و فروغند و او را از دنیای جسمانیات با فروحانیات سکسبار در آورد چنانکه فرمود سمیر و اسبق المعزودون قیل و نفعم یا رسول الله . قال الذین یحسدون بذكر الله حتی و نفع الذکر عنهم اوزارهم فور و القیام خفا و بدانکه دل خلوت گاه حق است لا یسعنی ارضی و سمائی و انما یسعنی طلب عبد المؤمن است ، تا رفت اختیار در بارگاه بادشاه دل یافته میشود عزت و عدت اقتضای تفرید کند از غیرت و سکین چون از حارس لا اله الا الله گاه دل از زحمت اختیار خالی گردد شکر قدم تجلی سلطان الا الله باید بود فاذا فرغت فانصب و الی ربک فارغب

جا خالی کن که شاه ناگاه آید چون خالی گشت شد بخرگاه آید

حضرت قدوة الابرار میفرمودند که تلقین ذکر سرشال نهال تخم است که بکارند چنانکه فرمود ضرب الله مثلا . کلمه طیب لا اله الا الله است . چون مداومت پرورش این شجره نماید بینجهای دل بجمالی اعضاء و جوارح برسد تا از فرق سر تا ناخن پای هیچ نماند که بینج شجره ذکر آنجا نرسد . چون به بخش راسخ گشت در زمین غالب شجره ذکر شاخ سوی آسمان دل کشیدن گیرد که اصلها ثابت و فرعها فی السماء . درین مقام دل ذکر گفتن از زبان بستاند و مرتج کلمه لا اله الا الله میگوید و هر وقت که دل ذکر گفتن گرفت ذکر زبان توقف باید کرد تا دل او ذکر بدهد که ذکر زبان مشغول او بود و هر وقت که دل فرو آید زبان را به ذکر باید داشت تا دل بکلی ذکر گردد و همچنین مدد میکند تا شجر ذکر پرورش یابد قصد علو میکند تا کمال خود میرسد و نهایت بر حضرت حق است که الیه یعود الکلم الطیب و العمل الصالح بر فیه و چون شجره طیب کمال خود رسیده شگوفه مشاهده بر سر شاخ شجره پدید آمدن گیرد و آن شگوفه شهادت بتدریج کلمات

۱ م : احتیاط ؛ ۲ : ادای نیاز ؛ ۳ : اعتقاد ؛ ۴ : ضم ؛ ۵ : احتیاط ؛ و صحیح "احتیاط" است که ماده اش "هتت" است که بمعنی زایل شدن عقل بسبب ضعف و درازی عمر مستعمل است و میگویند اُحْتَرَوْنِی ذکر الله یعنی حد یاد خدا ضعیف شو (اصباح الصفات) ۱ م : مفرد ۲ م : باجر ۳ م : رحمت ۴ م : کرد ۵ قرآن ۶ الم تشریح ۷ م : شیخ ۸ م : کرد ۹ م : حلت

مکاشفات و علوم من لدنی بیرون آید که توفیق اکمل^{۱۵} حین جاذب رتبهها . یک ثمره از آن ثمار نظام وحدت است .
اول تحم توحید در انداختند ، به پرورش ثمره^{۱۶} وحدت حاصل آید و آن ستری بزرگ است و مقصود از آفرینش
این نکته بود س

بجز توحید در گیتی دگر نیست درخت کون را به زین ثمر نیست
خلقه اسرار مکنونات غیب است و هر گوهر اسرار که در خزائن غیب دفینه است هدف این جواهر است و
اشعار یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و قولوا قولا سدا یا ایصلح لکم اعمالکم بدین صلاحیت است و هر کس
را پرورش این شجره بقدر همت و قدرت او صلاحی و فلاحی باشد . اما تا کدام صاحب دولت بسبب طاعت حقیقی
برسد که اذکر و الله ذکر اکثر^{۱۷} تسلیح
بتسخیر ابوالوفا خوارزمی از اقسام ذکر که معدن المعانی و مخزن السبحانی است از حضرت قدوة الکبری استفسار
کردند . فرمودند که ذکر سه چهار نوع است یکی آنکه در زبان باشد و در دل نباشد ، دوم آنکه در زبان
و در دل هم باشد

تسکر زبان بود که ز دل تر جان بکند

اما وقتی دل از آن غافل بود و بجزیری دیگر مشغول گردد و زبان در کار باشد ، سوم آنکه هم زبان در ذکر
باشد و هم دل ، چهارم آنکه دل ذکر باشد و زبان خاموش و این حقیقت ذکر است که دل گوید و زبان
خاموش باشد معنی در حالیکه زبان خاموش بود دل ذکر باشد و این انتهای نظام است در ذکر ، و درین نظام
بزرگتر دل سماع حاصل میشود چنانچه بر زبان تکلیف گوش می شنید و دل از آن غافل بود . همچنین دل ذکر گوید
و گوش بشنود و زبان غافل بود ، کار بر عکس گردد از زبان و دل . درین نظام دل زبان گردد و زبان
دل .

تقریباً میفرمودند که صوفی بود در زبان سلطان المشائخ که از اثرش ذکر او ذکر و گویشده بود و او بگویش

خود می شنید ، سر در بیابان و کوچه ها زده بدین گمان که چنانچه من غنی شوم هو خلق نیز میشوند . حضرت شیخ معروف بر این رسانیدند که خلق هم بپشنوند یانه ؟ فرمودند که این ذکر جز صاحب ذکر دیگری نشنود مگر آنکه صاحب دل باشد و بدین مقام رسیده بود و شربت این ذکر چشیده .

از در دریای دل دردمند جز صدف دل نبود بهره مند

مهدم دریای دل خویش شو ورنه ازین بحر سباح حل گرو

حضرت تدوۃ البری نقل میگردند از فتاوی صوفیه قال الجایع و قد سمعت من والدی رحمه الله و هو یحکی عن والده و هو من خلفاء الشیخ البکیر و فقرائهم ان والدی رحمه الله قصد یوماً من یارۃ فقیر من فقرای الشیخ و انما مصاحبه و کنت حبیباً عاتلاً فلما بلغ المقصد و اخذ التکلم استمع ذکر الله و هان فی التکلم فتمحیرت من ذلک من الذکر و الذکر لانه لیس فی الحجة غیرهما بشیء فلما رجع والدی و خرج من حجرۃ الفقیر قصصت علیه القصة فقال هو ذکر قلب الفقیر و بشری لک اذا سمعت یومئذ الله تالی الی مقام الفقراء و صار دلیلاً من اولیاء الله .

ذکر در تخصیص کلمه نفی و اثبات افتاد . حضرت تدوۃ البری میفرمودند تخصیص ذکر لا اله الا الله از اذکار دیگر بافضلیت ، اول از آیات قرآن بشنو که بر اخصاص او گواهی میدهد کما قال الله تالی و الزمهم کلمة التقوی و هی کلمة لا اله الا الله و انما سمیت کلمة التقوی لان العبد اذا نطق بها فانما ینطق من نور التوحید الذی فی قلبه فاذا انتقی الی الصراط یکون ذلک النور و مایة من النار فذلک النور یتلوه و کل حب الناس لان ذلک النور نور الرحمة و تلك الرحمة هی حظ المؤمن من ربه فاذا قال العبد تلك الرحمة اشرق القلب بنور التوحید و انضاء الصدر من ذلک الاشرار و نطق الاکسان عن نور منوره .

حضرت تدوۃ البری میفرمودند انما یحسن نوری را که نوری میگفتند بنام و برین بود که هرگاه کسی ذکر گفتی نوری از

له ع : سمع ۵ ع : استمعت ۳ ع : یصلک ۴ ع : و صار

۵ ع ، خم ۲ ، خم ۳ : النور بر د ۴ ع ، خم ۲ ، خم ۳ : تحل ۴ ع : انما للعبد

۴ ع رجو ع کشید بهائیه ص ۹۵

زبان او بر آردی و بحالم در آمدی . ایضاً قال الله تعالى يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وقولوا قولا سديدا
يعنى قولوا قول لا اله الا الله في الرسالة المكية وكل قلب احب الله وامر صاه وقربه وادناه
و اراد باور دادن ^سيوصله الى مقام النبوة ان كان في زماننا او مقام الولاية محفوظا في سبط الذكر
على ذاك القلب لنيوره و نظيره بنبوة ضياءه و قوه تصرفه بكلمة لا اله الا الله التوحيد و
قد ذكر الله هذه الكلمة في القرآن صريحا في موضعين الاول قوله تعالى و اذا قيل لهم لا اله الا الله
يشكركون و انشأ في قوله تعالى فاعلم انه لا اله الا الله مناه اعلم ان الله هو الذي يستحق الالهية
دون غيره و اذا علمت ان التوحيد انما يصح بكلمة لا اله الا الله علمت ان هذا الاسم من اعظم الاسماء
فائدة و ان هذا الذكر افضل الا ذا قال صلى الله عليه وسلم افضل الذكر لا اله الا الله و قال سهل التستري
رحمة الله ليس بقول لا اله الا الله ثواب لا انظر الى وجه عز وجل و الجنة ثواب الاعمال اعلم
ان كلمة التوحيد اذا قالها الكافر ينفي عن ظلمت الكفر و تثبت في قلبه نور التوحيد اذا قالها المؤمن و
ان قالها في كل يوم الف مرة فبكل مرة ينفي عنه شيئا له ينفعه المرة الاولى تثبت مقام
اعلم بالله لا ينتهي الى الابد و لهذا قال النبي صلى الله عليه وسلم فاعلم انه لا اله الا الله له ثقل علمت لان العلم
بالله لا نهاية له الى الابد .

حضرت قدوة البري تقريبا مي فرمودند که بر هر نفسی یکی از شیاطین بصورت طيور حسن نشسته است چون طالب حادق
اشتغال بذكر عنمايد نوری از زبان وی می درخشد که آن شیاطین از مفارق او ^سنجان میخیزند و ذکر هم بر آن شیاطین
الحمد می یابد . نقل است که ابوالقاسم قهری میگوید که در هر هفته یکبار چیزی بخوردم ، مردی از جن می آمد و مرا سلام
میکرد اما ویرا نمیدیدم . میگرد ویرا نفتم که چه شود که بها خوشوی ؟ ناگاه دیدم که شخصی در خوشترین صورتی حاضر شد
گفتم چه کسی ؟ گفت من از مردمان جنیان ام ، وقتی که اشال شما را می بینم دوست میدارم که ویرا زیارت کنم و سلام

س قرآن ۲۲ س ع : ندارد س ع : یوحنا س ع : فایده واهم : ندارد

س ع : معارف س م ، ع : صغیری

گویم . سپس گفتم بعد از این بر من در هر وقت ظاهر شوی . مرا دوست گرفت و با من انس تمام پیدا کرد و چیزها بمن آموخت . روزی ویر گفتم بیا تا در مسجد در آیم و ساعتی بنشینیم . گفت وقتیکه بنشینم و سخن گوئی و مردم ترا ببینند ترا به سوا من نسبت خواهند کرد . گفتم بیا تا در آخرهای مسجد بنشینم که هر کس را نبیند . پس در آیم و بنشینم . گفت این روا را چون می بینی ؟ گفتم بمعنی را در خواب بمعنی را آگاه . گفت آنچه بر سرهای ایشان است می بینی ؟ گفتم نه . چنان را مایید ، دیدم که بر سر هر کس غزالی نشسته ، بعضی را بالها چپش فرو گذاشته و بعضی را بر سر نشسته و بعضی را کاهی فرو می آید و کاهی بالا میرود و بر آن دیگری نشیند . گفتم این چیست ؟ گفت گر نخوانده ای قول خدای تعالی را و من لعن من ذکر الرحمن نفیض لا شیئا ناخولہ قرن . این ها شیاطین اند که بر سرهای ایشان نشسته اند و بر هر یک بقدر غفلت وی استیلا یافته اند ، و آن جن بدین طریق بمن ی آمد تا روزی از من دید که نان صدقه خوردم بعد از آن روی نمود

ز اغ غفلت بر سر هر ساکنی بر نشسته تا فرو ماند زیاد

گر کسی تیر خند یاد او بر زند از فرق مردم همچو باد

حضرت قدوة العبری میفرمودند که خصوصیت کلمه لا اله الا الله لذراة صورت و از راه معنی است . لا از راه صورت که خواص علیہ السلام تا خلق من از کار این کلمه را نهاد که افضل الذکر لا اله الا الله . لا از راه معنی آنست که فرموده است که الیه یصعد الکلم الطیب و کلمه طیب لا اله الا الله معنی ازین کلمه بحضرت عزت راه تواند برد زیرا که درین کلمه نفی با اثبات مرکب است و در من نشان همچون نفی و اثبات دفع توان کرد زیرا که نشان مرکب از نفی ذکر حق و اثبات ذکر اعیان پس شریعت سکنجبین از سر گرفته نفی و شکر اثبات بکار میفرماید تا ماده صفای او نشان را قطع کند بلا لا نفی ماسوای حق میکند به الا الله اثبات حضرت تا چون برین عاجبه مداومت نماید بتدریج در من تعلقات روح از ماسوای حق میریزد لا اله الا الله زایل شود و آفت و علت نشان منقطع گردد و صحت ذکر بر واسطه جلال الا الله از پس تنقی عزت روی نماید و بر حکم معده فاذا کروی اذکرکم از باب حرف و صوت مجرب دشود و از تجلی نور عظمت الوهیت خاصیت کل شیء ها که لا وجه آشنا را گردد و ذکر روح با ذکر وجود او از بهر نامقاهی ذاکری اذکرکم مستغرق و مستحکم شود .

۱۰۳ : "گفت وقتیکه ... پس در آیم و بنشینم" ۱۰۴ : "معنی را بالها ... بالا میرود"

ندارد ۱۰۵ قرآن ۱۰۶ : دل نشان ۱۰۷ : ماسوای ۱۰۸ : ایشان

۱۰۹ قرآن ۱۱۰ القصص ۸۸

اینجا ذکر کم نیابت ذکر بی روح بر آرد، ذکر و ذکر و ذکر یکی شود و ذکر بی شرکت اکنون دست دهد

تا ز خود بشنود نه ازین و تو
تو لم یکن الملك الیوم لله الواحد القهار و سر شهادت الله ^ع لانه لا اله الا هو این باطنی شود. گوشه نشین گنجی
ازین گنج گوهر سپید ^ع

چون قدمت بانگ بر این زند جز تو که آرد که نام حق زند
کیست درین دایره دیر پای کولن الملك زند جز خدای
و اشارت حق نبیوسف و زکریا گفت ما قال احد الله الا الله درین حال مفهوم گردد و معلوم شود و محقق را اصلیت
این کلمه روشن گردد و معلوم شود که نیابتی پسندانی چنانچه این کلمه نهاده اند
که داند سر این اسرار و هیجانات

نه از بهر آنکه چون خلاص از شرکت معنوی جز بمعنی این کلمه صورت نیند و چنانکه شرکت صوری هم بصورت این کلمه نفی
میکرد ^ع

آفرینش را هم بی کن به تیغ لا اله ^ع تا دلت خالی شود سلطان الا الله را
حضرت قدوة الابرار در شجارت الذاکرین آورده اند که حضرت موسی علیه السلام را چون اتیاع ^ع عبادت پروردگار و
انتزاع ^ع ملازمت کردگار از حد گذشت از سر نیاز برگاه الهی و بسوز و گداز بارگاه نامتناهی عرض نمود که الهی درین
عبادت معهود خویش کلفت جسمانی و محنت ابدانی چندان نمی باشد عبادتی دیگر میخواهم که در وی مشتقی ^ع بدست

اگر در راه رفتن رنج باشد مسافر راه محنت سنج باشد
چو زاد رنج ره و خود یابد که دوا بعد وار گنج باشد

از حضرت خالق زمین و آسمان بیکام و زبان فرمان آمد قل لا اله الا الله . موسی عرض کرد الهی این کلمه خود قوت
جان ماست و ورد زبان ما ، عبادتی دیگر میخواهم . باز فرمان شد قل لا اله الا الله . باز موسی بر بسیل صبارت

^ع م : بترکت ^ع قرآن ۳ آل عمران ۱۸ ^ع بی کردن بمعنی ترک کردن (فرانسس)

^ع اتیاع : یعنی مشتعل شد از الفت عبادت پروردگار ^ع م : انتواع ، فحما : اذاع !

اما انتزاع بمعنی تشاق شدن ^ع ۲ : درون در

اتماس عبادت کرد فرمان آمد قل لا اله الا الله .

چو موسی را گذشت از حد جبارت شده از داور گردون اشارت

که از من ای عبادت خواه میدان بگفتن کلمه اسرار آسمان

در گفتن کلمه اسرار الهی و سفتن گوهر انوار نقاشی من ترا این توفیق داده ام و در دریای دل تو این گوهر من نهادم
که بسبب اصل زبان و کنار لسان بآسان می بر آری و گرنه بسبب کافران بنگر اگر گویند ایشان را که بناخن کردن هزار بار
آسان تر آید ازین جان کردن خود سه

برای کافران زین در سفتن بسی آسان نماید کرده کردن

ذکر در فضائل ذکر افتاد . حضرت قدوة اکبری میفرمودند یکی از فضائل ذکر آنست که ذکر غیر موقت است
چه هیچ وقتی نیست از اوقات که منتهی امور بذكر نیست اما فرضاً و اما نقلاً . گفته اند نماز اگر چه از شرف العبادات
است و لیکن در بعضی اوقات درست نیست و ذکر بر دوام است در عموم حالات کما قال الله تعالی الذین یزکرون
الله قیاماً و قعوداً و علی جنوبهم . در تفسیر او فرموده اند که این امر تقاضا میکند بر استیجاب همه حالات و
مجموع اوقات و دیگر از فضائل ذکر آنست که حقیقی نه تعالی در مقابل آن بذكر خویش وعده کرده است چنانکه
گفت فاذکرونی اذکرکم و در جزئی از جبرئیل علیه السلام نقل است که گفت در حضرت رسالت پناه را حق تعالی میگوید
که بدوام است ترا چیزی که نداده ام هیچ است را از امم ما شنید . گفت آن چیست یا اخی ؟ جبرئیل گفت توحید تعالی
فاذکرونی اذکرکم لم یقل هذا احد غیر هذه الا الله .

حضرت قدوة اکبری نقل از حضرت سید سید دین . راد از میر هر جا که درین کتاب مذکور میگردد حضرت سید السادات

قدوه خائف علیه و اهل مقامات سید طبل بخاری اند و ایشان نقل از روضه العلماء میگردند :

عن علی رضی الله عنه قال قال رسول الله صلی الله علیه و سلم ان یلک عموداً من یاقوت همراه برأسه تحت العرش

و استبانه علی ظهر الحوت فی الامان السابعة السفلی فاذا قال العبد لا اله الا الله محمد الرسول الله من النية الصادقة اهتز العرش فتمحرت الحوت والعمود فيقول الله اسكن يا عرض فيقول كيف اسكن وانت لم تنفر لعاملها من الذنوب صغيرها وكبيرها وسرها وعلايتها فيقول الله تعالى اشهدوا سكان السموات اني قد غفرت لقاتلها من الذنوب صغيرها وكبيرها . وقال صلى الله عليه وسلم لا تتكلمن الا على لا اله الا الله فان لا اله الا الله بحسن الاسلام و اذا لم يكن وثيقاً نفذ السهم فيه قال السيد المذكور وكل سهم جاوز المحجن قتل صاحب المحجن .

حضرت قدوة البری میفرمودند که کلمه لا اله الا الله از برای نجات مردن یا زنده بگوید البته ویرا نجات روزی بود خدایک از حضرت شیخ ابوالربیع نقل است که میگویی که من این کلمه را هفتاد هزار بار گفته بودم و بنام کسی تعین نساخه تاروی در مانده طعام حاضر گشتم با جماعتی و با ایشان کودک بود صاحب کشف و قیام آن کودک دست بطعام برد تا بخورد ناگاه بگریست . گفتندش چرا گریستی ؟ گفت اینک را دوزخ مشاهده میکنم و مادر خود را در عذاب می بینم . شیخ ابوالربیع گفت در باطن خود گفتم خداوند تو میدانی که هفتاد هزار بار کلمه لا اله الا الله را گفته ام آنرا از جهت آزادی مادر این کودک از آتش دوزخ مسین گردانیدم . گفت چون این نیت در باطن خود تمام کردم ، آن کودک بخندید و نباشت نمود . گفت مادر خود را می بینم که از آتش دوزخ خلاص یافته . الحمد لله پس بطعام خوردن مشغول شد . شیخ ابوالربیع میگوید که در محبت خبر مصطفی^ص درین باب کشف آن کودک معلوم شد و صحت کشف آن کودک به اثر نبوی^ص

چو گردد روان تیر آتش بسر خود کلمه لا اله الا الله
گر آن تیر را این سپهر کم بود کند از در هفت گردون گذر

حضرت قاضی حجت محفرت قدوة البری عرض کردند که در اذکار جبریه و سریه اخلاص نساخ بسیار شد و تفریق در فضیلت او بشمار افتاده و بعضی خود با تکلیف از اذکار جبریه مانع میگردند . حضرت قدوة البری میفرمودند

اذكار جبرية ثابتة من كتاب واخبار وروايات فقد وثقنا محل نسخ كبار . اول از كتاب بنسبنا ذكرنا
 الله كذا كرم آباءكم او اشد ذكرنا و معلوم ان ذكره يبالغ في اظهاره فان اخفى ذكره او اسره دل
 ذلك على كونه مستكفراً و اذ كان مفتخراً فانه يبالغ في الاعلان والاظهار فوجب ان يكون اعلان ذكر
 الله اولى فان قيل كيف الاحتياج بهذه الآية في ذكر الجهر في الاوقات كلها و قد قال الله تعالى فاذا قضيت
 مناسككم فاذكروا الله كذا كرم آباءكم و الغاء للتعقيب و اريد به التكبير ولا يجب ذكر اخر عقيب
 قضاء المناسك و ذلك شرع في الاوقات المخصوصة عقيب الصلوة المفروضة و لا كلام فيه قلنا
 اريد به ذكر الله في الاوقات كلها لا التكبير في الاوقات المخصوصة فانه تعالى قال كذا كرم آباءكم
 و هم كانوا يذكرون آباءهم في الاوقات كلها على سبيل التفاضل فامروا بذكره في الاوقات كلها مقام ذكر آباءهم
 و ان قيل لم يثبت الا واجب وهو حق الله بما دونه في العجب وهو حق الوالد فالجواب انهم كانوا يبالغون
 في ذكر آباءهم على وجه التفاضل فامروا بذكر الله تعالى بقدر الايمان على سبيل النعم والاحسان و
 ان كان في الدرجة يتفاوتان قال الله تعالى فاذكروا الله قياماً و قعوداً الآية . قال ابن عباس رضي الله عنه
 لم يفرض الله تعالى على عباده فرضاً الا جعل لصاحداً معلوماً ثم عذرنا كما في حال العذر عن الذكر فانه تعالى
 لم يجعل له حداً ينتهي اليه و لم يذره احداً في تركه الا مخلصاً في عقله فامروهم بذكره في الاحوال كلها و قال اذكروا
 الله ذكر اكثر الاشياء اي بالليل والنهار والحضر والسفر عند الغنى والافتقار والاعلان والاسرار وعلى كل
 شيء من الاحوال ^{الله}

اما الاخبار الدالة على جهر الذكر بعد الصلوة وغيره فكثيرة منها ما ذكر في المصباح انه قال كان النبي صلى الله
 عليه وسلم اذا سلم من صلاته قال بصوته الاعلى لا اله الا الله وحده لا شريك له الى آخره و منها ما ذكر
 في بستان النوادي في جاب الاذكار ان النبي صلى الله عليه وسلم كان يجهر مع اصحابه رعنوا ان الله عليهم بالاذكار
 والتسبيح والتحليل بعد الصلوة منها ما ذكر في روضة حاكياً عن الله تعالى من ذكرني في نفسي ذكرته في نفسي

له ع : بانه ؛ م : بابيه له ع : المتعقب له ع : ذكر الله فر عقب القضاء المناسك

له ع : "في" ندارد له ع : عقب له ع : فان له ع : متفاوت له ع : لم تفر من

له ع : ندارد له ع : اصلها له م : "الدلائل بجهر الذكر بعد الصلوة وغيره" ندارد

له ع : كثيرة

ومن ذكرني في ملاء ذكرته في ملاء خير منه وأما الروايات فذكر في مجموع النوازل والخامية والجامعة
 الكبرى والصغرى أن قراءة القرآن بصوت رفيع في الحمام مكروه وصوت خفي لا يكره وعليه الفتوى ولا
 يكره التسبيح والتحليل وإن رفع صوته كذا في صلاة النوازل والحسامة والصرفية والملتقط^{١٤}
 كراهية التجسس البرهاني والركني ونفاس التجسس والمزيد وذكر في كراهية السراجية ومختصر الكبرى
 أنه لا بأس بالتسبيح والتحليل في الحمام وإن رفع الصوت قال الجامع المراد من قوله لا بأس في الكراهية
 ولا ساءة على ما عرف في الأصول فخذ الأول سواء وإنما فصلت هنا بين المسئلتين في الحوائج لا يحتاج
 لبعض الناس إليه وما فصلت من الأبرار والأخيار لأن كلمتا المسئلتين أعني مسألة القرآن والتسبيح و
 التحليل من الكتب المذكورة يعرفه من له الكتب والدراس أما مسألة القرآن فهي الكل ومسألة التسبيح^{١٥}
 التحليل برفع الصوت فهي الشبهة نعم كما ذكرنا وليس الشرط أن يكون في الكل بل أن يكون من الكل فإذا
 كان جواز قرأت القرآن برفع الصوت في الحمام بغير الكراهية مع ما به من الشرايط والآداب مجاز التسبيح
 والتحليل ولا ذكر برفع الصوت من غير كراهية كان أولى كما جاء في الفتوى لا بأس بأن يظهر ذكر القرآن
 في الحمام أيضاً ما لا دعية ولا ذكر ما يمنع لها شيء من الأحداث بل يشاء بينهما يجوز للمجنب^{١٦}
 قراءة القرآن والدعاء والفتوى على ما عليه الفتوى لأن العبد مأمور بجميع الأعمال بذكر الله كما
 من فالحال أنهم ومنعوا المسئلة في الحمام وهو المحلل وموضع الزالة أو ساجد الناس والنجاسات والتأذير^{١٧}
 وسواها مع المخرج في الرواية فيما بيت الشياطين فيها ذكر في الإخلاص ومعلوم أنها لا يخلوا عن التأذير^{١٨}
 وما شاكلها غالباً وقد كان بعض الناس مكشوف العورات ويكره قراءة القرآن عنده فإذا كان
 جواز التسبيح والتحليل بصوت رفيع مع هذا الأشياء فيها فلا يجوز في بيوت الله وهي المساجد و
 الخوانق وبيوت المسلمين من الصوفية وسرايا المشايخ والزوايا والخلاوات في مكان ظاهر فوق

١٤ م : والخامية الحامية م : يكره م : ع : والحامية الصوفية م : ع : والملتقط

١٥ م : وكراهية الراجحة البنية الأولى الأولى ونفاس التجسس المزيدي م : ع : صوت

الأصول فخذ الأول سواء وإنما فصلت هاتين م : ع : في عمدت م : ع : -

مسئلة الفتم م : ع : "التسبيح... الشبهة" نادر م : ع : "كما" نادر

١٦ م : ع : لا دعية م : م : أنها ونيتها م : م : فالحاصل م : ع : ساخ م : ع : سواها

١٧ م : ع : مكشوفات العورة

الحصير والبوارى طاهراً متوقفاً متفتراً مريباً كان أولى لأنها جفيت للاذكار والتسبيح قال الله تعالى
 اذن الله ان ترفع وتذكر فيه اسمه ويسبح له فيها بالغدو والآصال ذكر الامام الفقيه الزندلي
 ان ذكر الله تعالى على كل احوال من فرائض الاسلام ، والاذكار اولى من الاخفاء لقوله تعالى يا
 ايها الذين آمنوا اذكروا الله ذكراً كثيراً فان قيل ذكر في بعض النسخ عن بعض العلماء انهم قالوا يكره رفع
 الصوت بالذكر والدعاء واستدلوا بما يثبت من سورة الاعراف ادعوا ربكم تضرعاً وخفية . انه لا يجب للمعتدين
 قوله تعالى واذكر ربكم تضرعاً وخفية و دون الجهر من القول قوله عليه السلام خير الذكر الخفي وقال عليه السلام
 صاحبوا بذكر الله تدعون اصماً وغائباً انكم ستدعون سميعاً قريباً وحاضراً انه لمعكم تلقا في ما بينه اجوبة
 في لطائف الغشوى ادعوا ربكم تضرعاً اى علانية وخفية سراً لانه لا يجب للمعتدين بالدعاء اى
 لا يجب من تودى بالدعاء السوء على المسلمين والتضرع من الضراعة و هي شدة الحاجة والخفية
 اخلاص القلب ، ادعوا ربكم اى اعبداوه وامرؤوا حواجلكم تضرعاً وخفياً الضراعة الذلة والخفية
 لا يدخل شبه الرياء انه لا يجب للمعتدين اى المشركين الذين يدعون غير الله . ذكر في
 تفسير البستي في قوله سبح اسم ربك اى ارفع صوتك بذكر ربك باسم ربك . في تفسير الدرر في
 هذه الآية المفضل سبح اى ترفع الصوت بذكر الله و تقدم ح الله نبيه ابراهيم عليه السلام في سورة
 التوبة ان ابراهيم لاواه حليم ذكر في التفسير المذكور الاواه هو تحجير صوته بالذكر والدعاء والقرآن
 اما قوله اذكر ربك اى ذكر القرآن في الصلوة خلف الامام في نفسه وهو قول قتادة ذكرت في
 تفسير البستي والثاني ان نزول سورة الاعراف كله بركة فكان ذلك في بداية الاسلام وعلبة المشركين
 و حلة المسلمين ثم لما حاجر رسول الله صلى الله عليه وسلم من مكة الى مدینه وانتشرا الاسلام نزلت سورة
 الانفال و اربع آيات من آخر سورة الشعراء وامر فيها بالذكر الكثير اما في سورة الانفال

س : ع : نراد : ع : ب نيت : ع : ربك في نفسك تضرعاً... : ع : يعتدي
 م : دعاء : ع : فيه : ع : رافع : م : الفصل ٩ : ع : تسبيح
 م : او : ع : بذكر : ع : يجب : م : القراءة : ع : بمدينه
 ع : : الشراء تبجهم و امر...

قوله جل ذكره يا ايها الذين آمنوا اذ القيتم فئة فاشتقوا واذكروا الله كثيراً وفي سورة الشورى يتبعهم
 الناموس الى ان قال الذين آمنوا وعملوا الصالحات واذكروا الله كثيراً وفي سورة الاحزاب والذاتين
 الله كثيراً وقوله تعالى يا ايها الذين آمنوا اذكروا الله ذكراً كثيراً وفي سورة الجمعة فاذا قضيت الصلاة
 فاستشروا في الاشياء وابتغوا من فضل الله واذكروا الله كثيراً سلّم تفلحون . ففي هذه الآيات
 كلها امر بالذكر الكثير انما امر بالاعلان بظهور الاسلام وانتشاره وعلبة المسلمين على المشركين .
 آنچه که از تفاسیر مشهوره و تفاسیر مغموره در جواب ایشان مناسب بود مذکور شد اکنون از مختصره
 حضرت قدوة اکبری گوشت کن در معانی آیت ادعوا لکم تضرعاً و خفیه . قال الاشراف المراد من التضرع
 استعطافه البدن و الخفیه اخلاص القلب و قال بعضهم تضرعاً ای تضرعین و خفیه ای تخوفین
 در تفسیر قیامی آورده است قول ابن عباس خفیه ای حجرة یعنی خوف کنندگان را در روز قیامت نادی
 نذا کنند ان الله لا یضیع اجر المحسنین با و از بلند تا طغیان را معلوم گردد و استمع یوم یادی المناهی
 مکان قریب همین معنی دارد . دیگر باینکه دانست که نزول آیت ادعوا لکم تضرعاً و خفیه در باب دعا است
 و دعا غیر ذراست چنانکه خدای تعالی میفرماید اُدْعُونِی اُجِبْ لَکُمْ و در شان خود میفرماید فاذکرونی اذکرکم و
 خفیه الفاظ اضداد است که الخفیه پنهان کردن و آشکارا ساختن چنانچه لفظ ظن و غیر هم کذا فی الظانوس و
 هر جا که لفظ اضداد باشد محتاج باین دلیل است . در تفسیر ابی لیت از ابن عباس نقل کرده اند که خفیه ای علانیه
 اما در آیت ادعوا لکم تضرعاً و خفیه دون الجهر من القول مراد قرأت متوسط است . کنار اینرا
 میکردند در بابیت اسلام . فرمان شد که ساکن بخوان تا پیش در مسجد ایشان نشوند و حضرت نرسانند .
 اما الجوب عن الحديث ذکر فی تفسیر الحقایق انه یحتمل ان یلک فی رفع الصوت هناك مصلحتاً فقدهای ان ذالک
 فی غزوة قد کان رفع الصوت بمرجه بیدر و الحرب خدعة و کذا لک نمی عن الجهر فی المناهی فاما رفع الصوت
 بالذکر فجايز ففي الاطمار القیاد و عبودیت ، تأیید هذا ما ذکر فی تفسیر البستی فی سورة بنی اسرائیل و هی

لے : ع : خفیه : م : یجمع : ع : المناهی

ملکیتہ فی تولدہ ولا تجهر بصلواتک ولا تخافت بها قال الشیخ ابوبکر رحمۃ اللہ علیہ روی عن علی رضی اللہ عنہ عن ابیہ
 صلی اللہ علیہ وسلم انہ یخفی برفع الرجل مہوتہ بالقرآن قبل العشاء وبعد ما یغلظ اصحابہ فی الصوت قال و
 قدر ویتہ اخبار تلک علی جوانہ رفع الصوت قال ابن عباس رضی اللہ عنہ کان ابیہ صلی اللہ علیہ وسلم یقرأ فی بعض
 حجرہ فیسمع قرأتہ من کان خارجا فاصبح ابیہ صلی اللہ علیہ وسلم موت ابی موسیٰ فقال لقد اوتی هذا امر مار
 من منامیر الداؤد ولم ینکسر علیہ قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم نرینوا القرآن باصواتکم مناه ای نرینوا
 اصواتکم بالقرآن قال الفقیہ رحمۃ اللہ علیہ وطریق الجمع بین الآیۃ و بین هذه الاخبار ان تحمل النفی من رفع
 الصوت بالقرآن علی انہ کان ذاک بکلمۃ حیث کان المشرکون یملطون ابیہ صلی اللہ علیہ وسلم ویقولون لا تسموا
 طعدا والنواخید فاما اخبار ابی موسیٰ وغیرہ فلما وردت بالمدينة وقد ظهر الاسلام وانتشر له الاعلام و
 من فیه من مصنفات المشرکین و کان رفع الصوت بالقرآن من شعار الدین لمنع الصوت بالتأذین والمضرة
 قال الاشراف قدرائنا فی بلاد المسلمین و اصحابہم من السلف والخلف شرقا وغربا یدکرون جہرا فی مجالس
 المواظف مع حضور العلماء والقضاة و سائر الناس من العام والناس بغير ان انکر احد منهم .

حضرت خدوۃ الیکبری میفرمودند بعضی مردم میگویند کہ مشائخ چشت قدس اللہ اراہم ذکر جہر نگفتہ اند ، پس غیر ثابت باشد .
 بناید دانست کہ این فقرت سی سال در دارۃ روزگار پراوار گردیدہ و بگذشت مشائخ اعصار رسیدہ ، دید کہ
 صم مشائخ سرور و فردوس ذکر جہر می گفتہ اند و زکندی گوید مشائخ چشت ذکر جہر نکرده اند چون این فقرت فہرست
 زیارت روضہ مبرکہ حضرت خواجہ مودود چشتی قدس اللہ سرہ شرف شد و ببلالمت حضرت قہلب مشائخ حضرت
 خواجہ قہلب الدین مخدوم زادہ کہ صاحب سجادہ بودند رسید ، دید کہ ایشان ذکر جہر بملقہ نشسته میکردند و میفرمودند کہ
 از عند حضرت خواجہ بزرگ الی یومنا ذکر جہر در خاندان قدیم و دودمان کریم مشائخ چشت می آید و در شہد امیر المؤمنین
 علی موسیٰ رضا رسیدیم و سید اجل قبل ازین سید رضی الدین و سید قاضی و برادران ایشان سید تمس الدین و سید تاج الدین

۱۰ ع : ان ۱۰ ع : صلوة ۱۱ ع : روایت ۱۲ ع : ابی موسیٰ ۱۳ ع : بکیر

و سید شهاب الدین و سید محمود از قندی که بهمه این سادات شرف شدیم ایشان هم ذکر جبر میکردند خالصه بهیج و شام
ذکر جبر باصحاب خود مدور نشسته میکردند

کسی که زنده خود آزاد باشد دلش در ناله و فریاد باشد
بیاد روی تو هر هیچ و شامی بگاتم ، خانه در افتاد باشد
کسی که روی آن شیرین سخن دید بکوه جان کنی فرهاد باشد
نشان عشق صادق جز این نیست که در نمره دل و جان داد باشد
شرف از دین کلزار رویت جو بیل در فغان دلشاد باشد

نقل است که حضرت سید الطائف بموجب فرموده حضرت خواجه سری سقطی بسیت سال در ذکر نفی و اثبات و
اسم ذات بر دهلیز پیر اشتغال فرموده اند ، بعد از ادای فرائض جز ذکر جبر کاری دیگری نداشته اند و در ذکر جبر
بر تبه ای مبالغه میکردند و تشعب و فریاد می نمودند . آورده اند که روزی همسایگان حضرت ایتقان بن خلیفه
بغداد رفت ، فریاد کردند که از بس فریاد و ذکر بلند در شب و روز ما را خواب نمی برد

ز بس کو ناله و فریاد کرده مرا از سب خواب آزاد کرده
چنان در ذکر دارد ناله و زار که خلق را کند از خواب بیدار

حضرت قدوة البری میفرمودند که هیچ فقیری و شیخی از یاد حق تعالی خالی نبود و نخواهد بود و اگر باشد
او را فقیر و شیخ نگویند

هر که نگوید تو خاموشی به هر چه نگوید تو فراموشی به

مجموع حقایق در ذکر گفتن تصفیه اند که اوله من فی السموات و الارض کل له قانتون و اذکر الله معکم تفلحون بلکه
هم کلام الله دال است بر ذکر حق . بحث ما در جلی است و حق . ذکر حق تو به حق دارد و نشای ما جمیع
مترجم بحق اند تو به عین المقصد واحد و در مشترک اند . این اصوات عین موافقت است نه مخالفت ، خدا ما صفا

له م : سمات ؛ فم ام : ساط ؛ ۲ : این معنی ندارد ؛ ۳ : نگوید ؛

من الدین عبارت ازین است و اگر مرشدی کاری اختیار کند که توجه او بغير باشد و ششایخ را توجه بجنبی بود آنجا
صفتیت باشد ، قایل این سخن را تفهم نشده است باید که درین تأمل نماید . او را اگر از شرب عشاق و
ذاکران آفاق جز بوردی این اعتراض نکردی . کار عمل دارد نه قول . آیدیم بر اصل مطلب . جمعی که
مکملند اند یعنی اصل کل اما کل نیستند این لایزال را حول گویند ، در حالتیکه چشم باطن کشانید با وحدت انیس
باشند و چون در عالم کثرت آیند آن ذوق بنشیند ازین جهت که حوصله و ظرف وجود او در بدو فطرت تنگ
افتاده باشد چنانکه یکی بن معاذ رازی فرمود که در روز شقایق از یک جریعه بلی آبخنان بیخوش نموده ام که دیگر
باز بخورده آمده ام - ۹

شرابی کنز ازل در جام کردند از آن یک جریعه ام در کام کردند
خمار آورده را مستان چشمش می از ساقی وحدت وام کردند
زهشیدای گلشنه مست اشرف دامام گرچه می در جام کردند
این چنین مردی اگر ذکر خفی گوید او را مسلم باشد از جهت نفع خود زیرا که او در مقام وحدت
و فرشته خدای رادعوت میکند از کثرت بوحدت .

حضرت قدوة الابرار تقریباً بیست و هفت روز در آن مقام رسید و از غایت دهشت و حیرت مجال نطق نداشت ، حضرت عزت بیکلام و بی زبان سربازان
فیصیح و بیان ملیح فرمود التحیات لله والصلوات والطیبات السلام علیک ایها النبی ورحمة الله وبرکاته .
چون رسول الله علیه و سلم رادعشت کتر شد فرمود السلام علینا وعلی عباد الله الصالحین ، چنانکه در سکنده نامه
گوشت نشین گنج زلفای گوید -

در آنجای کاندیشنه نادیده جای درود از محمد قبول از خدای
گوزر بر مهر خوان اخلاص کرد هم او خورد هم بخش ما خالص کرد

۱۰ : از آن یک جریعه ام در کام کردند ؛ ع : از آن یک جریعه ام گنگام کردند
۱۱ : مقام ربانی بالا هم سراج رفت مجال نطق نداشت ...

در سدره المنتهی جبرئیل و میکائیل و جمیع فرشتگان صلاهی خوان وصال یزدانی و صدای لاله‌مان تعال ربانی شنیدند^۱
 صدای ناز با هم چون زلا هوت^۲ رسیده در صماخ گوش ملکوت^۳
 بیکبار آن هم از نیک خواهی زبان دادند بر دعوی گواهی

از سدره المنتهی که حضرت رسول صلی الله علیه و سلم بودند بعد بسیار و مسافت بشمار برد آن ندای الهی^۴ و صدای
 نامناهی چون در گوش ایشان رسید گفتند اشهدان لا اله الا الله و اشهدان محمد عبده و رسول . آری
 چون در میان روزگار و مآرضان دیار از رمز شرب عشاق اثری ندارند و از غزه مذهب اهداق خبری بایشان
 نه ، هم بزبان ایشان تکلم باید کرد و الا محتاجیم باین تطویل چه در بابیستم بدین تمثیل تکلموا الناس علی قدر عقولهم^۵
 سخن با هر کسی باید بقدر فهم او گفتن چه در پانصد انعام از رمز نکته و ایما
 ای برادر ! محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم صاحب دعوت بود . او میاء تابع انبیاء اند و التابع کامل متبوع .
 اگر در احوال ایشان و احوال نیک ایشان و امر و نهی این طائفه ریا تصور کنی مصحفی کفر بود ، بی تطف
 سخن آنست هر که بدین مرتبه است و فقایق و دقایق را معلوم نمیکند و او نه آغاز دانست نه انجام ، نه
 خود را شناخته نه خدا را^۶

از آن ، در پایه صیران^۷ بماند بظلمت خوار و سرگردان بماند

حضرت قدوة اکبری میفرمودند بعضی از احکام قرآن معنی بر تفهمنای وقت چنانکه در صبح و عشا ام
 شده بقرأت بھر لان بعضی المشرکین كانوا يؤذون النبی صلی الله علیه و سلم و اهل بيته عند استماعهم
 منهم القرآن امر النبی علیه السلام بالجهر عند اشتغال المشرکین بشائهم و هو صلوة الفجر كانوا ينامون
 و صلوة المغرب والعشاء و هم يشغلون بشائهم من الغفلة واللعب و در نماز ظهر و عصر اتر
 شده بقرأت خفی از خوف آزار و ایدای شرکان و کفار ، در آیت لکم دینکم و لی دین نظر کنی و قتیکه
 ضعف اسلام بود در شان او قتل یا ایها الکافرون نازل شده چون کار دین اسلام بالا گرفت و آثار دین

۱ : م : مقام ۲ : م : صلاهی ۳ : صماخ بمعنی سوراخ گوش ۴ : م : صلاهی

۵ : هم ۶ : ازین در بادیه حیوان بماند ۷ : حیوان

اصحاب پذیرفت فرمائید که اقلوا المشرکین حیث وجدتموهم ای برادر! دعوا را بکم تضرعاً و خفیه معین
تصور کن در نماز بامداد قرات و ادعیه و اذکار در جمیع بلاد مسلمانان و مؤمنان بجز منخوانند چنانکه
قریب و بعید که در حدود و حوالی اند میشنوند این فعل را چون رایا گویند؟

کسی کاین کار را گوید رایائی در این آثار را از خود نمائی

رایائی دارد آن از پای تاسر که همچو خود بدانند بر دیگر

ای برادر! این محض صدق و اخلاص نفاق و رایائی نیست که این چنین گمان در حق مسلمان کنی.

چیزی در شریعت خوانده ای که بنیاء الفاسد فاسد و بنیاء الصبیح صحیح، اما چه فائده که دعائین او را تفهم نکرده. بنیاء الصبیح
که اصلها ثابت و فرعها فی السماء محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم است بعد از صحابه کرام چنانکه امیر المؤمنین علی
رضی الله عنه که فرقه شنائخ بد و میرسد و از رئیس الشائیین شیخ حسن بصری تاشائخ چشت قدس الله اس و اجمع
جمل جنة متوابعهم ایشان معین و متفلسد دل حضرت شیخ نظام الحق والدین نیکو تفهیم میشود، دیده دل
بکشتا و خود را در اغوا و ضلالت بیفلن که در روز یوم لا ینفع فیه مال ولا بنون ترا هیچ چیز
نفع نهند الا صدق که یوم ینفع الصدقین صدق هم پیران چشت قدس الله اس و اجمع کامل بوده اند
ایضا خلفای کرام که قائم مقام ایشان اند باتفاق هر که منظور نظر ایشان شد کامل بود که بنیاء الصبیح صحیح و اگر
بمحس تصور کنی عیب از نظر احوال نیست. پس هنوز بجانب نفس متبدل است

معیوب بمعنی هم کس را ببیند از کوزه هم بیرون تراود که در است

حیث قال علیه السلام کل اناء یتوشح بما فیه و این طائفه را قلوب هم گویند. ای برادر از این محبت افضل
است آنکه شنیدی که ذکر خفی افضل است از جبر حیث قال علیه السلام افضل الذکر الخفی. ثمنی حقیقت این
حدیث را ندانسته. ذکر خفی کسی را مسلم باشد که زبان او از یاد غیر حق مانده باشد و دل او ذکر شده.

۱۰ ع: رایا است؛ م: رایا با تست ۱۱ م: معیوب بود عیب هم کسان را نکرد؛

ع: معیوب عیب همگنان را نکرد؛ م: معیوب عیب هم کس را نکرد؛ م: معیوب؛

عیب هم کسان را نکردن؛ م: هم ام: معیوب بمعنی هم کسان را ببیند

۱۲ م: ۳، م: ۹۷: "بیرون" ندارد

درین روزگار اکثر خدایان اعصار بمعصیت و مناهی گرفتار اند که ظمیر الضمیر فی البئر و البحر . از جهت اعمار
 دعوت جبر گفتن اولی تر بود . رستم صفایان روزگار و گسسته دستان دیار که در میدان کارزار و دغای
 پیکار روی بمقابله کفار می آرند و تن خود را در راه حق فدا میکنند تکبیر بجز میگیند سه
 در آئینه گردان چو در روز جنگ . بمیدان دلیران کشند چرخ جنگ
 چنان نعره برهم زنند از کین که گوئی فتاد آسمان بر زمین
 تا صیبت گریزد و دحضت از هم ریزد در دل کفار اثر کنند و کارزار برهم افکنند .
 حضرت قدوة البری تقریباً میفرمودند که در زمین شروان که مسافران روزگار و سایرین دیار رسیده اند
 عجائب آن زمین و غرائب آن برین مشاهده کرده اند که پیوسته مسلمانان آن دیار با کافران پیکار و کارزار
 دارند و این از زمان اسکندر و دارا وارد آمده است و مسلمانان آنجای را شروان گویند . روزی اتفاقاً
 در جنگ ایشان لشکر اسلام و عسکر کرام را طفر و نصرت روی داده و سپاه کافران روی هزیمت کفاده
 چو گردان نهادند و موسوی جنگ نمودند پیکار از نام و تنگ
 بنزدی شد اندر سیاه و سپید که گردان شدند از روان ناپید
 ز شروان بر آمد صدای ظفر بگبران رسیده هزیمت و فر
 چندی از کافران شروان که هزیمت خورده بودند اسیر و گرفتار مسلمانان شدند ، از ایشان کیفیت استفسار هزیمت
 کردند که با وجود آذلت کارزار و اسلام پیکار با رل محارب و مقاتله چه منتهی شدند ؟ گفتند هرگاه که آواز تکبیر
 و صدای شایگوش ما رسیده چنان صیبت درمابای و دحضت جاگزای بر ما مستولی شد که جهان در خشم ما
 تارک نمود

شنیدم چو آواز صیبت فلن نوای دلیران لشکر شکن
 نقد از صیبت او چنان آب زن جهان گشت بر خشم مایه خون

سه م : آثار سه م : یکتم ، اما گسسته کمی از گردان نامی ایران بود

سه م : مانده است سه م : بکیوان

ای برادر اگر آواز ذکر آن بگوشتن فاختن کار و عاصیان روزگار برسد و در ایشان اثر کند تا از غرقاب غفلت برون آیند و روی بعبادت خدای آرند چه عجب باشد! غائبان این حدیث رحمتان الجهاد الا صغری الجهاد الا کبر فهم نکرده ای که مبارزان میدان عبادت و دلیران جنگجوی انابت چون در کارزار نفس می در آیند چنان بنزد دلیرانه و آورد رستمانه میکنند که سبق نفرت و طغری ربانید انا فتحنا لک فتحاً مبیناً نشان ازین نفرت ^{مهد}

چو یابی نفرت از جنگ رحمتا بشادی کوس زن انا فتحنا

کسی گانین جنگ را نفرت پناه است باورنگ جهان او بادشاه است

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که مراد از ذکر خفی فحای ذکر است بلکه فحای ذکر و ذکر در مذکور بچیشتی که اگر مشهور داشته باشد از فحای هفتوز بدولت فحای الفنا سرسیده است که آن فحای ذکر است از ذکر و مذکور. این نوع ذکر از حلی افضل باشد حیث قال علیه السلام افضل الذکر الخفی و این رباعی مشهور است برین ذکر خفی ^{مهد}

ذکر کن ذکر تا ترا جان است باکی دل از ذکر نیردان است

چون تو فانی شوی از ذکر نذر ذکر خفی که گفته اند آنست

و اشارت قول الیکبری دنیوی برین ذکر است ادنی الذکر ان یبسی دونه و سخایت الذکر ان یغیب الذکر فی الذکر عن الذکر و یستخفیر مذکور عن الرجوع الی مقام الذکر و هذا حال فحای الفناء و آنکه طائفه استدلال کرده اند بحدیث نبوی و اثر سعد طفوی صلی الله علیه و سلم ست دعون اصماً و غائباً مذکور خفی، بباید دانست که صدور این حدیث نبای بر واقع است چنانکه اسم نجم الدین صاحب منظومه آورده است که ابی موسی اشعری روایت کرده است که صحابه با رسول الله صلی الله علیه و سلم در سفر میرفتند چون بر بلندی میرآمدند صحابه تکبیر و تحلیل می گفتند و آواز بلند برآوردند و در نشیب کوه بعضی اعدای دین کمین کرده بودند، رسول ^ص در خطاب ایشان گفته اند ادعون اصماً و غائباً انکم تدعون سمیعاً قریباً، و در علم شریعت معلوم شده باشند که بعضی احکام شرعی

۱۵ م: در ذکر است ^۱ الیکبری کسی دنیوی از قحستان ذاق بود بدنیور، از اقران و اصحاب جنید: جنید گوید اگر الیکبری کسی بنودی من در عراق بنودی، قبل از جنید نرفته از دنیا. شیخ ابوالخیر عسقلانی گوید که چون الیکبری کسی در خواب شدی از سفینه وی آواز قرآن خواندن شنیدی (صروی ص ۲۶۸، نفحات ۱۲۷)

مخصوص بنفس واحد و زمان واحد اند نه بر هر حق عموم چنانکه مناکحه و تسعة و صوم طی و اکل خدی .

حضرت نورالعین در مذکر استفسار کردند . حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که در تفسیر در آمده است قال علیه السلام که من قال لا اله الا الله و مد ها همدت عنه اربعة آلاف ذنب من الکبائر و هذا المد المنزل من السماء عند قراءة الکونین قال ان رجلین اختصما الی رسول الله علیه السلام فحلف احدهما علی دعوی صاحبه فقال بالله الذی لا اله الا هو و مد بها صوته و هو کاذب فیما حلف ، نزل جبرئیل علیه السلام فقال انه کاذب فیما حلف و لكن الله یغفر له بما مد بها صوته .

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که در ملازمت حضرت میر در آنچه نوشته بودم که صاحب نیمه نیه فرد را بخدمت میر آورد تا تلقین کلمه گیرد . حضرت میر سرا و را بر سر زانوی مبارک خود نهاد و تلقین کلمه فرمود با آواز بلند کلمه لا اله الا الله چنان دراز کشید که حاضران مجلس شریف ایشانرا دم گرفته شد . خدمت ایشان هم بر آن یک دم کلمه لا اله الا الله تمام کردند . بعده حضرت میر فرمودند که فرمودند علیه السلام هر دگفت لا اله الا الله و کشید او را داخل شد در جنت قال علیه السلام من قال لا اله الا الله و مد ها دخل الجنة . حضرت میفرمودند که ذکر محبانه و محبوبانه است و محبوبانه آنست که در گفتن کلمه لا اله الا الله و با شوق دراز کشد که اصل در عالم بقا است امید است که از کلمه نفی اثبات خواهر رسید و در حالت مد اسرار نفی و اثبات در خاطر بگذرانند و مد کلمه نفی را از مد کلمه اثبات درازتر کشد ، چون بفضل الله تعالی اثبات کسی را تکمیل شود محبوب حق حق میشود پس او بوجه مستعد و مستطر چنان باشد که شاید هم در گفتن کلمه لا اله الا الله بیک اصل رسد و پیر و ای گفتن لا اله الا الله مانند و فی الحال گوید و مد کشد ، و باید که در ذکر گفتن سعی نماید که درست بگوید و حروف او بتسلیم بر زبان بحضور دل براند و دل موافق زبان گرداند که قال علیه السلام من ذکر الله و قلبه ساک عن الله فالله خصمه یوم القیامة ه

له م : ندارد ه بعد ازین در نسخی اصل این چه نیست : آسمان نزدیک قرأه کونین و گفتند هر آینه دو کس خصومت کنان آمدند بمیری رسول الله صلی الله علیه و سلم ه ع : بمد صوتها

أُتْلِبُ جَالِدَاءَ وَتَزْوِجَهُ وَ مَا يَدْرِي كَيْفَ مَانِعُ الدَّعَاءِ
سَعَامُ اللَّيْلِ لَا تَخْطِيْ وَ لَكِنْ لَهَا أَمْدٌ وَ لَلْأَمْدِ الْقَفَاءُ

حضرت قدوة الیکری میفرمودند ارتباط قلب بحضرت شیخ از اهم مصحاتست تا مرید صادق را ارتباط قلب نباشد هیچ کار از پیش او نرود و بتخصیص در حالت ذکر سر برید لازم است که روحانیه شیخ را بر خود حاضر دارد چه روحانیه شیخ غیر متغیر است بکافی، پس هرگاه که متغیر نباشد روحانیه شیخ را برابر بود او را در جمله امکن و مواضع ه

در جا که باغشی خدا یار تست بر ره خرامی بی کار تست

مرید معارفی بنود از روحانیه شیخ، اگر چه معارفی بود شخصیت و به تعلق است برید. چون یاد کند شیخ را مرید بدل، نزدیک نشود شیخ بدو، پس تعلق شود بر دل شیخ، پس فائده گیرد از شیخ، و چون محتاج شود برای حل وقایع خود حاضر گرداند شیخ را بدل خود و سوال کند از شیخ چیزیکه مانند کند آنرا بلبسان ظاهر، بلبسان باطن الحام کند روحانیه شیخ معنی واقع و عقب ه

دل دانای من دارد زبانی که گوید سر عرفان ترجمانی

کسی را اگر کشاده گوش باطن بود، او بشنود از حق بیانی

و بیشتر نشود این گر واسطه ربه دل باشد خود. قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم المؤمن مرآة المؤمن چون مرید ارتباط دل نشین کند که در آئینه دل شیخ حاضر گردد اثر آن در آئینه دل مرید ظاهر باشد قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم ما صبت اللہ شیئاً فی صدری الا وقد صبتہ فی صدر ابنی بکر.

ازین دل تا بآن دل راه باشد کسی داند : که زین آگاه باشد

چو تو در راه دل تا در زدی کام چه دانی حاصل منزل سرانجام

سخن در حضور دل در حالت ذکر افتاد. حضرت قدوة الیکری میفرمودند نهایت حصول باین راه و غایت

ه ه : تذول ربه ، حاشیه ه : تذویج ربه ه ه : لا یخطی ، حاشیه ه : لا یخطی

ه ه : وللامدد القضاء ؛ م : و الامد ه ه : م : حل واقع وقایع

ه م : غایض ه ضم م : چو در وی آه دل تا در زدی کام ؛ م : چو تو در راه دل

تا در زدی کام

وصول باین بارگاه ذکر از حضور دل است ۴

چو در ذکر خدا حاضر نباشی چه حاصل گرهم عمری فراشی
و سکن یاد آن روی دل آلام نباشد خالی از فائده و کام

اما بعضی شایخ گفته اند که ذکر حق تعالی گفتن اگر چه بی وضو و بی وضو باشد فائده کلی و مانده اصلی است چنانچه در عقیده نجاح آورده اند ذکر حق تعالی باللسان من غیر حضور القلب معتبر ایضاً و له آثار جمیلة فی الدنیا و الآخرة و مطلق امتثال الامر بکون طاعة و ان لم یعلم القبول . والله اعلم . در تفسیر سستی آورده است فی قوله تعالی والذکر من الذکر کثیرا و الذکرات فمتم اوجه و من جملة الذکرون له باللسان و هو قول یحیی ابن سلام قال الشیخ نجم الدین الکبری ان الذکر وان کان بمجرّد اللسان سلطان عظیم و من هنا وقع فی اکثر من الفتاوی الکبرا و الخانیة و امثالها رجل یدعوا و هو ساهی القلب ان کان الدعاء علی رقة فهو افضل و ان کان لیس من الرقة فهو فضل من ترکها لانه لیس فی وسعه اکثر من هذا فاذا عرفت فضل الذکر فینبغی ملک ان تذاکر الله و تدعوه فی کل حال و کل وقت ترفع جمیع حوائج الیه فان ذاک علامت العبودیت قال الله تعالی فی قصه یونس علیه السلام لولا انه کان من المسلمین للبت فی بطنه الی یوم یموتون .

حضرت قدوة اکبری را قانون مستمر و ماعده مقرر بود که ذکر بلند میگفتند در هر وقت چه نشان طالب نشاق و سجا و کوی افتراق آن است که در عالم و فغان بود ، و اصحاب را بزرگتر مجرد بلیغ میفرمودند ، در هم حالات احباب را باین امر مبالغه می نمودند حتی که طالبان حضرت الشیخ در راه و کوچ و بازار ذکر گویان میرفتند ۵

دلی کان طالب کلزار باشد چو بیس در پی کل زار باشد

نباشد خالی او از نام و زار اگر در کوچ و بازار باشد

بعضی از معاوان روزگار و مسترفخان دیار بنابر آن اقدام انکار میکردند و میگفتند که این نوع ذکر گفتن بدعت است . حضرت قدوة اکبری در جواب الشیخ میفرمودند اگر طالبان حق و سادگان راه مطلق باین نوع ذکر نگویند از عمده امر ذکر

۴ م : محضوری ۵ ع : یوسف ۶ م : المسلمین اللیت ۷ ع : المستجیبین ؛

حاشیه ۸ : المحسنین الدین ؛ ضم ۹ : المجین

اذکروا الله قیاماً و قعوداً و علی جنبهم چگونه بدر آیند مگر این روایات در گوش ایشان نرسیده است که ذکر گفتن در هر
جای اولی است از هر مجلس غفلت و محل غفلت باشد که جاء فی تفسیر در من قول تعالی الذین یذکرون الله قیاماً و قعوداً
عن النبی صلی الله علیه و سلم ان قال ذکر الله فی الغافلین مثل الشجرة الخضراء فی وسط الشجرة التي قد طلت و رقت
و ذکر فی الشرع یفتنم الذکرین الغافلین و فی محرک الا سواق قال علیه السلام ذکر الله فی الغافلین کالمبارک
فی الغافلین و فی الصحاح ان لا تقوم الساعة علی الاصل ان یقال الله و ذکر فی التنبیه ان النبی صلی الله علیه و سلم قال من
دخل السوق فقال لا اله الا الله وحده لا شریک له الملك و الحمد بحی و تمکیت و هو حی لا یموت بیده الخیر و هو
علی کل شیء قدیر کتب الله له الف الف حسنة و کفی عنه الف الف سیئة و رفع له الف الف درجة و
فی الجامع عن الفتاوی انه کان ابراهیم بن یوسف رحمة الله یشی فی الاسواق فی الايام العشر من غیر حاجة و
یکتبر رافعاً صوته و اما فی مجلس الفسق ذکر فی الخلاصة و الکبری انه ان نوى الفسقة و یشغلون بالفسق
و اما سبح الله فاذا سبح الله فی مثل هذا الموضع کان افضل من ان یسبح الله وحده فی غیر السوق .

و متذکره روایات فقرای اشرفی و اعلام غربابی شریفی را در خانقاه سید محمد گیسو در از نزول افتاد بنا بر خرم
مخدوم زاده حضرت قدوة البکرى چهار ماه در آنجا بودند . روزی جامع این نکات شریف و حضرت نور العین و
خدمت شیخ ابوالکلام و شیخ مبارک و شیخ یوسف و بعضی از اصحاب دیگر بر سبیل تفریح بگزارى گذشتیم . ناگاه
جمعی از جوانان در خیابان طراز نقشه بردند و آلات فسق و فحور از شراب و کباب و اسباب پیش از چنگ و رباب
مهیاساخته و حرکت را کیفیت شراب چاقی شد و مناسب حال حرکت استعاره میخواندند و خطوط نفسانی و
کام صباهی بکلیه گیر میزدند . اتفاقاً ما یان ذکر گوین بر سر وقت ایشان رسیدیم و در تفریح طراز ببل وار
فریاد نامه و زار کردیم

چوبیل در سر طراز باشد بگل اندر فغان و زار باشد

-
- ۱۵۳ : " از هر مجلس غفلت و محل غفلت باشد " ندارد : ۴ : یفتنم ؛
م : یفتنم ۳۵ : ۴ : نکر : ۲ : کسیر ۳۵ : قوی الفسق و یشتغلون بالفسق
۴۵ : یسبح ۳۵ : " فاذا سبح الله " ندارد : ۳ : الرضع
۴۵ : ترقی

ایشان بمورد اشباع اصوات ذکر ما دست از عیش کشیدند و زمانی نیک بصوت ما گوش نهادند . از برکت اشباع
صوت ذکر ساقی بیخانه توفیق الهی و کاسه دار خنانه تقدیر نامناهی جرعه در کام حال ایشان ریخت و از
خارج مصیبت کناره کرده از مستی غفلت و سرخوشی فحرت ایشان را هوشیار کردند .

ز ساقی ساغر توفیق خوردند شرب توبه را در کام بردند

حریف مجلس توفیق دادار بمستی غفلت آمد کرد هشیار

بیک بار گریه و ناله زار در نهاد روزگار ایشان افتاد ، روی لبوی ما نهادند و بمعجزه انکسار سر در
قدم آوردند و گفتند .

شده کشتی ما در بحر غرقاب غمان کشتیم در آب دریاب

بود کز ورطه ای غرقاب کشتی بساحل روحده از باد نشستی

اللهم وینا بماء لا یستغفار و ادبرنا عن رقدۃ لا یدرار جالبی و الہ المتقار .

ذکر در شرب شکار افتاد . حضرت قدوة الکبری میفرمودند اگر چه شرب شکار از شارب قدیم محسوبند
و لیکن حصول فوائد و حصول کمقاصد در وی زیاده است مرطابان روزگار را و این شرب از خلفای شیخ
الشیوخ بسیار انتشار یافته و از متاخرین خلفای ایشان اشتها پذیرفته و در شرب از این شرب گزیده و
مذهب چیده از حضرت میر رسیده است و اصول این شرب بهشت چیز است که معبر بهشت گن شده و

نشر بحروف هشته گانه آمده و آن این است ب ا م ش ت ف د س

بر ز خ و ذات با صفات بود نقد با مد از نکات بود

تحت و فوقی بواسطه سادک باقی از فانی الصفات بود

ب عبارت از بر ز خ ، الف عبارت از ذات است ، م عبارت از صفات ، م عبارت از مد ، ش عبارت

از شند ، ت عبارت از تحت ، ف عبارت از فوق ، د عبارت از دم .

ل ع : ک ا ر س ه م : بساحل پی نهاد از پا و نشستی ، ع : بساحل روحده از پا و نشستی

حضرت قدوة البری میفرمودند اول رکن از ارکان هشتگان این شرب برزخ است و برزخ دو نوع بود
 بکری و صغری . پس برزخ صغری تصور نشد باشد که او را تصور و واسطه و رابط نیز گویند و درین راه
 تصور نشد اصل کلی است ۴

نباشد از فغای خود تحبیر که گم گردد دو عالم در تصور
 خدا از روی معنی چون جلال تجلی میکند در صورت پر
 دوم رکن از ارکان هشتگان اسم ذات است که لفظ الله باشد نزدیک فقها جمیع صفات و نزدیک علمای طریقت
 و بلغای حقیقت اسم ذات هو است مگر دایره که پرگار دار محیط مرکز موجودات و نقاط کائنات باشد فلها اختصار
 بعضی السلف من المشایخ ذکر هو و بعضهم ذکر له و ذکر الله منهم من یقولون فی حالت الذکر هو انت هو و بعضهم
 ذکر قول له و ذکر الله و الا هو و الا کثرون اختار ذکر هو ، و ذکر عوام اسم الله است و ذکر خواص
 هو و ذکر اخص الخواص هی .

حضرت قدوة البری میفرمودند که در شرب شد طار ذکر اسم ذات با هشت رکن فوائد بسیار و ثمرات بیشتر
 دارد بخلاف بی ملاحظه ارکان ثمرات چندان ندهد مگر آنکه بسبب وسعی سال ملازمت ذکر اسم الله میکند مگر نه
 دهد و فوائد بید و تحت عبارت از فرو و ناف است که بابت الف اسم الله از آنجا بود ، و مد عبارت
 از دراز کشیدن است لفظ الله که ملاحظه اسما و صفات در آنجا کرده شود ، و ناف در میان اندام است
 و در وی اسرار بیشتر مکنون و خانه آتش است ، و شد عبارت از ستمی کشیدن است ، لفظ الله هر چند که
 بسبب کشید حرارت مالا یعنی بود و ذوق و شوق پدید آید . پس طالب صادق را بیاید که ملاحظه اسما
 هشتگان فرو مانند تا مورت فقرت در ذکر نباشد ۵

چو باشد عالم اندر ذات انسان بود ناچار در وی هشت ارکان
 و دیگر اصناف این شرب از حد گذرانند اگر بآنها التفات کرده شود و مقصود از درست روده

۱ ه : و بعضهم ذکر الله ۲ م : خاص ۳ ه : کنون ۴ ع : کشیده شد
 ۵ فقرت بمعنی ضعف و سستی

کسی کو طالب این راه باشد ز بحر از قطره ای آگاه باشد^۱
 حضرت قدوة الکبری میفرمودند اقسام ذکر اثبات و نفی که شش بخش سلف و فعل کرده اند زیادت از آنست
 که در شرح آیند چنانچه ذکر دو مرتبه و سه مرتبه و چهار مرتبه تا ده مرتبه است که مربع و مستطین و شصت نیز گویند
 و ذکر قلندریه که خاصه کار شیران بیدای صحت و محفوظه هر سر این فضا صحت است نه هر دو الهومی در روی
 این مشرب خوشنوار عدم تواند نهادن و نه هر هوساکی سوا این بادیه جانسپار روی تواند آوردن^۲

نیارد هر کسی پا داشتن چیر ز بیم جان خود در بیهوشی^۳
 مگر آن شیردل ز آهوی جان فشیوید دست خود از خانه و مان^۴
 رستمی باید که در میدان کارزار دلیرانه در آید و پهلوانی نماید که در جنگی اذکار همتا نه از جان بر آید. در این کار
 تا خون بنبارد درخت حصولش بار نیارد^۵

نه هر که آید از کوهی بود با دعوت موسی نه هر کس زاید از زالی شود با هیبت موسی^۶
 و انواع اذکار خارج از حصر و برون از شمار اند از انواع اسرار کتب و رسائل این طایفه معلوم خواهند شد
 و در بحر ذکر این اصناف اذکار و انواع اسرار از همه مشرب و مذاهب درج کرده ایم فلیطلب تمهید
 حضرت قدوة الکبری میفرمودند اگر چه مجموع اذکار و انواع اسرار همه مشرب این طایفه در کتب و رسائل
 خود درج کرده اند و مگر گرانمایه خود را در شرح آن خرج و مکنین ماهیت اذکار که از حصول مقصود ساکنان
 احرار بدو مربوط است و وجود کیفیت اسرار اذکار بدو منوط متعلق باشد و رشد و مقید باشد^۷
 مسترشد است^۸

مسانی هرگز اند حرف نماید که بحر قلزم اندر ظرف نماید
 حضرت قدوة الکبری بعضی طالبان این درگاه و بر فی سالکان این راه را که صفت ایشان بلند بوده مشرب
 قلندریه تسخول می ساختند. حضرت قدوة الکبری میفرمودند که در درگیستان رفقه باین امر اشتغال نمایند یا

۱ م: ز بحر قطره ۲ م: از خان و از اما ۳ م: کارزار ۴ م: در نیارد

۵ م: هیئت ۶ م: باقیاد ۷ م: مسترشد و شترشد

در جبهه که بخند و اشغال آن فراز کرده باشند نقشسته در کار باشند و خادم را در طبع و آتش ابر میگردانند، بیشتر اوقات آتش بجز اینچنین میفرمودند چون ذکر آنرا از ذکر دست میکشیدند پای بر سباط طحام می نهادند و تماشای چندمی نوشیدند . اگر در همان دم میل باغش نکنند نزدیک بملوکت رسند .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که ذکر حلقه در صبح و شام معمول مناسخ عظام نیست است ، چون این فقیر در بقعه متبرکه و روضه منوره حضرت خواجگان چشت رسیده و بشرف ملازمت حضرت مخدوم زاده صاحب سجاده حضرت خواجہ قطب الدین شرف شد و بانواع لطایف ایشان مخصوص گشته فرمودند که التزام ذکر حلقه بصبح و شام از دست نهید که معمول مناسخ است و درین نوع ذکر بسیار فائده است چون از وفای مسموده و روایت متعینه فارغ باشند متعین از قرأت سبعات عشر بدر آیند و در ذکر حلقه بنشینند پس باید که صاحب حلقه کلمه نفی و اثبات شروع کند و اصحاب نیز با تلقی بگویند و ملاحظه او چنانچه ذکر شد محافزه کند ، باید که درین مباحثه کلمی نماید که اثبات با تلقی کرده آید و هیچ کس نمی تواند اصوات یکدیگر نباشد . چون از کلمه نفی و اثبات ملالت گیرد بایستد و باز سه بار کلمه بگوید و در کلمه اثبات شروع کند و کلمه اثبات زیادت گوید از اول ، چون ازین هم ملال گیرد بایستد و کلمه سه بار گوید ، بعد بایستد ذات مشغول شود مادام که بتواند چون عرصه کلمه تمام بود در محل ذکر قرار بگیرد و حاضر دل باشد که از واردات چه دست میدهد و دل چه اختلاج میکند ، ترجمه بسوی دارد یا بسفلی ، رموزات دل ایشان را معلوم کند و این نکته بدانند که دو صفت دل ساکن را اصلی است که طوبی للمرا اذا فقد قلبه عرفه و اجتهاد فی طلبه حتی وجده معرکه در این نیست او را خبر از دل خود بنورس

دل که جام جهان نمای بود مرآت وحدت خدای بود
جز سنگذر در گشته جنبید کس چه داند که آن چه پرای بود

و این به نسبت مریدان یو صفت . چون ازین دریا بساحل آید باز دم و نفس بخواند چنانکه در ربایت خوانده و بارواج پیران چشت فاکحه با خلدل بر زبان راند و از برای مزید دولت شوق و تمهید شوکت ذوق و درازای عمر پیر و سر حلقه و دعای سلیمان تکبیر گوید و اصحاب مصافحه و سر در خیم شمع آرند و در یکدیگر اصحاب مصافحه نیز کنند و کیفیت مصافحه و وضع جبهه بین

له بُخرا : طعامی است که از آمیزش گوشت و از می پزند و آن را آتش هم میگویند (ساز)

ع : روایت مسنونه ع : گررد م : ندارد ع : غ : همچو آئینه حق نمای بود

ف : خبر شه سنگذر و جنبید ع : ۳ : از

یدی افشخ در طیف صفهم گفد آید انشاء الله .

بعد اختتام ذکر سر حلقه هر دو دست بردارد و این مناجات خواند و متعلمان متابعت کنند در رفع یدین و آمین نیز گویند
و بعد از انجام و انصراف مناجات یدین بر خدین فرود آرد و مناجات این است :

اللهم صل على محمد سيد السادات والعالمين شفيح الوصاة والمذنبين متمم مكارم اخلاق مطهر القلوب عن
ونس الشرك والنفاق وعلى آله الطيبين وعترته الطاهرين رضی الله تعالی عن اهل بيته اجمعين اللهم احينا
ذاكرين وامتنا ذاكرين واحشرونا في زمرة الذاكرين اللهم احينا عاشقين وامتنا عاشقين واحشرونا في
زمرة عاشقين اللهم احينا عارفين وامتنا عارفين واحشرونا في زمرة العارفين اللهم احينا مسكينين وامتنا مسكينين
واحشرونا في زمرة المسكينين اللهم شتنا على الاسلام والايمان وامتنا على الايمان واحشرونا على الايمان و
لصا كلمة الايمان اللهم احينا في حياة العلماء وامتنا بموت الشهداء واحشرونا في زمرة الاولياء وادخلنا
الجنة مع الابناء اللهم احينا سعيداً وامتنا سعيداً واحشرونا في زمرة السعداء ربنا اغفر لنا ولاخواننا الذين
سبقونا بالايمان ولا تجعل في قلوبنا غلا للذين آمنوا ربنا انك رؤوف الرحيم ربنا اغفر لنا ولوالدينا ولائنا
ولمساكيننا ولاخواننا ولا صبياننا ولا جنابنا ولا رباننا وجميع المؤمنين والمؤمنات والمسلمين والمسلمات
الا حياء منهم والاموات تابعيننا وبيغم في الخيرات ولمن حضر الدنيا ولمن غاب عنا ولمن اسس بناء هذا
المكان اللهم ارزقنا في الدنيا نورا يارة قبر محمد صلى الله عليه وسلم وفي الآخرة لقاءه وشفاعته سبحانه ربك
رب العزة عما يصفون وسلام على المرسلين والحمد لله رب العالمين .

ختم بر این کرده این بگوید که تکبیر است و تسبیح و شام مردان را و مردان و شام را ، مزید ذکر ذکران را ، غنمی و بزرگی
جمال و جلال فدای را ، نور پاک مصطفی را ، چهار یار با صفرا ، سر زلفین آل طه و یسین را ، دو اژده امام چهارده
معصوم پاک را ، اصل بیت را ، اولیاد را ، انبیاد را ، اصفا در ، اتقیا در ، زهاد را ، عباد را ، شایخ را
سادات را ، علمای شریعت را ، پیران طریقت را ، روحانان راه را ، جویندگان درگاه حق را ، ائم کبار را ، قبول

له ع : ازین جا تا " پیش خواجهان چشت " ندارد

طاقت و رها داشت ایران خوشنودی مرخدا را ، رد علی کورشیهان ، سلامتی صاحب سجاد مع فرزندان و خلفا ، و برپایان و مقتدران ، برای زید دولت داین و شوق و ذوق محبت و اخلاص کونین هر که با درویش و درویش زادگان صبی و اخلاص خاص و باطن در آید کائنات بر آید و هر که در افتد کار او بر افتد ، برای التزام شکر کفار و نفرت عسکر اسلام دیندار منی محمد دوازده امام همبرین سر شانه بکیر بر آیم الله اکبر الله اکبر لا اله الا الله والله اکبر الله اکبر و لله الحمد الصلوة والسلام علیک یا رسول الله الصلوة والسلام علیک یا صاحب الزمان شعی الله بر جل الله بر حال الصالحین بر گزیده رحمان انبیاء انبیان خاندان مدظنی و محبتی جبار یا با صفا شهدای دشت کریم محمد دوست حبیب الله دوست علی ولی الله دوست یا کریم یا رحیم الله دوست الصلوة والسلام علیک یا رسول الله و الصلوة والسلام علیک یا خلیل الله دوست کلمه بر زمین نهم پیش خواجه جان چشت . به به اصحاب مصافحه گفتند و سجده نیز گفتند و سر در قدم شیخ آردند و در یکدیگر مصافحه گفتند .

زکر در سلوک وجه خاص افتاد . حضرت قدوة العبری میفرمودند سلوک درویشان تقدیم و معیشت باطن باطن مسئله تربیت است و امروز هم اکثر طالبان درگاه حق و سالکان راه مطلق باطن سلوک بمقصد میرسند . اما بعضی نشانج که برخی از طالبان خود را قابلیت می بینند بمشرب وجه خاص نیز محفوض میکنند .
بهر زیر برگی نشانجده ایست . بر راه جوینده یا بنده ایست

چون بمشرب ملذمت خواجه با الدین نقشبنده شریف ندیم انبیان بهمین مشرب وجه خاص اشتغال میکردند و همه طالبان خود را باطن سلوک بحق تالی می رسانیدند . از حضرت خواجه با الدین نقشبنده بعضی از عزیزان استفسار کردند بنابر التزام این مشرب . فرمودند که همت مردم اوزگار و همت طالبان کردگار در این زمانه کوتاه شده است و آنات راه سلسله ترتیب و تجلیات سلوک راه ترکیب بر سالکان راه پوشیده نیست ، پس ضرورت شد که طالبان خدای و سالکان راه دارای را باطن سلوک مختصر بمقصد می رسانم و بر اوزنگ و حصول می نشانم

۱۰۰ : مشرب ۱۰۰ م : با پرین ؟ ع : بالین ۱۰۰ همین است در علم نسخ

۱۰۰ ع : ۱۰۰ : "راه" ندارد ۱۰۰ دارا بمعنی خدا (فرانسس)

یکی با خانه طی کرد کسار یکی در کشتی ای نشست در کار
 سراج بر او طری میسر کرد ز راه بحر این کشتی بد آمد
 کعبه سیر شد هر دو ز تقدیر یکی در صفت و دیگری تباخیر

و از حضرت ایشان نظر از این مشرب نجات هر اوست گرفته و بازار این مذهب بجای پذیرفته . از حضرت مولانا جلال الدین پرسیدند که نسبت سلوک و طریقت خواجہ بہاء الدین از متاخران متاسخ و بطریقہ کہ مناسب دارد ؟ فرمودند کہ متاخران چه باشند کہ سخن از تقدیر بگویند . در نسبت شمال زیاد است کہ تا این نوع ظهور آثار ولایت و حدود انوار غایت کہ بر حضرت خواجہ بہاء الدین مدون الہی و عارف نامناہی شدہ است بر هیچکس از متاسخ طریقت نشدہ است

سراج خوش چنین پاکیزہ مذهب ز دور از جذبہ آئین مشرب
 کہ مردم دیدہ اند ز آئینہ شان عکس بر تو انوار سبحان
 زہی بانی مشرب کہ بفرستہ امین از علم بحین آرند وحشی واضح مذهب کہ بنفس زدنی از عین معلوم بر آرند
 اگر چه نظر نور الہی متاسخ بودہ اند ای پادشہ یار
 و مکن چون بہاء الدین بنودہ نقشبند این نقش بندہ ار
 حضرت قدوۃ العبری میفرمودند کہ عزیز کی بکلامت خواجہ آمد و سوال کرد کہ سلسلہ حضرت خواجہ کی میسر شد ؟ گفتند کہ ای عزیز هیچکس سلسلہ جائی نمیبرد چہ سلوک سلسلہ صورت نیست بکہ سلسلہ معنوی است
 کسی کو خوشی را در سلسلہ نسبت چہ حاصل گر نہ او از سلسلہ رست
 چو خود را بسہ ای چون تمیز ز بجز گسل ز بجز و راہ بعینہ در گیر
 کہ بر شمیری رمی در تہیہ تجرید کہ باشند نسبت ز بجز تقرید
 چہ ز بجزی کہ از سر حلقہ او سلسل سیر و در حلقہ او

لے م : بانی لے م : انواع لے م : انواع لے م : آئینہ لے م : عالی
 لے م : بین بنفس لے م : حتی لے م : واضح لے م : ز

زعباد نامداد راه وحدت میان حلقه های زار کثرت
 که اول حلقه زنجیر این در تعیین اول است نام دور آخر
 بموودت افتاده باشد چو پوری کز رانب زاده باشد
 اگر شیری تو برین زنجیر جنبان و گرنه همچو روب زیر سنجان
 نفس کو سلسله جنبان نباشد بدو جز باد در اینان نباشد
 حضرت قدوة اکبری میفرمودند که عزیزی از حضرت خواجہ بہاء الدین سوال کرد کہ در ویشی شما موروثی است یا عینی؟
 ایشان فرمودند حکم جذبہ من جذبات الحق پرازی علی التقلین باین سعادت مشرف گشتیم و باز آبن عزیزی از خواجہ
 سوال کرد کہ طریق شما ذکر صبر و خلوت و سماع میباشد؟ فرمودند آغاشی باشند. پس گفت بنای طریقت شما
 بر چیست؟ فرمودند خلوت در انجمن، ظاہر خلق و باطن بحق

دل و جانم تو بشغول و زور در چپ و راست همانند حرفان کہ تو منظور منی
 آنچه حق سبحانه تعالی میفرماید در حال تلاطم تجارۃ و لا بیع عن ذکر اللہ اشعار باین مقام است. پس حاصل
 روشن گردید و مشرب بسندیدہ حضرت خواجہ آنست کہ بعد از تصبیح و تطہیق عقیدہ این طائفہ و اطمینان باعمال صالحہ
 و اتباع سنن مأثورہ و اجتناب از الخفورات و مکروهات مشورہ و احصال دلالت اثبات طایفہ و وحدت او و ازلیت
 و ادبیت او بطریق تصور و محافزہ حضرت ختم دوام حضور است مع اللہ سبحانه علی سرور الاوقات من غیر فترۃ
 تفتت و غریبہ، و این حضور را چون ملکہ نفس ساکت گردد و مکد ویرا مشاهده خوانند و طریق قبول برین لبت
 برسد گونہ است: اول طریق ذکر است کہ بحضور قلب کلمہ طیب لا اله الا اللہ را تکرار کنند و در طرف نفی جمیع خدایات
 را بنظر عدم و فنا معالیم و در طرف اثبات وجود معبود حق را بنظر عدم و فنا مشاهده نمایند و در وقت تکرار کلمہ
 زبان را یکجام چسباند و بدل حضور بری کہ متعلق دل حقیقی است شوق گردد، نفس خود را در دن کشد و بقوت تمام بگوید
 برو جی کہ اثر آن بدل رسد و از آن متاثر گردد ب آنکہ اثر وی بر ظاہری پیدا آید کہ اگر کسی بفرض پیمبری او

۱- خم ۳، خم ۳۱: چو میری؛ در ع بر جای این نوع بیان است. ۲- که کذا فی الاصل و

خم ۳۱ و خم ۹۷ ر ع؛ خم ۳: نشینان؛ ۳- م؛ بکین ۳- ع؛ درو ۳- م؛ ایان

۳- ع؛ مکتبی ۳- م؛ ازین ۳- م؛ "آغاشی باشند... بر چیست" ندارد

۳- ترکان ۱۸ (نور ۳۷) ۳- ع؛ و سنۃ

نقشه باشد چنانکه از آن آگاه نگردد . اما این غیر اصحاب خود را در اخفای ذکر باین مقدار معالوفه نفرموده و جمیع اوقات خود را مستغرق این ذکر گردانند و هیچ شغل از آن باز نماند چه در رفتن و چه در آمدن و چه در گفتن و چه در شنیدن و چه در خفتن و خامتن و اگر بواسطه بعضی اشغال دنیوی درین فتوری واقع گردد میباید که چشم دل بوی باشد و بالکلیه از آن غافل نگردد و اگر پیش از صبح تکرار نماید زیاده اش ندهد و سرکت آن وقت نیمام روز برسد خاصه در وقت اکل طعام و شرب ، البته از نسبت غفلت نوزد که اثر او در شکم نماند طعام باشد باشد .
حضرت قدوة الکبری را این رسم تفرقه بوده که در وقت اکل طعام بابا حسین را متعین کرده بودند باشند این امر شریف .
بر سر یاران و اصحاب بابا حسین میفرمودند که ای یاران زلفار زلفار در وقت اکل طعام از نسبت خود غفلت نوزید که موجب تفرقه در جمعیت شما خواهد بود اما خداوند وایاکم .

کسی کو طالب دیدار باشد شب و روز اولی این کار باشد
نباشد خالی یکدم از خفا نش و اگر در خواب و اگر بیدار باشد
اگر طالب نباشد این چنین او چه کار آید از و بیکار باشد
بهست او خورد آب و طعامی بیانش در ره رفتار باشد
بچشم او ببیند هر حالی بگوشتش سامع گفتار باشد
بخندد کاهی اشرف بی اراده که هرگز در دربی دوار باشد

و درین شغل ویرا کیفیت بنمودی و بی شوری که مقدمه جذبه است حاصل خواهد آمد و بی باید که خود را باین کیفیت دهد و آنقدر که تواند آنرا تاهدا در چون آن کیفیت روی در نقصان آرد باز سیر تکرار آید . چون این سنی مره بعد از آنکه حصول پیوند امدید است که ویرا مده حاصل گردد . اگر چه آن کیفیت بافضل حال وی نباشد و حال وی مندرج در علم گردد اما هرگاه که خواهد باند کتوبی باین حال متحقق تواند گشت و جنس نفس را اگر مزاج بآن و فاکند که در یک نفس زدن سه بار یا پنج بار یا هفت بار و آنقدر که تواند کلمه را

نگارند . در نفی خواهر و کیفیت پیخودی داخل تمام است و وحدان و وحدوت عظیم بر آن مترتب .

دوم طریقه توجیه و مراقبه است که این معنی را بیچون و بیچگون را که از اسم مبارک الله مفهوم گردد بی توسط عبارت عربی و فارسی و غیر آن ملاحظه نماید و آن معنی را از گاه داشته بجمع قوی و مدارک مقوم طلب صنوبری گردد و برین معنی موقوف نماید و در گاه داشت آن تکلف کند تا آن آن زمان که کفایت از میان بر خیزد ، و چون این معنی پیش از تعریف جذب در وجود ساکن تکرار تمام دارد عیاید که معنی مقصود را بصورت قوی بسط محیط بجمع واردات علمی و غیبی در برابر بصیرت بر آرد و آن بجمع قوی و مدارک مقوم طلب صنوبری گردد تا آن صورت از میان بر خیزد و مقصود بر آن مترتب گردد .

سوم طریقی رابطه است به پیر پیورده که تمام مشاهده رسیده باشد و بتجلیات ذاتی متحقق گشته ، دیدار وی بمقتضای هم الذین اذ اس اوا و جوهم ذکر الله فائده ذکر دهد و صحبت وی بموجب هم جلساء الله نتیجه صحبت مذکور . پس چون دولت دیدار صحبت این چنین عزیزی دست دهد و اثر آنرا در فرد بیاید چنانکه تواند گاه دارد . اگر در آن معنی مقصود جامع شود باز صحبت وی ملاحظه نماید تا برکت وی آن معنی پیر تواند اورد و همچنین مره که اخروی تا آن زمان که آن کیفیت ملاحظه وی گردد و اگر چنانچه آن عزیز غایب باشد صورت ویرا در خیال گرفته بجمع قوای ظاهری و باطنی مقوم طلب صنوبری گردد و هر چه در خاطر در آید نفی کند تا آن کیفیت غیب و پیخودی روی نماید و بتکرار این معامله ملاحظه گردد و هیچ طریقی از این اقرب نیست . بسیار باشد که چون مرید را قابلیت آن نباشد که پیروی توف کند ، در اول صحبت ویرا بر تبه مشاهده رساند و چون دریافت صحبت این چنین عزیزی درین روزگار از من الکبریت الا حمر است می باید که یکی از آن دو طریق که پیشتر مذکور است استعمال نماید .

از بیان این طرق ثلثه معلوم شد که توجیه طلب صنوبری که در حرف این طائفه آنرا و توف غیبی خوانند و در جمیع اوقات ضروری است و آنخورت از لوازم شمرده اند و من اشعاره :

مانند مرغی باشد جان سر بیفته دل پاسبان کز بیفته دل زایدت مستی و ذوق و محققه
اما و خوف زمانی که عبارت از محاسبه اوقات است که بتفرقه میگذرد و بان جمیع و همچنین و خوف عددی که عدد و تعدد ذکر
است که نتیجه میدهد باین مدغم ولی نیست و می نماید که در آشنای یکی از این طریق نکتہ انوار و واقعات روی نموندن گردد و
آشنا را تجلیات از هر سوی درخشیدن ، می باید که از آن انراض نموده بمقصد حقیقی اشتغال نمایند و از منتهای صورت فواید است
که واقعات عدلت قبول اطلاق است و پس از واقعه حاصل دیگر نیست

چه علمم آفتابم هم از آفتاب گویم نه نیمه نه شب نه پرستم که حدیث خواب گویم
می باید که چون حق سبحانه و تعالی توفیق اشتغال باین طریق را رفیق و دوستی گرداند خود را بآن مشهور نسازد و علم نگرداند و
بقدر امکان در اخفای آن بکوشد و از محرم و نامحرم پنهان دارد

از درون شو آشنا و از برون بیگانه باش این چنین زیباروش کم میبود اندر جهان
حضرت قدوة الکریمین بودند از حضرت خواجه بقول است که لطیف ترین حجاب این صورت طریق افاده
و استفاده است که ارباب علم را می باشد و هر طایفه را بدانان نیست که بدان مستور سازند و این به نسبت
اهماب و طلب میفرمودند و اگر نه ارشادان وقت و پیشوایان عصر را لازم است که بطریق شصت باین ار
اشتغال نمایند و از نظر خلق معلوم اندازند . یکی از اهماب خواجه بخواجه نوشته بود در جواب او میفرمودند
چنان معلوم شد که کتب مطول و متداول طلب داشته اند از آنجا میل ایشان بتحصیل و تکمیل علوم میگردد و غی
توان گفتن که تحصیل علوم کمن ، اما می باید که بروجهی باشد که از مقصود حقیقی مانع نیاید و از آلوده خاطر بآن جانب
عافل نگرداند که نفس آخر نامه یک الموت ظاهر گردد و هم علوم و معارف کمتبیه از یکدیگر فرو خواهد ریخت و آنچه
باقی میماند جز تحقیق سر وحدت و محبت مطلوب حقیقی که با حقیقت انسانیة متحد شده باشند نخواهد بود . تقریباً
میفرمودند که در روشنی را گفتند که فلان معروف معذور بکلمات و همیه خود میگوید که مرا هیچ رده و زنده احتیاجی

نمانده است . آن درویش گفت سبحان الله چه غلیظ طبع و ثنافت حجاب است و عدم تنبیه برضی از من که
سهل ترین صورتی از صورت است لعالمی او آنست که محاسن و سلبت که مکرر در افراشتش و آراشتش گذرانیده است
بمقراض ارض آن عرض و جاه بمرتبه ابرو رساند و عمامه بگیرد صورت آن بار هستی است بر گردن
سفاده بر دوش کنیزکان و بیوه زنان قسمت نماید و ثیاب فاخره را بکارخانه مخنثان فرستد و زنند
پوشد و نبر سر جبهه زنبیلی پیر از گردگان در گردن کرده محله ها و بازارها گردد و آنرا از دست
کودکان گرداند تا بفریب سیلی آن هستی را از سروی فرو ریزیده باشد که محل هستی وی کاغش و گدازش
یابد و بصلاحت وجود در رسم الحیاط و حدت فقر منخرط گردد و باوجود این هم تواند بود که بخیال و خیال کند

زمو باریک تر کن رشته تن در آید تا در آن سوراخ سوزن

چو تن از روزن سوزن بر آید خیال وحدت حق رو کشاید

روی فقر و خلقت بر خاک بجز و نیاز نهد و از خلقت هستی و رعونت پرستی پناه جوید شاید که حق سبحانه تعالی
فضیلت بی علت خود ازین حجاب کثیف و غلیظ خلوص و سماوی ارزانی دارد چه میتواند بود که ازین سادگی حجابی
و رعونتی زائیده شود که از اول کثیف تر باشد .

حضرت قدوة الابرار میفرمودند میباید که از صحبت اهل ادا اجتناب نماید بخصیص از صحبت جماعتی که از
نور ایمان دور و وظایف طبیعت مستور دعوی فیض دمی و نور بخشی کنند و در لباس فقر طبیعت و ادعای
علم صفات عمر در کدالی و قلابی و خرابی گذرانند اما ذنا الله و جمیع المؤمنین من حیث عقاید هم و شریکاید
و این رباعی یکی از خلفای ایشان منسوب است

با هر که نشستی و نشد جمع دلت و ز تو نه رسید زحمت آب و خلعت

ز رخسار زلفش گزینان می باش ورنه نکند روح عزیزان بخلعت

۱- ۳: متنبه ۴: سلبت بمعنی بروت ۵: آبرو ۶: ع: زنده در پوشند

۷: ضمیم: زرد داشت ۸: م: زردوست ۹: گردگان: چیزی دور، و نام بیوه است که

دور میشود (فرانسس) ۱۰: ۲: ریزند ۱۱: ۳: جل هستی فرد روی کاغش .. ؟

۱۲: ۳: سم الحیاط ۱۳: ۴: اصل ۱۴: ۵: بنسایت الهی بی خود خلعت

حضرت قدوة العبری میفرمودند اگر از صحبت طایفه صوفیه و جماعت علیم اثر دست ندید زخار زخار از آن دانه
پای بیرون نه

آنجا که ریاضت کش و سجاده نشین اند باید که خدا را بنمایند و ببینند
چون حق نمایند و بنینند تحقیق فی اصل سموات که یا جو خ زمین اند
توابع طریقی اند و در پی ایشان کاینان هم غارتگر گنج دل و دین اند
تبسج کعب در پیش زانوی بتلبیس در بر لگان فرقه و غارت زین اند
گفتن و نوشتن اشغال این سخنان نه رسم این فقیر بود اما چون از آن جانب راکمه اخلاص بشام ذوق رسید بابت
تقریر و تحریر این معانی شد

نموده عزم هم می کرد کردار بمنزل نارسیده هیچ صبحر
نشان دادست از گنج مقصود توانی گرا گهر از سنگ بردار
حضرت قدوة العبری میفرمودند از انفس خواجهان چشت قدس الله سرهم یاد کرد و نگاهداشت و یادداشت و
وقوف زمانی و وقوف عددی و وقوف قلبی، نظر در حق، عویش در دم، خلوت در انجمن، سفر در وطن
اگر ساکت براه نقشبند است مرا و را زاد راه این نقش چند است
که گوید تقدای نقشبندان اگر از نقشبندی نقش بندان
نظر در راه بر پشت قدم دار بیاد یار اند رهوش دم دار
چو خلوت خواهی اندر انجمن کن سفر از میر باطن در وطن کن
براه یاد کرد او نشستی یکی کن سوی دلیر باز گشتی
بالفاس عدد باید نگه داشت بیاد یار باید کرد و داشت
وقوف قلبی و دیگر زمانی و وقوف عددی می باید نشانی

۴۱: م: کین ۴۲: است ۴۳: چنین راه است در دل نقشبندان ؛ هم ۴۴: چنین است
راه در دل نقشبندان ؛ هم ۴۵: کین گشتش عمل خواهی که چندان ۴۶: م: نشان راه
۴۷: م: عدد

اشارات و ملاحظاتیان بر کلمات این فن پوشیده نیست . تمسک بصری دل را بجن سبحانه گرداند شرط لازم است و گذشتن آنچه دل را جدا گرداند از حق سبحانه تعالی واجب فاعلم عن عمن توتلی عن ذکرنا از پیشگاه ذوالجلال حکمی است واجب الاقبال بهیچ وجه این جا عذری را گنجائی نی . هر که تواند که احوال کلی کند از شواغل صوری و مبنوی حصول دولت و وصول نعمت بنقد از آن اوست سه

تو بمانش اعلال کمال این است و بس روز خود گم شو وصال این است و بس
از خود چو گذشتی صمیمیت است و خوشی از تو نما دوست حجاب تو توتلی

نسبت جمعیت کسی را مسلم است که حقیقت خود را چنانکه از حدیث کتبت کنوا لمخفیا علی آخره مبین است بحسب انفس از نسبت خود بی وقوف گردانیده جز بجن سبحانه تعالی نیارام . این سنی بی معرفت متعلق قلب بحسب انفس چنانکه میسر نیست ، پس احم کلمات طریق وصول و ساکنان راه حصول بجناب حق سبحانه تعالی آنکه دانند که دل را پیوستگی بحقیقت ؟ اگر بغیر است یقین دانند که دل واصل بغیر است و اگر آگاه سخن است و پیوسته بوی پیوستن و گسستن از خود . ملر لوی سه

آهال بی تکلیف بی قیاس هست رب انفس را با جان نام
نما معیشت راست آمد زانکه فرد با کسی خفتست کورا دوست کرد
گر کشایم بحث این را بنسباز یا سوال و یا جواب آید دراز
ذوق نکتہ عشق از من میرود نقش خدمت نقش دیگر میشود
بس کنم خود زیر کان را این هم است بانگ دو کردم اگر در ده کهن است

حق سبحانه تعالی بنده را که محض الصفا برگزیده باشد و او را مقام شهود و حضور شرف گردانیده و نقش او را از محل ظهور و درجه اعتبار بعلیه شهود نور از نظر او اسقاط کردن است . این چنین نفس منور شائسته آنکه است که او را بنجم گویند . قسم باد یاد کرده گردید و النجم اذا هوی ای غربت عن محل ظهور که و سقطت عن

۱. ۴ ، ص ۳۱ ، ص ۹۷ : از تو نما دوست بسی نیست توتلی ؛ ص ۴۰ : از تو نما دوست بسی نیست حجابی
که توتلی ۴۵ م : پیوستن با قدس و گسستن از خود ؛ ۴ ، ص ۴۱ ، ص ۹۷ : پیوستن با قدس گشتن
از خود ۴۵ م : جان و نام ۴۵ م : ندارد ۴۵ قرآن ۲۷ النجم ۱

در حقه اعتبار فی حضور اذافیت فی المنور .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند بعضی از طالبان خود را با ذکر خضره مشغول ساخته و با سرار معمول انداخته بودیم
اگر چه این شرب خضره خالی از لطافتی و دور از غراتی نیست و بمقصد نزدیکتر و مکن شرب خاندان چشتیه
و مذهب دودمان بهشتیه جل الجنة متواهم را ذوقی دیگر است و مجموع مسامح سلف در ارشاد برده ان
و انقیاد مستفیدان از خود هر یکی علی الانفراد طریق و لهجی دارند اما روش ایشان و سیرت این سپیدیه
کیشان شوقی دیگر دارد

بدان مانند جهان از روی عرفان گرفته هر کسی پاکیزه مذهب
هم اصحاب از وجدان و عرفان تفاخر میکنند با هم زلف
اگر دانند ذوق از شرب ما گذارند مذهب و گیرند شرب

و طریق ایشان نهایت نزدیک است بمقصد . هر که دعوی هواداری و لاف ارادت دوست داری از خاندان
قدیم و دودمان کرم اهل چشت کند باید که در وی دو صفت باشد ، ترک و انیثار ، دوم عشق و انکسار .
در هر که این دو صفت موجود نبود او را خطی از مذهب چشتیان و نصیبی از شرب بهشتیان نبوده
اگر در طالب آن راه ای یار نباشد ترک مال و عشق دلدار
مگو ویرا تو ای دل طالب حق که هستند طالب دنیا دار
چه هرگاه ایشان را نذر به جیفه دوزگار و میل به جنبه دلدار باشد تفرقه در جمعیت و تردد در تربیت
روی نماید

هم آفت که باشد طالبان را ز میل جیفه دوزگار باشد
اگر این رهزن دنیا باشد هم کس طالب دیدار باشد

ع : م : متونی ع : م : انسان ع : م : گواز بهر ایشان طالب حق ع : نباشد .

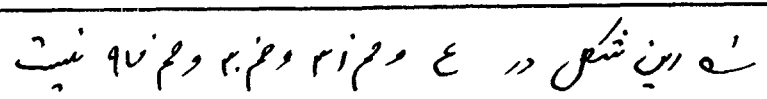
ع : ع : نتایج ع : ع : دادار

لیس الحجاب بین الخلق والمخلوق منزلاً واحداً و همی الدنيا و نذر خرفها در بدایت حال ارشاد این خاندان
 آنست که مرید علی الدوام توجه بآئینه^۱ دل پر کند تا بقدری که قوت محسوسات^۲ ساقط و شود و صفات پیر در مرید
 سرایت کند بمده رتوار الله در دل مرید تجلی کند و مقصود کریم و عمل جبار الحق و زهق الباطل حصول یونند
 و در سرّاً و جباراً و شدّاً و رخااً^۳ و در هر صورتی که باشد در هر چه نظر کند خیال دوست بدیده دل ببیند
 قال الاشراف کلما نظرت فی عالم الصانع ما رايت مصنوعاً^۴ لا شاهدت غیه قدرت الله . کلمه
 لا الا^۵ لا الله بمقتضای بصیقل است و دل بمثال آئینه . هرگاه که دل نرنگار مناهی و معاصی محبوب
 بود حامل کاشفات عالم علوی و واردات در اسم معنوی نباشد و اگر حب دنیا باشد هر زنی شود میان تمویس
 وجود و الطوار دل که حب الدنیا را من کل خطیسته . تصفیه آئینه بصیقل توان کرد اگر کدورت فیزی
 بسیار باشد بیک اربعمین^۶ رتفع گردد و اگر کمتر باشد بیک عشره متکلف شود^۷ آن تکوین بصفا تبدیل یابد
 و بعضی باشند که بیک حلقه ذکر آن بنابر از روی آئینه محور گردانند^۸
 خواصی که ببینند رخ اندر رخ^۹ مقصود زنگار ز آئینه بصیقل نبردانند^{۱۰}
 این نسبت بحال متقیان باشد و عقیدی را رایست و بجایه پیش ازین باید کشید و نذر کرم اولست باید نمود
 تا بدین رتبه برسد .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند احوال اذکار حجبی و ایضاً افکار سرری ایشان خازنه از حصر
 اند و لیکن برای یقین لوح^{۱۱} فیزی و هیکل قلب صنوبری در این جا آورده شده است که در روی اشارات
 غریب و اارات عجیب اند من ذاق یدرس

دلت ای یار مندی آن لوح اسرار که بروی حرف دیگر نیست جز یارو
 و لیکن چون بر آید حرف ادبی^{۱۲} چو لوح از صورت کثرت نشوئی

۱ ع : محسوسات ۲ ع : قرآن ۱۵ بنی اسرائیل ۸۱ ع : رخااً ؛ ۱۱ رخااً بمعنی نرمی ،
 آسانی ، آسودگی (فرانس) ۳ م : خواص که ببینند ... ۴ م : نبردانند ۵ ع : همین
 ۶ ع : شکل ۷ ع : کذا فی الاصل مغم ۳ و مغم ۴ ؛ ع : ادبی ؛ حاشیه ۸ ع : روی
 ۹ ع : بشوئی

لطیفه دهم

در بیان تفکر و مراقبه و جمع و تفرقه

قال الاشرف التفكير هو الاخراج عن الباطل والاقدام في حق الكمال .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند هیچ عبادتی بالاتر از تفکر نیست و شرف نوع انسانی از انواع دیگر بری است . شریف ترین نوعی

که در رشته انسانی آموخته اند و تقییس ترین جوهری که در سلسله جسمانی پیآمده تفکر است . لمولوی

ای برادر تو همین اندیشه ای مابقی توانستوان و ریشه ای

گر اصل است اندیشه نو گلشنی و ر بود خاری تو هم گلشنی

بباید دانست که نزد طائفه خصوصیه و زمره علیه تفکر رابیت است . چون از مقدمات علوم سناک را تفکری روی دهد تذکر

گویند و ازین جا چون ترقی کند از مقدمات محصول فکر روی نماید تفکر گویند چنانچه صاحب گلشن را از این رایت اشاره کرده است

تفکر رفتن از باطل سوی حق بجز و اندر بدین عمل مطلق

حکیمان مانند این کردند تصنیف چنین گفتند در مقام معرفت

که چون حاصل شود در دل تصور نخستین نام او باشد تذکر

و زو چون بگذرد در مقام عبرت بود نام وی اندر عرف قدرت

قصور کمان بود بر تدبیر بنزد اصل دل باشد تفکر

حضرت قاضی حجت استفسار معانی آثار مکتوبه کردند که قال علیه السلام تفکر ساعه خیر من عبادة سبعة و

ستین سنة و من عبادة التقلین . حضرت قدوة اکبری میفرمودند هر کسی ازین طائفه علیه در معنی این آثار

نبوی و اخبار صد طفوی بقدر استعداد و قابلیت محلی بالیه و تا و ملی متابعت پیدا کرده اند . بعضی بر آنند که اشارت

حدیث اول در تفکر دلائل اثبات صانع و ثانی بر دلائل وحدت صانع و ثالث در تفکر انوار صانع غرائب و اعداد

بدائع عجایب از صانع ، و بعضی بر آنند که حدیث اول اشارت بر تفکر عالم و ثانی بر تدبیر ملکوت و ثالث بر تحیر

عالم جبروت میکنند . بعضی بر آنند که حدیث اول اشارت میکند در تفکر اجزای بدنیه و اوصای نفسیه و ثانی در دولت ملکوت

در فکر انوار قلبی و آثار لادیمی و ثنات دلات میکند بر تفکر توانی کواشف روحیه و ثناتی عوارف فتوحیه . اما نزد این
فقیه حدیث اول اشعار میکند بر تذکر توحید افعال و ثناتی دلات میکند بر قدرت توحید صفات و ثنات عبارت میکند
بر حصول تفکر توحید ذات و فناء در وی از افعال و صفات ، چه حصول کارسانک و حصول آثار مسانک مجرب در تفکر
نیست بلکه نتیجه تفکر چیزی دیگر است و آن غیبت خویش بود در آن حال چنانچه میر حسن حسینی آورده است
فکر تو هنوز خار خار است چون فکر نما ندین کار است

حضرت قدوة العبری میفرمودند بالاترین نعمتی که در خواندن انسان نهاده اند و دلائل قویترین دوستی که در میان را بان
آماده کرده اند تفکر است و لهذا اصحاب تفکر و ارباب تذکر را در قرآن شرف و طباب شرف کرده اند و چند جای
از جهت تفاسیر او یاد آورده اند الذین یدکونون الله قیاماً و قعوداً و علی جنوبهم و یتفکرون فی خلق السموات
و الارض ، ربنا ما خلقت هذا باطلاً

چه گوهر آمد از دریای افکار	که سرخ او بود کونین یکبار
چه گوهر افتد از دریای فطرت	به بست آید هم صحوای غفرت
چه سودی هست در سودای طریش	که بر تر آمد از کمالی ذکرش
چه ستری هست در راه تفکر	که بر هم میزنند دل از تحیر
چه فطرت نیست در انبان انسان	نگو انسان که مطلق نیست حیوان
چه انسان شد بنطق پرسانی	بیان ملهم از بر چه خوانی
چون انسان را بنا شد از تفکر	چه حاصل آید آید از وی خبر قزقر
زهی کنز فکر ساعت در جلالت	مع از آن سال ناید از عبادت
از آن فرمود آن فرخنده افعال	که فکر ساعت و سمن الف سال
زهی بر تفکر تیز رفتار	که او را نیست پرده بکر و کسار
شرف از فکر یابد بهره سانک	شود بر گردش افلاک مالک

له ع : میر حسینی دارد سه قرآن ۴ آل عمران ۳ : زهی گر فکر پوی در جلالت ؛ ۴ : زهی کنز
فکر ساعت در جلالت ؛ ضم ۲ : زهی کنز فکر پوی در جلالت ۳ : تدبیر ؛ ضم ۳ : تابه
۳ : که فطرت

و اعتناغ تفکر بنسبت ذات عرف بنا بر آن است که در آن حضرت از دست تفکر دامن پاک او نتوان گرفت و بجای قدرت
راه سهنماک او نتوان سپرد

زهی کز خوف یسخر کم روان نیست نهایت منزل او را عیان نیست
چرا باید شدن راه خطرناک بسودای که سودی کاروان نیست
دیدم سر در مشاهده حال او خیره و بصیرت برتر در معاینه جمال او تیره ، حصول پایان کارش با برگ و وصال از
بجایان فو تو ازش خیرگی

آنکه در ذاتش تفکر کرد نیست فی الحقیقت آن نظر در ذات نیست
مصیبت آن بنده او زیر ابراد صد هزاران پرده آمد تا ازل
اگر پر توئی از خورشید نورش تا به کائنات سر در عدم نقد و لمحه از ناحیه ذاتش درخشد موجودات قدم بر عدم زنند
زرد خورشید ز نور قدم گرسوی آفاق بر آرد علم
نیست شود رخ هم کائنات از تف یک لمحه خورشید ذات

ذکر در مراقبه و محاسبه اعتقاد . حضرت قدوة الابرار میفرمودند که چند الفاظ موضوعه ششایخ اند بنسبت به ایت
کار سناک ؛ مواظبه و محاسبه و مراقبه . اما مراقبه هم بنسبت عبادی است و هم بنسبت غیبی که هر کدامی
در محلی کاری دیگر دارد چنانکه در بدایت حال مراقبه ملازم داشتن است دل خود را بداشتن این که خدای تعالی
بر من ناظر است و مطلع بر آنچه پنهان میدارد ضمیر من از خلق ، و روشن بعضی بزرگان همین است که مرید خود
را همین وصیت میکنند ، چه اگر هم اوقات ویرادرین تفکر گذرد که خدای تعالی می بیند و ناظر است بر من و مطلع
بر امرار من است ، پس اگر مصیبتی پیش آید در حال از آن اجتناب نماید و هر آئینه چون بداند که خدای
تعالی می بیند و می داند که آن مصیبت در وجود او آید تا چنان میشود که کار هم ازین بکشاید چنانکه از یکی ششایخ
نقل است که او را مریدان بسیار و معتقدان بی شمار بودند . یکی از آن مخصوص او بود در اطلال امرار دیگران ،

بر حسب رشتہ جهت خصوصیت اور استفسار کردند . گفت شمار پیدا کنم . پس بدست هر کس از آن مردان کاوی داد و یگان یگان مرغی ہم داد و گفت از کجہ حیت لایراہ احد^۱ و این مرد را کہ مخصوص بود ویرانیز کاوی و مرغی داد و مظلوم^۲ اور گفت . هر یک اصحاب اور مرغان را ذبح کرده آورد و مگر آن مرد مرغ زندہ را باز آورد . شیخ گفت چرا بسمل نکردی ؟ گفت فرمودہ بودید کہ جای بسمل کن کہ ویرا کس بنشیند و این سخن بعضی غیر محقق نخواهد بود کہ ہم جاتی ثانی حاضر است و ناظر . شیخ بمریدان دیگر روی آورد و گفت اخصلہ باقبالی علیہ ۵

زهی بال عما و دیدہ طیر کہ صاحب طیر بود و واهب سیر
کہ مرغان را چو داد او دام و کاوی^۳ کزینہا مرغ و بال او گزارد
چو دام و کاوی بر مرغان نهادند ز بال مرغ زیرک در فسادند
جز آن مرغی کہ بد پرورده بال چو خوش در یافتہ از صورت حال

حضرت قدوة الابرار میفرمودند کہ بعضی مشایخ بہ نسبت جلوس مراقبہ تمیز کردند و از آن انواع است . و نزد این فقیر مراقبہ بمعنی است نہ بصورت چہ بہر حالت ساکت نامور بحضور است . اگر تعقید بحلوس بود پس ہر جا کہ جلوس میرناید این جا مراقبہ معتبر نگردد و لیس کن الگ ، و بعضی مشایخ گفته اند کہ بعضی محال مراقبہ را سزاوار نیستند چنانکہ آنجا نہ محل نشانی رجاء و این کسی را کہ نسبت اورا فرو گرفته اند دوری نماید ۵

چو یاد تو گزفتہ تاسرو پای بناشم خالی از یاد تو ہر جای
چو یاد یاد باشد رو مساک^۴ تن بی روح گردد چون مساک^۵
نقل است کہ در عداوت حضرت مولوی کی گفته کہ در ستایہ نام حق نباید گرفت و قرآن نباید خواند چنانکہ مسئلہ شرعی است .
در مدعی جواب او گفته چہ کنم اورا از خود جدائی تو انم کرد . شاہ از اسب فرود نمی آید ، بیچارہ اسب چہ کند ۵
چو از بر خوانی مردم سورہ یار^۶ چہ باب از کتب و از کوی خار

۱: ۲: پیراہ احد ؛ ۳: لایری احد ؛ ۴: ۲: کام ؛ ۵: ۳: کہ دارد ؛ ۶: ۴: گارد

۵: ۲: میر ؛ ۳: ۴: ضم ، ۵: ۶: ساکت ؛ ۷: ستایہ ، ۸: سین مضموم و مکسور مردود

درست است ، یعنی آبخانہ (خراسانی) ۹: ۱۰: چو تو از بر بخوانی سورہ یار

مراقبه : قال الله تعالى فسجد الملائكة كلهم أجمعون .

نه مسجود ملک بود آدم که نور پاک در وی بود و غم
فاسکاران جان را بختارت سنگ تو چه دانی که درین گرد سوار ی باشد
تو چراغ دولت از نور ریاضت بر کن که ساداک درین خانه نگاری باشد

اوحی الله تعالى الى داود صلوة الله عليه فقال يا داود تعلم العلم النافع فقال الهی ما العلم النافع قال ان تعرف عظمی
و جلالی و کبریائی و کمال قدرتی علی کل شیء فان هذا الذی یقرک الی . پس علم نافع مشاهده حق است در هر
معنی و صورتی یعنی علم نافع آنست که ترا بمن رساند و آن آنست که در هر چیزی در خوانی و هر آنی را دانی

که جهان صورت است و معنی دوست و در معنی نظر کنی هم او است

و خلقت موجودات و فطرت کائنات هم از بر این دانش است كما قال الله تعالى الله الذی خلق سبع سموات و
من الارض فصلصت یتنزل الاکامر بنیف لتعلموا ان الله علی کل شیء قدير وان الله قد احاط بكل شیء علماً .
یعنی الله تعالى آفریده است هفت آسمان و زمین را بنسبت یتنزل الاکامر بنیف یعنی ظهور میکند بهر صورتی بهر معنی تا
بدانید که الله تعالى بر هر چیزی قادر است یعنی از عالم کت کتراً مخفیاً به عالم فخلقت الخلق آمد و تنزل کرد
از عالم خفا و لطافت هر معنی که مقدور بود و بهر صورتی که ممکن بود لتعلموا ان الله علی کل شیء قدير تا قدرت
او را در هر چیزی مشاهده کنید و ما سرائیت نبیاً الا ورائیت الله فیه و نزد این فقیر علم نافع آنست
که قطره را به دریا رساند و جز را بکل پیوند گرداند از حیران بوحال و از بعد بقرب و اتصال

توحید که از شرب عرفان باشد در مذنب اهل عشق ایمان باشد

آنکس که ندید قطره با بحر یکی حیران شده ام که چون سلمان باشد

نقل است از بزرگی که اهل ظاهر هزار از یکی دانند و اصل باطن هزار را یکی دانند و یکی بینند

دیده ام دیوانه ای بر هم زده سر بر آورده و پا بر هم زده
 کوه صابی داشت بایار دیگر مدد الف را یک الف بین در گذر
 مگر حسین به صورت وقت رحلت ازین جا و صفت کرد که چون جانیان در احوال حسنه و افعال محسنه کوشند بایار در آن کوشی که
 عبادت تعلیم و طاعت کونین بجنب او کم باشد . بر سیدند که نیت آن چیست ؟ فرمود علم حقیقت . پس علم حقیقت همین
 علم نافع را گویند که مذکور شد

یاری دارم که جسم و جان صورت است چه جسم و چه جان جدا جان صورت است
 صریحی خوب و صورت پاکیزه . کاندز نظر تو آید آن صورت است
 ان الدین پیالعیونک انتا پیالعیون الله ید الله فوق ایدیم عجب ستر توصیف کشف فرمود یعنی بیعت که فعل نیست
 فعل تو نباشد فعل من است . چون ید مصطفی صلی الله علیه و سلم ید او باشد ید بیعت کننده هم ید او باشد پس صاحب
 بیعت خود هم با خود بیعت کرده باشد فمن نکت نیکت علی نفسه دلیل بر این ستر است
 نبی در خواب دستم داد دلدار که این دستم بروی جان نهدار
 بروی سینه دست خویش دیدم چو گشتم من ز خواب خویش بیدار
 مراقبه : العلم نقطه کثرها الجمال

سعدی بشوی لودل از نقش غر دست علمی که راه بحق نماید جالت است
 پس علم چیست که نقطه وحدت را بیند و از جالت دین غیر پاک باشد . جاهل کسیت که غیر بنید لسن اشک
 لیحبطن عملک بر خوان

بیا ای طالب جو یای دلدار ببین در خان و مان آن صورت یار
 که نقطه در رایت کرد حرکت بر آمد صورت پیر کار دو آار
 مراقبه افعال و اوصاف : قال الله تعالی و ما همیت ذر بیت و لكن الله همی

له م : و صابی ۴۶ قرآن ۱۰ انما تعنا ۱۰ ۴ م : برای جان دلدار

ع : جالت ۴۶ قرآن ۲۴ الزمر ۶ ۴ م : ببین در جان سنی صورت یار

ش قرآن ۹ انعال ۱۷

چو بوی آیدت از مشک و عنبر بدان آن بوی از زلف معنبر
 سحر بلی که بر گنزار باشد نه از بلی که از گل زار باشد
 رأیت رجبی صورت اسرار و شتاب فوضع یدیه علی صدری فوجدت بر در نامه فعلیت علم الا درین و الاخرین.

بدست ناز آن یار نکویم گرفت از شیوه یکروزه علوم
 گفت ای عاشق جان باز دیگر چه خواهی گفتن دیگر چه گویم
 بیت سیمین تم چون کرد آفرین بدست ناز کرده حلقه در گوش
 غریبی خواستم کردن که ناگاه نموده لب بر دی لب که خاموش
 مراقبه محمدیت : قال الله تعالى الله الصمد . ابن عباس رضی الله عنه فرامید که محمد آسمت که او را جوف نباشد که
 مجوف مصالح بود . چون نیز مجوف بود و در وجود او هیچ جوف نباشد و جود او محیط بود و هیچ چیز را در جود
 او گنجایش نبود

چنان در آفرینش صمچ طرف است نه ظریفی کش بود جوفی شدت است
 مراقبه عینیه : لا واصل ولا فصل ولا قرب ولا بعد بین واصل بانه و فصل از چ و قرب بانه و
 بعد از چ ؟

کمی که از صفات و ذات عالی و جود او لطیف و پاک باشد
 نیاید قرب و بعدش در عبارت که بر تر از راه ادراک باشد
 مراقبه : قال سید الطائفة قدس سره علم التوحید مبائن^{۳۳} للوجود و وجوده مفارق لعلیه یعنی
 علم توحید آنست که جدا کند وجود موجب را از علم او و وجود توحید آنست که مفارق آید علم را از او یا علمش نباشد
 مژدی . اما وحدت یکی دیدن است بشهودی مدام شهود الله انه لا اله الا الله و الملئکة و اولو العلم قائما بالقسط
 عدلت این شهود آنست که عالم را یکی بنید بی حس و حرکت متصرف در و حق چنانکه روح در قالب اگر آن

۱ کذا فی الاصل و ع ؛ حم ۹۷ : سخن ۳ قرآن ۲۰ احد ۳۲ ع : بوجود

۲ : اویم ۳ قرآن ۲ البقرة ۳ ع : در وجود

موصوفین گفت من کاشف بالتحقیقة فیضمحل احساسه بما سواه فهو الشاهد لجمیع سرائر و ظاهره
بوصف التفرقة —

جهان در چشم و حدت یک وجود است که پیش واحد خود در سجود است
کسی نرسیده خود گردد آگاه بیاید در مقام لی مع الله
حضرت شیخ نجم الدین همدانی میفرمودند که حدت شیخ بهج الدین المعروف بشاه مدار پاران خود را باین نسبت
تصریف مخصوص میکنند و این معنی را بحضرت قدوة اکبری گذرانیدند ، بسیار پسندیده آمد .
المراقبة جلوس الموحد فی میدان التوحید و قبل المراقبة رویه الله بلا حجاب . و هیئت
مراقبة آنست که در خلوتی که کسی مشغول حال و معنی مقال نباشد مستقبل قبله بنشیند و استخوان صلب را راست
بدارد و چشم پیش کند و نقش الله را درون سینه تصور کند و انفس را پامس دارد و در خاطر عزیز حق را
مذخلی ندهد همچنین تنوالت ملزم حال باشد تا در یک صفت کار مراقبه بانجام رسد و در سبزم توحید با دوست جلس
گردد و محفوز از این —

چون نقش یار را در سینه دارد نفس را پامس با آئینه دارد
نمود علم وصال دوست حاصل که آنرا داعیه در سینه دارد
مراقبه : حضرت قدوة اکبری میفرمودند که از حضرت شیخ نجیب الدین علی ابن بن عشق مخفی پرسید که معانی
امرار توحید را در دریای کائنات مثال فرمائی و ملاحظه افکار تفرید را در مجالی موجودات تماشائی بنمائی .
گفت دوانبه و سیبی . یکی از فضلای آنجا حاضر بود ، این معنی را بصورت نظم آورده :
شیخ کامل ، نجیب دین ، پر کن این حرف نو آورد بهر ای سخن
گفتا که ز وحدت ارشادنی خواهی سیبی و دوانبه را تصور کن

۱ : فی الشاهد الجمع ۲ : کرد ۳ : بیاید ۴ : دایه ۵ : از مثال

۶ : ضم ۷ : دو آینه

و این رباعیات حضرت شیخ عزالدین محمود اکاشی حضرت قدوة الکبریٰ در محل ارشاد و مکان استرساد
مکرراً میخوانند که مسترشد را ذوق و حالت غریب میدهد

دل گفت را علم لولی صوم است تعلیم را کن اگرت دسترس است
گفتم نه الف گفت دیگر گفتم هیچ در خانه اگر کسی است یک حرف هم است
این عکس رخ تو داد نور بهرم تا در رخ تو بنور تو درنگم
گفتی فکر بنیر ما ، آفر کو غیر از تو کسی است که به اندر نظم و آ
ای دوست بیان ماجدائی تا کی حرف من تو ام این توئی و مالی تا کی
باغیرت تو مجال غیری چونماند پس در نظر این غیر غائی تا کی
کثرت چونیک می نگری همین است ما را تنگی نماند درین گزشتگی است
در هر عدد ز روی حقیقت چوننگری گر صورتش ببینی و گماده ترش یکی است
تا توئی در بیان خالی نیست چهره و حدت از نقاب غشی
گر حجاب خودی بر اندازی عشق و مستوق و عاشق است یکی

مراقبه : و نفیحت فیه من روحی آدم به مثال آئینه است و ذات القدائی مثال صورت رالی که
از خارج نماید و روح بشما به صورتی که باعتبار تقابل صورت رالی در آئینه منعکس گردد و معنی نفیحت
فیه من روحی این است هر چند که صورت داخلی در آئینه دیده میشود و جود صحن صورت خارجی است
و این است معنی کل غشی هالک الا وجهه .

عزالدین محمود اکاشی صاحب ترجمه عوارف که بنام مصباح الهدایه و نقاش الکفایه موسوم است و تبارح عقیده
نمائی خارجیه است (نفیحت ۴۸۱) . جای هم این رباعیات را در نفیحت (۴۸۱-۴۸۲) آورده است
ع ۲ : تعلیم من گریه بدین دسترس است ؛ م : تعلیم کن اگرت بدین دسترس است ؛ ن : تعلیم کن اگرت
بدین دسترس است ؛ ن : ای ؛ ع : هم ؛ م : گفت ؛ م : کسی نماید اندر نظم ؛
ن : کسی که آید اندر نظم ؛ م : غیر ؛ م : ضمیمه ؛ م : کشتی ؛ م : کز صورتش ببینی و گز
ماده اش یکی است ؛ م : کسی ؛ م : هم ؛ م : کشتی ؛ قرآن ۲۰ القصص ۸۸

تَبْقَرِبُ جمع و فرق از عارفی نفس کردند حال بعضی اجماعین اِذَا تَجَلَّى اللّٰهُ سِجَانَهُ بِذَاتِهِ لَا حِدَّ
 بِرَى كُلِّ الذَّوَاتِ وَالصِّفَاتِ وَلَا اَفْعَالٍ تَمْلَاشِيَهْ فِي اشْعَةِ ذَاتِهِ وَمَعَانِهِ وَافْعَالِهِ وَيَجِدُ نَفْسَهُ
 مِنْ جَمِيعِ الْمَخْلُوقَاتِ كَانْتِفَاعًا بِرَبِّهَا وَهِيَ اَعْضَاءُهَا لَا يَلِيْمُ بِوَاحِدٍ مِنْهَا شَيْئٌ اِلَّا وَبِرَّاهُ مَسَامَاةً وَبِرَى
 ذَاتَهُ الْوَاحِدَةَ وَصِفَتَهُ وَصِفَتِهَا وَفِعْلَهُ وَفِعْلَهَا لَا اسْتِعْلَاكَ بِالْكَلِمَةِ فِي حَيْثُ التَّوْحِيدِ وَلَيْسَ لِلْاِنْسَانِ
 وَرَاءَ هَذِهِ الْمَرْقَبَةِ نَعَامٌ فِي التَّوْحِيدِ وَلَمَّا اَلْجَذْبُ بِبَصَرِ الرُّوحِ اِلَى شَاهِدَةٍ جَمَالِ اسْتِرْشَادِ نَوْرِ الْعَقْلِ
 الْفَارِقِ بَيْنَ الْاَشْيَاءِ فِي غُلَّةِ نَوْرِ الذَّاتِ الْقَدِيمَةِ وَارْتَفَعِ التَّمْيِيزُ بَيْنَ الْقَدَمِ وَالْحَدِثِ لَزَهْوٍ
 اِبْطَالِ عِنْدَ بَعْضِ الْحَقِّ وَتَسْمِيَةِ هَذِهِ الْحَالَةِ مُرَاقِبَةٍ ۛ

مرد آن باشد که در یاد و حضور	نار داند خاطر از جور و قصور
زانکه در یادش چنانم دولتی است	کان زهر دگون برتر شوقی است
هر که از نزدیک یادش ماند دور	گر چه با جور است دارد عهد قصور
ای برادر هر چه بینی در جهان	صفت در وی ذات پاک اوتان
گر بود چشم دل تو پاک تر	باشد از هر چیز دلبر حلوه گر
صفت هر فردی خدا را آئینه	بین تو در هر آئینه هر آئینه
بعد ازین دیدار او برتر آئی	بین جمال یار خود در هر برای
این همه افراد یک آئینه دان	اندرو عکس خدا را بین عیان
اندرون آئینه روی یار بین	گر بود چشم تو یار یار بین
بعد ازین برتر ترا بهر خیال	بین وجود خویش را آئین مثال
اندرو عکس همه اسمای حق	بین بهم تو کن عکس غیر شوق

۱۷ م، ۳، ۹۷: "تَبْقَرِبُ جمع و فرق... هذه الحالة مراقبة" این عبارت ندارد، و در م ۱۲
 هم در متن بینت ولی در حاشیه نوشته است ولی عبارت حاشیه ناقص، منوط و لا یقرء است
 ۱۷ ع: نش نشئ ۱۷ ع: و هی اعضاء الهادی اعضاءها... ۱۷ ع: نشئ ۱۷ ع: انجذب
 ۱۷ ع: بصرة ۱۷ م: شاهده ۱۷ ع: استر ۱۷ م: یکی ۱۷ ع: تسمی ۱۷ م: کنز
 ۱۷ ع: صفت فردی و خدا را آئینه ۱۷ م: جمال یار خود در هر برای: ۹۷ م: بین
 جمال یار خود برتر برای ۱۷ م، ۲۱ م: کش فلک اورا بود آئینه دان: در حاشیه م ۳ بجای "فلک"
 "دوگون" است ۱۷ م: ۳: روزی ۱۷ تصحیح قیاسی: م ۲۱، م ۹۷، م: یاران: ع: ارا: م ۲: باز آن

ذات او را آئینه ادراک کن	برتر آ ، زین خاطر خود پاک کن
عکس رسای خدا ^{لے} بیا از درای	در چنین آئینه ذات خدای
تو نمائی در میان لا وجود	تا بود محو تو در عکس نشود
فرق با جمعیتی حاصل شود	گر چنین محویتی حاصل شود
صفت او را اصل مقام و السلام	مهر کرا بر دست آید این مقام
نی ز دنیا پرست کنان برد	این مقام اشرف مکنان برد
نی چو چو جشید جهان بین آمده	صورتم جان جهان بین آمده

لے م : اسامی جان سکے ع : تو نمائی ... م : تو نمائی در میان لا وجود

لے م : محوی ترا

لطیفه یازدهم

در بیان مشاهده و وصول و رویت صوفیه و یقین و رویت سائر مومنان

قال الأشرف الشاحدة هي مائة الوجود في مراتب الوجود ورويت المقصود بعين اليقين المقصود^س
حضرت قدوة اکبری میفرمودند که مسند رویت و بصیرت اختیار در سلف هم مشکل بود و حال هم است چه به نسبت اصل
شرعی و چه به نسبت اصل طریقت و حقیقت . اما عارفان کامل و کاملان مکمل چنانکه اطمینان و تسکین صادقان بود
تصریح کرده اند . حضرت قدوة اکبری میفرمودند نزدیک بعضی اصحاب صوفیه مشاهده و وصول و رویت و یقین
الفاظ مترادف اند و لیکن محققین این طائفه در مشاهده و وصول و رویت فرقی نموده اند که مشاهده و وصول در

دار دنیا است و رویت موعود بدار آخرت^س

گرچه دارد نازنین من نقاب
بر رخ شش ذره گردد آفتاب^س
یک چشم از پرتوی آسوده کرد
جلوه ای در آخرت موعود کرد

اجمعوا انه لا یری فی الدنیا الا بالادبصار ولا بالاطلوب الا من جہت الیقین و این بنا بر آنست که گروهی
رو داشته اند که بنده خدایا در دنیا ببیند محاسنه چشم یا مشاهده دل و لیکن اصحاب سنت و جماعت و ارباب
دین و دیانت را اجماع است طایفه که برین عقیده مستقد اند آنهارا خیال و متبدع خوانند و این هم بمالند
مفسران و علمای ظاهر کرده اند . اما نزد طائفه صوفیه و شائخ علیهم السلام حقیقتی در دنیا و آخرت
بنقص و احادیث و اقوال محابه و شائخ و اخص الناصر به جمیع مسلمین و سلمات و مومنین و مؤمنات
جائز است و ممکن ، عموم مؤمنان در عقبی چشم سر ببینند و خواص در دنیا بدیده دل^س بیچگونگی و
بی کیفیت و بی ادراک و اخص در دنیا بچشم جان ببینند و آن بحالت خواب و مراقبه باشند
دیدن روی ترادیده جان بین باید وین کجا مرتبه چشم جان بین است

قال علیه السلام من رأى فی المنام فقد رأى الحق و جای دیگر فرموده رأیت ربی فی المنام علی اهن

س: ۱: فی رؤیة رویت المقصود س: ۲: المقصود س: ۳: برزخ س: ۴: بیچگونگی

صورتی در این را مشاهده گویند .
نقل است از سلطان ابراهیم ادهم ^ع رأیت الله مائة وعشرين مرة وسألت عنه سبعين مرة اظهرت
منها اربعة فانظرها الناس فاطفين الباقي .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که حضرت موسی در دنیا رویت خواسته که رب امرنی انظر الیک اگر رویت حق
در دنیا ممکن نبود و محال بودی پس حضرت موسی رویت در دنیا نخواستی که محال طلبی از انبیاء معصیت بود و آنکه
لن ترانی فرمود اشارت اشاع بچشم برتر باشد در دنیا

گرچه در دنیا جمالت دیدنی است	دیدنی گویند و بکن دید نیست
دیدنی را حرکت او منکر بود	گر مسلمانست خود کافر بود
هرگز ازین دیدنی ذوقی بود	تا بعد از دیده در شوقی بود
شرح دیدن برتر از کیفیت است	ماهری دانند که آن ماهیت است
یخ از قانون امرنی در نواز	تا برون آید تر ازین پرده راز
راز ساز پرده را از گوش دل	گوش کن آن نغمه عزت گسل
تا تر ازین حد یکساز کی بود	هر سر مویت در آدازی بود
نبتنوی از گوش از شمع شهود	نغمه ای اما الله از وجود
گر ترا از لن ترانی فرحماس	زحمات بود ترا آن نغمه است
لن ترانی ناز معشوقی بود	گر نداند ناز او سوتی بود
سنگدل را قابل دیدار کرد	معدنی از دهر اسرار کرد
لن موی چشم نظر بر دل است	هر که این چشمک بداند کامل است
از سر این ناز و نیاز دلبران	هر که داند از یقین نه دل بر آن

له روج کتبه بحاشیه ۱۳۴ م : فا ذکرها ۱۳۴ قرآن ۹ اوراق ۱۴۲ ع : عشره
م : مکن : ع : او : ع : جد : م : این شعر ندارد : ع : به ازین این شعر
پیش دارد : و اصل فانی که در باقی بود + حاصل دیگر در باقی بود که ندارد در نسخ : در
"م" بجای "رن" "از" است ۱۳۴ م : پرده : ع : ۹۵ : ع : از پرده
۱۳۴ م : ۹۵ : م : ۱۳۴ م : دل شکلی : ع : ۱۳۴ م : بن تو هر جا صورت آن پیشگی
ع : ۱۳۴ م : شوقی

و چون یقین بنده را درست شد همچنان که باشد که دیدار بحصول پیوست

به در یقین پرده های خیال ^{نماند} سر پرده ^{لاجل} اوجدل

اتفاق اصحاب کشف و وجدان و ارباب شهود و عرفان است که حقیقتی را بی واسطه اسماء و صفات و بی رابطه کائنات نتوان دید چه ذات عالی سمات او را زور نیست که ذره او محرق اعیان کونین و مفرق الزوار حافقین بود و تجلی او در پرده اسماء و صفات موجب بقای بصیرت عارفان روزگار و سبب ارتقای سریرت ناظران رضا راست چنانکه بحسب طهری ابر رقیق که واسطه عیان خورشید و سبینه گردد و موجب رویت رالی میگردد، آنچنان اسماء و صفات هم واسطه اند در بیان شمس وجود و بصیرت اصحاب شهود

ای برادر چون جمال آفتاب	نیت بدرک ناظران را بی سحاب
پس چنان آن نور خورشید حال	بی وقایت می در آید در خیال
نشد وقایت در من و خورشید ذات	به ادراک جمال این صفات
گر نباشد این وقایت در بیان	هیچکس او را نبیند در عیان
هر که دانشمند این معنی بود	حد وقایع شرح لایحی بود
گر تابد ذره آن آفتاب	ز آسمان غیب مطلق بی نقاب
محو گردد عالم و آثار او	در شعاع لمعه الزوار او
حلبه ای دارد عجب خورشید او	از ته جلاب کثرت سو بسو
عکس خویان جهان باشد عیان	کاشکار پرده کی پرده نمان
ورنه نور ذات را تقصیر نیست	یک چشمان را چنان تدبیر نیست
هر که اشرف این چنین دارد نظر	او هزارا دید و سرگرد از نظر

له ع : عارفان که سمات معنی عدالت و نشانی معاد احدیته ^{له} ع : سیرت
^{له} ع : وقایع ، وقایع ، وقایع ، وقایع : چیزی که محافظ چیزی دیگر باشد (فرانس)
^{له} ع : می نیاید ؛ هم : کی در آید ^{له} ع : حل وقایع ؛ م : حد وقایع
^{له} ع : اررار ^{له} م : نی ^{له} ع : جهان ^{له} ع : لایدرک

کما قال اشیخ الاکبر فی مضمون الحکم اعلم ان هذا الفهم انما هو بحسب الظهور والتجلی لا بحسب الحقیقة فان حقیقة ذاته لا تذکر ابداً ولا یکن الا حاطة بها سرمداً ولا بحسب المجموع التفصیل ایضاً .

حضرت قدوة البری میفرمودند اگر چه بکشدن نسبت شهود را صوفیه حصول و مشاهده میگویند و مکن ناظران مدرس و مصل و سیران شمس حصول را در حد شهود مشترک دیگر است که آن در عبادت نمی گنجد و لسان اشارات او را نمی سنجند

دیدن رضا او اندر نقاب گر چه دارد ذوق و شوق بی حساب
لیک در چشم شهود عارفان پرده بر رخسار نبود بی گمان
مکاشفانه درین ذوق مصل هست ذوق دیگر از راه کمال

هر چند که در حد روزگار مشاهده مدرس زیانکار پروردگار عارفان کامل را حاصل است و مکن تقنع رقیق از رخسار درین دار بر نمی خیزد که دفع او به آفرین موعود است تا تفرقه باشد در مشاهده و رویت ، و باید دانست که هر چند لطافت بیشتر بنسبت مشاهده و رویت کامل تر پس فرق میان لطافت این جائی و آنجائی معلوم و آنکه حضرت علی کرم الله وجه فرمودند لو کشف الخطاء لما ان درت یقیناً آنرا جوابی هست که فی الواقع در یقین چه زیادت خواهد بود بلکه زیادت در شوق و حصول و حقیقتی در ذوق حصول خواهد بود .

تقریباً میفرمودند که شیخ ابوالبرکات نقی الدین علی الدوسی السمنانی میفرمودند که مادام که حاکم در وقت تجلی صورتی ادراک نمیکند آن تجلی صورتی باشد و حقیقتی را از آن صورت منزله باید دانست اما آنرا تجلی حقیقتی باید دانست چنانکه موسی علیه السلام از درخت شنید که انی انا الله ، هر که گوید درخت خدا بود که فرزند و هر که گوید این سخن خدا گفت او نیز کافر شود . پس تجلی صورتی را بهرین نوع اعتقاد باید کرد ، و در آن روز انی علی دوسی حاضر بود . شیخ فرمودند که در آن سال واقعه علی دوسی نهایت خوش آمد و بجهت ثبات اعتقاد درویشان بگویم حقیقتی اسماعیل بروی یک نوبت در صورت کل موجودات تجلی کرد بعد از آن وی حقیقتی را تبیین و تشریح از صور بلفظی که حقیقتی بر زبان وی می راند ، گلیقت حقیقتی بخودی خود از وی پرسید که مرا دیدی ؟ گفت نه . خداوند فرمود پس اینها که دیدی چه بود ؟ گفت آثار و افعال و صور

له ع : دانست له ع : بهر یح له ع : انشال

و صفات تو و تواضع صورت منزه ای . حقیقی درین سخن او را شنا گفت و این معنی را از وی پسندیده داشت .
حضرت قدوة اکبری نقل از طوایع شمس حکایت کردند که چون محقق شد که عبارات اثر بصیرت است و بدو قائم و هیچ ادراک
لی او نتوان بود چنانکه شماع معلق بجمعه چراغ است عبارات بصیرت معلق است پس دیده صوت تا آن دم که بصیرت
را روی بصیرت باشد چون بصیرت بحق تعلق یافته بحسن باقی آید نیست و روی طلب بر آورد عبارات نیز از عالم صوت
رفت برینند که اثر بی موثر نتوان بود ، پس روی به بصیرت نمود و وصف او گیرد و هیچ صوت نبیند و روی بصیرت
خود بحق است ، پس در عبارات و بصیرت نباشد مگر حق بصیرتی که بصیرت وجود خدا اثبات کند ، عبارات ببیند
کلی قبل و کلی بعد و کلی کمین و کلی بسیار و کلی نوز و کلی تحت بلا مناسبه الانداد و مشابیه الانداد و هو کما هو لا هو
و این نسبت بطور کشف دارد که هر یک این جا بیکبار است . نه بینی که حق بیان این معنی چون ممکنه است که اکتفا
و هوید را که بصیرت ، نه بینی بصیرت کشف در کار باشد و عقل از ادراک او بیکبار ، از صد هزار محلهات
این کند رویت نتوان یافت .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند در معنی حدیث رسول الله صلی الله علیه و سلم ترون منکم یوم القيمة کما ترون القمر فی
ليلة البدر را در این زکشاف تمام است ، عارف را از معارف غریب است که رویت سه نوع می باشد یقینی ، مشاهده
و عیانی . یقین حد مؤمنان دارند معنی میدانند که رویت حقیقی است خواصم دید . این قسم دوام است
تا ما مشاهده خواص را باشد که هم در دنیا چشم دل ببیند کانه یراک و عیانی فردا قیامت را باشد که چشم ببیند .
حضرت قدوة اکبری میفرمودند و اصول یقین که کل صوفیه دارند رویت است چنانکه در رساله غوثیه آمده است یا فوف
من سألنی عن الرویت بعد العلم فهو محجوب بعلم الرویة فمن ظن ان الرویة غیر العلم فهو منکر و بر رویت الرب .
ذکر می در و اصول افتاد . فرمودند از حضرت ابوبکر صلی الله علیه و سلم ما الی سید ما الی الی قال اسقطوا العطفین و قد وصلت
باز سائل پرسید ما العطفان قال قام ذرة بین یدیکم فحببتکم عن الله فقال ما ملک ذرة قال الدنيا والعقی
کما قال بنا منکم من یرید الدنیا و منکم من یرید الآخرة فاین من یرید الله فقال اذملت الله فهو الله و

۱ : ۲ : ۳ : ۴ : ۵ : ۶ : ۷ : ۸ : ۹ : ۱۰ : ۱۱ : ۱۲ : ۱۳ : ۱۴ : ۱۵ : ۱۶ : ۱۷ : ۱۸ : ۱۹ : ۲۰ : ۲۱ : ۲۲ : ۲۳ : ۲۴ : ۲۵ : ۲۶ : ۲۷ : ۲۸ : ۲۹ : ۳۰ : ۳۱ : ۳۲ : ۳۳ : ۳۴ : ۳۵ : ۳۶ : ۳۷ : ۳۸ : ۳۹ : ۴۰ : ۴۱ : ۴۲ : ۴۳ : ۴۴ : ۴۵ : ۴۶ : ۴۷ : ۴۸ : ۴۹ : ۵۰ : ۵۱ : ۵۲ : ۵۳ : ۵۴ : ۵۵ : ۵۶ : ۵۷ : ۵۸ : ۵۹ : ۶۰ : ۶۱ : ۶۲ : ۶۳ : ۶۴ : ۶۵ : ۶۶ : ۶۷ : ۶۸ : ۶۹ : ۷۰ : ۷۱ : ۷۲ : ۷۳ : ۷۴ : ۷۵ : ۷۶ : ۷۷ : ۷۸ : ۷۹ : ۸۰ : ۸۱ : ۸۲ : ۸۳ : ۸۴ : ۸۵ : ۸۶ : ۸۷ : ۸۸ : ۸۹ : ۹۰ : ۹۱ : ۹۲ : ۹۳ : ۹۴ : ۹۵ : ۹۶ : ۹۷ : ۹۸ : ۹۹ : ۱۰۰ : ۱۰۱ : ۱۰۲ : ۱۰۳ : ۱۰۴ : ۱۰۵ : ۱۰۶ : ۱۰۷ : ۱۰۸ : ۱۰۹ : ۱۱۰ : ۱۱۱ : ۱۱۲ : ۱۱۳ : ۱۱۴ : ۱۱۵ : ۱۱۶ : ۱۱۷ : ۱۱۸ : ۱۱۹ : ۱۲۰ : ۱۲۱ : ۱۲۲ : ۱۲۳ : ۱۲۴ : ۱۲۵ : ۱۲۶ : ۱۲۷ : ۱۲۸ : ۱۲۹ : ۱۳۰ : ۱۳۱ : ۱۳۲ : ۱۳۳ : ۱۳۴ : ۱۳۵ : ۱۳۶ : ۱۳۷ : ۱۳۸ : ۱۳۹ : ۱۴۰ : ۱۴۱ : ۱۴۲ : ۱۴۳ : ۱۴۴ : ۱۴۵ : ۱۴۶ : ۱۴۷ : ۱۴۸ : ۱۴۹ : ۱۵۰ : ۱۵۱ : ۱۵۲ : ۱۵۳ : ۱۵۴ : ۱۵۵ : ۱۵۶ : ۱۵۷ : ۱۵۸ : ۱۵۹ : ۱۶۰ : ۱۶۱ : ۱۶۲ : ۱۶۳ : ۱۶۴ : ۱۶۵ : ۱۶۶ : ۱۶۷ : ۱۶۸ : ۱۶۹ : ۱۷۰ : ۱۷۱ : ۱۷۲ : ۱۷۳ : ۱۷۴ : ۱۷۵ : ۱۷۶ : ۱۷۷ : ۱۷۸ : ۱۷۹ : ۱۸۰ : ۱۸۱ : ۱۸۲ : ۱۸۳ : ۱۸۴ : ۱۸۵ : ۱۸۶ : ۱۸۷ : ۱۸۸ : ۱۸۹ : ۱۹۰ : ۱۹۱ : ۱۹۲ : ۱۹۳ : ۱۹۴ : ۱۹۵ : ۱۹۶ : ۱۹۷ : ۱۹۸ : ۱۹۹ : ۲۰۰ : ۲۰۱ : ۲۰۲ : ۲۰۳ : ۲۰۴ : ۲۰۵ : ۲۰۶ : ۲۰۷ : ۲۰۸ : ۲۰۹ : ۲۱۰ : ۲۱۱ : ۲۱۲ : ۲۱۳ : ۲۱۴ : ۲۱۵ : ۲۱۶ : ۲۱۷ : ۲۱۸ : ۲۱۹ : ۲۲۰ : ۲۲۱ : ۲۲۲ : ۲۲۳ : ۲۲۴ : ۲۲۵ : ۲۲۶ : ۲۲۷ : ۲۲۸ : ۲۲۹ : ۲۳۰ : ۲۳۱ : ۲۳۲ : ۲۳۳ : ۲۳۴ : ۲۳۵ : ۲۳۶ : ۲۳۷ : ۲۳۸ : ۲۳۹ : ۲۴۰ : ۲۴۱ : ۲۴۲ : ۲۴۳ : ۲۴۴ : ۲۴۵ : ۲۴۶ : ۲۴۷ : ۲۴۸ : ۲۴۹ : ۲۵۰ : ۲۵۱ : ۲۵۲ : ۲۵۳ : ۲۵۴ : ۲۵۵ : ۲۵۶ : ۲۵۷ : ۲۵۸ : ۲۵۹ : ۲۶۰ : ۲۶۱ : ۲۶۲ : ۲۶۳ : ۲۶۴ : ۲۶۵ : ۲۶۶ : ۲۶۷ : ۲۶۸ : ۲۶۹ : ۲۷۰ : ۲۷۱ : ۲۷۲ : ۲۷۳ : ۲۷۴ : ۲۷۵ : ۲۷۶ : ۲۷۷ : ۲۷۸ : ۲۷۹ : ۲۸۰ : ۲۸۱ : ۲۸۲ : ۲۸۳ : ۲۸۴ : ۲۸۵ : ۲۸۶ : ۲۸۷ : ۲۸۸ : ۲۸۹ : ۲۹۰ : ۲۹۱ : ۲۹۲ : ۲۹۳ : ۲۹۴ : ۲۹۵ : ۲۹۶ : ۲۹۷ : ۲۹۸ : ۲۹۹ : ۳۰۰ : ۳۰۱ : ۳۰۲ : ۳۰۳ : ۳۰۴ : ۳۰۵ : ۳۰۶ : ۳۰۷ : ۳۰۸ : ۳۰۹ : ۳۱۰ : ۳۱۱ : ۳۱۲ : ۳۱۳ : ۳۱۴ : ۳۱۵ : ۳۱۶ : ۳۱۷ : ۳۱۸ : ۳۱۹ : ۳۲۰ : ۳۲۱ : ۳۲۲ : ۳۲۳ : ۳۲۴ : ۳۲۵ : ۳۲۶ : ۳۲۷ : ۳۲۸ : ۳۲۹ : ۳۳۰ : ۳۳۱ : ۳۳۲ : ۳۳۳ : ۳۳۴ : ۳۳۵ : ۳۳۶ : ۳۳۷ : ۳۳۸ : ۳۳۹ : ۳۴۰ : ۳۴۱ : ۳۴۲ : ۳۴۳ : ۳۴۴ : ۳۴۵ : ۳۴۶ : ۳۴۷ : ۳۴۸ : ۳۴۹ : ۳۵۰ : ۳۵۱ : ۳۵۲ : ۳۵۳ : ۳۵۴ : ۳۵۵ : ۳۵۶ : ۳۵۷ : ۳۵۸ : ۳۵۹ : ۳۶۰ : ۳۶۱ : ۳۶۲ : ۳۶۳ : ۳۶۴ : ۳۶۵ : ۳۶۶ : ۳۶۷ : ۳۶۸ : ۳۶۹ : ۳۷۰ : ۳۷۱ : ۳۷۲ : ۳۷۳ : ۳۷۴ : ۳۷۵ : ۳۷۶ : ۳۷۷ : ۳۷۸ : ۳۷۹ : ۳۸۰ : ۳۸۱ : ۳۸۲ : ۳۸۳ : ۳۸۴ : ۳۸۵ : ۳۸۶ : ۳۸۷ : ۳۸۸ : ۳۸۹ : ۳۹۰ : ۳۹۱ : ۳۹۲ : ۳۹۳ : ۳۹۴ : ۳۹۵ : ۳۹۶ : ۳۹۷ : ۳۹۸ : ۳۹۹ : ۴۰۰ : ۴۰۱ : ۴۰۲ : ۴۰۳ : ۴۰۴ : ۴۰۵ : ۴۰۶ : ۴۰۷ : ۴۰۸ : ۴۰۹ : ۴۱۰ : ۴۱۱ : ۴۱۲ : ۴۱۳ : ۴۱۴ : ۴۱۵ : ۴۱۶ : ۴۱۷ : ۴۱۸ : ۴۱۹ : ۴۲۰ : ۴۲۱ : ۴۲۲ : ۴۲۳ : ۴۲۴ : ۴۲۵ : ۴۲۶ : ۴۲۷ : ۴۲۸ : ۴۲۹ : ۴۳۰ : ۴۳۱ : ۴۳۲ : ۴۳۳ : ۴۳۴ : ۴۳۵ : ۴۳۶ : ۴۳۷ : ۴۳۸ : ۴۳۹ : ۴۴۰ : ۴۴۱ : ۴۴۲ : ۴۴۳ : ۴۴۴ : ۴۴۵ : ۴۴۶ : ۴۴۷ : ۴۴۸ : ۴۴۹ : ۴۵۰ : ۴۵۱ : ۴۵۲ : ۴۵۳ : ۴۵۴ : ۴۵۵ : ۴۵۶ : ۴۵۷ : ۴۵۸ : ۴۵۹ : ۴۶۰ : ۴۶۱ : ۴۶۲ : ۴۶۳ : ۴۶۴ : ۴۶۵ : ۴۶۶ : ۴۶۷ : ۴۶۸ : ۴۶۹ : ۴۷۰ : ۴۷۱ : ۴۷۲ : ۴۷۳ : ۴۷۴ : ۴۷۵ : ۴۷۶ : ۴۷۷ : ۴۷۸ : ۴۷۹ : ۴۸۰ : ۴۸۱ : ۴۸۲ : ۴۸۳ : ۴۸۴ : ۴۸۵ : ۴۸۶ : ۴۸۷ : ۴۸۸ : ۴۸۹ : ۴۹۰ : ۴۹۱ : ۴۹۲ : ۴۹۳ : ۴۹۴ : ۴۹۵ : ۴۹۶ : ۴۹۷ : ۴۹۸ : ۴۹۹ : ۵۰۰ : ۵۰۱ : ۵۰۲ : ۵۰۳ : ۵۰۴ : ۵۰۵ : ۵۰۶ : ۵۰۷ : ۵۰۸ : ۵۰۹ : ۵۱۰ : ۵۱۱ : ۵۱۲ : ۵۱۳ : ۵۱۴ : ۵۱۵ : ۵۱۶ : ۵۱۷ : ۵۱۸ : ۵۱۹ : ۵۲۰ : ۵۲۱ : ۵۲۲ : ۵۲۳ : ۵۲۴ : ۵۲۵ : ۵۲۶ : ۵۲۷ : ۵۲۸ : ۵۲۹ : ۵۳۰ : ۵۳۱ : ۵۳۲ : ۵۳۳ : ۵۳۴ : ۵۳۵ : ۵۳۶ : ۵۳۷ : ۵۳۸ : ۵۳۹ : ۵۴۰ : ۵۴۱ : ۵۴۲ : ۵۴۳ : ۵۴۴ : ۵۴۵ : ۵۴۶ : ۵۴۷ : ۵۴۸ : ۵۴۹ : ۵۵۰ : ۵۵۱ : ۵۵۲ : ۵۵۳ : ۵۵۴ : ۵۵۵ : ۵۵۶ : ۵۵۷ : ۵۵۸ : ۵۵۹ : ۵۶۰ : ۵۶۱ : ۵۶۲ : ۵۶۳ : ۵۶۴ : ۵۶۵ : ۵۶۶ : ۵۶۷ : ۵۶۸ : ۵۶۹ : ۵۷۰ : ۵۷۱ : ۵۷۲ : ۵۷۳ : ۵۷۴ : ۵۷۵ : ۵۷۶ : ۵۷۷ : ۵۷۸ : ۵۷۹ : ۵۸۰ : ۵۸۱ : ۵۸۲ : ۵۸۳ : ۵۸۴ : ۵۸۵ : ۵۸۶ : ۵۸۷ : ۵۸۸ : ۵۸۹ : ۵۹۰ : ۵۹۱ : ۵۹۲ : ۵۹۳ : ۵۹۴ : ۵۹۵ : ۵۹۶ : ۵۹۷ : ۵۹۸ : ۵۹۹ : ۶۰۰ : ۶۰۱ : ۶۰۲ : ۶۰۳ : ۶۰۴ : ۶۰۵ : ۶۰۶ : ۶۰۷ : ۶۰۸ : ۶۰۹ : ۶۱۰ : ۶۱۱ : ۶۱۲ : ۶۱۳ : ۶۱۴ : ۶۱۵ : ۶۱۶ : ۶۱۷ : ۶۱۸ : ۶۱۹ : ۶۲۰ : ۶۲۱ : ۶۲۲ : ۶۲۳ : ۶۲۴ : ۶۲۵ : ۶۲۶ : ۶۲۷ : ۶۲۸ : ۶۲۹ : ۶۳۰ : ۶۳۱ : ۶۳۲ : ۶۳۳ : ۶۳۴ : ۶۳۵ : ۶۳۶ : ۶۳۷ : ۶۳۸ : ۶۳۹ : ۶۴۰ : ۶۴۱ : ۶۴۲ : ۶۴۳ : ۶۴۴ : ۶۴۵ : ۶۴۶ : ۶۴۷ : ۶۴۸ : ۶۴۹ : ۶۵۰ : ۶۵۱ : ۶۵۲ : ۶۵۳ : ۶۵۴ : ۶۵۵ : ۶۵۶ : ۶۵۷ : ۶۵۸ : ۶۵۹ : ۶۶۰ : ۶۶۱ : ۶۶۲ : ۶۶۳ : ۶۶۴ : ۶۶۵ : ۶۶۶ : ۶۶۷ : ۶۶۸ : ۶۶۹ : ۶۷۰ : ۶۷۱ : ۶۷۲ : ۶۷۳ : ۶۷۴ : ۶۷۵ : ۶۷۶ : ۶۷۷ : ۶۷۸ : ۶۷۹ : ۶۸۰ : ۶۸۱ : ۶۸۲ : ۶۸۳ : ۶۸۴ : ۶۸۵ : ۶۸۶ : ۶۸۷ : ۶۸۸ : ۶۸۹ : ۶۹۰ : ۶۹۱ : ۶۹۲ : ۶۹۳ : ۶۹۴ : ۶۹۵ : ۶۹۶ : ۶۹۷ : ۶۹۸ : ۶۹۹ : ۷۰۰ : ۷۰۱ : ۷۰۲ : ۷۰۳ : ۷۰۴ : ۷۰۵ : ۷۰۶ : ۷۰۷ : ۷۰۸ : ۷۰۹ : ۷۱۰ : ۷۱۱ : ۷۱۲ : ۷۱۳ : ۷۱۴ : ۷۱۵ : ۷۱۶ : ۷۱۷ : ۷۱۸ : ۷۱۹ : ۷۲۰ : ۷۲۱ : ۷۲۲ : ۷۲۳ : ۷۲۴ : ۷۲۵ : ۷۲۶ : ۷۲۷ : ۷۲۸ : ۷۲۹ : ۷۳۰ : ۷۳۱ : ۷۳۲ : ۷۳۳ : ۷۳۴ : ۷۳۵ : ۷۳۶ : ۷۳۷ : ۷۳۸ : ۷۳۹ : ۷۴۰ : ۷۴۱ : ۷۴۲ : ۷۴۳ : ۷۴۴ : ۷۴۵ : ۷۴۶ : ۷۴۷ : ۷۴۸ : ۷۴۹ : ۷۵۰ : ۷۵۱ : ۷۵۲ : ۷۵۳ : ۷۵۴ : ۷۵۵ : ۷۵۶ : ۷۵۷ : ۷۵۸ : ۷۵۹ : ۷۶۰ : ۷۶۱ : ۷۶۲ : ۷۶۳ : ۷۶۴ : ۷۶۵ : ۷۶۶ : ۷۶۷ : ۷۶۸ : ۷۶۹ : ۷۷۰ : ۷۷۱ : ۷۷۲ : ۷۷۳ : ۷۷۴ : ۷۷۵ : ۷۷۶ : ۷۷۷ : ۷۷۸ : ۷۷۹ : ۷۸۰ : ۷۸۱ : ۷۸۲ : ۷۸۳ : ۷۸۴ : ۷۸۵ : ۷۸۶ : ۷۸۷ : ۷۸۸ : ۷۸۹ : ۷۹۰ : ۷۹۱ : ۷۹۲ : ۷۹۳ : ۷۹۴ : ۷۹۵ : ۷۹۶ : ۷۹۷ : ۷۹۸ : ۷۹۹ : ۸۰۰ : ۸۰۱ : ۸۰۲ : ۸۰۳ : ۸۰۴ : ۸۰۵ : ۸۰۶ : ۸۰۷ : ۸۰۸ : ۸۰۹ : ۸۱۰ : ۸۱۱ : ۸۱۲ : ۸۱۳ : ۸۱۴ : ۸۱۵ : ۸۱۶ : ۸۱۷ : ۸۱۸ : ۸۱۹ : ۸۲۰ : ۸۲۱ : ۸۲۲ : ۸۲۳ : ۸۲۴ : ۸۲۵ : ۸۲۶ : ۸۲۷ : ۸۲۸ : ۸۲۹ : ۸۳۰ : ۸۳۱ : ۸۳۲ : ۸۳۳ : ۸۳۴ : ۸۳۵ : ۸۳۶ : ۸۳۷ : ۸۳۸ : ۸۳۹ : ۸۴۰ : ۸۴۱ : ۸۴۲ : ۸۴۳ : ۸۴۴ : ۸۴۵ : ۸۴۶ : ۸۴۷ : ۸۴۸ : ۸۴۹ : ۸۵۰ : ۸۵۱ : ۸۵۲ : ۸۵۳ : ۸۵۴ : ۸۵۵ : ۸۵۶ : ۸۵۷ : ۸۵۸ : ۸۵۹ : ۸۶۰ : ۸۶۱ : ۸۶۲ : ۸۶۳ : ۸۶۴ : ۸۶۵ : ۸۶۶ : ۸۶۷ : ۸۶۸ : ۸۶۹ : ۸۷۰ : ۸۷۱ : ۸۷۲ : ۸۷۳ : ۸۷۴ : ۸۷۵ : ۸۷۶ : ۸۷۷ : ۸۷۸ : ۸۷۹ : ۸۸۰ : ۸۸۱ : ۸۸۲ : ۸۸۳ : ۸۸۴ : ۸۸۵ : ۸۸۶ : ۸۸۷ : ۸۸۸ : ۸۸۹ : ۸۹۰ : ۸۹۱ : ۸۹۲ : ۸۹۳ : ۸۹۴ : ۸۹۵ : ۸۹۶ : ۸۹۷ : ۸۹۸ : ۸۹۹ : ۹۰۰ : ۹۰۱ : ۹۰۲ : ۹۰۳ : ۹۰۴ : ۹۰۵ : ۹۰۶ : ۹۰۷ : ۹۰۸ : ۹۰۹ : ۹۱۰ : ۹۱۱ : ۹۱۲ : ۹۱۳ : ۹۱۴ : ۹۱۵ : ۹۱۶ : ۹۱۷ : ۹۱۸ : ۹۱۹ : ۹۲۰ : ۹۲۱ : ۹۲۲ : ۹۲۳ : ۹۲۴ : ۹۲۵ : ۹۲۶ : ۹۲۷ : ۹۲۸ : ۹۲۹ : ۹۳۰ : ۹۳۱ : ۹۳۲ : ۹۳۳ : ۹۳۴ : ۹۳۵ : ۹۳۶ : ۹۳۷ : ۹۳۸ : ۹۳۹ : ۹۴۰ : ۹۴۱ : ۹۴۲ : ۹۴۳ : ۹۴۴ : ۹۴۵ : ۹۴۶ : ۹۴۷ : ۹۴۸ : ۹۴۹ : ۹۵۰ : ۹۵۱ : ۹۵۲ : ۹۵۳ : ۹۵۴ : ۹۵۵ : ۹۵۶ : ۹۵۷ : ۹۵۸ : ۹۵۹ : ۹۶۰ : ۹۶۱ : ۹۶۲ : ۹۶۳ : ۹۶۴ : ۹۶۵ : ۹۶۶ : ۹۶۷ : ۹۶۸ : ۹۶۹ : ۹۷۰ : ۹۷۱ : ۹۷۲ : ۹۷۳ : ۹۷۴ : ۹۷۵ : ۹۷۶ : ۹۷۷ : ۹۷۸ : ۹۷۹ : ۹۸۰ : ۹۸۱ : ۹۸۲ : ۹۸۳ : ۹۸۴ : ۹۸۵ : ۹۸۶ : ۹۸۷ : ۹۸۸ : ۹۸۹ : ۹۹۰ : ۹۹۱ : ۹۹۲ : ۹۹۳ : ۹۹۴ : ۹۹۵ : ۹۹۶ : ۹۹۷ : ۹۹۸ : ۹۹۹ : ۱۰۰۰ : ۱۰۰۱ : ۱۰۰۲ : ۱۰۰۳ : ۱۰۰۴ : ۱۰۰۵ : ۱۰۰۶ : ۱۰۰۷ : ۱۰۰۸ : ۱۰۰۹ : ۱۰۱۰ : ۱۰۱۱ : ۱۰۱۲ : ۱۰۱۳ : ۱۰۱۴ : ۱۰۱۵ : ۱۰۱۶ : ۱۰۱۷ : ۱۰۱۸ : ۱۰۱۹ : ۱۰۲۰ : ۱۰۲۱ : ۱۰۲۲ : ۱۰۲۳ : ۱۰۲۴ : ۱۰۲۵ : ۱۰۲۶ : ۱۰۲۷ : ۱۰۲۸ : ۱۰۲۹ : ۱۰۳۰ : ۱۰۳۱ : ۱۰۳۲ : ۱۰۳۳ : ۱۰۳۴ : ۱۰۳۵ : ۱۰۳۶ : ۱۰۳۷ : ۱۰۳۸ : ۱۰۳۹ : ۱۰۴۰ : ۱۰۴۱ : ۱۰۴۲ : ۱۰۴۳ : ۱۰۴۴ : ۱۰۴۵ : ۱۰۴۶ : ۱۰۴۷ : ۱۰۴۸ : ۱۰۴۹ : ۱۰۵۰ : ۱۰۵۱ : ۱۰۵۲ : ۱۰۵۳ : ۱۰۵۴ : ۱۰۵۵ : ۱۰۵۶ : ۱۰۵۷ : ۱۰۵۸ : ۱۰۵۹ : ۱۰۶۰ : ۱۰۶۱ : ۱۰۶۲ : ۱۰۶۳ : ۱۰۶۴ : ۱۰۶۵ : ۱۰۶۶ : ۱۰۶۷ : ۱۰۶۸ : ۱۰۶۹ : ۱۰۷۰ : ۱۰۷۱ : ۱۰۷۲ : ۱۰۷۳ : ۱۰۷۴ : ۱۰۷۵ : ۱۰۷۶ : ۱۰۷۷ : ۱۰۷۸ : ۱۰۷۹ : ۱۰۸۰ : ۱۰۸۱ : ۱۰۸۲ : ۱۰۸۳ : ۱۰۸۴ : ۱۰۸۵ : ۱۰۸۶ : ۱۰۸۷ : ۱۰۸۸ : ۱۰۸۹ : ۱۰۹۰ : ۱۰۹۱ : ۱۰۹۲ : ۱۰۹۳ : ۱۰۹۴ : ۱۰۹۵ : ۱۰۹۶ : ۱۰۹۷ : ۱۰۹۸ : ۱۰۹۹ : ۱۱۰۰ : ۱۱۰۱ : ۱۱۰۲ : ۱۱۰۳ : ۱۱۰۴ : ۱۱۰۵ : ۱۱۰۶ : ۱۱۰۷ : ۱۱۰۸ : ۱۱۰۹ : ۱۱۱۰ : ۱۱۱۱ : ۱۱۱۲ : ۱۱۱۳ : ۱۱۱۴ : ۱۱۱۵ : ۱۱۱۶ : ۱۱۱۷ : ۱۱۱۸ : ۱۱۱۹ : ۱۱۲۰ : ۱۱۲۱ : ۱۱۲۲ : ۱۱۲۳ : ۱۱۲۴ : ۱۱۲۵ : ۱۱۲۶ : ۱۱۲۷ : ۱۱۲۸ : ۱۱۲۹ : ۱۱۳۰ : ۱۱۳۱ : ۱۱۳۲ : ۱۱۳۳ : ۱۱۳۴ : ۱۱۳۵ : ۱۱۳۶ : ۱۱۳۷ : ۱۱۳۸ : ۱۱۳۹ : ۱۱۴۰ : ۱۱۴۱ : ۱۱۴۲ : ۱۱۴۳ : ۱۱۴۴ : ۱۱۴۵ : ۱۱۴۶ : ۱۱۴۷ : ۱۱۴۸ : ۱۱۴۹ : ۱۱۵۰ : ۱۱۵۱ : ۱۱۵۲ : ۱۱۵۳ : ۱۱۵۴ : ۱۱۵۵ : ۱۱۵۶ : ۱۱۵۷ : ۱۱۵۸ : ۱۱۵۹ : ۱۱۶۰ : ۱۱۶۱ : ۱۱۶۲ : ۱۱۶۳ : ۱۱۶۴ : ۱۱۶۵ : ۱۱۶۶ : ۱۱۶۷ : ۱۱۶۸ : ۱۱۶۹ : ۱۱۷۰ : ۱۱۷۱ : ۱۱۷۲ : ۱۱۷۳ : ۱۱۷۴ : ۱۱۷۵ : ۱۱۷۶ : ۱۱۷۷ : ۱۱۷۸ : ۱۱۷۹ : ۱۱۸۰ : ۱۱۸۱ : ۱۱۸۲ : ۱۱۸۳ : ۱۱۸۴ : ۱۱۸۵ : ۱۱۸۶ : ۱۱۸۷ : ۱۱۸۸ : ۱۱۸۹ : ۱۱۹۰ : ۱۱۹۱ : ۱۱۹۲ : ۱۱۹۳ : ۱۱۹۴ : ۱۱۹۵ : ۱۱۹۶ : ۱۱۹۷ : ۱۱۹۸ : ۱۱۹۹ : ۱۲۰۰ : ۱۲۰۱ : ۱۲۰۲ : ۱۲۰۳ : ۱۲۰۴ : ۱۲۰۵ : ۱۲۰۶ : ۱۲۰۷ : ۱۲۰۸ : ۱۲۰۹ : ۱۲۱۰ : ۱۲۱۱ : ۱۲۱۲ : ۱۲۱۳ : ۱۲۱۴ : ۱۲۱۵ : ۱۲۱۶ : ۱۲۱۷ : ۱۲۱۸ : ۱۲۱۹ : ۱۲۲۰ : ۱۲۲۱ : ۱۲۲۲ : ۱۲۲۳ : ۱۲۲۴ : ۱۲۲۵ : ۱۲۲۶ : ۱۲۲۷ : ۱۲۲۸ : ۱۲۲۹ : ۱۲۳۰ : ۱۲۳۱ : ۱۲۳۲ : ۱۲۳۳ : ۱۲۳۴ : ۱۲۳۵ : ۱۲۳۶ : ۱۲۳۷ : ۱۲۳۸ : ۱۲۳۹ : ۱۲۴۰ : ۱۲۴۱ : ۱۲۴۲ : ۱۲۴۳ : ۱۲۴۴ : ۱۲۴۵ : ۱۲۴۶ : ۱۲۴۷ : ۱۲۴۸ : ۱۲۴۹ : ۱۲۵۰ : ۱۲۵۱ : ۱۲۵۲ : ۱۲۵۳ : ۱۲۵۴ : ۱۲۵۵ : ۱۲۵۶ : ۱۲۵۷ : ۱۲۵۸ : ۱۲۵۹ : ۱۲۶۰ : ۱۲۶۱ : ۱۲۶۲ : ۱۲۶۳ : ۱۲۶۴ : ۱۲۶۵ : ۱۲۶۶ : ۱۲۶۷ : ۱۲۶۸ : ۱۲۶۹ : ۱۲۷۰ : ۱۲۷۱ : ۱۲۷۲ : ۱۲۷۳ : ۱۲۷۴ : ۱۲۷۵ : ۱۲۷۶ : ۱۲۷۷ : ۱۲۷۸ : ۱۲۷۹ : ۱۲۸۰ : ۱۲۸۱ : ۱۲۸۲ : ۱۲۸۳ : ۱۲۸۴ : ۱۲۸۵ : ۱۲۸۶ : ۱۲۸۷ : ۱۲۸۸ : ۱۲۸۹ : ۱۲۹۰ : ۱۲۹۱ : ۱۲۹۲ : ۱۲۹۳ : ۱۲۹۴ : ۱۲۹۵ : ۱۲۹۶ : ۱۲۹۷ : ۱۲۹۸ : ۱۲۹۹ : ۱۳۰۰ : ۱۳۰۱ : ۱۳۰۲ : ۱۳۰۳ : ۱۳۰۴ : ۱۳۰۵ : ۱۳۰۶ : ۱۳۰۷ : ۱۳۰۸ : ۱۳۰۹ : ۱۳۱۰ : ۱۳۱۱ : ۱۳۱۲ : ۱۳۱۳ : ۱۳۱۴ : ۱۳۱۵ : ۱۳۱۶ : ۱۳۱۷ : ۱۳۱۸ : ۱۳۱۹ : ۱۳۲۰ : ۱۳۲۱ : ۱۳۲۲ : ۱۳۲۳ : ۱۳۲۴ : ۱۳۲۵ : ۱۳۲۶ : ۱۳۲۷ : ۱۳۲۸ : ۱۳۲۹ : ۱۳۳۰ : ۱۳۳۱ : ۱۳۳۲ : ۱۳۳۳ : ۱۳۳۴ : ۱۳۳۵ : ۱۳۳۶ : ۱۳۳۷ : ۱۳۳۸ : ۱۳۳۹ : ۱۳۴۰ : ۱۳۴۱ : ۱۳۴۲ : ۱۳۴۳ : ۱۳۴۴ : ۱۳۴۵ : ۱۳۴۶ : ۱۳۴۷ : ۱۳۴۸ : ۱۳۴۹ : ۱۳۵۰ : ۱۳۵۱ : ۱۳۵۲ : ۱۳۵۳ : ۱۳۵۴ : ۱۳۵۵ : ۱۳۵۶ : ۱۳۵۷ : ۱۳۵۸ : ۱۳۵۹ : ۱۳۶۰ : ۱۳۶۱ : ۱۳۶۲ : ۱۳۶۳ : ۱۳۶۴ : ۱۳۶۵ : ۱۳۶۶ : ۱۳۶۷ : ۱۳۶۸ : ۱۳۶۹ : ۱۳۷۰ : ۱۳۷۱ : ۱۳۷۲ : ۱۳۷۳ : ۱۳۷۴ : ۱۳۷۵ :

اذا سكت فقول الله يا من هو لا هو سبحانه وحده لا شريك له بعد از آن غش کرد و بختور شد ، ويرا برداشت ، بجانم لوی بردند .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند وصول بر دو نوع است یکی آن که علمای ظاهر گویند العلم بالله وصول الیه علم بخدای رسیدن بدوست هر که او را دانست و بدو ایمان آورد بدو رسید ، دوم وصول آنست که طایفه علیه و زمره صوفیه گویند انفصال از غیر و اتصال بخدای عزوجل است زیرا که میان بنده و خداوند حجاب نه آسمان و نه زمین و نه کوه و نه دریا و نه دشت و نه بیابان مگر همین شغل بغیر خداوند گفت :

چون غمخیز در دلت اختیار نام پیره از محبوب بر خیزد تمام
و ساکن را کمال مشاهده او چنانکه مستغرق کند که لا یسمع فیله غیره ، مصرع : انا من اهل من اهل انا
اشارت بدین مرتبه است

حمدی کو از بر در وجود غرق گردد در دل نگرشود
در و دریا هر دو با هم گم شود همچو جوی کافر آن قلم نشود
ذکر در رویت مومنان افتاد . حضرت قدوة الکبری میفرمودند که مسئله رویت مومنان چنانکه معتقد اهل سنت و جماعت و محصل ارباب دین و دیانت است و مشهور است و در کتب نقایه سلف مسطور در اثر سنوی و خبر معدطفوی آمده است
و اذا نظروا الی الجمال طابوا و اذا نظروا الی الجلال ذابوا ، چون در بهشت بجمال نظر کنند در طرب آیند و چون بجلال نظر کنند در گداز آیند یعنی چون مومنان در بهشت در آیند و بهشت را ببینند آراسته بحوران عین و فردوس را پیرامته با علمان سنین و چیزهائی که در دست مست کردند ، چون بعد ازین جمال حق را ببینند در طرب آیند ، چون بجلال حق نظر کنند در گداز آیند

چشم شونخ تو خون من ریخته بود آه از لب تو دستگیرم بودی

۱۰۴ : یا الله یا من هو هو و لا یعلم احد سبحانه ... ۱۰۳ : غم ۲ ، غم ۲۱ ، غم ۹۶ : گر ؛

غم ۳ : حمدی گراز بر آید در وجود ۱۰۵ : ع : انظر و ۱۰۶ : ع : انظر و

۱۰۷ : ع : بحورای ۱۰۸ : عین : جمع عیناء بمعنی زن خوش چشم و بزرگ چشم

۱۰۹ : سنین بمعنی همسر (بیان)

که بهشت جای گداختن نبود

چون جل یار بیند عاشقان در طرب آید از حسنش بنار
 و در جدل او نماید ذره ای گر بود صد گوه آید در گداز
 نمنج حسین خادم عرض کرد که مراد از گداختن بحقیقت است و یا تاویلی خواهد بود ؟ فرمودند که گداختن بحقیقت نیست که بهشت
 جای گداختن نبود . مراد از گداختن این است که چون جل حق را بیند آنچه در بهشت دیده باشند فراموش کنند
 و هیچ چیز ایشان را یاد نماند و ندانند که دیده ایم یا نه

چو بیند عاشقان در روی معشوق چه معشوقی که او را نیست ثانی
 زنند خیمه ز ملک خویش بیرون ز دیدار جل کارانی
 جل حور دارد حسن قصوری بجنب صورت آن پیرسانی
 بل از هر دو جان چیزی نباشد که کشایش بود از انس و جانی
 اگر از غمت کوین معرض نباشد پیش حسن جادوانی
 مگر از ناظران روی باقی که نبود از وجود خویش خانی
 شرف از گلشن دیدار آنکس گهی چید که داند باغبانی
 اگر نبود وجودش همچو نرگس چه بیند گلشن دیدار جانی
 قال الله تعالی و اذا رايت قهراً رأيت نعيماً و ملكاً كبيراً . نقل است که چون مؤمنان اول نظر جل
 بینند هشتاد سال در ذوق آن بی خبر باشند

جل در نظر شوقی همچنان باقی گدا از هر عالم به و دهند گداست
 قاضی اشرف عرض کرد و قتی که مؤمنان در مقام دیدار باشند مد این چیزهای که انبیاء را وعده کرده اند چنانکه استفاده
 نعمت و مباشرت با حور و افعال آن از محفوظات دیگر بآن پیر دارند یا نه ؟ جواب او در مودن المعانی آورده اند که

۱ : دارند ۲ : هم ۳ : فقط ۴ : انشأ الله العالی دارد ۵ : کارانی
 ۶ : بجنب آن صورت ۷ : هم ۸ : هم ۹ : هم ۱۰ : بجنب صورتی ۱۱ : پیر
 ۱۲ : خورش ۱۳ : هم ۱۴ : هم ۱۵ : هم ۱۶ : هم ۱۷ : هم ۱۸ : هم ۱۹ : هم ۲۰ : هم
 ۲۱ : قرآن ۲۲ : دهر ۲۳ :

آن چیزها در حالت دیگر باشند اما جمیع نتوانند بود میان نعیم دارین که از لذات و تمجوات بهشت^۱ بجنب لذات دیدار^۲ کلاشی است .

مهرچه هست از فطر حسن و جمال محو گردد پیش حسن لذت^۳ نال
و ازین جاست که نیرنگان گفته اند که بهشت^۴ سدر تکتع حواس است آما لذات دل در دیدار خداست عزوجل .
حضرت قدوة البری میفرمودند که خائف صوفیه و زره علیه اگر چه در بهشت^۵ بحور و قصور^۶ پیر دازند و محفوظات او در سازند و سکن ایشان از ذوق^۷
دیگر باشد بحد ذوق عموم مسلمانان بعد آن رویت که با کم و کیف گفته اند انبیا را هم در مناظره^۸ مظاهر حور^۹ عین و مشاهده^{۱۰} صورتهای
سینین حاصل گردد . این سخن قابل ادراک هر طبیعتی نیست .

کسی که این چنین ادراک باشد ز لذت های بشری پاک باشد
بود ذوق^{۱۱} مرایفان را بدیدار که برتر از هم ادراک باشد
حضرت قدوة البری میفرمودند که لذت رویت بر اندازه^{۱۲} شوق باشد تا هر کس را چه مقدار شوق باشد . بعضی را هم از دنیا شوق^{۱۳}
برند و این کار عظمی است . سلمان :

روز محشر که من از خواب گران برخیزم همچو نرنگس بجمالت نگران برخیزم
گرد در آنجای شهیدان غمت را طلبند من بخون غرق کفن نوه زمان برخیزم

بعضی را سبایت خود در بعضی شوق بدهند .

حضرت قدوة البری میفرمودند که دوزخیان را خطاب مکنوا شود ایشان از لذت آن خطاب و خشت عذاب
دوزخ فراموش کنند کما قال الغوث الاعظم قال لی یا غوث لا وحشت ولا حرقة فی النار بعد الخطاب
لاهلها نالش و شورش ایشان از فراق بودن از عذاب .

چو یوسف بر سر زندان گذر کرد خطابی کرد با زندانیان ساز
زیاد شوق آن آواز زندان شده گلشن پیر از گل های طناز

۱ ع : بحسب ۲ ا : کل نمی ۳ ع : بحور عین ۴ م : قصورهای
۵ م : این تصویر ندارد ۶ م : عزیمت ؛ غم ۷ ع : خفیم ۸ ع : نالیش و موزش
۹ ع : زیاد شوق او آزار زندان

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند وقتیکه دل طالب از آتش شوق دیدار سوختن گیرد و جان ساکن از شعله اشتیاق و حصار افروختن
باب تمثیل فرو کرده شود چه اگر عشاق را تمثیل نبودی عباس حیات ایشان پاره شدی

ماشتگان را وصال دانی چیست یا مکن راه در سباط مثال

ز زنده وصال خدای کی کم و کاست جز تمثیل محال هست محال

و لهذا حضرت رسالت نبیه صلی الله علیه و سلم را چون اضطراب اشتیاق زیاده شد و انقباض افتراق از حد بیرون افتاد
عروج بمحور مثال دادند و سر او مقوم بآباج وصال ساختند . قال علیه السلام رأیت رآتی فی لعلیة المیزاج
فی احسن صومر قلبه شباب امر دلی قوط و الهلاک یا مکن بر اسرار مثال نه اندک کار نیست و دیده داشتن بر
انوار مثال نه خورد کردار نیست

ای برادر پای در راه مثال مشکل است و بهترین پندار حال

هر کرا شاه مثال با بر داد بر سریر لایزالی با سفا د

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که مسحیل عبد الله تستری میگوید که حضرت رسالت نبیه صلی الله علیه و سلم را ظهور
در عالم به تمثیل بوده که حقیقتی نور وجود خود را به تمثیل مصطفوی ظهور نمود ، بیکر را بتخیل و تصفوی جلوه داد لکن قال
الله تعالی قد جاءکم من الله نوره و انعام سایه از قدس پر مایه نبی برین بوده

سایه نداری که تو نور لاهی رو که تو خود سایه نور الهی

آری وجود مبارک پر تو آفتاب حقیقت بود هر آئینه پر تو را سایه نباشد

بود ذاتش پر تو خورشید ذات تماخته انوار او تماشش حجاب

لا جرم نور خدا مسند بود سایه و انوار با هم ضد بود

امام ابو بکر قحطی زید رأیت رب العزة علی صورة النبی الامی . دانی که این کدام امی است ؟ النبی اکامی
را می دان ، منزه ام کتاب را بیخود و آنکه حضرت رسالت نبیه صلی الله علیه و سلم ان الله خلق آدم علی صورته

له م : تمثیل م : تمثیل م : کیف م : یار م قرآن ۶ ماده ۱۵

نیز تمثیل است لا علی سبیل التمثیل التشبیہ . حضرت قدوة البری از معارف رومی نقل میکردند آدمی شایسته این دوست
ابدی و بائسته این حسنت سرمدی در دنیا وقتی شود که از عالم منفی بگذارد علوی خرامد چنانکه از لاله زار علوی بجهت
سنگی آید

اگر خواهی که بینی یار علوی ز سنگی بر گذر و آثار علوی
که علوی روی علوی را ببینی درین گنزار سنگی گل بچینی
حضرت قدوة البری میفرمودند که اکثر ازین طائفه را قضا در مجاهده در مشاهده می کشاید و بعضی را در ریاست
و بر صدر بالمش نشسته روی این عروس نمایه استغای کمال میدارد و جای دم زدن نیست
یکی پیچوده راه عشق بسیار بدیده تا جمال یار دلدار
یکی در بنم عیش خوش نشسته شرب وصل خورده با خجسته
نقل از حضرت خواجه نظر است که میفرمودند که آنچه بنده گنزار قطع بادی خوشنوار و سبک فانی جان آزار
روی نمایه من در بالمش و صدر یافتیم و اهاب رعوت این قول را از آن بزرگوار بد علوی بردارند و آن از نقص
حال ایشان بوده نه نشان کمال

بدستان راست نایه کار رستم ز زالی زشت آید زیب پرچم
در ملازمت حضرت ایشان بابتگر علی از اترک قلماق بود و دوست علی که از طائفه اوزبک بوده آمدند و طریق سلوک
میردن گرفتند و مقتضای حال ایشان هر کدامی را کاری فرمودند . تنگ علی را بجزه و شاق دادند که مفرش لطیف بود
و دوست علی را بر بایضت شدید انداختند . بعضی از اهاب با اطلاع این حالت بیکدیگر سخنی میگفتند . فرمودند
که مرشدان اهلای حاذق اند ، مطابق اراض ادویه در کار میکنند

طبیعیان را نظر تیز است ای یار که درد هر کسی دانند ز رخسار
یکی از درد سر دیگر ز سودا نبالیدند هر دو پیش بیطار

ع : ندیده ع : خود ع : فیاض ع : معنی جنگل (بیان) ع : دستان : زلال
که نام پدر رستم است و جادو را هم میگویند (فرانس) ع : نام پدر رستم ، و در عورت بزرگ را هم میگویند
ع : پرچم بمعنی مواب زلف (فرانس) ع : قیاق : ع : ۳ : خفجاق ع : مفرش

ز نظر تربیت فرموده‌اش را گلب این را و آنرا ^{له} گستاخا دار
 بعد از مدتی تنگ‌مغی از حجره تربیت بیرون آمد . حضرت انشیان بلندوشرکی پرسیدند :

لطیفه دوازدهم

در بیان ارادت و شرائط آن و بیان مرید و مراد و ذکر مرقا و طایفه و انواع باب
نشاخ از صوف و خرقة و اشغال آن

قال الاشرف الكرامه هي دامية مختلفة في الصدور مقدمة على الافعال .

مقرر ضمیر اصحاب ارادت و منور سمیر ارباب هدایت باد که چون باد عنایت ربانی از فضای بیخانی وزین گیرد و از دریای
و حدایت باران رحمت مهدی بزم شجره ایمانی باریدن باغ دل تازه و نافر گردد و فعال ایان در حرکت و جنبش آید تا فکر در
دل تو لولعاید ، داعیه طلب و ارادت در سوییای دل هویدا شود ، بجستجوی مبداء و معاد مشغول باشد . تا گاه آن باد
عنایت او را بر باید و بصاحب دلی برساند تا منظور نظر شود .

گر تو سنگ صخره و در مر شوی چون بصاحب دل رسمی گوهر شوی
آنگاه از حکمت خانه شریعت غربت شفا و از دارو خانه طریقت مفرح و فاد کام او ریزدین گیرد کما قال اللہ تعالی و ننزل
من القرآن ما هو شفاء و رحمة لعلو سین . ادویه شریعت مقاومت و اعتدال در اراض صبا پدید آرد و قوای طبیعت
نفسانی در جنب هوای روحانی لطافت در آرد ، بخلاف این اگر مقاومت نماید اراض حیالت بسودا کشد
علاج عقلت سرسام غلبت و نیلوفر تو از میر و عدس جوی دوی او زهی سودا

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که خشای ارادت مریدان باو بیای روزگار و بنای اطاعت مستفیدان با صغیای کامکار این آیت
است حال اللہ تعالی یا ایها الذین آمنوا اتقوا اللہ وابتغوا الیه الوسيلة ، آیت دیگر ید اللہ فوق یدهم . در تفسیر قیامی
آورده که الوسيلة الی اللہ التقرب الی الفقراء المشایخ کما قال علیه السلام من امر اذن مجلس مع الانبیاء فلیجلس
مع العلماء و من امر اذن مجلس مع اللہ فلیجلس مع الفقراء و از فقراء نشایخ اند که مرشدان فرق گم گشتگان
بادیه خلالت و صادیان زمره گراهان وادیه جمالت باشند . پس هرگاه ارادت ازین جا ثابت شد بیعت هم واجب
و لازم آمده چه ارادت بی بیعت و عده الیبت بی بنیاد و پیمانی است بی سداد
چو احم دست در یاران نباشد یقین میدان که آن پیمان نباشد

۱ ه : نادر یعنی سرو تازه (بیان) ۲ ه : صخره و فاد ۳ ه : وقایع
۴ ه : قرآن ۱۵ بنی اسرائیل ۵ ه : قرآن ۶ ماده ۷ ه : قرآن ۱۶ انافتها ۸ ه : راه ناسر دکان
۹ ه : بیخانی ۱۰ ه : سداد یعنی راستی و درستی گفتار و کردار (بیان)

و تمسک اصحاب بیعت و ارباب ارادت بدین آیت است قال الله تعالى ان الذين يبايعونك انما يبايعون الله يد الله فوق ايديهم فمن نكث فانما ينكث على نفسه ومن اوفى بما عاهد الله من شيء اجزأ عظيمها و این بیعت را بیعت عنوان گویند و شجره المبارکة نیز گفته اند .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که ارادت دو نوع است ارادت صوری و ارادت معنوی . بحث ارادت معنوی مذکور شد که فرض راه و واجب این درگاه است ، و ارادت صوری سنت نبوی و روش مصطفوی است صلی الله علیه و سلم . بعضی فرمودند این استحسان نشایخ است که در عهد رسول صلی الله علیه و سلم و در پیشینان بیعت و طلق بنود ، صحبت و خرقه بود محسوب نامه بینی که رسول صلی الله علیه و سلم خرقه مبارک بر خواجه ادیس قرن فرستاد . قمر در عهد سید الطائف جنبه شده است و ایشان را آن به عت هم نتوان کرد که مقتدای تقدیم و پیشوای کاملین بوده اند اما ایشان را نفی صحیح نرسیده باشد نکرده باشد اما صحیح آنست که ارادت آوردن و بیعت کردن بشایخ از زمان رسول الله صلی الله علیه و سلم الی یومنا منقول و معمول معنی آمده است و اولی آنست که اراده صوری هم بکسی آرد که او رسیده درگاه الهی و برگزیده بارگاه نامشاهی باشد

ارادت با کسی آری برادر که باشد همچو مادر آب و آذر

بگیر آن کف که در بحر هوای بگیرد دست تو از آشنای

و سلسله اجازت او مسلسل سیر طلق نبوت رسیده باشد و اگر تخل در سلسله اجازت او باشد دست نزنند و آنانکه سلسله اجازت ایشان صحیح است با ایشان هم ارادت آوردن و از دست ایشان شربت توبه چشیدن جائز است اگر چه بر سر حد کمال نرسیده باشند .

نقل است از حضرت شیخ خواجه که اقتدا کردن یکی از خلفای که سلسله ارادت ایشان باین شایخ هم رسیده باشد اهم است و دیگران را با جوال ایشان گذارند که اسامی مبارک ایشان این است : حارث محاسبی ، جنید ، البرکد روم ^ص ابراهیم ابن عطا و عمرو عثمان ^ص کی . اما نزد این فقیر سلسله اجازت کمیده به و در آن مشهوره و خاندان موفوره که چاهه خاواده اند میرسد اقتدا کردن با و از اهم لهجات است و دیگر سلسله های که بحضرت ائم سادات میرسند

۱ قرآن ۲۶ زنا قضا ۳ رجو ع کنیه بانیه ۴ رجو ع کنیه لعمری ۵ رجو ع کنیه لعمری ۶ رجو ع کنیه لعمری ۷

۸ رجو ع کنیه بانیه ۹

بانشان هم پسندیده تر .

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند که فائده سلسله صحیح آنست که اگر سازانند در میان واسطه ها در فور استمداد و اندر فور اعتماد پیش نبود متصاعداً الی الغایت البته یکی بود که مابستخانه او رسد .

نقل است که شخصی را در حین موت عقبه دشوار و صعبه خوینار افتاد ، بروحانیه پیر توج کرد . وی از آنها نبود که حل و قایع او تواند کردن و وی بروحانیه پیر خویش پناه آورد . از وی هم کشف و قایع او نشده و وی بروحانیه پیر خویش پناه آورد ، همچنین متصاعداً تا بروحانیه پاک و مثال لولاک حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم رفته اند . هر آئینه ذات بنوی که مفرج غموم گوین و روحانیه مصطفوی که کاشف هموم دارین بود دستگیر حال او شد و شفعه تمام او آمده ، و اشغال این هر جا که وقفه در راه سلوک پاشد و صحبتی اصحاب معلوک را افتد پیر او مدد حال او باشد و اگر پیر مدد حال او نباشد پیر پیر او باشد که قال المشایخ فلو وقعت الخلل فی التوبة لا مدد صاحب المصافحة الذی وقعت التوبة بین یدیه و لو لم یکن لا مدد ما فوقه ثم و لو لم یکن مدد ثم الی ان استند ^{الله} الی حضرت رسول صلی الله علیه و سلم

هر که درین سلسله خاندان دست زده واصل جانانه دان

رست ازین سلسله روزگار سلسله ای یافت ز زلف زگار

گر چه درین سلسله احوال ای مست بود ، هیچ کمن فرقه ای

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند بواسطه و ساریط سلسله مشایخ که از حضرت بنوی صلی الله علیه و سلم الی یومنا طول یافته راه بسیار روشن نموده و خوانند بجهن گشته چنانکه از حضرت انبی علی مری منقول است که هر چند و ساریط اکابر سلسله ای کمتر در میان زیاده بود راه روشن تر گردد و فائده درو آمده و سلوک آسان افتاده بخلاف اسناد حدیث که آنجا هر چند واسطه کمتر است حدیث نیز صحیح تر است چه آنچنانکه در جز آمده است هر چند واسطه بیشتر بود احوال تنبیه زیاده بود اما آنجا که خرقه بنیتر نسبت نورشایخ زیاده تر و راه روشن تر ، مدد ایشان آماده تر .

له ع : حارس له م : غایت وی له ع : اشغال له ع : مقال له م : لا مدد

له ضم ۳ : الی له م : هم ۳ : لا مدد : هم ۳ : ندارد له ضم ۳ : و ما

له م : ولم له ضم ۳ : مدد و له م : استند له م : طولی

له م : را اثر

گر چه پشته بر لشکر سیاه سیر ^۱ سکند از راه لطف خود گذر
 یک بر فوجی که در سرحد بود از جماعت بیشتر دارد نظر

حضرت قدوة الکبری میفرمودند بیعت درست نشود تا دست بدست شیخ نهند و قراض نزنند و خرقه نیابند و قراض و خرقه از شرایط لازمی شمرده اند اما از استعمال بجای رسیده اند که ترک او محکمی نکرده است چنانکه نقل از حضرت شیخ شرف الدین میری است المرید لا یكون مریداً حتى لا یأخذ شیخ یداً لا بیدة ولا یقتصر شعراً ^۲ اسله ولا یعطى خرقه و راد از خرقه کلاه یا پارچه جام باشد. تقریباً میفرمودند که حضرت شیخ احمد کتور شیخ نظام الدین رفته طاقیه انعام نمود. ایشان دادند و بیعت نکردند. چون حضرت شیخ نظام الدین سفر آخرت کردند، شیخ احمد بر حضرت شیخ نصیر الدین محمود آمده، فرمودند همان من است و جمعی از صوفیان که در ملازمت بودند بکلیه در محبت درآمدند که طاقیه تبرک خواهد بود، بی بیعت ارادت درست نمیشود. حضرت ایشان هم در تتبع این مسئله شدند و با کمال دلی استفسار کردند و بکتاب مشائخ رجوع نمودند. بعد از تتبع و استفسار مشائخ و اطلاع بکتاب و رسائل صوفیه را شیخ قرار بر آن یافت که بی بیعت اراده درست نیست و آن کلاه تبرک خواهد بود. و حضرت شیخ ابوالحسن چون دید شیخ عبد الله خفیف شدند مجبور بیعت بود که لا مژ.

اما قراض زدن و خرقه دادن هم البتہ باید و بعضی سر آنند که بیعت همین سه چیز است اول قراض حلق یا قهر، دوم اقرار با پیر راهبر، سوم خرقه یا قطن اقل یا اکثر، و بعضی مشائخ سه موی از سر گرفته اند دو از جانب راست و آن اشارت است بر قطع علائق کونین و یکی از جانب چپ و آن اشارت است بر قطع وجود غیر. حضرت قدوة الکبری میفرمودند که همین اخذ اشعار اگر چه در کتابی نیامده است و لیکن سه موی از سر درید بگیری، قیاس بر آن

^۱ هم ۹۹، م ۱، ع: ۱ سر ۲ ع: "یده بیده لا یقتصر" ندارد ۳ ع: احمد ابنو ام: احمد کتور؛ درباره احمد کتور، عبد الحق محدث دهلوی می نویسد: اعظم مشائخ ولایت گجرات است، در سر کبچ که از مصنفات احمد آباد است آسوده رفته منوره او تمام است نهایت لطیف و مصطفی و مروح که نظار او بر روی زمین کم باشند او کتور نام دی است قرب اجیر. آبی شیخ از دهلوی اند و او نیز در آردان طفولیت در دهلوی بود. چنین گویند که وقتی در دهلوی طوفان بادی شد و دیوار هم در طفولیت باز می کرد بجای دیگر انداخت و از وطن مالوف آواره ساخت، بعد از مدتی بدست بابا اسماعیل منزلی که در ویشی کامل بود در کتور که از قریات اجیر است جای داشت، افتاد. هم از آردان طفولیت در سایه طفولیت تربیت و نهایت بابا اسماعیل نشو و نما یافته بمرتبه کمال رسیده و به نعمت اجازت و خلعت وی شرف شد و سلسله ایشان بشیخ ابومدین منزلی میرسد. زمان نشیبت شیخ احمد کتور همان زمان سلطنت سلطان احمد گورانی رنبای احمد آباد از دست. این سلطان احمد بن سلطان محمد بادشاه اظم بنبره طوفان است که یکی از اداری سلطان محمد بن فیروز بوده و ولایت گجرات متبیین شده، موی که از موی پیر او از رلقه طاعت بر وزن کشید و فردا که شاه لقب کرد (اخبار الاخبار ۱۵۵)

است که کشف ترین حجابی که در میان طالب و مطلوب افتاده است سه است : اول خلق که حجاب طاعت و عبادت است ، دوم دنیا که حجاب عقبی است ، سوم عقبی که حجاب مولی است . پس هرگاه که این سه موی مستی مانند اشارت بقطع هر حجابی باشند و بعضی نشانج چهار موی می مانند ، یک موی از پیشانی و یکان یکان از راست و چپ و یکی از قفای سر . این نیز اشارت بود بقطع هر چهار حجاب که پرده چهارم نفس است تا اشارت باشد بر چهار ترک کونین سه

تامنری چار تار موی سر^۱ چار تار یار کی گیری ببر^۲
 چار تار عشق گیر و ساز کن پرده را آنگه ز دل آغاز کن
 چار تار یار کی آید بساز گر نمای گوش نفس خویش باز
 چار تار یار گر آید بچنگ نشنوی از نو هر موی زند

ذکر در بدایت مقارض افتاد . حضرت قدوة اکبری میفرمودند که حضرت آدم علیه السلام را هر ولدی که مولود میشد یکسببی نشنود می ساختند تا نشیت علیه السلام زاد . ایشانرا از بدایت حال از خلق انفصال و احتراز مطلق از مقیدات روزگار محبوب بوده . چون میل ایشان بدین گونه دیدند آدم علیه السلام قائل شدند که کدام کسب با ایشان مفوض کنم . همدین تامل بودند که جبرئیل علیه السلام آمد و گفت التبیث صوفی^۳ ، همه از آن نشیت را در خلوت نشانند و صیت عزت نشینی ایشان بمرتبه ای رسید که رجب خلعتی و مجمع طرائق شدند و مردم بزیارت ایشان ریختند و فوائد میگرفتند . چون آمد و شد اصناف زیاده شد باز جبرئیل علیه السلام آمد و مقارض بر نشیت پینایر آورد و گفت هر که خواهد که بتو تعلق مودت کند بدین مقارض موی سر او نشان تا میان تو و آنکس تعلق و داد و عداوت اتحاد حاصل آید سه

کسی که در جهان خلوت نشین شد در او مجمع اصناف دین شد
 و گر چون موی حکمش بر سر آمد که گیرد موی فرقی کفش در آمد
 گرفته موی از فرقی خلعتی که شعر گشت بر قطع خلعتی^۴

له م : راست سه م : بر : ع : ز سر سه م : نانی : ع م : ۳ : بحال سه م : مولد

ع : ع : مجموع سه م : خلعتی

باید دانست که مقراض آنکه قطع است یعنی مرید را قطع میکردند از غیر . (امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه بعضی اوقات سه مارموی از جانب یمن گزفتی و گاهی از ناحیه و گاهی از بسیار و این معمول مدح المشایخ است . اما سلطان و امراء را از سبب گزفتن اولی تر باشد و دسار در گلو کردن مناسب تر یعنی این منبه ای بود گناهکار و آلتی از مولای کردهار ، اکنون روی محضرت آورده است و گردن نفس خود را بقید شرع عقید میکند و پناه می جوید بخدا و رسول صلی الله علیه و سلم و بمشایخ از شتر نفس و شیاطین .

گرنیز دنده ای گراز خداوند به صحرای سرخند ز آرام گاهی
چرخا صد آمدن بر خواب خوشی صاحب دوتی جوید بناهی
رمن در گردن اندازد ، بیارد به پیش خواب ای عذر گناهی

حضرت قدوة الابرار میفرمودند کلام چهار ترکی بر سر مرید نهد که تکلم داشته باشد و تکلم اشارت باشد بر نقطه وحدت که چهار ترک آورده و در دایره وحدت در آمده بنقطه اعیان ثابته خود رسیده و این معنی بنسبت مرید نقشی صورت میگردد . اگر مرید مایل سعادت و در خور افادت بود کلام سر بهد و اگر نه از سر خویش مرده بهد و مرید بصافه با صواب شیخ و ارباب حقور بکند ، دو گانه برای یگانه ادا کند و شکرانه حصول دولت توبه و وصول سعادت دست بوس شیخ بجا آورد . اگر مرید نسبت لدن کار وحدت مراد را خدمتی مناسب حال تعیین کند و اگر نه مجبور او را همین غرض توبه بود این هم دلیلی است صافی و سعادت است سنی .

مری باید که پوشند تاج دولت مری شاید که بیند زیب و ضحمت

چون مریدی بجهت ارادت بدست بر من ایشان آمدی و نام ارادت می بردی بسیار اعراض میکردند که رنگ روی مبارک ایشان تغییر می یافت و میفرمودند که امروز مرید کجا است اگر مرید بود سر خط مریدان روزگار بگویم صدیقی رضی الله عنه بود ، پیر سر خط پیران حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم . که از این خط شخصی از تنقیدین که در سر حد ارادت و مریدی رسیده بودند . چون خدام نظام ایشان بارها این سخن معاند کرده بودند هرگاه که طایفی می آمد و میرا تلقین میکردند که التماس توبه کن و چون نام توبه

۱- آلتی : کسیکه از خدمت میگزیند (استیگاس) ۲- م ، ۳- م ، ۴- م : به پیش خواجه و خواص گناهی
۵- م : بلند سنی ؛ ۶- سنی : یعنی بلند (بیان) ۷- ع : باشد ۸- م : باید

گلشن مبارک ایشان میرسدی نهاد میشدند و میفرمودند که بیای برادر ما و تو هم دیگر توبه کنیم و از غرقاب بحر عصیان سباحت
غفران بکشد و بر آئیم که محبوب شیرازی میگید

بنال بعل اگر بامنت سر یاری ست که مادر عاشق زاریم و کارمازاری ست
حضرت قدوة الیکری میفرمودند که مریدان این زمانه بهتر از پیران این زمانه اند چه ارادت مرید از بهیت استفاده دینی خواهد
برد و مدعی بهشتی پیران از بهیت استفاده دنیای دنی هستند . چون مدعی بکشد بگیر مقابله هم کرده میشود
نسبت تفرقه معلوم است .

حضرت قدوة الیکری میفرمودند که سحر جز مرید قابل و قیای بر جز مستر شد کامل رانده اند که مقدار نماز شاهی و
اسرار دوازده بادشاهی هر یک سر و پای چه دانند

نباشد هر سری در خورتابی نیاید هر بری زب دوا بی
نقل است که حضرت شیخ زین الدین خوانی میگوید چون از مصر آمدیم و به بند آمد رسیدیم طایفه ای که شیخ نورالدین عبد الرحمن
اسفرائینی بمن داده بود و بر سر اکابر دیگر از شایخ رسیده بودند همراه داشتیم . با پیران طایفه ای که شیخ نورالدین
افتاد . آن طایفه را از من طلبید ، چنانچه مقتضای فقر و درویشی باشد بوی دادم . شب در دایه دیدم که آن
طایفه پیش من استغاثه میکنند و بنظر آنی را که بر سر ایشان رسیده بود می نمود و میگوید که من در سر فلان درویش و فلان
عزیز رسیده ام ، حالی را بر سر خاری نهاد که مغرب فرشتغال می نماید . چون با ما داشتند با یکی از اصحاب بطلب
او بیرون شدیم . شنیدیم که وی در فرامات است و مغرب فرشتغال دارد ، با بجا رفتیم . گفتند در فلان خانه است ،
آن خانه در آمیم ، دیدیم مست افتاده بود و طایفه بر سر وی . هر احم گفت که تو بیرون رو که من این طایفه را بیارم .
من بیرون آمدم . وی طایفه را از سر وی برداشت و در خانه را بر وی بست و پیش من آمد و طایفه آورد . میگویند
در آخر عمر وی ویرا واردی رسید که سه شبانه روز با کلید از خود غائب بود . چون از غیبت بهوش آمد قریب بیست سال خاموش

۱- شیخ زین الدین الکبروفانی اجازت و خلافت از شیخ زین الدین معری یافت و وی مرید و خلیفه حضرت شیخ نورالدین
اسفرائینی بود ، شیخ کامل بود ، در سن ۴۸ وفات یافت . قبری در درویش آباد بهجوار عیدگاه مرآت
واقع است . این واقعه شیخ زین الدین خوانی تقریباً در همین الفاظ در نقیصات الامم مذکور است .

۲- م : " شنیدیم که وی در فرامات ... من بیرون آمدم " ندارد م : در خانه ای
بر بالای وی بست .

بود و سخن کم نگفت . ^{له} عرضید وی قدر تاج کرامت ندانست بنیافته نماند ^{له}
 گلی کرد دوست آید چون ببوی ^{له} رساند بوی خود از نیک فوی ^{له}
 کسی کش از داغ پاک بوی ^{له} ز گلزار دو عالم دست شوی ^{له}
 حضرت قدوة البری میفرمودند طلب اشتغال سلوک ^{له} و استیفاة راه معلوک ^{له} از پیر اراده پسندیده است گر آنکه پیر ^{له}
 معذور بود از فقدان حال از بعد راه محال و سفر آخرت از دار خیال . ^{له} اولی این است که پیر بیت و ارشاد یکی ^{له}
 باشد و اگر جفتی مذکور در میان است پاک نبود بطلب پیر دیگر و با سترضاه هم طلب شیخ دیگر کرده اند چنانکه در لطیف ^{له}
 آداب گذشته ^{له}

خدا یک دل بخاده در دولت ^{له} که هر یک یار بندی دل بهنجار ^{له}
 نه بر آنکه دل صد پاره سازی ^{له} دهی هر پاره ای از بر صد یار ^{له}
 عرضید در اکابر روزگار و مآثر شیوخ نامدار این سخن انتشار دارد که ارادت یکجا و نفعت صد جا اما چه نسبت در ^{له}
 زمره ای که به دولت اول بهره منداند و در فرقای که سعادت آخر دولت مذکشته ^{له}
 چه نسبت در میان این دو است ^{له} که فرقی از زمین تا آسمانست ^{له}
 و لیکن ^{له} آتشاخ از اکابر متعدد هم بهره مند بوده اند . ^{له}

حضرت قدوة البری میفرمودند که این فقیر را از معد و چهارده ششخ نعمت رسیده است و بر کسی از این طائف که از ^{له}
 نزدیک و دور شنیده صحبت در زبده و از بهر و بصیرت نقای ایشان دیده هم بطیف حضرت مخدومی دانسته و شهادی از ^{له}
 دولت و سعادت ایشان انگاشته ^{له}

گرم باز از صهای استخوانی ^{له} رسیده از طفیل سنا صبار است ^{له}
 خورد رقتنه از هر جوی آبی ^{له} ز دریا دیده او زان جان نواز است ^{له}

حقا ثم حقا اگر هر موی تن زبان گردد و هر زبان بعد هزار بیان در آید یک شکرانه این دولت سرمدی و ختم ابدی ^{له}

له م : " و سخن کم نگفت " ندارد ^{له} حاشیه ع : گلی کرد دوست آید چون ببوی ^{له}
 له م : بنوی ؛ ع : بجوی ^{له} ع : استخاره ^{له} ع : مفرد ^{له} م : سرون ^{له}
 له م : از ^{له} همین است در همه نسخ ^{له}

گزارده نشود سه

هر سر موی گرزبان گردد هر زبان در خور بیان گردد
هر موی بیان شکرانه نتوانم چه صد لسان گردد

الحمد لله که ازین هم شایخ مذکور فرزند نورالعین را بهره گرفته ایم و دعای درکار او از آنها کرده .
حضرت قدوة الابرار صیغرمودند منقول از شایخ روزگار و مسمول از صوفیه نامدار است که چون طریقه قابلیت
مرید یلغند پرواز و مرغ استعداد طالب عالی انداز بید ویرا دلالت یکنفد بشیخ دیگر که سیر و سلوک وی با شهبازانند
چنانکه مذکور شد .

حضرت شیخ ط در ملازمت شیخ اسمعیل سنائی بودند و برخی منازل سلوک در خدمت ایشان قطع کرده
شیخ اسمعیل چون ظرف قابلیت شیخ ط تعاقب و سیم یافتند بخدمت حضرت قدوة الابرار آوردند و سفارش
تمام نمودند که البته البته از فرزندم ط تربیت دریغ ندارند که آخرین موعظت ما همین خواهد بود . حضرت
ایشان هم بموجب فرموده ایشان در باره شیخ ط مسمی بلیغ و جمعی تمام کرده اند و صیغرمودند که فرزند ط
یادگار سمنانست ، گوهری نفیس از معدن لطیف یافته ام ، در پیر دامن وی تقصیر نکرده ام سه
کسی کورا با حسان یار جانی . فرستد از دل و جان ارغانی

بباید دانستن از نیک فوئی به نیکو تر مکان از تازه روئی
نقل است که چون حضرت شیخ محمد بابا سماعی در آدان صبا حضرت خواجه بهاء الدین نقشبند را بحضرت میر محمدل
سپردند و فرمودند که در حق فرزندم بهاء الدین تربیت و شفقت دریغ نداری و ترا بکل نکتم اگر تقصیر کنی .
امیر فرمودند مرد نباشم اگر در وصیت خواجه تقصیر کنم . چون حضرت خواجه بهاء الدین بزرگ شدند بموجب
فرموده حضرت خواجه محمد در تربیت دریغ فرمودند روزی در مجمع عظیم خدمت امیر خواجه را طلبیدند و

سه خواجه محمد بابا سماعی خلیفه حضرت عبدالغنی فیضی است (نقش ۳۸۰) سه سید میر محمدل خلیفه محمد بابا سماعی
است (نقش ۳۸۱) به همین عبارت درباره محمد بابا سماعی امیر محمدل در نقش ۳۸۱-۳۸۰ مرهده است .

روحی بایشان کردند و گفتند فرزند ببا و الدین نفس حضرت خواج محمد بابا با ساسی را قدس سره در حق شما شهادت بجای آورد و اشارت بسینه خود کردند و گفتند که ایشان را برای شما خشتک کردم و مرغ روحانیه شما از بینه شربت بیرون آمد اما مرغ صفت شما بلند پرواز افتاده است اکنون اجازت است هر کجا بوی مشبام شما میرسد از ترک و تاجیک طلبیده و در طلب کاری بموجب صفت خود دریغ نکنید . حضرت ایشان بعد از ملازمت فتم شیخ که از شایخ ترک اند بسمان هم تشریف برده اند و آنجا یکی از خلفای شیخ علامه الدوله سمائی رسیده اند و بعضی از نواد از آنجا تحصیل کرده اند .

حضرت توده ابروی میفرمودند که حضرت ارادت حضور و بیت مشکور برده ای دیگر دارد و سکین اکابر روزگار و ما شرماء اترقا اصحاب عقیده و احباب پیونده را از مسافت راه کلامه ارادت فرستاده اند و خرقه اجازت نامزد کرده . در طبقات العرفیه آورده اند که چون حضرت شیخ نجیب الدین علی بن بخش بعد از تکمیل حصول هوفیه و تحصیل حصول طائفه علیه از حضرت شیخ التیون مراجعت بجانب شیراز کرده اند چهل عدد کلامه بشیخ نجیب الدین و شیخ شمس الدین که بکلیه گیر استفاده سلوک کرده بودند و بر هر یکی نام یکی از بزرگان شیراز نوشته فرمودند که چون شیراز رسید اول اینها را بآنان که نامهای ایشان بر آنجا نوشته است در پوشانید آنرا بکلور دیگران مشغول نشوید . ایشان قبول کردند و از علمه این امر بدر آمدند . ایضا منقول است که حضرت شیخ ابوالوفاء بست شیخ علی صیقلی کلامه خود را بشیخ جابر فرستاده اند و بر آنکلیف حضور نکرده و گفت که من از خدای تعالی درخواستم که جابر شیخ را از حلقه مریدان من گردانم . خدای تعالی ویرا بمن بخشید و امثال این بسیاری از مشایخ طایبان خود را کلامه ارادت و خرقه اجازت از راه دور فرستاده اند و بهرین عمل نموده اند و عمل ایشان ما را حجت است . ذکر ارادت و اجازت در آوان بسیار افتاد . حضرت خدوة ابروی میفرمودند ارادت اطفال که پدران ایشان مرید مشایخ کنند جائز است قیاس بر اسلام که اسلام او صحیح است چنانکه در کتب آورده است و امر قداد القبی العاقل صحیح کالاسلام و تجبر علیه ولا یقتل پس هرگاه که اسلام وارد داد درست باشد ارادت نیز درست باشد ،

۱۰ م : تاجیک ؛ اما تاجیک یعنی بنده ، خادم ، مستخدم ، شخصی کم مایه و حقیر (ایشان)
 ۱۱ طلبیده صیغه امر یعنی بطلبید . ۱۲ ن : فتم شیخ ؛ از خانه آن خواج احمد سیوی است . از
 ۱۳ شایخ ترک بود ، در یکی از قیامهای بخارا جان بحق دارد . (نقش ۳۸۳) ۱۴ این طبقات العرفیه
 کتابی دیگر بوده باشد غیر از طبقات العرفیه سلمی و عروسی . برای تفصیل رجوع کنید به ۱۵ روحانیه
 ۱۶ این روایت شیخ ابوالوفاء در نقوش ۱۴۴ در همین الفاظ منقول است . ۱۷ رجوع کنید به شیخ جابر
 در اصل از گردان بود در محوای از محوای عراق . در سوره متولین شد و آنجا در ۵۹ م از دنیا رفت
 و قبر وی هم آنجا است (نقش ۵۲۶) ۱۸ ن : گردانده ۱۹ م : دارند

و طالبه علیه برکنند که سبب قیاس بزرگ کرده اند که با و بیای و تعلق دارد . اگر بدی برای او فسادت کرده باشد بعد بدی او رجوع نتوان کرد ، اگر دیگری از او بیاید کرده چنانکه علم و غیره تواند . این جاسم همان حکم است . اگر پدر او رسیدن بخشی کرده است بعد بدی او را حق اختیار نباشد ، اگر جز بدی دیگری کرده است اعاده توان کردن .

حضرت قدوة الیکبری میفرمودند بعضی از مشایخ روزگار و صوفیه صفا و کرم را در جوار خود دارند و صاحب همانند که دست غایت و پیچ هدایت بصالح و طالح میدهند و نزد این فقیر آنست که از ارازل و اشرف و از اسافل و اعلی از هر اصفاف که نزد این طالبه عالیه بیاید و دست ثابت طلب در پیغ نغزمانید و از فیض بخشی خویش باز نیانید .

ببارندگی چون در افتاد میخ نباشد ز مزروع ویرا دریغ
که هر کس که او اصل احسان بود بر و نیک و بد هر دو یکسان بود

حقیقی غفار است و مشایخ نظر صفت فخاری اند و وصف لازمه ایشان صفت ساری . هر که لهرانی و رحمت سبحانی از بخار دریغ دارد از عده مقتدائی و ربه پیشوائی نه بر آمده باشد

نشو تا توانی ز رحمت بری که رحمت بر نیت چو رحمت بری

در رتبه اول که نزول رایت علای و اعلام فقرائی بطرف آباد حرسها الله عن آفات افتاد و بحضرت شیخ حاجی چراغ هند و حضرت قدوة الیکبری در جامع ظرف خان اتفاق اتقا یافته بهمدیگر نشسته بودند که جمعی از قضاة طریقه مشهوره آفاق و محروبه اطلاق بودند بحضرت ایشان آمدند و درخواست ارادت کردند بطریقی که هم در آن کار مصر باشند . حضرت قدوة الیکبری المسار و رزیده توبه شیخ حاجی کردند که شما ایشانرا قبول فرمایید . فرمودند که ارادت عبارت از توبه است و ایشان توبه نمیکند چگونه در ارادت در آریم ؟ چون بماند بهمدیگر از حد گذشت حضرت قدوة الیکبری فرمودند چون ما جوار خود اینم و حاصل را از خود نوسید نتوان کرد بیایید ما شما را در بیعت در آریم . طالبه مذکور دست بدست ایشان

م : « از هر اصفاف که نزد » ندارد م ، حاشیه ع : ندارد زبوم و بر آبی دریغ

م : شیخ صدر الدین مودب به چراغ هند مودب ، در این کتاب بر جای مذکور نشده است . م محروبه یعنی نیازده (شیخی)

نهادند . بجز دست بدست گرفتن مرز در نهاد ایشان افتاده و بنیاد توبه و استغفار نهادند . چون خود آنها استدعای توبه کردند حضرت ایشان هم توبه دادند و کلاه بر سر ایشان نهادند و مقرض رانند . چون حقیقی ایشانرا بشرف ارادت شرف ساخت ازین دولت توفیق سلوک یافتند ، فضیلت روزگار و عیاض دیار شدند
که آری خلیلی زبختی نه ای کنی آشنائی ز بیگانه ای

حضرت قدوة العبری میفرمودند که مرید نیکنم شخصی را تا که نام او در لوح محفوظ در مریدان خویش زشته نمی بینم و دست زناست بکسی نمیدهم تا مرید در مغفوران نمی بینم و نسبت بعضی مریدان میفرمودند که شمارا و فرزندان شمارا تا دوسه پشت اسفل قبول کرده ایم . جامع این نکات در رکاب حضرت ایشان بوده که در جزایر فلسطین بعضی مسلمانان بطرقی اخفا از حراس فرنگیان بدست ایشان بغیر اسلام شرف شده بودند و در رقبه بیت گردن خود را آورده . ترجاً میفرمودند که شمارا و احفاد شمارا قبول کرده ایم و
اولاد ایشان هم بدان ارادت خود را مقید میباشند

میان ما و شما عهد در ازل زلفت هزار سال بر آید صحن نخستینی
مرا یقین ست که بر خفته عقیده خویش بجای مهر رخ من دگر تو نگزینی

تقریباً با مصحاب و تطفلاً با مصحاب ما ه ما می بینم که فریاد میفرمودند که اشرف جا گیر ام ، کم از شیخ جاگیر نیستیم که وی فرموده است ما اخذت العهد علی احدی رأیت اسمه مرقوماً فی اللوح المحفوظ من جملة المریدین المغفورین . قال ایضاً او قیت سیفاً ماضی الحد طرفیه بالشرق و الاخر بالمغرب لو اشیر به الی الجبال الشوامخ لهوت . و این شعر بر طریق وجد انشاد فرمودند :

گر صهی همتم از هم نشاید بال و پر بیفته گردون بود در زیر بالم آتخوان
بادشاهان چون نشینند بر سر سلطنت گر نباشد بر سر نشان سایه من سائبان

با با حسین خادم و مولانا عزالدین شجره نویسی و شیخ یحیی کلاه دار در عهد رمضان که در معقده و هفتاد و سه آید آمده
جمعی کثیر از نواحی و اطراف نزدیک ده هزار کس شرف ارادت شرف شدند و اسامی هر یک از مریدان بر طریق عادت

معموده بروی دفاتر کشیدند . چون دفاتر و جرائد بسیار شد خدام مذکور از کثرت دفاتر مردمان و خلفاء عرض نمودند که فقط دفاتر مشکل میشود . فرمودند که دفاتر مردمان بیاورید ، آوردند و بدست مبارک خود دفاتر گرفتند و بپشتند و فرمودند که نامه اهل سیئات ایشان را می شویم و در جریده مغفوران ثبت میکنم و از حقیقتی خواسته ام که هیچ شهری و بوم و بیری از فقر و مغرب و جنوب و شمال نبود که مردمان آنطرف آنجا باشند و از خلفای این فقیر نمینند در دوزخ و این استدعای من حقیقی از عنایت بی غایت و خفا و بی نصیحت مستجاب کرد . از سکنه نامه :

هر آنچه از خدا خواستم زین قیاس خدا داد و بر دادن کردم سپاس

حضرت قدوة الابرار میفرمودند : تسبیح عوفیه و طایفه علیه عورات را هم بیت کرده اند بشرطیکه متداول در این طائفه است . لکما قال اللہ تعالی فیما یجوز و استغفر لهن اللہ ان اللہ غفور رحیم و کیفیت ارادت النساء در حدیث افاده است آنکه کان اذا بايع النساء دعا لبقدر من ماء فحمن ایدهن فیه و غمس رسول اللہ ید کافیه جالساً من وراء الحجاب . تسبیح نیز بر این گونه عورات را می کرده اند و مانند دیگر این فقیر بیت عورت جز اندر زو و نصیحت سزاوار او نیست . هرگاه که وی را داعیه صحبت تسبیح باشد در اجتماع اظهار او گویند که در سر پرده گفت و شنود عزت مستور باشد . از سکنه نامه :

چه خوش گفت هفتید با این زن که در پرده یا گور به جای زن
زنی کونماید به بیگانه روی ندارد شکوه خود و شرم شری

و بنماز و روزه و استغفار و شوی ویرا ترغیب نمایند چه ویرا امتثال مثال شهر و استقبال مثال خوش منظر و خاطر خوبی جفت چنان عبادت است که هیچ ورد و طائف در جنب او نتواند رسید و این نسبت عورات مستحبات است که دل بزیور و زینت نسبت اند گفته میشود و اگر نه بعضی عورات را حقیقتی در کشف و احمات رتبه میدهد که بشیر الهاب سلوک در کشف و قایم بانیشان محتاج میگرددند و منزلت ایشان زیاده از بعضی رجال اللہ است چنانکه صاحب فتوحات رضی اللہ عنه میگوید و کل ما قد کره من هؤلاء الرجال جاسم الرجال فقد یكون نسيم النساء و لکن تغلب ذکر الرجال قلیل لبعضهم کم الابدال

له

قال ابن جبرون نفساً فقیلاً لم لا تقول امر جبرون سر جلاً فقال قد يكون فیهم النساء .

و شیخ عبد الرحمن السلمی صاحب طبقات الصوفیہ رحمۃ اللہ علیہ در ذکر احوال مشہور عابدات و عورات عارفات علیحدہ کتابی جمع کرده است و شرح بسیاری از ایشان در بیان آورده قال بعضهم ولو کان النساء کما ذکرنا لفضلت النساء علی الرجال .

فلا اتانیت لاسم الشمس عیب ولا التذکیر فخر للخلال

حضرت رابعه عدویه از نساء صالحات است . شیخ سفیان ثوری از وی مسائل می پرسید و بوی سیرفت و نموغطت وی رغبت می نمود . روزی سفیان بروی در آمد و دست بر آورد و گفت اللهم انی اشک السلامت رابعه بگزست . سفیان پرسید که چه میگیراند ترا ؟ گفت از سلامت تنگ آمده ام . و فقائل و مجاهدات حضرت بلال رابعه بوری و حضرت فاطمه مکتوبه سلیمان احمد خفزیه مشهورتر از آفتاب است چنانچه در آداب و شرائط گذشت .

در طبقات آورده است ام حسان از زهاد اهل کوفه است . سفیان ثوری نیز باریت وی رفتی و بیخی گفته اند که ویرانزنی خوست . سفیان ثوری میگوید وقتی بروی در آمد در خانه وی غیر از یک پاره حصیر کهنه هیچ ندیدم . گفتم اگر رقصه به سپهران عم تو نوشته شود رعایت حال تو میکنند ، وی گفت ای سفیان در چشم و دل من پیش ازین سخن نیز رگزر بودی ازین که اکنون نسبی و من صرکز دنیا را سوال نمیکم از کسی که مالک آنست و ما در است و بر آن مقوف ، چون سوال کنم از کسی قادر نیست بر آن !

حضرت فزوه اکبری میفرمودند نساء اگر چه باعلی راتب میرسند و لیکن از ایشان تربیت در بیان و مستفیدان نیاید چه سترخان فی این چیزهاست چنانچه در نبوت اما بعضی شایخ استفاده کرده اند و از ایشان محارت و حقایق در تحصیل آورده و حضرت شیخ محمد بن ابی البرکی در فتوحات آورده که من سالها بنفس خود خدمت فاطمه بنت المثنی کرده ام . من وی غالباً از خود پنج زیاده بود و من شرم میداشتم که بروی وی نگرم از نازکی و نازکی رخساره هر که ویران بدی چهارده ساله پنداشتی . ویران با حضرت حتی سبی نه کمالی عالی عجیب بود و مرا بر همه کسان که بخدمت وی میرفتند گزیده بود و سگیت مثل فلان کس ندیده ام وقتی که پیش من می آید بهمگی خود می آید و در بیرون هیچ نمی گذارد وقتی که بیرون میرود بهمگی خود بیرون میرود و

له ع : رجال له عبد الرحمن السلمی متوفی ۳۸۴ (راجع کفیه بنفث ۳۱۱) له این روایت رابعه عدویه ثوبیه

در همین الفاظ در نفث ۶۱۵ مکررات . له راجع کفیه بنفث ۶۲ ، همین روایت سفیان ثوری نیز بیاد در همین الفاظ در نفث

آمده است . له " شیخ محمد بن ابی البرکی ... مسافت توان کرد " همین عبارت در نفث ۶۲ منقول است .

پیش من باقی هیچ نمیگذارد و میگفت کرق سبانه تالی فاتحه الکتاب را خدمت من فرموده است و الله هرگز مرا فاتحه از وی مشغول نساخته است و حجاب من نشده است . جمعی از مشایخ نشسته بودند که ضعیف ای پیش وی آمده و شوهری را نام برد که شوهر من آنجا است ، داعیه دارد که آنجا زن گیرد . گفتم میخواهی که باز آید ؟ گفت آری . روی بغاضه کردم و گفتم ای مادر میشنوی که چه میگوید ؟ گفتم تو چه میخواهی ؟ گفتم قضای حاجت وی . حالی فاتحه الکتاب را فرستاد و گفت که زنهار ای فاتحه الکتاب شوی او را بیاری و فاتحه الکتاب را خواندن گرفت و من هم با وی خواندم . دانستم که لذو قرأت فاتحه صورت حبس دلی فرستاده و پیرا فرستاد و در وقت فرستادن گفت ای فاتحه الکتاب سپیدی فلان شهر و شوهر این زن را می بینی و پیرا نمیگذاری نامی آری . از فرستادن فاتحه تا آمدن شوهر وی پیش از آن فرصت نشده که قطع آن مسافت توان کرد .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند ارادت پسر بر پدر اولی و اخری است چه از وی تربیت پیکر عفری و پسر و دش حیل پیکری ثابت و لازم است ، اگر تربیت طریقت کند اجتماع حقین و انبیاء نسبتین بعد بگیرد و اگر پسر بر پسر ارادت آورد این هم جائز است . چنانچه حضرت شیخ احمد ابدال را چون توفیق ملوک متقی شده ارادت بحضرت شیخ اسحق شامی آورد . چون احمد بخانه آمد و چنانهای پدر خود شکستن گرفت و در خانه مکالمه سبب . پدر وی بیام خانه بر آمد و از سوراخ بالافش سنگ انداختن بنیاد کرد ، سوراخ بام شک شد . چون از خواج احمد پدر این خارق معاند کرد ارادت آورد و توبه بدست او کرد و امثال این بسیار از میران خوشتر بریده شده اند و این غایت حق تالی است هر کرا بنوازد سعادت است ذائق فضل الله یوقیه من نیشاء .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند هر که مرید است حقیقه مراد است چه اگر مراد حق نبودی او را خلعت ارادت پذیرسانیدی فرق بیان مرید و مراد آنست که مرید مقیدی است و مراد منتهی ، مرید محتمل است مراد محمول ، چنانچه موسی علیه السلام گفت رب اشرح لی صدری و محمد صلی الله علیه و سلم را گفتند الم نشرح لک صدرک . معصوم موسی گفت علیه السلام رب ارنی انظرا لیک قال لن ترانی . حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم را فرمان شد الم ترالی مر تک ، و مرید رونده است و مراد برده شده ، هرگز رونده در پی برده شده نرسد

ل م : بخد مت ۳۵ بالانه : سوراخ میان دو مراع (استیخام) ، در 'ع' "بالانیه است و 'م' : ندارد

۳۵ م : شک شدن بنیاد کرد ۳۵ ع : منحل ۳۵ قرآن ۱۷ ط ۱۵ ۳۵ قرآن ۳ الم نشرح ۱

۳۵ قرآن ۹ الم مراع ۱۴۳

یکی از جان رسد در راه دلداد دگر راسی ببرند از جان با برادر
مرید است اول و آخر اداست میان این و آن فرقی زیاده است

نقل است در مرید حقیقی چهار چیز باید تا مرید حقیقی شود : اول آنکه مرض و محنت و پیرا بر او باشد و هم حال برضای حق تعالی رود ، دوم حالت فقر و غنا و پیراستگی باشد ، سوم مدت و مذمت خلق و پیرا بکسیان نماید ، چهارم بهشت و دوزخ او را برابر باشد کما قال المرید لایرید من الکونین شیئا غیره . مرید را ارادت خود نباشد و مرید قائم بخود باشد و مراد قائم بحق .

نقل است که از حضرت خواجہ شیخ ابوالقاسم گرگانی پرسیدند که در خوشی را کمترین چیز چه باید تا با اسم فقر و ارادت منزه او را گردد . گفت سه چیز باید و کم از سه چیز نشاید . یکی آنکه پاره راست بداند و خوشی و دیگر سخن راست بداند گفتن و شنودن و دیگر پای راست بر زمین داند زدن . طائفه ای از درویشان در مجمع حاضر بودند . در جریان این سخن چون بمنزل خوشی باز آمدند گفتند بیایید تا درین سخن هر کس چیزی بگوئیم هر یک چیزی بگویند . چون نوبت بشیخ علی صوبیری آمد گفتند پاره راست و خوشی آن بود که بفقر دوزند نه برزیت ، چون رفته بفقر دوزی اگر نا راست دوزی راست باشد و سخن راست گفتن آن باشد که بحال نشود نه غیبت بحق و ذکر و جد در آن تصرف کنند نه بهزل ، و نبرند گانی را آنرا فهم کنند نه بقتل ، و پای راست بر زمین زدن آن باشد که بوجد بر زمین زند نه بلبو ، و این سخن را بعینه پیش آن بزرگ نقل کردند امام علی جزاء الله تعالی .

ذکر در باب فرقه انقاد . حال الاشراف الخزقة علامة للعشاق و هیئت علی الفساق . بیاید دانست فرقه پویشانین سنت رسول صلی الله علیه وسلم است . باتفاق شایخ جبرئیل جامه ای از خانقاه محمدیت آورده و حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم بچهار پاره قسمت کرده . قطعه ای باب کبر صدیقی و قطعه ای بمراد بن الخطاب و قطعه ای بثمان بن عفان و قطعه ای بعلی بن ابی طالب رضی الله عنهم دادند و وصیت کردند که محافظت

شده : اشعار ندارد شده : نشود و نیست و بحق شده : حرف شده : بر منزل شده : نیست

گفتید و در وقت حاجت بیارید . روزی از روزه‌های رسول الله صلی الله علیه و سلم آن جامه طلب فرمودند . از اصحاب مذکور سه کس رفتند و نیافتند . علی بن ابیطالب و چهار نفره را بحضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم آورده داد . فرمان شد که مبارکباد بپوش و بپوشان . و سبب نزول خرقه را طایفه دیگر زرع دیگر میگویند چنانکه حضرت سلطان المشایخ فرموده اند . چون حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم از مواج بازگشت و سر مبارک بدره اتاج سرازازند در بهشت آمده و اساده شد ، در آن محزن خاص خلعتی آوردند و در بر رسول صلی الله علیه و سلم پوشانیدند . بخاطر مبارک گذشت که اگر ایشان را از این خلعت نصیبی باشد چه خوب باشد . جبرئیل آمد و گفت یا محمد از این خلعت انسان ترا نصیب خواهد شد و میکنی بشرطیکه ترا تلقین کنم هر که آن شرائط بجای آورد سزاوار آن خلعت گردد و شرط مذکور چنین کرد . چون رسول الله صلی الله علیه و سلم دنیا آمد میان اصحاب این سخن اظهار کرد که نسبت از یاران چهارم سخن رموز تنویر الهی و در مقوم محزن نامناهی گوید ؟ اول از حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه پرسید اگر این خرقه نصیب دهم چه کنید ؟ بوضع رسانید که در راه صدق باقی است یوم . باز از حضرت عمر بن خطاب سوال کردند گفت که هیچ دقیق از امور عدالت فرو نشتم . باز از حضرت عثمان بن عفان پرسیدند گفتند از سحاب جیانشت زار روزگار سیراب کنم . باز از حضرت علی رضی الله عنه پرسیدند گفتند که چون خرقه سائر نفس است سزاوار آنست که از وی ستر محبوب کنند . حضرت رسالت پناه صلی الله علیه و سلم فرمودند که این خرقه بر تو مبارکباد که شرط وی همین بود که از تو ستر برزد

چو خرقه آمد از سار عیوب	سبوی خانه شیخ محبوب
مریدان را به تشریف خلعت	نوییدی داد با عز و کرامت
که من با هر کسی از ده خطابی	سوال میکنم گوید جوابی
مرا و خرقه تشریف دادار	بپوشانم برای شیخ نثار

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که خرقه پوشیدن معفت قسم است : صوف و ملمع و ریح و سیاه و سفید و کبود و هزار معنی . اول کسیکه صوف پوشیده آدم علیه السلام بود که از نعت نعیم چون لحنتم الیم دنیا افتاد برسم هدیه حق تعالی یک کوسه

فرستاد، کشتند و گوشت او را خوردند و بشم او را حتر آمانت و آدم بابت، او را پرشیدند. یحیی و موسی و محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم صوف پرشیده اند و صوفی را با صوف نسبتی تمام است و تمامی حروف صوف و معانی صوف دارند که هر کمالی که صوف بان بود سزاوار آن باشد. مبتدی که صوف پوشد باید که در کثرت ریاضت و مجاهده جدّ یلیع نماید تا این صفات کمال در وی سرایت کند اگر این صفات در وی نباشد اسمی بر وی مسلمی و او طفیل فرقه باشد اما لایفه ای که جسم خود را در کوره مجاهده باقیش ذکر گذاشته باشند و فرج و کلو را از لذایذ منع کرده و از جسم و جان و خانان گذشته و متواتر قبل آن متواتر اختیار کرده الذین لغوا نفوسهم عن المستلذات و الشهوات و التکویات و اللبوسات و الماکولات و المشروبات لا جلتا لهدی سبیلنا ای سبیل و ملنا س

ای صوفی معانی گستر میر و چنین بی سرو پا از جسم و جان اندر گذری هر دو شو جوان ما
مانند عیسی ای پسر کشتی بال و مرد و پیر خوش پر شو از دام زمین بر چرخ و مرکبوان ما

نزد این فقیر جاده که سرسم و عادات تعلق دارد اعتبار ندارد زیرا که جاده و فرقه عین شخص نیست بلکه فرض است که بجهت وجود عالم است، و تئید اصفا و وجارح درین خاکدان دنیا میگذرانند و آنرا اعتبار نمیکنند جاده بطریق اولی، جاده همین دال است بر سلیق طبیعی هر اسباب غائی و آن علامت آنست که هنوز از لای هر گشته و فرقی عادات نگذره و هر که درین رتبه باشد او را خام گویند. قال الاشراف لیس العجائب بین العبد و المعبود سوى العادات الطبيعية و قال الاشراف لیس الوصول الی الله مالم یخرق العادة. نشاء شجاع کرمانی رحمه الله علیه که یکی از اولیاء است جاده غیر مسین پرشیدی.

و تئید این فقیر بخدمت محمد دم عالم و پیشوای نبی آدم شیخ علاء الحق و الدین طیب الله ثراه و محل الجنة فتواه رسید و بنظر ظاهر و باطن اختصاص یافته و انواع و اجناس جامهای خاص عنایت فرمودند هم در آن روز بر فقری ایشان شد. بعضی معاندان بر سبیل مصیبت و برخی سارخان بر طریقی انانیت و صدد در غیبت زبان طعن کشادند که صوت خاص شاهی و فرقه اختصاص نامشاهی بر دیگری ایشان کردن از کجا آمده است

۱۰ م: مکمل ۱۰ ع: لا جلتا ۱۰ م: پر و پر ۱۰ ع: خم ۳: خوش بر

۱۰ م: و انست ۱۰ ع: دل است ۱۰ ع: للوصول

اگر یابد کسی از خلعت خاص نباشد جایز نیست بر دیگران
که آن رطبی بود از جانب او نباید دانش از دست یکنبار

و این سخن را بسمع مبارک حضرت مخدومی رسانیدند . بلفظ در ربار و عبارت گوهر شرف فرمودند که فقیر فعلی نکند کوبی نمی باشد ، هم از وی سوال کنید . ازین فقیر پرسیدند . این شکسته در جواب گفت که جامه تن پیراست یا غیر ؟ عین خود تصور نتوان کرد زیرا که جامه ثنابه عرض است هر آئینه غیر باشد و پیر را نظر بر غیر نیست و در دید تابع صفات پیر است . اگر این فقیر بر عوارضات میل نماید اقتساب صفات پیر نکرده باشد . هر که اقتساب صفات پیر نکرده باشد او را با پیر چه نسبت ؟ نشأت^۱ بن محمد و محمد .

چون این گفتگوی محمدگیر باز بسمع مبارک انشیان رسانیدند درین باب تفسیر بلیغ و آفرین و وسیع فرمودند و دعای در حق این فقیر کردند که ملکبانگ دولت اشرفی و صیت شوکت خنکرفی از شرق تا غرب برسد .

چه فرخ ساعتی که در حق من بر آورد از لب خود بگوید
ز دم از صحت او کوس دولت بخرخ صفتین چون بادشاهی

فرقه الجمع اگر معتدی پوشند باید که سعی کند تا ملک نفس خود شود و از معانی حروف خود را موصوف سازد . اگر کامل پوشند باید که بهم عالمی از ملک و ملکوت گذشته باشد و از بدایت سلوک تا نهایت منزل از هر منزلی و مقامی حقی کامل و نصیبی شامل یافته و لمحه ای از لسان غیبی بر وافته ، اما متوسط را السببی نماید که هنوز لسان الوار نگذشته است .

لمع آنکسی در پوشند ای یار که بر نامه مع لسان الوار
نه آنکو در دورنگی بوده باشد که بگرنگی نباید اندرین کار

در حق اگر پوشند باید که در دل غم خرم کند این رقع از بر آن پیشتر رسیده است از آدم و حوا علیهما السلام
تو که تالی و طعنا^۲ شخصان علیها من ورق الجنة و بر صفت حروف او موصوف بود .

۱ : باید ع : نشیان بن محمد محمد نشیان ؛ اما "نشأت" اسم فعل است بمعنی بگردد ، میگرد
نشأت بنیها و ما بنیها و ما صا ای بگردد ما بنیها (المنجد) ، چون نشأت ما نرید و عمرو ، یعنی
فرق است میان زید و عمرو ، و نشأت ما بنیها یعنی هر دو از هم مختلف اند (فرانس) ع : م : که عائی
ع : ع : از نسبت ع : ع : هر ع : قرآن ه : اواف

از حضرت خدوة الکبریٰ شخصی پرسید که چون اعتبار معانی دارد صورت خرقه بچکار آید ؟ فرمودند تا نماز باشد از عظام
و این صفات که از جوهر حروف او مستفاد شدند اگر در صوفی باشد فردا روز قیامت انیس اولیاء و جلس انبیاء
باشد و بایشان محشور گردد و الله از لباس اولیاء و انبیاء بی بهره گردد و آن لباس خصم جان او باشد .
قال الاشراف من لبس الخرقه فلیکون نشیلاً علی تغییر الاطلاق الذميمة و ان لم یفعل ذاک فقد خان
من لباس الانبیاء و الاولیاء .

نقل است که در عهد سلیمان علیه السلام دروشی سیاه پوشش شد و سیر اطراف روزگار و انکاف دیار بجای آورده بود
روزی در بیابانی میگذشت که دروی دو سرفاب کنار آب مسجد یگر پیروبال می افشاندند ، یکایک آن مرد بنظر
ماده سرفاب از دور نمایان شد که روی سیاه پوش می آید . به سر خوشش ماده گفت که آدمی خوشنوار و آکل دشمن
طیار می آید ، بهتر است که بال و پر بر هم زنیم و در آب در آئیم . جفت او گفت راست ، آدمی صفت و دشمن
ماست و مکن لباس دیگر کرده و رنگ ماتم کرده ، غالب ظن بر آنست که از دست او اندای کسی نخواهد بود چه کسی که این لباس
پوشیده در نظر او اندای خوش و محنت دیگری مشغول خواهد بود . در میان میگذرید بودند که بسیار دوار دام و طاعول
دراز کرده و سزاوار گرفت . ماده اش پر زد و مرغ جانش در قفس غالب او پیریدن گرفت ، که از طیور
میچ بازوی نیست که این مقدار تنگ داشته باشد ، و این فقیر مائنه کرده است که در شکار سرفابی زده بودند
و کباب می ساختند ، دیدم که در آتش جفت او خود را انداخت

چو در آب هموان فرو برده سر چکاوک در آتش زده بال و پر

القصه ماده سرفاب حضرت سلیمان علیه السلام آمد و داوری پیش آورد . چون دروشی را پرسیدند بر این
تشریح و کج عقلیه پیش آمد . هر وقت چون از جمیع جج در ماند بداور طرفین کردند که قصاص ما جز این نیست که
لباس دروشی از بر او بر کنند که بدین حیل راه دیگران نزنند

له م : آکل و تیار سه تپاک یا تپاک بمعنی اعطرب و بتقاری (استیفا)

اگر صورت کنی معنی طلب کن و گرنه خویش را از جان ادب کن
 ازین معنی اگر صورت کنی چو دیگر قاصدان ره کم نماندش

بگوید اگر پوشید باید که همچو خاک از کار یک ساعت آرام و قرار خود را ندهد و از گردون دوار هر محنتی و المی
 که برسد رها داده باشد و نفس او از زرق وریا آزاده و خم استمداد خود را ازین معارف بپزند که هر ثوب
 حوادث روزگار که در وی ریزند بپزند بر آید

این همه زلفای پرنیزند خم و عدت کند هم بپزند
 صلابتی کمی بینی اشاعت است بر جات سبک . پس باید که اول آن مفت خود را موصوف کند آنکس بآن لباس دست زند

بگوید آنکس کند در بر که گردد ز هر چه آن زیر این چرخ بگرد است
 نه رو آورد به رنگی که بیند زخم کثرت از وصیت روبات

سایه کسی پوشید که نفس خود را به تشنگی و گرسنگی مهذب کرده باشد و آداب ریاضت و مجاهدت موزن و در تمام نفس نشسته و به
 تیغ عبادت تن خود را کشته و چار تکبیر فنا بر چارسوی دنیا خواند

بیای تا دست ازین عالم بشویم و خود خویش را تکبیر گویم

و این لباس تعلق باصل مصیبت دارد . روزی درویشی جائه سایه پوشیده بود ، با عزیزی تقایافته ، از وی پرسید که
 سایه از هر چه پوشیده ؟ گفت بمصیبت سه طائفه پوشیده ام : یکی علماء ، دوم فقراء ، سوم اهل ذرا اند . حضرت سائشاه
 صلی الله علیه و سلم از سرای فانی چون رخت مسوی کاروان سرای باقی نسبت از میراث سه چیز گذاشت : یکی علم ، دوم فقر ، سوم تیغ .
 علم علماء اختیار کردند و ماده غرور و تحصیل جاه و سرور ساختند و در جدل و معاندت افتادند و نیز بان مامنی بر آمدند ،
 و فقر فقراء اختیار کردند و آنرا اسباب معاش و آلات غنا ساختند و تیغ اصل فزا اختیار کردند و آنچه حق جاد است
 بجای نمی آرند و بر حکم شریعت جاد نمیکنند . چون هر سه طائفه باصل کار نمیکنند گویارده اند . پس من این جامه بمصیبت
 این سه طائفه پوشیده ام

۱- کذا فی الاصل : و در ج ۳ و ج ۴ بجای "قاصدان" است ؛ و در ع و ف ۹۷

چنین است : ز معنی اگر صورت کنی + چو دیگر قاصدان ره کم نماندش ۱- م : تا اصل ۱-۱ : اتفاقات

۱- ع : به بدین این جمله نیز دارد : تا ج کرامت بود که شاه صفت بر سر نهاد ۱- م : غزوات

۱- م : بمصیبت

سینه آنکس بپوشد از حرایان که او در ماتم خود شسته باشد
نه این نارسیه از بر زینت بنزیر چرخ خود راسته باشد^{له}

سجده مهر که پوشد باید که از جبهه معاصی و منافعی تائب شده باشد و غم دنیای خود را به هلاکون زابت شسته . حیث قال
علیه السلام خیر الثیاب الا بیض ، و معیفة دل خود را از نقش انیاز و صوای اشرار پاک کرده و صافی شده ان الله
یحیب القوابین و یحب المتطهرین اهل اشارت را درین مقوله مقالات است ای تطهر الباطن تا نزاهت و لطافت
باطن نباشد پاکى ظاهر هیچ کار نیاید^{له}

با سینه نانشسته چه سود است ز روشستن کز حرص جو جاروبی پیوسته درین کردی
در ملک عراق مسلمانان و یهودیان و نصرانیان بملایمتی تمایز میکردند که هر کال جامه زر و یهودیان را برداشتن دخته
باشند و نصرانیان را قدری کرباس کبود بر دستار دخته باشند تا از حد دیگر تفرقه باشد ، و کسوت مشایخ نیز
دال است بر مقامات شخیص چنانکه علم سلطانی نشان است که هر فروبی بجل خود است و هر مومنی بجای خود پیوندد
و اگر شرط مذکور در فیه نباشد اسم بلامسمی باشد .

هزار مینی اگر پوشد باید که وجود خود را بفریبت مجاهده و ریاضت مجروح گرداند و هزار جبهه شربت زهر نای
هر خط نوشد و نهاد خود را بسوزن نادرادی بردوزد و پیوندد فقر و فاقه بهم برزند^{له}

کسی کند بر خود هزار مینی را که بر صوای دل خود هزار میخ زند
لبه هزار صلابت داد دنیا را زند چو فرعون و آنگه بچار میخ زند^{له}

حضرت قدوة البری میفرمودند که اگر چه در اصل فرقه صفت گونه بوده است و لیکن در جریان روزگار هر کسی از مشایخ نبوی
اختراع کرده اند و آن از حد و صرح خارج است . هر چند که دودمان چشت و خاندان اهل بهشت پیر اهن قطع
اختیار کرده اند و لیکن این فقیر چون بحضرت مخدوم زاده خوابه قطب الدین ببقعه شریف چشت رسید و با ذراع
الطاف شریفه و اعطاف خفیه محضو من شده ، لباسی که منسوب بشیخ احمد بن سلطان فرسافه بود را خوش آمده و بجهان

له ع : رشته م : نفس م : بسوز زن له کنایه در ع و فم بم و فم ۹۷ ؛

و در "م" چنین است : بچار میخ بفرعون چار میخ زند

لباس بغایت با اسامی سرفراز کردند و خلفای خود را هم بجهین لباس ملبوس ساخته ایم . امید است که در خانه ان با مختصر گردد انشاء الله تعالی .

در رتبه ثانی چون حضرت قدوة اکبری در بیدار جو بنور حرمها ان شاء الله عن الکسور آمده اند ، اکابر و اشراف بلد ازت رسیده اند . نور الدین بن سید اسد الملت والدین ظفر آبادی که سلسله انشیان بحضرت شیخ رکن الدین ابو الفتح میرسد بشرف ملذمت آمده اند ، التماس فرقه تبرک نمودند ، خرقة ای که در بر داشتند با سلوب دودمان چشت کشیدند ، در بر انشیان کردند . خباب سید زر بسیار بهره مند شدند ، با صاحب خود میفرمودند که این اسلوب فرقه ما را هم خوش آمده امید است که در سلسله ما اطلاق باید باینی والد الامجاد .

گرفرجه و بابیچ پوشید باید که بر این وجود خود را از عشق حق تعالی چاک کرده بود و بجهود شریعت و طریقت و فاکرده و از تحت ارواحی برون نرود و گوید حرکت بمن راز گوید ستر او پوشیده دارم و حرکت نشیت بنایه طلبد بنایه بهم رباعین فرقه عیب برادران خود را بپوشم . سجاده صبا و قربت دست که پای صمت بروی نهاده . قال الحسن البصری سألت عن امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه ما معنی الحق فی الطريق فقال الحق شهادت علی ترک السؤال والطمع عن الخلق ، فسألت ما معنی الخرقه فقال الخرقه شهادة علی اثبات الفقر فی الفاقة فسألت ما معنی المصلی فقال المصلی شهادة علی وصول الفقیر الی حضرت المصلی .

کلاه تاج کرامت بود که شاه صفت بر سر نهاده و توف از مملکت تکبر و تجبر بر دارد ، و آداب کلاه چهار ترکی آنست که ترک معاصی و ترک مناصی و زواهی کرده باشد و نیز اشارت است بترک طعام و کلام و منام و صحبت با نام و نیز نشو است بر سر کلاه منجی بچهار ترکی که عبارت از شریعت و طریقت و معرفت و حقیقت است و تکلم بر سر کلاه مخافان عبارت از مشاهده وجود واحد حق تعالی است و دشار بر سر سبتن بنوعی که از شایخ چشت آمده مکتور باشد بحضرت کور و هر کور او پنج داشته باشد که اشارت بود بیاقتن سر از اسوای حقیقی و کم و زیاده هم لبسته اند که از حضرت رسول صلی الله علیه و سلم مروی است که کاهی دستار

۱۰ م : بغایت ۱۱ م : کذا ۱۲ م : فرجه : نوعی لباس است (فرانسس) ۱۳ م : بابیچ ، که درست نیست ، کباب چه هم نوعی است از لباس (فرانسس) ۱۴ م : برکت ۱۵ م : الحق ۱۶ م : الفقیر ۱۷ م : وصول بفقیر ۱۸ م : تجر ۱۹ م : که محیط ۲۰ م : این عهد نیز دارد : بر سر خنایان دارد که در زه طرف جابانش باشد و کلاه کره کوش چهار ترکی با جبهه چون سرگما و باشد نه بانول که ... ۲۱ م : از هوای او

مطلوب سببه اند و کماهی مقصود کماهی میانه ، و آن مقصود است بحالت ثلثه .
 نقل است که سدهاں المشایخ عماد هفت کوره سببه اند . روزی در حالت سماع که از هم برآمدند یک کوره ایشان گسسته شد
 بنحو آمده کوره مذکور سببه اند و باز بسماع درآمدند . بعد از افاقه حالت سماع چون استفسار کردند فرمودند که هر کوره من
 منسوب بر اقلیمی که قیام مرا اقلیمی در لوب بدوست اگر آن کوره گسسته خود را نمی بستم احتمال بود که یکا اقلیم بهم زده میشد
 بصورت گزنی دشار بر سر معانی کوره دشار دست آر
 که از هر کوره دشار ایشان سر ساهان هفت اقلیم بشمار
 هر دو سردسار بر آوردن سنت بعضی مشایخ است و یک سر شمه کشیدن سنت مشایخ چیست است و
 اشارت بر دو سردسار آنست که رشته محبت دوسر دارد یکی متعلق ببا شوق دوم بمشوق با عبارت باشد از
 قید کردن رشته طاهر و باطن ، و شمه بگیرد وقت حاجت انسانی و در وقت وضو کشاده دارد ، و علماء
 فقه شمه را در عقب اندازند مشوره آنکه علوم شریعت تحصیل کرده اسباب دنیا را پس پشت انداخته بکار حق تعالی
 مشغول گردد و مشایخ تاسینه اندازند در پیش اشارت بدانکه کار هنوز در پیش است تا چه پیش آید ، دیگر
 ایشان خود را مرده انگارند که شمه مرده در پیش باشند و مشایخ چیست دشار چنان میندند که هر دو گوش در
 بندش در آید ، و مشایخ سرور و گوش چه میپوشند اشارت بر آنکه عیوب و نقائص مردم نشنوند و گوش
 راست و از دارند که نصایح و وعظ بگوش هوش نبخشوند . اما مشایخ چیست رحمهم الله که هر دو گوش بنشینند
 مشوره آنکه نه حق نشنوند نه باطل چرا که باطل مقابله حق است ، او خود اصلا وجود ندارد ، پس نباشد همگوشی
 اگر نسبت باطل بسبب ظاهر نبوی بدن باشند آنرا گفته اند لا تنکروا الباطل فانه من بعض ظلمات .
 حضرت قوه اکبری میفرمودند که اکثر اکابر روزگار و آثار نامدار بواسطه فرقه پنج نوع گفته اند : اول فرقه
 ارادت که روز بسبت پنج رسید را بهد و یقین تو بکند و بخرقه صلاح و تقاعد در آرد . دوم فرقه محبت
 است که سیر به ارادت رسید را جامه یا خرقه بهد ، یا دو درویش در یکدیگر بطریق رفاعت ملتی بسر بردن باشند

۱ م : اندک ۲ م : گسسته اند ۳ ع : وفاق ۴ م : کوره را ، کوزه پیچهارا
 میگویند که در حمام میباشد (اشیئاس) ۵ شمه : پایان حمام (اشیئاس) ۶ فقه : سر شمه
 که چند پنج میبود (اشیئاس) ۷ و از معنی باز (فرانسس) ۸ م : اثر

چون از محمدگیر فرقت واقع شود یکی ردگیری را خرقه محبت بدهد چنانکه حضرت شیخ بهایع الدین الملقب بشاه دارمیس
ستره المنزیه بحضرت قدوة اکبری ایم کشیره و اعوام بیره بهمدگیر طریقی سفر می سپردند و سبیل سفر بهمدگیر سهری^{۱۵}
چون از در بند روم حضرت شیخ دارلسبوی خطه اوده صانها الله عن البلیات عود نمودند بحضرت انیسان خرقه محبت
اباس کردند و در وقت فرقت بهمدگیر رقت بسیار کردند

چون پروین یکدیگر بودیم یکجا بخرنج دوستی در مرز انیسان^{۱۶}
ز با هم چو نبات المنش دیگر فتادیم ای تنک فریاد از یال

سوم خرقه تبرک است که شیخ جزرید دیگری را باقتضای عقیده او بدهد چنانکه درونش صالح سرقتی که از مریدان بار آورده
و طالبان منزل بدریار برده ی حضرت شیخ علاء الدوله السمنانی بود، هاتی در رفاقت حضرت قدوة اکبری طریقی
اتحاد سپرده و راه و داد سپرده . چون از خانقاه حضرت شیخ سماء الدین از قصبه اردولی بجانب سمنان
تشریف بردند حضرت انیسان خرقه تبرک بوی دادند و کار عقیده و آثار خدیه او بمرتبه ای رسیده بود که
از مریدان و طالبان تفرقه کردن او ممکن نبود

دو منزلی بوده اند با هم چو بادام در انیسان^{۱۷} فرق نی جز پرست بادام

چهارم خرقه محبت است که شیخ در حیات خویش برید را چون بیند که صهای صحت او بلند بر و از افتاده است
او را حواله بشیخ دیگر کند که حال او اعلی تر باشد از حال وی و البته رحمت بدهد تا او ضائع نماند و این
حالت از روحانیه بعضی نشایخ نیز واقع میشود که در معامله یا در جواب اشعارت کند لبسوی شیخ دیگر که از وی
تکمیل و تربیت تحصیل حاصل گردد

صحره باشد در ره حق را صبر ره نماید تا که خود کرده سفر
چون رساند صحره خود را بجای کش بود حاصل زیری رهای
پس بگوید او بهمدگیر رهای گفت ازین جا بیشتر توره نمای

۱۵ م : عوام ۱۶ انیسان بمعنی آشنائی (استیگاس) ۱۷ م : بوده ام

۱۸ م : در انیسان فرق نه ۱۹ م : رو

و بیستم خرقه حقیقی است که شیخ بطرف عام خویش بریده خاص تحریر کند و کفیل مواقع و اوقات و مجامع حادثات او شود و این ساله السیت بیان شیخ و مرید که دیگری را اطلاع بنود و بعضی نشانه بحضور جماعت علماء و زمره کبرای این مذهب بلند و نشر بر ارجند بریده ساداتمند تفویض میکنند که حصول دولت این خرقه و وصول شوکت باین جبه از کشفین نعمت بسیار و دیدن کلفت بشمار می باشد

بسی باید دویدن در پی این کار که بنماید رخ تقصود دلداری
کسی که سر بنویسد راه داور بنوشد خلعت خورشید خاور

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که عاطفت پیران بریدان و ملاطفت ارشدان بستر شدن بمرتبه ایست که زبان خادم از شرح او قاصر است و عاطفت انشان زیادت ازین چه خواهد بود که محصول ثمر جاودانی و موصول همه زندگانی برید را بطرفه العین می بخشند

ز شکری که آن نعمت افزون بود ولی نعمتی بیش ازین چون بود
و مصاحبت کمروزه را نقود صد سال می دهند

چه گویم و صف آن پاکیزه گوهر که از یک کف دهد دریای گوهر
ز دیگر کف هم کون و مکان را بخشند هر که میخواهد امان را

نقل از حضرت شیخ ابوالعباس و صاحب است که شیخ ابوسعید یک سال در خانقاه حضرت شیخ ابوالعباس بودند . میگویند که شیخ ابوالعباس را در جماعت خانه صوفیان موصی بود که چهل و یک سال در آنجا نشسته بود در میان جمعی . اگر در ویشی شبی نماز افزون کردی گفتی ای پسر تحسب که این پیر هر چه میکند برای شما میکنند که ویرا باین هیچ کار نیست و بدین حاجتی ندارد و هرگز در آن یک سال شیخ ابوسعید را نگفت که تحسب یا نماز کن چنانکه دیگران را ، و ویرا در برابر خود خاکی داده بود . یک شب شیخ ابوالعباس از صومعه بیرون آمد مکرر قصد کرده بود و رگش کشاده شده بود و شیخ ابوسعید از آن حال خبر یافت ، زود از ازار و جامه خود بر آورد ، پیش شیخ نهاد و دست شیخ بگذاشت و

۱ ع : بیوپید ۲ ع : بیپوشد ۳ م : مصاحب ۴ ر : روح کنیز ۵ ع :
۶ ع : بنحسب ۷ ع : ازار و جامه ... بنشسته و بنشست « ندارد » و بجای این چنین است :-
از زانو خود بیرون آمد و دست وی بگذاشت

بنفشست و جامه از وی باز کرد و جامه فرویش پیش او نهاد و شیخ جامه او بستید و بپوشید ، پس جامه شیخ را بست و نماز سکیر و برسمیان انداخته ، هم در شب خشنک شد ، بمالید ، در فرودیده پیش شیخ آورد شیخ اشارت کرد که ترا در باید پوشید . شیخ بحکم اشارت جامه ایشان بپوشید و نراوی خود رفت . چون بآمدند جماعتی برخاستند و حاضر آمدند و در شیخ (ابوالعباس) گداسیتند . جامه شیخ (ابوسعید) در بر شیخ (ابوالعباس) دیدند و جامه شیخ (ابوالعباس) قصاب در بر شیخ (ابوسعید) دیدند ، در تعجب ماندند . (ابوالعباس) گفت آری دوش نثارها رفت ، هم نصیب این جوان بهنگی آمد ، مبارکش باد

نباشد خلعت درویش در بر که بنود نعمتی در جامه مضمحل
کسی کین خلعتی در بر کشیده ز جیب آن قرطی عشقی دریده
الحمد لله اولاً و آخراً و اوسطاً والسلام علی من اتبع الهدی .

۱ ع : گفتند ۲ ع : "جامه شیخ (ابوسعید) در بر شیخ (ابوالعباس) دیدند" این جمله ندارد
۳ به بهنگی یعنی باشنده بهنگه قرطی : فوعلی است از عباس (استیفا)

لطیفه سیزدهم

در بیان خلق و قمر

قال لا شرف الخلق والقمر هو وضع اشعار العلاب والحوالی عن فرق الطالب و اقتصار البدن
من امور الکونین^۱

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که خلق و قمر هر دو از روی از حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وسلم است و خلق افضل از قمر
که شمس بگیرد و از مشهوره بنوی علیه السلام که در نسبت حاج فرمودند اللهم ارحم المخلوقین . همه صحابه گفتند و المقصودین؟
ما از رسول صلی الله علیه وسلم فرمودند اللهم ارحم المخلوقین . همه صحابه گفتند و المقصودین؟ تا چهار مرتبه این سخن بجهت دیگر
گزارشند . پس اگر خلق را بر قمر فضل نبودی رسول علیه اسلام مکرار فرمودندی بترحم بر اهل خلق و ترحم که در حق
مقصود نیست که بمقتضای دقت است نه اصالت ، هر آینه خلق افضل بود از قمر^۲ و دیگر خواند بدینیه و زائد
جسمیه در خلق چند نیست که از غیر شرح و بیان بیرون است . نقل از حضرت سلطان المشائخ است که سه چیز بود
که خود باید کرد و دیگران را نباید فرمود و این از غایت منفعت است و انتفاع او از غیر و تحریص کلی است بر اقدام
آن امور ثلثه که خلق و شرب و آشام پیش از افطار و بالیدن روغن در کف پای ، و اقبال مخلوق باعمال صلوة
پیش از غیر مخلوق بر طبع زکی^۳ مخفی نخواهد بود .

و قتیله این فقیر بشرف تقبیل اقدام حضرت مخدومی شرف شد و تا ح سعادتی خلق بر سر نهادن خواستند و بر
زائوی مبارک خویش سرین آوردند و به پیر بیضای مبارک موی گرفته رانند بدینیه خواندیم^۴
بکلب خانه توفیق از لطف چو اسناد ازل تعلیم کردم
به پیش پای تو از نوب هستی خادم از سر و تسلیم کردم
حضرت مخدومی فرمودند الله الله این چه سخن است ! فرزند اشرف این چنین گو گویا ترا از حقیقتی و دلجی یافته ام شگرف
و کرامتی شناخته ام بشرف^۵ . اول این انشاد فرمودند :

۱ ع : نه ارد ۲ ع : امید ۳ ع : الکونین الجاب ۴ ع : قصر آنست
۵ ع : سدی المشائخ لقب نظام الدین اویلیاد خالوی به الولی است (برای شرح احوال راجع کنیه آتقی ت و اجاب الله خیار و خیر فرقه)
۶ ع : در فوائد النوادر که مجموع ملفوظات حضرت سدی المشائخ است چنین است : حضرت سدی المشائخ فرمود که مردمان
گویند که سه چیز است که خود باید کرد و دیگری را نباید آموخت یعنی انتفاع او همین این کس را باشد ، یکی همین خلق است
خود مخلوق باید شد و دیگری را نباید آموخت ، دیگر شعور با پیش از افطار آشامیدن ، سوم کف پای چرب کردن .
بعد از آن فرمود که این سخن است که مردمان گویند را این چنین نباید بود ، مردم باید که چنان باشند که چنان که
انتفاع بگیرد دیگران هم بگیرند (فوائد النوادر ص ۱۶۲) ۷ ضم ۸ : انتفاع او و تحریص کلی است بر اقدام^۹
[بقیه مشتمل ص ۴۶۲]

در گور بزم از سرگسیوی تو تازی تا سایه کند بر سر من روز قیامت
 سه سترده از سرت مو نیم کردم ز نیم جدا این جیم کردم
 ز مرموی تو تیغ کرده یکبار سر غیز خدا دو نیم کردم
 و انواع انعام شریفه و ارام لطیفه که نسبت حضرت قدوة الکبریٰ حضرت انیس در وقت انعام خرقه
 و خلق کرده اند در محل او گفته آید انشاء الله تعالی .
 حضرت قدوة الکبریٰ میفرمودند که قهر نسبت معتدی بهتر بود از خلق ، که یکبارگی درین راه در آمدن خالی از
 انشاء عالی نیست و اگر قدم براه لغایت رسد خلق کند که شایخ کار تربیت کرده اند و تدریج ساکن را در کار
 آورده اند .

نقل از حضرت سید الطائف است که چون حضرت رسالت بنیاد صلی الله علیه و سلم بزبان کریم لمحققین رؤسکم مخلوق
 شدند حضرت جبرئیل علیه السلام نزد کارخانه الوهیت چهار کلاه آوردند و استرده بر سر مبارک را انداختند و هر چهار کلاه بر سر
 مصطفوی صلی الله علیه و سلم نهادند بعد پیغمبر علیه السلام استرده بر سر ابوبکر^{رضی} را انداختند و کلاه یک ترکی بر سر وی نهادند و
 تکبیر گفتند ، ابوبکر استرده بر سر عمر^{رضی} را انداختند ، حضرت رسالت^ص کلاه دوترکی بر سر عثمان^{رضی} نهاد و تکبیر گفت ، و
 عثمان^{رضی} استرده بر سر علی^{رضی} نهاد ، حضرت رسالت^ص کلاه چهار ترکی بر سر علی^{رضی} نهاد و تکبیر گفت . چهار پر و
 چهار تکبیر این سنی دارد .

{تفسیر فائیه ص ۴۶} ۳: اثناع او تحریص علی است و بر اقدام ... ۴: نازکی ۵: ندارد

۶: ۴: شتافته ام

۷: ۳: در گور جرم ... ؟

لطیفه چهاردهم

در بیان سبب خانوادۀ مشایخ که در اصل چهارده بودند

حضرت قدوة البری میفرمودند که خلفاء الراشدین رضی اللہ عنہم هر کدامی نبوت خویش عهد خلافت ببردند و ملتزم هدایت سپردند، و تابعین رخلق را دعوت میکردند و راه دین می نمودند. چون قرن دوم شد تابعین هر یک رخت وجودی کار و انفرادی آخرت بستند. علی و بعد دیگر تنفق اللفظ و المعنی گفتند که اصحابی کالمجموع باجمیع اقتدایتم اهتدیتیم در حق صحابه بود. الیوم هیچ صحابه نیست که ما فاعره بروی اقتدائیم و دعوت کردن دیگران را جز ایشان روانداریم پس امام اعظم و امام محمد و امام ابو یوسف رحمہم اللہ اجماع کردند هر که امروز قائم مقام خلفاء الراشدین بود دعوت کردن بوی روا باشد چه خلیفہ خلفاء الراشدین کرائع کالمبتوع و التاب کالمکتوب در کار است. پس بعد از تتبع بسیار خلیفہ حضرت علی رضی اللہ عنہ حضرت خواجه حسن بصری را یافتند. هر یک از علی و تابعین رجوع بحضرت خواجه حسن بصری کردند و بیعت آوردند و عزمی شدند، سندی پیری و مریدی از آن روز پیدا شد که پیش ازین مجرد دست بیعت و محبت بود مگر محبت فتوح. حضرت خواجه بود و چشتی در حجت الساکین خویش آوردند که چون حضرت خواجه حسن بصری بکابل پیری و ضعف رسیدند خلافت بدو گسیل از زانی فرمودند یکی حضرت شیخ عبد الواحد بن زید، دوم حضرت شیخ حبیب عجمی که این دو گسیل یگانه روزگار و سرآمد دوار خویش بوده اند، و چهار خانواده که الیوم معروف و مشهور میان علی و مشایخ اند بواسطہ این دو نهادیم بخواجه حسن بصری میسرند.

حضرت قدوة البری میفرمودند اگر چه در مشایخ روزگار خانواده چهارده عدد اشتقاق یافته و مکن خانواده بسیار از اکابر آخرین روزگار انتشار شده اند و دیگر بسیار خانواده اند که بواسطہ سادات بحضرت علی کرم اللہ وجہہ میرسد چنانکه بعد از شرح چهارده خانواده بتفصیل گفته آید انشاء اللہ تعالی، و مشایخ این چهارده خانواده اکابر روزگار و آثار نامدار بوده اند و صاحب مذهب سنت و جماعت.

۱- ابوسعید حسن بن ابوالحسن سیار بصری؛ مصحح اللسان، فقیه الامت، عالم و زاهد بود. در اندک قول یافت و وفاتش در اندک یا ساندک رجوع یافت (خلقه تذهیب الکمال نیز رجوع کنند به صفات آئندہ این کتاب) ۲- عبد الواحد بن زید - رجوع کنند به منو ۳- ابن قیاب نیز به عروى ۴- شرح توف ۵- خزینہ ۱- ۲۵۵، المجمع ۲۲۲، ۴۲۹ (۳- رجوع کنند به منو ۴-)

باید دانست که این چهارده خانواده که بان دو میادیم میرسد پنج خانواده بواسطه حضرت شیخ عبدالواحد بن زید بحضرت خواجہ حسن بھری میرسد و نه خانواده بواسطه حضرت حبیب غمی بحضرت خواجہ حسن بھری میرسد ، و اسامی آن پنج خانواده که از حضرت شیخ عبدالواحد بن زید استخراج یافته اند این است : زیدیان و عیاضیان و ادهمیان و جیدیان و جشیان ، و اسامی نه خانواده که بواسطه حضرت حبیب غمی بحضرت حسن بھری میرسد این است : جشیان طیفوریان ، کرخیان ، سقطنیان ، جنیدیان ، گادرونیان ، طوسیان ، فردوسیان ، سمرودیان .

۳ : " و اسامی نه خانواده ... سمرودیان " ندارد
 سمرودیان در "م" این عبارت نیز هست که در نسخه های دیگر نیست : منقول از حضرت نورالدین است که میفرمودند که هر چند سلسله متناهی منتهی است بچهارده خانواده و لیکن دودمان خاندان کثرت مشتبہ شده اند . حضرت قدوة البری بستی و هشت سلسله زشته و حرکت اکابر و آثار را در آن سلسله سلسله ساختند . بعضی سی و نه سلسله گفتند که بحضرت علی رضى الله عنه پیوندند و آن این است : نوربخشی ، ناهری ، عمری ، زبیری ، خامی ، کین ، علای ، نوراسفرآینی ، باخرزی ، کبروی ، و برغبت ، زرکوبه ، سمرودی ، حموی ، قادری ، اهری ، رفاهی ، صادق ، ساسانی ، مسیدی ، ابوالخیر ، شریبی ، دقاقی ، قوطبی ، حیدری ، درساھی ، تقلید ، مرشدی ، براسحاقی ، کروی (کرو) ، خفاهی (در نسخه اصل : خفقی) ، طاووسی ، مری ، نیائی ، منصور ، جلای ، جنیدی ، بانزیدی ، رموی ، امامی ، جعفری ، ابراهیمی ، ادهنی ، سقطنی ، قسری ، ابراهیمی ، حسینی ، بھری ، عمری ، جلیسی ، ادبلی ، قرنی ، حسینی (کرو) ، هندی .
 این سلسله بواسطه حضرت علی رضى الله عنه بحضرت محمد باقر رضى الله عنه و حضرت نورالدین پیوندند اما سلسله اولی متبارک امیرالمومنین عمر فاروق رضى الله عنه رسه سلسله بواسطه حضرت الیاس میرسد یک طبقه است و چهار طبقه بواسطه رئیس الصوابه ابوبکر رضى الله عنه میرسد : تکلیبی ، شهابی ، تنقلنی ، جونیزی ، و بواسطه حضرت عمر فاروق رضى الله عنه سه سلسله میرسد : عمروی ، خفقی ، اولیسی ، و یک واسطه بحضرت عبداللہ بن عباس میرسد ، و یک سلسله بواسطه ابی دراد میرسد . و اسامی نه خانواده که بواسطه حضرت حبیب غمی بحضرت حسن بھری میرسد این است : جشیان ، طیفوریان ، کرخیان ، سقطنیان ، جنیدیان ، گادرونیان ، طوسیان ، فردوسیان ، سمرودیان .

چون اسامی هر چارده خانواده بدستى شمع اى از شمائل لطيف و سبرخى از حصائل شريفه الشيان و سبب توبه هر كدام اى اين خوب گيشان بشنو ، و بدایت از سر حلقه دودمان كبار و مقدمه خاندان روزگار حضرت حسن بهرى كرده شد كه پرورده خوان مصطفوى و سبر آورده دستار خوان رضوى بوده اند و مادر الشيان از موالى ام سلمه رضى الله عنها بود ، چون بكارى اشتغال مى نمودى حسن در گريه كمى ، ام سلمه بپستان خود را در دهان او نهادى و او كميدى چنانكه داب فلفل است . قطره چند شير از غایت مهربانى از پستان او چكيدى و در دهنش افتادى . آورده اند چنين بركات كه دروى پديد آمد از خاصيت آن شير بود

خدا داند دهان آن چشمه شير ز لطف پاك آن دانای تقدیر
كه هر كوتاه اى از وى چشیده ز شيرش بر سر شيرى رسیده

نقل است كه يك روز حسن بهرى در عهد طفوليت از كوزه پنيا مبر على الله عليه وسلم آب خورده . در خانه ام سلمه حضرت عليه السلام آمدند ، پرسيدند كه اين آب از اين كوزه كه خورده ؟ گفتند حسن . گفت كه علم من دروى سريست خواهد كرد ، و اين حسن را روزى ام سلمه در كنار حضرت عليه السلام نهاد ، از آنجا كه عزيزه الشيان بود گرفتند و دعای در حق او كردند ، و اين همه آثار از آن دعا به آمد .

نقل است كه روزى حضرت عليه السلام و منومكيدند و دستار مبارك خود را بر زانو نهاده بودند . حسن كودك بود ، بازى كنان آمد . دستار مبارك را گرفت و بر سر خویش نهاد . اصحاب گفتند هي حى ، اى كودك بى ادبى كمن . حضرت عليه السلام فرمودند كه گذاريد كه وى بزرگ خواهد شد و مقتداى روزگار و پيشواى ادوار خواهد بود و دستار ولايت من بسروى راست خواهد آمد

نگویم آنكه بى ادبى است كز وى اديب روزگار خویش گشته
نه دستارش بدست آورد بى حكم كه دست باطنش در پیش گشته

نقل است كه چون او در وجود آمد به پيش عمر خطاب رضى الله عنه بردند ، فرمود كه سموه حسنا فانه حسن الوجه . ام سلمه

۱- دأب بمنى طور ، عادت (استیكاس) ۲- م : نهاد ۳- م : روز وى ۴- م : این
هر دو روایت راجع به حسن بهرى و آنحضرت صلى الله عليه وسلم درست نتوان بود ، چه حسن بهرى در سن ۴
تولد یافت و آنحضرت صلى الله عليه وسلم در سن ۴ وفات یافت بود كه

رضی الله تعالی عنہ و تھمد وی میکردی، بکلم شفقتی کہ داشت در پیشان وی شیر بد آمد و پیوسته میگفتی خداوند اود را
مقتدرای خلق گردان تا چنان شد کہ صدوسی تن از اصحاب را در یافت . ^{شماره} معتقد سس بر آئند کہ ارادت او علی بن ابی طالب
بود و بعضی بر آئند کہ ارادت او حسن بن علی ^ع بود و الاول الصبح .

و سبب توبه او آن بود کہ وی گھر فروشی کردی و اورا حسن بولوی گفتندی . و وقتی کہ بروم شد نزدیک
وزیر رفت وزیر اورا گفت کہ ما امروز جائی میروم ، موافقت میکنی ؟ گفت میکنم . پس بصرای رفتند .
حسن گفت کہ خیمه ای بدیدیم از دیبازده باطباب یثیمین و میخمای زرین و سپاهی بی کران دیدیم کہ بابت حرب تمام
گرو خیمه میگشتند و چیزی میگفتند و میرفتند . ناگاه فیلسوفان و دبیران قریب چهار صد تن گرو خیمه گشتند و
برفتند و بعد از آن جمعی پیران با صفا بیامند و گشتند و میرفتند . بعد از آن زنی چند دیدیم باشند کہ همچنان
کردند و میرفتند بعد از آن کنیزکان ماعروی قریب چهار صد تن حرکت باطبقای زر و جواهر بر سر آمدند و همچنان
کردند و میرفتند . آخرین مرتبه قصیر و وزیر در خیمه شدند و چیزی گفتند بیرون آمدند . حسن گفت کہ من متعجبم
و گفتم این چه حالت باشد . از وزیر سوال کردم . گفت قصیر را پیری صاحب جمال بود . ناگاه بسیار شد . طبیان
حاذق در محالجه او حاضر شدند ، عاقبت وفات یافت . در آن خیمه در خاک کردند . هر سال یکبار بزمایست او
آیند . اول آن سپاه بکیران کہ دیدی بیایند و گویند ای بادشاه زاده اگر این حال کہ ترا پیش آمد بخت رفع توانستی
کرد ما هم جانها فدای کردیم تا ترا باز ستدی . اما این حال از کسی است کہ با تو هیچ روی کارزار نتوان کرد . این بگویند
و باز گردند . آنگاه فیلسوفان و دبیران بیایند و گویند ای بادشاه زاده اگر بدانش فیلسوفی و علم و حرد رفع
این کار بتوانستی کرد مردمی و تقصیر نکردی . این بگویند و باز گردند . پس پیران محترم بیایند و گویند ای
ملک زاده اگر شفاعت وزاری بدانش و خرد شناسی دفع این حالت بتوانستی کرد نکردی . اما این حال از کسی
است کہ شفاعت وزاری آنجا بکار نمی آید . پس کنیزکان ماعروی و سمن بوی باطبقای زرین بیایند و گویند
ای خداوند کار ما اگر جمال و جمال ترا باز بتوانستی خریدن خود را در فدا کردن تقصیر نکردی . اما این جاجال و مال نداری نداد

۱ م : معتقد بدری و ارادت ... ؛ ۲ م : ۱ اول ۳ م : بتوانستی کرد قصیر نکردی

۳ م : ۲ تمن

پس قیصر با وزیر درخیم رود و گوید که ای جان پدر بدست پدر چه بود! برای تو لشکر گران آوردم و صنایع خان و دیران و پیران و تنفیصان و صاحب جلالن و مال و نعمتهای آفریدم، اکنون خود نیز آدمم. اگر بدست من کاری بر آید می بگردم. اما این حال از کسی است که با دشاهان روی زمین با هم جلدت در پیش او عاجزانند، سلام بر تو باد تا سال دیگر. این بگویند و باز گردند. این سخن در دل حسن کار کرد و در حال بازگشت و بصره رفت و سوگند خورد که هرگز در دنیا نماند و تا عاقبت کارش معلوم نشود. در ریاضت کار او بجای رسید که هشتاد سال طهارت او جز در متوَضَّاء شکست نشد.

زیدیان انبای عبداللہ بن عوف پنج تن بودند، مرید شیخ عبدالواحد بن زید شدند، هر یکی خود را منسوب گفت عبدالواحد بن زید کردند. نسبت پدر و جد و شجر خود را محمودیدند. شیخ عبدالواحد بن زید این پنج تن را خلعت دادند. روش و طریق ایشان این است. هر یک حافظ کلام ربانی بودند و افطار ایشان بمیوه های جنگلی و گیاه های بیابان بود بطریقی طی سه شبانه روز. هرگز صاحب جانی را بیجان نکردند.

مپازار موری که دانه کش است که جان دارد و جان شیرین خوش است و سبیش از جامه خویش گاهی کشیده اند، مار و کژدم را نیاز برده اند. اگر کسی را صلح ایشان شدی و یا کسی خواستی که ارادت بایشان آوردی اول خود را در صلح انداختی و قرآن حفظ کردی. چون قرآن از بر خواندن آمدی بعد تعلق ایشان یافتی. و ایشان کسی را در محبت خود جای دادندی که او حافظ کلام ربانی بودی، یک ختم در روز و یک ختم در شب کردی و بعد سه روز افطار کردی بگیاه بیابانی و یا میوه های جنگلی. سکندر نامه.

تن این جابه نان جوین ساختن
دل آنجا بگنجینه پر داختن
بکن طعمه خود گیاه های خاک
که حاصل شود محبت جان پاک

و از اسباب دنیاوی و عذوق هوای تجرید کردند. آنکه بکثرت ارادت ایشان شرف شدی بعد از ارادت ایشان هرگز میں دنیا نکردی و گرد خانه و مسکن نگردیدی و در شهر و قریه در نیامدی، بکوه و بیابان جای گرفتی.

۱۷۴: ندارد ۱۷۵: ع: تخصیص ۱۷۶: متوَضَّاء یعنی جای دهنو کردن، طهارت خانه (استیفا)
۱۷۷: م: او دل ۱۷۸: م: تلقین ۱۷۹: ع: نسبت

هر که در راه عزیزان پائیدار سرسبزی بشیوه و همرا بخاد

از آن روز باز هر که در خاندان زیدیان ارادت آوردی او مجرد فرد گشتی . عباس زیدیان پلاس است و اکثر
حال برگ در خان میگردندی . طلب رزق از کسی نکنند و اگر کسی فتوح فرستد رد هم نکنند ، فی الحال^۱
آنرا صرف غریب و مساکین سازند و بنفس خود اصلا فرج نکنند . و ایشان سلیم القلب اند . اگر
کسی ایشان را از بیابان بگیرد و بیاورد و سبزه خود کند دم نزنند و خدمت وی بواجبی نکنند . اگر
ویرا بفروشد بمبودیش اقبال نمایند بی توقف و در دل هیچ اندوه نیارند

چه آزاد کنند در روزگار که هر کس کند سبزه نشان تن دهند

وگر بر ایشان فروشد کسی بجان دل از سبزی دم زنند

عباسیان می پیوندند بحضرت شیخ فضیل ابن عیاض که از طبقه اولی است ، نسبت ابوعلی داشت ، باصل از کوفه
و قیل از خراسان از ناحیه مرو . بعضی بر آنند که وی بمصر قندزاده و بیاورده و بزرگ شد و کوفی الاصل
و قیل بخاری الاصل و الله تعالی اعلم . وفات وی در محرم ۸۷۲ م سبع و ثمانین و مایه بوده بسبب فاری^۲
که در نزدیک چاه زینم خورند و یوم القیلة تری المجرمین^۳ آلوده نشیند ، نوره زد و جان بداد . آری از
دوست نشان و از عاشق جان

من مات عاشقاً فلیمت هكذا لا خیر فی عشق بلاموت

و سبب توبه ایشان در طبقات الصوفیه هیچ تصریح نکرده اند بلکه از آنجا معلوم شد که از آباد و احباد درویش-
زاده بودند اما در تذکره الاولیاء سبب توبه ایشان از مرقع الطریق نوشته اند چنانکه مشهور است . و سبب
عباسیان این است که دائم الاوقات مسافر باشند و اقامت جای نگیرند ، خانه وزن هرگز نکنند و
که شب افتد شب آنجا بگذرانند و صبحا بجا قرار گیرند ، شب تمام زنده دارند ، اگر نا طلبیده و نا خواسته چیزی برسد
بخورند و اگر نه فاقه کنند ، چن هیچ سود فی الحال روان شوند . اکثر حال پای برهنه باشند و افطار سیوم روز

۱ م : " فی الحال ... خرجت بکفند " ندارد ۲ م رجوع کنید به صریح ۲۸ ، تذکره ۱ - ۶۵ ، شرح حرف ۲۱
نصحت ۳۳ م : بیاوردند ۳ شیخ الاسلام الفخاری نام ابن فاری زواره بن ادنی نوشته است ،
تأخیری بهره بود ، از تابعین و آیه قرآن را او میخواند این است : فاذا قرئ فی الناموس فذاک یومئذ
یوم عسیر (قرآن ۲۹ المذثره) (زنده کنید به طبقات صریح ۲) م : ط : عاری ۳ م : غشیقا ؛
ع : غشیقا ۳ م : لا ؛ این شرم در صریح ۳۲ موجود است .

برابر صحن کنند . اهل ریاضت و مجاهده اند و یکسوی نیامیزند . اگر سعادتمندی تلقی ایشان خواهد و یا میل باریز
ایشان بیارد اول باید که وی دل خود را از آب وحدت از ماسوای خدا بشوید و آنچه در سنگ دوست هم در راه خدای
بفقره و مساکین بدهد و تجربه گیرند و فاقه را شعار خود سازد و اولاد و احفاد خود را بخدا گذارد و روی
به آگاه خدای تعالی آورد ، همه بشرف ارواح ایشان مشرف شود .

شعار و سیرت این خوب گشتان چنین بوده که آن مذکور گشته
ز قید خانه و فرزند و اسباب شده آزاده و سرور گشته

ادعیان می پیوندند بحضرت سیدان ابراهیم بن ادیم که از طبقه اولی است ، نسبت او ابراهیم و نسب او ابراهیم
بن ادیم بن سلیمان بن منصور العلوی و او از انبای ملک است و سبب توبه وی آن بود که روزی بصیدگاه بیرون رفتن بود
صالحی او را داد که ای ابراهیم ترانه از برای این کار آفریده اند .

هر آید چون سبوی صید طیار ندا آمد ز نزهت گاه جبار
که ای صیاد صید بشیبت تنگ بصید خوشین ناکرده آفتگ
ترا از بهر کاری آفریدند نه از بهر شکاری آفریدند

ویرا بشماع این نوید آگاهی پدید آمد و دست در دامن طریقت زده و سفر گم پشیش کرد و رسید بآنچه رسید .

اما در تذکره الاولیاء سبب توبه وی چنان آورده اند : وقتیکه او سلطنت بلخ میراند و عالمی زیر فرمان او بود چهل
سپه را این و پنجاه گرز زرین و مرقع در پیش او می رفتند . شبی در کاخ سلطنت خوش خفته بود و هفتاد جواری
بافزار صحراراسته و بنر یور حسن پیراسته در خدمت او بودند . ناگاه شخصی مانند اعرابی بالادی سقف خانه بجنبید .
گفت کیست ؟ گفت آشنایم . گفت بر بام خانه چکار میکنی ؟ گفت مشتری گم کرده ام بیطلبم . ابراهیم گفت چه نادانی
که انشرا بر بام بیطلبی چه شتر بر بام بر آمدن اشکالی دارد ! گفت از تو هم فادالم که تو در حرم ناز و بجان خواب
و اعزاز خفته خدا بیطلبی ! این از آن شکل تر و بعد هزار رتبه از آن العجوبه تر . از اشماع این سخن صیبتی در

۱ م : تلقین ۲ رجوع کنیه بجانشیه ۳ و نیز هروی ۵۶ ، تذکره ۱ - ۴۷ ، خزینه ۱ - ۲۲۱ ، شرح آف ۹۱
سمانی ۸۹ ، تشریح ۹ ، رآة الجفان ۱ - ۳۴۹ و فی ۳۵ همین سبب توبه ابراهیم ادیم در هروی ۶۰
نذر است ، م ن ، ط : بصید ۳ در هروی چنین است : ویرا از غفلت یقظت پدید آمد ؛ و
در نعت ه ۴ م بجای " یقظت " " آگاهی " آمده است .

در دل ابراهیم آمد دست از هم داشت . چون صبح سعادت رسید و نسیم دوت ابدی وزید بیرون آمد و باران داد . ناگاه مردی با هیبت در آمد و پیش تخت ^{سله} مشی میکرد که هیچ کس راز هره آن نبود که چیزی گوید یا امتناع او کند . ابراهیم گفت چه میخواهی ؟ گفت درین رباط فرودی آیم . ابراهیم گفت این خانه من است . گفت پیش از تو خانه که بود ؟ گفت خانه پدرم . گفت پیش از پدرت خانه که بود ؟ همچنین تا چند مرتبه بهمین اسلوب گفت و می شد . بده آن مرد گفت پس این اگر رباط نباشد چه باشد ! و غایب شد . ویرا این حالت از هم برد و چرت زده سر به سر افتاد و نگریدید تا او را در یافت . و وی گفت تو کیستی ؟ گفت خرم . آتشی در جانش افتاد و میگشت تا از شکر جدا افتاد . ناگاه آوازی شنید بیدار باش پیش از آنکه برگشت بیدار گفتند

زهی بیدار بختی گز سر خواب شود بیدار پیش از برگ بیدار

چون این آواز بشنود از دست رفت . ناگاه آهوی دید ، خود را بوی مشغول کرد . آهوی سخن در آمد و گفت ترا از برای این کار نه آفریده اند . روی از آهوی برگردانید ، شبانی را دید ، کلاه مرصع و قبای زرین رفت خود بوی داد و نژنده او گرفت ، در بر کرد ، روی بران نهاد .

و سیرت این طائفه آنست که پای و سر برهنه ، دائم الدحوال مسافر باشند ، قهی دستی و قهی شکمی شمار خود سازند و قهی یکسده باشند . چون حضرت سلطان بنبرف ارادت فضل بن عیاض مشرف شدند خرقه جفا داده من عجمی در بر کرده و بر اوایتی ده من عجمی و بر اوایتی نه من و بر اوایتی هفت من ، از هفت من کسی کم نگفت . و انیسان این خرقه خود را بمریدی که دادند او خود را ادعای گویند ، نسبت آباد و اجداد و شهر محو ساخت تا غایت او این خرقه هفت منی و نه منی در بر بکشید و پیر و سلطان در هم حال باشند ، تفرید و تجرید بواجبی گزینند ، در سفر و حضر ذکر حلی گویند .

این فقر چون بنبرف ملازمت شیخ قوام الدین ادعای مشرف شد وی را امر کرد در راه و خانه نه بر حلی ، که بنا برین امر ملاوت مینایم در سفر و حضر روی را ، اگر چه بعضی معاندان بسبب اقدام این امر کمر از کار بسته

در معرض جدل بوده اند ، و هر چه از فتوح پا از ماکولات بی ارادت ایشان برسد بفقرا و مساکین زود صرف کنند و بطفیل آسنا خود هم دوسه تخمه بخورند و تمام شب زنده دارند ، هر کرا ارادت ملازمت و صحبت ایشان باشد باید که آئینه دل خود را از زنگار صوابی کونین مصفا کنند و نفس خود را با و امیر شرایع مهذب گردانند . چون نفس او با مثال او امر استقبال کند بمده بشفرف ارادت و صحبت ایشان شرف شود سه

هر که در راه سلوک از روی صدق جاده شهرزاده ادهم گرفت
بایدش اعراض از کونین و باز راه وره پیودن ادهم گرفت

صبیه بان میپویندند بشیخ هبیره البهری و سیرت ایشان آنچنانست که در شهر و قریه هرگز جای نسازند و به بیابان گردند و به تجرد باشند و اهل ایشان سبز و گیاه و ثمرات بیشه و غلله حیاض ، شب و روز با وضو باشند و فتوح قبول نکنند که ما خدای را برای خدای پرستیم نه برای صبیغه مردار و افطار بطبی بسبزه و نک کنند ، و برای ارادت و صحبت ایشان مردم را تصفیه فاعری و باطنی لازم است . بی این حال بشرف ملازمت ایشان یافتن نوعی از محال است سه

شنو از سیرت ایشان که در گنج سربون از خانه در ویرانه باشند
ز خود وارسته و از خان و مان هم انیس محبت جانانه باشند

چشتیان میپویندند بشیخ نمشاد علودینوری ، و مبداء چشتیان از شیخ ابواسحق چشتی است ، و چشت دو اند یکی از ولایت فراسان و آن شهر است ، دوم در ولایت هند میان ملتان و اچ و آن قریه ای قریب ملتان است ، و شیخ ابواسحق چشتی از فراسان است و هیچ آنست که از شام است و ایشان را شیخ ابواسحق شامی گویند . او از ابدال برده اند ، و در چشت کفر برده و ابواسحق آنرا اسلام کرده بود مده از چشت ببخدا در رفت و آنجا رسید شیخ علودینوری شده . شیخ پرسیدند چه نام داری؟ گفت ابواسحق شامی . گفتند بعد ازین ترا ابواسحق چشتی گویند که شما خواب چشت هستید و اسلام

له م : او نهاد سه م : باشند سه م : با مثال سه خواجه هبیره البهری پیشوای علماء و ادبیای وقت بود ، خرقه ارادت از دست خواجه خذیفه مرغشی برنسیده ، من و فائش معلوم نیست (رأه الله ارادتی) سه م : غلات ؛ غلله نوعی است از ماهی کوچک (المجد) سه م : چون گنج سه رواج کنید ، صوی ۲۹ ، نقیصت ۹۲ ، تذکره ۲-۱۲۵ ، خزینه ۲-۲ ، سمائی ۲۲۸ ، سلمی ۴۱۲ ، تفسیریه ۲۲ ، مصباح ۱۹۲ ، دینوری منسوب است به دینور که یکی از بلاد جبال نزدیک کرمانشاه است (سمائی ۲۲۸)

چشت از شماست ، خدفت ارزانی فرمودند ، گفتند بروید در چشت که آنجا جمعی از اکابر از نسل سدهان فرساده پیدا خواهد شد ، مربی و مقدم ایشان شما خواهد بود . به حکم اشارت پیر چشت آمد و سدهان فرساده که از شرفای چشت بود خواهمی صاف داشت بخانه وی گاهی تشریف می بریدند ، و پیرا بشارت دادند که در خانه برادر تو بگری خواهد بود که منبع اکابر و منشی مآثر خواهد شد . چون سخن ایشان در ایام قریب بطور پیوست و تصحیح احمد ابدال در وجود آمد ارادت بایشان آورد . از آن روز خواجهان چشت پیدا شدند . و خواجهان چشت پنج تن اند : اول خواجه ابواسحاق چشتی ، دوم خواجه احمد چشتی ، سیوم که از ایشان خواجه محمد چشتی ، چهارم که از ایشان خواجه ابویوسف چشتی ، پنجم که از ایشان خواجه قلب الدین مودود چشتی که بحضرت شیخ احمد زنده پیل جامی اندک اظهار تعجب شد ، آخر کدورت بصفایت تبدیل یافت و بسی فوائد از ایشان خواهر حاصل پیوست و این پنج تن در چشت خاستند و ایشانرا خواجهان چشت گویند . هر که بایشان پیوندد و مرید ایشان بود او را نیز چشتی گویند .

اما شمه ای از سیرت ایشان آنست که در شهر و قریه خانه بکنند و خلق را دعوت از باطل بسوی حق کنند و دالماً احوال مومنین از دنیا و اصل آن باشند و ریاضت و مجاهده شمار خود سازند ، بفقر و فاقه بسبرند و صحبت بفقراء و مساکین دارند و هم طعام بایشان باشند و صاحب سماع باشند و اهل سماع را دوست دارند و اعراس پیران بکنند ، تنظیم فقراء از اغنیاء زیاد بکنند و دستهای غریبان خود بشویند و آتش و طعام پیش فقیران خود فراز کنند . هرگز غنی را با بلای فقر جای ندهند و اوطار ایشان اکثر نعمت بود ، و از التفات باطن ایشان از دل مرید محبت روزگار سرد گردد و ایشان مرید را توبه زود بکنانند

کسی که مریدان چشتی بود	درو سیرتی از بهشتی بود
بظاهر شریعت با باطن حضور	جز این هر دو سیویش زشتی بود
بهر کس با خدق سازند و بس	اگر مسجدی یا کشتی بود
بطوفان بلوی جان را چو زج	دم جود نشان همچو کشتی بود

ش ۳: به جا هستند ش ۴: کسی که درین راه چشتی بود ش ۵: ع: سیمیش ؛ هم ۳۱: رسمیش ؛
هم ۹۷: سیمیش ش ۶: دوستی آخری ندارد ش ۷: بلوی ، بلوۃ ، بلویه ، بلویه ؛ نصیبت ،
از مائش (استیاس)

شرف اندرین خاندان شگرف صفا بیشتر، کم درشتی بود

جیبیان میپویندند بحضرت جیب عجمی که در بدایت حال مال بسیار و منال بنیام داشت و مردم بوی معامله میکردند. سبب توبه وی آن بود که حضرت جیب هر روز در بصره بتقاضای معامله خویش بدرخانه روحان رفتی، اگر بداندی نیک و اگر نه پای نزد خود بستدی و قوت روزانه خویش ساختی تا روزی بتقاضای خود رفت و آن شخص بخانه بنود، منکوحه او گفت من هیچ ندارم که بتو بدهم، پاره گوشت بخانه دارم اگر باید بگیر. گفت بیار، گرفت و بخانه آمد. منکوحه را فرمود تا دیگ نهد. منکوحه گفت دیگ خادم اما هنرم نیست و آورد هم نیست باز همان اسلوب از مدیران هیزم و آورد آورد. چون طعام بهم رسید سائلی ندا بدر وازه داد، جیب بدر آمد و باگد بروی زد و گفت این قدر که بتو بدهم تو گنگر نشوی و مادر و پیش شویم. سائل نا امید رفت. چون دیگ وا کردند، خون شده بود. زن و مرد متحیر شدند که این چه واقعه شد. منکوحه او گفت که شوی آن باگد که بر سائل زدی. جیب چون این حال بدید پشیمان شد. روز آدینه بود. روی محسن لعلی نداد. کودکان در راه بازی میکردند. چون جیب رسید بهمیدگیر گفتند دور شویم که گر در جیب ربا خوار برانه افتد. جیب را این سخن بسیار کوفت کرد. بحضرت حسن لعلی آمد و توبه کرد چون از مجلس شریف راجعت کرد باز بهمان راه کودکان برآمد. کودکان بهمیدگیر گفتند که دور شویم که گر در جیب تآیب برمانشند. جیب گفت الهی یک ساعت که با تو آشنی کردم نام مرا در تآیبان آوردی و طفل دوستی در ولهای خرد و بزرگ زدی. جیب پس بخانه آمد و منادی کرد که هر که راضی بر جیب باشد بیاید و بگیرد، احوال خود را هم توده کرد. مردم بتقاضای سال می آمدند و حق خویش می بردند تا چنان شد که هیچ مال نماند که همه مردم ببرند. یکی بتقاضی آمد، چادر منکوحه باو داد. دیگری آمد، بوی پیراهن خود داد و سه هفت ماند. در کنار آب فزان صومعه ساخت و در آنجا عبادت تشنول شد. همه روز از حسن لعلی علم آموختی و همه شب عبادت لعلی بردی و عجمی از آن گویند که قرآن درست خواندن نتوانستی و کسانیکه باین خانواده منسوب اند شمیای از سیرت ایشان آفت که ایشان دوست از احفاد عبد الرحمن بن عوف اند. یکی مجتهد بود، عالم پیش حد خود عبد الرحمن

له ابو که جیب عجمی در سال ۵۷۲ هجری وفات یافت، برادر او لعلی است (تذکره ۱ - ۷۲، سفینه ۱۲۰)

ع: بتقاضای مال و دود منال

بن عرف تحصیل کرده بود . بسیار صفا را دیده بود . نام او مبارک بن حمزه بن عبدالرحمن بن عوف بود . دوم
را شیخ الورب محمد بن حمزه بن عبدالرحمن بن عوف میگفتند . این مرد و برادران تقی و اصلاح انعام بودند . مرید
حبیب عجمی شدند ، خلوت و عزلت اختیار کردند و خود را حبیبان گویانیدند ، نسبت پدر و جد و شهر خود محو
ساختند . حبیب عجمی این مرد و برادر را خدمت داد و گفت در دامن کوه حرا و رویه و در آنجا مشغول شوید ،
آمینش مردم نکنید و مجرد و منفرد باشید و افکار همه از هفت روز یک خور یا دو یا سه زیاده ازین نخورید
دوازده سال در کوه حرا مشغول بودند و بعد از حبیب عجمی در روز طعام و شراب نخوردند و در محافل احضار
نفرمودند و فتوح کسی قبول نکردند ، میوه های بیابانی و گیاه های کوهستانی همه سبب روز یا همه چهل روز میخوردند
و کسی را که داعیه ارادت و ملازمت ایشان شدی باین احوال مذکوره اقدام نمودی ، بعد از تیرف صحبت و ارادت شرف

شدی ۵ کسی که حبیبان عجمی بود ز تجرید و تفرید باید گزید

دل از آب و نان بایش کند باز سر چشمه وصل شاید رسد

طیغوریان میپندند سلطان العارفتی که از طبقه اولی است و نام وی طیفور بن عیسی بن آدم بن سروستان ، جد او
گبری بود ، سلف شد و سبب اسلام وی آن بود که شخصی مسلمان بنام نهی آمد و وی کریم النفس بود و مهمان چش
چون آتش کشیدند مهمان را معلوم شد که وی گبری است ، دست از طعام باز کشید . سروستان گفت که برب دست کشیدن
از طعام چه بود ؟ گفت من یگانه ام در خانه یگانه طعام نمیخورم . بخاطرش رسید که این از کرامت نفس من نبود که مهمانی از
خانه من گرسنه رود ، ایمان آورد .

نقل است از سید الطائفه که فرموده اند که بانی پیر در میان ما چون جبرئیل است در میان ملائک علیهم السلام ، و کفایت
میدان جد و نژادگان که بحال توحید رسند بدایت میدان بانی پیر است ، جد مریدان که به بدایت او رسند سخایت خویش
یابند ، و دلیل بر این سخن آنست که بانی پیر میگوید که در ویست سال سربوستانی بگذرد تا ملک بشکند
حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر قدس سره گوید که هزار عالم از بانی پیر می بینم و بانی پیر در میان نه مائینی آنکه
بانی پیر است در حق محو است .

۱- رجوع کنید به جانشیه ص ۲ و نیز مروی ۸۵ ، نعت ۵۶ ، تذکره ۱- ۱۱۵ ، خزینه ۱- ۵۱۹ ، معانی ۸۱
شرح توف ۹۲ ، سلمی ۴۵ ، تحفیر ۱۷ ، مرآة الجنان ۲- ۱۷۳ ، تاریخ وفات سلطان العارفتی ص ۲۶ م
یا ۲۳۴ م و اول المجمع (مروی ۵۵) ۵۲ ع : میحانی ۵۲ ع : میخویم ۳۵ م : تا چون باطل
بشکند ۵ رجوع کنید به جانشیه ص ۲۴

سبب توبه وی آن بود که چون مادرش بکتاب فرستاد چون سبوره نمان رسید بدین آیت که انشکری ولوالدیک
از استاد معانی وی پرسید . استاد گفت حق سبحانه تعالی میفرماید که شکر کن مرا و شکر گوی مادر و پدر خود را .
این معنی در دل وی کار کرد . لوح بنهاد و دستوری خواست و بنحانه آمد . مادر گفت یا طیفور بچه کار آمده ای؟
عذری افتاده یا هدیه آورده ؟ گفت نه ، در قرآن چون باین آیت رسیدم و معنای وی مستفید شدم سبزه تو را دم
که من خدمت دو نمردم نتوانم کرد ، یا از خدای در خواه تا هم آن تو باشم یا را بخدای بخش تا هم آن او باشم
مادر گفت تراد را کار خدای کردم و حق خودتو بخشیدم . پس باینید از سببم برآمد و راه سلوک در پیش
نهاد و افتاد آنچه افتاد .

آورده اند که سلطان العالمن صد و سیزده شباخ را دریافته و صحبت کرده . یکی از آن حضرت امام
جعفر صادق است رضی الله عنه . صد و پنجاه سال عمر داشت و تربیت کمال از جیب عجمی یافت و حدی
از مریدان صادق و از طالبان واقعی که بخدمت سلطان العالمن بودند نسبت خود بطیفور کردند و خود را
طیفوریان گویند . نسبت آباء و اجداد و شهرها معدوم دیدند و روش ایشان آن بود که چون
خلافت یافتند و خرقه پوشیدند خرقه را باینید میبفتند و خرقه ایشان چهار گونه است و طیفوریان چهار تن
بودند : شیخ مسعود و شیخ محمود و شیخ ابراهیم و شیخ احمد . و شیخ مسعود طیفوری خرقه شش پاره
که آنرا تیماج هم گویند در بر کرد ، و شیخ محمود طیفوری با هزار رشته سیاه که آنرا خرقه هزار منجی
گویند در بر کرد ، و شیخ ابراهیم خرقه خشت دار مربع در بر کرد و شیخ احمد طیفوری خرقه مصروف
در بر کرد ، هر یک سر در راه حق نهادند . بعد از روز و هفت روز اوقات میکردند و از دنیا و اهل
آن گریزان بوده اند . جز دام و دود ایشان دیگر نبود و طیفور و خوش آمد زیارت ایشان
میکردند و ذی الروح را نمی آزر دند . هر کرا داعیه ارادت و صحبت ایشان شدی باین اوصاف مذکور
باین اوصاف مصروف میشدی ، آنکه سعادت ادراک پاپیوس ایشان رسیدی .

۱۰۰ م : نه ارد ۱۰۰ م : سه پاره ۱۰۰ م : تیماج ؛ علم ام : لایحه ؛ تیماج : پست بر
را میگویند (استیغاس) ۱۰۰ م : باد هزار ۱۰۰ م : پای پوش

کسی کاندز ره طیفوراین است حواش از جهان کافور باشد
 عروس کون را از گوشه چشم نبیند گرم به از حور باشد
 کرخیان میپویند بحضرت خواجهمعرف کرخی که از طبقه اولی است و از قدای مساجد^۱ ، استاد سری سقطی و غیر او
 کنیت او ابو محمّد است . نام پدر وی فیروز و بعضی گفته اند فیروزان است و قیل معروف بن علی الکرفی . پدر وی
 مولی بود آزاد کرده بود ، در بان امام علی بن موسی رضا علیه السلام . گویند که وی بدست امام بختیاری شد . روزی امام یار عاک
 داده بود و از دحام کردند و در زیر پای ام و هلاک شد . بعضی بر آنند که او را در آوان عباسا بکنتب بردند معلم
 شد . مسلم آغاز کرد که بخدا است . گفت خدایکی است . هر چند مبالغه کردند و ترسانیدند از زبانش جز یک
 دیگر نه بر آمد

کسی کورا دم تحید باشد یکی گوید اگر ترسید باشد
 چون دین پدر قبول نکرد او را راندند . بحضرت علی بن موسی رضا آم . مادرش و پدرش چون دیدند که از ما میرود
 گفتند کاشکی آمدی مایان هم دین وی قبول کردی . آخر آمد و مادر و پدر را پیش امام برد و به اسلام در آورد ،
 خود در ارادت و او د طائی در آمد و خلفت از آنها گرفت و داود طائی خلفت از حبیب عجمی یافت . پس مردانی
 که بحضرت مواف شدند خود را کرخیان نامیدند ، و کرخ نام محلی است در بغداد .
 و سیرت ایشان آنست که دایم احوال از دنیا موص بودند و بیشتر اوقات از ترس حق تعالی ایشان را در گریه بود
 و مکه و نغی و اثبات بسیار گویند و در کشف مرتبه رسیده بودند که از عرش مائری در نظر ایشان پیدا بود . هر که داعیه ارادت
 ایشان گرفتگی سیرت ایشان اختیار کردی و بشرف ارادت شرف شدی

کسی که دود معروف باشد باوصاف خدا موصوف باشد
 برغان بایش معروف بودن نه از جاه و جهان معروف باشد

سقطیان میپویند بحضرت خواجهمعرفی سقطی ، از طبقه اولی است ، کنیت او ابوالحسن و استاد جنید و سایر

^۱ معروف کرخی در تذکره صوفیات یافت ، قبری در کعبه اداست (رجوع کنید: صوفی ص ۳ ، تذکره ص ۲۲۴ ،
 شرح ترمذی ۹۶ ، مطعی ۸۳ ، تحفیر ۱۲ ، مرآة العبادان ص ۴۹۰ ، نفیحات ۳۸)

^۲ علی بن موسی بن جعفر بن محمد ، بن علی بن حسین بن علی بن ابی طالب هاشمی ، کنیت ابوالحسن رضا ، در تذکره مسمو با بحق
 پیوست (خلد تذهیب الکمال ص ۱۳۵) ص ۳ : اثر دحام ، ص ۴ : اثر دحام علی همین روایت در صوفی ص ۱۴۵
 منقول است

نقد ادیان است ، از اقران حارث محاسبی و بشیر حافی است و شاگرد معروف کُرخ و آنانند از طبقه ثانیه اند اگر نسبت درست بوی کنند . سوم ماه رمضان سنه ثلث و خمسين و اربعین از دنیا رفت .

حضرت سید الطایفه میفرمودند که ما هر اُمّت عبد اُمّ السُرّی اُمّت علیّه سبعون سنه ما هر اُمّی مفضّلاً

الا فی علّة الموت .

روزی سید الطایف بخانهٔ سری درآمدند . سری خانهٔ خود را سیرت و سیرت سیت و میخوانند
لا فی الفخار ولا فی السیل و فی فرج
خلا ابائی الحال السیل ام قصر

و نسبت سقطیان بحضرت سری سقطی است و سرید و خلیفه حضرت موقوف گرنخی بود . و سقطیان سه تن بودند ، از آنها ملوک بربک ، اول شیخ عزیز بن ملک یحیی بربکی ، دوم شیخ عمر بن ملک فضل بربکی سوم شیخ علی بن ملک عبداللہ بربکی کہ وزیر خلیفہ بغداد بودند . چون این سعادتمندان را توفیق توبہ رفیق شد ارادت بحضرت سری سقطی آوردند و راه سلوک پیش گرفتند و خود را سقطیان گویند . ایشان انساب آباد و اجداد ترک دادند و شمائل ایشان همچنانکہ دیگران دانستند بوده مگر آنکہ ممتاز بودند بکلی ازین اوصاف کہ هر سه تن متکلف می بودند . بعد از سه روز یکی از ایشان در وقت شام بہ آمدی و ده خانہ درونیزه کردی ما محتاج خود و دیگران ساختی .

شخصی در آمد با ایشان و بشرف ملازمت شرف شد و درخواست کرد که چرا فتوح قبول نمیکنند که از این توفیق
تحلیص یابند ؟ گفتند که چون فتوح قبول کنیم باز بدینا دست زده باشیم ، و دیگر کسی که فتوح آورد حاجتی
داشته باشد ، پس خاطر ما بحاجت او متعلق بود . چون حاجتش بر آید فتوح حلال بود و اگر نه چنانکه
معلوم است ، و دیگر کسی که فتوح آورد خاطر ما و متعلق باشد که خلقت^۹ مردم مجبور^{۱۰} بر این است که خاطر بحاجت
محسن بکنند و ادعیه محبت او بکنند^{۱۱} و چون چنین شد شریک در محبت دیگری را کرده باشیم .
و بیک و صوفی ثوب نماز با عباد ادا کنند و وقت قیلوله خواب کنند و ذکر حلی حلقه زده دوست دارند و کسی را که

۱۷۴: ماہر ایما ۱۷۵: ابد ۱۷۶: من ۱۷۷: و ات ۱۷۸: سبین
۱۷۹: ماہر ای ۱۸۰: طال ۱۸۱: قصرا ۱۸۲: قافیہ ۱۸۳: بھول
۱۸۴: ۱۸۵: ۱۸۶: ۱۸۷: ۱۸۸: ۱۸۹: ۱۹۰: ۱۹۱: ۱۹۲: ۱۹۳: ۱۹۴: ۱۹۵: ۱۹۶: ۱۹۷: ۱۹۸: ۱۹۹: ۲۰۰:

ارادت ملازمت ایشان شدی باین اوصاف موصوف شدی بعد به تشریف ملازمت ایشان رسیدی
 کسبیک سر صبری دوده سری دارد ز سر سری ز سر جان خویش برگرد
 چو سر بسر چنین سروری شود سرور ضیای لعل شمعش بهر در گیرد
 جنیدیان می پیوندند بحضرت جنید لیلی که از طبقه ثانیه است، کنیت او ابراهیم و لقب وی قواری
 و زجاج و خزاز است. قواری و زجاج از آن گویند که پدر وی آبله فروختی و خزاز از آنکه
 خزاز بافتی. اصل او از خاوندان است و مولد و منشای وی بغداد است و مذهب ابو ثور داشته که محصنه شاکر دسافمی است

۱- رجوع کنید به: صوری ۱۶۱، نجات ۸۰، خزینه ۱-۸۱، صفاتی ۴۶۴ ب، سلمی ۱۵۵، تشریح ۲۴

در آیه الفان ۲- ۲۲۱، شرح حرف ۱۰۱

۲- خزاز کسبیک چرمی دوزد، ولی در سلمی خزاز است، و جامی می نویسد: "فانما یخاطب فی: ان الخزاز
 بانحاء العجم والزاد المستدرة المکررة، واما قیل له الخزاز لانه کان یعمل الخزاز". در دهان هم
 در همین سطر خزاز آمده است که بافنده خزاز (پارچه بریشم) را میگویند (استیگاس)
 ۳- خاوند شریعت از ملایکین با صله سعد روزه از همدان (معمم السلبان)
 ۴- ابو ثور: نام او ابراهیم بن خالد بن یحیی، مشهور به ابو ثور کلبی، یکی از فقهای مجتهدین است
 که امام حنبل درباره وی گفته: از پنجاه سال است که ابو ثور را در سنت شناسم و در صدد
 منزلت ثوری است. در ۲۴۳ وفات یافت (خلعه تذهیب اعیان ۱۳۱)

باسری سقطنی و حارث محاسبی و محمد قصار صحبت داشته بود و شاگرد ایشان بود . وی از اهل افسادات
 این قوم است و هم بری نسبت درست کنند چون رویم و نور و شبلی و غیر هم .
 ابوالعباس عطا گردید ما منا فی هذا العلم و مرجعنا القندی به جنید .
 خلیفه انداد حضرت رویم را گفت ای بی ادب ! وی گفت بی ادب نباشم که نیمروز با جنید صحبت داشته ام
 یعنی هر که نیمروز با جنید بوده باشد از وی هرگز بی ادبی نیاید . خلیف بیشتر .

الحارث بن اسد المحاسبی الغنزی کنیت ابو محمد و گویند ابو عبد الله ، از علماء و فشاخ بزرگ قدیم است ، از اهل افسادات بود
 پیغمبر در برفته از دنیا در سنه ۲۴۴ (هجری ۴۷ و نیز رجوع کنید : تذکره ۱ - ۱۸۹ ، خزینه ۲ - ۱۴۲ ، معانی ۵۹ ب
 ابن خلکان ۱ - ۲۴۵ ، سلمی ۵۶ ، قشیریه ۱۵ ، تاریخ بغداد ۸ - ۲۱۱ ، المرأة الحبان ۲ - ۱۴۲)
 سمعی گوید چون حارث با نفس خود محاسبه کردی او را محاسبی گفتند ، در علم کلام کتابی نوشت و امام حنبل او
 را نه پسندید و نه بر آن مردمان او را مشرک داشتند حتی بر خاندان وی فقط چهار نفر نماز خواندند
 (ابن خلکان ۱ - ۲۴۹)
 قصار درست نیست ، در اصل محمد قصاب است که در امانان میبوده
 شاگرد ابوالعباس قصاب است (رجوع کنید : نفحات ۲۹۵ ، هجری ۴۰۹) ، برادری ، تاریخ بغداد
 (۶۲ - ۶۳) در سنه ۲۵۳ وفات یافت .

سلمی : رویم بن احمد بن نیرید یا رویم بن محمد بن احمد که اول اصح است ؛ هجری : رویم
 بن احمد بن محمد بن نیرید بن رویم بن نیرید ، از اهل افسادات بود ، در سنه ۳۳۸ وفات یافت ؛
 صف ۲ : رویم بن احمد یا رویم بن محمد بن رویم بن نیرید ؛ نفحات : رویم بن احمد
 بن نیرید بن رویم معین . (رجوع کنید : هجری ۲۱۶ ، صف ۲ - ۲۴۹ ، سلمی ۱۸۰ ، نفحات ،
 قشیریه ۲۰ ، تاریخ بغداد ۸ - ۴۳ ، تذکره ۲ - ۲۵۲ ، خزینه ۲ - ۳ ، شرح قوما ۱۰۲)
 ۴ هجری : نام وی احمد بن محمد و گویند محمد بن محمد ، و احمد درست تراست (هجری)
 و در سمعی نام او ابوالحسن محمد بن محمد است که بسبب نور روی و حسن او را نوری گفتند ، و در
 شرح توف نام او ابوالحسن احمد بن محمد بن عبد الله نوری آمده ، معروف بابن البغوی است ، اهل وی
 از بنشور است و نقاد و مولودی پیغمبر بود ، از اهل افسادات قوم بوده ، در سنه ۲۹۵
 وفات یافت (هجری ۱۵۶ ، تذکره ۲ - ۳۸ ، خزینه ۲ - ۱۶۹ ، سمعی بجا ب ، شرح توف ۱۰۲ ، سلمی ۲۶۴
 تاریخ بغداد ۵ - ۱۳۰)
 [بقیه بر صف ۴۸۰]

شیخ ابو جعفر حداد گویند اگر عقل مردی بودی بصورت جنید بودی .
گفته اند ازین طائفه سه تن بوده اند که چهارم النیان بنوده ، جنید بنهاد ، ابو عبد الله جلالتشام^ع

[تقریباً ص ۴۷۹] ۱ راجع به شیخ ۵۴۹ ت ابو العباس عطاء راجع کنید به ۵۴۸ ۲ م: هم در روز
۳ م: بگوید ۴ م: تکلیف کسی که در علم در علم است او بوده باشد

۱ ابو جعفر حداد : مردی میگویی که ابو جعفر حداد دو اند : یکی ابو جعفر حداد که ادبی بکبر ، دوم ابو جعفر
حداد صغیر . از اقران جنید و اویم بود ، با ابن عطاء نشسته و شامی کردی کرده و بر تراب نشستی را دیده
و بار صحبت کرده (راجع کنید به : مردی ۴۵۱ ، تاریخ بغداد ۱۴-۴۱۲ ، معجم ۲۴۸۲) ،

این قول ابو جعفر حداد در مردی در همین الفاظ منقول است . ۳ م : عاقل

۳ در مردی ۲۴۳ چنین است : سه امام بوده اند از آل محمد و صفیان که ..

۳ م : ابو یوسف الله جلاد ؛ ابو عبد الله احمد بن یحیی الجبلد و گویند که یحیی و الله
درست تر است . اصل وی که ادبی است اما بر له بود ، که از ان در دمشق . از اجله
تسلیخ شام بود . در صفت تاریخ و فائش ۲۳۶ م است (راجع کنید به : مردی ۲۴۲ ،
تذکره ۲- ۱۵۱ ، خزینه ۲- ۱۷۸ ، سلکی ۱۷۶ ، تفسیر ۲۶ ، تاریخ بغداد ۵- ۲۱۳)

ابو عثمان حیری به نیشاپور^۱

و خدمت حضرت سید الطائف از سری سقطی یافته اند و جنیدیان دوتن بوده اند یکی شیخ عثمان بن علی دغانی دوم شیخ نجم الدین مفسور این هر دو عزیزان آراسته و پیرایه درگاه حقیقی بودند و غیر از اینان نشانج بسیار بوده اند که نسبت بحضرت سید الطائف درست کنند.

(در سن سبع و تسعین و اثنین رفته از دنیا. کذا فی الطبقات و الرسالة القشیریة و فی تاریخ الایام: من ثمان و تسعین و اثنین و قبل تسع و تسعین و اثنین)

و شمائل ایشان صحیفان بود که دیگران را. اما زیادت یک صفت بود که ماکولات و مشروبات ایشان از واسطه ملکی که بصورت آدمی بوده می آورد و حائض آواز می داد ایشانرا که شما بکار ما مشغول باشید و من در حوائج شما مشغول ام. اگر سائل ایشان آدمی حاجت او از غیب رواگشتی، و چون افطار ایشان از چهل روز زیاده بودی فرشته بصورت آدمی قدحی پر شیر کرده آوردی و گفتی که لا یاکل ولا یشرب صفت ملکی است، بمبالوۀ تمام افطار کنند نیندی و زبان ایشان منفذ احکام الهی و مبرک اسرار متناهی بود، و هر کرا ارادت ملازمت ایشان شدی باوصاف مذکوره موصوف شده بارادت و محبت ایشان رسیدی

کسی که ز دوده حضرت جنید است از حظ هر دو کون او ناله است
ز بهر قطع شماخ ما سوی را کشیده تیغ همچو برگ بید است

^۱ ابو عثمان حیری: نام او سعید بن اسماعیل بن سعید بن مفسور الحیری النیشاپوری گفته (ص ۱۹۸) و سمعی (۱۸۲ ب) نام او را ابو عثمان سعید بن اسماعیل بن سعید بن مفسور گفته، در ۲۹۵ م وفات یافت (تذکره کتبه: سلجی ۱۷، خزینه ۲-۳، قشیریة ۲۵، رآة الحفان ۴-۲۳۶) اما حیری منسوب است به حیره که محله ایست در نیشاپور (سمعی ۱۸۲ ب) و جمعی با سنا ر نتایج الادکار القدسیه (۱-۱۴۴) می نویسند که این حیره نیشاپور که ابو عثمان از آنجا است ما سوی حیره ایست که در عراق از قرای کوفه است (ص ۱۹۸) ^۲ الفاضل بن قوسین در نفحات هم منقول است، ولی در هر دو تاریخ و فائش ۲۹۸ م آمده است بفرافندف نسخ ز ۲۹۵ م

گازرونیان می پیوندند بحضرت سید الطائفة جنبه ندادی و حضرت سلطان ابواسحق گازرونی و
حضرت سلطان ابواسحق امیر گازرون بودند و سده هفت ترک کرده بارادت و رسید بحضرت شیخ عبداللہ
خفیف شدند . در طبقات الصوفیہ آورده اند کہ انتساب شیخ ابواسحق در تصوف بشیخ ابوالحالی
صہبن بن محمد بن الفروز آبادی است و ارادت حضرت شیخ عبداللہ خفیف بخواجه محمد روم است و حضرت
خواجه محمد روم رسید بحضرت سید الطائفة اند . چون شرف ارادت شیخ ابواسحق بشیخ عبداللہ خفیف شد
فرمودند کہ ای ابواسحق ہم ترا دین و ہم ترا دنیا دادیم ، تو علم و طبل افراز و تشریح علم و طبل در
لطیفہ او گفته آید انشاء اللہ تعالیٰ .

کسی کز دودہ اسحق باشد . مردم نادر آفاق باشد
زندگر کوس دولت را بہمت . صدایش نعمت نہ طاق باشد

فردوسیان می پیوندند بحضرت جنبه ندادی . ابتدای فردوس از سمرورد است . زیدہ العیان
شیخ ضیاء الدین ابوجنب سمروردی و فردوسیان رسید یک پیر اند . روزی سید الطائفة نجانبہ پیر
آمدند بواسطہ ای کہ حضرت شیخ نجم الدین کبریٰ کہ یکی از اکابر فردوس اند و شیخ علاء الدین طوسی کہ یکی از
اکابر طوس اند بیان یکدیگر اخوت دینی داشته اند . قصہ را هر دو اکابر بحضرت شیخ ضیاء الدین ابوجنب
سمروردی آمدند و عرض کردند کہ عمر سبر آمد و کار هنوز نہ بنیاد . فرمودند کہ ما ہم درین داغ مبتلئیم . اگر
روی مقصود بدین میخواستید در رقبہ ارادت کسی در آئید . گفتند کہ ہر جا کہ حکم شود . فرمودند کہ ما ہم هنوز
شرف ارادت شرف نشدہ ایم . درین جانب بزرگی است محرم اسرار و جامع العلوم والادوار کہ شیخ وجیبہ الدین ابوجحفص
نام دارد ، بیایید ما ہر سہ کس در شرف ارادت او شرف شویم . چون بدین سعادت سعادت گشتند حضرت شیخ
وجیبہ الدین ابوجحفص حضرت ابوجنب سمروردی و حضرت شیخ علاء الدین طوسی را خدمت دادند ، اگر کردند کہ بلا وای
و سکن خود روید . مردم آنجای را توبہ و ارشاد کنند و حضرت شیخ نجم الدین را دست گرفته تسبیح ضیاء الدین
ابوجنب کردند و گفتند کہ کار این را شمار خود گیرید کہ رسم دروغی از وی تازہ خواہد شد . حضرت شیخ ابوجنب

۱۰ رجوع کنید بکتاب ۴۵ ۱۱ رجوع کنید بکتاب ۴۵ ۱۲ رجوع کنید بکتاب ۴۵ ۱۳ رجوع کنید بکتاب ۴۵

۱۴ شیخ ضیاء الدین ابوجنب عبدالقادر سمروردی در علوم ظاہر و باطن کمال اودہ است ، مصنفات و مولفات
بسیار دارد ، نسب وی بدوازده واسطہ بابکر صدیقی رفا میرسد و نسبت وی در طریقت بشیخ احمد غزالی است
در ۶۳۳۳ وفات یافت .

شیخ نجم الدین راجعت ماه در ملازمت خود داشته اند و آخر خرقة پوشانیده اند و گفتند که شما از مشایخ فرزندان حسنه . از آن روز باز دودن فرزندان شد . نسبت شیخ نجم الدین کبری و شیخ ضیاء الدین الراجبی بشیخ وجیه الدین الراجفی سرور دی میرسد ، و شیخ وجیه الدین بشیخ احمد اسود و ایشان ممسک و علم دینی و ایشان بجهنم ادا و جنید لبری سقطی و ایشان بمروف کرفی و ایشان بدو لای و ایشان بجهنم و ایشان بجهنم لبری رضی الله عنهم . و نسبت فرزندان و سرور دیان از مروف کرفی بجهنم ادا و مروف لبری رضا و علی رضا بموسی کاظم و موسی کاظم بحجف صادق و حجف صادق بمحمد باقر و محمد باقر بن الهادی و بن الهادی بحسین بن علی و حسین بن علی بمعلی و مفلح رضی الله عنهم .

حضرت شیخ زکری الدین فردوسی در رساله خود آورده اند که فرزندان جلد بحفرت شیخ نجم الدین کبری میسند و شیخ علی رضا نعمتی از پیر خود موسی کاظم یافته و امانت ببرد آن آخرین خویش داد و گفت که این نعمت نصیب نجم الدین کبری است که بعد از چندین نسبت فرزند خواهد آمد و بگویند که رسید بدگری داد و همین وصیت کرد تا رسید بحفرت نجم الدین کبری .

کسی که دودن فرزندان است معاذ او بنجم الملک والدین است
برایت سلسله از بگوید بالیشان گشته انساب و این است

طوسیان می پیوندند بحفرت خواج جنید لبری لبه واسط . فرزندان و طوسیان در یک خرقة اند ، اما شرط سیرت ایشان شمه ای آفت که سماع مزامیر از اصناف او قیام نشینند و در رقص در آیند و اذکار جهریه را متابعت نمایند ، هر چه رسد از خیر و شر سر باز زنند و تتبع و تفحص در وی جایز اند از اند مضمون ما صنع الله فوالخیر در کار بندند و انعام برابر دهند در سلم و کافر تفریق نکنند .

برین خوان یحیا چه دشمن چه دوست

و مسمان کافر و مسلم را برابر بنفهم کنند . هر کرا داعیه ملازمت ایشان باشد برین احوال اقدام نماید و خبر

صحبت انشان مشرف شود

کسی که دودمان طوسیان است بنزدش کافر و مسلم برابر
چو اینان منظر رطت خداوند حلال و رطت سوی اوست دایر

سهروردیان میپویندند بحضرت سیدالطایفه جنید بغدادی بسبب واسطه: شیخ ضیاءالدین ابوجنید سهروردی بدو واسطه بدو واسطه بحضرت شیخ ممتاز دینوری میرسند و شیخ ممتاز خلیفه حضرت سیدالطائف است. و ششمی ای از طایف انیان آنست که حضرت شیخ ضیاءالدین ابوجنید سهروردی پیش از ارادت دوازده سال نفس خود را بعد هفت روز آب دادی و سه خورما بخوردی. چون بغیر خلدفت مشرف شد مدت سی سال خواب نکردی و شب و روز روی قبله نشستی. از عشق مافز از نظر مریدان انشان مخفی نبود. این مقدار شایخ را که نسبت بخاواده مهرورداست بدودمان دیگر کم بوده باشد

کسی که دم از دوده سهرورد زند با پیش بر او سهرورد
بگلزار وجدان بوقت سحر شگفته بدو از دم سهرورد

این چهارده دودمان که معروف در شایخ اند شرح انشان کرده آمد و دیگر دودمان که از انشان استخراج شده اند و از سادات مستنبط گشته و از حضرت اوس قرن نشاء یافته گفته آید انشاء اللہ فی سبیل الله می آید. اما انشای خاندان اویسیم گفته آید هدرین لطیفه که شیخ الطریقیت شیخ فریدالدین عطار قدس سره گفته است که جوئی از اولیاء اللہ عزوجل باشند که انشانرا شایخ طریقت و کبرای حقیقت اویسیان نامند که انشانرا در ظاهر به پیری احتیاج نبود زیرا که انشانرا حضرت رسالت پناه صلی اللہ علیہ وسلم در حجره عنایت خود پیر و پیش سید هندی واسطه غیری چنانکه اوس را داده رضی اللہ عنه، و این عظیم تقاضی بود و بس عالی تا کرا اینجا رساند و این دولت بک روی نماید ذاک فضل اللہ یوقیه من یشاء. و همچنین بعضی از اولیاء اللہ که طالبان آنحضرت اند صلی اللہ علیہ وسلم بعضی طالبانرا بجنب روحانیت تربیت کرده اند بی آنکه او را در ظاهر پیری باشد و این جماعت نیز داخل اویسیان

اند و بسیاری از شایخ طریقت را در اول سلوک توجیه باین مقام بوده است چنانکه شیخ بزرگوار شیخ ابوالقاسم گرگانی طوسی را که سلسله شایخ حضرت ابوالجناح نجم الدین کبریٰ بانشیان پیچند و از طبقه شایخ ابوسعید ابوالخیر و شیخ ابوالحسن فرغانی اند قدس الله اسرارهم . در ابتدای سلوک ذکر این بود که علی الدوام گفتی اویس . حضرت قدوة اکبر اسیر نمودند که پیش از رسیدن مشرف حضرت مخدومی این فقیر را توجیه باین مقام بود که روحانیه متبرک حضرت اویس مرا درین راه آورده و داعیه سلوک زیاده کرده و باعث این دولت حضرت خضر علیه السلام شده و بعضی شایخ را که اول و هله این سعادت روی نماید آخر بدولت دستپاری بزرگی از بزرگان روزگار شرف سلوک نیز حصول میگردد و بعضی در آن ورطه از ابتدای آفتابهای بانشیان . چنانچه حضرت خواجه نظام الدین گنجوی که اویسی بوده اند از ابتدای آفتابهای هم درین وادیه مانند چنانکه از اشعار انشیان بوی آن می آید

اگر به ز خود گلشنی دیدمی گلی سرخ پا زرد از چیدی
چو از آن خود خورد باید کباب چه کردم بدرونیزه چون آفتاب

و حضرت خواجه حافظ که مقتدای مجذوبان روزگار و پیرویای محبوبان پروردگار بوده اند ، انشیان هم باین دولت شرف بوده اند حضرت قدوة اکبر می نمودند که چون ببلده شیراز آمدم و با کابر آغای شرف شدیم و پیش از انشای او این شعری عارضه بود :

حافظ از معتقدانست گرامی دارش زانکه بخشایش من روح مکرم با دوست

ازین جادانسته بودیم که او اویسی است . چون بهم رسیدیم محبت در میان ما و او بسیار مهربانه واقع شد . مدتی بعد دیگر در شیراز بودیم . هر چند که مجذوبان روزگار و محبوبان کردگار دیده بودیم اما شرب و بیابانهای بانشیان . در آن روزگار هر کرا داعیه داشتن نیابت ایشان می بود بوی توجیه میکرد و اشعار او بسیار معارف نهای و حقایق گشای واضح شده است اکابر روزگار اشعار ویر اسنان العیب گفته اند مگر بزرگی درین وادی گفته است که هیچ دریائی به از دریای حافظ نیست ، اگر مردی صوفی باشد شناسد .

و حضرت شیخ مدیح الدین الملقب بشاه مدار رشتیان نیز اوسپی بوده اند ، سببی مشرب عالی داشتند و بعضی علوم نوادر رز هیمیا و سیمیا و کیمیا و ریاضیات را آموخته بودند که نادر ازین طالب کسی را نباشد . در یک سفر که منظم زادها الله تعالی و تکریماً معم صحبت بوده ایم و استفاده مجدد نگریه واقع شده است .

لطیفه پانزدهم

در بیان سلسله حضرت قدوة اکبری و سلسله بعضی شایخ سلف و خلف و توارث نجوفاً
و مولد اینها و اسامی خلفای کل ایشان و فوائد اعراس و تحصیل فضائل بزرگوار از اکابر متقدمه
قال الاشراف سلسله الشایخ مسلسلته تمییز الی شجرة المقصود من ربط رابقی عند غنق من مرق المتقدمة
حضرت قدوة اکبری میفرمودند که هر چند که این فقیر از اکابر بشمارده و تا شتر تکلمه بهره یافته که شرح او از حد بیرون
است اما بنده پیورده و از خاک بر آورده خاندان بهشتی و دودمان بهشتی ام . تقریباً را بی شهرت از حضرت شیخ
ابوسعید ابوالخیر انشاء میگردند :

من بی تودی قرار نتوانم کرد احسان ترا شمار نتوانم کرد
گر بر تن من زبان شود هر موی یک شکر و از هزار نتوانم کرد

این لطیفه بشمار کرده شد بچهارده شجره : شجره ۱ : در بیان سلسله شایخ که بدو دمان بهشت و خاندان
بهشت میرسد . شجره ۲ : در بیان سلسله قادریه و غوثیه . شجره ۳ : در بیان سلسله کبرویه . شجره ۴ : در
بیان سلسله سهروردیه . شجره ۵ : در بیان سلسله نقشبندیه . شجره ۶ : در بیان سلسله شایخ سیویه که
نشان شایخ ترک است . شجره ۷ : در بیان سلسله شایخ نوریه . شجره ۸ : در بیان سلسله شایخ خضویه
شجره ۹ : در بیان سلسله شایخ شطاریه . شجره ۱۰ : در بیان سلسله حسینی و حسینیه که بواسطه سادات میرسد
شجره ۱۱ : در بیان سلسله شایخ فردوسی . شجره ۱۲ : در بیان سلسله شایخ که حضرت کمال بن زیاد میرسد . شجره ۱۳ :
در بیان سلسله الفزاریه . شجره ۱۴ : در بیان سلسله شایخ که حضرت سید الطایفه میرسد .

شجره اول در بیان سلسله شایخ که بدو دمان بهشت و خاندان بهشت میرسد .

نه سلسله حضرت قدوة اکبری و هولیس فرقه الارادت و الا جائزات عن حضرت شیخ العارضین و قلوب
اکاملین حضرت شیخ علاء الحق والدین و هولیس فرقه الارادة و الا جائزات عن حضرت قدوة العارضین و
زبدة الواصلین حضرت شیخ انجی سراج الدین قدس سره و هولیس فرقه الارادت و الا جائزات عن قدوة اکملین و عمدة

ع ۴ : یصل ع ۲ : رابق ع ۳ : ع ۴ : المسدود ؛ ع ۵ : ع ۶ : المستدود

ع ۳ : ندارد ع ۴ : شیخ الاسلام احمد بن الحسین کمال بن زیاد

المتاخرین حضرت شیخ نظام الحق والدین المرووف بشیخ نظام الدین اولیاء سیدان المشائخ .

نسب حضرت شیخ انجی سراج الدین کو سرحد خلغای اودہ بودہ اند و اول کسیکہ از دیار اودہ بودہ و ولایت
هندوستان بشرف ارادت و خلعت شریف شدہ وی بودہ و اسم شریف وی حضرت شیخ عثمان اودہ . از بس کہ حضرت
سیدان المشائخ بری التفات زیادہ از اصحاب و اصحاب علیہ داشتند بلفظ انجی خطاب میکردند و نسبت وی انعامی بزرگ
بسیار رائدہ اند . در حدیث سن کہ هنوز محظوظ نشدہ بودند بشرف ارادت شریف شدہ مسکن و موطن در خطہ اودہ
داشتند . ^{۹۲} والدہ ایشان بہ لکھنوی متوطن بودند . بعد از مرور ایام و چندی از اعوام ^{۹۳} بہت دیدن والدہ محترمہ
بہ لکھنوی میرفتند . اغلب احوال بخدمت بزرگوار وی و عمر شریف خود را در کنج خانقاہ گذرانیدی و رخت و اسباب و زیورات و
جز آن زیادہ نہ داشتند . در یک کنج خانہ خود می بودند و نگرفتند دیگر جای نشست داشتند . چون بعضی از اصحاب را
موجب ایما و جہت خلعت گزیدند از آنجہ خلعت ایشانرا ہم گزیدند . چون تذکرہ اسمای کبرای خلفاء محضرت
سیدان المشائخ گذرانند بہ نسبت وی فرمودند کہ اول درجہ درین کار علم است چہ ایشان از حلیہ علوم دینی و
زویہ معلوم کسی مبرا بودند بہ مثال اشغال کردند و خود را بچنگ حمایت حضرت مولانا محمد الدین زراری بستند .
خدمت مولانا فرمودند کہ من او را بنفشہ ماہ دانستمند بگیر دانم . در کبر سن بہ علم اشتغال نمودند . چون حضرت
مولانا بہ نسبت ایشان اتمام زیادہ از دیگران بود کتابی در علم عرف و نحو و فقہ و اصول قواعد تصنیف کردند
و او را اشرف عثمانی موسوم کردند . بیشتر کتب مبتدیانہ و راندک فرہمت ضبط کردند و در حد افادت رسیدند
بہ ہ خلعت نامہ نمکھ اشرف شریف یافتہ و پیش از آنکہ ایشان بسوی هند راجت کنند خلعت نامہ را بہ دست
حضرت شیخ نصیر الدین محمود بسوی اودہ فرستادند و خود در خدمت مخدوم ماندند تا زمانی کہ حضرت سیدان المشائخ
بشرف الموت ^{۹۴} یصل حبسہ لوصل الحبیب الی الحبیب شرف شدند بدار الملک دہلی باشند و سہ سال دیگر در
خلیفہ سیدان المشائخ بکنبد خواجہ اجماع بودند بعبہ بجانب لکھنوی شریف بردند . بعضی کتب معتبرہ از کتابخانہ
حضرت سیدان المشائخ کہ باوقات خوش یافتہ بودند همراه خود بردند و آن دیار را از اوار غدار و آزار و ہزار

۹۲ م : لکھنؤ ؛ لکھنوی نام قدیم ہندوہ است کہ وطن شیخ علاء الحق مرشد سید اشرف بودہ .

۹۳ م : عوام ۹۴ م : لکھنؤ ۹۵ م : حبیب الحبیب الی الحبیب ؛ ع : جسرہ ...

خویش منور کردند و خلق خدای را بقبرش ارادت شریف میکردند چنانچه از ملکوت آن دیار و بادشاهان آن اقطار سربلندی
 ارادت و زمره سعادت در آمدند و عمر کمال یافته بودند ، در آخر عمر خود برای مولانا رکن الدین اندیچی که استاد
 ایشان بودند و جامع موقوف حضرت سلطان المشائخ را مبلغ زر و سوغات نفیسه از خواهر و ششمومات و ملایمات
 بسیار فرستادند . چون وقت سفر آخرت ایشان را پیش آمد در سواد لکهنوتی قدیم مدفن خود را مقامی تعیین
 فرمودند و از انواع الباس نساخ و اصفاف ملابس سلطان المشائخ که همراه برده بودند بر سر مدفن خود
 دفن کردند و در پائین مدفن بقبره منوره خود ساختند . از بزرگت مدفن لباس اکابر و ملابس باشر مقبره ایشان
 قبله دهندشان و کعبه دوشان شد نیز از و بزرگ

در مقامی که نشان کف پای تو بود سالها سجده صاحب نظران خواهد بود
 امید داشتند که تمام قیامت خلفای کبرای ایشان در مقام هدایت و بیت خواهند بود بالنبی و آل المودود .
 نامه حضرت مولانا شهاب الدین امام که شریفترین نعم الهی و لطیف ترین کرم ناقصی در باب ایشان بود
 که بمصعب امامت سرفراز شدند . چون خدمت ایشان بقبرش ارادت شریف نمودند خدمت خواجہ نوح که یکی
 از اقربای سلطان المشائخ اند فراموش شد که علوم دینی از وی دریغ ندارید و از مسائل مایحتاج ویرا تسلیم
 کنید . حجره خود که در خانقاه بود با ایشان تفویض یافت . در خدام مقام بسر میبردند . سالهای فراوان
 آرزوی این داشت که یکبار امام جماعت صوفیه شوم . چون این مصعب شریف بشیخ زاده راستین و
 صاحب تقوی و یقین خواجہ محمد امین ابن مولانا بدر الدین اسحق بنیره حضرت گنجشکر موقوف بود کسی را مجال
 تداخل نبود و ایشان منتظر این سعادت بودند چون سلیقه نعمه سرالی از موسیقار و لهجه خوشنوا لی
 از قفس طیار زیاده داشتند مصاحبی باعث شد . بوقت غیبت اعزّه اشاعت بامامت کردند . قراة

قوانی و خفایات فرمائی بمرتبه ای خوش خواند که حضرت سدهان المشائخ را تعابیت دلکش آمد و حالتی غریب و
 وجدی عجیب دست داد . تحسین بلیغ یافت . بعد از فراغ نماز چون بجای مسجود و راجت کردند مولانا
 شهاب الدین سر در قدم آورد و دست مبارک دراز کرده سر او را بر داشتند ، در وقت سر برداشتن جای نماز
 بر پایی افتاده بوی بخشیدند . مولانا بسیار خوشحال شدند و باز سر بر قدم آوردند و انشاء فرمودند :

گر دست دهد هزار جامم بر پایی مبارکت فشانم
 ای سرور سروران ، دعوالم بر یک سر موی تو فشانم

فرمودند اللہ اللہ چنان است . باز سر در قدم آوردند و نماز شها یافتند . بعد از آن ایام حضرت خواجہ کمال الدین
 را داعیہ زیارت فرمودند حضرت گنجشکر شد . مولانا شهاب الدین را بر حکم نیابت امامت تفویض کرده
 رفتند . بعد از آن هم بنسبت ایشان آن منصب قرار دادند . مادام که حضرت سدهان المشائخ بمسیر
 اقتدائیت و اورنگ هدایت جلوس داشتند این دولت سعادت ایشان را بود .

حضرت قدوة البری میفرمودند که روزی حضرت سدهان المشائخ نیر بام برآمده بودند و جماعت اصحاب بر بام
 نقشه بودند و برخی بر پا نشاده . چون ذکر از ریافت اصحاب برآمده فرمودند که آن جوان را که نشاده است
 هر چند میگویی که از آبی که من و هنو میگم و خدام گرم میکنند از وی و هنوساز و در چنین هوای سرد خود را رنج
 عار و برب در پایی مرو نمی ماند . یاران رفتند و باین شکرده او را نصیحت دادند و تعظیمها کردند و
 مراد از جوان حضرت مولانا اند .

روزی حضرت سدهان المشائخ نقشه بودند و تذکره خلفاء پیش میگردانیدند و مهر میکردند ، بنسبت مولانا اتفاقات
 کردند ، گفتند که تو چرا خدمت نامه درست نیکینی . خدمت مولانا انگسار کردند تا ایشانرا بعد از مدتی بدین شرف
 شرف ساختند . خدمت مولانا در میان اصحاب بسیار شریف زیاده داشتند . حضرت مولانا را چون سفر
 آخرت پیش آمد در جوار خاتمه دفن نمودند و هم در آنجای دفن کردند .

منه حضرت مولانا بهر حال الدین غریب که در شرح آداب و وصف رعایت اصحاب و در لطافت طبع فراخی دارد و آنقدر از خلوص اعتقاد و حصول اقیاد که نسبت سدهن المشائخ ایشان داشتند و دیگر اصحاب را کم بود و ما نیز یکی از آن آداب آنست که مادام که رخت حیات بکار و انفرادی آخرت سپرده اند پای خود را بجانب غایت پور فراز نکردند و این رعایت ادب دیگری را میسر نشد و از اکثر اصحاب در ارادت تقدم داشتند، در وادیه محبت و بادیه خدمت از هم سبقت کردند، در ظرافت سخن و لطافت طبع آتی بود که در نشان او نزول یافته چنانکه میر حسن و میر خسرو و خوش طبعان دیگر بوسيله لطافت طبع او فریفته او بودند. و حضرت شیخ نصیر الدین محمود اودهی تحصیل علوم غریبه بکلازیت وی کردند، و روزی سدهن المشائخ نسبت شیخ نصیر الدین فرمودند که کجای باشید و بهر فاقه که تحصیل میکنید؟ گفتند بخانه مولانا غریب. این موعظه بر زبان مبارک فرمودند

مرد رسته باش هر کجا خواهی باش

و ویرا در حال وجد و سماع طریزی مختصر بود چنانکه از دیگری اگر آن نوع سرسری میگفتند که طریز بهای است. حضرت تدره الکبری میفرمودند که سبب کوفت خاطر شریف سدهن المشائخ نسبت مولانا بهر حال الدین غریب آنست چون عمر مولانا بکمال رسید و من وی بهشتا و سال کشید و صفت بشری و کلف عفری زیاده ظاهر شد جلوس بر فراش خوش دشواری نمود، بنا بر آن طبعی دوته کرده سجاده طور ساخته می نشستند. مولانا علی زینبیلی و ملک نوره الدین این را بسمع مبارک سدهن المشائخ نبوغ دیگر رسانیدند که مولانا انگیزه شغلی و سجاده نشینی کردند. بمکرر دامت حضرت سدهن المشائخ رنج شدند. حضرت مولانا می آمدند، حضرت سدهن التفات نمیکردند. چون مولانا دید که هیچ نوع رفع کدورت نمیکرد و بکاتم کده نشست و الهاب بهیادت عزای او آمدند. چون خدمت میر حسن و آمدند در حالت غریب و کربت عجیب یافتند. بحضرت سدهن المشائخ گناه مولانا درخواستند و بطریق پاکماچان استغفار کردند. بعد از مرور ایام بشرف خلافت شرف شدند و در عقب سفر حضرت سدهن چند سال ارشاد و اهدای خلق کردند، بعد از بدو گیرفته مسکن گرفتند و هم در آنجا بجوار حق پیوستند.

۱. ع، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱، ۶۲، ۶۳، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸، ۷۹، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۶، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۰، ۹۱، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۸، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۵، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۴، ۱۹۵، ۱۹۶، ۱۹۷، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴، ۲۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۲، ۲۱۳، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۱۷، ۲۱۸، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۲۴، ۲۲۵، ۲۲۶، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۴، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۲، ۲۴۳، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۴۸، ۲۴۹، ۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۶، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۵۹، ۲۶۰، ۲۶۱، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۶۶، ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۰، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۴، ۲۷۵، ۲۷۶، ۲۷۷، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴، ۲۸۵، ۲۸۶، ۲۸۷، ۲۸۸، ۲۸۹، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶، ۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۲، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۲۸، ۳۲۹، ۳۳۰، ۳۳۱، ۳۳۲، ۳۳۳، ۳۳۴، ۳۳۵، ۳۳۶، ۳۳۷، ۳۳۸، ۳۳۹، ۳۴۰، ۳۴۱، ۳۴۲، ۳۴۳، ۳۴۴، ۳۴۵، ۳۴۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۵۶، ۳۵۷، ۳۵۸، ۳۵۹، ۳۶۰، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۶۷، ۳۶۸، ۳۶۹، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۷۹، ۳۸۰، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۳، ۳۸۴، ۳۸۵، ۳۸۶، ۳۸۷، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۲، ۳۹۳، ۳۹۴، ۳۹۵، ۳۹۶، ۳۹۷، ۳۹۸، ۳۹۹، ۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵، ۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵، ۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷، ۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴، ۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹، ۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵، ۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱، ۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷، ۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳، ۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵، ۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳، ۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹، ۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵، ۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱، ۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴، ۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵، ۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷، ۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳، ۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴، ۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵، ۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶، ۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷، ۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳، ۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴، ۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵، ۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷، ۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳، ۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴، ۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵، ۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶، ۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷، ۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳، ۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴، ۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵، ۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶، ۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷، ۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳، ۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴، ۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵، ۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶، ۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷، ۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳، ۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴، ۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵، ۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶، ۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷، ۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳، ۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴، ۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵، ۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶، ۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷، ۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳، ۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴، ۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹، ۹۷۰، ۹۷۱، ۹۷۲، ۹۷۳، ۹۷۴، ۹۷۵، ۹۷۶، ۹۷۷، ۹۷۸، ۹۷۹، ۹۸۰، ۹۸۱، ۹۸۲، ۹۸۳، ۹۸۴، ۹۸۵، ۹۸۶، ۹۸۷، ۹۸۸، ۹۸۹، ۹۹۰، ۹۹۱، ۹۹۲، ۹۹۳، ۹۹۴، ۹۹۵، ۹۹۶، ۹۹۷، ۹۹۸، ۹۹۹، ۱۰۰۰، ۱۰۰۱، ۱۰۰۲، ۱۰۰۳، ۱۰۰۴، ۱۰۰۵، ۱۰۰۶، ۱۰۰۷، ۱۰۰۸، ۱۰۰۹، ۱۰۱۰، ۱۰۱۱، ۱۰۱۲، ۱۰۱۳، ۱۰۱۴، ۱۰۱۵، ۱۰۱۶، ۱۰۱۷، ۱۰۱۸، ۱۰۱۹، ۱۰۲۰، ۱۰۲۱، ۱۰۲۲، ۱۰۲۳، ۱۰۲۴، ۱۰۲۵، ۱۰۲۶، ۱۰۲۷، ۱۰۲۸، ۱۰۲۹، ۱۰۳۰، ۱۰۳۱، ۱۰۳۲، ۱۰۳۳، ۱۰۳۴، ۱۰۳۵، ۱۰۳۶، ۱۰۳۷، ۱۰۳۸، ۱۰۳۹، ۱۰۴۰، ۱۰۴۱، ۱۰۴۲، ۱۰۴۳، ۱۰۴۴، ۱۰۴۵، ۱۰۴۶، ۱۰۴۷، ۱۰۴۸، ۱۰۴۹، ۱۰۵۰، ۱۰۵۱، ۱۰۵۲، ۱۰۵۳، ۱۰۵۴، ۱۰۵۵، ۱۰۵۶، ۱۰۵۷، ۱۰۵۸، ۱۰۵۹، ۱۰۶۰، ۱۰۶۱، ۱۰۶۲، ۱۰۶۳، ۱۰۶۴، ۱۰۶۵، ۱۰۶۶، ۱۰۶۷، ۱۰۶۸، ۱۰۶۹، ۱۰۷۰، ۱۰۷۱، ۱۰۷۲، ۱۰۷۳، ۱۰۷۴، ۱۰۷۵، ۱۰۷۶، ۱۰۷۷، ۱۰۷۸، ۱۰۷۹، ۱۰۸۰، ۱۰۸۱، ۱۰۸۲، ۱۰۸۳، ۱۰۸۴، ۱۰۸۵، ۱۰۸۶، ۱۰۸۷، ۱۰۸۸، ۱۰۸۹، ۱۰۹۰، ۱۰۹۱، ۱۰۹۲، ۱۰۹۳، ۱۰۹۴، ۱۰۹۵، ۱۰۹۶، ۱۰۹۷، ۱۰۹۸، ۱۰۹۹، ۱۱۰۰، ۱۱۰۱، ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴، ۱۱۰۵، ۱۱۰۶، ۱۱۰۷، ۱۱۰۸، ۱۱۰۹، ۱۱۱۰، ۱۱۱۱، ۱۱۱۲، ۱۱۱۳، ۱۱۱۴، ۱۱۱۵، ۱۱۱۶، ۱۱۱۷، ۱۱۱۸، ۱۱۱۹، ۱۱۲۰، ۱۱۲۱، ۱۱۲۲، ۱۱۲۳، ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۱۱۲۶، ۱۱۲۷، ۱۱۲۸، ۱۱۲۹، ۱۱۳۰، ۱۱۳۱، ۱۱۳۲، ۱۱۳۳، ۱۱۳۴، ۱۱۳۵، ۱۱۳۶، ۱۱۳۷، ۱۱۳۸، ۱۱۳۹، ۱۱۴۰، ۱۱۴۱، ۱۱۴۲، ۱۱۴۳، ۱۱۴۴، ۱۱۴۵، ۱۱۴۶، ۱۱۴۷، ۱۱۴۸، ۱۱۴۹، ۱۱۵۰، ۱۱۵۱، ۱۱۵۲، ۱۱۵۳، ۱۱۵۴، ۱۱۵۵، ۱۱۵۶، ۱۱۵۷، ۱۱۵۸، ۱۱۵۹، ۱۱۶۰، ۱۱۶۱، ۱۱۶۲، ۱۱۶۳، ۱۱۶۴، ۱۱۶۵، ۱۱۶۶، ۱۱۶۷، ۱۱۶۸، ۱۱۶۹، ۱۱۷۰، ۱۱۷۱، ۱۱۷۲، ۱۱۷۳، ۱۱۷۴، ۱۱۷۵، ۱۱۷۶، ۱۱۷۷، ۱۱۷۸، ۱۱۷۹، ۱۱۸۰، ۱۱۸۱، ۱۱۸۲، ۱۱۸۳، ۱۱۸۴، ۱۱۸۵، ۱۱۸۶، ۱۱۸۷، ۱۱۸۸، ۱۱۸۹، ۱۱۹۰، ۱۱۹۱، ۱۱۹۲، ۱۱۹۳، ۱۱۹۴، ۱۱۹۵، ۱۱۹۶، ۱۱۹۷، ۱۱۹۸، ۱۱۹۹، ۱۲۰۰، ۱۲۰۱، ۱۲۰۲، ۱۲۰۳، ۱۲۰۴، ۱۲۰۵، ۱۲۰۶، ۱۲۰۷، ۱۲۰۸، ۱۲۰۹، ۱۲۱۰، ۱۲۱۱، ۱۲۱۲، ۱۲۱۳، ۱۲۱۴، ۱۲۱۵، ۱۲۱۶، ۱۲۱۷، ۱۲۱۸، ۱۲۱۹، ۱۲۲۰، ۱۲۲۱، ۱۲۲۲، ۱۲۲۳، ۱۲۲۴، ۱۲۲۵، ۱۲۲۶، ۱۲۲۷، ۱۲۲۸، ۱۲۲۹، ۱۲۳۰، ۱۲۳۱، ۱۲۳۲، ۱۲۳۳، ۱۲۳۴، ۱۲۳۵، ۱۲۳۶، ۱۲۳۷، ۱۲۳۸، ۱۲۳۹، ۱۲۴۰، ۱۲۴۱، ۱۲۴۲، ۱۲۴۳، ۱۲۴۴، ۱۲۴۵، ۱۲۴۶، ۱۲۴۷، ۱۲۴۸، ۱۲۴۹، ۱۲۵۰، ۱۲۵۱، ۱۲۵۲، ۱۲۵۳، ۱۲۵۴، ۱۲۵۵، ۱۲۵۶، ۱۲۵۷، ۱۲۵۸، ۱۲۵۹، ۱۲۶۰، ۱۲۶۱، ۱۲۶۲، ۱۲۶۳، ۱۲۶۴، ۱۲۶۵، ۱۲۶۶، ۱۲۶۷، ۱۲۶۸، ۱۲۶۹، ۱۲۷۰، ۱۲۷۱، ۱۲۷۲، ۱۲۷۳، ۱۲۷۴، ۱۲۷۵، ۱۲۷۶، ۱۲۷۷، ۱۲۷۸، ۱۲۷۹، ۱۲۸۰، ۱۲۸۱، ۱۲۸۲، ۱۲۸۳، ۱۲۸۴، ۱۲۸۵، ۱۲۸۶، ۱۲۸۷، ۱۲۸۸، ۱۲۸۹، ۱۲۹۰، ۱۲۹۱، ۱۲۹۲، ۱۲۹۳، ۱۲۹۴، ۱۲۹۵، ۱۲۹۶، ۱۲۹۷، ۱۲۹۸، ۱۲۹۹، ۱۳۰۰، ۱۳۰۱، ۱۳۰۲، ۱۳۰۳، ۱۳۰۴، ۱۳۰۵، ۱۳۰۶، ۱۳۰۷، ۱۳۰۸، ۱۳۰۹، ۱۳۱۰، ۱۳۱۱، ۱۳۱۲، ۱۳۱۳، ۱۳۱۴، ۱۳۱۵، ۱۳۱۶، ۱۳۱۷، ۱۳۱۸، ۱۳۱۹، ۱۳۲۰، ۱۳۲۱، ۱۳۲۲، ۱۳۲۳، ۱۳۲۴، ۱۳۲۵، ۱۳۲۶، ۱۳۲۷، ۱۳۲۸، ۱۳۲۹، ۱۳۳۰، ۱۳۳۱، ۱۳۳۲، ۱۳۳۳، ۱۳۳۴، ۱۳۳۵، ۱۳۳۶، ۱۳۳۷، ۱۳۳۸، ۱۳۳۹، ۱۳۴۰، ۱۳۴۱، ۱۳۴۲، ۱۳۴۳، ۱۳۴۴، ۱۳۴۵، ۱۳۴۶، ۱۳۴۷، ۱۳۴۸، ۱۳۴۹، ۱۳۵۰، ۱۳۵۱، ۱۳۵۲، ۱۳۵۳، ۱۳۵۴، ۱۳۵۵، ۱۳۵۶، ۱۳۵۷، ۱۳۵۸، ۱۳۵۹، ۱۳۶۰، ۱۳۶۱، ۱۳۶۲، ۱۳۶۳، ۱۳۶۴، ۱۳۶۵، ۱۳۶۶، ۱۳۶۷، ۱۳۶۸، ۱۳۶۹، ۱۳۷۰، ۱۳۷۱، ۱۳۷۲، ۱۳۷۳، ۱۳۷۴، ۱۳۷۵، ۱۳۷۶، ۱۳۷۷، ۱۳۷۸، ۱۳۷۹، ۱۳۸۰، ۱

منه مولانا علاء الملک والدین زنبیلی که خلیفه حضرت سلطان المشائخ بوده اند در وضاحت عبارات و ملافت اشارات آیتی برد و کشف خواص و دقائق نقل داشت و بر شیخ عبد السلام فرید الدین شافعی که در خطه اوده بود قرأت کشف کرد . مولانا شمس الدین یحیی و علمای اوده شرکت بودند . حضرت سلطان المشائخ روزی نماز باعداد بر بام خانه با صاحب جماعت کردند ، مولانا عقب تر آمدند و بعضی از احباب که بودند نماز گزارانند ، امامت ایشان کردند بالحنانی غریب و نحو عجیب که حضرت سلطان المشائخ را شنف کھی شده . اقبال خادم را فرمودند که مصطفی را ببر و بمولانا بده . چون مولانا سلام نماز دادند اقبال مصطفی رسانید . گرفتند و تعظیم بسیار کردند . اکثر اوقات مولانا میفرمودند که من بار خلدت نمی توانم کشید ، هر چند که مرا سر فرزند کردند خود را قابل این سعادت نمی بینم ، و اتصال این آنکسار بسیار میکردند و لغو فواید الفواد را بسیار ملاحظه میکردند و موجب حصول دولت دارین و سبب وصول به صحت کونین می دانستند . حضرت مولانا هم در حیات خود مدفن خود را عمارت کرده بودند و این عمارت بچگونه حضرت سلطان المشائخ پیش در دهلیز و روی تقابل تعابیر یار است .

منه مولانا وجیه الدین یوسف کلککری از خلفای صادق و ندای و آلق حضرت ایشان بود و در زهد و عبادت نظیر نداشت و شرف یافتن مولانای برهان الدین غریب بارادت سلطان المشائخ بسبب مولانای بود چنانکه وجیه الدین بواسطه مولانا عمر کلککری بود . تشوف و فریفتگی نسبت سلطان المشائخ ایشان را چنان بود که روزی بطرف خانقاه روی نهادند ، با صاحب گفتند که این راه باید رفت مگر از سر قدم باید صاف سه عاشقی کو از سر قدم نلند راه مستشوق را قدم نزنند

همدین سخن بودند که حالتی غریب دست داد ، متعلق زمان راه ملی کرد . اصحاب قیاس کرده بودند که تا غایت پور دور است چگونه خواهد رسید . مولانا بچند معلق بخانقاه رسید

ببراه دوست گر عاشق زندگام نداند رفتن ره را سر انجام
 تهردی در ولایت چندیری بود چون آنجا تهر و پدید آمده بفرس رسانید اگر خلیفه ای و مومنی آن ولایت را

۱ م: « مولانای برهان الدین غریب ... چنانکه وجیه الدین بواسطه » ندارد م: « در است چگونه خواهد رسید » ندارد م: بسم م: تهر والی ولایت ؛ متمرّد یعنی نافرماندار و مرد بی رعیت را هم بگویند (فرانس) م: آنجا م: مومنی

نازد و گرد و پس بخدمت آوردیم ، امیدوار چنانچه که بین اقدام او و صحاح ولایت صورت گیرد . فرمودند که مولانا یوسف مناسب اند . امثال خادم بموجب فشارت خرقه خلعت آورد ، اباس فرمودند و همراه او ساختند . اول نصیحتی که نسبت مولانا فرمودند این بود که در ماندن و بودن بهم حال بمن اقتدا کن و یک نفس از ملاحظه خالی نشوی و بواجبی اسرار مکتوباته برده نثار کردند . چون مولانا همراه او بنواحی چندی رسیدند در اندک ایام فتح شد و صحاح آنند یار بر آورده شد ، سکن و موطن همانجا کردند . اگر اعیاناً مردم آن دیار جهت ارادت درین جا می آمدند میفرمودند که برادریم یوسف در آنجا اند البته همانجا مستفید شوید و مرید گردیدید

منته حضرت فواجه ابوبکر بنشمره از خلع اصحاب و خلفای ولایت مآب حضرت ایمنان است . پیش از سرفراز شدن بارادق حضرت گنجشکر خدمت ایمنان بخدمت سدهای المشائخ طریق صحبت و راه رفاقت می سپردند . بحضرت سدهای المشائخ وعده داشتند که چون شما بقریف خلعت و ارادت حضرت گنجشکر شریف شوید اول کسیکه در رتبه ارادت شما در آید بنده باشد . و متنبه مقام ایفای وعده آمد بمرین رسانیدند که بنده بقریف این سعادت شرف میگردد و توقع آنست هر نعمتی که بوقت ارادت بحضرت از پر رسیده باشد مرا نصیب باشد . با حاجت پیوست ، در بیت آوردند ، فرمودند بحکم الله اول کسیکه در ارادت در آمد صالحی بود .

منته قاضی القضاة قاضی محی الدین کاشانی که از خلع اصحاب و خلفای ایمنانست با انواع علوم عزیز و فضائل عجیب آراسته بودند و جد ایشان قاضی قصب الدین کاشانی استاد شری بودند . با وجود چنین فضائل و شمائل چون بقریف ارادت شرف شدند نعمت سنی و دولت هنی پیدا شدند

تشریف و قدوه اصحاب علم بود ، برو نگار صدق و ارادت بهت او بشتند

و متنبه حضرت قاضی بملازمت می آمدند قیام تمام میکردند بخلاف اصحاب دیگر که باین دولت سرفراز نبودند آنقدر احتیاجی عوارف خود عاین معارف که ایشان از حضرت استفسار میکردند دیگران را بیشتر نبود . و متنبه بقریف ارادت و خلعت شرف گشتند استاد او را از وفرا عن فراغ آورد و پیش سلطان المشائخ پاره کردند و طریق بجاهده و فقر گرفتند و در خلعت نامه ایشان آنچه بقلم مبارک نوشته بودند این است : بسم الله الرحمن الرحیم می باید که تمارک و نیا با نسی ، صبیوی دنیا

ضم ۳ : ندارد ۴ : بر اقصی ۵ : ضم ۳ : منته قاضی شریف قدوه اصحاب علم بود و نگار صدق و ارادت بهت او بشتند

و ارباب جاه پیل نشستی و دیر و قریه و ادرار و دلیف قبول کنی و صد ملک گیری و اگر مسافران بر تو
رسند و بر تو چیزی نباشد این حالت را نعمتی شری از نعم الهی و تکلیف کنی و در دام کردن نیفتی خان فعلت
ما امرتک و ظنی بک ان تفعل کذاک فانت خلیفتی و ان لم تفعل فانت خلیفته علی المسلمین^۱ ، و رحلت الشیطان هم
در حضور سدهاں المشائخ شده است .

منه حضرت مولانا و حبیب الدین پایی که از کل خلفای حضرت الشیطان اند در زهد و تقاوت از هم سبقت داشتند .
حضرت قدوة العبرای میفرمودند که وقتی مولانا به بارت مقبره منوره حضرت نجشیر^۲ در اجودین رفتند از نزد متبرک آواز
برآمد که بیای ای ابو حنیفه پایی چنانکه هم اصحاب شنیدند . روزی در خانقاه از دحام عجیب و کثرت غریب بود . کفش
مولانا گم شده . کفش خود را فرستادند . مولانا کفش را گرفتند ، در کور عمایه بسته و ذوق کثان راه خانه سپردن
گرفت و بعضی از اصحاب بمولانا عرض کردند که کفش جهت پوشیدن داده اند چرا نمی پوشید ؟ فرمودند که تاج ماست و تشاد فرموده
به سر خود بر گرفت این خاک راه تاج دولت را که داده بادشاه

چون رحلت کردند بر حوض شمسی مدفون کردند .

منه خدمت مولانا فخر الملت والدین که بکمال زهد و ورع آرامته بودند ، از خلفای حضرت الشیطان اند و حفظ کلام داشتند
و در بزرگی چنان بودند که از خوارق اعراض داشته اند . روزی خدمت مولانا را تشنگی غایب شده و کس نبود که لیز و آب طلبند
از غیب دستی ظاهر شد و کاشه ای بر از آب آورد ، مولانا چون نگاه کردند دست بر کاشه زدند که بقیه است . فرمودند که
من آب کرامت نخواهم خورد . چون سمیع مبارک حضرت سدهاں المشائخ این سخن رسید فرمودند الکرامت لا ترد . چون
سفر آخرت الشیطان پیش آمد در خطبه سدهاں المشائخ دفن کردند .

منه حضرت مولانا فصیح الدین که قدوة ارباب فصاحت و زبده اصحاب بدعت بودند از خلفای حضرت الشیطانند و با انواع
علوم و فضائل آرامته و بحلیه زهد و تقاوت پیرایسته و در رتبه ارادت و خلافت از اصحاب دیگر سابق بودند چون قاضی
می الدین کاشانی و خدمت مولانا فصیح الدین جهت ارادت بحضرت سدهاں المشائخ آمدند جناب قاضی را زود شرف
در ادت شرف ساختند . مولانا فصیح الدین را گفتند من از روحانیه حضرت شیخ بکر استیجازه^۳ بگیرم تا چه زمان شود

۱ ه م : خلیفتی ۲ ه م : از دحام ؛ ۳ ه م : از دحام ۴ ه م : استخاره

بعد از مدتی مولانا باز تصدیق این دولت شده . فرمودند بیا بید که حضرت شیخ بگیر اجازت دادند ، در رقبه ارادت آوردند . و از حضرت بگیر چون ششای هند مذکور گردند حضرت گنجهشکر باشند و از حضرت شیخ اکبر خواجہ قطب الدین بختیار اوشی قدس سره و سفر ایشان هم بحیات سلطان المشایخ شد .

نه خسرو مملکت و خدیو سلطنت شمایل حضرت میر خسرو ترک الله از خلعت خلعت و مخصوص ندای حضرت ایشان اند و آن مقدار افتخاراتی که باطنی که نسبت ایشان بود با محاب دیگر کم بود و تشریح حال وی از ندایت تا نهایت در لطیف شعرا گفته شود انشاء الله تعالی

در پیش شمع خسرو خنجر اگر زنده دم گویند راست طبعان شیرین زبان ندارد
در گفتن معارف اصحاب معرفت را چون این جهان معنی دیگر زبان ندارد
صحرای که ریخت یزدان در محراب نغاسی جز جان ترک دلها دیگر مکان ندارد

نه مختصر خیالات عجیب و مبسوط نکات غریب امیر حسن که حسن منی در صورت اشعار ابدار و صورت سیرت در الفاظ نازک آشکار نموده از خلفای حضرت ایشان اند . آنقدر از انوار رطبت و احسان که نسبت این بزرگوار از حضرت سلطان المشایخ صادر شده بر دیگر بنود و ایشان مخصوص با سرار ظاهر و باطن بوده اند

حافظ گوهر نظامی را جز حسن نیست کس بحسن مقال
صحرای غمش از زبان فصیح نازکی دارد و خیال کمال

نه حضرت مولانا بیداء الله والدین اودهی اودهی از کمال خلفاء و مکمل ندای حضرت ایشان اند و گاه گاهی مردم ایشان را در الامانی هم گفته اند ، بزرگوار علوم آراسته و جلیه منی پیراسته ، مجرب روی بمرتبه ای داشت که پاران دیگر را نبود ، از طوین موقوف ملکان صاحب الله عن الحدیثان برید و بارادت حضرت ایشان شرف شده و در طهارت ظاهر و باطن کمرته ای میگویند که هر روز در آب می در آمدی و در هر نفسی از دریای ماسوای به آمدی .

نه حضرت شیخ مبارک گو یا موسی که مملو محبت پیر و مستحون بخت بی نظیر بوده اند و امیرزاده ایشان را نیز گویند . از خلفای حضرت ایشان اند و آنقدر از رفو مطلقه و مرسله معافه که نسبت ایشان از حضرت سلطان المشایخ

صادر شده نسبت دیگری کم بود. اصحاب و احباب وی چنانکه حضرت شیخ نصیر الدین محمود و مولانا علاء الدین و اشغال آن هر که از ملازمت سلطان المشایخ تراضیت فرمودی میفرمودند که برادریم شیخ مبارک را بگو بپای تو در راه دیده روید. ادای حقوق را آنچنان اقدام میکردند که از دیگری نبود.

منه حضرت خواجہ سید الدین کره که نفا و علم و فضائل و باطنی عمل و سیرت حضائی آراسته بودند از خلفای خلس حضرت ایشان اند، در ابتدای حال بجاه و مال پیوسته. چون بشرف ارادت در آمد از سریر جاه و مال اعراض کرده طریقی بجاهده و ریاضت و بسیل سلوک و سیرت پیش گرفته. و قتیله سلطان علاء الدین بر سریر سلطنت و اورنگ مملکت جوس فرموده خدمت ایشان را یاد کرده که شخصی سر فرزند کند. بر من رسانیدند که در راه ارادت اصحاب تقوی و سیرت ارباب توف در آمد و بشرف حضور سلطان المشایخ سر آمد.

منه حضرت شیخ قطب الملک والدین که در علم و عمل یگانه بود از خلفای کمل و ندای کمل حضرت ایشان است و از آباد و احباد در گوشه عزلت بسر میبردند و سرگز باموال دنیا و اصحاب جاه میل نکرده و بهضاعت کمرته ای سرآمده که در نشان او اخلاص میخواندند:

نصیر من بوسد بهمت مرد قانع را قدم ماده سنگ خایه بندان پای مردی صردری

جز برای ادای نماز جمعه و صلوة غسه از گوشه زاویه پای بیرون ننهادن - سلسله نسب او بحضرت امام اعظم (ع) و کوفی میرسد و تقدم اکابر هاشمی بوی بود. ششوف و محبت بحضرت سلطان المشایخ بمرتب ای داشت که هرگاه کسی نام پیر بوی بردی جو بیار از چشم کشادی سه

بیاد قامت آن نازنین سرشک و چشم بر زمین که ببارد درخت ناز بر آید

و از غلبه ششوف که بحضرت سلطان المشایخ داشت بزیارت مرقد منوره حضرت بگیر در اجودن نرفته.

منه حضرت شیخ قطب الدین منور و حضرت شیخ نصیر الدین محمود از قدما می خلفاء و از طرفای ندای حضرت ایشان اند. این مرد و اکابر در یک روز بشرف خلعت مشرف شدند. چون شیخ قطب الدین را بلباس خلعت

ملبوس کردند فرمودند که شیخ نصیر الدین محمود را بپایید . ایشان را هم بلباس خلعت ملبوس ساختند . اصحاب مبارک کردند . حضرت سلطان المشائخ فرمودند که هر دو عزیز بیکدیگر کنار بگیرند و از جهت تقدیم و تاخیر چیزی بخاطر راه ندهید که رتبه هر دو شما نزو برابر است . بتقریب این مصرع بر زبان مبارک زدند :

خضر همان است و مسیحا همان

روزی حضرت سلطان المشائخ نشسته بودند که صوفی در نقیبت ایشان برآمد . فرمودند که مرغ حال مرا هر دو اغزه بال اند که چنگ ایشان هم پرند . آنجا که حضرت شیخ قطب الدین بحضرت شیخ نصیر الدین محمود فرمودند که ستری که حضرت سلطان المشائخ پیشما در میان نداد اند بگوئید . گفتند انصاف کنید ، اسرار که سلطان المشائخ پیشما گفته اند من گوئید . گفتند نه .

پس همچنانست که خود گفتند

غشقی که ز تو دارم ای شمع چهل
دل داند و من دالم و من دالم و دل

چون بسمع مبارک سلطان المشائخ رسید تحسین بلیغ فرمودند . چون حضرت شیخ قطب الدین را حضرت کردند فرمودند که عارف و حقیق تو شیخ جمال صافوی از حضرت بکبر بوقت خلعت یافته بود و این فقیر هم از حضرت شیخ بکبر خلعت گرفته هم در آن راه آدم و از شیخ جمال الدین صافوی تربیت و نوازش یافتیم . فرمودند که این کتاب مذکور را با فوائد بسیار بتو میدهم بفرست آنکه فرزندی از فرزندان من بتو خواهد آمد باید که از وی نعمت و تربیت دریغ نداری . امروز بوجب وعده جد تو آن کتاب باز بتو میدهم و آن نعمت و تربیت بتو ازانی میداریم ، زینهار سرسری مدالی که و دلیتی بزرگ بتومی سپارم .

حضرت قدوة الکبری میفرمودند که هر چند که خلفای حضرت سلطان المشائخ هم بر سنده شیخوخت و ارشاد و بر جاده ترکیت و اتقید بودند اما حضرت شیخ نصیر الدین محمود را حقیقتاً ولایتی کرامت کرده بود که بدان رتبه هیچ کس از خلفا و توارسین و آنقدر از آثار ولایت و کرامت و انوار هدایت و عظمت که از حضرت شیخ نصیر الدین ظهور یوست از هیچکس ظاهر نشد بلکه در هم هندوستان هیچ صاحب ولایتی بمقامت ایشان نتوانست رسید چنانکه این سخن بنزد هم مشهور و معروف است

غلام تحت بلندش ایاز تقواست کسی که صفت او چون نصیر محمود است
نسب حصول خدای بواضحت مکینه منزل و ادلی مقام محمود است

له چهل شهرست در ترکستان که در حسن مردان مشهور است (استیلا) که م : تفاوت

که م : ندارد

منه امام صدام قدوة الانام شیخ الاسلام مولانا فخر الدین زرادى که قدوة علمای روزگار و زبدة فقهای نامدار بوده اند، از کمال خلفاء و مکمل ندای حضرت ایشان اند. در علم خلفای کبار و اصحاب اسرار آنقدر که مولانا بحکم علم غریبه و حله فصوص مجید آراسته بودند کم کسی بود و ارتفاع طاعری و باطنی به نسبت مولانا از حضرت سلطان المشائخ چنان بود که احباب دیگر حسد میکردند.

حضرت قدوة الکبریٰ صغیر بودند و انقشندی از نهداد مالکی مذهب که عمده فضیله و قیده ملجای عصر خود بود. بعد از مت سلطان المشائخ آمده بجزق رسانید که انشعب در خواب دیده ام که دری از آسمان گشاده فرشته بر دست طبق^۱ روضه و حله سبز بر دی پوشیده سر بر زمین نهاد، از وی استفسار کردم. فرمود که ملکی ام و درین طبق علوم من لدنی است، به سر و پیش شرمیت پوشیده می برم که در سینه بی کینه و صدر گنجینه مولانا فخر الدین زرادى بریزم چون از خواب در آمدم نشان جستم نشان باین حضرت دادند. سلطان المشائخ فرمودند که آری آن بزرگوار صحن زمان این جا بود و غالباً در گوشه خانقاه باشد. چون تفتیش کردند از همانجا پدید آمدند. آن دانشمند حضرت مولانا را بتعظیم تمام دیده چنانکه بکلیله توپیم و کرم باصنام کردند و کتابی از فقره از وی گزرا نند.

منه زبدة اصحاب ملاحه و عمده ارباب صباحت حضرت شیخ تاج الملت والدین که بزرگوار تفاوت آراسته و بحلی تفاوت پراسته از خلفای کبرای و مخصوصان عظمی حضرت ایشانند. اگر چه در بدایت حال از ارباب جاه و جلال برده اند اما در آخر شرف ارادت و سعادت خلعت شرف و منور گشت و طریق فقر و فاقه و بسیل مجاهده شاقه بجهنم گرفت و بادیه توحید و وادیه تفرید سپردن

ملکت عشق ملک شد از کرم الهیم^۲ پشت من و پدس غم این است بجای شایم^۳
صیوت و معنی شایه^۴ جلال جهان آرای و صفات^۵ زمان پیرای حضرت سلطان المشائخ بود بنا برین سعادت شایه^۶
اصحاب را تسخوف بدیداروی و اجباب را عطف با تیاروی زیاده بود
از آن بیای مسهی سروا قسم چون گل که اندکی شبا^۷ نل نگار من ماند

۱ م : فقهای ۲ م : سرسینه ۳ ع : سبوی زمین ۴ م : ملکت عشق شد

۵ م : جان ۶ ع : شباحت و شرف سیرت

در مجمع صوفیه و در مجلس طایفه علیه حالت سماع ایشان را غالب بود و از آنک اصوات از اسیر ماطن^۲ را جالب^۱ ، بقولان اگر جان نثار میکردند هنوز کم بود چه جای خلعت و اموال . در راه دیوگیر بوقت رحبت بمنزل کشتون^۳ چند روزی تاسیهها دست داده ، چون حالت نزع رسیده تبسم کردند ، حاضری انشا کرد و

عاشقی را یکی مسرودن بدید کوهی مرد و خوش همی خندید
گفت پیر ابوقت جان داون چیست خندیدن و خوش افتادن
گفت خوبان چه پرده برگزیدند عاشقان پیش نشان چنین میرند

منه قدوه اصحاب طرافت و زبده ارباب لطافت و عده فصحای انجمن مولانا ضیاء الدین که بزیور خضائل الهی و حلیه شمائل نامتعالی آراسته با انواع صنون تصانیف و اصناف صنون تالیفات پیرایسته ، از خلفای کبرای و قدمای طرافای حضرت ایشاند ، هر مجلسی که آن عزیز بودی گوش فغانندی روزگار بر وی ، و بر محفل که او نشستی صورش فصحای نامدار صوبوی او بودند . هم از حدانت من مجاورت آستانه محبط انوار ملازمت نموده منزل اسرار گرفت و بنیات پر آورده متوطن شده . چون طبعش نریم آرای سلاطین دهر و مجلس پیرای خوانین مصر بود در میان عمر ملازمت سلطان که انامر اللہ برهانه رسیده بسبب این جام اقبال و ساغر مال کشیده ، در سلطنت فیروز شاه چون عرش بصفاء رسید و به معاش مایحتاج حاصل کرده عزت گرفت و طور سلوک صوفیه پیش نهاد و بانشاء کتب نوادر و تالیفات رسائل متفاضر چنانکه شای محمدی و صلوة بگیره و حرمت نامه و عنایت نامه و الهی نامه و آثار سعادت و تارخ فیروزشاهی که ضم تارخ شاهان و جامع آثار شافعشاهان است شروع کرده با حسن الوجهه از آن عهده برآمد . اثر صحبت سلطان الشانخ به نهایت شرب صوفیه کشیده و نهایت غصب فقر و فاقه رسیده چنانکه در وقت سفر آخرت مردانه فراسیده و از درم و دنیا و اموال دنیاوی کلی و جزوی دست کشیده بود حتی که کفن فقیرانه یافت ، در جوار حطیره سلطان الشانخ بپایان والده خویش مدفون یافت رحمه الله علیه .

منه مبد ارباب تقوی و کعبه اصحاب توف نظر الوار دینداری خواجه موسی الدین الفاری که از سر سلطنت روزگار و منفعت کاروبار بصددق و اخلاص برخاسته بر لقمه خلعت حضرت ایشان در آمد . از آن حین که بشرف اراده شرف نموده طرفه الحین

۱ : ماطن ۲ : ع : حالت ۳ : هم ۴ : هم ۵ : هم ۶ : هم ۷ : هم ۸ : هم ۹ : هم ۱۰ : هم

۱۱ : خنده ۱۲ : ع : از بیشتر ۱۳ : نقبت

سبوی ارباب جان و جلال و صاحب اموال میل نکرد و خلوص و اعتقاد و خصوص القیاد که بنسبت اخفاد و اولاد حضرت نبوی صلی الله علیه وسلم ویرا بود کم کسی داشت و هر نفسی باین وسیله بدرگاه پروردگار امیدوار بود و از دولت سماع و شمولک ایقاع^۱ بهره ای نبرد داشت که در اصحاب ششترالیه شده و بانواع عباس خصوصیت و کسوت خلوصیت که وی از سلفان المشائخ مخصوص بود کم کسی شرف یافته باشد . خدمت خواجہ میفرمودند که چون مکتوب من تشریف ارادت یافت بوضع عالی رسانید که جهت فرزندانش شکستہ خاطر م . فرمودند که اقبال خادم قرص نان و خربابیار . آوردند ، بوی دادند . در اندک فرصت نفس مبارک بطور پیوست و تشریف حضور برد ، موسوم بنورالدین محمد الفخاری شده .

منہ جامع فنون خصوصیت و صاحب ششون خلوصیت خواجہ شمس الدین خواجہ زاده امیر حسن شاعر که از حلق خلغای انسان اند ، از بدایت حال بحدیث عرف و محبت خالص سلفان المشائخ سرفراز شده ، طرفه حالتی در نماز داشت که مدام مشاهده حال جهان آرای حضرت سلفان المشائخ ندیدی تحریر بنسبتی و رین بیت انشا کردی :

در آشنای نماز ای جان نظریه یافت دارم مگر از قامت خربت قبول افتد نماز من
چون او را بیماری پیش آمد طبیب آوردند . گفت بیماری اخلاط نیست کبد بیماری اخلاص است
ماجرای دل دیوانه بگفتم به طبیب که هم سبب در چشم است بقلبت بازم
گفت ازین نوع حکایت که ترکش مسودی در د عشق است ندانم که چه درمان سازم

حضرت سلطان المشائخ بعبادت آن مولف عشق روان شدند ، در راه میرفتند که خبر آوردند که آن بیمار بکار و انصراف وصال محبوب رفت بصیت و انشا کرده بودند :

پیش از آن دم در گاهم بعبادت بسر آید جان بیدار نگار از سر حیرت بدر آید

منہ زائیر الحرمین و سایر الفاضلین مولانا نظام الملک والدین از خلفای کبرای حضرت الشیخان اند ، مولود مولف شیراز داشتند ، ببباس تفاوت و زیور تفاوت آراسته و بانواع علوم غریبه و اصناف معلوم عجیب و پر است و سیرت اهل تصوف و سرسیرت توف داشته ، از نعمت سماع مکل حظ کامل داشته .

منہ قدوة ارباب عشق و زبده اصحاب صدق خواجہ سالار سنین^۲ که تشریف زهد و وراعت و بوصف تعبد و

۱ منہ ۳ ، خم ۴ ، جم ۵ : التیاع ۶ ع : دولت صنایع مکل حظ ...

۲ خم ۳ : خواجہ سالار سنین

و تفاوت شرف و موصوف برده ، از خلفای کمل و ندای کمل حضرت ایشان اند . چون بفرست ارادت و خلعت حضرت سلطان المشائخ شرف شده از اعتباری حال گشته خلوت و عزلت گزیده ، از صحبت حضرت سلطان المشائخ بیرون وی چنان جای کرده بود که هرگز نفاذ بهال جهان آرای و ملاحظه خیال علمپسای وی کردی محبوب خاطر و مغرب باطن گشتی . حالت سماع موثرتر از یاران دیگر داشته . روزی جمعی صوفیه و جمعی ذوقیه اجتماع کرده بودند و قوالان سماع در دادند . این شعر حضرت مولانا خواجہ سالار در کار شد :

از سر زلف عرومان چمن دست بهار
سبز زلفش اگر دست رسد باد صبارا

در آخر عمر مرضی حایل شده و جان بجان بخش داد .

منه^۱ مغز آفاق و گزیده طیبه^۲ امراق^۳ مولانا خرمالیت والدین حیری که از قدوه اصحاب و زبده ارباب خلعت حضرت ایشان اند ، بشمار علمی و حضرات سنیه^۴ اهل علم آراسته بودند و شرب عشق مولانا را غالب بود و حفظ آیات قرآنی و قرائت کلمات قرآنی نبوی حصول داشت که بجز شنیدن قرأت یاران را بجا دست وادی .

منه^۵ خراجهای خدمت مولانا شیخ شهاب الدین کنتوری که بفرست زیادت کلمه موطعه زادها الله تشریفاً و تکریماً با حسن الوجوه دریافته ، از خلفای کبرای حضرت ایشان اند . بهمه^۶ غنویان طرایف و شبنون عطایف از یاران ممتاز بوده اند .

منه^۷ عمده اولاد رسول و زبده احفاد بتول ، نتیجه^۸ سلالة مصطفوی ، دودغال مصطفوی سید محمد که از خلفای کبار و وزرای نامدار از حضرت ایشان اند . منظر اسرار الهی و مصدر انوار نامتناهی بوده ، از آباد و احباد شرف ارادت و خلعت این خانه ان شریف و دودمان لطیف یافته آمدند . چون خباب سید از حواری بطون بفضای ظهور آمده بحضرت سلطان المشائخ بردند . جد بزرگ ایشان سید محمد کرمانی و جد مادری هم حاضر بودند . برای تسمیه هرکس که از حضرات مجلس انامس نمودند انگسار میکردند و بحضرت سلطان المشائخ توجیه می آوردند ، فرمودند : نام من محمد و نام جد این کودک و مولانا را نیز نام که مناسب است که ایشان را هم نام محمد نصیم^۹ بده هر کدام مبارکباد کردند و انامس مبرک را اندند . حقیقی هم را در قریب الدیام بطور رسانید ، چون بحد بلوغت رسیدند پدرش بحضرت سلطان المشائخ آورد و بفرست ارادت رسانیدند . در آردان جوانی و زمان عفتوانی با امور اشتغال روزگار

۱: ۲: معاین ۳: امراق بمعنی عالی نژاد بودن (فرانسس) ۴: ۵: حیرتی

۶: ۷: سلالة بمعنی خلعه ، اولاد (بیان) ۸: ۹: سید محمود ۱۰: ۱۱: بلاغت

و احوال دیار اشتغال نموده، همدرا آن هنگام از اعلی راتب جاه و جلال المرافض کرده طریقی مجاهده و سبیل نشاهده سپرده و بحضرت سلطان المشایخ شریف حضور یافته و از اصحاب کبار و احباب نامدار مشایخ الیه و موسی الیه و خدمتی شایسته و ملازمتی بالیه از وی برآمده که الفاظ متبرکه و اقوال موعظه را جامع آمده، اگر چه اکابر دیگر و تأثیر اصحاب ملفوظات شریف را جمع نموده اند بهتر ازین دست نداده که بقول هم طوائف و مامول هم طرائف شده و سبب حدیث جمعی که گفتگان بادیه خلعت و موجب رعایت زره راه ناپه دکان و ادب خلافت شده بلکه بتعهد اصحاب عرفان و موجد ارباب وجدان آمده آئینه روی نمای مقصود و جام معرفت گشای معبود گشته.

منه خورشید ملک نظر جمشید قلندر که از خلعت خلعتی کبار حضرت انیسان اند و این جمشید جماعت کش زرد قلندر آن روز کار و فرقه بگردان اسرار بود. چون بشرف ملازمت حضرت سلطان المشایخ شریف شده و چند روز بخانه عالم پناه کهن گشته موقت از وی روادات و موصفت البهار الهامات آمده، از خلوص اعتقاد در رتبه عبودیت حضرت سیدی المشایخ در آمدند. چون در خور الباس خلعت و از در استثناس مجانبست و پنه فرقه اجازت ملوک ساختند.

منه علی سعید و عثمان سرپرست حضرت شیخ فیدر از خلعت خلعتی حضرت انیسان اند. به نسبت اصحاب دیگر اتفاقات مکرمانه بر انیسان زیاده بود و در خدمت بر تبه ای میگوشتید که از خدای دیگر سبقت گرفته.

منه قدوه خدام عظام و زبده ملازمان کرام صاحب جمال و جلال بابا اقبال که از خلعت خدام بوده اند، آنقدر لطف و عنایت و عطف و رعایت که نسبت بابا اقبال بوده به دیگر خادمان نبوده چه محرم اسرار در سر و جباراً وی بودن. هر چند که حضرت لالایز خدایت و حلیه ملازمت آراسته بودند از خدام دیگر منقبت زیاده داشتند و سکین اسرار از اندک و بسیار بر انیسان در میان می نهادند و از هر غزیری که لغزشی واقع شدی ویرا در میان گرفته و فسخ کردی.

منه مظهر طریف و مهدر طرائف خدمت شیخ نطف الودین از خلعت خلفاء و مکمل ندای حضرت انیسان اند. آن مقدار مجمع اسرار و رجع انوار که انیسان بودند از اصحاب دیگر کم بود. انفاس تبرک به نسبت انیسان بسیار صادر شده و بانگ فریاد آن هم بطور پیوسته. تحقیقی هر چه نسبت کسی مقدور کرده باشد هم از زبان رین طایفه می بر آرد.

لے م: مؤثره لے م: ندارد لے م از در معنی در خور، لائی (فرانسس)
لے م استثناس بمعنی آشنائی (استغاس)

نباشد آنچه اندر لوح محفوظ ز ایشان از زبان صادر نباشد

بر چه نیک و بد گوید ایشان جز آن اندر جهان ظاهر نباشد

منه حضرت شیخ برهان الدین دولت آبادی که با ذرایع علوم ظاهر و باطن و با اصناف مخوم صوری و معنوی پیرایه بودند از خلفای حضرت ایشان اند، از اعلیٰ مراتب جاه اعراض کرده، طریق ملازمت سدهان المشایخ سپرده اند. در خصوصیت و خصوصیت ایشان چنان تمایز شد که تا آن زمان که بحضرت سدهان المشایخ ایشان بودند خطاب رکالت بدیگری نبود. منه مسعود سعادت سرمدی و محمود بسایرت ابدی خدمت ملک زادن مسعود یک که بقانون فضا ئل آراسته و نشیون شمس پیرایه بتخصیص مغبین شمر سنجوب بوده، از خلفای حضرت ایشان اند. چون در بدایت حال بجاه و جلال و منصب کمال داشته در بیان عمرند طور نظر سعادت و ملحوظ بالفتات مساعدت حضرت سدهان المشایخ شده در طریق عقیدت و بسیل خلوص بچالاک میسر کرده، باندک فرحمت مقامات سلوک راهی کردن، شرف نصرت حذب جلی شده. سخنان وی بسیار عالی شرب افتاده اند. چون الفتات حضرت سدهان المشایخ به نسبت وی زیاده از اصحاب دیگر شده جماعتی بتعصب غیبتی میکردند. میفرمودند که یاران وی را منذور دارند که هر که هر چه بگوید برابر او برآورد.

منه ملک ملک تصوف سادک سلک شرف ملک بقاء الدین کرد که بزیر زهد و عبادت آراسته و بحلیه تمجید و تفاوت پیرایه از اصحاب ولایت قاب و خلفای هدایت انتساب حضرت ایشان است. تنوع سماع و اتساع نغمه و اوجاع زیاده از اصحاب دیگر داشته و بطریق عقیده و خلوص پسندیده بخوئی سلوک کرده که حد بنظر همان باشد و الفتات انظار واردات و آثار الهامات به نسبت وی از هم بنشیر بوده و باستحقاق از سایر خدام تمایز و اکثر در بیان مکارم اخلاق و تبیین در احم اشفاق حضرت سدهان المشایخ بوده. بسیار اوقات در وجد و حال مستغرق بدربای خیال و وصال بوده.

تشریح اعداد خلفای ولایت نهاد از چیز بیان بیرونست، تیمنا و تبرکاً چند اسمی درین مجموع مذکور شده و اگر نه از حد خاور تا باختر بقعه ای و مقبره ای نیست که از مریدان و مستفیدان سدهان المشایخ پیر نیست

له ۲ : رقم ۲۵ : شرف ۳۱ گدا در "ع" و ۳۳ و ۳۴ : م : برابر آورد

شمار زمره خدام آن علی سیرت چگونه شرح دهم کن شمار بر دست
هم مرید و هم معتقد شرف و عزب چنان پُر اند که گوهر به بحر نخل نیست

بعضی اکابر و آثار که نسبت بحضرت و طب الاقطاب شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی دارند گفته می آید . حضرت
قاضی عبدالقادر و شیخ حمید الدین لاهوری و شیخ الیاس و شیخ علاء الدین الدن و شیخ محمد ساوی و حضرت شیخ حکیم
صدر الدین و حضرت سید محمد گیسو دراز که جامع علوم ظاہری و باطنی بودند ، صاحب تصانیف رالقی و تالیف صادق بود
ولادت وی چهارم ماه رجب سنه درمن عشرين و سبع مائے و عمر کمال یافته ، صد و شش سال چار ماه نوزده روز
بود . وفات وی بوقت چاشت روز شنبه شانزدهم ماه ذی القعد من خمس و عشرين و ثمان مائے . مرقد
مبارک وی در ولایت دکن بقصبه ملگره .

حضرت قدوة اکبری میفرمودند که چون بترت ملازمت حضرت میر سید محمد گیسو دراز مشرف شدیم آنقدر احوال و معارف
که از خدمت وی بحصول پیوست از هیچ شایخ دیگر نبود . سبحان اللہ چه ضربه قوی داشته اند . مدتی در ولایت دکن
بقصبه ملگره اتفاق نزول افتاد و دو مرتبه در آن دیار گذر را بیت علای شده (و هو لبس خرقة الکرا دة
والاجازة من شیخ نظام الدین اولیاء البدایونی) . و هو لبس خرقة الکرا دة والاجازة من حضرت
الکبیر و صاحب السیر حضرت شیخ فرید الحق والدین المعروف بکجشکر قدس اللہ سرہ .
منہ حضرت شیخ جمال الدین هاشمی از خلفای کل حضرت شیخ بکیر اند و از وی شیخ برهان الدین هاشمی
و از وی شیخ منور قطب الدین هاشمی و از وی شیخ نزار الدین هاشمی مثل کش .
منہ حضرت قطب المشایخ شیخ علی صابر که از کل خلفای حضرت بکیر اند و اندکی فتوی در بیان واقع شده بود و
باز رفع او با حسن وجه حاصل گشته .

منہ حضرت مولانا داؤد که نیز بر علوم ظاہری و باطنی پیرامه بودند و از ابتدای تاسیسات بعزت و خلوت عمر شریف
گذرانیده چون مسکن مولانا بقریه پالی متو که از قریات قصبه ردولی است بوده بنابر آن حضرت بکیر دوسه مرتبه در وقت

له نصیر "هو" راجع به شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی ؛ علم ۳۳ ، علم ۳۴ : الفاظ من قومین ندارد

علم ۳۳ : تفسیر

آمدن به اوده بقره^۱ لکور نزول فرموده اند و یک اربین پاس خاطر مولانا را بگوشته مسجد که در قره مذکور است کشیده اند و بقیعه^۲ ردوی نیز شریف آورده اند .

فقه حضرت مولانا تقی الدین که از ابتدای حال بفقرو فاقه گوشیده اند ، از خلفای کمل حضرت کبیراند و برادرزاده مولانا داود میباشند . حضرت ندوة ابرکی تمیز نمودند که کمال حال مولانا تقی الدین ازین جا قیاس میتوان کرد که در رجال الغیب یک تن فوت نشده ، بموجب اشارت بر مولانا تقی الدین آمدند که در دایره رجال الغیب در آیند ببدل شخصی که فوت شده . مولانا بناء بر مسئولتی گفتند مستحاجزه بر عقیقه^۳ مکره مشکو که کنیم که چه فرمایند . آمدند واقع حال بر بی بی نمودند . گفتند رجال الغیب چه طور مردم اند اصل و عیال دارند یا نه ؟ بر رجال الغیب آمده استفسار کردند . تبسمی کردند . باز رفته بحضرت بی بی گفتند . فرمودند که رجال الغیب مردم بی خان و مان اند که این چنین سرگردان شمار چه نسبت . رجال الغیب گفتند سبحان الله چه مردانند که از علو^۴ حال و سمو^۵ جلال منصب مارا در نظر آورده اند

چه مردانند اند راه دادار سخنان از مردم و گلم کرده آثار

ز عالمی مرتبه در چشم ندارند نظام و حال سپید و شصت اختیار

مرقد مشوره حضرت مولانا داود بر لب کول که در موضع مذکور است و مزار بقدر حضرت مولانا قیام الملک والدرین تقی الدین بر لب و ض استوانه که در خط اوده است ساخته اند .

و هولیس خرقه الکراوات و ۲ کاجان ۳ من قطب ۲ کقطاب و نایده ۱۶ کاصحاب قطب الحق والدرین

ولادت حضرت خواجہ قطب الدین بختیاراوشی قطب دہلی روز دوشنبه چهاردهم ماه ربیع الاول من مملکت قتلشین و خمسماہ ، مدت عمر مبارک خواجہ بی پنجاه و دو سال کشیده و وفات شمر ربیع الاول .

فقه قاضی محکمہ معارف و داور مدینه عوارف حضرت قاضی محمد الدین ناگوری از خلص خلفای ولایت مآب

حضرت خواجہ اند و آنقدر انکشاف ظاہری و باطنی که نسبت قاضی حضرت خواجہ داشتند بنسبت دیگران کم بود ، هم از آن آثار انکشاف و اوار و اردات صاحب تصنیفات رایق و تالیفات لایق شده بتخصیص طالع شموس که مطلع شموس حقانی و منبع یومس^۶ دقایق است از وی سرزده که آنقدر اعراف و عوارف که از طوابع طالع سیکرد در دیگر

۱ م : القصد ۲ م : سہولتی ۳ م : سمو یعنی بلندی ۴ م : نازند یعنی نیارند ۵ م : نازند

۶ م : انیسونہ ۷ م : کیوس : نام جزیرہ است کہ آنجا عذرا فروخت شده (ایشیاس)

کتاب یافته نمیشود . امروز در جمیع مل و محل دستور و سند شده است . وفات وی روز دوشنبه پانزدهم مبارک رمضان سنه احرئی و اربعین و ستمایه .

منه حضرت مولانا خوالی والدین حلوی که بغیر اکابر عصر و مصدر مآثر دهر خود بوده اند ، از خلفای مکل حضرت ایشانند . آنمقدار انعام شکر که و سخنان موثره که به نسبت وی از حضرت شیخ ابر صادر شده بدیگران کلم بوده است .

منه مولانا بهان الدین حلوی که از قدوه اصحاب و عمده اصحاب حضرت شیخ ابراند ، بسی محرم اسرار طاهری و باطنی و موقع الزام هموری و معنوی بودند .

منه بدرسمای عرفان ، صدر سبزم و مدبران حضرت شیخ نذر الدین خزنوی که برای علوم غریبه و بحلیه مفهوم مجید آراسته بودند از خلفای مبار و نندای آثار حضرت شیخ ابراند . حضرت شیخ امام الدین بانی پتی بوی داشتند و شیخ بهادر الدین کرمانشاهی بانی پتی بوی نسبت دارند و حضرت شیخ عماد شریف دهلوی بوی نسبت داشتند و بهادر الدین عماد شریف احمد آبادی بوی نسبت دارند .

و هولیس فرقه اکرامات و اکاجانرت من قطب العارفين و عمدة الواصلين معین الحق والدین حسن سبزی چشتی . وفات حضرت ایشان سوم ماه ذی الحجه من ثلاث و ثلثین و ستمایه ، و هولیس فرقه اکرامات و اکاجانرت من قدوة المتقدين بمدة اکاملین حضرت عثمان خواجه هارونی و هولیس فرقه اکرامات و اکاجانرت من قدوة المتقدين حضرت حاجی شریف زندنی و هولیس فرقه اکرامات و اکاجانرت من قدوة العارفين خواجه قطب الدین مودود چشتی که پسر محسن و ولد فخرترین حضرت خواجه یوسف است ، در وقت سفر آفرت به تحصیل علوم و صیت کرده و قائم مقام خود گردانیده وی درین صفت سادگی تمام قرآن را با واهی حفظ کرده و به تحصیل علوم اشتغال میداشت . چون من نسبت و شش سالگی رسید والدین بزرگوار وی خواجه یوسف از دنیا رفت و ویرایهای خود نشانند . مقبول الطوائف و منظور الطوائف شده . آنمقدار مردم از اعلی و اسافل و از اشراف و اراذل بوی مرید و معتقد شده که شریعت توان کرد و توفیق شریعت محبت و دولت شریعت شیخ الاسلام احمد انصاری البانی قدس الله سره نیز دریافت .

در آن وقت که حضرت شیخ الاسلام احمد از ولایت جام تشریف براه آوردند . وفات وی در سن سبع و عشرين و قسماً بوده .
 و هولبس فرقة الکراماده و الکاجاراه عن حضرت قدوة المتقدمين خواجه يوسف قدس الله روحه و وی پسر محسن خواجه
 محمد شمعان است که خواهرزاده خواجه محمد بن ابی القاسم ابدال باشد . خواجه محمد شصت و پنج سال متاهل نشده بود . و پسر
 صفیه ای بود که خدمتش کردی و خوردن و پوشیدن وی بهم رسانیدی و من خواهرش بچهل سال رسیده . و بسبب خدمت برادر
 و اشتغال بخدمت خدای قادر میل تنیز و حج نداشت . بنی خواجه محمد پسر بزرگوار خواجه ابوالقاسم را در خواب دید که گفت در
 ولایت شام فلان مردی که شمعان نام تحصیل علوم کرده و روزگار بعبادت مبر آورده ، خواهر خود را بی عقد کن ،
 چرا خواب در آمد بطلب او کس فرستاد . آمد ، صفیه خود را بقدوی داد آورد و در پشت منظرین شده
 خواجه يوسف از ایشان متولد شده . خواجه محمد بن ابی القاسم بعد از شصت و شش سالگی متاهل شده بود . هیچ پسر وی
 بکمال نرسیده ، خواجه يوسف را فلان فرزند پیدا شد و تربیت میکرد و تحصیل علوم و راه خدای دولت می نمود .
 بعد از وفات وی قایم مقام خویش کرده و مشرف ملازمت حضرت شیخ الاسلام انصاری که چون بعواف نزارات تبرکه و
 مرقد منوره حضرت صاحبنا الله عن البلیه رسیده بعد از معاودت براه در محافل و مجالس از وی استحضار میکرد و کفی
 رحمه الله علیه فی سنه تسع و عشرين و اربعمائه و عروى نقلاً و چهار سال بکمال رسیده بود .

و هولبس فرقة الکراماده و الکاجاراه عن خاله شیخ الاسلام خواجه محمد بن ابی القاسم چشتی و خواجه محمد قدس سره که بعد
 از وفات خواجه احمد قایم مقام وی شده و بموجب فرموده پدر با آنکه نسبت و چهار سال پیش بنوده علوم دینی و معارف اعلی
 تحصیل کرده اند ، و زهد و ورع تمام داشت از دنیا و اصل آن نهایت محترمی بودند . و صدیک محمود سبکتگین بنزاد
 سوغات زلفه خواجه را تبرکاً همراه برد و بعد از گاری کاکو خادم فطوف و حضور آمده . وفات وی در سن احدى عشر و
 اربعمائه بوده .

و هولبس فرقة الکراماده و الکاجاراه عن ابیه قدوة الحارثین حضرت خواجه احمد ابدال قدس سره . وی
 پسر سلطان فرسافه است که از شرفای چشت بوده و امیر آن ولایت ، خواهر صالحه داشتند . مدتی که بخانه وی
 حضرت شیخ الاسلام شامی گاه گاه آمدی و شهادت فرزندى بخانه برادر و پسر رسانیدی تا در تاریخ من متین و ائمتین

که زمان خلقت مقسم بشد بود خواب احد متولد شد و صحن عالم خواهرش متعهد وی شده . توفی بر محمد انبیا علیه السلام
خمس و خمسين و ثمان مائة .

و هوليس فرقة الارادة والاجازة من قدوة الآفاق خواب ابراهيم قدس الله سره و قبری در عكة
از بعد شام است . و هوليس فرقة الارادة والاجازة من قلب المتقدمين حضرت علودینوری قدس الله سره .
و هوليس فرقة الارادة والاجازة من قلب المتقدمين هبة البقي . و هوليس فرقة الارادة والاجازة
من حضرت القدسي خديفة المرعشي و هوليس فرقة الارادة والاجازة من تارك المملكت والسلطنت ابراهيم
ادهم قدس سره و هوليس فرقة الارادة والاجازة من فضيل بن عياض و هوليس فرقة الارادة والاجازة
من حضرت شيخ عبد الواحد بن زيد و هوليس فرقة الارادة والاجازة من شمس التابئين حضرت خواب حسن لهری و
هوليس فرقة الارادة والاجازة من حضرت امير المؤمنين علي بن ابي طالب كرم الله وجهه و هوليس فرقة الارادة
والاجازة من سيد المرسلين خاتم النبيين حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم .

شجره دوم در بیان سلسله قادریه و غوثیه

بنای این سلسله و منشای این شجره از حضرت غوث الثقلین قطب الربانی محبوب السبعانی میر سید علی الدین
عبد القادر جیلانی است قدس الله روحه ، کنیت وی ابو محمد است ، علوی بود و حسنی ، بنیره ابرهه الله الصوملی است از
جنب مادر ، و مادر وی ام الخیرات الجبار خاتمه نبت الی عبد الله الصوملی . ولادت وی در سن احدی و سبعین و
اربع مائة بود و وفات وی در سن احدی و تسعين و خمس مائة بوده است . وی گفت که خرد بوم ، روز عرفه بهجرا
بیرون رفتم و دنبال گاو گرتم بجهت حراست . آن گاو روی باز پس کرده و گفت یا عبد الرزاق ما لهذا خلقت
ولا بهذا اموت . بترسیدم و باز گشتم و بنام سرای خود بر آمدم . حاجیان را دیدم که در عرفات ایستاده بودند
پیش مادر خود رفتم و گفتم را در کار خدای تبارکی کن و مرا اجازت ده تا به بغداد بروم و به عمل نشینم و معاینه رازنایرت
کنم . از من سبب آن داعیه پرسید . با وی گفتم . بگریست و برخاست و حسنا و دنیا را بیرون آورد و میراث پدر من

له خدیفه بن تمادة المرعشي توفی سنة ۶۲۵ (مروری ۶۲)

مانده بود . چهل دینار را برای برادر من گذاشت و چهل دینار را زیر پهل در جاده من دخت و را اذن سفر کرد و
 را عهد داد بز صبح صدق در هم احوال و برداع من بیرون آمد و گفت ای فرزند برو که برای خدا از تو ببریدم ، تا
 قیامت روی ترا خواهم دید . من با خانه اندک بجانب بغداد توجّه نمودم . چون از همدان گذشتیم نشست سوار برون
 آمدند و خانه را بگرفتند و مجلس را من نکرد . تا ماه یکی از اشیان بمن نگذاشت و گفت ای فقیر با خود چه داری ؟
 گفتم چهل دینار . گفت در کجاست ؟ گفتم در جاده من دخته است در زیر پهل . گمان برد که مرا اشتها میکند ، را
 نگذاشت و برفت . دیگری بمن رسید و همان پرسید و همان جواب نمود . او نیز مرا نگذاشت و برفت . حدود
 پیش مهتر اشیان بهم رسیدند و آنچه از من شنیده بودند بوی گفتند . را طلبید بر بادی تکی که اموال خانه قسمت میکردند .
 پیش گفت با خود چه داری ؟ گفتم چهل دینار . گفت کجاست ؟ گفتم در جاده من دخته است در زیر پهل من . بفرمود تا
 جاده را بشکافتند ، آنچه گفته بودم یافتند . پس گفت ترا چه برین داشت که اعتراف کردی ؟ گفتم مادر من را عهد داده
 بود بر صدق و راستی و من در عهد وی خیانت ننکیم . پس مهتر اشیان بگفت و گفت چندین سال است
 که من در عهد پروردگار خود خیانت کرده ام و بر دست من توبه کردن . پس اصحاب وی گفتند که تو در قطع الطریق
 مهتر ما بودی اکنون در توبه مهتر ما باش . هم بر دست من توبه کردند . آنچه از خانه گرفته بودند باز دادند . اول
 تا ثبات بر دست من ایشان بودند . وی در من ثمان و ثمانین و اربعایه بپنداد رسید و بجد تمام بتحصیل علوم
 مشغول شد و نسبت تصوف وی بدو طرف میرسد یکی بحسب عجمی دوم بامام موسی کاظم .

ابو محمد عبد القادر بن ابی صالح بن عبد الله الجلی و هو لیس خرقه من يد الشيخ ابي سعيد المبارک بن علی الخزرجی
 و هو لبسها من يد الشيخ ابي الحسن علی بن محمد بن یوسف القرشی الهنکاو و هو لبسها من يد الشيخ ابي الفضل
 عبد الواحد بن عبد العزيز الشیمي و هو لبسها من يد الشيخ ابو بکر الشبلی و هو لبسها من يد الطایفه جنید
 البغدادی و هو لبسها من سری السفطی و هو من معروف الکرخی و هو من امام داود الطائی و هو من حبیب
 عجمی قدس الله سره .

و نسبت دوم حضرت غوث الثقلین که حضرت سادات میرسد این است . حضرت غوث الثقلین از حضرت ابوسعید مخزومی معتمد به سید الطایفه جنید لاری میرسد چنانکه مذکور شد ، وی صبری سقطنی میرسند و وی نجوای معروف کرخی و وی بحضرت امام علی بن موسی الرضا میرسند و وی ابوالدخونین موسی انکاظم و وی ابوالدخود امام حنفی هادی و وی ابوالدخود امام محمد باقر و وی ابوالدخود امام زین العابدین و وی ابوالدخود امام حسین و وی ابوالدخود حضرت علی بن ابی طالب رضی الله عنهم .

منه نسبت فرقه اولداد از حضرت غوث الثقلین بولد صالح حضرت سید عبد الرزاق رسید و از وی بولد صالح ابی صالح و از وی بولد صالح کبیر ابی نصیر فی الدین و از وی بولد صالح احمد بن محمد و از وی بولد صالح حسن الشریف و از وی بولد صالح محمد الشریف و از وی بولد صالح علی الشریف و از وی بولد صالح موسی شریف و از وی بولد صالح محمد حسین الشریف و از وی بولد صالح احمد بن حسین الجلیلی .

حضرت قدوة البری بفرمودند که سلسله نسب نور العین فرزند اعز الشهور از جند سید عبد الرزاق بحضرت الشیخان میرسد چنانچه ذکر این خواهد آمد و نسبت فرقه صاحب مضمون بدو طرف یکی بحضرت غوث الثقلین بیک واسطه و آن حضرت شیخ محمد بنس مقنن را اند و نسبت دوم بحضرت خضر علیه السلام بیواسطه کما قال ربی الله عنه لبست هذه الخرقه المعروفة من ید ابی الحسن علی بن عبد الله بن الجاع بستانه بالمقری خازن المزل من احدی وسمایه و لبسها ابن جامع من ید الخضر علیه السلام و فی موضع الذی البسه الخضر ایاها البسینها^{۵۲} ابن جامع علی تلك الصورة من غیر زیاده و نقصان . و نسبت دیگری وی بحضرت خضر علیه السلام میرسد بیواسطه . قال ربی الله عنه صحبت انا و الخضر علیه السلام و قادبت به^{۵۳} و اخذت عنه و ما یأثره و شرح آثار حضرت صاحب مضمون و بیان مکرم قدوة اصحاب مضمون نه بر تبه البیت که بر می لای اوزگار و ادراک الطوارق ان داد و آن مقدار از حقایق و معارف که در تصنیفات خود خارج کردن و دقایق و عوارف که در تالیفات خویش در آن ساخته در هیچ کتابی یافت نمی شود و از هیچ مجلس ازین عارفانه ناهوشده .

زهی آن قدوه ارباب تو حید ضی آن زبده اصحاب تفرید
 در دریای تحقیق و معارف خورشیدی ارشاد و عوارف
 محی الحق والدین کان اسرار پناه زره اسرار و احرار
 معصوم صفت از معدن اد بجوهریان رسید از مخزن او
 جان را واردات او فتوحات^{له} ز نقد جوهر کان کرامات
 ملک کان صفارا منزلی نیست که سپر از معدن آن جوهری نیست
 سبوی ساکنان وحدت آباد در توحید از تفرید بگشاد
 زهی خف سکندر ذات پاکش که بجوی آب حیات خاکش
 ز دریای حضورش نکر قهره ز نورش لمه خورشید ذره
 ز لطف لایانیت در هدایت شده قائم ولایت از عنایت

ولد شیخ زهی الله عنه بر سره من بلاد الاندلس لیلۃ الاثنین السابعة والعشرون من رمضان سنة ست
 و خمسمائة و ثمانی لیلۃ الجمعة الثانیة والعشرون من شهر ربيع الآخر سنة ثمان و ثمانین و تسعمائة
 بهشتی و دفن بظاهر حافی سقج جبل قاسیون^۳ و حالیا آن موضع بعالیه مشهور است .
 منہ شیخ صدر الدین محمد بن اسحق التونی قدس الله روحه کنیت وی ابوالمعالی است ، جامع بوده میان جمیع
 علوم ظاهری و باطنی چه عقلی و نقلی ، میان وی و خواجہ نصیر طوسی اسرار و اجوبه رافع است و مولانا قطب الدین عابد کمرانی
 در حدیث شاکر وی است و کتاب جامع الاصول را بخط خود نوشته است و بر وی خوانده و آن افتخار بر کرده ، از
 خلفای بکرای حضرت شیخ ابراست قدس الله سره ، ویرایشی بکیر میگویند . حضرت قدوه اکبری میفرمودند که از حضرت
 شیخ عبد الرزاق کاشفی منقول است که وی مبنای حضرت شیخ ابراست و ازین حالیف شیخ نوید الدین جندی و مولانا
 شمس الدین مکی و شیخ فخر الدین عراقی و شیخ سعد الدین زغانی قدس الله تعالی ارا و اھم و غیر ایشان از اکابر در حجره او تربیت

۱ م : از فتوحات ؛ ۲ م : فیوضات ؛ ۳ م : شیخ سید ن م : قاسیون

۴ م : ابوالمعالی

یافته اند و در صحبت وی پرورش یافته ، با شیخ صدرالدین هموی بسیار صحبت داشته و از وی سوالات کرده .
 شیخ بزرگ رضی الله عنه در آن وقت که از بلاد مغرب مشغول بزم بودم شد از حالت جاریه از بدایت تا کفایت که بوی
 گذشته و خواهد گذشت اعلام کرده . چون بقونیه رسید بعد از وفات پدرش ، مادرش بمقدونیه گاه شیخ
 در آمد و وی در خدمت و صحبت شیخ تربیت یافت . وی نهاد کلام شیخ است . تقصود شیخ در مسند و حقا الوعد
 بروسی که مطالب عقل و شرع باشد جز به تتبع تحقیقات وی فهم آن کما یبغی مسیر نمی شود . ویرا مصنفات
 بسیار است چون تفسیر فائمه و فتاح الغیب و مفهومی و فلولک و شرح حدیث و کتاب نفحات الحقیقه که بسیار
 از واردات قدسیه خود در آنجا ذکر کرده که کلمات وی از آنجا معلوم میگردد . میان وی و حضرت
 مولوی روحی خصوصیت بسیار و خلوصیت بشمار بود . و حضرت شیخ شرف الدین قونیوی از شیخ صدرالدین بکر
 پرسید که من این الی این و ما الی الی الی البین ؟ شیخ جواب داد من العلم الی العین و الی الی
 فی البین تجد نسبت جامعه بین الطرفين طاهرة مانظرة بالحکیمین .
 من شیخ مولود الدین جذبی از طلس احباب و نفع احباب شیخ بکر است که شیخ صدرالدین قونیوی باشند
 تحصیل علوم ظاهری و باطنی بوی کرده . بعضی مصنفات شیخ اکبر را چون مفهومی الحکم و مواقع النجوم شرح
 کرده ، تاخذ سایر شروح مفهومی شرح وی است و حقایق و دقائق بسیار از آنجا اظهار میگردد
 و خود میگوید که خطبه شرح من حضرت شیخ بکر کرده اند و در آشنای آن تعریف من کرده اند که معنون حد کتاب
 را کشف شد و ویرا بر طریق ابن الفارض رحمه الله در بیان حقایق و معارف اشعار عربی لطیف است
 و از آنجمله حضرت شیخ فخر الدین عراقی انشاء کرده در لمحات سه

البحر بحر علی ما کان فی قدم ۲ ان الحوادث امواج و انهار
 لا تجبک اشکال تشاکلها ۳ عن تشکل فیها و هی استار

۱ م : " در آنوقت که از بلاد مغرب مشغول بزم شد " این جمله ندارد
 ۲ ن : بجای کلمات : " از حالت جاریه " تفصیل این ۲۶۸۲ دارد
 ۳ م : من ۴ م : و غیر آن ۵ ع : ندارد ۶ م : من الحکیمین
 ۷ ن : " فی " ندارد ۸ م : لا یجبتک اشکال تشاکلها

و قصیده نابیه فارغیه را جوابی گفته .

منه شیخ سعد الدین فرغانی از خالص اصحاب شیخ بگیراند ، از علوم غریبه و اصطلاحات عجیب بهره تمام داشتند ، شرح قصیده نابیه فارغیه نهایت خوب از وی واقع شد و تصنیف دیگر مسمی به شفا علی العباد الی المعاد در بیان مذاهب ائمه اربعه رضوان الله علیهم اجمعین از وی است در مسائل عبادات و بعضی از معاملات که سالکان راه را از وی چاره نیست بدانند اهم است و در بیان آداب طریقت که بعد از تنقیح احکام شریعت سلوک راه حقیقت بی آن مسیر نیست و نسبت فرق سلوک نشیخ بگیر دارند خانه گذشت و نسبت فرو در اداست وی از حضرت شیخ علی بن بنی غنش السیرازی و وی از حضرت شیخ الشیوخ و وی از علم خود شیخ نجیب الدین و نسبت شیخ بدو علم خویش میرود ، یکی مذکور دوم بعم خود شیخ وجیه الدین و نسبت قاضی وجیه الدین نیز میگویند ، و بانی این سلسله در محل خویش خواهد آمد انشاء الله تعالی .
نشیخ ابوالحسن محمد البرقانی الطفسونجی رحمه الله از طفسونج که از توابع بغداد است . روزی در طفسونج بالادی منبر بر آمد و گفت : اما بین آلا دنیا ، کالکرکی بن الطیوس اطوطم عنقا و .

ذکر اصحاب غوث الصمدانی شیخ محی الدین عبدالقادر جیلانی قدس سره

منه شیخ ابو عمرو یحیی از خالص اصحاب غوث الثقلین اند . وی گفته که سبب توبه من آن بود که شبی به نسبت انما در بومم ادر هوا بسج حمامه میگذاشتند سبحان من عذره خزان کل شیء و ما یبذل له الا بقدر معلوم و دیگری گفت سبحان من بخت آلا بنیاء حجت علی خلقه و فضل علیهم محمد آ علی الله علیه و سلم و دیگر سلفیت کل ما فی الدنیا باطل الا ما کان لله و لرسوله و دیگر سلفیت یا اهل الغفلة غن و لیکم قوموا الی ربکم ربکم کریم لعلکم ترحمون و یغفر الذنب العظیم . چون تسبیحات شنیدم از خواب در آمدم و در خود حاشی یافتم ، مرا دو کوفتین از دل من برداشتند ، در دل عهد کردم که خود را تسلیم شیخی کنم که دلالت بحق کند . من براهی میگذاشتم که مردی نوزانی نمودار شد و گفت السلام و علیکم یا فلان . جواب دادم ، بعد از جواب دادن سوگند بوی دادم و دانشش گرفتم که تو کیستی و نام من چون دانستی ؟ گفت من خفسم ، پیش شیخ عبدالقادر بومم . گفت

له م : « در مسائل عبادات و بعضی از معاملات » ندارد له م : « در بیان » بی آن

میسر نیست « ندارد له م : وجه الدین له م : وجه الدین له م : الطفسونجی ؛

ضم ۲ ، ضم ۳۱ : بنی ؛ ضم ۹۵ : طفسوی له م : طفسونج له م : الطوار هم من العنقاء

له م : عمرو حرقی له م : مانر له له م : بقدر ته له م : ن : و دیگری گفت

سبحان من اعطی کل شیء خلقه هدی و دیگری گفت سبحان من بخت ... له م : « رب کریم العظیم » ندارد
له م : شخصی له م : برای له م : صدیقین

یا ابا العباس خوش مردی را در عین حذب رسیده است و قبول یافته و از بادی صفت ملک او را ندانم که مرحبا
 یک عیدی با خدای عهد کرده است که خود را بشیخی تسلیم کند، سبوی او رو و وی را سبوی من آر، آوردند. مرا
 گفت مرحبا بمن جدیده مولا الیه بالسنة الطیر و جمع به کثیر من الحیر و شبارت و او را که ترا میری پیدا
 بود عبد الغنی بن لفظ که از او بیا بسیار بزرگ باشد، همه طایفه بر سر من نهاد و خوشی و ضحکی آن به باغ من رسیده
 و از دماغ بدل . ملکوت بر من کشف شده .

شعبه شیخ نقی بن بطو از مامران حضرت غوث الثقلین اند و معارف چند اند از ایشان ظاهر شده شرح نتوان کرد ،
 نسبت ارادت و خدمت وی به تحقیق نرسیده .

منه قاضی البیان موصی از کبرای تقدیم و بلخی کاملین بوده اند ، از اصحاب حضرت غوث الثقلین اند و ایشان را
 در کشف صوری قوی بود که بصورت مختلفه و اکنه متعدد خود را می نمودند . پیش غوث الثقلین نمودند که وی غازی گزارد . فرمودند
 که صی می گوئید چنین که همیشه سروی در سجود است . بیت ۵

۵۲ . بظاهر گر نباشد در عبادت چه شد در سر عبادت کرد عادت
 منه محمد الاوالی که باین ائمه مشهور اند از اصحاب حضرت غوث الثقلین اند و ویرا فردا حضرت گویند و از فرزندان

بودند .
 منه ابو السعود بن النشیل رحمه الله علیه وی نیز از اصحاب شیخ عبد القادر
 منه ابو مدین المغربی نام وی شعیب بن الحسین است از مقتدای این طایفه است و بسیاری از مشایخ در محبت وی
 بجای رسیده اند یکی از آنجده شیخ می الدین ابن الوری است . امام عبد الله یاضی میگوید که اثر شیوخ مین شیخ عبد القادر
 نسبت دارند و بعضی هستند که نسبت به شیخ ابو مدین دارند . این یکی شیخ مزب و آن یکی یعنی شیخ عبد القادر شیخ
 مشرق است .

۵۳ . منه ابو العباس ابن الوری اندلسی ، صاحب فتوحات از شیخ خود نقل میکند که وی گفته که روزی از پیش شیخ خود ابن طریف
 ۵۴

۵۵ . راجع کنید به نجات ۵۲۴ ۵۲۵ راجع کنید به نجات ۵۲۵ ۵۲۶ ع : موبد الحفرت ؛

۵۶ : موبد الحفرت ۵۲۵ ۵۲۶ : ابو السعود بن النشیل ؛ ع : ابو السعود بن النشیل
 ۵۷ : شرفی ۵۹۰ ۵۹۱ ، راجع کنید به نجات ۵۲۵ ۵۲۶ : المغربی ۵۲۵ راجع کنید به نجات ۵۹۰

۵۸ : الحریق ۵۹۰ ۵۹۱ : عربی

بیرون آمدم و در محراب سیر میکردم به درخت و گیاه که سیر میکردم میگفت مرا بگیر که من برای فلان علت در کار می آیم و همچنین هر گیاه که بتکلم آمد
این حالت بشیخ خود عرض کردم . فرمود ترا اینزد که لی استیذان کرد اکنون باز رو . اگر آن گیاه ها باز بتکلم آمدند توبه تو
قبول نشده . باز آمدم ، از آن درختان هیچ نشنیدم ، بشیخ عرض کردم . فرمودند بشارت باد مرا که نشان قبول توبه هست
و کان زانک سزست و تلکین و خمسایه و زنی رله اللّٰهی هذا السنه .

نه ابوالربیع الکفیف المالقی از زیدان ابوالعباس ابن الحنفیه است .

نه ابن الفارض الحموی المصری قدس الله سره کتیب وی ابوالحفص است و مصری المولود ، پدر وی از اکابر علمای
مصر بود ، ویراد و اینست منتسب بر بعضی معارف و فنون طایف که یکی از قصاید او قصیده ثابیه است که صفت حد و
پنجاه بیت است و قد اشهرت الھذلا القصیده بین المسائخ الصوفیہ و غیرهم من الفضلاء و العلماء و اهل
الحقیقت . آنچه بعد از سیر و سلوک تمام درین قصیده از حقایق علوم دینیہ و معارف یقینہ از ذوق خود و از ذوق
کاملان ادبای و اکابر محققان مسائخ زجعم اللّٰهی لاجمعین جمع کرده است در چنین نظم رایی و غالی گفته اند که کسی دیگر را
میسر نشود و میسر میسور از اهل فضل و هنر مد بعد از انواع بهتر نتوان بود .

عن کل لطف خدی لفظ کاشف فی کل معنی مدح باهر

بحر و لکن الطفاءه عنبر مزن موکن الغیوث جواهر

شیخ زکی اللّٰه فرموده است که چون قصیده ثابیه گفته شد رسول الله صلی الله علیه و سلم خواب دیدیم فرمودند یا عمر و ما سمیت قصیدتک
گفتم یا رسول الله آنرا الواح الجنان و روائح الدیان نام کرده ام . فقال رسول الله صلی الله علیه و سلم لا بل سمیتها نظم
السلوک فسمیتها بذالک .

نقل است که این قصیده را بر خواجه شوار و بر قانون غزل گفته است مدح باهری ویرا حذیه میسیر و روز ده و دوازده
از حوائج خود غایب میشد ، چون حاضر میشد بخود آمد میگردد تاسی و چهل بیت باز احمال سنگشت تا و قصیده باز طعنان وارد
حاصل میشد ، پس تمام این قصیده وی واردات الهی و المعانی نامناهی بوده . اکثر اکابر روزگار بر وی شرح گفته اند
در مجلس حضرت شیخ صدر الدین قونوی علماء و طلبه حاضر میشدند و در انواع علوم سخن میگفتند و ختم مجلس بر بعضی از

۱ م : درد کار ۲ م : توبه گنان باز رو ۳ م : ابن الفریق ۴ م : رجوع کنید به

تحت ۵۹ م : علی الحقیقت ۶ م : دقایق ۷ م : نذر ارد ؛ مسیر بمعنی

آسان (استیقامت) ۸ م : اتفاوت ۹ م : الغیوب ۱۰ م : از روی شتر

۱۱ م : خواص

ارباب قصیده نظم السلوک عشید و حضرت شیخ بر آن زبان عجمی سخنان عزیز و معارف عجیب می فرمودند که فهم آن نوانفسی در
مگر کسی که از اصحاب ذوق و وجدان بودی و در زمان منی دیگر در خاطر شریف وی الهام میشد و حضرت امام یاقمی این
بیت وی بسیار پسندید :

صنیاً لا هل الدیر کم سکر و ابها و ما شربوا منها و لکنهم هموا
علی نفسہ قلبیک من ضاع عمره و لیس له فیها نصیب ولا سهم
و عشید شیخ برهان الدین با جمعی از اکابر سربازت وی رفته بودند دیدند که خاک بسیار گرد قبری بر آمده ، بر آن نشسته و
این بیت خوانده :

مساکین اهل العشق حتی قبورهم علیها ثراب الذل بین المقابر
بعد از آن خاک و گرد ها را بر پشت و بر این مبارک خود گرفت و بجای دیگر انداخت تا حوالی قبری پاک ساخت . . . توفی
رضی اللہ عنہ من جادی ۱ کلاول سنہ الثنین و ثلثین و تسمایة .
شعبه : شیخ حاد دباس از مشایخ غوث الثقلین است کاف امیاً و فتح علیه الواب المعارف و الاکسوار و
معارف حدوة المشایخ الکبار . شیخ عبد القادر جوآن بود و در صحبت شیخ حاد دباس می بود . روزی بآداب تمام در
صحبت وی نشست بود . چون برخاست و بیرون رفت شیخ حاد گفت این عجمی را قدمی است که در وقت وی بر
گردن هم او پیاده باشد . بعد از روایام اقدام وی بر گردن هم او پیاده باشد . توفی فی شهر رمضان سنہ خمس
و عشرين و خمسایة .

شجره سوم در بیان سلسله کبرویه

مثنای این سلسله شیخ نجم الدین کبری است که سلسل می رود بحضرت شیخ الشیوخ الربیع الدین سهروردی
کفایت وی ابوالجباب است و نام وی احمد ابن عمر الحنفی و لقب وی کبری است . اول جدیه وی از عین نظر
بابا خرجه تبریزی است ، بعد از ارادت بحضرت شیخ اسمعیل قهری آورده و شربت یافته ، باز بموجب اشارت او

۱۴ م : برهان ۱۴ م : مینا لا هل الدنيا سکر و ابها ؛ ع : سکر و ابها

۱۵ م : از ارباب شریکان ۱۵ م : شیخ برهان الدین ابراهیم جعبری : رجوع کنیده به نقی ۱۴ م

۱۶ م : و باش ؛ رجوع کنیده به نقی ۱۶ م : الحیونی ؛ ع : الفیونی

۱۷ م : مساکین

بجفت شیخ غار یاسر رسیده و آنجا نیز تربیت یافت و بعد از تکمیل تحصیل سلوک الهی و عبور بر مقامات ناشناخته بحضرت شیخ روز جهان کبر علیه السلام شد و چنانکه شرح این سخن در جای دیگر آمده است و روز جهان نسبت بحضرت ابوالنجیب معروفی دارد و فروج چنگیز خان لعین از نفس وی است که اکثر عمارت رجب سلوک خرابه و ویران شده و سبب شهادت یافتن شیخ هم آن لعین شده . اکثر نقدایان روزگار و پیشوایان نامدار دیار نسبت بوی دارند و بسیار اکابر و مآثر از تربیت وی پیدا شدند چنانکه ذکر آنهامی آید . کاف شهادة فی شهر سنه ثمان و عشر و ستایه در راه ربیع الآخر و دیگر نسبت وی بحضرت شیخ ابوالنجیب ضیاء الدین بواسطه غار یاسر میرسد بواسطه روز جهان . شیخ نجم الدین را حاکمی بود که در حالت وی منظور وی شدی فتن یافتی و بعد ولایت رسیدی ، و دیگر نسبت وی بحضرت غوث الغلین است بی واسطه .

فیه شیخ سعد الدین حموی از خلفای کبرای شیخ نجم الدین کبری است کاف صاحب الاحوال و الرایفات و الامهات و المردون و کلام ، سخن سفوح قاسمیر مدته شمر رجب الی خراسان فتویٰ هناك . در علوم فقه و باطن و کائنات و روزگار خود بود مصنفات بسیار دارد چون کتاب محبوب و سمجیل الدرواح و غیر آن و در تصنیفات وی سخنان مرمر و کلمات مشکل و ارقام و اشده کمال و دوا بر که نظر عقل و فکر از کشف آن عاجز است بسیار است ، و با حضرت شیخ صدر الدین قونیوی معاشر بوده اند ، عمر وی شصت و سه سال بوده و وفات در روز عید الفجی سنه خمسین و ستایه .

فیه شیخ محمد الدین که ادبی کنیت وی ابوسعید است و نام وی محمد الدین شرف المودین ابی الفتح بغدادی ، و اهل از بغداد است و وی از خلفای کبرای شیخ نجم الدین است که بر او سیر القبر قبولیت و زندگی شرف ساخته ، نهایت صورت لطیف و طبع لطیف داشته و شیخ علاء الدوله سمنانی فرمودند که این خلدف جامع است که وی آورد بوده و بفرست صحبت وی پیوسته ، و سبب ظهور غضب شیخ نجم الدین بنسبت خوارزم شاه که خدمت شیخ محمد الدین را بدجله انداخت و کشته شدن وی بدست هلد که بن تولی خان بن چنگیز خان لعین و خراب شدن عمارت روی زمین وی بودن . کاف شهادة من سابع و ستایه و قبل سنه عشر و ستایه . خاتون وی که از پیشاپور بوده و بر انقل با سفران کردند . فیه شیخ سیف الدین باختری از خلفای کبریه حضرت شیخ نجم الدین کبری است . بعد از تحصیل تکمیل

در تفهات قاریه شهادت شیخ نجم الدین کبری سنه ۶۱۲ م است ۳ سعد الدین حموی :

نام وی محمد بن المودید بن ابی بکر بن ابی الحسن بن محمد بن حمویه است ، رجوع کنید به تفهات ۴۲۰

۳ م : خمس و خمسین و ستایه ۳ رجوع کنید به تفهات ۴۲۴ ۳ رجوع کنید به تفهات ۴۲۰

علوم بجدت شیخ آمده و تربیت یافته ، در اوایل او را بخلوت نشانده و در اولین دوم شیخ بدر خلوت آمده و انگشت مبارک بدر خلوت وی زد و آواز داد که ای سیف الدین !

منم عاشق مرا غم ساز و اراست تو مشوقی ترا با غم چه کار است

برخیز و برون آی ، آنگاه دست ویر انگرفت و از خلوت بیرون آورد و بطرف بخارا روانه کرد ثو فی قدس سره فی ثمان و حصین و ستمایه . قبر وی در بخارا است بزار و یتبرک .

و نشای سلسله اکابر فردوسیہ دودمان کبرویہ است ، بتحصیص درین دیار همد که خانواده شریف فردوسیہ است از حضرت شیخ شرف الدین یحییٰ منیری اشتها یافته بوی میرسد و آن این است از حضرت شیخ سیف الدین باخرزی با شیخ بدر الدین السمرقندی رسید و از وی شیخ زکریا الدین فردوسی رسید و از وی شیخ نجم الدین فردوسی رسید و از وی شیخ شرف الدین منیری رسید .

حضرت شیخ نجم الدین فردوسی مشهور بشیخ نجم الدین همدانی اند و در سریر دولت و شوکت که ختم خدمت ایشان که نزدیک دوازده هزار کس رسیده بودند و اکثر از امرای کبک تعلق و قربان وی نبوت وصول الهی و حصول قرب نامناهی شرف بودند چون حضرت شیخ شرف الدین بعد از تحصیل علوم شرعیہ و تکمیل ریاضات اهلید و فرعیه نبوت ملازمت حضرت سلطان المسماح بدعلی شریف بردند و استعدادی ارادت و ارشاد نمودند استفسار از عالم غیبی و قضای لاریسی کردند و سربجیب استخوان کشیده بر آوردند و فرمودند برادر من شرف الدین نصیب ارادت و حصول سلوک شما از برادر من نجم الدین همدانی نهادند فرمودند از مصاحبت فخران خالی نروید ، باری سماعی و صفای ازین خاندان مبارک بمانند اتوفیم کردند . سماع و صفای درین دودمان از آنجا است . شرح اوصاف ذات شریفه کوی و بیان اخلاق و صفات لطیفه او برتر از آن است بخانه دوزبان یا لمسان تبیان عیان توان کرد

صفات ذات آن عالی مقام	بیرون از حد و برتر از بیانت
زهی آن قدوه اصحاب و جهان	ضمی آن عمده ای از عارفانست
نیمه ملک و دلاوری پاک	که در بزم معارف کامرانست

جهان شد تازه از باد بهارش ^۱ سار خرم از سرور و است
دماغ آسوده از باغ فردوس چراغ روده فردوسیا نیست
سبب این تازه دارد از ریاحین ز گلزار عارف بوستان است

منه شیخ جمال الدین یکی از خلفای کبرای حضرت شیخ نجم الدین بزرگ است. در اوایل که عزم صحبت حضرت شیخ کرده در کتابخانه در آمد. کتابی از هر علوم انتحالی کرده همراه گرفته در ملازمت آمد، شبی ویرانمودند که شیخ با وی گفت که ای میلک پشته را بپسند از، متحیر ماند که یارب پشته چه باشد! از دنیا چیزی ندارم و پس جمع وی ندارم تا سه شب ویران نمودند. چون متعجب نشد از شیخ پرسید که شیخی پشته چیست؟ گفت که پشته تو همین مجموعه منتخب از علوم غریبه است. آخر آنرا بدو را انداخته.

بابا کمال جنبی از خلفای کبرای حضرت شیخ نجم الدین بزرگ است، رتبه کمال و اکمل یافت. حضرت شیخ فرقه بوی داد و گفت در دیار ترکستان مولانا شمس الدین نفی را فرزندش است که وی را احمد مولانا میگویند، فرقه ما را بدو رسان و از وی تربیت دریغ ندار. چون بابا کمال بخدمت رسید جمعی کودکان بازی میکردند و احمد مولانا چون هنوز کودک بود در میان ایشان اما بازی نمیکرد و جاسای ایشان نگاه میداشت. چون بابا کمال را دیدند برخاست و استقبال نمود، سلام کرد و گفت ما چند جای دیگران نگاه داریم و شما جاده ما را نگاه دارید، پس حضرت بابا وی را کنار گرفت و بجانیه نفی آمدند. نفی گفت این فرزند محبوب است، شاید خدمت شایسته نتواند کرد، برادر خود را از وی دانشمندی مولانا بنایت زهر است و مودب. بابا گفت وی نیز با نصیب گردد ما بواله شیخ بخدمت این آمده ایم و احمد مولانا در اندک فرصتی تربیت تمام یافت و عبادت کمال و وی منتشر شد و بعضی طالبان بصحبت وی تربیت تمام یافتند و عبرتیه کمال رسیدند. یکی از آنها بپادشاه بزرگ است که تربیت برادر خود را دانشمند مولانا را که محمد نام داشت حواله بوی کرده بودند. شیخ بپادشاه بزرگ فرزند خود را بواله الفتوح را بدانشمند مولانا کرده است و همانکه خواجه ابوالوفا خوارزمی را انتساب به ابوالفتوح است چنانکه در بیان سلسله شایخ خود گفته ^۲ است

۱ ح: چنان؛ غم ۳، غم ۳۱: این شعر ندارد؛ در غم ۹۷ این شعر در آخر است
۲ م: خجندی؛ رجوع کنید به نقی ۴۳۲ غم ۳، غم ۱۱، غم ۹۷: "رتبه کمال و اکمل... بدانشمند مولانا کرده است و همانکه" این عبارت ندارد ۳ در غم ۲ و غم ۳۱ چنین است: خواجه ابوالوفا خوارزمی در انتساب خود بوی گفته؛ و در غم ۹۷ چنین است:
خواجه ابوالفتوح در انتساب وی قلمه گفت

رسید فیض علی را از احمد مختار پس از علی حسن آمد خزینه اسرار
 حبیب و علی و معروف پس سرگشته و حبیب ز بوعلی و در مغربی اسرار اخبار
 عقبت این علم و انعام و من از نساج امام احمد پس مهر و ردی و عمار
 پس از امام بنده کور شیخ نجم الدین که بود قدوه اخبار و در برابر
 کمال و احمد آند بای ملت دین و در که کس بود الفتوحه و خبر کبار

منه خواجه ابوالوفا خوارزمی احوال دارد از اصحاب شیخ نجم الدین کبری است

منه شیخ نجم الدین رازی المعروف ببدایت از اصحاب کبار شیخ نجم الدین کبری است که تربیت او را حواله بشیخ محمد الدین
 کرده بودند، صاحب مرصاد و تفسیر بحر الحقایق است. در واقعات جنگیز خان از خوارزم بیرون آمد و بیرون رفته با شیخ زین الدین
 فردوسی و با شیخ صدر الدین قونی و مولانا جلال الدین رومی اتفاق اجتماع افتاد و وفات وی در سنه اربع و خمسین و ستمایه
 بوده است. در شونیز به بغداد برون بقبره سر سقطی و شیخ حبیب قبری بود میگفتند که قبر وی است. و الله اعلم
 از مقولات وی است

شمع ارج و چمن داغ جدالی دارد با گریه و سوز آشنائی دارد
 سر رشته شمع به که سر رشته من ؟ کان رشته سری به توانا دارد

منه شیخ رضی الدین علی دلا و هو علی ابن سعید بن عبد الجلیل اللاد الزی و این شیخ سعید پدر شیخ رضی الدین پسر
 عم حکیم سنائی است و از اصحاب خواجه یوسف همدانی است و شیخ رضی الدین از اصحاب شیخ نجم الدین کبری است. در اوایل سلوک
 صحبت بوی کرده اما شرف ارادت بشیخ محمد الدین یافت. آورده اند که شیخ علی دلا از صد و چهارده متسایح کامل
 فرقه دارد. بعد از وفات وی صد و سیزده فرقه بوده، یافتند، و سفر هند و شان کرده بود و صحبت ابوالرضا
 رکن بن نصیر رضی الله عنه در یافته. صحبت یحیی شیخ رضی الدین علی دلا صاحب حضرت رسول صلی الله علیه و سلم ابا الرضا رکن بن
 نصیر رضی الله عنه فاعطاه مشطاً من انشاط رسول الله صلی الله علیه و سلم، و شیخ رکن الدین علاء الدین سنائی آن شانه را

له: ۵: نجم دین کبری ۵۰ رجوع کنید به نفعات ۴۳: ۵۴: جز دینی ۵۵: ۲: سنیوین

۵۵: متوفی ۵۴۶ هـ رجوع کنید به نفعات ۴۳: ۵۴

در خرقه پیچیده و بخط مبارک خود بر آن نوشته هذه مشط من امشاط رسول الله صلى الله عليه وسلم وصل الى هذه الفتيه من صاحب رسول الله صلى الله عليه وسلم و هذه الخرقه وصل من ابي رضا رتن الى هذه الفقير . حضرت قدوة البری میفرمودند و متذکر این فقیر ملازمت حضرت ابوالرضا رتن رسید و از انواع لطایف انبیاان بهره مند شد یک نسبت خرقه این فقیر بحضرت رتن میرسد و او را بحضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم .

فله شیخ علاءالدوله السمنانی است ، منصب وزارت حضرت ابراهیم شاه بالنبیان موفض بود . در یکی از حروب ویرانگری رسید ، بعد از آن در تسع و تسعین و ستمائیه و قبل در خمس عشر و سبعمائیه و الاخر المرح در محبت شیخ نورالدین عبد الرحمن اسفرائینی گریزی رسید و شرف ارشاد یافته و سخنان محارفات و حقایق وی هم در این مجموع بتفاریق مذکور شده ، احتیاج بتکرار نبوده .

حضرت قدوة البری میفرمودند که در بدایت کار بملازمت انبیاان رسیده بودیم و بعضی از حقایق و معارف تحصیل کرده و نسبت شیخ نورالدین شیخ احمد کورفانی میرسد و نسبت وی بحضرت شیخ علی لالا و وی بحضرت شیخ نجم الدین بزی ، در خانقاه سکاکیه مدت شانزده سال خدمت و چهل ارجمین بهره آورد و گویند که در سایر اوقات صدوسی ارجمین دیگر بهره آورده اند . چون عمر وی بمقتضای دو هشت سال رسید شب جمعه سبت و دوم ماه رجب المرجب سنه سبت و تثنیش و سبعمائیه در سبعمائیه احرار همونی آباد بجوار حق پیوست ، در حقیقه قطب الاولیاد عماد الدین عبد الوهاب مدفون شده .

فله ابوالبرکات نقی الدین علی الدوله السمنانی از اصحاب شیخ زکریا الدین علاءالدوله السمنانی اند . فله امیر سید علی بن شهاب بن محمد الحمد الی جامع بودند میان علوم فقهی و باطنی ، مصنفات وی مشهور اند چون کتاب اسرار النقیط و شرح اسماء الله و شرح فضول و شرح قصیده خمریه فارغیه . وی مرید شیخ شرف الدین محمود بن عبد الله الخردفانی است و وی مرید شیخ علاءالدوله السمنانی است و وی مرید شیخ از الدین عبد الرحمن و وی مرید شیخ احمد جزجانی و وی مرید شیخ علی لالا .

۱۰۰ : در اصل از ملوک سمنان که والد شریف حضرت میر سید اشرف جهانگیر باشند ؛

راجع به شیخ علاءالدوله سمنانی : رجوع کنید به نفعات ۴۲۹ ۲۰ رجوع کنید به نفعات ۴۴۰

۳۰ رجوع کنید به نفعات ۴۴۰ ۳۰ : المزلحانی ؛ ۴ : المزدغانی ۳۰ : خرقانی

شجره چهارم در بیان سلسله سهروردیه

نشای این سلسله از حضرت شیخ نجیب الدین سهروردی است که وی قدوه این دودمان و عمده این خاندان است و شرح نسبت فرقه و اجازت وی در طبقه سابعه ششمه ای مذکور شد ، و تصنیفات بسیار دارد چنانکه آداب المریدین و سلسله نسبت وی به وارده واسطه بحضرت ابی کبیر میرسد و نسبت فرقه به شیخ احمد غزالی قدس الله سره العزیز . روزی در بازار قصابان گذشت ، گرسفندی او یخته دید ، گفت این گوسفند میگوید من مرده ام نه طبلوح . قصاب بخود افتاد ، چون بخود باز آمد بصفت قول شیخ اقرار کرد و نماینده قوفی فی شهور سنه ثلاث و ستین و خمسایه .

منه مقتدا الدام عین القضاة همدانی ، کنیت وی ابوالفضل عبداللہ بن محمد المایخی است و عین القضاة لقب وی است ، با شیخ محمد بن حموی محبت داشته باشند با شیخ امام احمد غزالی نیز ، و فضائل و کمالات ضروری و ممنوی وی از تصنیفات وی ظاهر است چه عربی و چه فارسی . آنقدر کشف حقایق و شرح دقایق که وی کرده است کم کسی کرده ، از وی خوارق عادات چون احیاء و اماتت بطور آمده .

منه امام احمد غزالی که مقتدا ای علمی شریعت و طریقت و پیرویای ملایم معرفت و حقیقت است و سخن او در جمیع مل و محل سوز و جوش است ، تالیفات و تصنیفات وی معتبر و مقبول الطوائف ، یکی از آن رساله سوره اخ است که منشای لغات شیخ فخر الدین عراقی شده . کسی از حال برادرش حجت الاسلام پرسیده که وی کیاست ؟ گفت در فون نشسته . چون تفتیش کردند در فکر سئد معین بوده اند ، خبر وی از تعانیف او بحجت الاسلام رسیده ، مطالعه کرد ، گفت سبحان الله ، طلب کردم و او یافت .

یکی میرود دیگری میرسد

توفی فی سنه سبع و عشر و خمسایه . قبر وی در قزوین است میزان و تبرک و نسبت فرقه وی بحضرت ابی کبیر میرسد ، منه امام حجت الاسلام محمد بن محمد الخزالی ، کنیت وی ابو حامد است ، لقب وی زین الدین انساب وی در تصوف شیخی مازنی

۱۰ رجوع کنید به نفعات ۱۴۴ ۲ رجوع کنید به نفعات ۱۴۴ ۳ : غزل

۱۱ رجوع کنید به نفعات ۳۷۴ ۱۲ : ملال ۱۳ : از حجت الاسلام ۱۴ : معرعه دم

نیز دارد : یکی میرود دیگری میرود

میرسد و وی بحضرت ابوالقاسم گرگانی، در اوایل حال بطوس و نیشابور بود و در سن تقاضای نهمادوی بوی تفویض یافته در سن اربع و ثمانین و اربعمائه. تصنیفات وی و تمسک جمیع حلال و حلال بود چون کتاب اصیاء علوم و جواهر القرآن و تفسیر یاقوت السامی و جمل مجلد و مشکوٰۃ الانوار و غیر آن از کتب مشهوره. توفی قدس سره العزیز در رابع و عشرين جمادی الآخر سن و خمسماية و منقول است که شبی یکی از مشایخ مکران تصانیف وی را که از اصل الاختزال بوده اند بخواب دید که حضرت رسول الله صلی الله علیه و سلم او را تفسیر کرده. چون بیدار شد صغیرا اثر سوط بر بدن آن پیدا بود تا زنده بود، و ولد بطوس خمس و اربعمائه و خرج الی الحجاز فی ثمان و ثمانین و راجع الی الدمشق و استوطن عشرين سنین و وفاته بطوس مبع یوم اکلا ثنین الرابع عشر من جمادی الآخر سنه خمس و خمسماية و کان عمره خمس و خمسین سنه، الیغنا، اخذ العلم و الخلافة من الشیخ ابی المالی البزینی و هو من ابوالقاسم قشیری و هو من ابی علی الدماق و هو من ابی القاسم نهرآبادی و هو من خواجه ابی بکر الشبلی و هو من سید الطائفة.

منه شیخ البرکات بن عبد الله الطوسی السنج از اصحاب شیخ ابوالقاسم گرگانی است. وی در مشاهده و معرفت و توکل خزان عالی افتاده بود که هر باو اقتدا کرده اند.

منه شیخ ابوالقاسم گرگانی، نام او علی است، در وقت خود عدم المثال بود. روزی شیخ ابوسعید البرکات و شیخ ابوالقاسم با هم نشستند و در یک تخت و جمعی در پیشان حاضر بودند، بخاطر یکی از آنها گذشت که درین صدد و شیخ بمنزلت و یاده که باشند؛ شیخ ابوسعید روی بان درویش کرد و گفت هر که فواحد که دو بادشاه بر یک تخت در یک صحر ببنند گو بیای که بدو درویش مذکور نگاه کند.

هر که بیک تخت ندیده دو شاه گو نگردد سوی دوا این کج طلاه

حق سبحانه کالی حجاب از پیش چشم وی برداشت تا صدق سخن شیخ بر دل وی کشف گشت و بزرگواری ایشان بدو پیش بدش بگذشت و یافداوند کالی را امروز در زمین هیچ ندیده است بزرگواری ازین هر دو شخص؛ شیخ ابوسعید روی بان

له سوط یعنی نمازبان (استیاس) ۳۵۵ م: الباز ۳۵۵ م: فی ثمانین ۳۵۵ م: اسطرطها

۳۵۵ ع: ستین سنه ۳۵۵ م: قبری، ع: قیری ۳۵۵ م: ابوالقاسم نهرآبادی: نام وی ابراهیم بن محمد بن محویه بود، شیخ فرسان و یگانة مشایخ در وقت خویش بود، اصل و مولد وی نیشابور، در سن ۴۳۳ م در کوفات یافت، در خزینة و نفحات و سفینه سال و فاقش ۳۵۵ م است (رجوع کنید به ص ۴۸۴، ص ۴۸۵، قریه ۳۹، تاریخ قمه از ۶-۱۶۹، ص ۵۴۱ ب، خزینة ۲-۲۰۶، سفینه ۱۵۵)؛ نهرآبادی یکی از ملاحی نیشابور است (معجم البلدان) ۳۵۵ ع: ویرا سخنان ۳۵۵ م: نذر دله ع: بعضی ایشان التیاده بودند ۳۵۵ ع: چنین است: هر که فواحد دو بادشاه ببنند در یک وقت در یک جای در یک صحر بیک تخت گو در آن درویش آن بنیند؛ در آن هر دو بزرگ عزت بر یک تخت.

کرد و گفت مختصر علی بود که هر روزی در آن ملک چون ابوسعید و ابوالقاسم صفات هزار فرارسند و صفات هزار
میرند.

منه شیخ ابوالفتح بن سعید بن مسلم المزنی از قدوه ششای و عمده علمی رواست و او پیر خواج ابوالقاسم
کرامانی است. اثر ادبای روزگار و ملای نامدار نسبت او سرفرازند قوفی ختم ماه شوال منه ثلاث و سبعم و ثمانیه
منه ابوالعلی الکاتب الصری از طبقه راجه است و از بارشای نمر است و خواج ابوالفتح مزنی از قدمای
خلفای ولایت، بابکر بصری و ابوالعلی رودباری صحبت و خدمت داشته. هرگاه که وی را ازین علم مشغول شدی
در خواب قبره حضرت رسول صلی الله علیه و سلم از نشأت بردی.

منه ابوالعلی رودباری از طبقه راجه است، نام وی احمد بن محمد بن قاسم بن منصور از انبای رؤسای رودبار
است، نسب و ولادت وی کبری میسرند، ابوالقاسم و سید الطایفه صحبت داشته و خال ابوعبدالله رودباری
باشند. ابوالعلی کاتب وی را چون نام بردی سید ناگفتی و این کلمه موجب رشک بعضی اصحاب وی شدی
گفت او از شریعت بطلعت شده ما از حقیقت بشریت می آئیم، و نسبت فرقه وی بحضرت سید الطایفه
میرسد و بالاتر از وی چنانکه در طبقه سابق بخانواده فردوسیان مذکور شده. و شمه ای از فضایل
وی هم در اینجا ملاحظه است. اما از حضرت سید الطایفه بسیار خانواده و بیشمار دوده منشعب میگردد. و
شرح اسامی خلفای وی و شمه ای از فضیلت شان در نتیجه جنیدیه مذکور خواهد شد انشاء الله تعالی. و یک
نسبت فرقه حضرت سید الطایفه بصری متعلق میسرند و وی بخواجه معروف کرخی و وی بحضرت اما علی رضا و
وی به پدر بزرگوار امام موسی کاظم و این سلسله به حسب نسب نامتهای خویش بحضرت امیرالمؤمنین علی رضی الله عنه
میرسد، دیگر نسبت سلسله سید الطایفه بواسطه خواج معروف به او دلالی میسرند و وی بحضرت حبیب تجلی و
وی بحضرت امیرالمؤمنین علی رضی الله عنه میسرند، و دیگر نسبت سلسله حضرت سید الطایفه که بواسطه ششای میسرند
بالاتر از آن شده و ششای دیگر کمال زیاده را در حسن بصری و عبد الواحد بن زید واسطه مکنیز تقریباً به نسبت میشود

له م: فدائرسد؛ هم ۳۱: فرا برسد؛ هم ۹۷: فرا نرسد؛ هم ۳: بترسد؛ هم ۳۱: نه برسد؛ هم ۹۷: برسد
له در حدودی ۴۴۳ من وفات ابوالفتح سوری ۳۷۲ هجری است. ۳۱ نام وی حسن بن احمد است. (رجوع کنید به حدودی ۲۸۲،
خریجه ۴۰۲، قشیریه ۲۵، سلمی ۲۸۶) ۳۱ در حدودی نامش با اختلاف منقول است: یکی احمد بن محمد بن ابی القاسم بن منصور بن
نعمان بن لهر فاذر بن فریده بن کرخی؛ دوم: محمد بن احمد؛ سوم: حسن بن حمام، ولی نام سوم را نادرست قرار داده است.
سمانی نام او ابوالعلی محمد بن احمد بن قاسم نوشته است. در حدودی تاریخ وفاتش ۳۲۲ یا ۳۲۳ هجری است (رجوع کنید به حدودی ۲۷۳،
سمانی ۲۷۲ ب، سلمی ۲۵۴، خریجه ۲۰۴، قشیریه ۲۴). بنام رودبار جایی میگرداند چون رودبار اصفهان، رودبار بلخ
رودبار مرو، رودبار جیحون، رودبار هندو و غیره (مراصد) و قبول حبیبی چون ابوالعلی بن احمد است که سیدیه رودبار نام ادعیه باشد (خبر مردمی)
(نقدیه بر صفحہ ۵۲۵)

و آن ابن است که شیخ نجم الدین نسبت به شیخ اسماعیل قوی دارد و وی شیخ محمد کلیل و وی شیخ محمد بن داود المعروف بنجام الفخراد و وی بابی العباسی ادرسی و وی بابی القاسم بن رمضان و وی بابی یعقوب طبری و وی شیخ عبد القدوس بن عمرو عثمان کنی که از طبقه ثانیه است و نسبت او ابو عبد الله است، اساذ منصور جلد ۱ است، نسبت با جنید نیز دارد و از اقربان خزاز و او را نسبت خلفت بابی یعقوب نرجوری است و فی به بغداد خدمت و تسعین و ثمانین قیل احدی و تسعین.

ابو یعقوب نرجوری از علمای سناخ و قدای رواسخ است با جنید و عمرو عثمان کنی محبت داشته و قیل مکنس شاکر ابو یعقوب موسمی است، سالها در کعبه مجاور بود و علمای نجافه از دنیا در تلمیذین و تلمیذیه دهم مجادی الکفر و او نسبت فرقه بابی یعقوب موسمی دارد یعقوب موسمی را حضرت کلیل بن زیاد و وی به امیر المؤمنین حسن المجتبی و وی از امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه و دایفاً شیخ یعقوب موسمی نسبت خلفت و اجازت از حضرت عبد الوهید بن زید و وی از حسن مجتبی و وی از حضرت امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب کرم الله وجهه.

نسبت از حضرت شیخ ضیاء الدین عبد القادر بابی النجیب السمرودی سلسله مولوی روی بر آید و از وی شیخ قطب الدین الدلیری رسید و از وی شیخ زکریا الدین سنجاسی رسید و از وی خواجہ شمس الدین تبریزی رسید و قیل خواجہ شمس تبریزی مرید و خلیفه شیخ ابوبکر سده باب است و شیخ اوجده الدین کرمانی نیز اراده و خلفت بوی دارند. بعضی گویند که خواجہ شمس الدین تبریزی مرید و خلیفه بابا کمال جندی است و از آنجا نفس یافته که مریدی تراحم چون مولوی روی پیدا شود ضایعه مذکور شد و احتمال دارد که از هم اکابر تربیت و از آنجا یافته باشند.

شیخ صمد الدین فریدون القومنی المعروف بزرگوب در بدایت حال مرید سید جهان الدین سترمدی بوده، آخر به محبت مولانا پیوسته و ضایعه از محبت خواجہ شمس الدین ایقان نوازش یافته اند. وی همچنان از مولانا یافت چون از مردم زرکوبان بوده اند نسبت ایقان گفته اند:

یکی گنجی پدید آمد ازین دکان زرکوبی زهی صورت زهی معنی زهی خولی زهی خولی

شیخ صمد الدین فریدون تا و کان را اینجا دارند. چون سلطان ولد برآمد بلوغ رسید خدمت مولانا و حضرت صمد الدین را به محبت وی

[بقیه حاشیه ۵۴] ص ۴۰، ص ۴۱: ازین جاتا "شیخ محمد کلیل" ندارد؛ ص ۹۵: ازین جاتا "عمرو عثمان کنی" ندارد

۱. ابو یعقوب اسحق بن محمد نرجوری: رجوع کنید به: صوری ۲۶۹، تفسیریه ۴۵، سلمی ۴۷۸، خزینه ۱۹۴۰:۱۹۴۱.

نرجوری یعنی جیم بن اهلواز و مسیان واقع است (برآمد) ابو یعقوب یوسف بن محمد ان السوسی: رجوع

کنید به صوری ۲۷۸، ص ۴۵: سنجاسی؛ ص ۴۰: سنجانی؛ ص ۴۵: جنیدی؛ ص ۴۰: جندی

ص ۴۵ رجوع کنید به نفعات ۴۶۸

خليفة کرد و چلی شیخ عارف از آن دختر برد .

منه شیخ صام الدین حسن بن محمد بن ابی الحسن بن اخی ترک ، چون شیخ صلح الدین بجوار حق رسید عنایت خدمت مولانا و خدمت وی بجلی صام الدین منتقل شد و عشق با وی بنیاد نهاد و سبب نظم مثنوی استدعای وی بود چنانکه رفت .
سدی و لم خلف بر حق و خلیفه اصدق حضرت مولوی است . حضرت قدوة الکبریٰ سفیر بودند الولد سر لا بیه کاشک
فیه غالباً در شان وی نزول یافته که بعینه بنقل و خلق مولانا رومی رسیده بودند . سید مرعان الدین محقق و شمس الدین
تبریزی را بسیار خدمت نمائند کرده است .

نسب مولانا جلال الدین محمد المصطفیٰ الرومی ولادت وی در بلخ بوده است در ششم ربیع الاول سنه اربع و ستمائیه
آنقدر از خوارق عادت که از وازدایت نامحایت صادر شده از هیچ یکی ازین طائفه صادر نمی شده ، و بعینت شیخ فرید الدین
مطار رسیده اند که کتاب پند نامه بوی داده اند . در عرض اخیر خطاب اصحاب فرمودند که از افتخار من ممنون نشوید که نوز
مستغور بعد از صد و پنجاه سال بروی شیخ فرید الدین مطار معجزی کرد و مرشد او شد ، من از وی کمتر نام ببرم حال که
باشید در یاد من باشید که من باشم ایم در صرح حال . در وقت فوت شیخ صدر الدین حاضر بودند فرمودند که یاران ما
ازین سو می کشند و مولانا شمس الدین آنجا می خوانند ، ناچار رفتنی است . وقت عزوب آفتاب فاس من
جمادی الاخر من اثنتین و سبعین و ستمائیه وفات یافت . شیخ مولانا الدین جذبی بنسبت وی شعری دارد که

لو کان فینا لاهویه صوره هی انت لا کنی ولا اتردد^{۹۳}

منه شیخ بجا و الدین ولد پدر بزرگوار حضرت مولوی اند ، از اصحاب شیخ نجم الدین بکر است ، نام وی محمد بن احمد بن الخطیب
الکلبکی است و مادر وی دختر عده الدین محمد بن خوارزم شاه بادشاه خراسان است که بشارت حضرت رسول صلی الله علیه و سلم نکاح
پدر مولانا نصبت بودند ، در واقعه عقب وی سلطان العلماء داده اند و در آن وقت که مولانا جلال الدین خورد سال بودند از راه بغداد
بکه ترم بخوده اند ، چون بغداد رسیدند استفسار کردند که از کجای آیند و کجا میروند و گفت من الله و الی الله لا حول
ولا قوة الا بالله . این سخن چون بشیخ الشیوخ رسید فرمودند ما هذا الا بجا و الدین البلیخ . خدمت شیخ استقبال

۹۳ رجوع کنید به قیامت ۴۶۸ ۹۴ رجوع کنید به قیامت ۴۶۹ ۹۵ م : تردد در ع : پدر مولانا

کردند، از اشتر فرود آمدند و زانوی مبارک مولانا بسوسیدند و بجانب خافتاد استند عا کردند. مولانا گفت موالی را بر سر مناسبت
است، در مستقریه نزول فرمودند. شیخ بدست خود موزه ویران کردند. روز سوم عزیمت کعبه مبارک نمودند
و بعد از راجت بجانب روم متوجه شده، چهار سال در آذربایجان بودند و هفت سال در لارنده، حضرت مولانا
عبدالدین را در سن هیزده سالگی گنجد اساختند. در سن نهمین و شصتیه سلطان ولایتش شد. و کعبه
از آن سلطان ایشان را بقونیه استند عا کرد. مولانا بعد از الدین ولایت آنجا بجوار رحمت حق پیوست.

منه شیخ سید به جهان الدین محقق رحمه الله علیه، سید ترمذی است از مریدان و تربیت یافتگان مولانا
بعد الدین ولد و بسبب اشرف او بر خواطر، در فراسان و ترمذ به سید سروان مشهور بود. همان روز که مولانا
بعد الدین ولایتش شده وی بترمذ با جمعی نقشه بود، گفت در اینجا حضرت استاد و شیخ ازین عالم رفت و الله اعلم.
منه حضرت شیخ الشیوخ شهاب الدین سهروردی ابو حفص عمر بن محمد البکری از اولاد حضرت ابو بکر رضی الله عنه است و
انشاب وی در تصوف نعم خود ابو الجنب سهروردی میرسد که بسبب سید عبدالقادر گیلانی رسیده و بسیاری از مشایخ عرف خود
را دریافته. حضرت غوث الثقلین گفته انت آخر المشهورین بالواق. و سیر الصانین چون عوارف و
رشف الصالح کشار الیه و معتقد علیه این طایفه است. از شیخ سید الدین حموی پرسیدند شیخ فی الدین
علی را چون یافتی؟ گفت بحکم ملاح کجایت له، از شیخ الشیوخ پرسیدند، گفت لوس مناجاة النبی علیه السلام
فی حبس السهروردی شیخی آخر. ولادت وی در رجب تسع و ثمانین و شصتیه بوده است و وفات وی در
اثنین و شصتیه. نسب وی که بامیرالمومنین حضرت ابو بکر میرسد بدین ترتیب است: عمرو بن محمد بن عبد الله
بن سعید بن حسین بن قاسم بن نصر بن قاسم بن عبد الله بن عبد الرحمن بن قاسم بن محمد بن ابی بکر الصدیق. قوفی
رابع عشرین الحرم اثنین و ثمانین و شصتیه و دفن ببنداد. و ایضاً صاحب و اخذ الخلافة من الشیخ
ابی محمد بن عبد الله البکری و هو من الشیخ ابی مدین مغربی.

منه شیخ نجیب الدین علی بن بزغش الشیرازی که پدرش مسبتش شده بود با و در واقعه. از خلفای برای

له در "م" چنین است: زانوی مبارک که در اشتر سوار بودند بسیدند ۳ م: مهر؛ ۴: مقرب
۳ م: "روز سوم... بجانب روم متوجه شده" ندارد ۳ م: راه ۳ م: "بعد از آن... پیوست" ندارد
۳ م: رجوع کنیده نفحات ۴۷۲ م: ۳ م: ۹۷: شروان؛ ۳ م: سروان؛ ۴ م: سردان؛ ۴ م: ۴۰:
ازین جا تا "وی بترمذ" ندارد ۳ م: رجوع کنیده نفحات ۴۷۲ م: ۳ م: البکری ۳ م: رسف است
۳ م: "از شیخ سید الدین حموی... چگونه یافتی" ندارد ۳ م: ۴: وصل الخلافة ۳ م: رجوع کنیده
نفحات ۴۷۳

و قد كنت لا ارضى من الوصل بالرفضا
فلما تفرقتا و شط ما لنا
توفي في سنة ست وخمس وسبعماية .

منته شیخ بهاء الدین بکربن زکریا ملتانی از خلفای کبرای حضرت شیخ الشیوخ اند و معروف یافتن از ارادت
بهمراهی حضرت گنجشکر و شیخ غلام الرحمن جلال تبریزی محفرت شیخ الشیوخ این دو کس را بجای دیگر دلائل آوردند چنانکه
این قصه در هند شهرت دارد . ولدت شیخ بهاء الدین ابن محمد زکریا بن محمد بن ابی بکر اسدی قرطبی شب جمعه شب قدر
ماه مبارک رمضان سنه ۸۰۷ و ستین و شصت و سه سال کمال رسیده بود ، وفات وی میان ظهر و عصر هفتم
ماه صفر ۸۰۷ سنه شنبه منته ۸۰۷ و ستین و شصت و سه سال کمال است . نیز از ویتبرک . اسامی خلفای حضرت شیخ
بهاء الدین ، شیخ جمال اوچی خندان رود ، مولد نالاهر سیاهانی و میر حسن هروی و غیره .

منه شیخ صدرالدین خلف اصدق و خلیفہ تبرقی پیر پدر خود راست . ولادت وی در شب جمعه احد و عشرین و
ستائیه ، غروی شصت و سه سال و نه ماه و وفات وی میان ظهر و عصر سبت و سوم ماه ذی الحجه اربع و ثمانین و ثمانیه
منه شیخ رکن الدین ابوالفتح ، وی خلف اصدق و خلیفہ تبرقی پدر خود راست و اکابر بسیار از روزگار وی نسبت
دارند چنانکه حضرت مخدوم جهان سید عبدالنجاری را سلسله بوی میرسد . ولادت او یوم الجمعہ من سنہ ۸۷۷ هجری و
ستائیه و ثمان مده حیاتہ ثمان و ثمانین سنہ و امام فی سجادہ جدہ بعد ابیہ و ثمنین و ثمنین سنہ شم اہل محل الی

له م : وقد كنت الحرف من الوصل بالرضا + واخذ فافوق الرضا فتشيرا

فلما تم نعمنا وسط ماننا + فتفت لطف منك ياتى مسلماً

۴۷۵

۴۶: یکماه ۴۷: ع: تسبیح ۴۸: م: نذران

دارالوهمل فی لیلیة الجمعة الثاسع من جمادی الاول سنة خمس وثلثین و سبعمائة .

شیخ حاجی صدرالدین چراغ هند نسبت خلعت و ارادت به شیخ رکن الدین ابوالفتح دارند . و شرح خلعت سید حبیب بخاری و چگونگی آن در شجره سادات نوشته خواهد شد انشاء الله تعالی . و شرح سلسله خدمت شیخ فخرالدین عراقی و حضرت سادات میر حسینی در طایفه شواد گفته شود انشاء الله تعالی .

شجره پنجم در بیان نشاء سلسله نقشبندیه

مرجع این خاندان شریف و معاد این دودمان لطیف بحضرت سید الطائفة است ، باز باین طرف بحضرت خواجہ یوسف محمدانی میگردد . اما تسمیه وی از حضرت شیخ بهاء الدین نقشبندی بخاری است و وجه تسمیه او بنفش بند نقش بستن صورت بزرگی که این نسبت بوی میدهد باشد تصور نشستی معهود که کیفیت از وی حاصل می آید . خلعت و اجازت ایشان بدو طرف میگردد یکی بحضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه ، دوم بحضرت شیخ ابوعلی فارمدی رومی و وی بحضرت ابوالقاسم کرمانی تا بجنشای خویش که مذکور شد .

و شیخ ابوعلی فارمدی که نام وی فضیل بن محمد است و شیخ الشیوخ خراسان گویندش در وقت خود منفرد و عدم المثال و شاگرد امام ابوالقاسم قنیری است و انتساب وی بتصوف بدو طرف است یکی بحضرت شیخ ابوالحسن فرغانی دوم بحضرت شیخ ابوالقاسم کرمانی .

خواجہ یوسف محمدانی رحمه الله علیه ، کنیت وی ابومحبوب است ، امام عالم ، عارف ربانی ، صاحب الاحوال و المواجهات الخزیمه و الکرامات و المعانیات الجلیله ، در بدایت حال به شیخ ابوالحسن شیرازی پیوسته و از آنجا نشاءش یافته و مشهور است که در تصوف انتساب وی بحضرت شیخ ابوعلی فارمدی میرسد و حق شیخ عبداللہ جوینی و در صحبت شیخ حسن سنائی نیز رسیده براه مرو . فوت شده در خمس و ثلثین و سبعمائة و صاحبنا دفن کردندش ، بعد از مدتی بمرو نقل کردند و مرقد وی عالی ساخته اند نیز از وینترک .

حضرت شیخ اکبر از حضرت شیخ اوجہ الدین کرمانی سمعان از وی نقل کردند که خواجہ یوسف محمدانی در بلاد ماوراء

س ۲ : حضرت میر حسین سادات حسینی س ۳ : پائین س ۴ : باتصور کردن معلوم معهود کیفیت

س ۵ : رجوع کنید به نقل س ۴ : " خواجہ ابویوسف محمدانی در بلاد ما " ندارد

از شصت سال بر سجاده نشینی نشسته، جز نماز جمعه و عید هیچ گاه نه برآمدند و ویرا چهار خلیفه مشهور انداخته اند، خواجہ عبدالقدیر برقی، و خواجہ حسن اندقی و خواجہ احمد سیوی که سر حلقه مشایخ شرک اند، و خواجہ عبدالخالق غجدوالی. و سلسله خواجہ بادلین نقشبند خواجہ عبدالخالق غجدوالی میرسد.

خواجہ عبدالخالق غجدوالی در جمیع مل و نخل رویش ایشان محبت است، مقبول همه فرقه اند، در بدایت ایشان ادبسی بوده اند و حضرت خواجہ جعفر لغزندی ایشان را قبول کرده اند، اما رویش نایب از اجازت و خلعت از خواجہ ابویوسف حمدانی اخذ کرده اند. حضرت عبدالخالق غجدوالی را خلیفه اند مثل خواجہ احمد صدیقی و خواجہ عارف ریوی و خواجہ اولیاء سلطان، و سلسله نسبت ارادت حضرت خواجہ بادلین نقشبند حضرت خواجہ عارف نوری میرسد. خواجہ محمود الخیر خفوی از خلفای خواجہ عارف اند.

خواجہ علی رامینی از خلفای خواجہ محمود اند و لقب ایشان درین سلسله حضرت عزیزیان استحقاق یافته است. ایشان مقامات عالی و کرامات متعالیه بسیار بوده و بصیحت با غنای از جهت پاکیزگی قوت اشتغال داشتند و آنچه که مولوی روی در غزنیات خود اشعار کرده بعضی گویند اشعار بوی است.

گر نه علم حال فوق قال بودی کی شدی سبزه اعیان بخارا خواجہ انساج را

وی در غلبه حال کما حق این سخن در مقام آوردی، اگر در روی زمین یکی از فرزندان خواجہ عبدالخالق بودی مفسود هرگز بر

دار سرفتمی

جهان خورشید عبدالخالق آن پیر درید اوست مخلوق جهاندار
اگر بودی یک لذ خدا شمس الحق نگشستی داده مفسود بهدار

حضرت خواجہ محمد بابا سماسی خلیفه حضرت عزیزیان است، و حضرت خواجہ بادلین را نظر قبول لغزندی از ایشان است و ایشانند که بارها بر قعر صند دان گذر کرده اند و گفته اند که ازین خاک بوی مردی آید و زود باشد که قعر عارفان شود تا روزی از منزل میرمید کلال میرفتند در راه از زبان مبارک شان بر آمد که منا که آن بوی زیاده نشد و یا

له ن : سه م : ندارد م : قوی ؛ ع : خفوی (رابع کنید به نعت ۳۸۰)
م : ۹۷ : این اشعار ندارد م : ۳ : جهانرا م : داده یعنی نصیب و مقدر (زنیام)، حافظ مؤید
رضا بداده به و ز جبین زره کشتای + برین و در اختیار کشتا است م : رابع کنید به نعت ۳۸۰

آن فرزند متولد شده ، عبد الشان بچه مولود سه روز به پاچه جامه پیچیده بحضرت خواجہ محمد بابا برده اند ، فرمودند که وی فرزند ما است و توجہ با محاب کردند که این آن مرد است که از بوی او خبر داده بودیم ، انشاء اللہ تعالیٰ مقتدای روزگار و پیشوای جمع دیار گردد .

منه سید امیر کمال قدس سره از خلفای کبرای محمد بابا سماعی مذکور است . حضرت خواجہ باء الدین را صفت محبت و ارشاد و تعلیم و تسلیم آداب سلوک طریقت از ایشانست . روزی مجمع عظیم بود که خدمت امیر خواجہ را طلبید و روی با محاب آوردند و گفتند فرزند باء الدین نقشبند بند حضرت خواجہ محمد بابا سماعی را قدس سره در حق شما تمامی بجای آورده ام ، گفتند بودند که آنچه از شریعت در حق تو بجای آورده ام در حق فرزند باء الدین بجای آری و در بی نزاری کما ذکر نما .

قسم شیخ از مشایخ ترکستان است ، از خاندان خواجہ احمد سیوی ، خدمت خواجہ باء الدین را نیز از ایشان نامده سلوک راه شده و قسم شیخ را نه سپردند ، ایشانرا دهی سپرد خوانند ، و سه ماه در ملازمت ایشان بودند .
منه خلیل آقا نیز از مشایخ ترک است ، حضرت خواجہ باء الدین نقشبند با بجای خوایی که دیده بودند بمیزان ملازمت ایشان رسیده اند .

خواجہ باء الدین نقشبند ، نام ایشان محمد بن محمد انجاری است . ایشانرا نظر قبول بفرزندی از خواجہ بابا سماعی است و تسلیم آداب طریقت بحسب هوش از میر سید کمال است چنانکه گذشت ، اما بحسب حقیقت ایشان اویسی بودند و تربیت از روحانیه خواجہ عبد الخاقی مجذولانی یافته اند . وفات ایشان در شب دوشنبه سوم ماه ربیع الاول احدی و تسعین و سبعمیه بوده است . حضرت قدوة الکبریٰ را نسبت بدیشان استفاده راه سلوک بسیار بوده است چنانکه در لطیفه اذکار خواهد آمد انشاء اللہ تعالیٰ و حضرت خواجہ باء الدین خلفای کثیره و ندای کبریه داشته اند . آما چندی از ایشان بمرحله ولایت و نهایت عنایت حق تعالی رسیده .

خواجہ علاء الدین عطار از ببار اصحاب خواجہ باء الدین بوده است . حضرت خواجہ در آیام حیات خود حواله تربیت بعضی اصحاب را بابشایان سپرده اند و تربیت سلوک بابشایان تفویض نموده و خواجہ محمد پارسا از ببار اصحاب حضرت خواجہ اند و ایشانند که بخطاب وی فرمودند امانتی که از مشایخ متقدمین و دودمان رواشی کاملین یافته ایم بشما سپرده ایم .

منه رجوع کنید به نفعات ۲۸۲ : ۴ : قسم ؛ رجوع کنید به نفعات ۳۸۱ : ۵ : رجوع کنید به نفعات ۲۸۱

منه ۳ : « از ببار اصحاب ... حواله تربیت » ندارد

ششمین در بیان سلسله میسوی

مثنای این سلسله شریف و دودمان طعنه حضرت خواجه احمد میسوی اند که در سدر جنت و عاری مطلق بودند و نسبت وی بحضرت خواجه ابو یوسف محمدانی است، و حضرت خواجه یوسف محمدانی را چهار خلیفه مشهور اند یکی خواجه عبداللہ برقی، دوم خواجه حسن اندلی سوم خواجه عبدالخالق غجدوانی، چهارم حضرت خواجه احمد میسوی که در ترکستان مقتدای نود و پنج هزار شاخ اند. آوردند که سدهاں احمد میسوی را داعیه طواف کعبه نزد حاکم الشریف و تکریماً شد بجای کثیره و بطریق عزیمت مقدار سکه بان و چه مقدار شتر بان و میر سکاران چون منزل میر حدودیت غجدوان رسیدند شخصی را فرمودند که بر شیر سوار شود و قبیله مار بگیرد و بر و بیا فنده بگو که قبیلہ درویشان بهم رسانند. چون این شخص بحضرت خواجه عبدالخالق آمد بسمع خواجه این پیام رسانید. خواجه دانستند و تبسم کردند که شرک اظهار کرامت کرده و بطریق عجب سر راه نموده. شخصی را فرمودند که بدو سوار شود و سدهاں را استدعای ضیافت بکند، چون بحضرت سدهاں آمد استدعا رسانید، روان شدند، تا یک کرده راه لشکر سدهاں فرود آمد، خادم را فرمودند که پنج سیر خود و دوسیر آرد و یک گوسفند در جیره بخد و کلبان سدهاں ضیافت برساند. خادم متحیر ماند که خواجه این نوع لشکری را چگونه ضیافت میکند خواجه عبدالخالق فرمودند که سیر آرد و سراسپ پنج سیر خود و چهار گوسفند بدهد. مردم ریخته بجهان دستور که گفته بودند گرفتند، بتمام لشکر رسانیدند. حکم کرده بودند زیاده نگیرند که هر که زیاده خواهد گرفت سببی شخصی زیاده گرفته بود، اسبش مرد. چون سدهاں بکین دستور ضیافت رسانیدند رخصت بانیشان خواست. سدهاں را داعیه کوچ شده. حضرت خواجه عبدالخالق بمرض رسانیده که چرا چندین خلق را رنج میدهد، اگر دعای عالی طواف کعبه است این جامع میثاق کرد، آخر کعبه آمد و طواف کردند، غرض از تشریف آوردن این جا این بود و اگر طلب کعبه بندگان سلطان هم میتوانستند کرد.

حضرت حمزه ابروی میفرمودند که یکبار سلطان را داعیه دیدن صدق اصحاب و باعث معلوم خلوص اصحاب شده، در نماز خود امانت میکردند. روزی در بستان پنهان خرطیه چرمین پر از بول کرده داشتند، در آسمانی نماز از خرطیه نبوی بول

۱۰۰۰ احمد میسوی جد مادری حضرت سید اشرف اند (مطالع)، پنج ترکستان و از سادات علوی اند از فرزندان امام که حنفیه، بقبره انبیا از حکم تیمور تعمیر کرده شد (ظفر نامه ۲-۱۶) ۱۰۰۱: حسن برقی؛ رجوع کنید به نقوش ۱۰۰۲ سبک یعنی اسب (استیغاس) ۱۰۰۳: کنز در "ع"؛ ۱۰۰۴: دیر با فنده ۱۰۰۵: فنلونه؛ ۱۰۰۶: قبه، مقبله یعنی گروہی مردمان یا شمسواران (فرانسس) ۱۰۰۷: "و سدهاں را آوردند" ندارد ۱۰۰۸: سیر ۱۰۰۹: سیر کردند ۱۰۱۰: "که هر که زیاده خواهد گرفت" ندارد ۱۰۱۱: ندارد ۱۰۱۲: سدهاں ۱۰۱۳: بول شستند

رها کرده و دل هر طرف غشتر شده . هر یک اصحاب بدین این ابر غریب روی گردانیدند مگر دو یکی و یکی دیگر خیم کاهم بر آورده بود . آنروز معلوم کردند که این اتقان بوده . از آن روز حضرت سدهاں میفرمودند که ما را دو نیم درید باشند و این بر سبیل تکبیل میفرمودند و اگر نه هم بجای خود عزیز الوجود اند هم قوم کلاشیقی جانسیهم .

حضرت فدوة ایفری میفرمودند و قتیله این فقیر بملازم حضرت قثم شیخ رسید اتفاقات فاعری و باطنی بسیار نمودند بنا بر نسبتی که جدّه بکبره این فقیر از اولاد کبار حضرت سدهاں احمد سیری بودند و چندی به بر سبیل کنایت عنایت کرده فرمودند که بسیار عجب نموده که میر سلوک با وجود این خاندان دیگر جای کرده اند . بعد از استعذار عرض نمودند که اراده المی چنین بود که با تجارت ابوالحسن کز ریحانب هندوستان افتاد و از آن مشایخ استفاده نفیض شد . فرمودند باکی نیست که شرکان ما میگویند " ارادة بر که خدمت کند ارادت پیر بار داد خدمت مین یار " اذ الفقراء نفس واحد بعد از آن باز کار جبریه و اشغال دوریه سر فراز فرمودند . چون فرزندم سعید عبد الرزاق را بشرف تلمی الشیخ شرف مشایخ اتفاقات فاعری و باطنی بوی نیز معذول ساختند و استفسار از حسب و نسب وی کردند . عرض کردم که از سادات جیل است از اولاد واحدا حضرت غوث الثقلین ، ویرا فرزند خوانده ایم و هم مشایخ قبول کردند . فرمودند ما هم قبول کردیم که فرزند تو فرزند ماست ، از حقیقتی خواسته ایم که شیخ الاسلام روزگار خوش نمود انشاء اللہ فی لی . بعد از آن فرمودند بنحیث آتابردیم . الشیخان نیز بمنایت و اتفاقات صوری و معنوی محضوس ساختند . و قتیله بحضرت خواجه بساء الدین نقشبند بردیم اتفاقات و عنایت در باره او معذول کردند بعد از آن بهر مشایخ که او را بردیم عنایت و اتفاقات نمودند ، بلقب شیخ الاسلام لقب ساختند . شرح سلسله نسب وی این است : عبد الرزاق بن حسن الجمیلی بن احمد بن ابوالحسن شریف بن موسی شریف بن علی شریف بن محمد شریف بن حسن شریف بن احمد بن محمد بن ابی بصیر محمد بن الدین بن ابی صالح بن عبد الرزاق بن عبد القادر جیلی غوث الثقلین بن ابی صالح بن موسی جیلی دوست بن ابی عبد اللہ بن یحیی زاهد بن محمد داود بن موسی بن

۱۵۳ : " ارادة بر که خدمت کند " ندارد ۱۵۴ : " و قتیله ... بلقب شیخ الاسلام لقب ساختند "

ندارد ۱۵۵ : حسن شریف ؛ هم ۱۵۶ : ندارد ۱۵۷ : ضم ۱۵۸ : محمد بن احمد ۱۵۹ : جنگی

۱۶۰ : یکی بن زاهد

عبدالله بن حسن المشن بن امیر المؤمنین حسن المجتبی بن امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب اسد اللہ الخائب .

سُجْرَةُ ضَعْفَمٍ در بیان سلسله نوری

بنای دودمان نوری و غشای خاندان سروریه حضرت شیخ ابوالحسن نوری اندک روی از لطف ثانیه است و نام وی احمد بن محمد و معروف است بابن النجفی ، پدر وی از نقشبور است که شهری بود میان مرو و هرات ، غشاء و مولود وی لعل اداست ، با سری سقطی و محمد علی و صاحب . و ابوالخوارى محبت داشته و ذوالنون را دیده بود ، از اقوان جنبه است و سلسله نوری از استاد و خلفت بحوث سید الطایف میرسد و پیش از جنبه از جان رفت در نفس و تأمین و فی تاریخ البیاضی توفی منحه است و ثمانین و تأمین . نوری چون برنت جنبه گفت ذهب لصف هذا العالم بحوث النوری . قال النوری :

اذا استراحت عن احد لم یجده استدلال ولا خبر

شیخ الاسلام گفت جوانی فراسانی به ابراهیم قهار آمد ، گفت نوری را میخواهم که ببینم . گفت از چند سال نزدیک ماست هرگز از دشت من ننگیده و بیرون نمی آید مگر بنهار . قیل توفی الثالث والعشرون شهر مبارک رمضان من سبع و ثمانین و تأمین و نسبت سلسله وی بحوث سری سقطی نیز میرسد و اسامی اکابر از وی پایان معلوم اند ، حایت تکرار بنود .

۳ : بن موسی الجون سبز رنگ بن عبد المحسن ۲ : شیخ ابوالحسن نوری ، رجوع کنیده مجتبه ۴۷۹
 ۳ : رجوع کنیده مجتبه ۴۷۹ : ابوالخوارى : ابوالحسن احمد بن یحیی ابوالخوارى از اهل دمشق بود ، بافتاخ
 بزرگ صحبت کرده و روایت حدیث کرده . در ۲۳۳۰ م وفات یافت (رجوع کنیده : هروی ۴۳ ، سلمی ۹۸ ،
 قشیریه ۶۱ ، رآة الجنان ۲- ۱۵۲ ، سمائی ۱۸۰ ، شرح توف ۹۵) ۴ : دین شری نوری در هروی ۱۵۹

فقول است : ۳ ، اذا استراحت عن حین احد + لم یجده استدلال ولا خبر
 ۴ : ابراهیم بن داؤد القهار الرقی ، کنیت ابوالحسن از اجله شایخ شام است از اقوان جنبه و بعد القدره ،
 در ۲۳۶۰ م وفات یافت (رجوع کنیده : هروی ۲۴۱ ، سلمی ۲۱۹ ، قشیریه ۲۲ ، خزینه ۱۹۱-۱۹۲)

شجره ششم در بیان سلسله خضرویه

مصادیق دودمان کبیره و مرجع این خاندان کثیره حضرت فواجه خضر اند علیه السلام و این در سنی اوستی اند.
و دیگر مصادیق سلسله حضرت سلطان خضرویه است که از طبقه اولی است، کنیت او ابو طاهر است، از
مشایخ فراسان، بابو تراب خنشی و حاتم اعم صحبت داشته. در حفص را گفتند از این طایفه کرام بزرگتر
دیدید؟ گفتند از احمد خضرویه بزرگتر و بلند همت تر ندیدیم، و نسبت وی در سلوک بحاتم اعم میرسد
توفی رحمه الله سنه اربعین و مائین و قیل اربع و مائین، عمر او دویست و پنج سال، وفات وی هفدهم ماه
جمادی الاول و قبر وی بلخ مشهور است.

حاتم بن عنوان اللهم قدس سره از طبقه اولی است، کنیت او ابو عبد الرحمن، از قدمای مشایخ فراسان
است، اسناد و پیر احمد خضرویه است توفی سنه سبع و مائین، و گویند که وی اعم نبود، ضعیف بجنب او
نشسته بود، بادی از وی صادر شد، وی شرمیده شد، بعد از زمانی ضعیف او را آواز داد، گفت کرم. وی
خدا شد. از آن روز بکبری خود را نمود. در برستان شیخ سعدی شیرازی بنوعی دیگر آورده اند بعبت
وی در سلوک بحفص شقیق بلخی میرسد و وی بحفص ابراهیم ادلم قدس سره.
ابو تراب خنشی از طبقه اولی است، نام وی عسکر بن الحصین است، از مشایخ فراسان است، بکرم و
فتوت و زهد و توکل یگانه روزگار بود، بابو حاتم عمار صبری صحبت داشته و از حاتم اعم اخذ العلم و السلوک
ابو تراب در بادی بود بنهار نشین که باد سموم وزید، ویرا سبخت، یکسال بر پای ماند، پس در سنه خمس و
اربعین و مائین در آن سال که ذوالنون از دنیا رفت وی هم از دنیا گذشت.

نصاح نجاشی از طبقه ثانی است، از اولاد ملوک، از رفیقان ابو حفص است و بابو تراب
صحبت ارادت داشته و اسناد ابو عثمان جری است و وی با قبا رفتی، و باب فرغانی و نوری و سروانی

۱. رجوع کنید به: هروی ۸۲، سلمی ۱۰۳، قشیریه ۲۱، خزینه ۲-۱۴۰، ص ۹۷، ط: ابو حامد،
که اصح میخاید ۳۰ حاتم بن عنوان یا حاتم بن یوسف، یا حاتم بن عنوان بن یوسف، محدث و صوفی و عارف
بزرگ بود، در سنه ۲۳۳ هجری در رباط راس سرزند بالای کوه از قرای ماوراءالنهر از جهان رفت
(رجوع کنید به: سلمی ۹۱، قشیریه ۲۰، خزینه ۲-۱۳۹، رؤة الجنان ۲-۱۱۸) ۴. ابو عبد الله
الرحمن ۵. رجوع کنید به: هروی ۷۶، سلمی ۱۴۶، خزینه ۲-۱۴۷، قشیریه ۲۲، در هروی
عسکر بن محمد بن الحصین است. سمائی گوید که برخی او را عسکر بن جعین و جمعی عسکر بن محمد بن الحصین
نوشته اند و خنشی منسوب به خنشب شوری در ماوراءالنهر که موجب آن شاف است (نصاب ۵۵۶ ب)
[بقیه بر ص ۵۲۶]

و حیرى باطلستان رفتندى . شاه پس از ابوفضل از دنیا برفت سه سبعین و نائین و قیل نكمانية . ویرا نكاتبیت
رد بریحی معاذرازی در فضل غنا بر فقر که یکی کرده و وی آنرا جواب داد .

ابو عثمان حیرى از طبقه ثمانية است نام وی سعید بن اسمعیل المیرى ، اهل وی از وی است ، شاگرد شاه شجاع کرمانى و
اطلاعه از علم سلوک و حقیقت لوی یافته . توفى ماه ربیع الاول سنه ثمان و تسعین و نائین . قبر وی در نیشابور بوده است . گفته
استحاون بالاسر من قلت المعرفة بالاسر .

محمد بن قصار از طبقه اولی است . کنیت وی ابو صالح است ، شیخ و امام اهل ملازمت بوده ، در نیشابور وی طریق
طاعت نشر کرده ، با ابوزراب نخشبى محبت داشته و بعضی از نشا ثخان در زکات و زیاده با سلم بن الحسین و علی نراقابادى . در
سنه احدی و سبعین و نائین برفت از دنیا در نیشابور . قبر وی در حیرا است .

طاهر مقدسى از قریای مشایخ شام است . حضرت ذوالنون رنبلی را دیده بود . نبلی ویرا جبر السام خوانده و از
عرفان ذات وی بسیار اصفا کرده چنانکه یکس ازین طائفه نکرده باشد ، و نسبت استیازه سلوک و علوم طریقت از ابوزراب نخشبى
دارد .

شجره نهم در بیان سلسله شطاریه

غشای شرب شطار و بنای سلسله ابرار حضرت شیخ السیوخ اند . حضرت قدوة الکبری میفرمودند که هر چند که این سلسله
شیرت ندارد اما بعضی از کار او چنان موثر اند که طالب صادق را زود فتح میکند و از حضرت خدای مآراء النری اقتدار دارد
و سلسله او آنست : از حضرت امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب علیه السلام حضرت امام حسین علیه السلام رسیده و از وی بنی
ابی بدین علیه السلام و از وی حضرت امام باقر علیه السلام و از وی امام جعفر صادق علیه السلام و از وی سلطان العارضین خواجه بایزید
صیظامی و از وی شیخ الموطم و المحترم خواجه محمد مغزی و از وی خواجه ابراهیم بن زید غشقی و از وی بابا المظفر و المحترم و از وی خواجه
مولانا شکر طوسی و از وی بابو الحسن فرغانی و از وی شیخ الموطم و المحترم و المکرم خدای مآراء النری و از وی شیخ محمد الشاک

[بقیه فائیه ۵۳] شاه شجاع کرمانی ، کنیت (ابو الفوارس) . رجوع کنید به : صوری ۱۹۵ ، تذکره ۱ - ۲۵۹ ،
سلمی ۱۹۲ ، قیسیه ۲۹ ، خزینه ۲ - ۱۵۸ ، نفحات ۸۵)

ابو عثمان حیرى : رجوع کنید به : شیخ ۲۷۱ ، حمدون بن احمد بن عماره بن زیاد بن رستم القصار ؛

(رجوع کنید به : صوری ۱۰۳ ، خزینه ۲ - ۱۴۰ ، قیسیه ۲۴ ، سلمی ۱۲۳ ، نفحات ۶۰) ۲۵۳ : ندارد
سلم بن الحسین معروف به (ابو الحسن) باروسی . در نفحات الحسین باروسی است . در سلمی سلم بن
حسن باروسی است . کنیت وی ابو طران است . استاد حمدون قصار بود (رجوع کنید به : صوری ۱
سلمی ۱۲۳ ، نفحات ۶۱) ۲۷۰ : رجوع کنید به : صوری ۲۷۰ ، نفحات ۱۲۸ ، سلمی ۲۷۵) [بقیه فائیه ۵۳]

و از وی شیخ خداعلی و از وی شیخ حاجی محمد بن محمد عارف و از وی بانی فخر که اشرف است .

حضرت قدوة العباد میفرمودند که یک سلسله دیگر این خاندان از اولاد بزرگوار حضرت شیخ الشیوخ انتشار یافت
چنانکه شرح وی این است : از حضرت عمر و معروف شیخ الشیوخ شیخ عا در سید و از وی شیخ نجم الدین سید و از وی
به دنیا دالین و از وی شیخ رشید الدین و از وی شیخ عبداللہ شکار و از وی شیخ صسام الدین شکار و این
سلسله از انبای شیخ الشیوخ آباء و اجداداً متعین الی اکاسفل میروند و در حد و شان از النسان اشتہار یافت
و اینسانرا بولایت دیده بودیم ، بہر آن کلی رسیدہ و از مشارب صوفیہ شری کافیہ چسبیدہ .

سبحہ دہم در بیان سلسلہ حسنیہ و حسینیہ کہ بواسطہ سادات میرسد

نقشای جمیع فرقہ صوفیہ و بنای جمیع سلسلہ لایفہ علیہ حضرت علی ابن ابی طالب کرم اللہ وجہہ است بتخصیص سلسلہ سادات و
دو دامن سعادت با نشان شدہ ، و شرح شمعہ ای از بیان ولادت و وفات و سہر فی خوارق و فضائل زکایات وی در لطیفہ
کہ بیان اوصاف خلفای راشدین است خواهد شد انشاء اللہ تعالیٰ خواهد آمد و شرح منصب اولاد و احفاد وی کہ در آخر لطیفہ
بیان سیر نبوی مذکور خواهد شد انشاء اللہ تعالیٰ . اما امیر المؤمنین امام حسین اشرف الشہداء کہ نسبت ارادت و اتحا ذلک
الکلی و حقایق نامتناهی از پدر خود حضرت امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہ است و امام زین العابدین علی الصغر
آخذ العلوم المعارف و الحقایق من ابيه الحسين الشہید ، و امام سید محمد بن الباقر علیہ السلام آخذ معدن علوم الهی و مخزن
حقایق نامتناهی از پدر خود حضرت امام زین العابدین علیہ السلام کردند و تحصیل شرائط سلوک بدو کرده ، امام جعفر صادق نسبت
آخذ علوم معارف و فہوم خوارق از پدر خود حضرت امام محمد باقر است رضی اللہ عنہ ، امام سید موسی کاظم علیہ السلام را تربیت و
پرورش از پدر بزرگوار خود حضرت امام جعفر صادق علیہ السلام است . امام سید علی رضا را تربیت و پرورش از پدر خود
محمد بن الجواد است ، امام حسن مسکری از پدر بزرگوار خود ارشاد و تربیت یافتہ و وی از بہر سید علی الصغیر داد و وی از
بہر سید عبداللہ داد و وی از بہر سید احمد داد و وی از بہر سید محمود بخاری داد و وی از بہر سید محمد بخاری داد و وی از
بہر سید جعفر بخاری داد و وی از بہر سید علی ابی الملوید بخاری داد و وی از بہر سید جلیل اعظم بخاری داد . ایضاً ویرا

[تبعیہ فائزہ ص ۲۶] ۳۵۶ : جبر الشمام ، جبر الشمام سینی دانشمند ملک شمام ۳۵۷ م : امتناع
۳۵۸ در نسخہ اہل چین است : و از وی بخوارق زید غسقی و از وی بابو المنظر مولدنا ترک طوسی
و از وی بابو الحسن الخرقانی الخسقی النوری و از وی بشیخ المنظم و المحتشم و المکرّم خداعلی
ما دراء النری و از وی بشیخ محمد عاشق و از وی بشیخ خداعلی و از وی بشیخ حاجی محمد بن محمد
عارف القاری و از وی بانی فخر کہ اشرف است .

۳۵۹ : "بشیخ نجم الدین ... بشیخ رشید الدین" ندارد ۳۶۰ ع : دینی ۳۶۱ ع : یقینی

خلافت و تربیت و اجازت از حضرت شیخ الاسلام کبیر بہا الحق والدین زکریا و وی از بہر سید کبیر الحق والدین بخاری داد و وی از بہر سید المناظرین و ارشد المرشدین حضرت سید جلال مخدوم جہانیاں بخاری داد .

حضرت قدوۃ الکبریٰ میفرمودند غنای سلسلہ عبادات بخاریہ و مدای نسبت و مقامات عالیہ بسیاری شدہ و آنقدر حقایق و معارف و دقائق و عوارف و خوارق عادات سنہ و طوارق مقامات یقینہ کہ از وی صادر شدہ از جیکس ازین لایفہ در متاخرین ظاہر شدہ است و منظر العجائب و مصدر الخرائب شدہ . ہر گاہ کہ در ملازمت حضرت قدوۃ الکبریٰ ذکر سلسلہ شریف وی و یاد اسم لطیف وی شدی عجیب کیفیت انسانرا نمودار شدی و میگفتند کہ چہ منظر العجائب برودہ اند . ہر چند کہ اکابر دیار و مآثر روزگار از تسامخ مختلفہ و اولیای صنوعہ آنجا ذہول معارف و حقایق کردہ اند نہ مثل مخدوم جہانیاں کہ در رجب مسکون در تحت قبا گردون درویشی نمائند کہ شرف ملازمت وی شرف نشدہ اند و اخذ فوائد نکرده چنانکہ چندی از مشہوران را ذکر کردہ اند کہ حضرت مخدوم جہانیاں را اول نعمت خلافت از آباء و اجداد مسلسل بحضرت علی علیہ و عنوان رسید . ایضاً ویرا تربیت از عم خود سید محمد بخاری ایضاً ویرا از عم خود سید احمد الدین بخاری . ایضاً ویرا تربیت و خلافت از امام عبد اللہ یافعی . ایضاً ویرا از شیخ زبانی قدس سرہ القدی فی الکامضین کتباب الحق والدین ابی سعید زفر بن محمد بن کرمانی شافعی . ایضاً ویرا از شیخ محمد عبید غیشی و او از پدر خود شیخ عبید اللہ و او از پدر خود شیخ فاضل بن غیشی و او از قطب لمن ابوالعین بن جمیل و او از شیخ علی افلج و او از شیخ علی حداد و او از قطب الاقطاب عبد القادر جلی قدس سرہ . ایضاً از شیخ قطب الدین منور و او از شیخ نظام الدین اولیاء . ایضاً اورا از مولانا شمس الدین یحیی اودھی . ایضاً اورا اجازت و تربیت از شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی و او از شیخ نظام الدین اولیاء . ایضاً اورا از شیخ نور الدین علی ابن عبد اللہ طراشی و او از منین تاج شیعہ عبد القادر جلیل . ایضاً اورا از شیخ زکریا الدین علی صہبجی و او از منین تاسعہ الثامن خواجہ اویس قرنی و او از امیر المؤمنین علی کرم اللہ وجہ . ایضاً اورا از محمد الدین ابی الوقت محمود حسینی سمرقندی . ایضاً اورا از قطب العالم شیخ زکریا الدین ابوالفتح بن محمد الدین بن

۱۰ : معاملات بقیہ ۳ : سلسلہ حضرت علی ۴ : ویرا بخاری نوشتند و او فرقہ ارادت از شیخ کبیر
 رشید بہا الحق والدین از عم خود سید محمد بخاری ۵ : واحد الدین بخاری ۶ : زقرن
 ۷ : غیشی ۸ : غم ۹ : " و او از پدر خود شیخ عبید اللہ " ندارد ۱۰ : غم ۱۱ : عبید غیشی
 ۱۲ : غم ۱۳ : " تا شیخ عبد القادر ... علی صہبجی و او از منین " ندارد ۱۴ : غم ۱۵ : شیخ زکریا الدین صہبجی ؟
 ۱۶ : غم ۱۷ : شیخ زکریا الدین علی بن صہبجی ؟ ۱۸ : محمد حسین

بنا دالدین زکریا ملتانی . جبرائیل سلسلہ حضرت مخدوم جہانیاں از دو خانوادہ است یکی از طرف حضرت شیخ
 رکن الدین ، دوم از طرف شیخ فقیر الدین محمود چراغ دہلی ، اگرچہ از ہم خاندان چاشنی یافتہ اند . ^۱ ایضاً اور ^۲ ایضاً
 اجازت فی النوم از شیخ الاسلام محمود تستری . ایضاً اور اخذت و اجازت از شیخ نجم الدین اصفہانی . ایضاً
 اور اخذت و اجازت و تربیت قرأت علم السور و کتب السلوک و اخذ طریقت از قطب المسائخ شیخ
 عبداللہ قسری . ایضاً اور اخذت و اجازت از سلطان عیسی . ایضاً اور اخذت و اجازت فی النوم از شیخ نجم الدین ^۳
 کبری . ایضاً فی النوم والیقظہ از شیخ محمد رشید سلطان ابواسحق " گازرونی " . ایضاً اور اخذت و اجازت
 فی النوم از قطب الاولیاء سید احمد کبیر زغانی . ایضاً اور اخذت و اجازت فی النوم از شیخ الاسلام شیخ نظام الدین
 اولیاء . ایضاً اور اخذت و اجازت تربیت از غوث الحقی خواجہ خضر . ایضاً اور تربیت و اجازت فرقہ السبعہ
 من البنی علی اللہ علیہ وسلم بدو واسطہ . ایضاً حضرت شیخ شرف الدین شہیدی نوشتہ اند کہ حضرت مخدوم جہانیاں خدمت
 و اجازت از صد و چهل و چند اولیای راسخ و مسائخ اہل ارشاد و فرقہ متبعین و سلسلہ حضرت رسالت علیہ السلام یافتہ اند
 و علم شریعت و طریقت و حقیقت و تصوف از انسان گرفتہ اند و این مسائخ کہ مذکور شدہ از ہم اجازت و خلافت
 و ارشاد و تلقین یافتہ اند .

حضرت قدوۃ الیکبری میفرمودند در ملازمت آفرین کہ بحضرت مخدوم جہانیاں در مقام بلوہ اچہ رسیدیم و بمشرف
 اخصاص شرف شدیم اسامی اکابر متحدہ کہ ایستادہ از آنجا خاندہ شدہ بود شمرند و آن ہم نعیم متعددہ و متکثرہ
 این فقیر را ایثار کردند و حاصلات آن ہم دودمان و خاندان ایثار نمودند

نہ چند ان نعمت ایثار کردند کہ آنرا میتوان کردن حسابی

بنات از شکر او برین نیاید کہ گردد سیر از دست سبحانی

و ولادت وی وقت خوب روز پنجشنبہ شب براہ پانزدہم ماہ شعبان خند سبع و سبعمایہ و عمر وی ہفتاد و ہشت سال
 و یکماہ و سبت و شش روز ، وفات وی وقت غروب روز چارشنبہ روز عید الفجی دہم ماہ ذی الحجہ خمس و ثمانین و سبت

۱ م : فقیر بیصال قطب عدن ۲ م : مطری ؛ حاشیہ ۳ : تستری ۴ م : ندارد

۵ م : ضم ۶ م : " شیخ محمد رشید سلطان ابواسحق " گازرونی " ندارد

مقره وی در خط اوچ، مذهب حنفی داشت. چون ولادت وی شد پدر بزرگوار وی بحضرت شیخ چهل خندان رو اوچی رفتند و ایشانرا دیای مبارک انداختند و نصیارت یافتند و بزرگی سپردند در آفاق عالم چنان شود که بزرگی امشب است در صحنه عالم. اسامی چندی از خلفای مخدوم جهانیان: شیخ صدرالدین راجونجاری، سید شرف الدین شهدی، شیخ بابو حاج الدین کهری، سید محمد شیرازی، سید اشرف جهانگیر سمنانی، سید سکندر بن مسعود، سید علل الدین جامع الملقب، سید شرف الدین سامی، مولانا علی داللد، و همچنین که حضرت مخدوم جهانیان را بحضرت شیخ نصیر الدین محمود اودهی بزرگ شرف دارد، آوردن او حاجت نبود.

حضرت توده اکبری میفرمودند این فقیر چون اول مرتبه مکه زارت حضرت مخدوم جهانیان رسید چنانکه دایم حضرت ایشان بود از اخذ مقام بنیاد کردند. چون انتقال وی از محل خود امکان نداشته مستبشر شده فرمودند که برادر امشرف از ما چیزی نصیب دارند، چون شب اول شد در خلوت گاه بموجب اشارت سالانه رفتیم، دیدیم که اعضای سبب حضرت مخدوم جهانیان در حقیقت جای افتاده اند، هر کدامی به تسبیح الهی و تنای نامتناهی بلخات مختلفه مشغول اند اندک آرامش شده، بعد از زمانی بجم آمدند. فرمودند برادر امشرف بشما مبارک باشند. در خلوت دوم چون ملازمت میسر شد جسم مبارک از تجلی بسطی منبسط شد و بجزیه ای مبسم شده که در خلوت خانه پیر شدند و پاره های گوشت از سوراخ در و تشکهای دیوار بیرون آمد. بعد از زمانی بجای خود آمده فرمودند برادر امشرف این هم مبارک باشد. در خلوت سوم چون شرف حضور یافتیم جسم مبارک ایشان چنان لطیف شده و ظرافت گرفته که ذره از فرق تابشای توان مناظره کردن و از پای تا فرق معاینه آن نمودن

چنان صافی شده از پای تا سر که گوی بینه نور است یکسر
ز تاب آفتاب ذات بزرگان شده جسم مبارک او در غشایان
اگر در پا بود یک ذره خاک نمایه سوی سر آن ذره پاک

معاینه این حالت دهشتی روی نمود، و پس گشتم. بعد از زمانی آئینه منور گذارند، روی بجانب غیر کردند

لح ۳: «خندان رو اوچی» ندارد ۴: میان مردم ایراد حاجت نبود ۵: اخذ مقامات

۶: ع: ریشه ۷: م: خیال

و فرمودند سرادرم اشرف این صم مبارک باشد . هفتم رخصت ذکر صبر بحلقه اصحاب و تهنیت یا غفور بر صم امور
عنایت فرمودند و گفتند که میان ما و تو خلعتی ازلی و الهی لم نیرلی اعتاده که واسطه احدی پیدا نیست

میان ما و تو آن اتحاد است که آنرا مویسی اندر بیان نصبت
خیانم با تو با صم ای دل آرام که آن و البتگی در صم و جان نیست

شجره یازدهم در بیان سلسله زاهدیه

غشای دودمان زاهدیه و بنای خاندان عابدیه حضرت شیخ ابوالحسن با زیاده روی است که مقتدا ای عصر و شیوای دهر خود
بود و به فضل تصوف و شمائل توف آراسته ، بحضرت ابوالعباس قصاب محبت داشته و مرجع این اکابر بحضرت سید اهدی
است که آنجا تصحیل مذکور خواهد شد و غشای این خاندان از محمد رویم است .

رویم بن احمد بن زید بن رویم از طبقه ثانی است ، کنیت او ابو محمد است و میر ابو بکر و ابوالحسن و ابوشیبا نیز گویند
نیز رویم همین است که قرآن از نافع روایت کند ، میر انبست از سید اهدی است و یکی از اکابر آن روزگار گفته که مری
از رویم دویست و شصت جنید . از اصحاب جاه بوده و از وی سخنان در تصوف و معارف بسیار اند .

ابو عبد الله الحنفی القمیرازی از طبقه فاضل است ، نام وی محمد بن حنفی اسلفشار القمیشی است ، بشیر ازاده و مادر وی از
نیشابور است ، در وقت خود شیخ الاسلام بود و بسیاری از مشایخ روزگار چنانچه رویم و کفانی و یوسف حسین رازی و اشراقی
و سیر ادیده بود و نسبت وی به رویم میر عبد ، شافعی ذهب اند ، در سنه احدی و شصتین و ثمانمائه برفت از دنیا ، قبل وفات فرقه
متمم الی حد از نماز عید و طریقه احدی و شصتین و ثمانمائه و عروسی عدد و شصت و چهار سال رسیده بود . نسبت سلسله از وی
شیخ حسن با زیاده رسید و از وی بابو اسحق کاذرون و از وی بنو ابی عبد المجید و از وی بنو ابی احمد عبد الکرم و
از وی بنو ابی عبد السلام و از وی بنو ابی محمد بن سمرقندی و از وی بنو ابی شهاب الدین زاهدی و از وی بنو ابی محمد بن زاهدی
و از وی بنو ابی بدر الدین زاهدی رسید .

۱۰ ص ۹۷ : رویم حسن با زیاده روی ؛ ع : ابوالحسن با زیاده روی ؛ ع : ابوالحسن صروی

۱۱ ص ۹۷ ، ط : ابوالحسن ۱۲ ص ۹۷ : رویم کنید ۱۳ ص ۹۷ : همین ۱۴ ص ۹۷ : این قول شیخ الاسلام

عبد الله انصاری است ، در صروی ۲۱۲ ضمیم است : من موی محمد رویم دویست و شصت جنید ؛

و در " ع " ضمیم آمده است : که موی رویم دویست و شصت جنید و از اصحاب جاه بوده اند

۱۵ ص ۹۷ : حنفی ۱۶ ص ۹۷ : اسلفشار القمیشی ؛ ضمیم ۱۷ ص ۹۷ : اسلفشار القمیشی ؛ ع : اسلفشار القمیشی ؛

سلمی : اسلفشار القمیشی ؛ را حنفی بفتح اول و شصتید دوم نسبت است بیک قبیلۀ بزرگ مشهور

(ابن خلکان در ص ۹۷) ۱۸ ص ۹۷ : با زیاده ۱۹ ص ۹۷ : ندارد ۲۰ ص ۹۷ : بدر الدین بدر عالم

تصحیح دوازدهم در بیان سلسله احمدیه

معاد این سلسله حضرت شیخ الاسلام احمد انصاری الجابی قدس الله تعالی روحه، نسبت او ابو نفرا احمد است بن ابی الحسن انصاری الجابی و وی از فرزندان جبرئیل بن عبد الله الجبلی است. قال رضی الله عنه ما جئنی رسول الله صلی الله علیه وسلم منذ اسلمت ولا رانی الا بقسم فی وجهی، و بسیار بلند قامت بود و میل. امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه ویرایست این امت خوانده. حقیقتاً نهائی ویرا چهل و دو فرزند غایت کرده بود و حضرت شیخ ابوسعید الخیر را فرمود بود چهل شایخ او را پیشیده بودند بنشین احمد رسیده چنانکه گوینده، و نسبت شیخ ابوعلی فارمدی با ایشان میرسد. ابوالقاسم کرد از ملوک روزگار بود، صرف فقر و قناعت زد، از جهت شایسته و تشنگ شد، کسی بحضرت شیخ احمد جابی دلائل کردش، ابی آمد و حواله رزق روزمره کی وی بستگی کرده چنانکه شاعری او را قلم کرده

بوالقاسم کرد شد چو بکسیر مظهر
گشتا دیر و کرامت احمد در
کردند حواله کفایتش
هر روز چار دانگی می آید و بپر

حضرت قدوة ابی در اول مرتبه که سبب ذکر تشریف بردند و بخانقاه سید محمد گیسو دراز نزول فرمودند، اقامت آنجا امتداد کشیده، محمودان گجراتی که از ادای شایر روزگار بود در ملازمت حضرت قدوة ابی می آمد و تشریف اتفات معنوی تشریف شد. چون توجه حضرت ایشان بنسبت وی زیاده شد چهار تکبیر باسباب دنیا زده و از هم آلات و اموال برآمده بجهت روزمره خود را تنگدل شده. چون حضرت قدوة ابی مستبشر شدند گفتند چه مقدار روزمره عیال شمارا بکاید چه بطریق رفاهیت بفرغ رسانید که چهار دینار. بلی از جهل و احمی که دره شاهی نام داشت چهار دینارش حواله کردند. فواج ابوالقاسم نقش بنظم آورد و آن اینست:

چو محمود از عیال خویش شد تنگ
غایت کرد پریش فکر ادرار
که هر روز ای برادر فکر افعال
بگیر از سیم دره چار دینار

نسبت اجازت و خدمت وی بحضرت شیخ ابوالقاسم میرسد. آورده اند که بعد از چهارصد سال چنانکه یکی پیدا شود. حجت

۱۰ رجوع کنید بحاشیه ۱۲ و نفعات ۳۴ م: این عبارت نیز دارد: حضرت قدوة ابی میفرمودند که حضرت شیخ احمد جام زنده بین برتبه بزرگ نبودند که شمه ای از او عفاف علیه ایشان تشریح توان آورد م: ابوالقاسم ۳۵ م: ابی الحسن ۳۶ م: جبرئیل ۳۷ م: حقیقتاً ۳۸ م: قبستم ۳۹ م: ابوالقاسم کرد: این واقعه ابوالقاسم کرد در نفعات ۴۰ م: بتفصیل مذکور است. ۴۱ م: کردند کفاف حواله بحجر: این اشعار در نفعات ۴۶ م هم آمده است ۴۷ م: چون ملازمت حضرت قدوة ابی تشریف شد ۴۸ م: غایت پریش فکر ادرار ۴۹ م: هم: ۵۰ م: ذره: ۵۱ م: اما در ۵۲ م: دره شاهی است که ذکرش در بالا گذشت ۵۳ م: هم: ۵۴ م: هم: ۵۵ م: نسبت اجازت... و اهدایت حضرت قدوة ابی کرده " ندارد

خواجه ابوالکاسم میفرمودند که طبق شیخ الاسلام احمد جامی در چارصد سال و صدی زیاده بوده اند . پس باین حساب در اندرون
 حضرت صد طبق حضرت قدوة الکبری افتاد که در سن هفصد و نود و چهار نسبت تتمه دولت و شوکت و اقتدائیت و احدائیت
 حضرت قدوة الکبری بوده . وفات وی در سن ست و نولسین و خمسایه و و دودست وی در سنه اصری و اربعین و اربعایه
 و نسبت سلسله از آنجا سلسله بحضرت سید الطایفه خواهد رسید سر بن نوع که وی تربیت از مشایخ ابوالکاسم خلیفه
 برحق و خلف مستحق حضرت شیخ ابوسعید ابوالخیر است که نام وی فضل الله بن ابی الخیر است اصدان وقت و
 جمال اصل طریقت و مشرف القلوب و در وقت وی همه مشایخ او را مسخر بودند ما پیری در طریقت شیخ ابوالفضل
 سرخسی است ، یگانه روزگار و مقتدای دیار بوده و اکابر آن عصر و آثار آن دهر استفاده بوی میکنند و دو
 رباعی حضرت ایشان در روزگار سیر حدیث رسیده و سر دفاتر شده و یکی جهت محبت بیار که میخوانند و معینند و
 می نویسند و معینند و می نهند ، حقیقی و پیر محبت مکی میدهد و اگر در حالت نزاع خوانند زود کلام رحلت رسد
 یا محبت یابد ، رباعی :

مورا بنجاره ز کاسم صفت زد عنوان ز نجیب کف خود سربفت زد
 یک خال میه بر آن رخاں مطرب زد ابدال ز بیم چنگ در مصحف زد

رباعی دوم آنکه از حضرت ایشان منقول است و از اکابر دیگر هم مسموع است که هر که این رباعی را آورد سازد البته ویرا
 از جداول و نویسند و یا کسی سخن خواهد که سخن بان گردد و در جداولیت یا به گویند ویرا که این رباعی را آورد سازد و آن

این است :
 من بی آودی قرار نتوانم کرد احسان ترا شمار نتوانم کرد
 گر بر تن من زبان شود هر موی یک شکر آوازه هزار نتوانم کرد

در سن اربعین و اربعین چارم ماه شعبان شب جمعه وقت نماز خفتن از دنیا رفت و عمر ایشان هزار ماه رسیده بود .

شیخ ابوالفضل بن الحسن المرعشی قدس الله سره ، نام وی محمد بن الحسن است ، وی مرید ابوالفرس سراج است و

له ضم ۳ : سید طایفه ۳۰ : بیاض ۳۰ م ، ع : انهدام ۳۰ ضم ۳ : بیاض
 ۳ : ابوالفضل بن الفضل بن الحسن المرعشی ؛ رجوع کنید : نفحات ۲۸۴ م ۳ : کعبه

پیر الیاسید الوانیر است . هرگاه شیخ الیاسید را جعفی دست میداد و بر خاک پیر الوان فضل شدند ، آن قبض بسبب تبدیلی یافتی ، و بر سبیل ذوق و وجدان این بیت میخواندندی :

معدن شادی ست این یا منبع جود و کرم عتده ماروی یار و مبدع هر کس حرم^۱
و هر مرد را کرد اعدیه زیارت کعبه شدی میفرمودند که خاک وی را هفت بار طواف کنند ، همچنین کعبه را ، ثواب حج یافتی
ابو نصر سراج و پیر الطادوس الفقراء میگویند ، در فنون علم کامل و بر ریاضات و معاملات شامل ، صاحب کتاب الحکم
است و ویرا تصانیف بسیار است در علم طریقت و حقیقت ، و مسکن وی طوس است و قبرش آنجا است ، و در
ابو محمد قمش است و سری سقطی و سحیح تستری را دیده بود . روزی سخن معارف در مجلس رومی گذشت ، معارف
گویان گرم شد ، شب زستان بود ، در آتشدان آتش می سوخت و روی بآتشدان نهاد . چون بآتشدان آمد
آنجا در آتش خدایر اسجبه کرد ، هیچ آسیب از آتش روی او را نرسید بکرم آسروی یافت و گفت چون بلیرم هر
جنازه که از فرازمین بگذرانند مغفور شود . از آنجا است که جنازه های آن مقام از خاکش بگذرانند .

عبد القدیر بن محمد المعروف بالمرقش قدس الله سره از لحقه راجب است ، کنیت او ابو محمد است ، نیشابوری
بوده ، از محد حصره بنفاد بوده ، یگانه شمشاخ خرق است و از ائمہ انشیان ، از اصحاب ابو حفص حداد
است و ضحید را دیده بود . گفته اند عجایب نموده چه چیز است ، زعقه نیکی ، نکته مرشمش ، حکایات خلدی .
و قمش در نموده در مسجد شونیزیه ، آنجا برفت از دنیا در سنه ثمان و عشرين و ثمانیة میل ثلث عشرین و
عبد القدیر المعروف بالمرقش بحضرت سید الطایفه میر سید ، نسبت ارادت و حلفی لوی دارند .

۱ : کعبه ۲ : رجوع کنید : نفحات ۳ : سپهر ۴ : گویان گویان
۵ : شب زستان ... آتش میسوخت " ندارد ۶ : در "م" چنین است ۱ : بزار این مرد گزرد
مغفور شود ۲ : رجوع کنید : صروی ۳ : سلمی ۴ : خزینه ۵ : ۱۹۳ ، تفسیر ۶ : ۴۴ ،
سمانی ۷ : سمانی در الانساب و ابن الدثیر در اللباب ۸ : ۱۲۱ و خطیب نهدادی
در تاریخ نموده ۹ : ۲۲۱ نام قمش را حعفر نوشته اند .

شجره سیزدهم در بیان سلسله انصاریه

در جمیع این سلسله حضرت خواجه عبداللہ انصاری است ، ابو اسمعیل عبداللہ بن ابی منصور محمدی الانصاری الهمدانی
 قدس اللہ سرہ ، لقب وی شیخ الاسلام است ، از فرزندان مت الانصاری کہ پسر ابوب انصاری است و ابوب
 صاحب وصل رسول اللہ علیہ السلام بود ، در آنوقت کہ مکہ بنیہ حیرت کردند . و مت الانصاری در زمان خلافت امیرالمومنین
 عثمان رضی اللہ عنہ با احفاد بن قیس در فراسان آمدہ و در حرارت ساکن شدہ و ابوبنصور در بلخ بودہ با شریف ہمزبانی
 وقتی زنی گفت یا شریف یا ابوبنصور بگو کہ ما را بزی بکنید . ابوبنصور گفت کہ من سرگز زن نخواهم و آنرا رد کرد .
 شریف گفت آفر زن خواہی کرد و ترا ہمراہی آید . آفر ہمچنان شد . چون بہرات آمدہ است زن خواستہ است
 و من نیز من آمدہ ام . شریف در بلخ بنشیند و گفت کہ ابی منصور ما را ہمراہی ہمراہی آمدہ چنان مہین ، و این کلمہ
 جامع صفات است و وی گفت کہ من در قندز متولد شدہ ام و ہمانجا بزرگ شدہ ام ، ولادت من روز جمہ وقت غروب
 آفتاب اثنانی من الشعبان سنہ ست و تسعین و ثمانیۃ ، و ہم وی گفت کہ من ربیعہ ام کہ در آذان بہار بہرہی روزگار
 آمدہ ام . با نو عالیہ زنی بود با شکوہ در ولایت پوشنگ ، میگوید چون شیخ الاسلام بزمن آمد خضر علیہ السلام بوی گفت
 کہ آن کودک را دیدی کہ در حرکی متولد شدہ ؟ گفت آری . گفت کودک است کہ ہمہ عالم از وی پُر شود و در ہم
 روی زمین کسی از وی نہ باشد . وی ہفتاد ہزار شعری یادداشت از لغزاتی و وی خود شاعر بودہ و نسبت
 تصوف وی بنسب ابوالحسن فرغانی میرسد . وفات وی من احدی و کمانین و اربع مایہ .

ابوالحسن فرغانی نام وی علی بن جعفر است ، یگانہ و غوث روزگار خود بود و قبلہ وقت و انساب شیخ در
 مقصود سیدی انوارین میرسد و نسبت دیگر وی در تصوف بنسب ابوالعباس عقیاب نیز میرسد و نسبت سیدک وی
 را از روحانیہ ابونزیدہ سیدی قدس سرہ است و ولادت وی شب شنبہ روز عاشورہ سنہ خمس و عشرين و اربع مایہ

شیخ ابوالعباس العقیاب اللمی قدس سرہ شیخ آمل و طبرستان بود و مرید محمد بن عبداللہ الطبری و وی مرید
 ابوبکر جبریری صاحب کرامت غلیہ و قبلہ و غوث زمان خود بودہ . وی گفت این بازار ما با فرخ فرغانی افتد . پس

۱۔ رجوع کنید : نعت ۳۳ : م : امل : م : چہ پیری : م : در "م چنین است :-
 چون من بزمن آمدم وی شنید ، گفت ، من پیری . این کلمہ جامع ہجمہ صفات است و وی در
 قندز متولد شدہ و ہمانجا بزرگ شدہ . ولادتش روز جمہ وقت غروب آفتاب اثنانی من الشعبان
 من ست و تسعین و ثمانیۃ و اثنی عشر ربیعہ اند کہ در آذان بہار بہرہی روزگار آمدہ : م : ندارد ؛
 ع : پوشنگ ؛ م : ۹۷ : پوشنگ ، ن : پوشنگ : م : ندارد ؛ رجوع کنید : نعت
 ۲۔ کہ ندارد اصل ؛ ع : این بازارک تا با فر ؛ م : ۳۱ : بازارک تا با فر ؛

از وی بخرقانی افتاد . شیخ الاسلام میگوید که وی در زمان من بود و ایم با شیخ محمود . میگویم که میخواهم که
سه پیر را زیارت بکنم ، شیخ ابوالعباس را بابل و شیخ احمد زعفرانی به بیشاپور و شیخ ابوالعلی سناریا بمحرو .
حسین بن منصور حلاج . وی از طبقه ثانیة است . اشعار گرد عمر و عثمان مکی است و شرح از ابتهای
مانندت در لطیفه شطریات مذکور شد ، صحبت با حضرت نوری و جنید داشته ، ما در من تسع و ثمانیة در روز
ثانیة ذی القعد وصال یافته .

ابو محمد جبریری از طبقه ثانیة است ، نام وی احمد بن محمد بن الحسینی و قیل حسین بن محمد ، از بکار اصحاب
جنید است و پس از جنید بجای جنید ویرانشانند از زیرکی . از علماء و فساخ قوم بود ، صحبت داشته بود
با سهل بن عبد الله تستری . در سال هجیره در فسطاط از تشنگی بمرد در منة اشعی عشره و قیل اربع عشره
و ثمانیة . عمر وی از صد گذشته بود .

شجره چهاردهم در بیان سلسله مشایخ که بحضرت جنید میرسد
اگر چه در طبقه سانی مذکور شد اما درین جا بیان آن اکابر است که بوی نسبت دارند .
ابو حمزه خراسانی از طبقه ثانیة است و از بیشاپور با فساخ عراق صحبت داشت و نسبت وی بحضرت سید الطائفة
میرسد ، از جوانمردان مشایخ ، در منة تسعین و ثمانین سیرت پیش از جنید و نوری و پس از خزاز و ابوالکره

مندی ن
ابوالخیر اتینانی الاقطع از طبقه رابعه است ، نام وی حماد است ، غلامی بود به تینات که وی است به
فرسنگ مهر و گویند که تینات از مصطفی است از ولایت موز ، وی زینبیل با فسی و کس نداند که چونی یافت .

۳ : حریری ۴ : احمد بن حسین بن محمد ؛ ط : احمد بن محمد بن حسین ؛ ر و ج کفید :-
حروی ۱۹۲ ، قشیری ۳۰ ، خزینه ۲ - ۱۸۶ ، شرح توف ۱۰۵ ، سلمی ۲۵۹ ۴۵ م ، ع : بزرگی ویرا ؛
ضم ۳ ، ضم ۳۱ : بزرگی وی ؛ ضم ۹۷ : از بزرگی ، وی . بن لفظی ، فوز از حروی است
و در کتب در هم شیخ منوط شده است . (نگاه کنید به حروی ۲۹۲) ۴۵ م : سهل
در ۳۱۲ قرايط به حجاج قیام نمودند (محل التوارخ و القفص)

۶ : حسین تارخ های و فاقش در حروی هم منقول است ، ولی در سلمی ۲۵۹ و صفه ۲ - ۲۵۲
تارخ و فاقش ۳۱۱ منقول است ۴۵ ر و ج کفید : حروی ۳۹۸ ، سلمی ۳۰۴ ، قشیری ۳۵ ؛
اما تیناتی منسوب است به تینات که وادی است بر کنار بحر شام (بحیره ابلقین) نزدیک مصطفی از بلاد شام
(معجم البلدان ۱ - ۹۱۰) ۳ : تینان ۴۵ م : تینان ۴۵ م : بصیر ؛ ع : بصیر ؛ ضم ۲ ، ضم ۳ ، بصیر ؛

در وقت خود شرف بر احوال خلق بود . در سنه سست و اربعین و ثمانیة سرفت از دنیا . صحبت داشت با
 ابو عبد الله جلد و جنید و غیر ایشان . در تصوف و توکل و معارف سخن وی سندا است . شیخ الاسلام مکی
 من سیزده ابوالخیر شاسم ازین طایفه که صمم موالی بودند ، سادات جان و اقطاب لیسان ، فایده ابوالخیر تنیانی و
 ابوالخیر عسقلانی و ابوالخیر حصی و ابوالخیر ماکلی و ابوالخیر حبشی که پسین ابوالخیر است .
 حمزه بن عبد الله الحسینی ، کنیت او ابوالقاسم است ، اکثر عمر در سفر گذرانده ، از مریدان ابوالخیر تنیانی است .
 مسماؤ الدینوری قدس الله سره از طبقه ثانیة است ، از بزرگان مشایخ عراق است و یگانه روزگار و
 سرآمد دوار خود بوده ، با یحیی جلد دم صحبت داشت و از اقربان جنید و رویم و زری است ، در تسع و تسعین
 و ثمانین سرفت از دنیا .

سمون بن الحرقة الحب اللذاب از طبقه ثانیة است ، امام المحبت ، کنیت او ابوالحسن و نفعه اند ابوالقاسم
 خود را کذاب لقب کرده ، تا معتقدی جواب نگفتی ، یگانه بود در علم محبت ، صمم از آن گفتی ، با سری سقطی و
 محمد بن علی القصاب و ابوالحسن القاسمی صحبت داشته و از مریدان جنید و زری است و پیش از وی رفت از دنیا و یحیی
 ابوالحسن القاسمی از قدمای مشایخ است ، نام وی مصعب بن احمد العبادی ، گرفته در اصل از مراد است ، از
 اقربان جنید و رویم بوده است ، نه تسعین و ثمانین در گذشت از دنیا .

علی بن بنیاد بن الحسن المصوفی از طبقه ثانیة است ، کنیت او ابوالحسن است ، از بزرگان مشایخ و مشایخ
 نیشابور است ، بهره مند بود از صحبت مشایخ و مرزوقی از صحبت ایشان ، از اقربان سید الطائفة است ، آنقدر
 که او از صحبت مشایخ بهره مند بود و دیگری بنزد ، در سنه تسع و تحسین و ثمانیة سرفت از دنیا .

مصعب بن عبد الله التستری از طبقه ثانیة است ، کنیت او ابوالمجد ، از بزرای این قوم و علمای این طایفه ، امام
 روزگار و تقدای اختیار و ابرار و شاگرد ذوالنون مری ، صحبت داشت با خال خود محمد بن سوار که صحبت داشت
 با جنید و پس از جنید رفته در محرم سنه ثلث و ثمانین و ثمانین و ثمانین سنه .

۱۳ م : عسقلانی ؛ ۱۱ عسقلانی مشوب است ؛ عسقلان که یکی از شهرهای شام است برکنار دریا (راصد)
 ۱۴ م : حصی ؛ ۱۱ حصی مشوب است ؛ حصی که شهر است معروف در شام بین دمشق و حلب (راصد) ، ابوالخیر حصی
 بعد از شمس زفات یافت (نجات ۲۴۹) ۱۳ م : حسنی ؛ ابوالخیر ماکلی ؛ نام وی بنیاد بن یعقوب الماکلی است
 از بزرگان مشایخ بوده (نجات ۲۴۶) ۱۴ م : حسینی ؛ ابوالخیر حبشی ؛ مجاور که بود در شهر از جن بن (نجات ۲۱۵)
 ۱۵ م : حمزه بن عبد الله ابوالقاسم العلوی الحسینی ؛ رجوع کنید به مردی ۱۲۱ ، المص ۳۱۲ ۱۳ م : رجوع کنید به مردی ۲۵۵
 خزینة ۲ - ۱۷۲ ، سلمی ۱۹۵ ، قشیر ۲۸ ، درهودی ناشر ممنون بن عبد الله ابوالحسن الخواص است [تقدیر صفحہ ۵۴]

ابو طالب محمد بن علی بن عطیة البخاری الحارثی المکی صاحب قوت القلوب که مجمع اسرار طریقت است قالوا
لم یصنف فی الاسلام مثله فی دقائق الطریقت . در نهاد رفت از دنیا در جادی اند فرست است و نمازین
و تلکامیه و نسبت در تصوف بنسخ عارف ابوالحسن محمد بن ابی عبد الله احمد بن سالم البهیری است و ابوالحسن که
بیدر خود ابو عبد الله احمد بن سالم و انتساب بد روی بسبب بن عبد الله شمری قدس الله ارواحهم .
ابو بکر السبکی الدینوری از قهستان عراق بوده بدینور ، مرد بزرگ بود از قدمای اهل بی جنبید . پیش
از جنبید از دنیا رفت . حفرا سنده از جنبید پرسید ، عمر را جواب داد . چون آن بخواب رفتی آواز
قرآن خواندن از درویش بر آید .

ابو یعقوب الاقطع کاتب الجندی بود و سلمه که مکمل بود .
محمود بن محمود رحمه الله علیه از طبقه ثانیه است ، از قدمای مشایخ نیسا پراست از اهل بی جعفر
و با ابوعثمان حیری صحبت داشته در سن ثلث و اربع و تلکامیه از دنیا رفت .
ابراهم الخواص از طبقه ثانیه است و قبل من الثالث ، کنیت ابراهیم است ، یکانه روزگار در
طریق توکل و تجرید و تفرید بود و کان اوحد المشایخ فی وقته ، اقران جنبید است و نوری را هم دیده
پیش از ایشان رفت در سن احدى و تسعین و مائین .
ابوالعباس بن علی از طبقه ثانیه است ، نام وی احمد بن محمد بن سبیل بن عطاء الدمی نهد ادی است
از علمای مشایخ و از طرفای صوفیان ، و بعد از ابان فصیح است در معانی قرآن ، صاحب تصنیف است
و تفسیر او در زبان اشارت ، که گرد ابراهیم مارستانی است ، از یاران جنبید و ابوسعید خراسانی است .

[بقیه حاشیه ۵۴۷] و در سلمی ، سمون بن عمر یا سمون بن حمزه یا سمون بن عبد الله است ۵۴۷: المحیب

۵۴۷: ع: المحیب ۵۴۷: ع: ابوالحسن ۵۴۷: ۳: ندارد ۵۴۷: رجوع کنید: صری ۲۴۱، سمائی ۴۹۷،

سلمی ۱۹۵؛ سمائی نام او ابراهیم مصعب بن احمد بن مصعب قلعسی نوشته است و نام رخ و فاشش ۵۴۷: ۲ نوشته است،

و قلعسی مشهور است: قلعسی جمع قلعسوه (قلعه فرس) (سمائی ۴۹۷) ۵۴۷: رجوع کنید: صری ۲۴۷،

سلمی ۵۰۱، خزینه ۲۰۱-۲۰۲ ۵۴۷: ۲: سبیل ۵۴۷

۵۴۷: رجوع کنید به نهات ۱۲۱ ۵۴۷: م، ع: لم یصنف ۵۴۷: ۳: ندارد ۵۴۷: رجوع کنید: صری ۲۶۸؛

کسانی که سید کسا با فد یا فروشد یا پوشد (انتساب ۴۹۲) ۵۴۷: در صری چنین است: نسخ الله مسلم گفت

که ابوالخیر عسقلانی گوید که بوکر کسائی دینوری در خواب شدی از صدر او قرآن خواندن می شنیدندی ۵۴۷: ۳: ندارد

سلسله مکمل بود؛ هم ۵۴۷: در اصل مکمل بود؛ هم ۳۱: و سلمه، مکمل بود؛ ولی این صریح منوط شده است [بقیه حاشیه ۵۴۹]

ابوالعباس احمد بن یحیی القسیرازی اسناد شیخ ابوعبدالله الخفیف است، حضرت جنید و دریم و سهیل علیه السلام را دریافته بود.

ابوالحسن بن محمد الحمال از طبقه ثانی است، واسطی^۲ اصل، امام بصری^۳ نشستی و آنجا برفت از دنیا در رمضان سنه ست و شصت و ثمانی^۴.

ابوبکر واسطی^۵، نام وی محمد بن عبد الله موسی است، از قدمای اهل بجنید و نوری است، از علماء و مشایخ این قوم بود و مجلس در اهل تصوف چون وی سخن گفت، بجز و از دنیا برفت در من عشرین و ثمانی^۶، شریف وی آنجا است نیز از و تبرک.

ابوبکر الثانی از طبقه اول است، نام وی محمد بن علی بن جعفر السعیدی الثانی، از اهل بجنید است که مجاورت کرد، صاحبی رفت در سن اثنین و عشرین و ثمانی^۷.

ابوبکر شبلی قدس الله سره، از طبقه اول است، نام وی جعفر بن یونس مرقروی نوشته اند، وی مرقوی است، ببغداد آمده در مجلس خیرینساج توبه کرد و شاکر و جنید و از اهل بجنید است. قال الجنید لا تنظروا الی الشبلی فالبین الی نینظر لوجعکم الی یوسف فانه عین من عیون الله. هتاس و هفت سال مرقوی بود، در سنه اربع و ثمانین و ثمانی^۸ برفت از دنیا در ماه ذی الحجه.

[بقیه حاشیه ص ۵۴۸] این عبارت مأخوذ از مرقوی که در آن چنین آمده است: ابویقوب (قطع کاتب بجنید بود و راسته. فیض الاسلام گفت که وی بکبر بود. ۱. رجوع کنید: مرقوی ۲۸۶، سلمی ۲۸۲، مرقوی: من طبقه الثانی و يقال من طبقه الثالثة ۲. در مرقوی هم همین است، و در "ع": اربین ۳. رجوع کنید: مرقوی ۲۸۶، تذکره ۲-۱۱۸، خزینه ۲-۱۶۷، قسیریه ۳۱، تخریج کوف ۱۰۵، سلمی ۲۸۶؛ مرقوی نام او ابراهیم بن احمد بن اسماعیل الخواری گفته است. ۴. م: فقط "اوحده الشیخ" دارد؛ ط: یطانه شیخ در وقت خویش ۵. رجوع کنید: مرقوی ۲۹۴، سلمی ۲۹۵، قسیریه ۳۱، تخریج کوف ۵-۴۶، رآة النبان ۲-۲۹۱، خزینه ۲-۱۸۵، سلمی ۲: "ویر ازبان فصیح است" این جمله دارد ۶. م: در زمان شاکر؛ سلمی ۳: بارسانی؛ ن: نارسانی؛ ۱. بارسانی منسوب است به بارسان یعنی بیمارستان که شفاخانه را میفکند. ۲. ابوالحسن بن محمد بن الحمال؛ ط: ابوالحسن بن محمد بن حمدان بن سعید الممری. رجوع کنید: مرقوی ۳۱، سلمی ۲۹۱، قسیریه ۳۱، تخریج کوف ۵-۱۰، رآة النبان ۲-۲۹۸، سلمی واسطی منسوب است به واسط و در عراق و خراسان شهرها و قریه های متعدد باین نام موسوم بود (براهند) سلمی ابوبکر واسطی معروف باین الفرغانی، اصل وی از خراسان بود. رجوع کنید: مرقوی ۲۹۲، سلمی ۲۰۲، قسیریه ۲۲، تذکره ۲-۲۰۸، خزینه ۲-۱۸۴. [بقیه بر صفح ۵۵۰]

ابوبکر البصری، نام وی محمد بن ابراهیم، استاد ابوبکر دق و قرانی است، شاگرد زقاق البصر است با جنید و نوری صحبت داشت، توفی فی شهر رمضان سنه خمس و اربعین و ثلثمائیه.

جعفر بن محمد نصیر الخلدی از طبقه خامسه است و کنیت وی ابوبکر است، لکن ادی، و خلد محلی است از نداد، حصیر باف بود، شاگرد جنید و ابراهیم الخوافی است، و با نوری و رویم و سمون و جبریری صحبت کرده، بعد از وفات از دنیا در سنه ثمان و اربعین و ثلثمائیه، قبری بنشیند به نزدیک قبر سقلی و جنید.

ابوالحسن الحمری البصری از طبقه خامسه است، نام وی علی بن ابراهیم البصری، شاگرد سقلی، و ویرا جز او شاگرد نبود جعفر الخزاز، کنیت او ابوبکر است، صاحب الجنید و من فی طبقه و کان السبلی يذكر مناقبه و يقول بفضلہ. توفی فی سنه احدى و اربعین و ثلثمائیه، قبره فی الشراز.

ابوطالب خزاز بن علی، وی از اصحاب جنید است، بیماری الطلاق شکم داشته.

[تبعیه ۵۴۹] علیه روج کشید هروی ۳۹۷، سلمی ۳۷۲، قمی ۲۵۰، تاریخ بغداد ۳-۷۴، سمائی ۷۵، خزینه ۲-۱۸۹، شرح توف ۱۰۰، روج کشید: هروی ۳۷۲، تذکره ۷-۱۱۵، خزینه ۱-۸۶، سلمی ۲۲۷، قمی ۳-۳۲۹، سمائی ۳۲۹، (کلام ۲-۳۱۰)، رآة الحان ۲-۳۱۷، سبکی مکره نین منسوب است بشبه یکی از دیبای اسروشنه بضمه معمره و سکون سین و فتحه را و سکون واو و فتحه نین و نون، که شریعت بزرگ در او در اند (سمائی ۳۲۹)

۱- روج کشید: هروی ۳۹۷، عبدالحی حبیبی از ابن خلکان ۳-۲۴۶، و طبقات الشافیه ۲-۱۱۲، اخذ کرده می نویسد: ابوبکر محمد بن احمد بن محمد بن جعفر کفانی معروف بابن حداد مصری است، فقیه شافعی و عالم و محدث و زاهد و دانشمند عالم له جال و نحو و لغت و سیر جاهلیت بود، در ۳۲۴ هـ قضای مصر داشت، متولد ۲۴ رمضان ۲۶۴ هـ و متوفی شوال ۳۴۵ هـ و بقول سمائی در ۳۴۴ هـ وفات یافت. چون یکی از اصحاب وی آهنگر بود و در این حداد گفتند، و هم می نویسد که با اتفاق کتب رجال نام وی محمد بن احمد است (خاتمه هروی ۳۹۷) ۲- ابوبکر دق: نام وی محمد بن داود الدمشقی است، از نداد که باطل دنیوی بود اما شایع نشست، عمر وی بعد و بیست کشید، در ۳۵۹ هـ وفات یافت (روج کشید: هروی ۴۴۳، خزینه ۲-۲۰۳، سلمی ۴۴۸، قمی ۳۷۲، سمائی ۲۲۷ ب)، در سمائی تاریخ و فائش ۳۴۸ هـ و در سلمی بعد از ۳۳۵ هـ است. ۳- ابوالحسن قرانی شاگرد ابوالحسن صایغ دنیوی است که در ۳۳۵ هـ وفات یافت. حبیبی از ابن خلکان ۳-۸۰، اخذ کرده می نویسد: قرانی منسوب است به قرافه مصر که هنوز قرافه در آنند علیه ابوبکر زقاق مصری یا زقاق مصری صحن پاز قاق کبیر: نام وی احمد بن نصر است از فضاخ مصر، استاد ابوبکر زقاق کهن است (روج کشید: هروی ۳۶۶، سلمی ۲۲۰)، اما زقاق با فقه اول کشید زقاق بسا نزد یا بفرشتد (سمائی ۲۷۶ ب).

[تبعیه ۵۵۱]

۱۰ ابوالقاسم حمیری وی از بهار احباب جنید بود .
 ۱۱ شیخ عبد الله بداینی ، لقب او اوجده الدین ، از فرزندان شیخ ابوعلی دقاق ، صاحب شیخ سدی است ، وفات وی روز
 عاشوره هشتاد و نه سالگی و هفتاد و هشت سالگی بود .
 ۱۲ شیخ ابوعبد الرحمن اسلمی النیشابوری ، نام وی محمد بن حسین بن محمد بن موسی اسلمی ، صاحب تفسیر حقایق و طبقات
 نشاخ از عربی و فارسی و غیر آن از مصنفات بسیار دارد ، مرید شیخ ابوالقاسم نیشابوری و وی مرید نیلوی است و
 خرقه از دست وی پوشید و شیخ ابوسعید ابوالخیر بعد از وفات پیر ابوالفضل بصیرت وی رسیده ، از دست وی خرقه
 پوشیده ، وی مکتوبیه سمعت جدی اباعمر بن النجید اسلمی بقول سمعت ابالقاسم الجنید بن محمد البغدادی یقول القیوف
 هراخلق من نراد علیک بالخلق نراد علیک بالقیوف و احسن ما قبل فی التفسیر الخلق ما قال الشیخ الامام ابوجعل الصلوی
 الخلق هو الاعراف من الاعراف . وفات وی سنه اثنی عشر و اربع مائه .

ابوالقاسم القشیری نام وی عبد البر بن هوازن القشیری ، صاحب رساله و تفسیر لطایف الاسرار و غیر آن و میرا در
 حرفی لطایف بسیار است ، مرید ابوعلی دقاق ، استاد ابوعلی فارسی ، توفی فی ربيع الاول سنه خمس و ستین و اربع مائه .
 شرح سلاسل نشاخ تقدیم و متاخرین و بیان تواریخ علای راسخ کاملین آنچه که بر سبیل اجمال برده الله اعلم و اتمم مذکور
 شد ، اکنون شرح بعضی خلفای برای حضرت مدینه اکبرای کرده میشود .

[بقیه حاشیه صفحه ۵۵۰] ۱۰ ابومحمد جعفر بن محمد بن نصیر المجدلی النخعی : رجوع کنید : حروی ۴۱۹ ، تذکره ۲۱۲-۲۱۳ ،
 خزینه ۲-۲۰۰ ، سلمی ۴۳۴ ، تفسیریه ۳۶ ، مرآة الجنان ۲-۲۴۶ ؛ اما خلدی منسوب است به خلد
 و خلد کافی بزرگ بوده بر کنار دجله مقابل مارشان که در زمانه منصور خلیفه عباسی بنیاد کرده شد و
 بعد از آن محلی بزرگ گردید (مرامد) ۳۷ م : « و بانوری ... صحبت کرده » ندارد
 ۱۱ حروی در باره ابوالحسن حمیری مینویسد : باصل از بصره بود ، ببغداد نشست ، شیخ عراق بود ،
 حنبلی مذهب بود ، ببغداد سرفته روز آدینه در ماه ذی الحجه در سال ۴۴۸ (رجوع کنید : حروی ۴۴۷ ، خزینه ۲-۲۰۵ ،
 تذکره ۲-۲۲۶ ، سلمی ۴۸۹ ، تفسیریه ۳۸ ، اما حمیری شخصی است که حمیر فرشته ، حمیر و حمیر
 پادشاه شتر است ، پس حمیری پادشاه دوز و پادشاه فرشت است (حروی ، حاشیه ۴۴۷) ۱۲ در حروی نامش
 جعفر حداد آمده است و در نفحات جعفر الحداد (رجوع کنید : حروی ۴۱۲ ، نفحات ۲۲۸ ، سلمی ۴۹۹ ، الجمع ۲۲۰) ، کتبت او در
 سلمی و الجمع ابوالحسن است . ۱۳ حکایات درباره ابولباب خزرخ در نفحات ۲۴۸ و حروی ۲۹۲ و ۳۸۲ مذکور است .
 ۱۴ رجوع کنید : نفحات ۲۵۱ م : ۳ : لغاتی ؛ رجوع کنید : نفحات ۲۵۸ ، ۱۵ نسب شیخ عبد الله بداینی
 برین گونه است : عبد الله بن مسعود بن محمد بن علی بن احمد بن عمر بن اسماعیل بن ابی علی الدقاق (نفحات ۲۵۸)
 ۱۶ رجوع کنید : نفحات ۳۱۱ ، حروی ۴۲۸ ، تفسیریه ۱۴۰ ، سمعی ۲۰۲ ، تارخ الخلفاء ۳-۲۴۸ م : بن الجنید
 [بقیه بر صفحه ۵۵۲]

ذکر خلفای حضرت قدوة الابرار

حضرت شیخ بکیر العباسی، وی قدوة اصحاب و عمده اجاب حضرت انبیا است و انتفات صوری و معنوی آنقدر که نسبت وی بود نسبت دیگر اصحاب بنودا حد رتبه وی ازین جا توان دانست که حضرت نورالعین از سبک انتفات کلی بجانب وی مبدول بود و تشنگ برده اند و ارتفاع این بوقتی شده که سفر سلیمان از حضرت بکیر چیزی مشاهده افتاد و آن آنست که حضرت بکیر را چون آوان بهار و شگفتن گلهای گلزار آدمی حذبه قوی دست میداد که در حالت وجد قطع مسافت راه میکردند، و قندک بحال می آمدند و راحت میکردند. یکموقع در وجد و حالتی که حالتی عجیب پیدا شده بود و درین بی شعوری پاره راه رفتند چون بقریه رسیدند بحال آمدند و شربت شیرین و غریبه سبزی سرزدند و بعد از آن در آن مسجد رسیدند و بنیاد هر گنبدی شنیدند و غوغای عجیب نهادند، شخصی که بنظر سوار شده و هیئت معهوده معهوده نموده آمد و شعوری کرده که ایشانرا از آن دریا ساحل شعور آورده. چون چشم باز کردند قطر مبارک بر آن فرسوار و دجال آثار افتاد از غلبه حال که داشتند بدو دست مبارک اشارت کردند که دور باش، بجز در این دست برداشتن وی خود را کلبه های سلیمان دید که بهر طرف که می نهاد و پایش سنگ می خورد و راه بجای نمی برده، آخر تن در داد که در همین دامن کوه باشم، در وقت نماز و دیگر شخصی نمایان شد، دو کلیچ و یک کانه آب میرساند که هفت سال رایت وی میرسد. اتفاقاً حضرت قدوة الابرار اعظم سفر که زاده الله تشریفاً و تکریماً شد، حضرت بکیر را ایمای کردند که درین سفر همراهی باشند گفتند نرحمی سعادت

سعادت منزه آزاد این است که گردد در رکاب پادشاهی
این رتبه همراه گرفتند مخلوق گذشته که حضرت بکیر را بجهت حفظ مقام مانده سیرفتند. چون گذر بسیر حد سلیمان افتاد در دامن کوه نزول شد. قلند رنجگان چند جهت کاه و هیزم در بنشیند و رفت بودند، صورتی مهیب خرم گزید در چشم نشان مسامحه شد، چون نیک نگاه کردند آدمی بود، آمده بوجه حضرت قدوة الابرار رسانیدند، جماعت را فرستادند که او را بیاورید، چون آوردند و استفسار از حالش نمودند ماجرای که بود کشف کرده فرمودند شخصی که دوانان رایتی بنویسد اگر بینی نفیاسی بگفت:

[بقیه غائبه] ۳: انه فاضل کامل قال القنوف هو الحق من زمان... ۴: بالحق ۵: ندارد

۳: الحق ۴: الصلوك ۵: الحق ۶: الاعتراض

۷: كذا في الاصل؛ ۸: سبرن پرنه الدمو؛ ۹: من؛ ۱۰: من؛ ۱۱: سورن؛ ۱۲: من؛ ۱۳: سورن پرنه الدمو

۱۴: م: "تغیب غریب انگیز کرده بر مسجد رسیدند" ندارد ۱۵: کلیچ: نان چرب زوده (اقیله)

۱۶: م: "این رتبه همراه گرفتند" ندارد

شناسد منعم خود گر چه حیوانست

چرا نشاسم ! حضرت کبیر را طلب کردند ، آمدند ، بدین وی منتقل گشتند . او که دید بر خاست و سردر پای حضرت کبیر در آورد . بآن انگار روز زدند . حضرت قدوة الکبری فرمودند که اکنون وقت کرم است عجب که بعد از قمر کردن لطف باید . بعضی رسانیدند که چه جدا باشد که پیش آفتاب خیره چه تابد !

در پیش آفتاب چه نوری دهد سها

فرمودند داروی درد او بدست شما نهاده اند . آخر موجب اشک از جرم او در گذشتند و تلقین شهادت نمودند و بعد از اوست آوردند و موی که در سر او دراز شده بود بدست خود به نخ سنت تراشیدند و فرمودند که چشم بپوش . بعد از طرفه العین خود را بجهان موضع دید ، چون تمام خود آمد سخنان غریب از وی بطور سبوت . الفقه چون حضرت نور العین این حال معاینه کردند ارتفاع آن عیز شد . خدایت شیخ ابوالوفادارند :

چون چشمم جانی را بکبری هست چه نور چشمم که او نور هر عزیر بود

ز روی شان هم را پاک میکنند آخر اگر چه رمل صغیر چنین کبیر بود

و غایت سیزدهم محرم . کمال اتفاقات حضرت قدوة الکبری نسبت حضرت کبیر از نامه جامه که نسبت بدیشان صدور یافته میتوان دانست و عبارت نامه بعینه این است :

عرضه فرزند اعز اکرام شیخ الاسلام و سلالة الکابر شیخ کبر حال عمره در اشراف اوقات رسید و مکنون او مطلع گشت . آن فرزند بهای ایمان و مزینت داین موقوف است و کیفیتی که باز نموده بودند معلوم شد ، درویشان مصباح بر سفر اند و آن فرزند کاغذهای امانت برابر کرده بجهت مدقات بیاورد . این بلاد بفرمان مشایخ چیست قدس الله ارواحهم موقوف بر آن فرزند نموده است . اوقات شریفه خود را بایامات محمود دارند و نام آباد و احباده خود تازه گردانند و هیچ مخلوق نبرد از اند و خلقی را دعوت کنند و بسمن جبال و عوام و دیو مردم اتفاقات نمایند ، غم ایمان خورده کارهای کنند و آنکه مزاحمت مستقیم و تقسم اسمعیل برادر او در باب آن فرزند و خلیفانه آن فرزند نوشته بودند درویشان در محرم

۱- کذا در محرم ۲ ؛ ص ۴۱ ؛ اگر چه رمل صغیر چنین کبیر بود ؛ ص ۹۷ ؛ اگر چه رمل صغیر جبل کبیر بود ؛
 ۲- اگر چه رمل صغیر جبل کبیر بود ؛ رمل معنی رنگ (در اشتباه) ص ۴۱ ؛ ص ۹۷ ؛ ازین جا تا « دیو درم »
 اتفاقات نمایند « ندارد ؛ در محرم ۳ در خانه نوشته است .

و خلیفه و فرزندان آن فرزند خاتمه خوانده اند ، هر عامل و معتمدی که در باب آن فرزند و خلیفه و فرزندان
در افتد بر افتد و ازین جان بی اولاد برود ، گمان آنست که دژ شک این هم بخورد . آن فرزند از بر گزیده گان
اند ، هر که مزاحمت و تشویش نماید به این بهی نیاید . خود اتفاقات بر آن ننمایند ، و اله پیران چشت بکنند و اولاد
و اصفاد آن فرزند را همین حکم است به حکم قولی و الذین آمنوا

و آنچه فرستاده شده است خرج بکنند و هنگام پیخیزی به بن درویش باز نمایند . و خلیفه دیگر خاندان داده شده است
صبح و شام محول دارند و در دعای مسلمانان بجهت باشند و این درویش را به عای ایمان یاد آرند انشاء الله تعالی مقرون
گردد . ماه محرم در حاشیه این کلمات بود و فرزندان و عزیزان و سایر مریدان را دعا خوانند ، برادر اعر
قدوة السالکین مغفرا لاکمیر خواج شمس به عیون دارین محفوظ است . کتبه درویش انزلی .

حضرت شیخ محمد ، وی خلف سرقی خلیفه اصدق را پدر خود راست . حضرت بکر در خورد سالی وی از سروی
رفت بکار و انرا ای آخرت بستند و خلف خود را بحضرت قدوة الکبری سپردند . تعهد و تزویج وی آنچه از تربیت صوری و
معنوی باشد خود کرده اند و در جرعه عنایت خویش پرورده و تزویج ویرا خود تشریف بردند ، از سبک بافتات شکرانی و
واردات اشرفی سرفراز شده بودند و هر امرار و جوهر انوار از بحر قابلیت وی بساحل ظهور سر بر آورده ، تسمیه وی بر در یستم
کرده اند ، جای علی از صوفیه و طایفه ای از سفرگردگان در مقبضه سرور پر آمده نزل فرمودند و الهام رخوارق و اصدار طوارق
بنیاد نهادند و بساط دکان فراز گرفته ، چون حاجتی از زوای اهلای مقبضه معاینه و مشاهده کرامات کردند سر در ربه عقیدت
و اخلاص ایشان آوردند . خدمت در یستم چون این حالات معاینه کردند بحضرت سید عبد الرزاق رفته که متضمن احوال آن
حاجت بود فرستادند از مقام مخالفت وی اعلام نمودند . چون بر یغیون رفته مطلع شدند در طمرویی تلمیذ ببارک نوشتند
که وقت محر فر داجواب رفته معلوم خواهد شد . چون وقت سحر شد در آن حالت و اصحاب بر هم خوردگی شد و غوغا بر آمده
که موجب وی معلوم نمیشد ، کسی را فرستادند که ببینند که موجب غوغا چیست . چون آمد و گفتیش کرد سر حلقه ایشان
است بر هم میزنند و میگویند که های های چه مردم بی غیرت بوده اند که در ولایت ایشان مسافری را میگذرانند که چند روز

۱۰ دژ شک بانفودال و سکون ها یعنی شکست و ریخت (استیغاس) ۱۱ ضم ۱۱ : ماه محرم تا رجب ۱۲

۱۳ ضم ۱۲ : زله رخوارق نمائی بنیاد نهادند ۱۴ طوارق جمع طارقه که فال گو و رمال را گویند (استیغاس)

۱۵ ضم ۲۱ : نه ارد ۱۶ م : با عزت ؛ ضم ۳۰ : غیرت دار ؛ ضم ۴۱ : با غیرت ؛

ضم ۹۵ : بغیرت

بمنزلی بیایید ، از شخصی استفسار کردند . گفت از نیم شب چیزی زیاده نگزشت بود که حاجت قلندر آن کارها کشیده
و سینه‌ها برآورده رسیدند و سر حلقه را گرفتند و غدا سبزه ، پناه با کبر و روحانیه تاثر خود برده ، در حال روحانیه چند
حاضر آمدند و بنیاد اعتذار کردند بر تبه‌ای که عذر ایشان قبول افتاد ، و پیر امان دادند و آن روحانیه گفتند که همین
دم رخت بربندید ، خاکنده می‌بینی همه رخت بر می‌بندند

چه نشیرانند در هر بنشین خوشی که روبرو را مجال بودنی نیست
اگر در بنشین ای تمیزی در آید از آن ضیغم بجز فرسودنی نیست

حضرت شیخ شمس الدین بن زین‌الدین اوده‌ای ، وی قدوه علمی نامدار و زبده فقهی روزگار بود تحصیل علوم
و تکمیل غنوم علیه از مولانا رفیع الدین اوده‌ای کرده اند ، ارادت هم از ایشان دارند . چون التماس سلوک و تحصیل شغل
صعول کردند فرمودند که فرزند آنچه نصیب علوم صوری از من بود بیاورید ، اما علوم صوفیه و تکمیل طایفه علیه و حصول مقامات
و وصول بآوارات بدست سیدی است که بر سبیل مسافرت عنقریب الیام خواهد رسید ، زنها زنها ملازمت و پیرانیت داری که کلید کار تو
بدست وی است . چون چند روز نگزشت حضرت قدوه ابهری از جانب بنهاد آمده بودند و مدتی در روح آباد استراحت کرده
گاه گاهی با محباب خود میفرمودند که بوی دوستی از آوده می‌آید ، تشریف در خط آورده آوردند و بمبصلی فرود آمدند ،
اکابر شهر و مآثر عصر هم بدین حضرت قدوه ابهری آمدند ، بعقب این مردم حضرت شیخ شمس الدین آمدند ، از دور نگاه کردند ،
فرمودند که فرزند شمس الدین ما از برای تو آمده ایم ، بمبردا شماع این سخن آتش در نهاد ایشان افتاد و مصدق تمام سرفرو
آوردند و دریاقتند ، در عین دریافتن حضرت شمس الدین را کیفیتی بدیده آمد و اندکی حرارتی بهم رسید ، کانه آب بود با ایشان
دادند ، بحال آمدند ، بعد از چند روز در خلوت نشاندند ، چون یک ده گذشت واردی قوی شیخ شمس الدین را در یافت .
نخ دم فرمودند زنها از حال شمس الدین غافل نباشی . ساعتی چند گذشت که اضطرابی عجیب و انقلابی غریب بشیخ شمس الدین
روی نمود ، هر چند که حفظ میکردند غیر نشد ، از خلوت سر برین زدند ، خادم بحضرت تمام در خلوت در آورد و در
محکم سبت . چون خلوت تمام شد ابایی خرقه کردند و انواع مقامات مستحیانه بنسبت وی اختیار کردند و فرمودند که اشرف
شمس و شمس اشرف از هم جدا نه اند ، تربیت مریدان و مستفیدان حواله کردند .

حضرت اجل السادات سید عثمان بن خضر از خلفای بهمن و اولیای مصلحین حضرت قدوة الکبری اند ، با شیخان
اسرار محرمانه و انوار مخصوصه نشاء میفرمودند و این سید را که از سلسله سادات گیسو دراز به ولایت اند حضرت
قدوة الکبری و امامانده اند . . .

حضرت قدوة المحدثین و عمدة الفقیهین شیخ سلیمان محدث از خلفای کبری ایشان اند ، استاد ایشان از
محدثین عالی یافته شدند . میفرمودند که در هندوستان محبت کم یافته شد مگر از شیخ سلیمان محدث و کتاب مصلح المصلحین
در این جاگزینانیدند و نسبت حضرت بابائین ازین سلسله در تفصیح حدیث کردند .

حضرت شیخ معروف ، وی قدوة اهل باب و زبده احباب حضرت قدوة الکبری است ، و جامع الفقهاء و
صاحب الشرائع ، بعد از تحصیل علوم غریبه و تکمیل علوم مجتبه و غنای سلوک راه الهی و دایم وصول درگاه ناشناهی
شد . در آن هنگام حضرت ایشان ملازمت حضرت مخدومی بردند و میل شیخ معروف بمشاهده شایخ و مجامع و انج
نواحی میبود ، شبی در واقع نمودنش که کلید فتح باب توکلین خانه سید اشرف نهاده و دواوی در دنیا یاب تو به ارو خانه
مرشد شگرف آماده ، استفسار کردند که ایشان کجا اند ؟ گفت بعد از سرایان چند روز و حیران شده ایم فروز آن
صهای دولت صمدین دیار سایه سعادت و ظل هدایت بر سر تو خواهد آورد ، مدتی نگذشت بود که هدایت ولایت و
صلای هدایت حضرت ایشان بسمع اکابر و اصاغر رسیدن گرفت و منزل قدم مبارک در بلده جوینور شد ، حضرت شیخ
معروف چون بوصول این خبر شرف شدند ، بر سید این نژاد سرور راه نهادند و شرف ملازمت حضرت قدوة الکبری
هم در جوینور آمده یافتند و شرف ارادت شرف شدند ، بعد از اقامت ریاضت شده به و عبادت پسندیده شرف الهی
خود شرف کردند و خلعت نامه عنایت فرمودند ، هم در باره ایشان نیز فرمودند که شرف معروف و معروف اشرف .

از بعضی اجل سادات منقول است که سلطان السلاطین ابراهیم شاه بخاطر کرده که آیا در زمان پیشین چون ضیاء و سبکی بوده اند
در زمان ما که خواهد بود که شرف ملازمت او شرف شویم ، هم در آن شب بواقع نمودنش که درین زمان کسانی هستند که
از جنید و بانیریه کم نخواهند بود ، هم در سخنش که ملازمت در میان جان نسبت و متوجه سبوی زاویه شیخ معروف شدند .

۱ ضمیمه ۳ ، هم ۱۳ : ذکر سید عثمان ندارد ۲ کذا در "ع" و "م" : که از مانده اند !

۳ ضمیمه ۴ ، هم ۱۴ : ذکر سلیمان محدث ندارد ۴ م : محبت استاد ۵ م : دوران

۶ م : بمشاهده ۷ م : برصیده ۸ م : جریان

چون در آمد دید که در خلوت کده محکم معینه اند، چون نیک تردد کرده اند شیخ معروف سر بهیجرا زده . موجب بر آمدن از دار الخلافه
چون چهره حسن الله تعالی عن الکسور همین شده که در قصبه الدمیوه آمده مسکن گرفتند . حضرت قدوة اکبری میفرمودند که موقوف ما
یکی از مکتوبان است م

چنان موقوفی معلوم باشد چدرکتتم خفا مکتوم باشد

بجز عرفان چنین موقوف نبود بجز معروفان مان موقوف نبود

حضرت شیخ رکن الدین و شیخ قیام الدین صاحب از اصحاب کبار و اصحاب نامدار حضرت قدوة اکبری اند و یکی از
اصحاب ثلاثه که صاحب طیر و سیر بودند و ایشان از مردم اترک لاجین اند، در سفر دوم که بجانب ولایت مراجعت
کرده بودند از آنجا همراه شدند و بخدمت سرفراز شدند، آنقدر ارفاق و حمایت که بنسبت وی بود بهر اعیان دیگر کم
دید شد . حضرت قدوة اکبری میفرمودند که از زمان اسد بن سامان که از سلاطین بخراسانیه اند، سلسله جدی مادری ما
تا بنامیرسد، سلطنت عراق و بعضی از واحی آفاق از آن زمان تا بن دودمان است و جدات مادری ما اکثر از اترک
لاجین اند، جدی آخرین ما از اولاد حضرت خواج احمد سیوی اند و از اترک لاجین نیز در سلسله ابراهیمیه بخراسانیه،
صفانیه، سامانیه نسبت مادری شده بود، بسبب این نسبت حضرت شیخ رکن الدین و شیخ قیام الدین صاحب از
اصحاب دیگر محفوض بودند و تعیین مکان بنی پوره یافت و آن لب دریای سرخ که اول بخاطر حضرت قدوة اکبری
گرفته بود که منزل سازند، آخرش بن شیخ رکن الدین و قیام الدین عنایت کردند و حواله نمودند .

حضرت شیخ احمیل الدین حیره باز نیز از اصحاب طیر و سیر اند، که از راهبها شتاده و معاملات جریده
بشرف خلعت شریف شده اند و عنایات عالی محفوض بوده، مقام و منزل شان در مقام بنکافون جای مشخص شد .
حضرت شیخ جمیل الدین سعید باز، وی نیز از اصحاب ثلاثه است که صاحب طیر و سیر بودند و بشرف خلعت صوری
و معنوی سرفراز شدند و با التفات صوری و معنوی محفوض بود . آنقدر ارفاق و عارف که از وی صادر شده از
دیگر اصحاب چندان محدود نیافت، یکبار اتفاقاً در جهاز نشست بودند که احتیاج بعضی اسباب ماکولات شده که جهاز نبود
لذا ک ایجاب کردند، سرخ حال ایشان بل و سیر زده . که از پامی مقصود نشار الیه آورده اند .

۱۰۰ م : مادرین حضرت ۱۰۰ م : باین دودمان حضرت شتاده می آید ۱۰۰ م : مادرین ایشان

۱۰۰ م : ایشان ۱۰۰ م : رشته مادرین بوده است ۱۰۰ م : کذا در اصل، ع و ح ۱۰۰ م : بنی پوره

۱۰۰ م : آنقدر ارفاق و عنایت و حمایت که بنسبت وی بوده با اصحاب دیگر نبود

۱۰۰ م : بنکافون ؛ ع : بنکافونا

حضرت قاضی حجت کراچی و برہین عقلی و نقلی آراستہ بودند و بدلیل و مقدمات پیراستہ در مجلس دانشمندان کراچی غریب و برہین عجیب بحث پیش می بردند ، چون توفیق سلوک رفیق شد سرمد گاہ عالی و روی مبارک گاہ متعالی ، سخاوہ ، چون خلوص عقیدہ و خلوص پیندیدہ وی را روشن شد باسرار حقایق و انوار حقایق سرخراز شدہ و بعد از بجاء آوردن شرائط خلافت شرف ابائی فرقة شرف شدند ، مسکن وی بموضع کربیب روح آباد است خوار یافتہ .

حضرت شیخ عارف مکرانی کہ تجلید علوم شریعت آراستہ و مجلہ معلوم طریقت پیراستہ ، شرف ارادت یافتہ بعد از آن اورا بر یافت شدیدہ و معاملات جریہ اور فرمودند . چون دراتب سلوک طی کردہ و از انوار و اطوار سبعہ بیرون آمد ، شرف ابائی فرقة خلافت شرف شدہ و از هر کدامی کہ از خلفای نامدار و ندای عالی مقدار را آن مقدار خارق عادات و ظهور معاملات صدور یافتہ اگر شمار ای از آنها در کتاب آوریم .

دفتری دیگر باید الما کرد . مع مگر دفتری دیگر الما کنم
چنانکہ شیخ ابوالکلام کہ از خلص اصحاب و خلق ولایت مآب اند . ایشان را ملفوظی جدا گانہ اصحاب وی جمع کردہ اند . آن مقدار حقایق معارف در آن درج کردہ و در عوارف فرج دیکلی از کتاب این طایفہ یافتن زعمی از محال است و تصنیفات دیگر نقل شرح عوارف و لمعان چنان از وی صدور یافت کہ نقلش صحت باشد .

حضرت شیخ ابوالکلام ہروی کہ از خلص اصحاب و ملخص اصحاب حضرت قدوۃ الگیری اند و در بدایت حال امیر زادہ بود از امرای نامدار امیر تجورنگ صاحبقران . در آن هنگام کہ حضرت قدوۃ الگیری مہذبیت حضرت خواجہ بہاء الدین نقشبند زفہ بودند نزول بخانہ امیر علی بیگ شد . چون امیر مذکور از حالت شریفہ السیان تماش شد بکبار بیضا ط مملکت و بیضا ط سلطنت نور دیدہ بشرف خدمت حضرت قدوۃ الگیری تشریف یافت ، از علوم ظاہر سیرہ تمام دانست ، بر یافت شدیدہ و معاملات جریہ اشتغال فرمودند ، زیادہ از دو از دہ

۱۰ بیضا ط : عطار و تہمس و ترتیب (فرانسس)

سال در طریقی سلوک بقدم سر راه سپرده و انواع مکاشفات و واردات از وی سر بر آورده که تشریح او
 نتوان کرده ، چون درین وادیه قابلیت تمام و خفیت نام پیدا کرده اتفاقات کلی به نسبت او راه یافت ، بفرست
 خدمت شرف شده و انواع مکالمات اخلاق و مراسم اشتقاق از وی ظهور یافته ، بالوالکرام ملقب ساختند
 و در سمرقند تسخیر مقام کردند . مریدان بسیار ، مستفیدان بشمار بر وی جمع شدند ، تا مقین طالبان
 و ارشاد مریدان با و اجازت کرده بودند و از عهد این کار نیک بر آمد .

حضرت شیخ صفی الدین اردوبی حنفی که تصانیف علوم ظاهری و باطنی با هر آراسته ، در علوم
 ادبیه و اصول فقهیه دستی تمام داشته اند ، چنانکه این معنی از تصانیف راقیه و توالیف لایق ایشان روشن
 است ، احتیاج ایراد نیست . حضرت قدوة الابرار میفرمودند که در بلاد هند کسی را که نفوذ غریب و شریف
 عجیب پیرایه دیدم وی بوده ، سبب ارادت ایشان این بود که خدمت شیخ صفی نبی در واقع دیدند که
 مردی نورانی و شخصی شکوهانه خود ارشاده ، مولانا استقبال کردند و بتعظیم عظیم آورده نشانند ،
 چون نشستند بدست مبارک ایشان کتابی بود از اصول فقه ، گفتند که میدانم که بسیار اوراق سیاه کرده ای
 اکنون وقت آنست که سیاه را سفید کنی و صفی دل بانوار جاوید روشن نمائی . این سخن بسیار تأثیر
 کرد و کیفیت آورد . گفتند دست ارادت بد این شماره ام عنایت کرده راه سلوک دلالت کنید . گفت حقانی
 چون بنده را خواهد که بامر از قرب خود شناسا گرداند خضر را فرماید ما او را شخصی از اولیاء الله دلالت کند ،
 اکنون شمارا بشمارت میدهم بگردی که از الزار ولایت و آثار هدایت او جان پیراست .

جهان موفت را بادشاه است ز نورش پیر زماهی تاباه است

ضلیلان جهان را دشمن است دانش روشن روانش دلپذیر است

ظهور آن سعادت نزدیک شد که همدین ایام مقصد شریف اقدم خواهد آورد ، زینهار زینهار ملازمت میرا
 غنیمت شوی و از عهد فرموده درگذری .

صنف اولیاء ذاتش فرید است صاحب رحمت آن روی وحید است

چو گنجی دارد او در سینه سینه در گنجینه را سید کلید است

بعد از چند روز تشریف اقامت تمام قصبه ردولی شد و نزول مسجد جامع فرمودند . بموجب فرموده در واقع سیرت مجاز حضرت قدوة الگبری آمدند ، بجز در نظر افتادن فرمودند که برادر هم صفا آوردید ، بیایید در یابیم . چون دریافتند باب تمام نشستند ، فرمودند آری که حقیقی کسی را نمیخواهد که تقرب خود سر فراز سازد او را بجای از دوشان خود بنماید ، حضرت ابوالکلام علیه السلام را فرمایید تا دلالت کند او را روی . با شماع این سخن حضرت شیخ معنی را صفای عقیده و صفوت خلوصیت از یکی ده شده و در همان وقت ارادت آوردند ، خادم را فرمودند که نبات بیارد ما برادر هم صفا را شربت و در از سلوک بچشم خادم هر چند تردد کردن نیافت و بعضی رسانید که نبات معدوم است ، باز خود قیام کردند ، جایی که نبات شکسته بودند یک پیرکار را نبات حبیه جدا افتاده بود ، آورده بدست مبارک خود در دهان ایشان انداختند و دعای کردند که حصول نورالانوار مبارک باشد و از حقیقی خواسته ام که از اولاد و احفاد تو علوم نرود ، پاس خاطر او را چهل روز اقامت کردند تا ایشان را از معین میسر آمد و سخنانی که از معاد سلوک و نبات در کار بودند یک یک تلقین کردند و از لوازم راد هر چه بود آگاهانیدند و اباس فرقه اجازت و خلعت ساختند و اجازت اباس فرقه با ایشان عنایت کردند . چون حضرت قدوة الگبری تشریف باندرون بردند خدمت شیخ اسماعیل که چهل روزه بودند بیای مبارک ایشان انداختند ، فرمودند که او هم مرید است .

حضرت شیخ سماء الدین ردولی که بکلیه علوم صوری و معنوی محلی بودند و بکلیه طریقت سنن و معنوی نزدیکی از خلفای ولایت تائب و اصحاب اخلاص حضرت ایشان اند در اول مرتبه که از این راه حضرت قدوة الگبری گذشته میرفتند حضرت شیخ سماء الدین همراه شدند ، در روح آباد انواع ریاضات و معاملات بنویسید و آمدند ، نزدیک چار سال قطع از راه سلوک و آثار راه کردند و در خطی از او رسیده او را وقف افتاده بود که بحد بلوغ از آنجا بر آوردند . حضرت قدوة الگبری تقریباً سیفرمودند که در خطی از او رسیده از باران ما دو کس را وقف افتاده بود یکی شیخ ابوالکلام را که اصنام تمام در حق او عذول شد تا از آن ورطه بر آمدند ، دوم شیخ سماء الدین را از محنت بسیار و کمفت بیستار از آن ورطه بر آوردند

س ۷ ، ص ۹۷ : وحدتان س ۷ ع : رویش ؛ ص ۳۰ ، ص ۳۱ : این اشعار ندارد

س ۷ پیر کمال بمعنی آتشپاره یا پاره نشسته یا پاره چیزی درختنده (استیناس)

اباس خرقه خلافت و اجازت نامه ایشان را به روح آباد می‌رساند و از آنجا بر دلی ایشان اجازه می‌تین شده . حضرت شیخ نماز را یکی از درویشان مقبیه فی الجمله اندک نزاعی بود بهر مقام ، بنا برین از آنجا بحضرت قدوة البری عمره داشت کردند چون بمغون عمره داشت مطلع شدند فرمودند که از حقیقتی خواسته ایم که هر که به کلیت خدمت این فقیر در افتد بر افتد

هر آنچه از خدا خواستم زین قیاس خدا داد و بر داده کردم سپاس

و این مغون را نظیر آن عمره نوشته روان ساختند ، چند روزی بر آمده که از عهده او مسند عالی مبدعای دوشان بر آمدند در بیاف چند روز از دست او کار بر آمد و مدعی بقصر دوی در آمد .

حضرت شیخ خیر الدین سدهموی که با انواع فضائل و شمائل آراسته بوده اند و قدوة علمای محول و جامع فروع و اهل بوده اند بخطه آورده و اصول بحضرت قدوة البری واقع شده و موجب عقیدت ایشان آن بود که چند مسند در علم اصول و فقه متشکل شده بود که حل ویرایش و جمع امکان نداشته ، هر چند که بعضی روزگار و ملجای نامدار رجوع کردند عهده ایشان متحمل نشد بتخصیص که بمولانا عظیم الدین جاشی که درین باب چند روز بجهت گیر گفت و گوی بود شغای ایشان نمیشد که ایشان را بنجایت مقدمات و آداب بحث مستحضر بوده . چون در خطه آورده بنجایاقه حضرت شمس الدین اودهی حضرت قدوة البری نزول فرمودند و شرف انتهای ایشان را درین جا میسر آمد لی استفسار حضرت قدوة البری شیخ خیر الدین را بشیرین می‌گفتند ، بنوعی ادای آن مسائل فرمودند که تسکین خاطر حضرت شیخ خیر الدین شد و عقیده کلی نسبت حضرت بر آوردند روز دوم آمدند و بشرف ارادت شرف شدند و طریق خدمت پیش کردند ، مدت چهار سال در طریق ریاضات شتیده و معاملات جدید کوشیده ، چون قابلیت اباس خرقه پیدا کردند بشرف اجازت و خلافت شرف شدند . روز یکم شیخ خیر الدین خلافت گرفتند دوازده کس از اموالی سدهان خطه آورده بشرف ارادت شرف شده اند ، یکی از ایشان شیخ سدها دوم قاضی سدها .

ترتیب ایشان بجهت حضرت شمس الدین کرده اند و عظیم قاضی سدها بود اینکه روزی شیخ خیر الدین و هفتو میساختند در آشنای و هفتو حالتی اشرف و کیفیتی شگرف ایشان را روی داده ، همچنان و هفتو میگردید و هر چند که خادم

آب سپرخت و صوبای نام نمی رسیده، آب بسیار ریخته شد. شخصی بر سبیل انکار گفت که اسراف از حد گذشت در آب و غیره. این مناسبت مبارک حضرت قدوة الکبریٰ رسید فرمودند که حاجی که فرزند خیرالدین دارد درین حالت اگر آب دریای کوئین و گوهر بخورد این بر و ریزند اسراف نبود.

چو صوفی را بگیرد حالت عشق اگر ریزد جهان اسراف نبود

فاضل محمد سدهواری که هفتون علوم غریبه و سیون معلوم عجیبه پیرایه بودند، حضور در علوم اصول مسافر^۱ آمده بودند، از خلفای متقین و اصحاب مخلص حضرت الشیخ اند، سبب ارادت وی آن بود که در آن وقت که از جانب رسیدن کویراره^۲ و مستفیدان کهنه روزه روان شدند نزول در قصبه سدهواری افتاد، مردم اهالی و اکابر قصبه همراه حضرت شیخ خیرالدین استقبال کردند و فاضل محمد نیز بخشی از اصحاب و اصحاب خویش پیشوا آمده حضرت قدوة الکبریٰ را دریا قند. حضرت قدوة الکبریٰ که از تلقین استفسار کردند که فاضل را علم این طایفه از کیست و از کدام خانواده است. فاضل گفتند از خودم، فرمودند خوشتر و بهتر. حضرت قدوة الکبریٰ فرمودند منزه را چون حق تعالی میخواند که تشریف اخلاص مخصوص سازد تو فیض میدهد که بیای صاحب دولتی سر در آرد یا صاحب نعمتی را بر سر وی برساند و این بیت را انشاء کردند:

کس کو را سعادت پیش آید در رخ از وی نباشد هیچ نعمت

اگر توفیق باشد چنان نشو بوسه او رکاب اصل ضمنت

اگر مقصود باشد بر سر او صفا از غیب آرد کل دولت

حضرت قدوة الکبریٰ را بمنزل خود کشید و یک بازوی محمد خود گرفته و بازوی دوم شیخ خیرالدین را بجانب برده اند، و طایف خدمت و ضیافت از حد تجاوز بجائی آوردند مجرب^۳ ای که هیچ بمنزور نشدند. سحری در سعادت بروی باز شد، فاضل را باز طلب فرمودند و بشرف ارادت شرف ساختند و از ایشان سخن و امرا و سلوک راه از بدایت تا نهایت نسبت او در رخ ندانستند، امرای و ملازمت اختیار کردند. چون رفت اصحاب صوبی قصبه جالشی^۴ شدند که اکابر و اصحاب قصبه هم تشریف ملازمت و ارادت شرف شدند

۱ کذا فی الاصل ؛ ع : کویراره ؛ غم ۳، غم ۳۱ : کویراد ؛ غم ۹۷ : کویراده

۲ کذا فی الاصل ؛ ع ، غم ۱، غم ۳۱ : کوره ؛ غم ۹۷ : کنوره ؛ ع ۲ : ندارد

حواله شیخ خیرالدین کردند. قاضی مذکور همراه محفله قصبه جانشین پیاده آمدند، درین جا موتی برپا داشت و معاملات معمولیه مستعمل بودند چنانکه قابل التفات صوری و معنوی شدند و حقیقت اظهار اسرار معدوظی عموماً ساختند، ملبوس بلباس خلعت و اجازت ساختند.

قاضی البرجند عرف حسین متقن سدهوری نیز از خلقای کبرای حضرت قدوة الیکبری اند. چون حضرت قدوة الیکبری تشریف از قصبه سدهور به جانشین بردند قاضی میران خود را از خود و نزدیک آوردند و تبرک ارادت تشریف ساختند. شیخ ابوالخضر که مکتوبی که از علمای شهابیه روزگار و پیشوایان بنجای دیار بودند، از خلقای محضوس حضرت ایشان اند چون نسبت ایشان التفات و عنایت زیاده از یاران دیگر بود چند روز بیاس خاطر انصیان در مسجد جامع مکتوب نزول فرمودند تا در یافتن مضامین شمار و مبالغه آثار قاضی ابوالخضر حضرت قدوة الیکبری هم درین جا بودند. چون قصبه در مدح حضرت قدوة الیکبری گفته بودند گزرا نند، بسیار قبول افتاده. فرمودند که زمانه فتم سخن نشنا کرده. ایشان تعلیم های بسیار کردند. حضرت خیرالدین سدهوری همراه بودند. بعضی نقاب که نسبت حضرت قدوة الیکبری نوشته بودند حضرت قاضی مظهر اصفهانی دادند. حضرت قدوة الیکبری فرمودند که حاجت املا نیست که سر درو نشان و بی خوشنانه است و آن مظهر اصفهانی و التفات که نسبت شیخ ابوالخضر مکتوبی مذکور داشته اند نسبت دیگران کم بوده و آن بی سادگی ازلی و مساعدت لم نیری نشود که کسی موافق التفات در و نشان و مرفیع اشارات خوب گیشان گردد.

ز التفات عزیزان کمی بردم. که همچو یوسف از بخت بهره مند بود
صفای صدق و نیاز ای عزیز حاصل کن که التفات عزیزان سودمند بود
علامه الهدی مولانا علام الدین جانشینی که علامه روزگار و فقیه دیار بوده، از خلقای کبرای و اصحاب بنجای حضرت قدوة الیکبری اند و سبب دریافت کسوف آخرین دولت آن بود که در آن هنگام که در مقام جانشین اول مادر ایات حقاری علی و خدمات غربابی والای نزول فرمودند اصحاب بزرگ جسر استخال میکردند چنانکه غوغای ذکر طایبان و شعب و شور و آفران بگوشش همگی میرسیده. شبی مولانا علام الدین بخانه خویش گفته بودند که این مردم غوغای از

ل م : خوشنانه ح : بیار م : صدق نیاز ه ه : عزیزان

کجا فرود آمده اند ، و مولانا را صفت مسند از علوم مشکلی شده بود و سالهای پیشیا و بود که از علمای نواحی استفسار آنها میکردند . چون عقود آنها اخلال نپذیرفت میخواستند که شباهت تشریف ببرند و از موالی و اهالی شباهت اخلال حاصل کنند ، بنابراین به نیت زیارت قبور اکابر آمدند که شب زیارت و لطافت در قدم نور کرده سخن سفر بجانب شباهت میکنند قضا را حضرت قدوة اکبری هم برای زیارت قبور در شب برآمدند که در مقبره منوره شیخ بدرالدین بهکم اتفاق یافتند ، مولانا از اصحاب استفسار کردند که ایشان چه کسی اند ؟ حضرت ایشان فرمودند که اصحاب نیست که ما مردم غوغائی را مولانا متنبه شدند و منفصل . سر در قدم آوردند و بنیاد عذر گرفتند . فرمودند اینها سهل است ، امثال این بسیار با تشبیه ایم . بده بعد دیگر با اتفاق زیارت اکابر کردن رفتند . حضرت قدوة اکبری بطریق تشریف اخلال آن مسائل بنیاد کردند و بیان فصیح و زبان مرتج چنان بتقریر در آوردند که در دل مولانا نقش نگین شد و نسبت شهادت این مقالات مولانا را عقیده از یکی حد شد ، باز در عدد محذرت در آمدند و طریق اعتدال نبوی سپردند که از دل حضرت قدوة اکبری آن شکوه بدر بردند . صاحب مولانا بخشی از اکابر روزگار بعد ازت در ارادت حضرت ایشان آمدند و فرزندان خود را در ارادت آوردند ، خود نیز ارادت و خدمت شرف شدند و اهالی قصبه از خود و بزرگ را تحریک کردند با ارادت حضرت ایشان و هم در مجمع این سخن و سرگزشت آغاز کردند که امروز سه سال میشود که ما و اکابر قصبه بحضرت شیخ سلیمان ردولی رفته بودیم ، اهل این قصبه هم با حضرت ارادت می آوردند که حضرت شیخ سلیمان بنیاد کردند ، بعد از این خود را تصدیق بآمدن این چانه هدیه که آن مردم حواله بسیدی شده اند که سیاح زمین ولایت و شباهت در بای هدایت است ، هم درین روزهای ظلمت های سعادت برین دیار خواهد انداخت ، بعد از این نصیب ارادت و استفاده نمایان با و تفویض شد ، وی محافظ حال و حامل اشغال شما خواهد شد ، ازین ملاحظه خود را رنج مدارید که بچند چیز از ما وی زیادت است یکی عبادت و حفظ قرآن با قرائت سبزه ، مصداق قول آن عزیز اکنون بظهور پوست حضرت قدوة اکبری درین جا آمدند که موجب سرغرازی دولتمندی این نواحی و دیار شد و مدتی مدید در قصبه باقی ماند

۱- کنز انی الاصل ؛ ضم ۳ ، ضم ۳ ، ۴ : قدر الدین ؛ ضم ۹۷ : قدوة الدین ۲۰ م : نشست

بشاهده این مقالات سعادت مولانا را ... ؛ ضم ۳ : بشاهده این مقالات مولانا را ...

۳۰ م : صاحبش ۲۰ " اهل این قصبه ... بنیاد کردند " : "م" این عبارت نیست و

بجای این چنین است : ایشان بنیاد کردند

حضرت شام سکونت گرفتند . چون وقت از حال آمد . شیخ کمال مقام سپردند و در این آنجای را بحواله وی کردند . او جامع ریاضات شدیده و صاحب معاملات چیده بود و چند سال کلفت سفر و محنت حفر کشیده بود که قابل الباس خرقه و ارادت و اجازت شد . و متذکره حضرت قدوة البری روانه شدند بجانب روح آباد که سفر بستند ، شیخ کمال نیابت مقام موقوفین کردند ، اما قی چند با اهاب و ارباب خود در قصبه بسر میبردند . اتفاقاً دعوتی پیش آمد ، ویرا که تکلیف بعضی اسباب طبعی با حالی قصبه کرده بودند وقت معهود گذشت آن بهم نرسید ، موجب اذعان شد و بنصف درآمد که سوخته باد . آنکسانکه بوعده وفا نکردند بمجر داین سخن از زبان برآمد در قصبه آتش گرفت که تمامی قصبه سوخته شد و چهار هزار گن تنه کره درآمد سوخته شدند . شیخ کمال را چون این امر موجب شرمندگی شد در راه روح آباد رو نهادند . بطرفه العین حضرت قدوة البری رسیدند ، از دور که نظر مبارک بر شیخ کمال افتاد و در اعراف در آمدند که ای خاکسار فرزندان مرا در آتش زدی و خان و مان ایشان را بر باد دادی ! پای بس میسر نشد ، در عقب خانقاه که در وحدت آباد بود افتاد می ماند ، بعد از مدت بسیار یوسف حضرت نورالعین را پاکی کرد صاف ، طشت خاکستر بر از حرا از خاکر کرده بر سر گرفت ، حضرت قدوة البری آوردند و درخواست گناه کردند . فرمودند چون بطریق درویشان عذر سخن پریشان خواستی ایمانت سلب است رود اما تو سرگردان شوی و اولاد و احفاد تو سرگردان نشوند .

جناب سیادت مآب سعید عبد الوهاب از خلفای طلس و اهاب فحش بودند و خدمت های شائسته و ملازمت های بالئسته بجای آوردند ، در خدمت کردن تفرقه نکردند . روزی شخصی بجانب دهل بر بر شیخ عبد الکرم دهلوی فرستادند و در راه مخاطره بود ، پیش نظر نیامورده و در راه سپرده . چون جواب آورد پای وی بسیار افتاد شد و آبد افتاد ، کفش مبارک خود را بوی عنایت کردند ، او کفش را مانع تحصیلت و اضرد و مت کرده تبارک نهاد تا چهل روز بر سر خود کرده میگشت . حق تعالی از آن مدت که کفش بکفش افتاد نجات او را نصیب و آسودگی بسیار پیدا کرد .

۱ در "م" بعد از این جد این جد نیز هست که مربوط نیست : بعد از این اکابر و اصاغر هم این حضرت سرفراز شدند ۲ ع : پای نژاد ؛ پانصد یعنی پیاپی ، وسیط (استقامت) ۳ ع : سر از حکم بیرون گرفته ۴ ع : سر

حضرت شیخ راجا که کسوت زهد و تقوی آراسته و لباس ورع پیرایه از خلفای خاص و اصحاب با اخلاص حضرت قدوة اکبری اند، موقع انظار و واردات الهی و موقع اسرار و الهامات نامناهی بودند، خدمت بسیار و مدد و خدمت بشمار بجای آوردند اما نهایت سادگی داشتند. در ابتدای حال شیخ راجا را از شرع و تقوی کرده بودند که زنا و همراه بی نازی و طاعت نکنی. روزی حضرت قدوة اکبری بملازمت ابراهیم مجذوب که از معبد بان الهی و معبودان نامناهی بود و نهایت نفس کرم و نزاج آزرده داشت، در خطه آورده مسکن بودش، ظاهر بنماز اشتغال نداشت. ایشان رفته بودند و نشسته بودند منتظر این دولت که گاهی وی التفات بکند یا چیزی بر سبیل تبرک بدهد. اتفاقاً ابراهیم را پاره خوردنی از جای آوردند، بخوردن آن مشغول شده. به از زمانی نسبت ایشان گفت: بیا اسراف جنانگیر بخور. با رزوی تمام و عقیده تمام پیش آمدند و با طعمه اشتغال نمودند. زمانی نیک بهم میل طعام کردند، چون اندک ماند شیخ ابراهیم فرمودند خادم خود را هم طلب، شیخ راجا همراه بود، طلبیدند، نیامد و گفت: همراه تارک مملوۀ چیزی نخواهم خورد. شیخ ابراهیم بمحرم و استماع در اراض آمدند و تکیه برداشتند که بر سرش بنزنند. حضرت قدوة اکبری در میان آمدند و اعتذار بسیار نمودند. آخر فرمودند که موقع قهر من حالا چیزی باید. حضرت ایشان سواره نمودند که بسیار غلبه و عالی، بر سرک دیوای بر آورده بودند. آن تکیه بر سواره زدند. درهم افتاد و از هم ریخته شد. گویانه بر آورده بودند. چون از هم جدا شدند فرمودند که راجا این چه میخوری بود که کردی که با و طعام نخوری و این چه سخن بود که گفتی؟ شیخ راجا گفتند: عجب مردمان اند، بزبان هندی گفت: "بی پر که آینه آینه و سون کینه" | تبسمی کردند و گفتند که آری عقیده غالب تا این مرتبه باید که مسوخ داشته باشد اما محل باید شناخت

بجای خود سخن چون مستقیم است ولی شنونده را تمیز باید
که در روی واحدی در هر مکانی بنسبت هر کسی یک چیز باید

۱۰ م : کثرت ۱۰ م : از دم ۱۰ م : گاه گاهی ۱۰ م : زبانی ۱۰ م : ندارد
۱۰ م : ندارد ۱۰ م : سرکه واری ۱۰ م : خم ۹۷ : این جد نیز دارد : که خود
آن هم گویند و این هم گویند ۱۰ م : خم ۹۷ : فخره هندی ندارد : خم ۱۰ م : خم ۱۰ م : لیپو...
منی فخره هندی این است که : خود آن هم گویند و این هم گویند ۱۰ م : محال ۱۰ م : خم ۱۰ م :
خم ۱۰ م : خم ۹۷ : این اشتباه ندارد

جشنید بگ از اداری از بکلیه بود . چون گذر رایت فخرای علای و اعلیای قلندران والای به یاغستان افتاد ،
 توب توب ترکان ساده و جوق جوق از زبان بعدی آگاه و سعادت ارادت حاصل کردند و اسبان بسیار و گوسفندان^۱
 بشمار نذر آوردند . چون اصحاب سوار شدند کثرتی عجیب و هجری غریب شد ، در آن هنگام امیر تیمور بگ صاحبقران در
 سمعند بودند . بسبع انیشان رسانیدند که شاهزادان ارسامانین و امیرزاده از ملک سمنان در ایام آمده و
 یراغ بسیار جمع کرده نزدیک پنج شش هزار از بگ و بر بگ و خفجاق و بدچین و قوچین بهم آمده آهنگ خبگ کلی^۲
 دارند . امیر تیمور صاحبقران تفکیش کرده که چه کس باشد که چنین ازدحام بر آورده ، باز نمودند وی از سعادت
 سمنان و سامانیه است ، اما وی داعیه سلوک دارد و ترک و بجز بد گرفته ، معلوم نیست که بچه نوع در آن جنس مردم
 افتاده ، باز نمودند سراجی میفرستند که مردم اعتقاد آورده و مردان پدر وجد از طرف مادری که حضرت خواجه احمد سیری باند
 آمدند ، ویرا در آن نواحی بردند و بعضی اسباب و دراکب نذر آوردند که موجب چنین غوغای شد . آخر الامر صاحبقران^۳
 خود فرمودند که من آن سیدزادان را دیده ام و تکلیف این منی کرده ، وی قبول نکرد و او را اهل دین داعیه نیست .
 خوشید بگ را حکم شد که بعد از آن سیدزادان با بعضی از نذورات برود ، آمد و ایای آن منی کردن . این صورت بسیار
 نامناسب نموده ، در همان روز کوچیده سر سراج قندز نهادند ، آن هم اسباب و اموال و دراکب شاد فزاد شد . جشنید بگ
 از آن حاجت بود ، از هم جدا شدند ، توفیق سلوک رفیق شده ، نصیب خدفت و اجازت شده . حضرت انیشان ویرا
 پدر خود کردند که بولدیت خود رفته مقتدای انبای جنس خود باشد . چون حضرت انیشانرا از خانواده مبتکر حضرت خواجه احمد سیری
 نصیب بوده همان روش آن مردم را اسارت کرده اند و شهرت به سیویان دارند .

امام اوزگار و حمام دیار قاضی شهاب الدین دولت آبادی که مقتدای علمای فنون و پیرویای بنیای فروع و اهل است
 از خلفای ولایت پناه و هدایت دستگاه حضرت انیشانند . در آن حین که از زبان مبارک حضرت مودعه ابکری در
 ملبه جوینور حسن الله عن الکسور بحاجتی شگرف و کیفیتی شگرف المناس کلیم عبدالعبدی بر آمد و حاجت از علماء
 بتوصیه بهم بر آمده بودند ، از حضرت قاضی مدنی تسلیت و ملازمتی بآسیت شد و العباس خرفه و بختاب ملک العلماء

۱ توب بمعنی کثرت (فرانسس) ۲ م : بفرق ۳ م : ایراغ ؛ اما ایراغ

یا ایراق بمعنی زین و تکتو و سلج ۴ م : قبحاق ۵ م : ایادی

۶ م : بنظر بر آورده ۷ م : شهرت انیشان

مخاطب کردند . وی مصنف خلفای ولایت مآب و بهترین نمای اصحاب اند ، جامع بوده میان علوم ظاهری و باطنی ، صاحب معاملات یقینی و جامع واردات دینی شده بود ، تشریح بسیار داشت ، ریاضات شدید و مشاهدات جدیده کشید که اشرف خلعت و اجازت یافتند .

حضرت شیخ حاجی خراسانی نیز بر علوم آرامه و مجلیه تصوف پیراسته ، از خلفای صاحب طووس حضرت الشیخ اند ، دولت طواف و سعادت مجاورت کعبه شریفه زاده الله تشریفاً و تکریماً برکات ولایت مآب حضرت الشیخ یافتند ، در موقع اوسرعت از نواحی برگشته اعلی مسکن داشته اند ، رسیدن آن اطراف و معتقدان آن اکناف را حواله بدیشان کرده بودند و ایستادند که روزی خدمتی متعین کرده بودند بدان خدمت استعجال داشته اند که نظر حضرت قدوة اعلی افتاد ، فرمودند که فرزند خراسانی بس باشد ، ارکان نگند .

حضرت داود برادر خود شیخ حاجی خراسانی نیز بفرست خلعت حضرت قدوة اکبری شرف بودند و ایستادند از برای استفاده استعجال باطنی حواله برادر اکلان شیخ خراسانی کرده بودند .

حضرت قاضی رکن الدین که اشرف خلعت و اجازت یافتند چون محلی مجلیه خلعت و مجلی بجزوه صداقت شدند بجانب موضع دویزی نزدیک مقام حاجی پور مقام تسنن یافت و خانقاهی ساختند که مردم اهالی از اسافل و اعلی بفرارادت و هدایت شرف نمیدند و ایستادند بحضرت شیخ آدم عثمانی سپرده اند که بهم باشند . وقتی که شیخ آدم مذکور جانب حاجی پور روانه شدند فرمودند از کوسی تا کوسی طرف شمال تا کوه بشما داده ایم که بیان حرکت برادران به قسمت باشد .

حضرت شیخ تاج الدین و شیخ نور الدین وی العجری زمانه و زمره آوانه و لیکن بود بعلوم شرعی و اصول فرعی . در آن حین که از ملازمت حضرت خردمی خود از بنگال می آمدند سراج موضع دویزی برآمدند و در آنجا جهت بارندگی چند روز اقامت افتاده . باطن وی نور حقیده تابان شده و طووس جدیده نمایان آمده ، بفرارادت شرف شده و از آنجا برکات اصحاب ولایت مآب سروج آباد آمده ، اربعینات متکرره و خلوات متعدد و ریاضات متکرره کشیده برادران

شیخ : مصنف خلفای ولایت مآب و بهترین نمای اصحاب اند ، جامع بوده میان علوم ظاهری و باطنی ، صاحب معاملات یقینی و جامع واردات دینی شده بود و تشریح بسیار داشتند ، ریاضات شدید کشیدند . ۳ : تشریح

عالیه و مقامات متعالیه شرف شده ، چون بساطت خلعت مستند آمدن فرمودند که او هم در ولایت خود رود که مردم آن دیار از وی بهره مند گردند بشرط آنکه از حضرت شیخ آدم تحلف نورزد و طریقی تبعیت سپرد .
الحاصل هر سه بزرگوار عزیز را در آن دیار روانه کردند ، بدرگدای خلعت داده ، ریشیان را بمقام کردیو حکم شده .

شیخ اندلسی وی جامع بود فنون غریبه و شیون عجیب بتخصیص در وادیه صیفت و نجوم و ملک که اهالی گرات و اعالی ناحیات این فنون از پیور زیدند . چون شرف قدوم حضرت قدوة الکبریٰ بطرف گرات رفته وی اول در شب بر سبیل امتحان از هر علمی چند سئوال استفسار کرد ، جواب شافی یافت . مخایت برای نمودار خود غوغای میخوده میکرد . چون طریقی جدال و سبیل مقال از حد زیاده پیور روزی در جامع دارالخلعت احمد آباد بر وزجمه جمعی کثیر بود ، سخنان پیر نیان بسیار گفت که حضرت ایشان را در محل اعتراض آورده . چون نجانه رفته در شبش نمودند بطریقی صیفت که زخار به سید رکابره مکن ، به ازین اگر سکنی تو میدانی ، این زمان روحانیه اکابر در میان بودند . صاحبش جالس سریر سلطنت را تشباعت آورده و عذر گناه درخواست کرد . فرمودند که از ما کار و وفا و از شما جفا و اکنون نه و غانه جفا مکنه محل صفا . در صحن دم شرف ارادت شرف شدند . در آن سفر حضرت قدوة الکبریٰ دو سال کامل در دیار گرات بانشیند . وی در ملازمت بود و هیچ ساعتی از هم جدا نشدند و خدمت های شایسته و ریاضت های بالیه بجای آورده . چون قابلیت ازلی و حیثیت لم یزلی داشت بشرف خلعت و اجازت شرف . هر چند که خلعتی بسیار و امیاب بیشتر در آن دیار بودند و بدان ولایت و محبان راجح خود را بوی سپردند . دیگر امیاب بر سبیل تبعیت بوی معامه میکردند . چون عنان عزیمت حضرت قدوة الکبریٰ بسوی دیار دهللی معروف شد رساله اشرف النوائد و فوائد الشرف بتخصیص جهت آن احباب نوشته اند و بآن اعزّه داده اند چنانچه در دیباچه آن رساله بدین معنی اشارت رفت .

شیخ مبارک وی نیز از اکابر گجرات و تأثر آن دایر است، بحلیه علم ظاهری و باطنی محلی بودن و بفضائل حمیده و بشائیل پسندیده نرکی، از اصحاب آنمقدار که خدمت مالی و بدنی و ملازمت جانی و تنی وی کرده هیچکس نتوانست کردن، و وی برکات ولایت تاب مار و روح آباد آمد و این جابرین است مکرره و ریاضات مکرره کشیده تا شرف خدمت و اجازت مشرف شده، بعد به بجانب گجرات و پیراوانه کردند و علم و طوخی برای شیخ الاسلام ازین جا بدست شیخ مبارک فرستادند و سفارش وی بشیخ الاسلام در مکتوبات مکرر نوشته اند، بنسبت دیگر اصحاب بنودن چه سایر اصحاب و اصحاب را با ایشان سپرده اند.

شیخ حسین وی نیز از اصحاب مبارک و اصحاب نامدار حضرت قدوة البری اند. آنمقدار اتفاقات صوری و معنوی و مقامات بنوی و مصطفوی که بنسبت وی منبذل بود بدیگرایان بنود، و وی از دودمان خلجی و خاندان محمدی بود، دستگاه دنیاوی و جاه و مال بسیار داشت. چون توفیق ازلی و سعادت لم یزنی رضیق شدنش توفیق ارادت یافت و بر ریاضات شدیده و معاملات جدیده خود را تهذیب داده تا بر تبه حصول خدمت و وصول فرقه نیابت رسید و مقام سکونت وی موضع دویزی بود، مردم اطراف و اکناف بوی رجوع کلی داشته اند، تا سرحد چهاران و در تبه بی نیابت میکردند و بادشاه بنگاله را بنسبت شیخ عقیده اصلی بود، همیشه مبلغ نذر میفرستاد که موجب رهاصیت اصحاب و معیشت اصحاب میشد.

شیخ سیف الدین مسند عالی سیف خان که در عالی رتب جاه و مدخل و کمال مناصب دستگاه خواسته بودند که از هم دست کشند. حضرت قدوة البری نمائند و فرمودند که تقصود از کار است نه اضطرار که قضائی بعضی بنده ما را در عالی جاه قرب درگاه خود مضییب کرد و خاچی شیخ ابوسعید البخیری و امثال آن چنانکه مذکور شد و انشاد

لے م : "چه سایر... سپرده اند" ندارد لے ع : جیاران لے م : در مکیه ؛
ع : در مکه

فرمودند

حاجت بطله ترکی داشتفت نیست درویش مفت باش و کلاه تتری دار
 هر چند که خان مقصدی این از شرف پیشند حضرت قدوة اکبری اعراض سکیده اند تا بوقتی که دولت معنوی
 مساعدت کرد و از اشتغال صوری و معنوی سرفراز کردند، حزب عالی دست داده بود اما حفظ پیران
 در کار نشد. جائه تبرک اول داده اند بعد از خدمت ارزانی داشته اند. خان خرقه را ده
 ته لباس خانی و عباسی خانی میپوشیدند. روزی مملکت آمدند که حضرت ایشان خوانند:
 سزاکان که نقد صفا داشتند چنین خرقه زیر قبا داشتند

حضرت شیخ محمود گشتوری، وی قدوة اصحاب و زنده اجاب حضرت ایشان است. آن مقدار عنایت و التفات
 صوری و معنوی که نسبت وی مندرج بود بدیگر کم بود، ملازمت در سفر و حضر کرده اند. چون تکمیل یافته بلباس خدمت و
 اجازت بلباس ساخته بصری وطن مالوف وی روانه ساخته اند که جمعی از اهالی و اسافل و اعالی بر وی ارادت آورده
 و استفاده کرده اند. روزی حضرت قدوة اکبری را از نظام گشتور استدعای ضیافت کرده و سهوی منزلی خور
 اصحاب را تکلیف کرده. چون میانه مبارک نزدیک قصبه میجوی که همداران ایام بنای قصبه کرده بودند گذر نهاد
 سالار سیف الدین که بانی قصبه مذکور بوده استقبال کرده، حضرت قدوة اکبری را استدعای ضیافت کرده غایتاً محروبی
 روز در خانه ایشان میزبانی عمارت بنای خانه بود و اکابر و اشراف نوای بیخفیه نمودن قصبه گشتور
 همه حاضر بودند. چون شرف نزول مقدم درین خانه شد خواندن حاضر بودند، سماع در آوردند. حضرت
 قدوة اکبری را حالتی دست داد و رختی کردند. عوارات که بجانهای دیگر بودند شنیدند که درویشی آمده است
 و سماع میکنند و گریه و زاری بسیار کرده، بعد از گفتن گرفتند این بمن نیک نشد و ما اول درین
 عمارت میزبانی میکنیم. چون حضرت قدوة اکبری از دریای حالت مباحل شعور آمدند مجلس تمام شد.

۱ کلاه ترکی کلاه پادشاهان را میگفتند (فرانس) ۲ م : داشت

۳ کلاه تتری بمعنی کلاه تاتاری که سپاهان و جنگجویان می پوشیدند (فرانس)

۴ م : موعه ادائی نه ارد ۵ ع : آواز در دادند سماع در گرفت

سالمه رسیف الدین را طلبیدند و فرمودند که برو و بگو که دل خود جمع دارند که شیخ اولاد شما باب
گزیه خود پروردن ایم، انشاء الله انما را و تا دیر خواهد ماند و از آنجا روی بقیعه کتور کردند و خانه شیخ
محمود کتوری نزول فرمودند و شرایط ضیافت بجا آورده . حضرت شیخ سعد الله پیشوا از آمدن و شرف
افتادریافتند و سادات کتور نیز چند روز هر کدامی نبوت ضیافت کردند . بنسبت سادات کتور فرمودند
که این سادات همیچ نسب اند و امر فرمودند که برکس از مردم نای قرابتی نکنند ، چون روانه شدند
حضرت شیخ سعد الله انما سر فرقه کردند ، ملکتس الشیخان مدبول کردند و فرمودند که الفقر الکفنی
واحد ، بتخصیص خاندان خواجگان چیست ر عنوان الله علمهم الجمعین .

حضرت شیخ عبد الله حمدی بنارسی ، وی قدوة علمی دیار و زید فضیله اوز کار بود ، از
خلفای برای ایشان اند . چون حضرت قدوة الیبری از مدینه جوینور عمان بطوب بنارس معطوف کردند
قریب قبله به سیر نزول فرمودند . مدتی در آنجا اقامت کردند . روزی بطریق سیر در تماشای
معبد اصفام اقدام مبارک نزول فرمودند که حالت ضعیفان و ادیه معلولت و ره گم کردگان بود
جملت بعدی و نیاز میپرستیدند ، حالتی عجیب دست داد ، خواندند

اگر نفس مرغ و زلفت بنودی در همه اشیا معان موزن نکردندی پرستش لات و عزایا
روزی فرقه کوزه و زمره شرک مقتدیان و عبده صنم بدین حضرت قدوة الیبری آمدند ، سخن از فضیلت
دین و مذهب بگید بگروان شده و دلیل و اقوال به ترجیح مذهب خودین صد گیر آوردند . در خارق نمودن
هم باز شد . فرمودند اگر شد مذهب دین شما گواهی دهد ایمان آوردید ؟ گفتند آری ، عهد کردند . بخی
گفتن را که افتاده بود حضرت قدوة الیبری بدست گرفتند و گفتند ای بت اگر دین و مذهب محمد علیه الصلوات و السلام
بر حق است بگو لا اله الا الله محمد الرسول الله . بت زبان فصیح آواز آورد و گفت لا اله الا الله محمد
الرسول الله . نزدیک دین هزار کس سر حلقه و ایمان او مسلمان شدند و ایمان آوردند . و الله اعلم .

له م : بنجاقه حضرت شیخ سعد الله که دار آمدند ... ؛ حاشیه هم ۳۱ : حضرت شیخ سعد الله کسیدار

آمده دریافتند ؛ هم ۳۰ : ندارد له م : عبد الله دیار بنارسی له م : علمای مدنی

له م : بتقریب له م : بودند له م : صحت است در همه نسخ ولی در "م" : هزار کس

فہرست مآخذ

کتابہای کہ در نوشتن مقدمہ و حواشی و تالیق این کتاب از آن استفادہ شدہ است

- ۱- اخبار الاخیار تألیف عبد الحق محدث دہلوی متوفی ۱۰۶۴ھ، مطبع مجتہبی ۱۲۰۹ھ
- ۲- ارشاد الاخوان از سید اشرف جاناگیر سمنانی (خطی)
- ۳- اسلامک کلچر اپریل ۱۹۵۸ھ جلد ۲۲ شماره ۲
- ۴- اصحاب فی تمیز الصحابہ شیخ الاسلام حافظ ابن حجر عسقلانی متوفی ۸۵۰ھ (اصابہ)
- ۵- الاعلام تألیف خیر الدین الزرکلی طبع ثانی ۱۳۷۶ھ مطبعہ کوشانسوس و نشر کاہ
- ۶- الانساب از عبد الکرم سمنانی متوفی ۵۴۲ھ طبع بریل لدین ۱۹۱۲ھ (سمنانی، انساب)
- ۷- اورینٹل کالج سگیزین لاهور فروری ۱۹۴۰ھ
- ۸- آرمین اکبری تألیف ابو الفضل تألیف ابو الفضل، ترجمہ مولوی محمد خدا علی طالب، دار الطبع جامعہ تہانہ سرکار عالی حیدر آباد دکن ۱۹۲۹ھ
- ۹- برکات چشتیہ ترجمہ مطایف اشرفی (چهار مطایف) از حکیم سید نذر اشرف فاضل کچوچی مطبع اشرفی کچوچی
- ۱۰- نبرہ صوفیہ تألیف صبا ح الدین عبد الرحمن دار المصنفین اعظم گڑھ
- ۱۱- تاریخ مزیدہ از محمد اللہ بن ابی بکر بن احمد بن نصر مستوفی قزوینی متوفی ۷۳۶ھ، اکبر شش ادوار دہراؤن ۱۳۲۸ھ
- ۱۲- تاریخ بغداد از احمد بن علی خلیف بغداد متوفی ۴۶۳ھ طبع قاہرہ ۱۲۴۹ھ
- ۱۳- تاریخ بنگال مرتبہ جادوناگو سرکار (انگلیسی)
- ۱۴- تاریخ حبیبی تألیف عبد العزیز بن شیر ملک بن محمد واعظی در زمانہ احمد بن احمد شاہ الہمی (خطی)

- ۱۵- تاریخ مبارک شاهی تالیف یحیی بن احمد بن عبد الله السرهندی تالیف ۸۳۸ هـ ، تبصیح محمد هدایت حسین
مطبع بیستیت نشن کلکته ۱۹۳۱ هـ
- ۱۶- تاریخ فرشته تالیف علامه محمد قاسم هندو شاه استرآبادی المشهور بفراشته در ۹۹۸ هـ ، طبع نوکشور ۱۳۲۲ هـ
- ۱۷- تذکره الاولیاء تالیف شیخ ابراهام محمد بن ابی بکر ابراهیم فریدالدین قطار نیشابوری چاپخانه مطهری تهران
۱۳۲۶ هـ خوش (تذکره)
- ۱۸- تذکره المتقین تالیف سید محمد امیر حسن داری مطبع عزیزی کانپور ۱۳۲۳ هـ
- ۱۹- جامع الصغیر از حلال الدین سیوطی متوفی ۹۱۱ هـ مطبع قاهره ۱۹۵۴ هـ
- ۲۰- جرنل آف اینشیا تک سوسائتی بنگال طبع ۱۸۰۵ هـ
- ۲۱- چهل مجلس (ملفوظات شیخ علاءالدوله سمنانی متوفی ۷۴۶ هـ) جمع آورده اقبال سنینی مرید شیخ
علاءالدوله سمنانی (خطی) (چاپ: چل)
- ۲۲- حبیب السیر فی اخبار افراد البشر از غیاث الدین بن حمام الدین معروف به خواند میر تالیف ۹۲۷ هـ
چاپ تهران ۱۳۷۱ هـ
- ۲۳- خزینة المصنفاء از مفتی غلام سرور لاهوری تالیف ۱۲۸۱ هـ ، طبع نوکشور ۱۹۱۴ هـ (خزینة)
- ۲۴- خلاصه تذهیب الکمال از صفی الدین احمد الخزرجی تالیف ۶۲۳ هـ ، طبع قاهره ۱۳۲۳ هـ
- ۲۵- دیوان حافظ مرتبه محمد قزوینی و دکتر قاسم غنی
- ۲۶- رساله قشیریہ از عبد الکرم ابوالقاسم بن هوازن القشیری متوفی ۴۰۵ هـ (قشیریہ)
- ۲۷- روض الریاحین از عبد الله یافعی متوفی ۷۶۰ هـ ، طبع مصر ۱۲۸۶ هـ (روضی)
- ۲۸- روضه الاولیاء تالیف میر غلام علی بلگرامی در ۱۱۶۱ هـ
- ۲۹- ریاض السلاطین مولف غلام حسین سلیم کوشش مولوی عبد الحق حابید ، مطبع بیستیت نشن کلکته
منجانب اینشیا تک سوسائٹی بنگال

۳۰ - زین الاخبار تألیف ابوسعید عبدالحی بن الضحاک بن محمود گردیزی در حدود ۴۴۰ هـ بسبی و اهتمام محمد ناظم

مطبع ایدالشهر سمرقند ۱۲۹۸ هـ

۳۱ - سفینه الدوله از داراشکوه تألیف ۱۰۴۹ هـ طبع نوکشور ۱۸۸۴ هـ (سفینه)

۳۲ - سنن ابی داود از سلیمان بن اشد ابی داود مجستانی متوفی ۲۷۵ هـ نامی برسی کانیور

۳۳ - سیرالدولیه تألیف محمد بن مبارک بن محمد علوی کرمانی در ۷۸۹ هـ

۳۴ - سیر محمدی از شیخ محمد علی سامانی تألیف ۸۳۱ هـ (خطی)

۳۵ - شد الذاری فی خط اوزار عن زوار المزار از معین الدین جنید شیرازی طبع محمد قزوینی و عباس اقبال

تران ۱۲۲۸ هـ - قش

۳۶ - شرف اشرفیه از سید علی نقی اشرفی ۱۲۱۳ هـ

۳۷ - شرح احوال و افکار و آثار شیخ علاء الدوله سننالی تألیف سید ظفر صدر چاپ دانش تران ۱۲۲۷ هـ قش

۳۸ - شرح تعرف از ابوالبراهیم اسمعیل بن محمد مستجلی بنجاری متوفی ۷۴۳ هـ طبع نوکشور ۱۲۲۰ هـ

۳۹ - صفة الصفة از سبط ابن جوزی تصوف ۶۲۶ هـ طبع حیدرآباد دکن ۱۲۵۵ هـ (مفرد)

۴۰ - طبقات اکبری سه جلد تألیف ابوالفضل باهتنام انشیا تک سوسائتی نکال

۴۱ - طبقات شاهجهانی مولف محمد صادق در زمانه شاهجهان (خطی)

۴۲ - طبقات الصوفیه از عبد الرحمن سلمی بتحقیق نورالدین سر به مطابع دارالکتب عربی مصر چاپ ۱۳۷۲ هـ

۴۳ - طبقات الصوفیه امانی شیخ ابوالاسمعیل عبداللہ افشاری هروی بتحقیق عبدالحی حبیبی قندهاری، چاپ کابل ۱۹۹۶ هـ

(ط، هوی، طبقات هوی)

۴۴ - طبقات اکبری از عبد الوهاب شعرائی طبع مصر ۱۳۱۵ هـ

۴۵ - طفرانه از مولانا شرف الدین علی نیری تبصیح و اهتمام محمد عباسی چاپ تران ۱۳۳۶ هـ قش

۴۶ - العروه لاهل الجبله والخلوة از شیخ علاء الدوله سننالی متوفی ۲۷۶ هـ (خطی)

- ۴۷- غیاث اللغات مرتبه غیاث الدین رامپوری ۱۲۴۲ھ، طبع نوکشتور ۱۹۴۰م (غیاث)
- ۴۸- فرهنگ نظام ۵ جلد از سید محمد علی داعی الاسلام متوفی ۱۹۴۵م، طبع حیدرآباد دکن ۱۹۳۹م (نظام)
- ۴۹- فکرونظر مجله دانشگاه علیکده جنوری ۱۹۶۰م
- ۵۰- نواد الفوار مغفولات نظام الدین اویاد جمع آورده حسن علامه سبزی دهلوی
- ۵۱- کشف الاسرار و عدة الابرار معروف به تفسیر خواجه عبداللہ انصاری از ابوالفضل رشید الدین المیزانی در ۵۲۰م، طبع تہران مطبع مجلس ۱۳۳۱م (کشف الاسرار)
- ۵۲- کشف المحجوب تألیف ابوالحسن علی بن عثمان بن ابی العلی الحلّابی الصحروری الغزنوی مکتوب شش و النین - زو و فسخ ۱۳۲۶م (کشف)
- ۵۳- گلزار ابرار غوثی مولفہ غوثی حسن الختی در عدد جاگیر (خطی)
- ۵۴- باب الابواب از محمد غوثی فوتہ در قرن سابع ہجری، مکتوبش برآون طبع بریل در شیراز در ۳۲۱م
- ۵۵- لغت عربی، فارسی، انگلیسی مرتبه فرانسس جانسن (فرانسس)
- ۵۶- اللمع فی التصوف از ابو نصر عبداللہ بن علی سراج طوسی متوفی ۷۳۸م، طبع نکسون لندن ۱۹۲۴م
- ۵۷- مثنوی مولانا روم مطبع نامی کابنور
- ۵۸- مجله دانشگاه ادبیات شماره هفتم بهمن ماه ۱۳۴۱م (ش)
- ۵۹- مجلس التوارخ والقصص تألیف ۵۲۰م، طبع ببار، تہران ۱۳۱۸م (ش)
- ۶۰- محبوب نیردانی از سید نعیم انزلی جالس مطبع تہانتی الہ آباد ۱۹۵۲م
- ۶۱- راصد الاطلال از صفی الدین عبدالمؤمن بن عبدالحق متوفی ۷۴۹م، طبع سنگ تہران ۱۳۱۸م (در اصد)
- ۶۲- مرآة الجنان از عبداللہ یاقعی متوفی ۷۴۹م، طبع حیدرآباد دکن ۱۳۳۸م

- ۶۳ - مرآة الاسرار تألیف مولانا عبدالرحمن چشتی در ۱۰۴۵ھ (خطی)
- ۶۴ - مصباح اللغات از عبدالحفیظ بلایوی
- ۶۵ - مصباح الهدایہ و نفاح الکفایہ تألیف عزالدین محمود کاشانی متوفی ۷۲۵ھ بتصحیح آقای
خلیل الدین صہبائی چاپخانه مجلس ۱۳۶۵ھ - (مصباح)
- ۶۶ - معارف العوارف (ترجمہ عوارف المعارف) از نجیب الدین علی بن نرغش شیرازی متوفی ۷۲۱ھ
(خطی)
- ۶۷ - معجم السیارات از یاقوت حموی متوفی ۶۲۲ھ طبع قاهرہ ۱۲۲۳ھ
- ۶۸ - المعجم المفهرس للافظاظ الحدیث النبوی مرتبہ ای - جی - ر - اوفینسک مع مشارکت محمد نواز عبدالباقی
مطبع برلین لندن ۱۹۵۵ھ
- ۶۹ - معین الاولیاء تألیف سید امام الدین مطبع معین الہند اجیر ۱۳۰۹ھ
- ۷۰ - مقدمہ سیرت الاشرف مولفہ منشی احمد کاکوروی مطبوعہ محمد پرہیز خان محل لکھنؤ ۱۳۶۹ھ
- ۷۱ - مکتوبات اشرفی کتابخانہ اشرفیہ کچھوہ (خطی)
- ۷۲ - مکتوبات اشرفی سبحان اللہ کلکشن مولانا آزاد لائبریری دانشکدہ علیگرہ (خطی)
- ۷۳ - مکتوبات اشرفی کتابخانہ شعبہ تاریخ دانشکدہ علیگرہ (خطی)
- ۷۴ - منتخب التواریخ از ملا عبدالقادر الیونی ابن شیخ ملک شاہ ۵۵۶ھ
- ۷۵ - نجوم الفرقان فی اطراف القرآن مرتبہ گسٹو فلوٹ
- ۷۶ - نفحات الانس من حضرات القدس تألیف مولانا عبدالرحمن جامی ۸۸۳ھ، کوشش
مہدی توحدی پور، طبع کتابفروشی سعدی ۱۳۴۶ھ - نس
- ۷۷ - अथर्ववेद (اکھراوٹ) از مکہ جاسی در قرن دہم ہجری (ہندی)

- ۷۸ - آخیری کلام (آخری کلام) از ملک محمد جاسی در قرن دهم هجری (ہندی)
- ۷۹ - پدماوات (پداوت) از ملک محمد جاسی (ہندی)
- ۸۰ - جاسی گرنٹھاوی (جاسی گرنٹھاوی) مرتبہ رام فیڈر شگل (ہندی)
- ۸۱ - پدماوات کے ماہی از پروفیسر منشی رام سوم (ہندی)